НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ
“НАФТОГАЗ УКРАЇНИ”
ДОЧІРНЯ КОМПАНІЯ “УКРТРАНСГАЗ”
Науково-дослідний та проектно-
конструкторський інститут
автоматизованих систем управління
транспортом газу НДПІАСУтрансгаз

Українська нафтогазова академія (УНГА)
Відділення “Автоматизація технологічних процесів
та виробничо-господарської діяльності”

ТЛУМАЧНИЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК З ЕКОЛОГІЇ

Основні терміни: ***близько 3500 термінів***

За загальною редакцією
академіка УНГА **А.А. Рудніка**

Харків 2000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР **А.А. Руднік,** *академік УНГА*
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Білик С.Ф., *докт. техн. наук, проф., академік УНГА;*
Гінзбург М.Д., *докт. техн. наук, проф., академік УНГА;*
Колодяжний В.В., *член-кор. УНГА;*
Коломєєв В.М., *академік УНГА;*
Осінчук З.П., *канд. техн. наук, академік УНГА;*
Педько Б.І., *член-кор. УНГА*
Розгонюк В.В., *канд. техн. наук, академік УНГА*
УКЛАДАЧІ:
Гінзбург М.Д., *докт. техн. наук, проф., академік УНГА;*
Азимова Н.І.; Требульова І.О.; Спірін О.І.; Корніловська І.М.;
Сичова О.І.; Левіна С.Д.; Семенов О.А.; Михайлов С.Н.
РЕДАКТОР-ЛЕКСИКОГРАФ *канд. філол. наук* **Симоненко Л.О.**
РЕЦЕНЗЕНТИ:
Шапка О.В., завідувач кафедри «Охорона праці та довкілля» Харківської державної академії залізничного транспорту, *д-р техн. наук, проф. ;*
Разладов В.Г., Голова правління ВАТ «УЦЕБОПнафтогаз», *канд. техн. наук, член-кор. УНГА;*
Муромцева О.Г., завідувач кафедри українознавства Харківського державного педагогічного університету, *докт. філол. наук, проф.*;
Бондаренко В.В., завідувач кафедри української мови Харківського державного політехнічного університету, *канд. філол. наук, доц.*
Рекомендовано до друку Вченою радою НДПІАСУтрансгаз, відділенням “Автоматизація технологічних процесів та виробничо-господарської діяльності“ УНГА та Харківським лексикографічним товариством.

Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з екології. Основні терміни: близько 3500 термінів / Уклад.: М.Д. Гінзбург, Н.І. Азимова, І.О. Требульова та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. - Харків, 2000. - 736 с.

Словник є довідковим посібником з термінології і вміщує близько 3500 термінів з охорони довкілля – атмосфери, гідросфери, надр, ґрунтів, флори, фауни; екології та безпеки праці; з ресурсоощадності та енергобалансу підприємств; з питань поводження з відходами; з правових аспектів охорони довкілля та ресурсоощадності. Крім того, наведені деякі спеціальні терміни з суміжних царин знань (біології, хімії, медицини, фізики тощо).

Призначений для широкого кола фахівців газової промисловості: адміністративного та експлуатаційного персоналу, керівників різних рівнів, науковців та проектантів; для галузевої системи підготовки кадрів. Може також використовуватися фахівцями інших галузей, викладачами, студентами та іноземними спеціалістами, які працюють з українською науково-технічною літературою та документацією.

ISBN 966-7469-36-0
© М.Д. Гінзбург та ін.
2000

NATIONAL JOINT-STOCK COMPANY
“NAFTOGAS OF UKRAINE”
AFFILIATED COMPANY
“UKRTRANSGAS”
Research & Design Institute of
Automated Control Systems of Gas
Transport (NDPIASUtransGas)

Ukrainian Oil & Gas Academy (UNGA)
Department “Automation of
Technological Processes and Business Activity”

EXPLANATORY RUSSIAN-UKRAINIAN-ENGLISH DICTIONARY of ENVIRONMENTAL SCIENCE and ENGINEERING

About 3500 entries

Edited by
A.A. Rudnik
Academician of the UNGA

Kharkiv 2000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

Chief Editor: **A.A. Rudnik,** *Academician of the UNGA*
Editorial Board:
Bilyk, S.F., *Professor, DSc (Technology), Academician of the UNGA;*
Ginzburg, M.D., *Professor, DSc (Technology), Academician of the UNGA;*
Kolodjyazhny, V.V., *Corresponding Member of the UNGA;*
Kolomejev V.M., *Academician of the UNGA;*
Osinchuk, Z.P., *Cand.Sci. (Technology), Academician of the UNGA;*
Ped'ko, B.I., *Corresponding Member of the UNGA;*
Rozgonjuk, V.V., *Cand.Sci. (Technology), Academician of the UNGA;*
Compilers:
Ginzburg, M.D., *Professor, DSc (Technology), Academician of the UNGA;*
Azymova, N.I.; Trebuljova, I.O.; Spirin, O.I.; Kornilovska I.M.;
Sychova, O.I.; Levina, S.D.; Semenov, O.A.; Mykhajlov, S.N.
Editor-Lexicographer: Symonenko, L.O., *Cand.Sci. (Philology)*
Reviewers:
Shapka, O.V., Head of the Chair «Occupational and Environmental Safety», Kharkiv State Academy of Rail Transport, *Professor, DSc (Technology);*
Razladov, V.G., Chairman of the joint-stock company "UCEBOPnaftogas", *Cand. Sci. (Technology), Corresponding Member of the UNGA;*
Muromceva, O.G., Head of the Chair of Studies of Ukrainian Affairs, Kharkiv State Pedagogical University, *Professor, DSc (Philology);*
Bondarenko, V.V., Head of the Chair of Ukrainian Language, Kharkiv State Polytechnic University, *Associate Professor, Cand.Sci. (Philology).*

Recommended to publish by the Scientific Council of the NDPIASUtransgas, Department "Automation of Technological Processes and Business Activity", UNGA, and Kharkiv Lexicographic Society.

Explanatory Russian-Ukrainian-English Dictionary of Environmental Science and Engineering. Contains about 3500 entries / Authors: M.D. Ginzburg, N.I. Azymova, I.O. Trebuljova etc.; Edited by A.A. Rudnik. - Kharkiv, 2000. - 736 p.

This dictionary is a reference book of environmental terminology containing about 3500 entries on environmental protection, esp. air, water, the Earth's interior and soil protection, flora and fauna conservation, ecology, occupational safety, resource/energy saving, waste management, and environmental law. Besides, some terms from the adjacent fields of science, like biology, chemistry, medicine, physics etc., are represented too.

It is addressed to wide circles of specialists of the gas industry: administrative and exploitation personnel, management stuff, scientists and design engineers, and also for the industry system of personnel training. This dictionary may be used by specialists from other branches of industry, teachers, students and foreign specialists, who work with Ukrainian and Russian scientific and technical literature and documentation.

ISBN 966-7469-36-0
© M.D. Ginzburg and others 2000

ЗМІСТ

Передмова……..... 6
Як користуватися словником……..……..... 14
А……..... 27
Б……..... 56
В……..... 75
Г……..... 114
Д……..... 132
Е……..... 150
Ж……..... 153
З……..... 156
И……..... 184
Й……..... 203
К……..... 204
Л……..... 248
М……..... 255
Н……..... 287
О……..... 305
П……..... 345
Р……..... 414
С……..... 445
Т……..... 500
У……..... 517
Ф……..... 536
Х……..... 554
Ц……..... 561
Ч……..... 567
Ш……..... 570
Щ……..... 572
Э……..... 572
Я……..... 597
Спеціальні символи……..... 598
Абетковий покажчик українських термінів……..... 599
Абетковий покажчик англійських термінів……..... 642
Перелік використаних джерел……..... 690
Додаток А – Стандартизовані російські та українські терміни-відповідники, що не є прямим перекладом один одного……..... 719
Додаток Б – Розбіжності в перекладі термінів з російської мови на українську та в їх написанні……..... 720
Додаток В – Поняттєве розмежування прикметників, що вживаються в терміносистемі……..... 727

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ПЕРЕДМОВА

Згідно із затвердженими Верховною Радою України «Основними напрямами державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» [251] газовий комплекс за рівнем впливу на довкілля вважається об‘єктом підвищеного ризику, є потенційним джерелом понаднормативного забруднення довкілля, що може статися у разі порушення технологічних режимів чи аварійної ситуації. Окремі джерела забруднюють довкілля і за нормальних умов роботи, що зумовлено рядом існуючих технологічних процесів та моральним і фізичним зносом обладнання та трубопроводів.

Тому питання охорони довкілля набувають для газової промисловості великого значення та їм повинна приділятися особлива увага. Серед основних пріоритетів галузевої політики щодо раціонального використання ресурсів, енергоощадності та забезпечення безпеки довкілля важливе місце займає розроблення та впровадження галузевих екологічних норм і нормативів, що відповідають державним або міжнародним вимогам, розроблення і затвердження відповідних нормативних та методичних матеріалів тощо. А істотною перешкодою в розробленні цих нормативних документів є відсутність сталої української технічної термінології, яка довгий час з відомих причин розвивалася дуже повільно і сьогодні перебуває в стадії свого формування, тому в створюваних документах для опису одних і тих самих понять використовуються різні терміни, а деякі з них мають вільне тлумачення, яке не збігається в різних документах. Усе це завдає великих труднощів фахівцям і негативно позначається на результатах їхньої діяльності.

Отже, єдиним шляхом для усунення термінологічних перешкод у роботі фахівців нафтогазової промисловості є впровадження достатньо повної та узгодженої галузевої системи термінів та означень (далі - терміносистеми), яка б ґрунтувалася на терміносистемах відповідних царин науки і техніки, стандартизованих на державному рівні, і була б доповнена додатковими означеннями, а також відсутніми термінами та їх означеннями, що відбивають специфіку нафтогазової галузі. Розроблення цієї галузевої терміносистеми здійснюється шляхом укладання серії тримовних тлумачних словників згідно з “Програмою зі створення єдиної галузевої термінологічної системи шляхом укладання словників та довідників для фахівців нафтогазового комплексу України”, затвердженою 05.02.99 р. заступником Голови правління НАК “Нафтогаз України” В.В. Розгонюком.

Виходячи з вищевикладеного та враховуючи важливе значення питань екології для нафтогазової галузі, украй актуальним залишається завдання створення достатньо повної та узгодженої терміносистеми із зазначених питань, яка б була підсистемою єдиної галузевої термінологічної системи та враховувала специфіку галузі, і надання зручного оперативного доступу до неї

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

широкого кола фахівців для повсякденого використання в їхній практичній діяльності. Для виконання цього завдання на основі законів України, стандартів, нормативних документів, словників, довідників та інших джерел було створено орієнтований на цих працівників тримовний російсько-українсько-англійський тлумачний словник з екології, який є наступним кроком у створенні галузевої терміносистеми, розпочатого виданням словників [326 - 329; 331; 486] та посібника [415].

У межах цього словника з урахуванням специфіки газової галузі створена єдина узгоджена та достатньо повна термінологічна система з основних і суміжних питань: з охорони довкілля (атмосфери, гідросфери, надр, ґрунтів, флори, фауни); з екології праці; з ресурсоощадності та енергобалансу підприємств; з питань поводження з відходами; з правових аспектів охорони довкілля та ресурсоощадності. Крім того, до словника включені необхідні для фахівців-екологів спеціальні терміни з суміжних царин знань (біології, хімії, медицини, фізики).

Основною проблемою, вирішення якої поставили собі за мету укладачі словника, є забезпечення узгодженості як між термінами та означеннями, що входять до його складу, так і між терміносистемою з екології та іншими підсистемами єдиної галузевої терміносистеми.

Запропонований словник поєднує функції тлумачення термінів з функціями їх перекладу з англійської, російської або української мови на дві інші мови словника. Він забезпечує зручний оперативний доступ до нагромадженої стандартизованої та рекомендованої термінології з екології та суміжних питань, і тим самим полегшує складання, вивчення та переклад відповідних нормативних документів, а також дозволяє покращити якість текстів за рахунок обґрунтованого й правильного вживання стандартизованої та рекомендованої термінології. Словник може також використовуватися викладачами, студентами та іноземними фахівцями.

Для кожного поняття у словнику наведені: термін російською мовою; термін і тлумачення українською мовою; терміни-еквіваленти англійською мовою (для деяких понять, що не вживаються в англомовній літературі, англійські еквіваленти відсутні).

У процесі підготування словника було використано понад 500 літературних джерел. Їх перелік, наведений наприкінці книги, поділено на такі групи:

- міжнародні стандарти IEC, ISO та міжнародні конвенції з протоколами до них;
- міждержавні стандарти СНД (ГОСТ);
- державні стандарти України (ДСТУ);
- закони України;
- збірники стандартизованих і рекомендованих термінів;
- міжгалузеві й галузеві нормативні акти та документи;
- енциклопедії та енциклопедичні словники;

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

- тлумачні словники;
- словники та довідники української мови;
- словники та довідники російської мови;
- словники та довідники англійської мови;
- словники іншомовних слів та інтернаціональних терміноелементів, етимологічні словники;
- праці з термінознавства;
- російсько-українські та українсько-російські словники;
- англо-російські та російсько-англійські словники;
- англо-українські та українсько-англійські словники;
- англо-українсько-російські словники;
- інші.

Міждержавні стандарти (ГОСТ) використовувалися як літературні джерела незалежно від їх чинності в Україні. Для зручності користування всі вони (як чинні в Україні, так і чинні лише в Росії та інших країнах СНД) зібрані в одному розділі переліку використаних джерел, а не чинні в Україні стандарти виділені спеціальною позначкою "*" на підставі інформації, наведеної в [246; 248].

Іншими джерелами для формування словника є довідники для працівників газової промисловості [491; 496; 515; 520; 521], довідники, підручники та монографії з питань хімії, фізики, надійності газотранспортного обладнання, матеріали науково-практичних конференцій “Нафта і газ України - 96” [510], “Нафта і газ України - 98” [511], “Нафта і газ України - 2000” [512].

Словник вміщує близько 3500 термінів. На рис. 1 наведено розподіл термінів за тематичними розділами. Загальні терміни з екології складають 9,6 %, терміни з фізико-хімічних аналізів викидів та забруднювальних речовин – 22 %, з екології праці – 8,4 %, з охорони атмосфери – 2,6 %, з охорони гідросфери – 8,7 %, з охорони надр, флори, фауни – 2,4 %, із ресурсоощадності, енергобалансу підприємств – 2 %, із захисту від техногенних аварій – 5,6 %, із питань поводження з відходами – 2 %, з економіки природоохоронної діяльності – 2 %, із правових аспектів охорони довкілля – 1,2 %. Медичні та біологічні терміни, що зустрічаються в тлумаченнях, складають 4,6 %, фізичні терміни – 7,4 %, терміни з метрології та вимірювальної техніки – 3 %. Достатню частину понять (10 %) складають загальнонаукові й загальнотехнічні терміни. Крім того, із метою зручності користування в словник внесені терміни (8,7 %) із інших суміжних царин знань: математики, обчислювальної техніки та систем оброблення інформації, технологічні терміни тощо.

На думку укладачів, прийняте співвідношення термінів різних тематичних розділів буде найкориснішим для читачів.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Рис. 1 – Розподіл термінів за тематичними розділами

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

У процесі формування словника укладачі поставили собі за мету забезпечити відповідність (еквівалентність) російських термінів, стандартизованих у міждержавних стандартах (ГОСТ), та українських термінів, стандартизованих в державних стандартах України. Як відомо, у деяких випадках вони можуть не бути прямим перекладом один одного. Приклади такої невідповідності наведено у додатку А.

Для стандартизованих термінів українські відповідники взяті з державних стандартів України. В інших випадках для перекладу термінів з російської мови на українську мову використовувалися російсько-українські словники, перелік яких наведено наприкінці книги. Переважно використовувались новітні словники [424; 429; 433; 440; 445 - 447; 450].

Для українських назв хімічних речовин використовувалися рекомендації, наведені у словниках [445; 450; 483].

Під час укладання словника були виявлені численні порушення норм чинного “Українського правопису” [365] (у тому числі в державних стандартах України), а також розбіжності між переліченими джерелами (між різними державними стандартами України, між словниками, між словниками та окремими державними стандартами України) щодо перекладу на українську мову деяких поширених термінів та термінологічних сполучень, щодо вживання тих чи інших слів у певних значеннях, у тому чи іншому контексті. Приклади розбіжностей перекладу деяких термінів наведено в додатку Б.

Указані розбіжності зумовлені тим, що в наш час відбувається бурхливий процес розвитку як фахової мови, так і української мови в цілому, який супроводжується відновленням необґрунтовано вилучених у різні часи українських термінів, вилученням невдалих запозичень та кальок, переглядом деяких правописно-стилістичних норм тощо.

Беручи до уваги, з одного боку, необхідність забезпечення інформаційної сумісності словника з чинними законодавчими та нормативними документами, їх однозначного розуміння, а з іншого боку, наявність розбіжностей між різними джерелами (у тому числі між окремими законодавчими та нормативними актами, державними стандартами, між державними стандартами та новітніми словниками) укладачі дотримувалися таких правил:

1) наводити написання всіх термінів та загальновживаних слів згідно з вимогами чинного “Українського правопису” [365] і відповідно до нових орфографічних словників [343; 351; 354; 364], укладених з урахуванням чинних норм правопису;

2) подавати всі наукові та науково-технічні терміни (термінологічні словосполучення), як правило, відповідно до чинних законодавчих, нормативних актів, державних стандартів України на терміни та визначення й державних класифікаторів;

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

3) за наявності розбіжностей у написанні між переліченими документами та чинним правописом надавати перевагу нормам чинного правопису;

4) проаналізувати кожний випадок розбіжностей між окремими нормативними документами, між нормативними документами та новітніми словниками й прийняти варіант, який, на думку укладачів, точніше відповідає Методичним рекомендаціям Інституту української мови НАНУ, Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології Держстандарту та Міносвіти України (ТК СНТТ) та який узято з найбільш авторитетних та новітніх словників, - саме [424; 429; 433; 446; 447]. З метою забезпечення одноманітності запропонований варіант прийняти в межах всього словника, тобто в основному терміні, у похідних від нього термінах, а також, коли ці терміни вживаються в тлумаченнях;

5) перекладати на українську мову процесові поняття згідно з рекомендаціями ДСТУ 3966-2000 та [405; 409; 412 – 414; 424; 426; 433]. Тобто засобами української мови чітко розділити дію та її наслідок, доконану та недоконану дію, здатність до дії та перебування в дії, активних та пасивних учасників дії. Укладачі дотримувалися рекомендацій ТК СНТТ [412 – 414; 416] про нехарактерність для української мови конструкцій з активними дієприкметниками теперішнього часу і, як правило, вживали інші більш притаманні їй конструкції, перш за все з віддієслівними прикметниками. Більш детально прийнята концепція викладена в розділі 4 посібника [415];

6) перекладати й редагувати терміни та тлумачення з урахуванням норм слововживання в українській мові. Для російських термінів або загальновживаних слів, переклад яких істотно залежить від контексту, переклад добирався виходячи зі змісту. Поняттєве розмежування термінів подано безпосередньо в словнику. Для зручності користування поняттєве розмежування прикметників, які вживаються в різних термінах, наведено в додатку В;

7) наводити написання багатоелементних термінів (разом, через дефіс або окремо) згідно з вимогами чинних російського та українського правописів, рекомендацій [346; 371; 406];

8) вживати літеру "ґ" в українських та іншомовних словах тільки у випадках, визначених чинним “Українським правописом” [365] та орфографічними словниками [343; 354];

9) вживати прийменники "по" та "при" згідно з рекомендаціями [342; 359; 405; 412]. Більш детально прийнята концепція викладена в розділі 3 посібника [415];

10) дотримуватися правил чергування прийменників "у"/"в" і префіксів "у-"/"в-" у словах – згідно з §11, сполучників “і”/”й” та початкового ненаголошеного “і-“ - §12, а прийменників “з”/“із”/“зі(зо)” - §13 чинного “Українського правопису” [365];

11) відмінкові закінчення подавати на основі норм чинного “Українського правопису” [365] та граматичної інформації, наведеної в орфографічних словниках [343; 351; 354; 364] і деяких термінологічних словниках.

Відповідно до викладених вище правил виконувався переклад з російськомовних джерел і були внесені редакційні зміни в терміни та тлумачення, запозичені з україномовних джерел.

У деяких випадках укладачі змушені були залишити конструкції, які притаманні “мові законів”, але не відповідають законам української мови. Це стосується назв деяких нормативних документів, наприклад, Закон України "Про захист людини від впливу *іонізуючих* випромінювань", “Положення про порядок видачі дозволів на викиди *забруднюючих* речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами”, “ДСТУ 2195-99. Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, *вміст*, виклад і правила внесення змін” та інші, а треба “ ... ***іонізаційних*** випромінювань", “ ... ***забруднювальних*** речовин ...”, “ ... , ***уміст*** ...”.

Для стандартизованих термінів англійські еквіваленти вибирались із державних (ДСТУ) та міждержавних (ГОСТ) стандартів. За відсутності англійських еквівалентів у стандартах та для досі нестандартизованих термінів переклад термінів на англійську мову виконувався за допомогою російсько-англійських, англійсько-російських та англо-українсько-російських словників, перелік яких наведено наприкінці книги. Переважно використовувались словники [462; 464; 467; 470; 473 - 477; 483; 485]. Крім того використовувалися англійські еквіваленти, наведені у тлумачних словниках [292; 311]. Але враховуючи істотну відмінність у системах понять, що використовуються в Україні та в англомовних країнах (Великобританії, Сполучених Штатах), у деяких випадках наведені не відповідники, а рекомендації щодо їх перекладу. А для певної частини термінів, що взагалі не вживаються в англомовній літературі англійські еквіваленти відсутні.

Крім того, у процесі підготування словника використовувались електронні англо-російсько-англійські словники Polyglossum II та Lingvo 6.0, система російсько-українського та українсько-російського перекладу Plaj, англо-російського перекладу PROMT-98, системи орфографічного контролю російсько-, україно- та англомовних текстів, що входять до складу Microsoft Office-2000.

У процесі складання будь-якого тексту в користувачів можуть виникнути труднощі з уживанням наведених у словнику термінів у тому чи іншому відмінку. Для їх подолання у словнику подається відповідна граматична інформація.

Для забезпечення більшої інформативності словника визначено походження однослівних термінів та для слів іншомовного походження сформована етимологічна довідка. Основним джерелом побудови етимологічної довідки були словники іншомовних слів [389; 391 – 395]. Крім

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

того, використовувалися словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження [387] та список елементів міжнародної термінології, наведений у додатку 2 до [406]. В окремих випадках для спеціальних та новітніх термінів іншомовного походження, які ще не знайшли свого відображення в словниках іншомовних слів, використовувалися етимологічні довідки та дані про іншомовні еквіваленти в спеціалізованих тлумачних та перекладних словниках.

Походження праслов'янських, давньоруських, власно українських та деяких давно засвоєних слів визначалося за допомогою етимологічних словників української та російської мов [388; 390; 396 – 400].

Укладачі дякують рецензентам за уважний розгляд їх праці, плідне обговорення та цінні зауваження, урахування яких дозволило істотно покращити рукопис.

У процесі укладання словника активно використовувалися методичні напрацювання фахівців ТК СНТТ та колег-термінологів: докт. філ. наук, проф. Т. Кияка; академіка АІН України, докт. техн. наук, проф. В. Перхача; канд. техн. наук, доц. Б. Рицаря; канд. техн. наук Р. Рожанківського; канд. фіз.-мат. наук О. Кочерги; канд. техн. наук В. Моргунюка – за що укладачі їм щиро вдячні.

Ураховуючи процес усталення української термінології, укладачі розуміють, що видання цього словника - це тільки черговий крок у створенні єдиної галузевої термінологічної системи для нафтогазової промисловості, і тому будуть вдячні читачам за зауваження та конструктивні пропозиції, які просимо надсилати на адресу:

зав. відділу, докт. техн. наук, проф. Гінзбургу М.Д.
НДПІАСУтрансгаз, вул. Маршала Конєва, 16,
м. Харків, 61125, Україна
E_mail: GINZ.NIPI@UGP.VIADUK.NET
Факс: (8-0572) 12-72-50; факс відомчого зв’язку: (68) 26-13
Тел.: (8-0572) 20-57-80; 20-57-34; 20-57-83; відомчий (68) 26-87

Укладачі вважають своїм приємним обов’язком подякувати вельмишановним О. Адаменку, В. Бондаренку, М. Ганіткевичу, В. Гуменецькому, О. Косаку, О. Кочерзі, Т. Мартинюку, В. Перхачу, Б. Рицару за подаровані ними словники, які стали укладачам у великій пригоді.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ СЛОВНИКОМ

Словник поєднує функції перекладу термінів з функціями їх тлумачення. Тому він складається з власне словника, упорядкованого за російською абеткою, та українського й англійського абеткових покажчиків, які використовуються для перекладів з української або англійської мови на будь-яку з двох інших мов словника.

Ураховуючи, що основним призначенням словника є переклад термінів з російської мови на українську, абеткове упорядкування власне словника виконане за російською абеткою.

Для кожного поняття у словнику наведено терміни російською, українською й англійською мовами, тлумачення - українською мовою.

Для однослівних українських термінів також подається граматична інформація щодо особливостей правопису окремих відмінків та для слів іншомовного походження також етимологічна довідка.

Кожне поняття в словнику описується окремою статтею, яка має такий формат:

код терміна	**російський термін** *український відповідник* *[граматичні позначки]* англійський відповідник	*[етимологія]* Тлумачення поняття

У деяких випадках для одного російського терміна наведено декілька англійських відповідників, які відбивають різні аспекти поняття та зустрічаються в англомовній науково-технічній літературі. Якщо термін не має англійського відповідника, наведено рекомендації щодо його перекладу, а для окремих термінів, які взагалі не вживаються в англомовній літературі, англійський відповідник відсутній. Як відомо, між американською та британською англійською орфографією окремих слів існують відмінності. У цьому випадку використовується американський правопис. Наприклад, у словнику вжито слова *color, labor, center, odor, smoldering, analyze, analog, vapor* та інші, тоді як британський правопис дає *colour, labour, centre, odour, smouldering, analyse, analogue, vapour*. Крім того, у різних джерелах існують розбіжності щодо написання англійських термінів разом, окремо або через дефіс, а також закінчень певних термінів.

Словник побудовано за абетково-гніздовим принципом, тобто словникові статті поєднуються в групи-гнізда, у кожне з яких входять: стаття головного російського терміна (іменника в називному відмінку) та статті похідних від нього термінів, що являють собою словосполучення цього головного терміна та інших слів. Порядок слів у похідних термінах зберігається таким, який прийнятий у науково-технічній літературі та документації: гнізда

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

впорядковані за абеткою головних термінів, а похідні терміни також за абеткою, але в межах гнізда.

Усі російські терміни (головні та похідні) подані грубим (жирним) шрифтом, українські - курсивом, а англійські - звичайним шрифтом.

Наприклад:

А.001.000	**абсорбат** *абсорбат* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* absorbate	*[< лат. absorbeo — поглинаю]* Компонент системи, який поглинається абсорбентом у процесі абсорбції.

Наприкінці тлумачень, узятих із законодавчих та нормативних актів і стандартів, наводиться посилання мовою оригіналу на відповідне першоджерело - нормативний акт, ДСТУ, ГОСТ, міжнародні стандарти IEC, ISO, закони України або міжнародні конвенції (із зазначенням статті, пункту тощо).

Наприклад:

У.017.017	**уровень пожарной опасности** *рівень пожежної небезпеки* level of fire danger	Кількісна оцінка можливих збитків від пожежі. **ГОСТ 12.1.004-91, приложение 1, таблица 1.**

або:

Б.052.000	**болото** *болото* *[-лота;* *мн. -лота, -літ]* swamp, marsh, bog	Надмірно зволожена земельна ділянка із застояним водним режимом і специфічним рослинним покривом. **"Водний кодекс України", ст. 1.**

У разі, коли термін та його тлумачення були перероблені укладачами словника, після посилання на першоджерело ставиться літера **"m"**.

Більшість перероблень мали суто редакційний характер: усунення розбіжностей та забезпечення системності, приведення написання слів до норм чинного “Українського правопису” [365], уточнення перекладу процесових понять, уживання прийменників *"по"* та *"при"* тощо.

Наприклад:

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

В.021.000	**вибрация** *вібрація* *[-ії, ор. -ією]* vibration	*[< лат. vibratio — коливання, дрижання]* **Було:** Рух матеріальної точки або механічної системи, *при якому чергово* зростають і спадають за часом значення величини, що характеризує цей рух. **ДСТУ 2300-93, п. 2.** **Стало:** Рух матеріальної точки або механічної системи, за якого почергово зростають і спадають за часом значення величини, що характеризують цей рух. **ДСТУ 2300-93, п. 2 m.**

Якщо означення поняття стосується конкретної царини науки й техніки або галузі промисловості, то вона вказується перед означенням грубим (жирним) курсивом (для загальних означень ніяких пояснень не дається).

Наприклад:

В.023.001	**исчезающий вид** *зникаючий вид* endangered species, threatened species	***У біології* —** вид, загальна чисельність якого на даний час досягла критично малих величин і виживання якого є неможливим без негайного вжиття спеціальних заходів для його збереження. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 7 m.**

Якщо поняття має два або більше змістових значення, у словнику наведена відповідна кількість означень, які відокремлюються одне від одного арабськими цифрами. Наприклад:

В.023.000	**вид** *вид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ду/-дові; мн. -ди, -дів]* sort, kind, form, sight, appearance, species, type	1. Підрозділ у систематиці, який входить до складу вищого розділу. 2. Зовнішність, стан, видимий образ. 3. Тип, сорт, різновид чого-небудь. 4. ***У біології* —** основна систематична одиниця.

Якщо російський термін має два або більше українські відповідники, вони наводяться поруч. Причому, якщо вони є абсолютними синонімами, вони мають єдине тлумачення. У цьому випадку першим наведено стандартизований або найбільш уживаний український термін, а потім - перелічені допустимі синоніми.

Наприклад:

Н.010.000	**насос** *насос* *[-са, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів];* *помпа* *[-пи, ор. -пою; мн. -пи, -п]* pump	*[фр. pompe — водяний насос]* Пристрій для накачування або викачування рідин чи газів шляхом передавання їм зовнішньої енергії (потенціальної та кінетичної).

Якщо між українськими відповідниками існує поняттєве розмежування, воно показано в словнику лінією, яка відокремлює різні поняття.

Наприклад:

Б.014.000	**безопасность** *безпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. –екою]* safety, security	Стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди. **ДСТУ 2293-99, п. 4.2**.
	безпечність *[-ності, д. і м. -ності, ор. –ністю]* safety, security	Властивість об'єкта забезпечувати відсутність ризику нанесення шкоди здоров'ю людей, майну та довкіллю. **ДСТУ 2860-94, додаток Б, п. Б.2.3 m**.

Для головних українських термінів з префіксами *у-/в-, і-/й-* показано чергування. Наприклад:

В.009.000	**вероятность** *імовірність / ймовірність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. –ністю]* probability	Математична (числова) характеристика можливостей появи випадкової події в певних повторюваних умовах. ***Примітка.*** Є числом між нулем та одиницею.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

У словнику запроваджена така система кодування. Код терміна складається з трьох частин: букви абетки, порядкового номера гнізда, порядкового номера терміна в гнізді. Це спрощує пошук термінів шляхом посилання в абеткових покажчиках на його код.

Тлумачення синонімів здійснюється у словнику таким чином. З кожної групи синонімів відібрано найбільш уживаний або рекомендований термін і в його статті наведено означення, а в статтях інших синонімів означення відсутні, замість них подається посилання на статтю більш уживаного або рекомендованого терміна-синоніма. Для зручності пошуку в тексті посилання головний термін подано великими літерами.

Наприклад:

B.030.000	**влагосодержание** *вологовміст* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* moisture content	*Див.* B.032.001 абсолютна ВОЛОГІСТЬ.

B.032.001	**абсолютная влажность** *абсолютна вологість* absolute humidity	Виражене у відсотках відношення маси води, яка міститься у вологому (-ій) тілі (речовині), до маси цього тіла (речовини) у сухому стані.

Загально прийнята абревіатура друкується після терміна в круглих дужках, а крім того, подається за абеткою як самостійне гніздо з посиланням на відповідний розшифрований термін; для зручності пошуку в тексті посилання головний термін друкується великими літерами. Наприклад:

A.011.000	**АГНКС** *АГНКС* *[невідм.]*	*Див.* C.087.001 автомобільна газонаповнювальна компресорна СТАНЦІЯ.

C.087.001	**автомобильная газонаполнительная компрессорная станция (АГНКС)** *автомобільна газонаповнювальна компресорна станція (АГНКС)* motor gas-filling compressor plant	Сукупність газопроводів і розташованого на них обладнання, яке призначене для одержання стиснутого газу для заправлення автомобілів і виконує: — очищення та фільтрування газу від домішок і крапельної вологи; — компримування газу; — осушування газу; — заправлення автомобілів. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. в

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Україні налічується близько 85 АГНКС. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** за нормального протікання технологічного процесу викиди газу відбуваються тільки під час заправляння автомобілів, у разі зупину обладнання (крізь свічки), а також під час його технічного обслуговування та ремонтів (скидання газу, продування тощо); у процесі зношування обладнання може відбуватися витікання газу. В аварійних ситуаціях викиди газу більш значні. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ.

Хімічна формула терміна (за наявності) друкується після англійського терміна. Наприклад:

А.044.000	**аммиак** *аміак* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові]* ammonia NH_3	*[< лат. ammoniacum < гр. ammoniakon — смолиста камедь]* Безбарвний газ із різким запахом, добре розчиняється у воді, спирті. ***Примітка 1***. Застосовується для одержання добрив, азотної кислоти, соди та ін. ***Примітка 2***. Сильнодійна отрутна речовина.

Однина та множина термінів зведені в одну групу-гніздо. Наприклад:

Б.006.000	**бактерия** *бактерія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* bacterium (pl. – bacteria)	*[< гр. bakterion — паличка]* Мікроскопічний найпростіший, здебільшого одноклітинний, організм, що розмножується поділом. ***Примітка.*** Бактерії беруть участь у кругообігу речовин. Ряд бактерій підвищують родючість ґрунту, деякі використовуються для виготовлення добрив, у харчовій, мікробіологічній, медичній та хімічній промисловості. Багато видів бактерій є збудниками хвороб.
.001	**анаэробные бактерии** *анаеробні бактерії* anaerobic bacteria	Бактерії, здатні існувати в середовищі, що не містить вільний молекулярний кисень.
.002	**аэробные бактерии** *аеробні бактерії* aerobic bacteria	Бактерії, здатні існувати в середовищі, що містить вільний молекулярний кисень.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Термін, який складається зі слів, написаних через дефіс, також утворює самостійне гніздо.

Наприклад:

А.037.000	**альфа-частица** *альфа-частинка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* alpha-particle	*[< гр. alpha — перша буква грецького алфавіту + укр. частинка]* Ядро атома гелію, яке випромінюється деякими радіоактивними речовинами.

Для головних українських термінів іншомовного походження у словнику наведена довідка про його походження (етимологію), яка подана в квадратних дужках перед тлумаченням.

Наприклад:

А.038.000	**алюминат** *алюмінат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* aluminate	*[< гр. alumen (aluminis) — галун]* Загальна назва хімічних сполук, які містять оксид алюмінію як кислотний залишок, належать до класу солей та утворюють ряд мінералів.

Ця довідка містить скорочену назву (див. перелік скорочень) мови-джерела, де це слово виникло, запис слова мови-джерела (іншомовного прототипу) латинськими літерами (крім деяких східних мов, слова яких передаються кирилицею). Як у багатьох словниках іншомовних слів [389; 391 – 392; 395] грецькі слова подані в латинській транскрипції. При цьому, якщо іншомовний прототип та українське слово мають однакове значення, переклад іншомовного слова не дається, а якщо ці слова мають різне значення, то іншомовне слово перекладається.

Наприклад :

блок [англ. block];
бром [< гр. bromos – сморід].

У деяких випадках для вточнення змісту вводиться примітка “*букв.*”, за якою дається первісне значення слова в мові-джерелі.

Наприклад:

антидот [гр. antidoton, букв. - проти даного].

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Якщо слово утворено з коренів, що стали інтернаціональними (як правило, це грецькі та латинські корені), то наводяться ці корені, або повністю відповідні грецькі та латинські слова.

Наприклад:

атмосфера [< гр. atmos - пара + sphaira – м'яч, куля].

Знак "<" означає "походить від" і показує, по-перше, як утворилося складне слово в мові (як у наведеному вище прикладі), а по-друге, те, що слово, яке прийшло в українську з якоїсь мови, не є в тій мові споконвічним, а теж запозичене з іншої мови чи створене на основі слів іншої мови або мов.

Наприклад:

аудит [англ. audit – перевірка, ревізія < лат. auditus – той, хто слухає].

Для термінів, походження яких пов'язане з власними назвами, указане прізвище або назва міста, від якого (якої) він походить.

Наприклад:

бекерель [< влн. Becquerel — прізвище французького фізика А. Беккереля].

Для термінів, які є скороченнями, етимологічна довідка подається так:

смог [англ. smog, скор. від smoke — дим + fog — імла].

Якщо термін існує в декількох іноземних мовах, і невідомо з якої саме він був запозичений, це подається в довідці так:

реактор [фр. reacteur, англ. reactor < лат. re... — проти + actor — діючий]

Вибираючи форму подання граматичних довідок про відмінювання головних термінів, укладачі виходили з призначення словника, основними користувачами якого будуть не мовознавці, а фахівці нафтогазового комплексу. Тому використана максимально детальна форма подання відмінкових закінчень, яка є деякою комбінацією різних форм подання, використаних укладачами орфографічних словників [343; 351; 354; 364].

Укладачі прагнули чітко показати подвоєння приголосних, чергування приголосних і голосних, а також інші складні випадки. Для більшої зрозумілості та забезпечення системності скорочення граматичних форм подано разом з

останньою незмінною літерою (приголосною або голосною). Тому нульове закінчення також подано однією літерою.

Для кожного головного терміна наводиться закінчення родового відмінка однини, називного і родового множини.

Наприклад:

агент [-та, д. -тові/-ту, ор. -том; мн. -ти, -тів].

Якщо іменник має тільки однину, наводиться тільки закінчення відмінка (відмінків) однини.

Наприклад:

автотрофія [-ії, ор. -ією].

Для невідмінюваних іменників та абревіатур дається позначка "*невідм*".

Наприклад:

АС [невідм.].

В українській мові деякі іменники другої відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини мають дві форми на -а(-я) та на -у(-ю). Уживання тієї або іншої форми залежить від значення й визначається контекстом. У словнику для таких слів наводяться обидва закінчення родового відмінка однини з коментарями щодо значення.

Наприклад:

орган [-на (елемент машини, частина організму) /-ну (установа, друковане видання), д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів].

Необхідно пам'ятати, що для іменників другої відміни форма знахідного відмінка (як однини, так і множини) збігається з формою родового відмінка, якщо слово означає живу істоту, а якщо слово означає неживий предмет, - з формою називного відмінка.

Наприклад:

аудитор	р.од.	*аудитора*
	зн.од.	*аудитора*
	р.мн.	*аудиторів*
	зн.мн.	*аудиторів*
аналіз	наз.од.	*аналіз*
	зн.од.	*аналіз*

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

наз.мн. *аналізи*
зн.мн. *аналізи.*

Іменники другої відміни чоловічого роду в давальному та місцевому відмінках мають подвійну форму - на *-ові(-єві)* та на *-у(-ю) або -і(-ї),* що відбивається у словнику таким чином:

абсорбент [-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів];
магній [-ію, д. -ієві/-ію, ор. -ієм, м. -ії/-ію].

Поширеним явищем в українській мові є чергування голосних і приголосних основи в непрямих відмінках. Для таких слів у словнику наводяться закінчення всіх відмінкових форм, в яких відбувається чергування, разом з частиною основи.

Наприклад:

безпека [-еки, д. і м. -еці, ор. -екою];
вологостійкість[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю];
волога [-оги, д. і м. -озі, ор. –огою].

Значна кількість іменників другої відміни середнього роду має подвоєння кінцевої приголосної основи в усіх відмінкових формах, крім родового відмінка множини. Це наочно показано у словнику завдяки наведенню відмінкових закінчень разом з кінцевими приголосними таким чином:

порушення [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь].

Іменники третьої відміни жіночого роду в орудному відмінку однини мають подвоєння кінцевої приголосної основи. Тому для цих слів також наводяться відмінкові закінчення разом з кінцевою приголосною основи.

Наприклад:

суміш [-ші, ор. -шшю, м. -ші; мн. -ші, -шей].

Складні слова, які пишуться через дефіс, відмінюються по-різному: деякі – тільки другою частиною, а деякі – обома частинами. Для складних слів, що відмінюються тільки другою частиною, закінчення у словнику наводяться таким самим способом, як для простих слів.

Наприклад:

альфа-частинка [-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок].

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

А для складних слів, що відмінюються обома частинами, у словнику наводяться повністю форми слова в родовому відмінку однини, називному та родовому відмінках множини, а в разі наявності чергування голосних або приголосних, наводяться форми слова у відмінках, в яких відбувається чергування.

Наприклад:

кран-дозатор [крана-дозатора, д. кранові-дозаторові, ор. краном-дозатором, м. крані-дозаторі; мн. крани-дозатори, кранів-дозаторів].

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ПОЗНАЧКИ, ПРИЙНЯТІ В СЛОВНИКУ:

англ.	- англійська мова
букв.	- буквально
ВБН	- Відомчі будівельні норми
влн.	- власна назва
голл.	- голландська мова
ГОСТ (рос.)	- Межгосударственный стандарт СНГ
гр.	- грецька мова
д.	- давальний відмінок
датськ.	- датська мова
див.	- дивись
ДНАОП	- Державний нормативний акт з охорони праці
ДБН	- Державні будівельні норми
ДК	- Державний класифікатор
ДСТУ	- Державний стандарт України
ел.	- електротехніка
зн.	- знахідний відмінок
ісп.	- іспанська мова
італ.	- італійська мова
лат.	- латинська мова
м.	- місцевий відмінок
мат.	- математика
мех.	- механіка
мн.	- множина
наз.	- називний відмінок
нім.	- німецька мова
од.	- однина
ор.	- орудний відмінок
польс.	- польська мова
португ.	- португальська мова
ПУЭ (рос.)	- Правила устройства электроустановок
Р	- Рекомендації
РД (рос.)	- Руководящий документ по стандартизации
р. мн.	- родовий відмінок множини
р. од.	- родовий відмінок однини
род.	- родовий відмінок
рос.	- російська мова
скор.	- скорочення
стос.	- стосовно
техн.	- техніка
укр.	- українська мова
фіз.	- фізика
фр.	- французька мова
хім.	- хімія
чес.	- чеська мова

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

РОСІЙСЬКА АБЕТКА:

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ж ж	З з	И и
Й й	К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с
Т т	У у	Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	ь
ы	ъ	Э э	Ю ю	Я я				

УКРАЇНСЬКА АБЕТКА:

А а	Б б	В в	Г г	Ґ ґ	Д д	Е е	Є є	Ж ж
З з	И и	І і	Ї ї	Й й	К к	Л л	М м	Н н
О о	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ф ф	Х х	Ц ц
Ч ч	Ш ш	Щ щ	ь	Ю ю	Я я			

АНГЛІЙСЬКА АБЕТКА:

A a	B b	C c	D d	E e	F f	G g	H h	I i
J j	K k	L l	M m	N n	O o	P p	Q q	R r
S s	T t	U u	V v	W w	X x	Y y	Z z	

А

А.001.000	**абсорбат** *абсорбат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* absorbate	*[< лат. absorbeo — поглинаю]* Компонент системи, який поглинається абсорбентом у процесі абсорбції.
А.002.000	**абсорбент** *абсорбент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* absorbent	*[< лат. absorbens (absorbentis) — вбирний]* Поглинач речовини в процесі абсорбції.
А.003.000	**абсорбер** *абсорбер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* absorber	*[< лат. absorbeo — поглинаю]* Апарат, в якому здійснюється абсорбція.
А.004.000	**абсорбтив** *абсорбтив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* absorbate	*[< лат. absorbeo — поглинаю]* *Див.* А.001.000 АБСОРБАТ.
А.005.000	**абсорбция** *абсорбція* *[-ії, ор. -ією]* absorption	*[< лат. absorptio — поглинання]* Явище об'ємного поглинання рідиною або твердим тілом речовини з розчину або газової суміші.
А.006.000	**авария** *аварія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* accident, breakdown	*[італ. avaria < араб. авар — пошкодження, шкода]* Раптова подія, яка полягає в несподіваному виходу з ладу, пошкодженні машини, пристрою, системи або в непередбаченому порушенні під час якогось процесу.
.001	**авария на промышленном предприятии** *аварія на*	Раптова подія, така як потужний викид небезпечних речовин, пожежа або вибух, унаслідок порушення експлуатації підприємства (об'єкта),

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	промисловому підприємстві accident at an industrial enterprise	яка призводить до негайної та (чи) наступної загрози для життя та здоров'я людей, довкілля, матеріальних цінностей на території підприємства та (чи) за його межами. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 m.** ***Примітка.*** Аварія характеризується початковою подією, шляхами протікання та наслідками. **ДСТУ 2156-93, п. 1.10 m**.
.002	**промышленная авария** *промислова аварія* industrial accident	Подія, що виникає внаслідок неконтрольованих змін у процесі будь-якої діяльності, пов'язаної з небезпечними речовинами на промисловому об'єкті (у процесі виробництва, використання, збереження, застосування або видалення), під час їх транспортування тощо. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", ст. 1.**
.003	**радиационная авария** *радіаційна аварія* radiation accident	Подія, унаслідок якої втрачено контроль над ядерною установкою, джерелом іонізаційного випромінювання та яка призводить або може призвести до радіаційного впливу на людей та природне довкілля, що перевищує допустимі межі, установлені нормами, правилами й стандартами з безпеки. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
A.007.000	**авторегуляция** *авторегуляція* *[-ії, ор. -ією]* autoregulation	*[< гр. autos — сам + лат. regula — норма]* Взаємодія компонентів системи, яка ґрунтується на їх прямих і зворотних функційних зв'язках і надає динамічної рівноваги системі стосовно зовнішнього середовища.
.001	**авторегуляция природных систем и процессов** *авторегуляція природних систем і процесів*	Взаємодія компонентів екосистем, яка ґрунтується на їх прямих і зворотних функційних зв'язках і надає динамічної рівноваги стосовно зовнішніх подразників або саморозвитку всієї екосистеми.

	autoregulation of natural systems and processes	***Примітка.*** Є загальною властивістю екосистем, яка має захисне або пристосовне значення.
A.008.000	**автотроф** *автотроф* *[-фа, д. -фові/-фу, ор. -фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів]* autotroph	*[< гр. autos — сам + trophe — їжа, живлення]* ***У біології —*** організм, що споживає неорганічні речовини та синтезує органічні сполуки за допомогою фотосинтезу або хемосинтезу.
A.009.000	**автотрофия** *автотрофія* *[-ії, ор. -ією]* autotrophy	*[< гр. autos — сам + trophe — їжа, живлення]* Здатність певних організмів споживати неорганічні речовини шляхом фотосинтезу або хемосинтезу та синтезувати органічні сполуки. ***Примітка.*** Ці організми мають назву автотрофів.
A.010.000	**агент** *агент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том; мн. -ти, -тів]* agent	*[< лат. agens (agentis) — той, хто (що) діє]* Проста речовина, хімічна сполука або суміш речовин, що вводяться в систему та викликають у ній певні процеси.
.001	**дезинфекционный агент** *дезінфекційний агент* disinfectant agent	Хімічна речовина, що використовується для дезінфекції.
A.011.000	**АГНКС** *АГНКС* *[невідм.]*	*Див.* C.087.001 автомобільна газонаповнювальна компресорна СТАНЦІЯ.
A.012.000	**агрегат** *агрегат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* aggregate	*[< лат. aggregatus — зібраний]* 1. Поєднання декількох складових елементів, частин (машин, пристроїв, даних, програм) в одне ціле для роботи в комплексі. 2. Складальна одиниця, що має повну взаємозамінність, яку можна складати окремо від інших частин виробу чи виробу в цілому та яка може виконувати призначену функцію у виробі або діяти самостійно. **ДСТУ 2390-94, п. 31.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**вентиляционно-вытяжной агрегат** *вентиляційно-витяжний агрегат* exhauster	Вентиляційний агрегат для видалення внутрішнього повітря з приміщення. **ДСТУ 2264-93, п. 38 m.**
.002	**вентиляционно-приточный агрегат** *вентиляційно-припливний агрегат* plenum ventilation unit	Вентиляційний агрегат для подавання в приміщення зовнішнього повітря або суміші зовнішнього та рециркуляційного повітря. ***Примітка.*** Вентиляційно-припливний агрегат може здійснювати такі додаткові функції: очищення повітря від пилу, нагрівання та ін. **ДСТУ 2264-93, п. 37 m.**
.003	**вытяжной агрегат** *витяжний агрегат* exhauster	*Див.* A.012.001 вентиляційно-витяжний АГРЕГАТ. **ДСТУ 2264-93, п. 38.**
.004	**газоперекачивающий агрегат (ГПА)** *газоперекачувальний агрегат (ГПА)* gas-compressor unit	Агрегат, який складається із силового приводу та механізму, що ним приводиться, для перекачування газу магістральними газопроводами. **ДСТУ 2340-94, п. 19 m.** ***Примітка 1. У газовій промисловості*** — основне технологічне обладнання, яке забезпечує транспортування газу магістральним газопроводом; працює під керуванням САК ГПА. Як привід застосовуються газові турбіни, електродвигуни та двигуни внутрішнього згоряння. ***Примітка 2.*** За станом на 01.01.2000 р. в Україні експлуатуються 24 типи ГПА вітчизняного та імпортного виробництва загальною потужністю близько 5600 МВт.
.005	**газотурбинный агрегат (ГТА)** *газотурбінний агрегат (ГТА)* gas-turbine set	Сукупність одного або декількох газотурбінних двигунів та редукторів (за необхідності), у тому числі об'єднувальної зубчастої передачі, а також, в окремих випадках, механізму, що ним (ними) приводиться, та валів, що їх з'єднують. **ДСТУ 2340-94, п. 2 m.**
.006	**газотурбинный газоперекачивающий агрегат** *газотурбінний*	ГПА з відцентровим нагнітачем і приводом від газотурбінного двигуна. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. в Україні використовуються 445 газотурбінних ГПА 16 типів, а сумарна потужність таких ГПА становить близько 80 % від

	газоперекачувальний агрегат pipe-line gas-turbine set	сумарної встановленої потужності всіх ГПА. Основними типами газотурбінних ГПА є такі: ГТ-750-6, ГТ-6-750, ГТН-6, ГПА-Ц-6,3, ГТК-10, ГПУ-10-01, ГТК-10І, ГПА-Ц-16, ГТК-25І. Фактичний ККД таких агрегатів становить від 19 до 25 %. Найсучасніші ГПА оснащаються новими авіаційними та судновими двигунами типів: ДН-80, ДН-90, ДТ-71, Д-336, АИ-336; їх ККД сягає 30 — 36 %. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** газотурбінний ГПА є основним джерелом викиду забруднювальних речовин у атмосферу. Кількість їх залежить від типу ГПА, режиму його роботи та терміну експлуатації. Основними забруднювальними речовинами є: оксид азоту (NO) — 0-300 мг/м^3; діоксид азоту (NO_2) — 0-100 мг/м^3; метан (CH_4) — 0-100 мг/м^3; чадний газ (CO) — 0-300 мг/м^3.
.007	**поршневой газоперекачивающий агрегат** *поршневий газоперекачувальний агрегат* piston-type gas-compressor unit, reciprocating gas-compressor unit	ГПА з поршневим компресором та приводом від газового двигуна внутрішнього згоряння. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01. 2000 р. в Україні використовуються 4 основні типи поршневих ГПА: 10 ГКН, 10 ГКНА, 10 ГКМА, МК-8, а їх загальна кількість склала 192 штуки. ***Примітка 2.*** Основні позитивні якості цих ГПА (забезпечення високо тиску нагнітання; ефективна робота в широкому діапазоні збільшення тиску; високий ККД поршневого двигуна та інші) роблять економічно й технічно доцільним їх широке використання на підземних сховищах газу, дотискних КС, для зворотного закачування газу в пласт на газоконденсатних родовищах, на газопереробних заводах та інших об'єктах нафтової та газової промисловості. Істотні недоліки (невелика потужність; велика маса установки на одиницю потужності; пульсівне подавання газу) роблять недоцільним їх використання на лінійних КС магістральних газопроводів.
.008	**приточный агрегат** *припливний агрегат* plenum ventilation unit	*Див.* A.012.002 вентиляційно-припливний АГРЕГАТ. **ДСТУ 2264-93, п. 37.**

.009	**электроприводной газоперекачивающий агрегат (ЭГПА)** *електроприводний газоперекачувальний агрегат (ЕГПА)* gas-compressor unit with electric drive	ГПА з відцентровим нагнітачем і приводом від електродвигуна. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. в Україні використовуються 4 основні типи електроприводних ГПА (основними з яких є СТД-12,5 та СТД-4000), а їх загальна кількість склала 166 штук. ***Примітка 2.*** Основними перевагами цих ГПА в порівнянні з газотурбінними є: порівняно просте обслуговування, швидкість пуску та інші. Недоліками є: повна залежність від зовнішнього електропостачання, складність регулювання та недопустимість великих відхилів від розрахункових технологічних режимів.
A.013.000	**агролесомелиорация** *агролісомеліорація [-ії, ор. -ією]* forest and land improvement	*[< гр. agros — поле + укр. ліс + лат. melioratio — поліпшення < melior — кращий]* Меліорація, яка здійснюється шляхом насадження захисних лісових смуг та ін.
A.014.000	**агротехника** *агротехніка [-іки, д. і м. -іці, ор. -ікою]* agricultural technology	*[< гр. agros — поле + technike — вправний, досвідчений < techne — майстерність, мистецтво]* Технологія хліборобства, система заходів оброблення сільськогосподарських культур. ***Примітка.*** Уміщує оброблення ґрунту, занесення добрів, підготовлення насіння до сівби, сівбу та посадку, догляд за посівами, боротьбу з хворобами та шкідниками сільськогосподарських рослин, збирання врожаю.
A.015.000	**агрохимикат** *агрохімікат [-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* agricultural chemical	*[< гр. agros — поле + нім. Chemikalien]* Загальна назва органічних, мінеральних та бактеріальних добрив, хімічних меліорантів, регуляторів росту рослин та інших речовин, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості рослинницької продукції. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**

А.016.000	**агрохимия** *агрохімія* *[-ії, ор. -ією]* agrochemistry, agricultural chemistry	*[< гр. agros — поле + лат. chemia, chymia — хімія]* Наука, що вивчає хімічні та біохімічні процеси в ґрунтах і рослинах із метою вироблення оптимальних заходів використання добрив, а також знаходження способів поліпшити властивості ґрунту як середовища перебування рослин.
А.017.000	**адаптация** *адаптація* *[-ії, ор. -ією]* adaptation	*[лат. adaptatio < adapto — пристосовую]* Пристосування живого організму, організаційної чи технічної системи, зокрема, пристрою, до змін умов зовнішнього середовища шляхом змінення свого стану (параметрів, структури, алгоритму функціонування).
.001	**адаптация организма** *адаптація організму* organism adaptation	Пристосування організму до змінюваних фізичних (оптичних, акустичних, температурних та інших) умов середовища з метою забезпечення оптимального функціонування організму.
.002	**физиологическая адаптация** *фізіологічна адаптація* physiological adaptation	Пристосування до порівняно нетривалих, тимчасових змін умов середовища, наприклад, адаптація ока в умовах зміни освітлення.
А.018.000	**адаптивность** *адаптивність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* adapting, adaptability	*[< лат. adaptation — пристосування]* Здатність живого організму, організаційної чи технічної системи, зокрема, пристрою, до адаптації.
.001	**адаптивность микроорганизмов** *адаптивність мікроорганізмів* microbes adaptation	Здатність мікроорганізмів пристосовуватись до змін умов існування шляхом морфологічної чи фізіолого-біохімічної перебудови. **ДСТУ 2881-94, п. 5.4 m**.
А.019.000	**адсорбат** *адсорбат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]*	*[< лат. ad... — до, в, при + sorbeo — поглинаю]* Хімічна сполука або суміш речовин, які перебувають на поверхні або в об'ємі пор адсорбенту та поглина-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	adsorbate	ються адсорбентом у процесі адсорбції.
A.020.000	**адсорбент** *адсорбент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* adsorbent	*[< лат. ad... — до, в, при + sorbens (sorbentis) — вбирний]* Рідина або тверде тіло, на поверхні яких відбувається адсорбція.
A.021.000	**адсорбируемость** *адсорбовність* *[-вності, д. і м. -вності, зн. -вність, ор. -вністю]* adsorbability	*[< лат. ad... — до, в, при + sorbens (sorbentis) — вбирний]* Здатність речовини адсорбуватися за певних умов.
A.022.000	**адсорбтив** *адсорбтив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ву/-вові; мн. -ви, -вів]* adsorbate	*[< лат. ad... — до, в, при + sorbeo — поглинаю]* *Див.* A.019.000 АДСОРБАТ.
A.023.000	**адсорбция** *адсорбція* *[-ії, ор. -ією]* adsorption	*[< лат. ad... — до, в, при + sorbeo — поглинаю]* Явище поглинання поверхневим шаром рідини або твердого тіла речовини з розчину або газової суміші.
A.024.000	**азот** *азот* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* nitrogen N_2	*[< гр. a... — заперечення + zoos — живий]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 7. 2. Проста речовина; газ без смаку, кольору та запаху, основний компонент земної атмосфери (близько 78 % об'єму). ***Примітка.*** Застосовується для одержання аміаку, для створення інертного середовища тощо.
.001	**аммонийный азот** *амонійний азот* ammonia nitrogen	Азот, що входить до складу амонійних сполук. ***Примітка.*** Кількісний уміст амонійного азоту є показником санітарного стану ґрунтів і характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 2 m.**

.002	**белковый азот** *білковий азот* proteinous nitrogen	Азот, що входить до складу білків.
.003	**газообразный азот** *газоподібний азот* gaseous nitrogen N_2	Азот, що перебуває в газоподібному стані.
.004	**жидкий азот** *рідинний азот* liquid nitrogen N_2	Зріджений газоподібний азот, який має температуру близько -200 °С та використовується для охолодження рідин.
.005	**молекулярный азот** *молекулярний азот* molecular nitrogen N_2	Речовина, яка складається з двоатомних молекул азоту.
.006	**нитратный азот** *нітратний азот* nitrate nitrogen	Азот, що входить до складу сполук у формі нітрогрупи. ***Примітка.*** Кількісний уміст нітратного азоту є показником санітарного стану ґрунтів і характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 3 m.**
А.025.000	**азотфиксация** *азотфіксація* *[-ії, ор. -ією]* nitrogen fixation	*[< гр. а... — заперечення + zoos — живий + фр. fixation — фіксація]* Процес зв'язування молекулярного азоту. ***Примітка.*** Молекулярний азот зв'язується бактеріями, які здійснюють фотосинтез.
А.026.000	**акваметрия** *акваметрія* *[-ії, ор. -ією]* aquametry	*[< лат. aqua — вода + гр. metreo — вимірюю]* Сукупність методів кількісного визначення води в різноманітних речовинах.
А.027.000	**акватория** *акваторія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* aquatory, water area	*[< лат. aqua — вода + (terri)torium < terra — земля]* Водна поверхня в установлених межах. **ДСТУ 3970-2000, п. 3.1 m**.
А.028.000	**аккредитация** *акредитація* *[-ії, ор. -ією]* accreditation	*[< фр. accreditation < лат. accredo — довіряю]* Процедура, за допомогою якої авторитетний орган офіційно визнає правочинність особи чи органу виконува-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ти конкретні роботи. **ДСТУ 2462-94, п. 3.7**.
A.029.000	**активатор** *активатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* activator	*[< лат. activus — діяльний, дійовий]* Агент, що викликає перехід реагентів у активний стан.
A.030.000	**активность** *активність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* activity	*[< лат. activus — активний, діяльний]* 1. Здатність до здійснення процесу або явища. 2. Кількісна характеристика цієї здатності або інтенсивності процесу чи явища. 3. Перебування в активному стані.
.001	**адсорбционная активность** *адсорбційна активність* adsorption activity	*Див.* E.003.002 адсорбційна ЄМНІСТЬ.
.002	**активность нуклида** *активність нукліда* nuclide activity	Величина, що дорівнює відношенню загальної кількості актів розпаду радіоактивних ядер нукліда в радіоактивному джерелі до часу розпаду (одиниця в СІ — бекерель, Бк).
.003	**химическая активность** *хімічна активність* chemical activity	Здатність речовини вступати в хімічні реакції.
A.031.000	**алкалиметрия** *алкаліметрія* *[-ії, ор. -ією]* alkalimetry	*[< араб. al-qili — луг + гр. metreo — вимірюю]* Титриметричний метод кількісного аналізу, що ґрунтується на вимірюванні кількості лугу, який витрачається на реакцію нейтралізації з аналізованою пробою.
A.032.000	**алкалоид** *алкалоїд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]*	*[< араб. al-qili — луг + гр. edios — вид, вигляд]* Загальна назва азотовмісних органічних основ природного (переважно рослинного) походження здебільшого

	alkaloid	з яскраво вираженою фізіологічною дією.
А.033.000	**алкан** *алкан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* alkane C_nH_{2n+2}	*[< араб. al-qili — луг]* Аліфатичні насичені вуглеводні, наприклад, метан, етан, пропан, бутан, пентан, гексан тощо.
А.034.000	**алкен** *алкен* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* alkene C_nH_{2n}	*[< араб. al-qili — луг]* Аліфатичні ненасичені вуглеводні, які мають у своєму складі один подвійний зв'язок, наприклад, етилен, бутен-2 тощо.
А.035.000	**аллелопатия** *алелопатія* *[-ії, ор. -ією]* allelopathy	*[< гр. allelon — один одного, взаємно + patos — біль, страждання]* Взаємний вплив організмів різних видів, що проживають у тісному сусідстві, шляхом утворення та виділення продуктів їх життєдіяльності. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.45**.
А.036.000	**альфа-излучение** *альфа-випромінювання* *[-ння, ор. -нням]* alpha-radiation	*[< гр. alpha — перша літера грецького алфавіту + укр. випромінювання]* Вид випромінювання радіоактивних ядер, що являє собою потік альфа-частинок.
А.037.000	**альфа-частица** *альфа-частинка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* alpha-particle	*[< гр. alpha — перша буква грецького алфавіту + укр. частинка]* Ядро атома гелію, яке випромінюється деякими радіоактивними речовинами.
А.038.000	**алюминат** *алюмінат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* aluminate	*[< гр. alumen (aluminis) — галун]* Загальна назва хімічних сполук, які містять оксид алюмінію як кислотний залишок, належать до класу солей та утворюють ряд мінералів.
А.039.000	**алюминий** *алюміній* *[-ію, д. -ієві/-ію, ор.*	*[< лат. alumen (aluminis) — галун]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 13, який має типовий сту-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-ієм, м. -ії/-ію] aluminium Al	пінь окиснення +III. 2. Проста речовина, сріблясто-білий метал; застосовується як основа легких сплавів, відновник тощо. ***Примітка 1.*** Має високу електро- і теплопровідність, є добрим відновником. ***Примітка 2.*** Взаємодіє з неметалами, водою, кислотами, лугами.
А.040.000	**алюмосиликат** *алюмосилікат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* aluminosilicate	*[< гр. alumen (aluminis) — галун + лат. silex (silicis) — кремінь]* Загальна назва хімічних сполук на основі силікатів, в яких разом із цим присутній також і алюміній у формі алюмінатів. ***Примітка.*** Алюмосилікати утворюють нерозчинні у воді мінерали типу польових шпатів, глини, слюди й т.ін. та використовуються у виробництві кераміки, скла, адсорбентів і каталізаторів.
А.041.000	**аменсализм** *аменсалізм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* amensalism	*[< гр. а... — заперечення + лат. mensa — стіл, трапеза]* Різновид антагоністичних взаємозв'язків, за яких один з організмів пригнічує інший, не відчуваючи з його боку протидії. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.43 m**.
А.042.000	**аминогруппа** *аміногрупа* *[-пи, ор. -пою; мн. -пи, -п]* amino group	*[< лат. ammoniacum — аміак + нім. Gruppe — група]* Атомне угруповання виду = NH (первинна); виду — NH_2 (вторинна); виду = N (третинна).
А.043.000	**аминокислота** *амінокислота* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* amino acid	*[< лат. ammoniacum — аміак + укр. кислота]* Загальна назва амфотерних сполук, похідних від карбонових кислот, які містять аміногрупи.
А.044.000	**аммиак** *аміак* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові]* ammonia NH_3	*[< лат. ammoniacum < гр. ammoniakon — смолиста камедь]* Безбарвний газ із різким запахом, добре розчиняється у воді, спирті. ***Примітка 1.*** Застосовується для одержання добрив, азотної кислоти, соди та ін. ***Примітка 2.*** Сильнодійна отрутна речови-

		на.
.001	**водный аммиак** *водний аміак* aqua ammonia NH_4OH	Розчин аміаку у воді.
А.045.000	**аммоний** *амоній* *[-ію, д. -ієві/-ію, ор. -ієм, м. -ії/-ію]* ammonium NH_4^+	*[< лат. ammonium < ammoniacum — аміак]* Неорганічний радикал, що у солях виступає як катіон металу.
А.046.000	**амфотерность** *амфотерність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* amphoterism	*[< гр. amphoteros — один і другий, обидва]* Здатність деяких хімічних сполук залежно від походження реагенту, що взаємодіє з ними, виявляти як кислотні, так і основні властивості.
А.047.000	**анализ** *аналіз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* analysis	*[< гр. analysis — розкладання, розчленування]* 1. Метод наукового дослідження, що ґрунтується на розкладенні цілого на складові частини; розбір, розгляд будь-чого. 2. Метод дослідження складу, структури, фізико-хімічних властивостей речовин та параметрів процесів. 3. Дослідження, що має на меті всебічне та систематичне оцінювання чого-небудь або визначення чого-небудь.
.001	**анализ опасной деятельности** *аналіз небезпечної діяльності* analysis of hazardous activity	Розгляд впливів на людину небезпечних речовин і заходів для зниження цих впливів (запобігання цим впливам). ***Примітка.*** У процесі аналізу небезпечної діяльності підлягають розгляду такі питання: — планування на випадок надзвичайної ситуації відповідно до ст. 8 зазначеної нижче Конвенції; — прийняття рішень про розміщення промислових об'єктів відповідно до ст. 7 зазначеної нижче Конвенції; — надання інформації громадськості від-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		повідно до ст. 9 зазначеної нижче Конвенції; — уживання заходів для запобігання промисловій аварії відповідно до ст. 6 зазначеної нижче Конвенції. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток V.**
.002	**анализ риска промышленной аварии** *аналіз ризику промислової аварії* risk evaluation of accident at the industrial enterprise	Аналіз можливої небезпеки та заходів для запобігання промисловій аварії. ***Примітка.*** У процесі аналізу ризику промислових аварій підлягають розгляду такі питання: — планування на випадок надзвичайної ситуації відповідно до ст. 8 зазначеної нижче Конвенції; — прийняття рішень про розміщення промислових об'єктів відповідно до ст. 7 зазначеної нижче Конвенції; — надання інформації громадськості відповідно до ст. 9 зазначеної нижче Конвенції; — уживання заходів для запобігання промисловій аварії відповідно до ст. 6 зазначеної нижче Конвенції. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток V.**
.003	**анализ состава вещества** *аналіз складу речовини* analysis of substance composition	Хімічний аналіз, метою якого є встановлення складу речовини, тобто її формули.
.004	**весовой анализ** *ваговий аналіз* gravimetric analysis	*Див.* M.033.005 гравіметричний МЕТОД аналізу.
.005	**гравиметрический анализ** *гравіметричний аналіз* gravimetric analysis	*Див.* M.033.005 гравіметричний МЕТОД аналізу.
.006	**изотопный анализ** *ізотопний аналіз* isotope analysis	1. Аналіз, за якого визначається склад та структура речовини за допомогою радіоактивних ізотопів. 2. Аналіз, за якого визначається ізо-

		топний склад аналізованої речовини.
.007	**ионный анализ** *іонний аналіз* ionic analysis	Хімічний аналіз, за якого здійснюється ідентифікація та визначається кількість іонів речовини.
.008	**качественный анализ** *якісний аналіз* qualitative analysis	Аналіз, метою якого є встановлення наявності в пробі тих або інших хімічних елементів, атомних угруповань або структур.
.009	**количественный анализ** *кількісний аналіз* quantitative analysis	Аналіз, метою якого є встановлення кількості в пробі тих або інших хімічних елементів, атомних угруповань або структур.
.010	**кулонометрический анализ** *кулонометричний аналіз* coulometric analysis	*Див.* М.033.010 кулонометричний МЕТОД аналізу.
.011	**микробиологический анализ воды** *мікробіологічний аналіз води* microbiological analysis of water	Аналіз питної води на вміст у ній мікроорганізмів і бактерій групи кишкових паличок.
.012	**объемный анализ** *об'ємний аналіз* volumetric analysis	*Див.* М.033.016 об'ємний МЕТОД аналізу.
.013	**полярографический анализ** *полярографічний аналіз* polarographic analysis	*Див.* М.033.018 полярографічний МЕТОД аналізу.
.014	**потенциометрический анализ** *потенціометричний аналіз* potentiometric analysis	*Див.* М.033.019 потенціометричний МЕТОД аналізу.
.015	**спектральный анализ** *спектральний аналіз* spectral analysis	*Див.* М.033.020 спектральний МЕТОД аналізу.
.016	**спектрофотометрический анализ** *спектрофотомет-*	*Див.* М.033.021 спектрофотометричний МЕТОД аналізу.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	ричний аналіз spectrophotometric analysis	
.017	**титриметрический анализ** *титриметричний аналіз* titrimetric analysis	*Див.* M.033.022 титриметричний МЕТОД аналізу.
.018	**физико-химический анализ** *фізико-хімічний аналіз* physicochemical analysis	*Див.* M.033.025 фізико-хімічний МЕТОД аналізу. **ДСТУ 2216-93, п. 34 т.**
.019	**физический анализ** *фізичний аналіз* physical analysis	*Див.* M.033.026 фізичний МЕТОД аналізу. **ДСТУ 2216-93, п. 33 т.**
.020	**фотометрический анализ** *фотометричний аналіз* photometric analysis	*Див.* M.033.027 фотометричний МЕТОД аналізу.
.021	**химический анализ** *хімічний аналіз* chemical analysis	*Див.* M.033.028 хімічний МЕТОД аналізу. **ДСТУ 2216-93, п. 32 т.**
.022	**хроматографический анализ** *хроматографічний аналіз* chromatographic analysis	*Див.* M.033.029 хроматографічний МЕТОД аналізу.
.023	**электрохимический анализ** *електрохімічний аналіз* electrochemical analysis	*Див.* M.033.030 електрохімічний МЕТОД аналізу.
A.048.000	**анализатор** *аналізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* analyzer	*[< гр. analysis — розклад, розчленування]* 1. ***У техніці —*** прилад для визначення фізико-хімічних властивостей, складу та структури твердих, рідинних та газоподібних речовин; для

		дослідження різноманітних процесів у радіо- та електротехніці; для визначення розподілу сигналів за одним або декількома параметрами. 2. ***У біології —*** анатомо-фізіологічні системи в людини або тварини, що здійснюють сприйняття та аналіз подразнень, які надходять із зовнішнього та внутрішнього середовища. ***Примітка.*** До аналізаторів належать усі органи чуття (зір, слух, нюх та ін.). 3. ***У системах програмування:*** а) частина транслятора, що виконує аналіз початкової програми; б) програма граматичного розбору, яка дозволяє визначити призначення елементів речення.
.001	**абсорбциометрический анализатор** *абсорбціометричний аналізатор* absorptiometric analyzer	Оптичний аналізатор, в якому властивості речовини визначаються через поглинання аналізованою речовиною світлового потоку, що пройшов крізь неї.
.002	**анализатор газа** *аналізатор газу* gas analyzer	*Див.* Г.003.000 ГАЗОАНАЛІЗАТОР.
.003	**анализатор многокомпонентных смесей** *аналізатор багатокомпонентних сумішей* multicomponent analyzer	Аналізатор, призначений для визначення двох або більше компонентів аналізованої суміші.
.004	**ионный анализатор** *іонний аналізатор* ionic analyzer	Аналізатор для проведення іонного аналізу.
.005	**кондуктометрический анализатор** *кондуктометричний аналізатор* conductance-measuring analyzer	Електрохімічний аналізатор, в якому властивості речовини визначаються за значенням електричної провідності речовини.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**кулонометрический анализатор** *кулонометричний аналізатор* coulometric analyzer	Електрохімічний аналізатор, в якому властивості речовини визначаються за значенням кількості електрики в процесі електролізу.
.007	**многопараметрический анализатор** *багатопараметричний аналізатор* multiparameter analyzer	Аналізатор, призначений для аналізу за сукупністю параметрів.
.008	**многоточечный анализатор** *багатоточковий аналізатор* multipoint analyzer	Аналізатор, призначений для аналізу проб, відібраних у двох або більше точках.
.009	**одноточечный анализатор** *одноточковий аналізатор* single-point analyzer	Аналізатор, призначений для аналізу проби, відібраній в одній точці.
.010	**оптический анализатор** *оптичний аналізатор* optical analyzer	Аналізатор, в якому властивості речовини визначаються за взаємодією оптичного випромінювання з речовиною або за випромінюванням цієї речовини.
.011	**потенциометрический анализатор** *потенціометричний аналізатор* potentiometric analyzer	Електрохімічний аналізатор, в якому здійснюється вимірювання електрорушійної сили системи електродів.
.012	**титриметрический анализатор** *титриметричний аналізатор* titrimetric analyzer	Аналізатор рідини, в якому склад рідини визначається за кількістю реагенту, необхідного для проведення титрування.
.013	**химический анализатор** *хімічний аналізатор* chemical analyzer	Аналізатор для дослідження складу, структури та хімічних властивостей речовин.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.014	**электрохимический анализатор** *електрохімічний аналізатор* electrochemical analyzer	Хімічний аналізатор рідини, дія якого ґрунтується на електрохімічних явищах, що здійснюються в електродних системах, занурених у рідину.
A.049.000	**анатомия** *анатомія* *[-ії, ор. -ією]* anatomy	*[< гр. anatome — розтин]* Наука про форму та будову окремих органів, систем та всього організму в цілому. ***Примітка.*** Розрізняють анатомію людини (антропотомію), анатомію тварин (зоотомію), анатомію рослин (фітотомію).
A.050.000	**анаэроб** *анаероб* *[-ба, д. -бові/-бу, ор. -бом, м. -бі/-бові; мн. -би, -бів]* anaerobe	*[< гр. an... — префікс, що означає заперечення + aer — повітря + bios — життя]* Організм, здатний існувати в середовищі, що не містить вільного молекулярного кисню. ***Примітка 1.*** До анаеробів відносяться багато бактерій, певні черв'яки та молюски. ***Примітка 2.*** Розрізняють облігатних та факультативних анаеробів.
.001	**облигатный анаэроб** *облігатний анаероб* strict anaerobe	Організми, які постійно існують у безкисневому середовищі: гнійних кучах, донних відкладеннях, глибоких шарах ґрунту та гірських порід, глибинах океану тощо. ***Примітка.*** До них відносяться бактерії, дріжджі, деякі простіші, черв'яки, личинки комах тощо.
.002	**факультативный анаэроб** *факультативний анаероб* facultative anaerobe	Організми, здатні існувати як у безкисневому середовищі, так і за наявності кисню. ***Примітка.*** До них відносяться багато мешканців мулу на дні водойм, кишкові паразити великих тварин тощо.
A.051.000	**ангидрид** *ангідрид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* anhydride	*[< гр. an... — префікс, що означає заперечення + hidor — вода]* Хімічна сполука, яка активно взаємодіє з водою, утворюючи кислоту.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**сернистый ангидрид** *сірчистий ангідрид* sulfurous anhydride SO_2	*Див.* Д.037.002 ДІОКСИД сірки.
А.052.000	**анизотропия** *анізотропія* *[-ії, ор. -ією]* anisotropy	*[< гр. anisos — неоднаковий + tropos — поворот, зміна, напрям]* Залежність фізичних властивостей тіла або поля від напрямку.
А.053.000	**анион** *аніон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* anion	*[гр. anion — висхідний]* Негативно заряджений іон.
.001	**гидроксильный анион** *гідроксильний аніон* hydroxyl anion OH^-	Іон, що утворюється з молекули води внаслідок видалення з неї іона водню. ***Примітка.*** Має негативний заряд та розряджається на аноді, утворюючи кисень.
А.054.000	**анод** *анод* *[-да, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* anode	*[< гр. anodos — шлях угору]* 1. Позитивний полюс електролітичної ванни. ***Примітка.*** У процесі електролізу на аноді негативні іони віддають електрони і перетворюються в нейтральні частинки. 2. Електрод приладу, який з'єднується з позитивним полюсом джерела електричного струму. 3. Позитивний полюс джерела постійного електричного струму. 4. Позитивний електрод електричної дуги.
А.055.000	**антагонизм** *антагонізм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* antagonism	*[< гр. antagonisma — боротьба]* 1. Непримиренна суперечність. 2. ***У біології —*** тип взаємозв'язків, за яких деякі організми пригнічують розвиток інших або викликають їх загибель. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.41**.
.001	**антагонизм пестицида** *антагонізм пестициду*	Послаблення токсичної дії пестициду в разі застосування його разом з іншим пестицидом. **ДСТУ 3180-95, п. 3.9**.

	pesticide antagonism	
A.056.000	**антибиотик** *антибіотик* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* antibiotic	*[< гр. anti... — проти + bios — життя]* Речовина біологічного походження, яка придушує процес зростання бактерій та інших мікроорганізмів, а також вірусів і клітин.
A.057.000	**антидот** *антидот* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* antidote	*[гр. antidoton, букв. — проти даного]* Хімічна сполука, що специфічно зв'язує токсичні речовини та являє собою препарат для лікування отруєння отрутами, токсинами, отруйними речовинами.
A.058.000	**антиокислитель** *антиокисник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* antioxidant	*[< гр. anti... — проти + укр. окисник]* *Див.* A.059.000 АНТИОКСИДАНТ.
A.059.000	**антиоксидант** *антиоксидант* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* antioxidant	*[< гр. anti... — проти + oxys — кислий]* Агент, що відвертає або уповільнює окисні процеси органічних речовин.
A.060.000	**антипирен** *антипірен* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* antipyrene	*[< гр. anti... — проти + pyr — вогонь]* Речовина чи суміш, яка додається в матеріал (речовину) органічного походження для зниження його горючості. **ДСТУ 2272-93, п. 39 т.**
A.061.000	**антисептик** *антисептик* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* antiseptic	*[< гр. anti... — проти + septikos — гнійний]* Препарат для попередження розвитку та для придушення інфекції. ***Примітка.*** Застосовується в медицині, сільському господарстві, харчовій, текстильній і будівельній промисловості.
A.062.000	**антифриз** *антифриз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн.*	*[< гр. anti... — проти + англ. freezer < freeze — заморожувати]* Хімічна сполука або суміш речовин, рідина, що має низьку температуру

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-зи, -зів] antifreeze	замерзання. ***Примітка.*** Використовується як теплоносій у системах охолодження автомобільних та інших двигунів, що працюють за температури нижче 0 °С.
А.063.000	**антропо...** *антропо...* *[невідм.]* anthropo...	*[< гр. antropos — людина]* Перша складова частина складних слів, яка означає: той, що стосується людини.
А.064.000	**антропосфера** *антропосфера* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* anthroposphere	*[< гр. antropos — людина + sphaira — м'яч, куля]* *Див.* Н.027.000 НООСФЕРА.
А.065.000	**антропоэкоиндикатор** *антропоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру,* *ор. -ром, м. -рі/-рові;* *мн. -ри, -рів]* anthropoecoindicator	*[< гр. antropos — людина + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля за слідами діяльності людини та за характером землекористування.
А.066.000	**аппарат** *апарат* *[-та (механізм) /-ту (установа),* *д. -тові/-ту, ор. -том,* *м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* apparatus, machine, device, tool	*[лат. apparatus — устаткування]* 1. Прилад, технічний пристрій, приладдя. 2. Сукупність органів керування, керівництва чим-небудь; сукупність установ, які обслуговують яку-небудь галузь господарства. 3. Метод. 4. Сукупність працівників якої-небудь організації, штат якої-небудь установи.
.001	**автономный дыхательный аппарат** *автономний дихальний апарат* autonomous breathing apparatus, independent respiratory device	Дихальний апарат із власним джерелом повітря чи дихального газу. **ДСТУ 2299-93, п. 3.5 m**.
.002	**воздушный дыхательный аппарат**	Резервуарний дихальний апарат, в якому для дихання використовується повітря, що зберігається в стиснено-

	повітряний дихальний апарат self-contained open-circuit compressed air breathing apparatus	му стані. **ДСТУ 2299-93, п. 3.7**.
.003	**защитный дыхательный аппарат** *захисний дихальний апарат* respiratory protective device	Апарат, призначений для індивідуального захисту органів дихання людини від небезпечних і шкідливих чинників. **ДСТУ 2299-93, п. 1.1 m**.
.004	**изолирующий защитный дыхательный аппарат** *ізолювальний захисний дихальний апарат* self-contained protective breathing device	Захисний дихальний апарат, що ізолює органи дихання від зовнішнього середовища та забезпечує людину повітрям чи дихальним газом. ***Примітка.*** До групи ізолювальних дихальних апаратів входять шлангові та автономні апарати, які поділяються на резервуарні апарати та регенеративні респіратори. **ДСТУ 2299-93, п. 3.1 m**.
.005	**резервуарный дыхательный аппарат** *резервуарний дихальний апарат* self-contained open-circuit breathing apparatus	Автономний дихальний апарат, в якому запас повітря (дихального газу) зберігається в резервуарі (балоні) апарату та використовується для вдихів, а видихи здійснюються в атмосферу. **ДСТУ 2299-93, п. 3.6 m**.
A.067.000	**аппаратура** *апаратура* *[-ри, ор. -рою]* equipment	*[< лат. apparatus — устаткування]* Механічні, магнітні, електричні, електронні та інші технічні пристрої (устаткування).
A.068.000	**аргон** *аргон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* argon Ar	*[< гр. argos — бездіяльний]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 18. 2. Інертний газ без кольору та запаху, який застосовується для створення захисної атмосфери в металургії та зварюванні, у спеціальних дихальних сумішах і т.ін.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

А.069.000	**ареал** *ареал* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* natural habitat	*[< лат. area — площа, простір]* Територія природного поширення будь-якого угруповання організмів чи окремого виду. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.13 m**.
А.070.000	**ареометр** *ареометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* hydrometer, densimeter	*[< гр. araios — рідинний + metreo — вимірюю]* Статичний густиномір для вимірювання густини рідин за виштовхувальною силою, яка діє на тіло, що частково або повністю занурене в рідину, і яка зрівноважена вагою тіла та (чи) вантажами відомої маси.
А.071.000	**арматура** *арматура* *[-ри, ор. -рою]* fittings, fixture, reinforcement	*[< лат. armatura — озброєння, спорядження]* 1. Допоміжні пристрої, пристосування та деталі, які не входять до складу основного обладнання, але забезпечують його нормальну роботу. ***Примітка.*** Наприклад, освітлювальна арматура, трубопровідна арматура. 2. ***У будівництві —*** міцні металеві стрижні, сітки, які служать каркасом для виробів і конструкцій з бетону, гіпсу тощо.
.001	**запорная арматура** *перекривна арматура* on-off valves, shut-off devices, shut-off valves, stop valves	Арматура для перекривання потоку робочого середовища. **ДСТУ 2611-94, п. 12 m.**
А.072.000	**аромат** *аромат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* odor, aroma, perfume	*[< гр. aroma (aromatos) — пахучі трави]* Пахощі, приємний запах.
А.073.000	**ароматичность** *ароматичність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* aromaticity	*[< гр. aroma (aromatos) — пахучі трави]* 1. Властивість мати приємний і ніжний запах. 2. ***У хімії —*** сукупність специфічних

		властивостей, притаманних бензолу та іншим сполукам, молекули яких мають одне або декілька бензольних кілець, незалежно від наявності в них ароматичного запаху. ***Примітка.*** Наприклад, такі сполуки горять з утворенням димного полум'я, що зумовлено високим умістом у них вуглецю.
А.074.000	**АС** *АС* *[невідм.]* AS	*Див.* С.038.001 автоматизована СИСТЕМА. **ДСТУ 2226-93, п. 1.1**.
А.075.000	**аспект** *аспект* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* aspect	*[< лат. aspectus — погляд, вид, вигляд]* 1. Одна зі сторін явища, предмета, поняття, з якої їх розглядають, вивчають тощо. 2. ***У системах оброблення інформації —*** ознака пошуку даних. ***Примітка.*** За кількістю ознак, указаних в умові пошуку, розрізняють одно- і багатоаспектний пошук.
.001	**существенный экологический аспект** *суттєвий екологічний аспект* principal ecological aspect	Екологічний аспект, який має або може мати значний вплив на природне довкілля. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.3 m**.
.002	**экологический аспект** *екологічний аспект* ecological aspect	Елемент діяльності, продукції чи послуг організації, який може взаємодіяти з природним довкіллям. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.3 m**.
А.076.000	**аспиратор** *аспіратор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* aspirator	*[< лат. aspiro — дму, видихаю]* 1. Пристрій, призначений для відбирання проби аналізованого повітря та вимірювання її об'єму. **ГОСТ 17.2.6.01-86, приложение m.** 2. Пиловідсмоктувальне обладнання, що забезпечує затримання і відведення шкідливих речовин з повітря, а також, у деяких випадках, з подальшою сепарацією. **ДСТУ 2264-93, п. 67 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

А.077.000	**астат** *астат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* astatine At_2	*[< гр. astatos — нестійкий]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 85. 2. Теоретично передбачена проста речовина, даних про існування якої немає.
А.078.000	**АСУ** *АСК* *[невідм.]* ACS	*Див.* С.038.003 автоматизована СИСТЕМА керування. **ДСТУ 2226-93, п. 2.2**.
.001	**АСУ ВК** *АСК ВК* *[невідм.]*	*Див.* С.038.004 автоматизована СИСТЕМА керування водоохоронним комплексом. **ДСТУ 3041-95, п. 35.**
А.079.000	**атмосфера** *атмосфера* *[-ри, ор. -рою]* atmosphere	*[< гр. atmos – пара + sphaira – м'яч, куля]* 1. Газоподібна оболонка, що оточує Землю. 2. Загальна назва позасистемних одиниць тиску. ***Примітка.*** Розрізняють технічну та фізичну атмосферу.
.001	**техническая атмосфера (ат)** *технічна атмосфера (ат)* technical atmosphere (735 mm of hg column)	Позасистемна одиниця тиску. Технічна атмосфера дорівнює тиску, який викликається силою 1 кгс, що рівномірно розподілена по нормальній до неї поверхні площею 1 $см^2$. Співвідношення з одиницею СІ: 1 ат = 98066,5 Па.
.002	**физическая атмосфера (атм)** *фізична атмосфера (атм)* physical atmosphere (760 mm of hg column)	Позасистемна одиниця тиску. Фізична атмосфера дорівнює тиску ртутного стовпа висотою 760 мм на його горизонтальну основу за густини ртуті 13,59504 $г/см^3$, температури 0 °С і за нормального прискорення вільного падіння 980,665 $см/с^2$. Співвідношення з одиницею СІ: 1 атм = 101325 Па.
А.080.000	**атом** *атом* *[-ма, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* atom	*[< гр. atomos — неподільний]* Найменша хімічно неподільна електронейтральна частинка матерії, що складається з позитивно зарядженого ядра та негативно заряджених електронів і є носієм властивостей хімічного елемента. **ДСТУ 2439-94, п. 2.1 m**.

A.081.000	**аттестация** *атестація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* attestation, certification	*[< лат. attestatio — посвідчення]* 1. Дослідження об'єкта з метою виявлення відповідності його певним вимогам із видаванням відповідного документа — атестата. 2. Визначення, установлення відповідності рівня знань, кваліфікації працівника посаді, яку він обіймає або якої він прагне; установлення категорії оплати працівника відповідно до його кваліфікації. 3. Висновок, відгук про ділові якості та знання працівників.
.001	**аттестация рабочего места** *атестація робочого місця* certification of the workplace	Дослідження, комплексна оцінка всіх характеристик робочого місця (стан обладнання, наявність та стан захисних пристроїв, шкідливі чинники виробничого середовища, освітленість тощо) на відповідність паспортним даним, санітарним та іншим нормам, чинним нормативним актам тощо з видаванням атестата (паспорта). ***Примітка.*** В Україні регламентується ДНАОП 0.05-8.04-92.
A.082.000	**аудит** *аудит* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* audit	*[англ. audit — перевірка, ревізія < лат. auditus — той, хто слухає]* 1. Документально оформлений процес перевіряння якої-небудь діяльності або якого-небудь об'єкта. 2. ***В економіці —*** документально оформлений процес перевіряння публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти й відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. ***Примітка 1.*** Аудит проводиться незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарської діяльності на його прове-

		дення. ***Примітка 2.*** Аудит може проводитись з ініціативи суб'єктів господарської діяльності, а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит). **Закон України "Про аудиторську діяльність", ст. 4 m.** ***Примітка 3.*** Послуги аудиту надаються на комерційній основі.
.001	**аудит системы управления окружающей средой** *аудит системи керування довкіллям* environmental management system audit	Документально оформлений систематичний процес перевірки, який включає збирання та об'єктивне оцінювання доказів аудиту для встановлення відповідності системи керування довкіллям організації критеріям аудиту систем керування довкіллям, а також включає передавання результатів перевірки замовникові. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.6 m**.
.002	**экологический аудит** *екологічний аудит* environmental audit	*Див.* A.082.001 АУДИТ системи керування довкіллям.
A.083.000	**аудитор** *аудитор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром; мн. -ри, -рів]* auditor	*[англ. auditor — той, хто перевіряє, ревізор < лат. auditor — слухач]* Особа, яка здійснює аудит, перевіряє стан фінансово-господарської діяльності фірм, підприємств будь-якої форми власності. ***Примітка.*** Відповідно до українського законодавства аудитором може бути громадянин, який має кваліфікаційний сертифікат про право займатися аудиторською діяльністю на території України. Аудиторам забороняється безпосередньо займатися торговельною, посередницькою та виробничою діяльністю, що не виключає їх права отримувати дивіденди від акцій та доходи від інших корпоративних прав. **Закон України "Про аудиторську діяльність", ст. 5 m.**
A.084.000	**аутэкология** *аутекологія* *[-ії, ор. -ією]* autecology	*[< гр. autos — сам, один + oikos — оселя, середовище + logos — слово, учення]* Розділ загальної екології, що вивчає взаємозв'язки між окремими організ-

		мами та середовищем, що їх оточує. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.2 m**.
А.085.000	**ацидиметрия** *ацидиметрія* *[-ії, ор. -ією]* acidimetry	*[< лат. acidis — кислий + гр. metreo — вимірюю]* Титриметричний метод кількісного аналізу, що ґрунтується на вимірюванні кількості кислоти, витраченої на реакцію нейтралізації з аналізованою пробою.
А.086.000	**аэратор** *аератор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* aerator	*[< гр. aer — повітря]* Пристрій для подавання повітря у воду з метою її аерації.
А.087.000	**аэрация** *аерація* *[-ії, ор. -ією]* aeration	*[фр. aeration < гр. aer — повітря]* Провітрювання, збагачення повітрям, киснем.
.001	**аэрация воды** *аерація води* water aeration	Збагачення води киснем повітря з метою видалити з води сірководень, вільну вуглекислоту, гідроксид заліза тощо й тим самим поліпшити її якість. **ДСТУ 2569-94, п. 24 m.**
.002	**аэрация сточных вод** *аерація стічних вод* sewage aeration	Збагачення стічних вод киснем повітря для забезпечення життєдіяльності аеробних бактерій, що здійснюють мінералізацію розчинених у стічних водах органічних та інших забруднювальних речовин.
А.088.000	**аэроб** *аероб* *[-ба, д. -бові/-бу, ор. -бом, м. -бі/-бові; мн. -би, -бів]* aerobe	*[< гр. aer — повітря + bios — життя]* Організм, здатний існувати лише в середовищі, що містить вільний молекулярний кисень. ***Примітка.*** До аеробів відносяться майже всі тварини та рослини, а також багато грибів та мікроорганізмів.
А.089.000	**аэробиосфера** *аеробіосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* aerobiosphere	*[< гр. aer — повітря + bios — життя + sphaira — м'яч, куля]* Повітряне середовище в біосфері, в якому постійно перебувають живі організми і де вони, за наявності

		придатних для живлення субстратів, можуть жити й розмножуватись. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.16 m**.
А.090.000	**аэрозоль** *аерозоль* *[-лю, д. -леві/-лю, ор. -лем; мн. -лі, -лів]* aerosol	*[< гр. aer — повітря + нім. Sol — колоїдний розчин < лат. solutio — розкладання]* Система завислих у газоподібному середовищі твердих або рідинних частинок.
А.091.000	**аэротенк** *аеротенк* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* aeration tank	*[< гр. aer — повітря + англ. — tank, букв. — бак, цистерна]* Споруда для біологічного очищення стічних вод з аерацією повітрям. **ДСТУ 2569-94, п. 107 m.**
	Б	
Б.001.000	**база** *база* *[-зи, ор. -зою; мн. -зи, -з]* base, basis, background	*[фр. base < гр. basis — основа]* 1. Підвалина, основа будь-чого. 2. Основні дані або елементи. 3. Основа системи числення. 4. ***У системах оброблення інформації*** **—** значення або адреса, відносно якої подані інші значення та адреси. 5. Техніко-економічні дані, показники, що відносяться до певного періоду часу (базисного року) та використовуються як основа для порівняння з іншими аналогічними показниками. 6. Склад товарів, місце їх зберігання.
.001	**фотометрическая база дымомера** *фотометрична база димоміра* photometry base of smoke density indicator	Довжина шляху проходження світлового потоку крізь вимірюване середовище. **ГОСТ 17.2.2.01-84, приложение 1, п. 5.** ***Примітка.*** Ця величина використовується для визначення димності відпрацьованих газів.
Б.002.000	**бактериология** *бактеріологія*	*[< гр. bakterion — паличка + logos — слово, учення]*

	[-ії, ор. -ією] bacteriology	Розділ мікробіології, що досліджує бактерії.
Б.003.000	**бактерионейстон** *бактеріонейстон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* neistonic bacteria	*[< гр. bakterion — паличка + neusteon — здатний плавати]* Мікроорганізми, які пристосувались до існування в поверхневому шарі води на межі з повітряним середовищем. **ДСТУ 2881-94, п. 5.9**.
Б.004.000	**бактериопланктон** *бактеріопланктон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* planktonic bacteria	*[< гр. bakterion — паличка + plankton — той, що блукає]* Мікроорганізми, які пристосувались до існування в товщі води прісних чи солоних водойм. **ДСТУ 2881-94, п. 5.10 m**.
Б.005.000	**бактерицид** *бактерицид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* bactericide	*[< гр. bakterion — паличка + лат. caedo — вбиваю]* Агент, що вбиває бактерії.
Б.006.000	**бактерия** *бактерія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* bacterium (pl. – bacteria)	*[< гр. bakterion — паличка]* Мікроскопічний найпростіший, здебільшого одноклітинний, організм, що розмножується поділом. ***Примітка.*** Бактерії беруть участь у кругообігу речовин. Ряд бактерій підвищують родючість ґрунту, деякі використовуються для виготовлення добрив, у харчовій, мікробіологічній, медичній та хімічній промисловості. Багато видів бактерій є збудниками хвороб.
.001	**анаэробные бактерии** *анаеробні бактерії* anaerobic bacteria	Бактерії, здатні існувати в середовищі, що не містить вільний молекулярний кисень.
.002	**аэробные бактерии** *аеробні бактерії* aerobic bacteria	Бактерії, здатні існувати в середовищі, що містить вільний молекулярний кисень.
Б.007.000	**баланс** *баланс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* balance	*[фр. balance, букв. — терези < лат. bilanx — ваги з двома чашками < bis — двічі + lanx — чаша]* 1. Система показників, що характеризує будь-яке явище шляхом зіставлення або протиставлення окремих

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		його сторін. ***Примітка.*** Баланси складаються в натуральній формі (у фізичному вимірі) та в грошовій формі (у вартісному вимірі). 2. Рівновага.
.001	**баланс вторичных энергетических ресурсов** *баланс вторинних енергетичних ресурсів* balance of waste-off energy	Баланс, що відображає кількісну відповідність між прибутком і витратою вторинних енергетичних ресурсів. **ДСТУ 2804-94, п. 9.32 m**.
.002	**внутрипроизводственный баланс сырья** *внутрішньовиробничій баланс сировини* intrafactory balance of raw materials	Баланс сировини (первинної та вторинної), який відображає відповідність між надходженням і витратою цієї сировини на даному підприємстві.
.003	**водохозяйственный баланс** *водогосподарський баланс* water economy balance	Співвідношення між наявними для використання водними ресурсами на даній території та потребами в них для розвитку економіки на різних рівнях. **"Водний кодекс України"**.
.004	**материальный баланс** *матеріальний баланс* mass balance	Математична форма запису закону збереження маси для конкретної системи або процесу.
.005	**нормализованный энергетический баланс** *нормалізований енергетичний баланс* normalized energy balance	Баланс, що розробляється на основі фактичного енергетичного балансу об'єкта з використанням науково обґрунтованих прогресивних норм і нормативів корисної витрати та втрат енергетичних ресурсів. **ДСТУ 2804-94, п. 9.35 m**.
.006	**оптимальный энергетический баланс** *оптимальний енергетичний баланс* optimal energy balance	Баланс, що складається з метою визначення такого варіанта енергопостачання об'єкта, за якого виробництво продукції буде здійснюватися з мінімальними витратами (вибір найекономічніших видів енергетичних

		ресурсів, установлення оптимальних режимів спільної роботи генерувальних установок та установок, що споживають електричну енергію). **ДСТУ 2804-94, п. 9.36 m**.
.007	**отчетный энергетический баланс** *звітний енергетичний баланс* reporting energy balance	Баланс, складений за певний період часу. **ДСТУ 2804-94, п. 9.26 m**.
.008	**перспективный энергетический баланс** *перспективний енергетичний баланс* perspective energy balance	Баланс, що складається на віддалені майбутні відрізки часу (на 5, 10-15 і більше років). **ДСТУ 2804-94, п. 9.25**.
.009	**плановый энергетический баланс** *плановий енергетичний баланс* planned energy balance	Баланс, що складається на відповідні майбутні відрізки часу. **ДСТУ 2804-94, п. 9.23**.
.010	**проектный энергетический баланс** *проектний енергетичний баланс* designed energy balance	Баланс, що складається інститутом-проектувальником на стадії створення проекту, побудови чи реконструкції підприємства і є підставою для розроблення схем його енергопостачання. **ДСТУ 2804-94, п. 9.22**.
.011	**рациональный энергетический баланс** *раціональний енергетичний баланс* rational energy balance	Баланс, що складається на основі фактичного енергетичного балансу об'єкта з урахуванням проведення всіх реально можливих у даних умовах виробництва заходів щодо зниження питомої витрати та втрат енергетичних ресурсів. **ДСТУ 2804-94, п. 9.34 m**.
.012	**текущий энергетический баланс**	Баланс, що складається на найближчі майбутні відрізки часу (рік, квартал, місяць та ін.). **ДСТУ 2804-94, п. 9.24**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	поточний енергетичний баланс current energy balance	
.013	**фактический энергетический баланс** *фактичний енергетичний баланс* actual energy balance	Баланс, що відображає існуючий стан використання енергетичних ресурсів, досягнутий рівень корисного споживання палива й енергії, а також усі виправдані та невиправдані їхні втрати. **ДСТУ 2804-94, п. 9.33 m**.
.014	**частичный энергетический баланс** *частковий енергетичний баланс* partial energy balance	Баланс, що складається для окремих видів палива, енергії чи енергоносіїв. **ДСТУ 2804-94, п. 9.27**.
.015	**эксергетический баланс** *ексергетичний баланс* exergetic balance	Баланс, що відбиває повну кількісну відповідність між витраченою ексергією, з одного боку, і корисно використовуваною ексергією та втратами ексергії, з іншого боку, за певний інтервал часу. **ДСТУ 2420-94, п. 1.16 m**.
.016	**энергетический баланс** *енергетичний баланс* energy balance	Баланс, що відображає кількісну відповідність між надходженням та витратою всіх видів енергетичних ресурсів на промислових об'єктах. **ДСТУ 2804-94, п. 9.15 m**.
Б.008.000	**баня** *баня* *[-ні, ор. -нею; мн. -ні, -нь]* bath	***У хімії —*** нагрівальний прилад, що застосовується в лабораторній практиці.
	лазня *[-зні, ор. -знею; мн. -зні, -зень]* bath house	Спеціальне приміщення, де паряться, миються та приймають різні лікувальні (фізіотерапевтичні) та (чи) оздоровчі процедури.
.001	**водяная баня** *водяна баня* water bath	Нагрівальний прилад для роботи з вогненебезпечними речовинами, в якому нагрівальним середовищем є вода. ***Примітка.*** Максимальна температура нагрівання — до 100 °C.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**воздушная баня** *повітряна баня* air bath	Нагрівальний прилад для рідин із температурою кипіння понад 100 °С., в якому нагрівальним середовищем є повітря. ***Примітка.*** Максимальна температура нагрівання — 250 °С.
.003	**масляная баня** *масляна баня* oil bath	Прилад для підігрівання рідин, в якому нагрівальним середовищем є масла. ***Примітка.*** Максимальна температура нагрівання — 250 °С.
.004	**песочная баня** *пісочна баня* sand bath	Прилад для повільного нагрівання речовин до високої температури, в якому нагрівальним середовищем є чистий дрібний пісок.
Б.009.000	**барботаж** *барботаж* *[-жу, д. -жеві/-жу, ор. -жем, м. -жі]* bubbling, sparging	*[фр. barbotage — змішування]* *Див.* Б.011.000 БАРБОТУВАННЯ.
Б.010.000	**барботер** *барботер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* bubbler, sparger	*[фр. barboteur — змішувач]* Посудина для рідини, у нижній частині якої встановлено пристрій (здебільшого трубки з дрібними отворами), через який тонкими струминами надходить газ або пара. ***Примітка.*** Використовується для нагрівання рідини парою, охолодження повітрям, перемішування рідинних та газоподібних реагентів.
Б.011.000	**барботирование** *барботування* *[-ння, ор. -нням]* bubbling, sparging	*[< фр. barboteur — змішувач]* Пропускання газу чи пари крізь шар рідини з метою прогрівання її парою або перемішування агресивних рідин.
Б.012.000	**бассейн** *басейн* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* basin	*[фр. bassin]* 1. Частина суходолу, з якої вода стікає в море, річку, озеро. 2. Штучна водойма зі стінами, укріпленими цеглою, цементом тощо. 3. Велика ділянка залягання гірських порід, що містить поклади корисних копалин.
.001	**водосборный бассейн**	Частина земної поверхні та товщі ґрунтів, з яких відбувається стік води

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	водозбірний басейн watershed, water basin, catchment area	у водотік або водойму. **"Водний кодекс України", ст. 1.**
Б.013.000	**батометр** *батометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* water sampler, bathometer	*[< гр. bathos — глибина + metreo — вимірюю]* Прилад для відбирання проб води з різних глибин із метою дослідження фізико-хімічних властивостей води, неорганічних та органічних сполук, що містяться в ній.
Б.014.000	**безопасность** *безпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* safety, security	Стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди. **ДСТУ 2293-99, п. 4.2**.
	безпечність *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* safety, security	Властивість об'єкта забезпечувати відсутність ризику нанесення шкоди здоров'ю людей, майну та довкіллю. **ДСТУ 2860-94, додаток Б, п. Б.2.3 m**.
.001	**безопасность в чрезвычайных ситуациях** *безпека у надзвичайних ситуаціях* emergency safety	Стан захищеності населення, об'єктів економіки та довкілля від небезпеки в надзвичайних ситуаціях. **ДСТУ 3891-99, п. 4.3 m**.
.002	**безопасность населения** *безпека населення* population safety	Відсутність недопустимого ризику, пов'язаного з можливістю завдавання будь-якої шкоди населенню. **ДСТУ 2156-93, п. 1.3**.
.003	**безопасность окружающей среды** *безпека довкілля* environmental safety	Відсутність недопустимого ризику, пов'язаного з можливістю завдавання будь-якої шкоди довкіллю. **ДСТУ 2156-93, п. 1.3 m**.
.004	**безопасность промышленной продукции** *безпечність промислової продукції* safety of industrial product	Властивість продукції забезпечити і зберегти протягом певного терміну експлуатації рівень безпеки персоналу, людського оточення й довкілля у межах, обумовлених вимогами чинних нормативних актів та досягнутим науково-технічним рівнем. **ДСТУ 2293-99, п. 4.11 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка 1. Безпечність продукції, як правило, розглядають як оптимальний баланс низки чинників, включаючи такий нетехнічний чинник, як поведінка людини, який дає змогу звести усувний ризик, пов'язаний з можливістю завдавання шкоди здоров'ю людей та майну, до прийнятного рівня. ***Примітка 2.*** Безпечність продукції залежно від виду продукції поєднує такі властивості, як електробезпечність, вибухобезпечність, радіаційну безпечність, безпечність від впливу хімічних та забруднювальних речовин, безпечність від помилкових дій обслуговчого персоналу, безпечність за рівнем шуму та вібрації технічних засобів тощо. **ДСТУ 3278-95, п. 4.14 m**.
.005	**безопасность труда** *безпека праці* occupational safety	Стан умов праці, за якого вплив на працівника небезпечних і шкідливих виробничих чинників усунуто, або вплив шкідливих виробничих чинників не перевищує гранично допустимих значень. **ДСТУ 2293-99, п. 4.14**.
.006	**лазерная безопасность** *лазерна безпека* laser safety	Сукупність технічних, санітарно-гігієнічних та організаційних заходів, що забезпечують безпечні умови праці персоналу в процесі використання лазерів (лазерних установок). **ГОСТ 12.1.040-83, приложение 1, п. 3.**
.007	**промышленная безопасность** *промислова безпека* industrial safety	Безпека від аварій на виробничих об'єктах і наслідків цих аварій. **ДСТУ 2293-99, п. 4.8**.
.008	**радиационная безопасность** *радіаційна безпека* radiation safety	Дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення та природне довкілля, установлених нормами, правилами та стандартами з безпеки. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1.** ***Примітка.*** Норми радіаційної безпеки регламентуються ДНАОП 0.03-3.24-87.
.009	**техногенная безопасность**	Відсутність недопустимого ризику на технологічному об'єкті, пов'язаного з

	техногенна безпека man-caused safety	можливістю нанесення шкоди здоров'ю людей, довкіллю або самому об'єкту.
.010	**экологическая безопасность** *екологічна безпека* environmental safety	*Див.* Б.014.003 БЕЗПЕКА довкілля. **ДСТУ 2156-93, додаток А, п. А.2.2 m**.
.011	**энергетическая безопасность** *енергетична безпека* power safety	Стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів енергії та охорону природного довкілля. **Закон України "Про електроенергетику", ст. 1.**
.012	**ядерная безопасность** *ядерна безпека* nuclear safety	Дотримання норм, правил, стандартів та умов використання ядерних матеріалів, що забезпечують радіаційну безпеку. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1.**
Б.015.000	**беккерель** *бекерель* *[-ля, д. -леві/-лю, ор. -лем; мн. -лі, -лів]* becquerel	*[< влн. Becquerel — прізвище французького фізика А. Беккереля]* Одиниця активності нукліда в радіоактивному джерелі в СІ. Бекерель дорівнює активності нукліда в радіоактивному джерелі, в якому за 1 с відбувається один акт розпаду.
Б.016.000	**белок** *білок* *[-лка, д. -лкові/-лку, ор. -лком; мн. -лки, -лків]* protein	Речовина, що відноситься до класу природних високомолекулярних сполук, побудованих із залишків "альфа"-L-амінокислот, пов'язаних одна з одною пептидним зв'язком. ***Примітка.*** Відіграє головну роль у реалізації генетичної інформації та каталізі майже всіх хімічних реакцій, які проходять у живих організмах; на білки припадає більша частина маси живих організмів.
Б.017.000	**бензин** *бензин* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* petrol, gasoline	*[фр. benzine < лат. benzoe — ароматичний сік]* Нафтове паливо для використання в поршневих двигунах з іскровим запалюванням. **ДСТУ 3437-96, п. 4.1 m**. ***Примітка.*** Безбарвна або жовтувата рідина, яка складається в основному із

		суміші вуглеводнів (переважно C_4 — C_{12}). Температура кипіння 30 — 205 °С. Густина — 0,700 — 0,780 кг/м^3.
.001	**авиационный бензин** *авіаційний бензин* aviation petrol, aviation gasoline	Бензин для використання в авіаційних двигунах внутрішнього згоряння. **ДСТУ 3437-96, п. 4.2**. ***Примітка.*** Температура кипіння 40-180 °С.
.002	**автомобильный бензин** *автомобільний бензин* motor petrol, motor gasoline	Бензин для використання в автомобільних двигунах внутрішнього згоряння. **ДСТУ 3437-96, п. 4.3**. ***Примітка.*** Температура кипіння 40-200 °С.
.003	**бензин прямой гонки** *дестиляційний бензин* straight-run gasoline, distilled gasoline	Бензин, що одержується дистиляцією нафти.
.004	**высокооктановый бензин** *високооктановий бензин* high-octane gasoline	Бензин з октановим числом 98.
.005	**неэтилированный бензин** *неетилований бензин* unleaded gasoline, lead-free gasoline	Гас, що не містить домішок етилової рідини.
.006	**этилированный бензин** *етилований бензин* ethylated petrol, leaded gasoline	Гас із додаванням етилової рідини, яка підвищує його антидетонаційну стійкість.
Б.018.000	**бензин-растворитель** *бензин-розчинник [бензину-розчинника, д. бензинові-розчинникові, ор. бензином-розчинником, м. бензині-розчиннику]* benzine, naphtha	*[< фр. benzine — ароматичний сік + укр. розчинник]* Синтетичний бензин, що утворюється з оксиду водню. ***Примітка.*** Використовується як розчинник смол, каучуків, жирів і т.ін.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Б.019.000	**бензол** *бензол* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]* benzene, bensol C_6H_6	*[< лат. benzoe — ароматичний сік]* Найпростіший ароматичний вуглеводень; нерозчинна у воді рідина з характерним запахом. ***Примітка.*** Застосовується як розчинник і сировина основного органічного синтезу.
Б.020.000	**бета-излучение** *бета-випромінювання* *[-ння, ор. -нням]* beta-radiation	*[< гр. beta — друга літера грецького алфавіту + укр. випромінювання]* Потік бета-частинок, які випускаються атомними ядрами під час їх розпаду.
Б.021.000	**бета-частица** *бета-частинка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* beta-particle	*[< гр. beta — друга літера грецького алфавіту + укр. частинка]* Електрон або позитрон, які випромінюються атомними ядрами під час їх бета-розпаду.
Б.022.000	**биоаккумуляция** *біоакумуляція* *[-ії, ор. -ією]* bioaccumulation	*[< гр. bios — життя + лат. accumulatio — нагромадження]* Збільшення концентрації речовини в організмі чи його окремих органах порівняно з концентрацією цієї речовини в зовнішньому середовищі. **ДСТУ 3038-95, п. 4.23 m**.
Б.023.000	**биогаз** *біогаз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* biogas, manure gas	*[< гр. bios — життя + фр. gaz — газ]* Газова суміш, що утворюється в процесі анаеробного (метанового) бродіння органічного субстрату. ***Примітка.*** У кожному конкретному випадку вихід біогазу залежить від складу органічної речовини, умов процесу й т.ін.
Б.024.000	**биогеохимия** *біогеохімія* *[-ії, ор. -ією]* biogeochemistry	*[< гр. bios — життя + ge — земля + лат. chemia, chymia — хімія]* Наука, що вивчає взаємозв'язок між життєдіяльністю організмів і геохімічними процесами.
Б.025.000	**биогеоценоз** *біогеоценоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* biogeocenosis	*[< гр. bios — життя + ge — земля + kainos — загальний]* Відносно обмежений простір земної поверхні з характерною для нього ознакою однорідних абіотичних (неорганічних) і біотичних (живих) компонентів, їх взаємозв'язком, певним

		типом обміну речовиною та енергією між ними та сусідніми біогеоценозами. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.6 m**.
Б.026.000	**биогеоценология** *біогеоценологія* *[-ії, ор. -ією]* biogeocenology	*[< гр. bios — життя + ge — земля + kainos — загальний + logos — слово, учення]* Галузь екології, що вивчає закономірності формування, розвитку та функціонування біогеоценозів. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.4**.
Б.027.000	**биодеградация** *біодеградація* *[-ії, ор. -ією]* biodegradation	*[< гр. bios — життя + фр. degradation — деградація]* Руйнування матеріалів під впливом мікро- і макроорганізмів або продуктів їх життєдіяльності.
Б.028.000	**биоиндикатор** *біоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* bioindicator	*[< гр. bios — життя + лат. indicator — індикатор]* Індикатор, який містить у своєму складі живі мікроорганізми та продукти їх життєдіяльності.
Б.029.000	**биоиндикация** *біоіндикація* *[-ії, ор. -ією]* bioindication	*[< гр. bios — життя + лат. indicatio — указання ціни]* Метод виявлення антропогенних навантажень, який ґрунтується на зміненні в часі різних характеристик біологічних об'єктів і систем, чутливих до впливу вищеназваних навантажень, або біоіндикаторів.
Б.030.000	**биокатализатор** *біокаталізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* biocatalyzer	*[< гр. bios — життя + katalysis — руйнування]* *Див.* Ф.007.000 ФЕРМЕНТ.
Б.031.000	**биология** *біологія* *[-ії, ор. -ією]* biology	*[< гр. bios — життя + logos — слово, учення]* Наука про живу природу, предметом якої є пізнання суті, походження, розвитку та різноманітності життя, а та-

		кож пошук найбільш раціональних методів охорони та перетворювання живої природи відповідно до потреб людини.
Б.032.000	**биомасса** *біомаса* *[-си, ор. -сою]* biomass	*[< гр. bios — життя + лат. massa — шматок, брила]* Загальна маса особин одного виду, групи видів або угруповання в цілому, яка припадає на одиницю поверхні або об'єму місцеперебування.
Б.033.000	**биопестицид** *біопестицид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* biopesticide	*[< гр. bios — життя + лат. pestis — зараза, чума + caedo — убиваю]* Препарат мікроорганізмів, що може замінити собою хімічний пестицид, який несприятливо впливає на людей, інші живі організми та на довкілля в цілому.
Б.034.000	**биореактор** *біореактор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* bioreactor	*[< гр. bios — життя + фр. reacteur, англ. reactor — реактор]* *Див.* Ф.008.000 ФЕРМЕНТЕР.
Б.035.000	**биосинтез** *біосинтез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* biosynthesis	*[< гр. bios — життя + synthesis — з'єднання, складання]* Синтез хімічних сполук організмами в процесі їх життєдіяльності.
Б.036.000	**биосорбция** *біосорбція* *[-ії, ор. -ією]* biosorption	*[< гр. bios — життя + лат. sorbeo — поглинаю]* Біологічна сорбція металів із розчинів за допомогою бактерій, грибів, дріжджів і водоростей.
Б.037.000	**биосфера** *біосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* biosphere, ecosphere	*[< гр. bios — життя + sphaira — м'яч, куля]* Зона активного життя, яка охоплює нижню частину атмосфери, гідросферу та верхню частину літосфери.
Б.038.000	**биота** *біота* *[-ти, ор. -тою]* biota	*[< гр. biote — життя]* Сукупність взаємозв'язаних і незалежних біологічних видів, об'єднаних спільною зоною поширення.

Б.039.000	**биотест** *біотест* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* biotest	*[< гр. bios — життя + англ. test — випробовування]* Біологічний об'єкт із відомими властивостями, що використовується для дослідження невідомих біологічних об'єктів.
.001	**биотест дезинфекции** *біотест дезінфекції* biotest of disinfection	Об'єкт із певного матеріалу, який містить найстійкіші до дезінфекційного агента мікроорганізми та використовується для контролю ефективності дезінфекції. **ГОСТ 20509-75, приложение 1, п. 4.**
Б.040.000	**биотехнология** *біотехнологія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* biotechnology	*[< гр. bios — життя + techne — майстерність + logos — слово, учення]* Технологія виробництва організмів, клітин, продуктів їх життєдіяльності за допомогою живих організмів або речовин біологічного походження.
Б.041.000	**биотоп** *біотоп* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* biotope	*[< гр. bios — життя + topos — місце]* Простір, відносно однорідний за абіотичними чинниками середовища, зайнятий певним біоценозом, одним із його компонентів чи певним видом організмів. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.14 m**.
Б.042.000	**биотрансформация** *біотрансформація* *[-ії, ор. -ією]* biotransformation	*[< гр. bios — життя + лат. transformatio — трансформація]* Сукупність хімічних перетворень речовин в організмі. **ДСТУ 3038-95, п. 4.22**.
Б.043.000	**биофильтр** *біофільтр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* biofilter	*[< гр. bios — життя + фр. filtre < лат. filtrum — повсть]* Фільтр для очищення стічних вод, в якому органічні речовини, що містяться в очищуваній, заздалегідь відстояній стічній рідині, мінералізуються бактеріями — аеробами, які розвиваються на поверхні фільтрувального матеріалу (біологічної плівки).
Б.044.000	**биохимия** *біохімія* *[-ії, ор. -ією]*	*[< гр. bios — життя + лат. chemia, chymia — хімія]* Наука, що вивчає хімічний склад ре

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	biochemistry	човин, які містяться в живих організмах, їх структуру, властивості, місця локалізації, шляхи утворення та перетворення.
Б.045.000	**биоценоз** *біоценоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* biocenosis	*[< гр. bios — життя + kainos — загальний]* Підсистема біогеоценозу, що є сукупністю взаємозв'язаних популяцій продуцентів, консументів і редуцентів, які заселяють певну територію — біотоп. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.8**.
Б.046.000	**биоэлектрохимия** *біоелектрохімія* *[-ії, ор. -ією]* bioelectrochemistry	*[< гр. bios — життя + elektron — бурштин + лат. chemia, chymia — хімія]* Розділ фізичної хімії, який вивчає електрохімічні закономірності, що складають основу біологічних процесів, головним чином, механізми поділу зарядів на клітинних мембранах.
Б.047.000	**биоэнергетика** *біоенергетика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою]* bioenergetics	*[< гр. bios — життя + energeia — діяльність]* Розділ біохімії, який вивчає питання перетворення та використання енергії в живих організмах.
Б.048.000	**благополучие** *благополуччя* *[-ччя, ор. -ччям]* wellness, welfare	Перебування в доброму стані, повна забезпеченість.
	добробут *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* well-being	Достаток, гаразд, повна забезпеченість.
.001	**санитарное и эпидемическое благополучие населения** *санітарне та епідемічне благополуччя населення* sanitary and epidemic well-being of population	Оптимальні умови життєдіяльності, що забезпечують низький рівень захворюваності, відсутність шкідливого впливу на здоров'я населення чинників довкілля, а також умов для виникнення й поширення інфекційних захворювань. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 1 т.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**экологическое благополучие водного объекта** *екологічне благополуччя водного об'єкта* ecological well-being of water body	Стан водного об'єкта, за якого в ньому відбувається нормативне відтворення ракоподібних та риб. **ДСТУ 3041-95, п. 70 m.**
Б.049.000	**блок** *блок* *[блока (механізм, камінь) /блоку (об'єднання), ор. блоком, м. блоці; мн. блоки, блоків]* block, unit	*[англ. block]* 1. Частина цілого, що розглядається самостійно. 2. Конструктивно та схемно закінчена частина пристрою, що виконує самостійні (окремі) функції та є сукупністю вузлів або групи елементів та деталей. ***Примітка.*** Наприклад, блок живлення, системний блок тощо. 3. ***У програмуванні —*** виділена складова частина комп'ютерної програми, що реалізує одну з взаємозв'язаних задач, які вирішуються в даній програмі. 4. ***У системах оброблення інформації:*** а) певний фіксований обсяг інформації, що розглядається як єдине ціле. ***Примітка.*** Наприклад, розміщення інформації на диску й робота з нею (читання, запис) відбувається тільки цілими блоками, що містять, як правило, 512 байтів; б) сукупність об'єктів, що розглядається графічним редактором як єдине ціле, або виділена ділянка тексту в текстовому файлі, що редагується. ***Примітка.*** Редактори дозволяють копіювати, переміщувати, видаляти блоки, виконувати з умістом блока інші операції.
.001	**блок автоматического титрования** *блок автоматичного титрування*	Апарат для автоматичного титрування, який складається з двох частин: електронного пристрою для подання розчину та пристосування для перемішування.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	unit of automatic titration	
.002	**блок обеспыливания** *блок знепилення* dedusting unit, dust-control unit	Пристрій, що складається з повітронагнітача та фільтрів і забезпечує потік очищеного повітря в робочому об'ємі пилозахисного обладнання. **ДСТУ 2357-94, п. 31.**
Б.050.000	**бокс** *бокс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* box	*[англ. box — коробка, відділення]* Відокремлене приміщення, камера тощо.
.001	**отсасывающий бокс** *відсмоктувальний бокс* exhaust box	Аспіратор, що складається з робочої шафи та елементів відсмоктувального обладнання. **ДСТУ 2264-93, п. 70.**
Б.051.000	**болезнь** *хвороба* *[-би, ор. -бою; мн. -би, -б]* ilness, desease, sickness	Розлад здоров'я, порушення правильної діяльності організму.
.001	**вибрационная болезнь** *вібраційна хвороба* vibration disease	Професійне захворювання, яке виникає в разі систематичної праці на машинах, станках, стендах, що вібрують, та основними симптомами якої є біль у руках і ногах, швидка стомлюваність, головний біль, поганий сон тощо.
Б.052.000	**болото** *болото* *[-лота; мн. -лота, -літ]* swamp, marsh, bog	Надмірно зволожена земельна ділянка із застояним водним режимом і специфічним рослинним покривом. **"Водний кодекс України", ст. 1.**
Б.053.000	**бомба** *бомба* *[-би, ор. -бою; мн. -би, -б]* bomb	*[фр. bombe < лат. bombus — шум, гул]*
.001	**калориметрическая бомба** *калориметрична*	Пристрій для спалювання проби газу та наступного вимірювання кількості теплоти, яка виділяється або погли-

	бомба calorimetric bomb	нається при цьому.
Б.054.000	**бонитет** *бонітет* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* growth class, yield class	*[нім. Bonitat < лат. bonitas — доброякісність]* Умовний показник, який застосовується для оцінювання окремих природних ресурсів (вод, земель, лісів і т.ін.), їх територіальних сполучень (біогеоценозів, угідь, ландшафтів) у балах.
Б.055.000	**ботаника** *ботаніка* *[-іки, д. і м. -іці, ор. -ікою]* botany	*[гр. botanike < botane — трава, пасовисько]* Наука про рослини, що вивчає їх будову, систематику, особливості поширення, відношення їх до зовнішнього середовища, структуру рослинного покриву тощо.
Б.056.000	**БПК** *БСК* *[невідм.]*	*Див.* П.086.001 біохімічне СПОЖИВАННЯ кисню в стічних водах.
Б.057.000	**браконьерство** *браконьєрство* *[-ва, ор. -вом]* poaching	*[< фр. braconnier — браконьєр]* Мисливство або рибальство в заборонених місцях, у заборонений час або забороненим способом, а також недозволене вирубування лісу.
Б.058.000	**брожение** *бродіння* *[-ння, ор. -нням]* fermentation	Анаеробний ферментативний окисно-відновний процес розщеплення органічних речовин, переважно вуглеводів, завдяки якому мікроорганізми одержують енергію, необхідну для життєдіяльності.
Б.059.000	**бром** *бром* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* bromine Br_2	*[< гр. bromos — сморід]* Проста речовина, важка темно-бура легкокипляча рідина. ***Примітка.*** Застосовується як агент у органічному синтезі, для виготовлення фотоматеріалів, барвників і т.ін.
Б.060.000	**брутто-формула** *брутто-формула* *[-ли, ор. -лою; мн. -ли, -л]* summary formula	*[< італ. brutto, букв. — грубий, брудний + лат. formula — образ, вид, форма]* Хімічна формула, що віддзеркалює елементний кількісний склад сполуки.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Б.061.000	**бумага** *папір* *[-пера,* *д. -перові/-перу,* *ор. -пером, м. -пері;* *мн. -пери, -перів]* paper	*[польс. papier < нім. Papier]* 1. Матеріал із масою квадратного метра до 250 г, що складається переважно з рослинних волокон, зв'язаних між собою силами поверхневого зчеплення, в якому можуть бути проклеювальні речовини, мінеральні наповнювачі, хімічні та природні волокна, пігменти й барвники. **ДСТУ 2101-92, п. 1.** 2. Документ, рукопис, ділове повідомлення.
.001	**бумага конго** *папір конго* congo red paper	*Див.* Б.061.002 індикаторний ПАПІР.
.002	**индикаторная бумага** *індикаторний папір* indicator paper, test-paper	Папір із закріпленим на ньому реагентом, який змінює колір у разі взаємодії з аналізованою речовиною. **ДСТУ 2215-93, п. 45 m.** ***Примітка.*** Застосовується для наближеного визначення pH середовища або наявності в ньому певних компонентів.
.003	**свинцовая бумага** *свинцевий папір* lead paper	Фільтрувальний папір, просочений 1%-им розчином оцтовокислого свинцю. ***Примітка.*** Застосовується як індикатор.
.004	**фильтровальная бумага** *фільтрувальний папір* filter paper	Фільтрувальний матеріал, що відрізняється від звичайного паперу тим, що він не проклеєний, чистіший за складом та волокнистий, має визначену пропускну та розділювальну здатність. ***Примітка.*** Застосовується в лабораторній практиці.
Б.062.000	**бура** *бура* *[-ри, ор. -рою]* borax, sodium tetraborate $Na_2B_4O_7$	*[< араб. борак — селітра]* Натрієва сіль тетраборної кислоти, прозорі кристали або білий порошок. ***Примітка.*** Застосовується у виробництві скла, емалей, глазурі, в аналітичній хімії.
Б.063.000	**бьеф** *б'єф* *[-фа, д. -фові/-фу, ор.*	*[фр. bief]* Частина водотоку, розташована вище або нижче водопідпірної споруди.

	-фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів] pool, reach	**ГОСТ 19185-73, п. 45.**
.001	**верхний бьеф** *верхній б'єф* head water, upstream pool	Б'єф із верхової сторони водопідпірної споруди. **ГОСТ 19185-73, п. 46.** ***Примітка.*** Верхова сторона — це сторона, що міститься ближче до верхів'я річки.
.002	**нижний бьеф** *нижній б'єф* downstream pool, tail-water	Б'єф із низової сторони водопідпірної споруди. **ГОСТ 19185-73, п. 47.** ***Примітка.*** Низова сторона — це сторона, що міститься далі від верхів'я річки.
Б.064.000	**бэр (бэр)** *бер (рем)* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* roentgen-equivalent-man (rem)	Позасистемна одиниця еквівалентної дози випромінювання, яку згідно з ДСТУ 3651.1-97 допускається тимчасово застосовувати в радіаційній фізиці та медичній радіології поряд з одиницями СІ; співвідношення з одиницею СІ: 1 рем = 10^{-2} Зв. ***Примітка.*** Є біологічним еквівалентом рентгена.
Б.065.000	**бюкс** *бюкс* *[-са, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* weighing bottle	*[< нім. Buchse — банка]* Скляна скляночка з притертою кришкою, призначена для зважування та зберігання малих кількостей речовини. ***Примітка.*** Використовується в лабораторній практиці.
Б.066.000	**бюретка** *бюретка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* burette	*[фр. burette < buire — глечик]* Градуйована скляна трубка з краном або затискачем. ***Примітка.*** Застосовується в лабораторній практиці для титрування.
	В	
В.001.000	**вакуум-насос** *вакуум-насос* *[-са, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* vacuum pump	*[< лат. vacuum — пустота + укр. насос]* Пристрій, призначений для створення та підтримання зниженого тиску в замкненому об'ємі.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

В.002.000	**вакуум-фильтр** *вакуум-фільтр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* vacuum filter	*[< лат. vacuum — пустота + фр. filtre < лат. filtrum — повсть]* Пристрій для вилучення із забруднених вод тонкодисперсних твердих або рідинних речовин, видалення яких відстоюванням ускладнено.
В.003.000	**вакуумметр** *вакуумметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* vacuum gauge	*[< лат. vacuum — пустота + гр. metreo — вимірюю]* Манометр для вимірювання тиску розрідженого газу. **ДСТУ 3711-98, п. 3.6**.
В.004.000	**валентность** *валентність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* valency	*[< лат. valentia — сила]* 1. ***У хімії —*** поняття та його кількісна міра, що характеризують здатність атома, іона або радикала залежно від хімічного оточення та умов протікання даної реакції вступати у взаємодію та утворювати стійкі хімічні сполуки лише з визначеною кількістю інших атомів, іонів або радикалів. 2. ***В екології —*** *див.* В.004.001 екологічна ВАЛЕНТНІСТЬ.
.001	**экологическая валентность** *екологічна валентність* ecological valency	Ступінь здатності певного виду витримувати зміни будь-якого чинника середовища.
В.005.000	**вата** *вата* *[-ти, ор. -тою]* cotton	*[нім. Watte]* Пухнатий матеріал із бавовни, шерсті та інших волокнистих речовин. ***Примітка.*** Використовується в санітарії та для утеплення одягу, житла.
.001	**гигроскопическая вата** *гігроскопічна вата* absorbent cotton	Вата, що здатна поглинати вологу з повітря завдяки капілярній конденсації, тобто утворенню рідинної фази в змочуваних даною рідиною порах волокна.
В.006.000	**вегетация** *вегетація* *[-ії, ор. -ією]* vegetation	*[< лат. vegetatio — проростання < vegetare — рости]* Стан активної життєдіяльності рослин, який виявляється в їхньому живленні, рості та розвитку.

B.007.000	**величина** *величина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* quantity, value, magnitude	1. Характеристика тіла, речовини, поля, явища, процесу або інформації, яка може виділятися якісно та визначатися кількісно. 2. ***У системах оброблення інформації* —** об'єкт, що має ім'я та одне чи декілька значень певного типу.
.001	**величина абсорбции** *величина абсорбції* absorptive capacity	*Див.* E.003.001 абсорбційна ЄМНІСТЬ.
.002	**величина адсорбции** *величина адсорбції* adsorptive capacity	*Див.* E.003.002 адсорбційна ЄМНІСТЬ.
.003	**величина сорбции** *величина сорбції* sorptive capacity	*Див.* E.003.004 сорбційна ЄМНІСТЬ.
.004	**основная физическая величина** *основна фізична величина* fundamental quantity	Фізична величина, що входить до системи фізичних величин і прийнята за незалежну від інших величин цієї системи. **ДСТУ 2681-94, п. 3.5 m**.
.005	**производная физическая величина** *похідна фізична величина* derived quantity, derived physical quantity	Фізична величина, що входить до системи величин та визначається через основні величини цієї системи. **ДСТУ 2681-94, п. 3.6 m**.
.006	**физическая величина** *фізична величина* physical quantity, quantity	Властивість, спільна в якісному відношенні для багатьох матеріальних об'єктів та індивідуальна в кількісному відношенні для кожного з них. **ДСТУ 2681-94, п. 3.1 m**.
B.008.000	**вентиляция** *вентиляція* *[-ії, ор. -ією]* ventilation	*[лат. ventilatio — провітрювання]* Створення та автоматичне підтримання необхідних санітарно-гігієнічних і технологічних умов повітряного середовища в приміщенні шляхом організації повітрообміну. **ДСТУ 2264-93, п. 2 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**аварийная вентиляция** *аварійна вентиляція* emergency ventilation	Вентиляція приміщення у випадках прогнозованого раптового виділення токсичних або горючих речовин у значних кількостях. **ДСТУ 2388-94, п. 9.** ***Примітка 1.*** Убезпечує експлуатацію вибухо- та пожежонебезпечних виробництв та виробництв, пов'язаних із використанням шкідливих речовин. ***Примітка 2.*** Як правило, установка аварійної вентиляції автоматично вмикається за сигналами газоаналізаторів.
.002	**аварийная противодымная вентиляция** *аварійна протидимова вентиляція* emergency anti-smoke ventilation	Вентиляція, яка служить для видалення диму з приміщення та забезпечує можливість евакуації людей на початковій стадії пожежі. **ДСТУ 2388-94, п. 10 m.**
.003	**вытяжная вентиляция** *витяжна вентиляція* exhaust ventilation	Вентиляція, яка забезпечує вилучення забрудненого повітря з приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 6.**
.004	**зональная вентиляция** *зональна вентиляція* zone ventilation	Вентиляція, яка забезпечує необхідні параметри повітря в обмежених зонах приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 4.**
.005	**легочная вентиляция** *легенева вентиляція* breathing minute volume	Об'єм повітря, який людина вдихає або видихає за одиницю часу. **ДСТУ 2299-93, п. 5.1**.
.006	**местная вентиляция** *місцева вентиляція* local ventilation	Вентиляція, яка забезпечує вилучення забрудненого повітря із зон, в основному, зосередженого виділення шкідливих речовин і необхідні метеорологічні та санітарно-гігієнічні умови в прилеглій робочій зоні. **ДСТУ 2388-94, п. 3 m.**
.007	**механическая вентиляция** *механічна вентиляція*	Вентиляція, яка забезпечує регульований обмін повітря в приміщенні незалежно від метеорологічних умов

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	mechanical ventilation	зовнішнього середовища, основним збуджувачем руху повітря в якій є вентилятор. **ДСТУ 2388-94, п. 13.**
.008	**приточная вентиляция** *припливна вентиляція* supply ventilation	Вентиляція, яка забезпечує подавання в приміщення чистого зовнішнього і частково рециркуляційного підготовленого повітря. **ДСТУ 2388-94, п. 5.**
.009	**приточно-вытяжная вентиляция** *припливно-витяжна вентиляція* plenum-exhaust ventilation, combined extract and input ventilation	Вентиляція, що забезпечує видалення внутрішнього повітря з приміщення та одночасне подання в приміщення зовнішнього повітря або суміші зовнішнього та рециркуляційного повітря.
.010	**технологическая вентиляция** *технологічна вентиляція* technological ventilation	Створення та підтримання параметрів повітряного середовища в приміщенні чи у виділених об'ємах приміщення, які забезпечують якісне проведення технологічного процесу. ***Примітка.*** До технологічної вентиляції належить також подавання чи вилучення повітря від технологічного обладнання із забезпеченням у прилеглій робочій зоні допустимих метеорологічних і санітарноігієнічних умов. **ДСТУ 2388-94, п. 8.**
B.009.000	**вероятность** *імовірність / ймовірність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* probability	Математична (числова) характеристика можливостей появи випадкової події в певних повторюваних умовах. ***Примітка.*** Є числом між нулем та одиницею.
.001	**вероятность воздействия опасных факторов пожара** *імовірність впливу небезпечних чинників пожежі* probability of impact of hazardous fire factors	Математична величина можливості впливу небезпечних чинників пожежі із заздалегідь визначеними значеннями їх параметрів. **ДСТУ 2272-93, п. 21 m.**
.002	**вероятность возникновения**	Математична величина можливості появи необхідних і достатніх умов

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	пожара *імовірність виникнення пожежі* probability of outbreak of fire	виникнення пожежі. **ДСТУ 2272-93, п. 19 m.**
.003	**вероятность возникновения чрезвычайной ситуации** *імовірність виникнення надзвичайної ситуації* emergency occurence probability	Можливість виникнення надзвичайної ситуації, що визначається відповідними показниками. **ДСТУ 3891-99, п. 4.7 m**.
B.010.000	**вертикаль** *вертикаль* *[-лі, ор. -ллю; мн. -лі, -лей]* vertical	*[< лат. verticalis — прямовисний]* Лінія, по який розміщується нитка під дією ваги.
.001	**промерная вертикаль** *промірна вертикаль* measuring vertical	Прямовисна лінія від поверхні до дна водойми, на якій вимірюють глибину водойми. **ДСТУ 3517-97, п. 5.23 m**.
.002	**скоростная вертикаль** *швидкісна вертикаль* speed vertical	Прямовисна лінія від поверхні до дна водойми, на якій вимірюють швидкість течії в одній чи кількох точках. **ДСТУ 3517-97, п. 5.24 m**.
B.011.000	**верховье** *верхів'я* *[-в'я, д. -в'ю, ор. -в'ям, м. -в'ї; мн. -в'я, -в'їв]* upper part	1. Верхня частина чого-небудь. 2. Найвища точка розвитку, найвищий ступень.
.001	**верховье реки** *верхів'я річки* river head water, upper river	Верхня течія річки, а також місцевість, що прилягає до неї.
B.012.000	**весы** *ваги* *[-гів]* balance	*[польс. waga]* Прилад для визначення маси тіла методом порівняння її з еталонами або за гравітаційною силою, яка діє на цю масу.
.001	**аналитические весы** *аналітичні ваги*	Лабораторні ваги з граничним навантаженням до 200 г і точністю вимірю-

	analytical balance	вань 0.0001 г.
B.013.000	**вещество** *речовина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* matter, substance, material, agent	1. Вид матерії, яка на відміну від фізичного поля, має масу спокою. 2. Поняття, що використовується в складних термінах для означення матеріалів, які мають певні властивості або групу властивостей. ***Примітка.*** Речовина має хімічні властивості, за якими її можна ідентифікувати: ці властивості постійні для всіх зразків даної речовини. У хімії розрізняють: а) прості речовини; б) сполуки; в) суміші. 3. Те, із чого складається фізичне тіло.
.001	**азотосодержащее вещество** *азотовмісна речовина* nitrogen-containing substance	Складна речовина, у молекулах якої є атом азоту, сполучений з іншими елементами.
.002	**анизотропное вещество** *анізотропна речовина* anisotropic substance	Речовина, що має фізичні властивості, які залежать від напрямку впливу.
.003	**атмосфероустойчи-вое огнезащитное вещество** *атмосферостійка вогнезахисна речовина* weather-proof fire retardant agent	Речовина, яка забезпечує в заданих інтервалах тривалий вогнезахист виробів, які постійно перебувають під впливом атмосферних чинників. **ДСТУ 2272-93, п. 40 т.**
.004	**безопасное вещество** *безпечна речовина* nonhazardous substance	Негорюча речовина та матеріал у негорючій упаковці, які в умовах пожежі не виділяють небезпечних (горючих, отруйних, їдких) продуктів розкладу або окиснення, не утворюють вибухових або пожежонебезпечних, отрутних, їдких, екзотермічних сумішей з іншими речовинами. ***Примітка.*** Відповідно до "Порядку сумісного зберігання речовин та матеріалів" (Додаток 4 до "Правил пожежної безпеки

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		в Україні") безпечні речовини та матеріали можуть зберігатися в приміщеннях або на майданчиках будь-якого типу.
.005	**биологически активное вещество** *біологічно активна речовина* biological active substance	Речовина, що здійснює вплив на метаболізм та життєдіяльність організмів.
.006	**взрывоопасное вещество** *вибухонебезпечна речовина* explosive material	Речовина, здатна до вибуху в умовах транспортування або перероблення.
.007	**взрывчатое вещество** *вибухова речовина* explosive agent, blasting agent	Складна речовина або спеціальна суміш, здатні до хімічного перетворення, що швидко поширюється та супроводжується утворенням великої кількості газоподібних продуктів; використовуються для спорядження боєприпасів для вибухових робіт. ***Примітка.*** Вибухові речовини відносяться до категорії небезпечних речовин і сумішей, визначають небезпечний вид діяльності людини за граничних кількостей 200 — 50 тонн. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток I.**
.008	**вредное вещество** *шкідлива речовина* harmful substance	Речовина, що в процесі контакту з організмом людини може викликати захворювання чи відхилення в стані здоров'я як під час впливу речовини, так і в подальший період життя теперішнього та наступного поколінь. **ДСТУ 3038-95, п. 5.107 m**. ***Примітка.*** У нафтогазовій промисловості основними шкідливими речовинами є: природний газ, зріджені гази, метан, газовий конденсат, оксид вуглецю (чадний газ), метанол, одоранти (меркаптани), сірководень, нафта та продукти її перероблення, ртуть і т.ін.
.009	**горючее вещество** *горюча речовина*	Речовина та матеріал, здатні самозайматися, а також займатися під час

	combustible substance	впливу джерела запалювання та самостійно горіти після його усунення. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.2 m**.
.010	**действующее вещество пестицида** *активна речовина пестициду* active ingredient of a pesticide	Біологічно активна частина пестициду, що міститься в препаративній формі. **ДСТУ 3180-95, п. 3.2 m**.
.011	**едкое вещество** *їдка речовина* caustic	Речовина, яка діє на поверхні живих організмів та руйнує їх.
.012	**загрязняющее вещество** *забруднювальна речовина* pollutant, contaminant	Домішки, що містяться в певному середовищі та можуть несприятливо впливати на властивості середовища й на здоров'я людей. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 22 m.**
.013	**изотропное вещество** *ізотропна речовина* isotropic substance	Речовина, яка має однакові фізичні властивості вздовж усіх напрямків впливу.
.014	**канцерогенное вещество** *канцерогенна речовина* cancerogenic substance, cancer-producing substance	Речовина, що сприяє утворенню злоякісних пухлин. ***Примітка.*** Кількісний вміст у ґрунті, воді та атмосфері канцерогенної речовини є показником їх санітарного стану; характеризує їх санітарно-хімічні властивості. Конкретний тип канцерогенної речовини залежить від характеру викидів промислових підприємств. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблиця 1, п. 12 m.**
.015	**кислородосодержащее вещество** *кисневмісна речовина* oxygen-containing substance	Складна речовина, у молекулах якої є атом кисню.
.016	**легкорастворимое вещество** *легкорозчинна речовина* freely soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно від 1 до 10 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 5.**
.017	**малодиссоциирующее вещество**	Речовина, яка частково дисоціює на іони під час дії молекул розчинника.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	малодисоціювальна речовина slightly dissociable substance	
.018	**малоопасное вещество** *малонебезпечна речовина* slightly hazardous substance	Горюча й важкогорюча речовина та матеріал, які не відносяться до безпечних і на які не поширюються вимоги ГОСТ 19433-88. ***Примітка.*** До малонебезпечних відносяться також негорючі речовини та матеріали в горючій упаковці. Відповідно до "Порядку сумісного зберігання речовин та матеріалів" (Додаток 4 до "Правил пожежної безпеки в Україні") малонебезпечні речовини та матеріали дозволяється зберігати в приміщеннях усіх ступенів вогнестійкості (крім V).
.019	**малорастворимое вещество** *малорозчинна речовина* slightly soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно від 30 до 100 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 7.**
.020	**мутагенное вещество** *мутагенна речовина* mutagenic agent	Речовина, що викликає виникнення спадкових змін — мутацій у живих організмів.
.021	**негорючее вещество** *негорюча речовина* noncombustible substance, incombustible substance	Речовина та матеріал, не здатні до горіння в повітрі. ***Примітка.*** Негорючі речовини можуть бути пожежовибухонебезпечними (наприклад, окисники або речовини, які виділяють горючі продукти під час взаємодії з водою, киснем повітря або одна з однією). **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.2 m**.
.022	**неядовитое вредное вещество** *неотрутна шкідлива речовина* non-toxic harmful substance, non-poisonous harmful substance	Речовина, що не належить до отрут, але в разі потрапляння в організм людини подразливо діє на слизові оболонки дихальних шляхів, шкіру, очі.

.023	**огнезащитное вещество** *вогнезахисна речовина* fire retardant agent	Речовина (суміш), яка забезпечує вогнезахист. **ДСТУ 2272-93, п. 38.**
.024	**огнетушащее вещество** *вогнегасна речовина* extinguishing medium	Речовина, яка має такі фізико-хімічні властивості, що дозволяють створити умови для припинення горіння. **ДСТУ 2272-93, п. 28.**
.025	**опасное вещество** *небезпечна речовина* hazardous substance	1. Горюча або негорюча речовина та матеріал, що мають властивості, вияв яких може призвести до вибуху, пожежі, загибелі, травмування, отруєння, опромінення, захворювання людей та тварин, пошкодження споруд, транспортних засобів. 2. ***В екології* —** речовини, які є токсичними, канцерогенними, мутагенними, тератогенними або здатними до біоакумуляції, особливо коли вони є стійкими. **"Конвенция по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер", ст. 1.** ***Примітка 1.*** Небезпечні властивості можуть виявлятися як за нормальних умов, так і за аварійних, як у речовин у чистій формі, так і в разі їх взаємодії з речовинами та матеріалами інших категорій, визначених у ГОСТ 19433-88. Відповідно до "Порядку сумісного зберігання речовин та матеріалів" (Додаток 4 до "Правил пожежної безпеки в Україні") небезпечні речовини та матеріали необхідно зберігати в складах I і II ступеня вогнестійкості. ***Примітка 2.*** До небезпечних речовин відносять як складні категорії речовин та сумішей (легкозаймисті рідини, вибухові речовини, токсичні речовини, окисники певних видів та в певних умовах і т.ін.), так і конкретні речовини (аміак, нітрати амонію, діоксид сірки, хлор, фосген і т.ін.), які в зоні їх граничних кількостей визначають середовище небезпечної діяльності людини — згідно з додатком I "Опасные вещества для целей определения опас-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ных видов деятельности" до "Конвенции о трансграничном воздействии промышленных аварий". ***Примітка 3.*** Виготовлення особливо небезпечних хімічних речовин (аміаку, хлору, фосгену) підлягає ліцензуванню згідно з "Переліком особливо небезпечних речовин, виготовлення та реалізація яких підлягає ліцензуванню".
.026	**особо опасное вещество** *особливо небезпечна речовина* especially hazardous substance	Небезпечна речовина або матеріал, яка (який) не сумісна (-ний) із речовинами та матеріалами однієї з нею (ним) категорії за ГОСТ 19433-88. ***Примітка.*** Відповідно до "Порядку сумісного зберігання речовин та матеріалів" (Додаток 4 до "Правил пожежної безпеки в Україні") особливо небезпечні речовини та матеріали необхідно зберігати в складах I і II ступеня вогнестійкості, розташованих переважно в окремих будівлях.
.027	**отравляющее вещество (ОВ)** *отруйна речовина (ОР)* toxic agent	Один із видів зброї масового враження, токсична речовина, яка в разі бойового використання викликає враження живої сили противника.
.028	**очень легкорастворимое вещество** *дуже легкорозчинна речовина* very freely soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно до 1 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 4.**
.029	**очень плохо растворимое вещество** *дуже погано розчинна речовина* very sparingly soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно від 1000 до 10000 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 9.**
.030	**пирофорное вещество** *піроформа речовина* pyrophoric substance	Речовина, здатна самоспалахуватися за умов контактування з повітрям.
.031	**питательное вещество**	Речовина, придатна для їжі (живлення організму).

	поживна речовина nutritious substance	
.032	**пленкообразующее вещество** *плівкотвірна речовина* film-forming substance	Мономір, олігомір, полімер або їх композиція, які внаслідок фізико-хімічних або хімічних перетворень утворюють плівку на поверхні.
.033	**плохо растворимое вещество** *погано розчинна речовина* sparingly soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно від 100 до1000 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 8.**
.034	**поверхностно-активное вещество (ПАВ)** *поверхнево-активна речовина (ПАР)* surfactant	Речовина, здатна концентруватися на поверхні поділу фаз, що призводить до зниження міжфазного поверхневого натяжіння.
.035	**практически нерастворимое вещество** *практично нерозчинна речовина* practically insoluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно 10000 г та більше розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 10.**
.036	**природное пленкообразующее вещество** *природна плівкотвірна речовина* natural film-forming substance	Низько- або високомолекулярна плівкотвірна речовина рослинного, тваринного та викопного походження.
.037	**простое вещество** *проста речовина* simple substance	Речовина, утворена атомами одного елемента. **ДСТУ 2439-94, п. 2.4**.
.038	**радиоактивное вещество** *радіоактивна речовина* radioactive substance	Речовина, в якій відбувається радіоактивний розпад. ***Примітка 1.*** Кількісний уміст радіоактивної речовини в ґрунті, у воді, в атмосфері є показником їх санітарного стану та характеризує їх санітарно-хімічні властивості.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Конкретний тип радіоактивної речовини залежить від характеру викидів промислових підприємств. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблиця 1, п. 16 m.** ***Примітка 2.*** Основні санітарні правила роботи з радіоактивними речовинами регламентуються ДНАОП 0.03-1.72-87.
.039	**растворимое вещество** *розчинна речовина* soluble substance	Речовина, для розчинення 1 г якої потрібно від 10 до 30 г розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 6.**
.040	**сильнодействующее ядовитое вещество (СДЯВ)** *сильнодійна отрутна речовина (СДОР)* virulent poisonous substance	Високотоксична отрутна речовина, що призводить до найбільш тяжких отруєнь живої істоти. ***Примітка.*** Такими є: ртуть; свинець; аміак; хлор; оксид вуглецю (чадний газ); фосген; азотна, сірчана, синильна, соляна, оцтова кислота тощо.
.041	**синтетическое пленкообразующее вещество** *синтетична плівкотвірна речовина* synthetic film-forming substance	Плівкотвірна речовина на основі синтетичних смол.
.042	**сложное вещество** *складна речовина* complicated substance	Речовина, молекули якої складаються з атомів різних елементів.
.043	**сопутствующее вещество** *супровідна речовина* accompanying matter	Речовина, що супроводжує іншу визначувану (аналізовану) речовину.
.044	**тератогенное вещество** *тератогенна речовина* teratogenic substance	Речовина, що викликає пороки розвитку й каліцтва живих організмів.
.045	**токсичное вещество** *токсична речовина* toxic substance, poisonous substance, poison	*Див.* Я.001.000 ОТРУТА.

.046	**трудногорючее вещество** *важкогорюча речовина* difficulty combustible substance	Речовина та матеріал, здатні горіти в повітрі під час впливу джерела запалювання, але не здатні самостійно горіти після його усунення. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.2 m**.
.047	**ядовитое вещество** *отрутна речовина* toxic substance, poisonous substance, poison	*Див.* Я.001.000 ОТРУТА.
В.014.000	**взвесь** *завись* *[-сі, ор. -ссю; мн. -сі, -сей]* suspension	Суспензія, в якій седиментація йде дуже повільно з причини малої різниці в густині дисперсної фази та дисперсного середовища.
В.015.000	**ВЗД** *ЧЗД* *[невідм.]*	*Див.* В.068.002 ЧАС захисної дії дихального апарата. **ДСТУ 2299-93, п. 6.1**.
В.016.000	**взнос** *внесок* *[-ску, д. -скові/-ску, ор. -ском, м. -ску; мн. -ски, -ків]* deposit, contribution, investment, fee, payment	Сума грошей або (інших цінностей), яка доброчинно вноситься юридичною або фізичною особою в певні фонди або на певні цілі (внески у фонди суспільних організацій, у фонди міжнародних організацій, у фонди допомоги тощо).
В.017.000	**взрыв** *вибух* *[-ху, д. -хові/-ху, ор. -хом, м. -ху/-хові; мн. -хи, -хів]* explosion	Швидке хімічне перетворення вибухонебезпечного середовища, яке супроводжується виділенням енергії (тепла) та утворенням стиснених газів, здатних виконувати роботу. **ГОСТ 12.1.010-76, приложение m.**
В.018.000	**взрывобезопасность** *вибухобезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* explosion security	Стан виробничого процесу, за якого виключається можливість вибуху або у випадку його виникнення запобігається впливові на людей небезпечних та шкідливих чинників, що викликаються ним, та забезпечується збереження матеріальних цінностей. **ГОСТ 12.1.010-76, приложение m.**
В.019.000	**взрывозащита** *вибухозахист*	Заходи, які запобігають впливові на людей небезпечних та шкідливих

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові] explosion protection	чинників вибуху та забезпечують збереження матеріальних цінностей. **ГОСТ 12.1.010-76, приложение**.
B.020.000	**взрывоопасность** *вибухонебезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* explosion hazard	Можливість виникнення вибуху як від внутрішнього, так і зовнішнього джерела. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 4 m.**
B.021.000	**вибрация** *вібрація* *[-ії, ор. -ією]* vibration	*[< лат. vibratio — коливання, дрижання]* Рух матеріальної точки або механічної системи, за якого почергово зростають і спадають за часом значення величини, що характеризують цей рух. **ДСТУ 2300-93, п. 2 m.**
B.022.000	**вибробезопасность** *вібробезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* vibration security	*[< лат. vibro — коливаюсь + укр. безпека]* Умови праці, за яких виробнича вібрація не спричиняє на працівника несприятливого впливу, що в крайніх своїх виявах призводить до професійного захворювання (наприклад, вібраційної хвороби).
B.023.000	**вид** *вид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ду/-дові; мн. -ди, -дів]* sort, kind, form, sight, appearance, species, type	1. Підрозділ у систематиці, який входить до складу вищого розділу. 2. Зовнішність, стан, видимий образ. 3. Тип, сорт, різновид чого-небудь. 4. ***У біології —*** основна систематична одиниця.
.001	**исчезающий вид** *зникаючий вид* endangered species, threatened species	***У біології —*** вид, загальна чисельність якого на даний час досягла критично малих величин і виживання якого є неможливим без негайного вжиття спеціальних заходів для його збереження. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 7 m.**
.002	**редкий вид** *рідкісний вид* rare species	***У біології —*** вид, який не перебуває під загрозою зникнення, але загальносвітова чисельність якого дуже мала. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 6 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

В.024.000	**вискозиметр** *віскозиметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* viscosimeter, viscometer	*[< лат. viscosus — в'язкий + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для вимірювання в'язкості рідин і газів.
В.025.000	**ВКК** *ЛКК* *[невідм.]*	*Див.* К.050.001 лікарсько-консультаційна КОМІСІЯ.
В.026.000	**вклад** *вклад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* deposit, contribution, investment	1. Грошова сума, внесена на зберігання в ощадний банк або до іншого фінансового закладу на певних умовах. 2. Інвестиція, переведення грошей у менш ліквідну форму для одержання прибутку чи гарантій.
В.027.000	**вкус** *смак* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* taste	*[польс. smak]* Одне з п'яти зовнішніх чуттів, органом якого є слизова оболонка язика і ротова порожнина.
В.028.000	**влага** *волога* *[-оги, д. і м. -озі, ор. -огою]* moisture	Вода, яка міститься в чому-небудь.
В.029.000	**влагомер** *вологомір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* moisture meter, drymeter	Прилад для вимірювання або контролю величин, які характеризують вологість газів, рідин та твердих тіл, а також сипких речовин.
В.030.000	**влагосодержание** *вологовміст* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* moisture content	*Див.* В.032.001 абсолютна ВОЛОГІСТЬ.
.001	**влагосодержание газа** *вологовміст газу*	Виражене у відсотках відношення маси води, що міститься у вологому газі, до маси цього газу в сухому ста-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	moisture content of gas	ні.
B.031.000	**владелец** *власник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* holder, owner	*[< польс. wlasny — власний]* Суб'єкт власності, фізична або юридична особа, якій належить у визначених законом межах право володіння, користування та розпорядження об'єктом власності (майном та результатами інтелектуальної діяльності).
B.032.000	**влажность** *вологість* *[-гості, д. і м. -гості, ор. -гістю]* humidity, moisture content	1. Властивість речовини (тіла), яка характеризується наявністю в ній (ньому) вологи (води). ***Примітка.*** У поняття "вологість" не входить наявність хімічно зв'язаної води, яка виділяється тільки внаслідок хімічних реакцій. 2. Величина, що характеризує властивість, тобто вміст вологи в газі, рідині, твердому тілі, а також сипкій речовині.
.001	**абсолютная влажность** *абсолютна вологість* absolute humidity	Виражене у відсотках відношення маси води, яка міститься у вологому (-ій) тілі (речовині), до маси цього тіла (речовини) у сухому стані.
.002	**абсолютная влажность воздуха** *абсолютна вологість повітря* absolute humidity of air	*Див.* B.032.003 абсолютна ВОЛОГІСТЬ газу.
.003	**абсолютная влажность газа** *абсолютна вологість газу* absolute humidity of gas	Величина, що визначається густиною водяної пари, тобто відношенням маси водяної пари, що міститься в газі, до об'єму цього газу (одиниця в СІ — кілограм на кубічний метр, кг/м^3).
.004	**влажность вдыхаемого воздуха** *вологість вдихуваного повітря* inhaled air humidity	Абсолютна або відносна вологість повітря (дихального газу) під лицевою частиною дихального апарата під час вдиху. ***Примітка.*** Обчислюється за значенням температури, виміряної сухим і вологим термометрами. **ДСТУ 2299-93, п. 6.11**.

.005	**влажность воздуха** *вологість повітря* air humidity	Уміст у повітрі водяної пари, що є однією з найважливіших характеристик клімату. ***Примітка 1.*** Для оцінки вологості повітря використовують абсолютну вологість повітря, відносну вологість повітря, а також парціальний тиск водяної пари. ***Примітка 2.*** Найбільш сприятливою для людини вважається відносна вологість повітря 40 — 60 %.
.006	**влажность газа** *вологість газу* humidity of gas	Уміст у газі водяної пари. ***Примітка.*** Для оцінки вологості газу використовують абсолютну вологість газу, відносну вологість газу, а також парціальний тиск водяної пари.
.007	**влажность жидкости** *вологість рідини* humidity of liquid	Уміст води в рідині, в якій вода не є основним компонентом, наприклад, у нафті, спирту тощо.
.008	**относительная влажность** *відносна вологість* relative humidity	Виражене у відсотках відношення маси води, що міститься у вологому (-ій) тілі (речовині), до маси цього тіла (речовини) у вологому стані. ***Примітка.*** Іноді цю величину називають масовою вологістю або вологістю по масі.
.009	**относительная влажность воздуха** *відносна вологість повітря* relative humidity of air	*Див.* B.032.010 відносна ВОЛОГІСТЬ газу.
.010	**относительная влажность газа** *відносна вологість газу* relative humidity of gas	Виражене у відсотках відношення парціального тиску водяної пари, що міститься в газі за даної температури, до тиску насиченої водяної пари за цієї самої температури.
B.033.000	**вместимость** *місткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* capacity	Об'єм внутрішнього простору посудини або апарату.
.001	**полезная вместимость дыхательного мешка** *корисна місткість дихального мішка*	Максимально можливий об'єм дихального газу, що міститься в дихальному мішку, і який людина може вдихнути з нього або видихнути в нього. **ДСТУ 2299-93, п. 6.6**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	useful capacity of a breathing bag	
B.034.000	**ВМР** *ВМР* *[невідм.]*	*Див.* P.057.006 вторинні матеріальні РЕСУРСИ. **ДСТУ 2102-92, п. 3.**
B.035.000	**вода** *вода* *[-ди, ор. -дою; мн. -ди, -д]* water H_2O	1. Прозора без кольору рідина, що являє собою в чистій формі хімічну сполуку водню й кисню. 2. Природний ресурс, який безперервно відновлюється та існує в трьох агрегатних станах: твердому, рідинному та газоподібному.
.001	**бытовая сточная вода** *побутова стічна вода* household waste water	Стічна вода, що відводиться від житлових будинків та об'єктів комунального господарства.
.002	**возвратная вода** *зворотна вода* return water	Вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів із господарської ланки кругообігу води до його природних ланок у формі стічної, скидної та дренажної води. **ДСТУ 3041-95, п. 40 m.**
.003	**дистиллированная вода** *дистильована вода* distilled water	Вода, яка очищена переганянням від розчинених у ній домішок до величини сухого залишку не більше 0,1 мг/л.
.004	**дождевая вода** *дощова вода* rain water	Вода, яка утворюється з атмосферних опадів, без домішок, що потрапляють із поверхні, з якою стикається вода під час випадання.
.005	**дренажная вода** *дренажна вода* drainage water	Вода, яка профільтрувалась у дренаж із тіла гідротехнічної споруди чи її основи, а також з осушуваного (зрошуваного) земельного масиву. **ДСТУ 3041-95, п. 49.**
.006	**загрязненная возвратная вода** *неочищена зворотна вода* polluted return water	Зворотна вода, в якій уміст забруднювальних речовин перевищує рівень, установлений нормами якості води. **ДСТУ 3041-95, п. 41 m.**
.007	**иловая вода** *мулова вода* sludge water	Забруднена вода, що відокремлюється під час бродіння, згущування та зневоднювання мулу й осаду стічних

		вод. **ДСТУ 2569-94, п. 131 m.**
.008	**исходная вода** *забірна вода* source water	Вода, що надходить із водного об'єкта. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 1.**
.009	**ливневая сточная вода** *зливова стічна вода* storm water	Стічна вода, яка утворюється внаслідок злив.
.010	**минеральная вода** *мінеральна вода* mineral water	Вода, компонентний склад якої відповідає вимогам лікування. **ГОСТ 17.1.1.04-80, приложение 1, п. 5.** ***Примітка.*** Має підвищену концентрацію біологічно активних компонентів (вуглекислих, сірководневих, бромистих та ін.) та мінералізацію більше 1 г у кубічному дециметрі.
.011	**недостаточно очищенная возвратная вода** *недостатньо очищена зворотна вода* insufficiently treated return water	Зворотна вода, що пройшла очищення, але все ще не відповідає встановленим нормам якості води. **ДСТУ 3041-95, п. 42 m.**
.012	**нормативно очищенная возвратная вода** *нормативно очищена зворотна вода* normatively treated return water	Зворотна вода, що пройшла очищення та відповідає встановленим нормам якості. **ДСТУ 3041-95, п. 43 m.**
.013	**нормативно чистая возвратная вода** *нормативно чиста зворотна вода* normatively clean return water	Зворотна вода, склад та властивості якої відповідають установленим нормам якості води та яка не потребує очищення. **ДСТУ 3041-95, п. 44 m.**
.014	**оборотная вода** *оборотна вода* recirculated water	Вода багаторазового використання в технологічному та допоміжному процесах, а також для охолодження продукції та обладнання, яка після очищення та охолодження знову по-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		дається з цією самою метою. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 6.**
.015	**отстойная вода** *відстійна вода* settling-vat water	Вода зі змуленим нерозчиненим осадом у формі окремого шару на дні цистерн і резервуарів.
.016	**очищенная сточная вода** *очищена стічна вода* effluent sewage, treated effluent, treated sewage	Стічна вода, оброблена з метою знищення або вилучення забруднювальних речовин. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 9 m.**
.017	**питьевая вода** *питна вода* drinking water	Вода, в якій бактеріологічні, органолептичні показники та показники токсичних хімічних речовин перебувають у межах норм питного водопостачання. **ГОСТ 17.1.1.04-80, приложение 1, п. 1.**
.018	**пластовые воды** *пластові води* reservoir water, stratal water	1. Підземні води, що залягають у даному пласті з корисними копалинами. 2. Підземні води, які циркулюють по водоносних пластах.
.019	**поверхностные воды** *поверхневі води* surface waters	Води різних водних об'єктів, що містяться на земній поверхні. **"Водний кодекс України", ст. 1 m.**
.020	**повторно используемая сточная вода** *повторно використовувана стічна вода* reuse waste water	Стічна вода, що використовується у виробничому водопостачанні після відповідного очищення. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 10 m.**
.021	**подземные воды** *підземні води* underground water, ground water	Води, що лежать нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах. **"Водний кодекс України", ст. 1 m.**
.022	**подпиточная вода** *підживлювальна вода* makeup water	Вода, що додається в систему оборотного водопостачання для відшкодування втрат, пов'язаних із продуванням, витіканням, винесенням та випаровуванням води, а також із переходом її в продукцію та відходи. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 7 m.**

.023	**последовательно используемая вода** *послідовно використовувана вода* subsequent utilized water	Вода, що використовується послідовно в технологічному процесі, а також для охолодження продукції та обладнання. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 5.**
.024	**природные воды** *природні води* natural waters	Води, які входять у склад природних ланок кругообігу води в природі.
.025	**промывная вода** *промивна вода* rinse water, wash water	Вода, що використовується з метою промивання, наприклад, для промивання фільтра.
.026	**промышленная вода** *промислова вода* industrial water	Вода, що використовується у виробничому процесі. **ДСТУ 3041-95, п. 48.**
.027	**промышленная сточная вода** *промислова стічна вода* industrial waste water	Стічна вода від технологічних операцій на промислових підприємствах.
.028	**прямоточная вода** *прямоточна вода* uniflow water	Вода, яка одноразово використовується в технічному процесі й для охолодження продукції та обладнання. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 4.**
.029	**сбросная вода** *скидна вода* discharged water	Вода, що відводиться зі зрошуваних сільськогосподарських угідь і поливних забудованих територій, а також вода, відведена від ділянок, на яких застосовується гідромеханізація. **ДСТУ 3041-95, п. 46.**
.030	**сетевая вода** *мережна вода* delivery water	Вода, що циркулює у водопровідній мережі.
.031	**сточная вода** *стічна вода* waste water, sewage	Різновид зворотної води, що зібралась у процесі господарсько-побутової та виробничої діяльності чи під час відведення наслідку опадів із забудованих територій. **ДСТУ 3041-95, п. 45 m.**
.032	**теплообменная вода** *теплообмінна вода* heat exchange water	Вода, що використовується в теплообмінних системах.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.033	**территориальные воды** *територіальні води* territorial waters	Морський пояс, що прилягає до узбережжя або внутрішніх вод держави та є частиною її території.
.034	**техническая вода** *технічна вода* service water, water for plant use	1. Вода, крім питної, мінеральної та промислової, придатна для використання в народному господарстві. **ГОСТ 17.1.1.04-80, приложение 1, п. 2**. 2. ***У геології* —** вода, що потрапляє в нафтогазоносний пласт (або пласт з іншими корисними копалинами) унаслідок процесів, пов'язаних із бурінням свердловин, їх ремонтом, а також із розробленням родовищ (наприклад, під час закачування води, різних розчинів).
.035	**технологическая вода** *технологічна вода* process water	Вода, використовувана в технологічних процесах.
.036	**трансграничные воды** *транскордонні води* transboundary water	Будь-які поверхневі або підземні води, що позначають, перетинають кордони між двома або більше державами чи розташовані на таких кордонах. ***Примітка.*** У тих випадках, коли транскордонні води впадають безпосередньо в море, межі таких транскордонних вод обмежуються прямою лінією, що перетинає їхнє гирло між точками, розташованими на лінії малої води на їхніх берегах. **"Конвенция по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер", ст. 1.**
.037	**умягченная вода** *зм'якшена вода* softened water	Вода, в якій загальна твердість (уміст іонів кальцію та магнію) знижена до певних меж.
.038	**условно чистая сточная вода** *умовно чиста стічна вода* conditionally purified effluent	Стічна вода, якість якої дозволяє використовувати її у виробничих системах водопостачання без додаткового очищення. **ГОСТ 25151-82, приложение, п. 8 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.039	**эмульсионная вода** *емульсійна вода* emulsion water	Нерозчинна вода, що є в паливі в змуленому стані або осіла на стінках та дні скляної тари у формі дрібних крапель.
B.036.000	**водность** *водність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* water content	Характеристика величини річкового стоку за певний проміжок часу відносно його середньої багаторічної величини. **"Водний кодекс України", ст. 1.**
B.037.000	**водовод** *водовід* *[-воду,* *д. -водові/-воду,* *зн. -від, ор. -водом,* *м. -воді;* *мн. -води, -водів]* water conduit, water main	Гідротехнічна споруда для підведення й відведення води в заданому напрямку. **ДСТУ 2569-94, п. 44 m.**
B.038.000	**водоем** *водойма* *[-ми, ор. -мою;* *мн. -ми, -м]* water body	Безстічний або зі сповільненим стоком поверхневий водний об'єкт. **"Водний кодекс України", ст. 1.** ***Примітка.*** Розрізняють природні водойми, що являють собою природні скупчення води у западинах, та штучні водойми — спеціально створені скупчення води в штучних або природних заглибинах земної поверхні. **ГОСТ 19179-73, п. 18.**
B.039.000	**водозабор** *водозабір* *[-бору, д. -борові/-бору, ор. -бором, м. -борі; мн. -бори, -борів]* water intake structure, source water	1. *Див.* C.061.002 водозабірна СПОРУДА (water intake structure). 2. *Див.* 3.003.001 ЗАБІР води (source water).
B.040.000	**водомер** *водомір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* water meter	Прилад, який вимірює витрати води.
B.041.000	**водоотведение** *водовідведення* *[-ння, ор. -ннням]* water draining	Відведення використаної води у водний об'єкт, у міську каналізацію або передавання її іншим підприємствам для використання або очищення.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**удельное водоотведение** *питоме водовідведення* specific water draining	Об'єм води, відведений від споживача за одиницю часу, на одного мешканця або на одиницю продукції.
B.042.000	**водоочистка** *водоочищення [-ння, ор. -нням]* water purification	*Див.* О.077.004 ОЧИЩЕННЯ води.
B.043.000	**водоподготовка** *водопідготовлення* water treatment	Технологічні процеси оброблення води для приведення її якості у відповідність до вимог споживачів. **ДСТУ 2569-94, п. 19 т.**
B.044.000	**водопользование** *водокористування [-ння, ор. -нням]* water use, water usage	Використання водних об'єктів і систем водопостачання для задоволення потреб населення та народного господарства. **ДСТУ 3041-95, п. 23 т.**
.001	**общее водопользование** *загальне водокористування* general water use	Водокористування без застосування споруд або технічних пристроїв, що впливають на якість води. **ДСТУ 3041-95, п. 26.**
.002	**специальное водопользование** *спеціальне водокористування* special water use	Водокористування із застосуванням споруд чи технічних пристроїв, що впливають на якість води. ***Примітка.*** До спеціального водокористування в окремих випадках може бути віднесене водокористування без застосування споруд чи технічних пристроїв, але спроможне істотно впливати на стан води. **ДСТУ 3041-95, п. 27.**
.003	**хозяйственно-питьевое водопользование** *господарсько-питне водокористування* potable water usage	Використання водних об'єктів для господарсько-питного водопостачання, а також для водопостачання підприємств харчової промисловості. **ДСТУ 3041-95, п. 24 т.**
B.045.000	**водопользователь** *водокористувач [-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі/-чеві; мн. -чі, -чів]*	Юридична або фізична особа, що користується водою. **ДСТУ 3041-95, п. 28 т.**

	water user	
B.046.000	**водопотребитель** *водоспоживач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі/-чеві; мн. -чі, -чів]* water consumer	Юридична або фізична особа, що споживає воду. **ДСТУ 3041-95, п. 34 m.**
B.047.000	**водопотребление** *водоспоживання* *[-ння, ор. -нням]* water consumption	Споживання води з водного об'єкта чи із системи водопостачання. **ДСТУ 3041-95, п. 30 m.**
.001	**безвозвратное водопотребление** *безповоротне водоспоживання* irretrievable water consumption	Водоспоживання без повернення води до водного об'єкта чи системи водопостачання. **ДСТУ 3041-95, п. 31.**
.002	**удельное водопотребление** *питоме водоспоживання* specific water consumption	Об'єм води, яка подається споживачеві за одиницю часу на одного мешканця або на одиницю продукції. **ДСТУ 2569-94, п. 6 m.**
B.048.000	**водопровод** *водопровід* *[-воду, д. -водові/-воду, зн. -від, ор. -водом, м. -воді; мн. -води, -водів]* water-pipe, water pipeline, water-line	Комплекс споруд, що включає водозабірні споруди, водопровідні насосні станції, станцію очищення води або водопідготовлення, водопровідну мережу та резервуари для забезпечення споживачів водою певної якості. **ДСТУ 2569-94, п. 2 m.**
.001	**групповой водопровод** *груповий водопровід* group water pipeline	Водопровід, що подає воду споживачам кількох населених пунктів. **ДСТУ 2569-94, п. 3.**
.002	**магистральный водопровод** *магістральний водопровід* water main	Водопровід, до якого приєднуються розподільні водоводи.
B.049.000	**водород** *водень* *[-дню, д. -дневі/-дню,*	*[калька з лат. hydrogenium < hydor — вода + genes — народжений]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 1.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	ор. -днем, м. -дні/-дневі] hydrogen H_2	2. Проста речовина, горючий газ без кольору й запаху. ***Примітка.*** Застосовується для синтезу аміаку, гідрування рослинних жирів, органічного синтезу, як екологічно чисте паливо й т.ін.
B.050.000	**водосбор** *водозбір [-бору, д. -борові/-бору, ор. -бором, м. -борі]* watershed	Частина земної поверхні та товща ґрунтів і гірських порід, звідки вода надходить до водного об'єкта. **ДСТУ 3517-97, п. 4.24**.
B.051.000	**водоснабжение** *водопостачання [-ння, ор. -нням]* water supply	Подавання води споживачам. **ДСТУ 2569-94, п. 1.**
.001	**оборотное водоснабжение** *оборотне водопостачання* recirculating water supply	Система водопостачання, в якій використана вода після відповідного оброблення й охолодження знову використовується в тому самому технологічному процесі.
.002	**противопожарное водоснабжение** *протипожежне водопостачання* fire-prevention water supply	Комплекс інженерно-технічних споруд, призначених для забирання та транспортування води, зберігання її запасів та використання для пожежогасіння. **ДСТУ 2272-93, п. 50 m.**
.003	**прямоточное водоснабжение** *прямоточне водопостачання* uniflow water supply	Подавання води споживачеві для її разового використання, після чого вода відводиться у водний об'єкт.
B.052.000	**водоток** *водотік [-току, д. -току, ор. -током, м. -тоці; мн. -токи, -токів]* water course	Водний об'єкт, який характеризується рухом води в напрямку нахилу в заглибині земної поверхні. **ГОСТ 19179-73, п. 15.**
.001	**трансграничный водоток** *транскордонний водотік*	Водотік, що позначає, перетинає кордони між двома або більше державами або розташований на таких кордонах. **"Конвенция по охране и**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	transboundary water course	**использованию трансграничных водотоков и международных озер", ст. 1.**
B.053.000	**водохранилище** *водосховище* *[-ща, ор. -щем, м. -щі; мн. -ща, -щ]* reservoir, storage reservoir	Штучна водойма місткістю більше 1 млн. кубічних метрів, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку. **"Водний кодекс України", ст. 1.**
B.054.000	**возгон** *сублімат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* sublimate	*[< лат. sublimatus — піднятий, піднесений]* Промисловий пил, що утворюється внаслідок об'ємної конденсації пари речовин у процесі охолодження газу, який пропускається крізь технологічний апарат, установку або агрегат. **ГОСТ 17.2.1.04-77, приложение, п. 2 m.**
B.055.000	**возгорание** *займання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* ignition	Початок горіння під впливом джерела запалювання. **ДСТУ 2223-93, п. 27.**
B.056.000	**воздействие** *вплив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* action, effect	Дія, що спрямована на об'єкт та викликає в цьому об'єкті зміни його властивостей (характеристик) та (чи) перехід з одного стану в інший.
.001	**антропогенное воздействие на ландшафт** *антропогенний вплив на ландшафт* man's impact on landscape	Вплив виробничої та невиробничої діяльності людини на властивості ландшафту. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 26 m.**
.002	**воздействие на окружающую среду** *вплив на довкілля* environmental impact	Будь-яка зміна в довкіллі, несприятлива чи сприятлива, яка повністю чи частково спричинена діяльністю, продукцією чи послугами організації. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.4 m**.
.003	**вредное воздействие на**	Будь-які прямі або непрямі, негайні або які виникли через деякий час,

	окружающую среду *шкідливий вплив на довкілля* adverse environmental impact	шкідливі наслідки промислової аварії, надзвичайної ситуації. ***Примітка.*** До числа таких наслідків для довкілля відносяться наслідки для здоров'я та безпеки людини, флори, фауни, ґрунту, повітря, вод, клімату, ландшафту, історичних пам'ятників або інших матеріальних об'єктів чи взаємодія цих чинників. До їх числа також відносяться наслідки для культурної спадщини або соціально-економічних умов, що виникають у результаті зміни цих чинників. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", ст. 1.**
.004	**поражающее воздействие источника чрезвычайной ситуации** *уражальна дія джерела надзвичайної ситуації* harmful effect of emergency source	Негативна загальна дія (вплив) одного чи сукупності вражальних чинників джерела надзвичайної ситуації на людей, тварин і рослин, об'єкти економіки та довкілля. **ДСТУ 3891-99, п. 4.9 m**.
.005	**трансграничное воздействие на окружающую среду** *транскордонний вплив на довкілля* transboundary environmental impact	Серйозні шкідливі наслідки в межах дії юрисдикції тієї або іншої Сторони в результаті промислової аварії, надзвичайної ситуації, що сталися в межах дії юрисдикції іншої Сторони. ***Примітка.*** До числа таких наслідків для довкілля відносяться наслідки для здоров'я та безпеки людини, флори, фауни, ґрунту, повітря, вод, клімату, ландшафту, історичних пам'ятників або інших матеріальних об'єктів чи взаємодія цих чинників. До їх числа також відносяться наслідки для культурної спадщини або соціально-економічних умов, що виникають у результаті зміни цих чинників. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", ст. 1.**
.006	**экстремальное воздействие вредных факторов** *екстремальний вплив*	Шкідлива дія техногенних чинників, яка виникла раптово і загрожує життю та здоров'ю працівників і населення. **ДСТУ 3038-95, п. 5.110 m**.

	шкідливих чинників extreme influence of the harmful factors	
B.057.000	**воздух** *повітря* *[-ря, ор. -рям]* air, atmosphere	Суміш газів, які утворюють атмосферу Землі. ***Примітка 1.*** Об'ємний склад повітря такий: близько 78,08 % азоту, 20,95 % кисню, 0,94 % інертних газів, 0,03 % діоксиду вуглецю, а також водяна пара та різні домішки. ***Примітка 2.*** Є важливою природною сировиною, з якої одержують кисень, азот, інертні гази. ***Примітка 3.*** Завдяки кисню повітря використовують як хімічний реагент у різних процесах (горіння палива, одержання металів із руд, виробництва багатьох хімічних сполук). ***Примітка 4.*** Фізичні властивості повітря дозволяють використовувати його в теплота звукоізоляційних матеріалах, електроізоляційних пристроях, як робоче тіло в пневматичних машинах, перфораторах тощо.
.001	**атмосферный воздух** *атмосферне повітря* atmospheric air	Повітря поза жилими та виробничими приміщеннями.
.002	**воздух рабочей зоны** *повітря робочої зони* working zone air, occupational air	Повітря, що оточує працівника, який перебуває в робочій зоні на робочому місці та виконує певну трудову діяльність. **ДСТУ 2299-93, додаток, п. 1.3 m**.
.003	**выбросной воздух** *викидне повітря* exit air	Видалене повітря, що не повертається у вентильоване приміщення. **ДСТУ 2264-93, п. 10.**
.004	**загрязненный воздух** *забруднене повітря* contaminated air, polluted air	Повітря, яке бідне на кисень або вміщує одну чи декілька шкідливих речовин. ***Примітка.*** Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у повітрі робочої зони визначені ГОСТ 12.1.005-88.
.005	**искусственный воздух** *штучне повітря*	Збагачена киснем суміш газів, призначена для дихання. ***Примітка.*** Використовується в медицині,

	artifical atmosphere, prepared atmosphere	авіації, космонавтиці, рятувальній та водолазній справі.
.006	**приточный воздух** *припливне повітря* supply air	Повітря, що подається в приміщення. **ДСТУ 2264-93, п. 5 т.**
.007	**рециркуляционный воздух** *рециркуляційне повітря* return air	Видалене повітря, що повертається у вентильоване приміщення та повторно використовується для потреб вентиляції й кондиціонування. **ДСТУ 2264-93, п. 9 т.**
.008	**удаляемый воздух** *повітря, що видаляється* exhaust air	Повітря, що відводиться з вентильованого приміщення. **ДСТУ 2264-93, п. 7.**
.009	**чистый воздух** *чисте повітря* pure air, clean air, uncontaminated air	Повітря, що складається з 20,96 % кисню, 0,03 % вуглекислого газу, 78,08 % азоту, 0,94 % інертних газів (аргону, неону, ксенону) і не містить отрутних, агресивних і вибухонебезпечних речовин.
В.058.000	**воздухообмен** *повітрообмін [-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* air exchange	Процес часткової або повної заміни забрудненого повітря приміщень чистим атмосферним повітрям.
В.059.000	**воздухопровод** *повітропровід [-воду, д. -водові/-воду, зн. -від, ор. -водом, м. -воді; мн. -води, -водів]* air duct	Трубопровід для транспортування повітря, виготовлений з різного матеріалу залежно від властивостей повітря й різної форми поперечного перерізу. **ДСТУ 2388-94, п. 35 т.** ***Примітка.*** Застосовується в системах вентиляції, повітряного опалення, кондиціонування повітря, а також із технологічною метою (подавання повітря до промислових агрегатів, транспортування сипких матеріалів у системах пневматичного транспорту тощо).
В.060.000	**возникновение** *виникнення [-ння, ор. -нням]* rise, initiation, beginning, start, onset	1. Дія, унаслідок якої щось зароджується, починає існувати, започатковується. 2. Дія, унаслідок якої щось показується, стає видним.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**возникновение пожара** *виникнення пожежі* outbreak of fire	Сукупність процесів, що призводять до пожежі. **ДСТУ 2272-93, п. 18.**
B.061.000	**возраст** *вік* *[віку, ор. віком, м. віці; мн. віки, віків]* age	Період, ступінь у рості, розвитку чого-небудь або кого-небудь.
.001	**возраст активного ила** *вік активного мулу* age of activated sludge	Проміжок часу, протягом якого відбувається повне оновлення активного мулу в спорудах для очищення стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 117 m.**
B.062.000	**воронка** *лійка* *[-йки, д. і м. -йці, ор. -йкою; мн. -йки, -йок]* funnel	Конус із трубкою, яким користуються для переливання рідини в посуд із вузькою шийкою або для фільтрування.
.001	**воронка Бюхнера** *лійка Бюхнера* Buchner funnel	Пристосування для фільтрування в лабораторних умовах — частіше порцелянова лійка з сітчастим дном.
.002	**воронка для горячего фильтрования** *лійка для гарячого фільтрування* hot filtering funnel	Двостінна мідна лійка, що має бокове відгалуження для нагрівання води, налитої в міжстінний проміжок. ***Примітка.*** Застосовується в процесі фільтрування рідин, що мають велику в'язкість.
.003	**воронка для фильтрования** *лійка для фільтрування* filtering funnel	*Див.* B.062.001 ЛІЙКА Бюхнера.
.004	**воронка с обогревом** *лійка з обігрівом* funnel with heating	*Див.* B.062.002 ЛІЙКА для гарячого фільтрування.
.005	**делительная воронка** *ділильна лійка* separating funnel	Пристосування для розшарування та розділення емульсій, яке має форму закритої посудини, на кінці якої є лійка з краном.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

В.063.000	**воспламенение** *спалахування* *[-ння, ор. -нням]* inflammation	Займання, що супроводжується появою полум'я. **ДСТУ 2272-93, п. 6.**
В.064.000	**воспроизводство** *відтворення* *[-ння, ор. -нням]* reproduction	1. Процес створення, вироблення знову того самого; повторення, відновлення, копіювання тощо. 2. ***В економіці*** **—** постійне відновлення, безперервне повторення суспільного виробництва.
.001	**воспроизводство природных ресурсов** *відтворення природних ресурсів* natural resources reproduction	Штучне підтримання кількості природних ресурсів на певному рівні або відновлення попередньої кількості технологічним шляхом (хімічним синтезом, культивацією й т.ін.).
В.065.000	**восстановитель** *відновник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* reducer, agent	Реагент, що віддає електрони під час окисно-відновної реакції та підвищує завдяки цьому свій ступінь окиснення.
В.066.000	**восстановление** *відновлення* *[-ння, ор. -нням]* restoration, rehabilitation, recovery, deoxidation, reduction	1. Повернення до початкового (попереднього) стану чи до нормального функціонування (restoration, rehabilitation). 2. Подія, яка полягає в тому, що після несправності об'єкт знову відновлює здатність виконувати потрібну функцію (restoration, recovery). **ДСТУ 2860-94, п. 3.14.5 m**. 3. ***У хімії*** **—** процес приєднання електронів атомом, молекулою або іоном, який призводить до зниження ступеня окиснення (deoxidation, reduction). 4. ***У системах оброблення інформації*** **—** повернення інформації з архівних копій (restoration, recovery).
В.067.000	**вредность** *шкідливість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю]* Harmfulness	*Див.* Ф.003.013 небезпечний ЧИННИК.

.001	**производственная вредность** *виробнича шкідливість* occupational hazard	*Див.* B.067.002 професійна ШКІДЛИВІСТЬ.
.002	**профессиональная вредность** *професійна шкідливість* professional hazard	Шкідливий виробничий чинник, який може виникнути під час виконання роботи та призвести до травм, захворювання або смерті.
B.068.000	**время** *час* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* time	1. Основна фізична величина, яка характеризує тривалість процесу, інтервал тощо (одиниця в СІ — секунда, с). 2. Певний момент, в який відбулося, відбувається або відбудеться будь-яка подія.
.001	**время генерации микроорганизмов** *час генерації мікроорганізмів* generation time of microorganisms	Час подвоєння кількості клітин у середовищі.
.002	**время защитного действия дыхательного аппарата (ВЗД)** *час захисної дії дихального апарата (ЧЗД)* duration of a breathing apparatus protection	Інтервал часу до вичерпання захисної здатності дихального апарата хоча б за одним з нормованих показників за встановлених значень параметрів дихального навантаження та зовнішнього середовища. **ДСТУ 2299-93, п. 6.1 m**.
.003	**время половинного превращения реакции** *час половинного перетворювання реакції* half-time of reaction transformation	Проміжок часу від початку реакції, протягом якого початкова концентрація початкової речовини зменшується в два рази.
.004	**время проскока** *час проскакування* time of overshoot	Час від початку процесу адсорбції до того моменту, коли на виході із шару адсорбенту з'являється гранично

		допустима концентрація адсорбату.
B.069.000	**ВСВ** *ТПВ* *[невідм.]*	*Див.* B.072.001 тимчасово погоджені ВИКИДИ.
B.070.000	**вспухание** *спухання* *[-ння, ор. -нням]* swelling	Дія, унаслідок якої щось стає округлим, здутим, роздутим, збільшується об'єм чого-небудь.
.001	**вспухание активного ила** *спухання активного мулу* activated-sludge swelling	Спливання активного мулу на поверхню стічних вод унаслідок його бродіння. **ДСТУ 2569-94, п. 124.**
B.071.000	**вторсырье** *вторсировина* *[-ни, ор. -ною]* secondary raw materials	*Див.* C.113.001 вторинна СИРОВИНА. **ГОСТ 25916-83, п. 5.**
B.072.000	**выброс** *викид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* emission, ejection, outburst	1. Речовина, яка потрапила до атмосфери від джерела іонізаційних випромінювань, агресивних, вибухонебезпечних середовищ тощо протягом відносно невеликого інтервалу часу. 2. Елемент вибірки, який докорінно відрізняється від інших.
	викидання *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* emission	Виділення парникових газів у атмосферу над конкретним районом і за конкретний період часу. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1 m.**
.001	**временно согласованные выбросы (ВСВ)** *тимчасово погоджені викиди (ТПВ)* interim agreed emissions	Викиди, що визначаються на певний період часу для підприємств, установ та організацій з урахуванням гранично допустимих обсягів викидів забруднювальних речовин щодо кожного компонента. ***Примітка.*** Порядок установлення таких викидів у атмосферне повітря, рівнів їх тимчасового впливу на здоров'я людей, тварин визначаються відповідними органами влади.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**выброс вещества в атмосферу** *викид речовини в атмосферу* atmospheric emission	Надходження речовини до атмосфери від джерела забруднення. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 18 m.**
.003	**выбросы автотранспортного средства** *викиди автотранспортного засобу* motor vehicle emissions	Речовини, що надходять до атмосфери з агрегатів і систем автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 1 m.**
.004	**неорганизованный промышленный выброс** *неорганізований промисловий викид* non-organized industrial emission	Промисловий викид, який потрапляє до атмосфери ненапрямленими потоками газу внаслідок порушення герметичності обладнання, відсутності або незадовільної роботи обладнання з відсмоктування газу в місцях завантаження, вивантаження або зберігання продукту. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 28 m.**
.005	**организованный промышленный выброс** *організований промисловий викид* organized industrial emission	Промисловий викид, який потрапляє до атмосфери через спеціальні газоходи, повітроводи та труби. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 27.**
.006	**предельно допустимый выброс (ПДВ)** *гранично допустимий викид (ГДВ)* maximum permissible emission	Науково-технічний норматив, установлений для того, щоб уміст забруднювальних речовин у приземному шарі повітря від джерела або сукупності джерел не перевищував нормативів якості повітря для населення, тваринного та рослинного світу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 20 m.**
B.073.000	**выделение** *виділення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* release, extraction	1. Відокремлення кого-, чого-небудь від загальної кількості, маси з якоюсь метою та відокремлена кількість. 2. Висунення зі свого середовища. 3. Вирізнення кого-, чого-небудь серед інших, зосередження уваги на комусь, чомусь.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**выделение диоксида углерода** *виділення діоксиду вуглецю* carbon dioxide release	Кількість діоксиду вуглецю, що виділяється організмом людини за одиницю часу. **ДСТУ 2299-93, п. 5.5 m**.
B.074.000	**вымораживание** *виморожування* *[-ння, ор. -нням]* freezing	Один із термічних методів очищення стічних вод.
B.075.000	**вымывание** *вимивання* *[-ння, ор. -нням]* washout	1. Вилучення чого-небудь із середовища за допомогою води. 2. Утворення заглибин, ярів розмиванням землі.
.001	**вымывание примеси из атмосферы** *вимивання домішки з атмосфери* air pollutant washout	Вилучення домішки з атмосфери внаслідок створення хмар, туманів та випадення опадів. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 16.**
B.076.000	**выпадение** *випадання* *[-ння, ор. -нням]* fallout, precipitation	1. Падіння на землю (про дощ, сніг тощо) або осідання (про росу, іній тощо). 2. Вихід з певного стану, із сукупності однорідних об'єктів тощо.
.001	**выпадение примеси из атмосферы** *випадання домішки з атмосфери* air pollutant fallout	Вилучення домішки з атмосфери під впливом гравітаційних сил. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 17.**
B.077.000	**выпаривание** *випарювання* *[-ння, ор. -нням]* evaporation	Метод і процес концентрування розчинів практично нелетких компонентів за допомогою кипіння.
B.078.000	**выпуск** *випуск* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* outlet	***У системах водопостачання та каналізації —*** споруда (трубопровід) для відведення стічних вод.
.001	**выпуск сточных вод** *випуск стічних вод* waste water outlet	Трубопровід, що відводить очищені стічні води у водний об'єкт. **ДСТУ 2569-94, п. 78.**

.002	**канализационный выпуск** *каналізаційний випуск* sewer outlet	Трубопровід, що відводить стічні води з будинків і споруд у каналізацію. **ДСТУ 2569-94, п. 72 m.**
B.079.000	**высаливание** *висолювання* *[-ння, ор. -нням]* salting out	1. Явище, що полягає в зменшенні розчинності деякого компонента розчину в присутності іншого компонента. 2. Метод виділення компонента з розчину.
B.080.000	**выхлоп** *вихлоп* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* exhaust	Вихід відпрацьованих газів у атмосферу через випускну трубу (вихлопний патрубок) у двигунах після виконання ними корисної роботи.
B.081.000	**выход** *вихід* *[-ходу, д. -ходові/-ходу, зн. -хід, ор. -ходом, м. -ході; мн. -ходи, -ходів]* yield, exit, outlet	1. Місце, з якого виходять (exit). 2. Процес виділення якої-небудь речовини або кількість виготовленого продукту (yield). 3. Вихідний пристрій (outlet).
.001	**выход продуктов реакции** *вихід продуктів реакції* reaction product yield	Кількісна характеристика повноти протікання хімічної реакції, що чисельно дорівнює відношенню кількості реально одержаного цільового продукту до його кількості, яка повинна бути одержана за стехіометричним рівнянням.
B.082.000	**выщелачивание** *вилуговування* *[-ння, ор. -нням]* leaching, lixiviation	Процес вилучення лугу із суміші за допомогою розчинів (води, спирту, бензолу).
.001	**бактериальное выщелачивание** *бактеріальне вилуговування* bacterial leaching	Вилуговування, що здійснюється обробленням початкового матеріалу водним розчином, що містить певні види мікроорганізмів, життєдіяльність яких підтримується завдяки окисно-відновним реакціям, що й забезпечують вилуговування.
B.083.000	**вязкость** *в'язкість* *[-кості, д. і м. -кості,*	1. Властивість рідин та газів чинити опір переміщенню однієї їх частини відносно іншої (внутрішнє тертя).

	ор. -кістю] viscosity	2. Властивість твердих тіл безповоротно поглинати енергію в процесі їх гнучкої деформації. 3. Здатність матеріалу змінювати опір деформуванню залежно від швидкості деформацій. **ДСТУ 2825-94, п. 54.** 4. Фізична величина, що характеризує цю властивість.
	Г	
Г.001.000	**газ** *газ* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* gas	*[фр. gaz < гр. chaos — безформний стан]* 1. Агрегатний стан речовини, в якому, порівняно з твердим і рідинним станами, міжмолекулярні сили дуже малі. ***Примітка.*** Газ заповнює весь наданий йому об'єм. 2. Загальна назва речовин у цьому агрегатному стані, що використовуються для опалення, освітлення та як рушійна сила. 3. Сукупність будь-яких частинок, що слабо взаємодіють між собою.
.001	**взрывоопасный газ** *вибухонебезпечний газ* explosive gas	Газ, що вибухає від іскри, а також у разі підвищення температури. ***Примітка.*** Для кожного такого газу існує свої верхня та нижня концентраційні межі вибуховості.
.002	**вытеснительный газ** *витіснювальний газ* displacing gas	Газ (як правило, азот, аргон), за допомогою якого витісняють з піпетки пробу газу, узятого для аналізу.
.003	**выхлопные газы** *вихлопні гази* exhaust gas, exit gas	*Див.* Г.001.011 відпрацьовані ГАЗИ.
.004	**горючий газ** *горючий газ* fuel gas, combustible gas	Газ (пара рідин та твердих речовин), здатний (-на) створювати з повітрям вибухонебезпечні суміші за температури, що не перевищує 50 °С.

.005	**дымовой газ** *димовий газ* flue gas	Газ, який виділяється джерелом забруднення в процесі згоряння палива. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 33.**
.006	**дыхательный газ** *дихальний газ* breathable gas	Повітря або газоповітряна суміш, що циркулюють у системі дихального апарата та в з'єднаних із нею органах дихання людини. **ДСТУ 2299-93, п. 1.4 m**.
.007	**инертные газы** *інертні гази* inert gas	Благородні гази (гелій, неон, аргон, криптон, ксенон і радон), а також гази, які не взаємодіють із компонентами даної системи за даних умов.
.008	**кислый газ** *кислий газ* acid gas	Газоподібна хімічна сполука, яка містить діоксид вуглецю, сірководень, діоксид сірки та інші гази, що відзначаються підвищеною кислотністю.
.009	**коммунально-бытовой газ** *комунально-побутовий газ* domestic gas, city gas	Газ, призначений як паливо для потреб населення та промислових підприємств.
.010	**малотоксичный газ** *малотоксичний газ* slightly toxic gas	Газ, що містить незначні кількості токсичних речовин — не більше 0,01 %.
.011	**отработавшие газы** *відпрацьовані гази* exhaust gas, exit gas, burnt gas, waste gas	Гази, що випускаються з двигуна після виконання ними корисної роботи. ***Примітка.*** Є сумішшю газоподібних продуктів повного згорання палива, надлишкового повітря та різноманітних мікродомішок як у формі газу, так і у формі рідинних та твердих частинок.
.012	**отработавшие газы двигателя автотранспортного средства** *відпрацьовані гази двигуна автотранспортного засобу* exhaust gases	Суміш газів з домішкою завислих частинок, яку видаляють із циліндрів або камер згоряння двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 6 m.**
.013	**очищенный газ** *очищений газ* purified gas	Газ, очищений в очисних спорудах до потрібної чистоти. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 35.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.014	**парниковые газы** *парникові гази* greenhouse gases	Газоподібні складники атмосфери як природного, так і антропогенного походження, які поглинають і перевипромінюють інфрачервоне випромінювання. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**
.015	**пожароопасный газ** *пожежонебезпечний газ* fire-hazardous gas	Газ, фізико-хімічні властивості якого не виключають можливості виникнення та розвитку пожежі в разі недотримання вимог і норм пожежної безпеки.
.016	**природный газ** *природний газ* natural gas	Газова суміш, компонентами якої в основному є насичені вуглеводні (C_nH_{2n+2}, а саме: метан CH_4, етан C_2H_6, пропан C_3H_8, ізобутан і-C_4H_{10}, нормальний бутан Н-C_4H_{10} та пара рідинних вуглеводнів — пентану, гексану та інших), азот N_2, діоксид вуглецю CO_2 та сірководень H_2S. **ГОСТ 30319.0-96, п. 3.4 m**. ***Примітка 1.*** Створюється в земній корі та широко використовується як високоекономічне паливо, а також як сировина для одержання багатьох органічних сполук. ***Примітка 2.*** Природні гази поділяються на три групи: — гази, які добуваються з газових родовищ і складаються переважно з метану (82 — 98 %); — гази, які одержують із газоконденсатних родовищ та які є сумішшю газу (переважно метану, як правило, від 80 до 95 %) та конденсату (бензину, лігроїну, гасу, а іноді й солярового масла); — супутній газ, який добувається разом із нафтою з нафтових родовищ.
.017	**сжиженный газ** *зріджений газ* liquefied gas	Газ, який за температури зовнішнього середовища нижче 20 °С або тиску вище 100 кПа чи за сумісної дії обох цих умов перетворюється в рідину. **ПУЭ, п. 7.3.15 m.**
.018	**угарный газ** *чадний газ* charcoal gas	*Див.* О.039.003 ОКСИД вуглецю.

	CO	
.019	**углекислый газ** *вуглекислий газ* carbon dioxide CO_2	*Див.* Д.037.003 ДІОКСИД вуглецю.
Г.002.000	**газ-носитель** *газ-носій* *[газу-носія, д. газо-ві-носієві, ор. газом-носієм, м. газі-носії; мн. гази-носії, газів-носіїв]* carrier gas	*[< фр. gaz — газ + укр. носій]* Газ, що застосовується як рухома фаза в газовій хроматографії. ***Примітка.*** Основна вимога до такого газу: хімічна інертність та нижча адсорбовність, ніж у розділюваних компонентів суміші. Для цього, як правило, використовують повітря, азот, водень, гелій, аргон, діоксид вуглецю.
Г.003.000	**газоанализатор** *газоаналізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* gas analyzer	*[< фр. gaz — газ + гр. analysis — розклад, розчленування]* Аналізатор для визначення якісного та кількісного складу газової суміші.
.001	**газоанализатор с устройством осреднения** *газоаналізатор із пристроєм осереднення* gas analyzer with averaging device	Газоаналізатор, що використовується для реєстрації концентрацій шкідливих речовин у атмосфері та визначає як миттєві, так і осереднені за 20 хвилин значення концентрації. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение m.**
.002	**дистанционный газоанализатор** *дистанційний газоаналізатор* remote gas analyzer	Газоаналізатор, що здійснює дистанційні вимірювання концентрацій газоподібних сполук на трасі між джерелом випромінювання та приладом. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение m.**
.003	**лабораторный газоанализатор** *лабораторний газоаналізатор* laboratory gas analyzer	Газоаналізатор, що застосовується в хімічних лабораторіях для аналізу окремих проб. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение m.**
.004	**транспортируемый газоанализатор** *транспортований газоаналізатор* transportable gas	Газоаналізатор, призначений для пересувних лабораторій контролю забруднення атмосфери.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	analyzer	
Г.004.000	**газоанализатор-преобразователь** *газоаналізатор-перетворювач [газоаналізатора-перетворювача, д. газоаналізаторові-перетворювачеві, ор. газоаналізатором-перетворювачем, м. газоаналізаторі-перетворювачі; мн. газоаналізатори-перетворювачі, газоаналізаторів-перетворювачів]* gas-analyzer-converter	*[< фр. gaz — газ + гр. analysis — розклад, розчленування + укр. перетворювач]* Газоаналізатор, що використовується в складі інформаційно-вимірювальних систем. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение**.
Г.005.000	**газобезопасность** *газобезпека [-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* gas safety	*[< фр. gaz — газ + укр. безпека]* Система організаційно-технічних заходів і засобів, які забезпечують запобігання впливові шкідливих чи вибухонебезпечних речовин на працівників чи зниження цього впливу до гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у повітрі робочої зони та гранично допустимих вибухобезпечних концентрацій. **ОСТ 51.81-82, п. 35 m.**
Г.006.000	**газоопределитель** *газовизначник [-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* gas detector	*[< фр. gaz — газ + укр. визначник]* Прилад для безпосереднього визначення наявності та концентрації газів, парів та інших компонентів газових сумішей.
.001	**химический газоопределитель** *хімічний газовизначник* measurement system with detector tube	Вимірювальний прилад, що складається з індикаторної трубки, обладнання для подавання газу та необхідних додаткових пристроїв для безпосереднього визначення концентрації газів, пари та інших компонентів газових сумішей. **ДСТУ 2224-93, п. 1.1 m**.

Г.007.000	**газопровод** *газопровід* *[-воду,* *д. -водові/-воду,* *зн. -від, ор. -водом,* *м. -воді;* *мн. -води, -водів]* gas pipeline	*[< фр. gaz — газ + укр. провід]* Трубопровід, яким здійснюється транспортування газу. ***Примітка.*** Розподіл газопроводів України за діаметром такий: 16,4 % — діаметром 1420 мм, 24,6 % — 1220 мм, 16 % — від 720 до 820 мм, інші — діаметром від 100 до 520 мм. За термінами експлуатації газопроводи України розподіляються так: до 10 років — 36 %, від 10 до 20 років — 30 %, від 20 до 30 років — 16 %, від 30 до 45 років і більше — 18 %.
.001	**магистральный газопровод (МГ)** *магістральний газопровід (МГ)* gas main, gas main pipeline	Магістральний трубопровід, яким здійснюється транспортування газу.
Г.008.000	**газоход** *газохід* *[-ходу, д. -ходові/-ходу,* *зн. -хід, ор. -ходом,* *м. -ході;* *мн. -ходи, -ходів]* gas conduit	*[< фр. gaz — газ + укр. хід]* Канал, який служить для спрямування газоподібних продуктів згоряння вздовж поверхні нагрівання чи для їх видалення в атмосферу.
Г.009.000	**галоген** *галоген* *[-ну, д. -нові/-ну,* *ор. -ном, м. -ні/-нові;* *мн. -ни, -нів]* halogen	*[< гр. hals (halos) — сіль + genos — походження]* Загальна назва членів VII групи періодичної системи Д.І. Менделєєва, до якої входять фтор, хлор, бром, йод та астат.
Г.010.000	**галоидирование** *галоїдування* *[-ння, ор. -ннням]* halogenation	*[< гр. hals (halos) — сіль + eidos — вид, вигляд]* Метод і процес уведення атомів галогену в молекулу органічної сполуки.
Г.011.000	**гамма-излучение** *гамма-випромінювання* *[-ння, ор. -ннням]* gamma-radiation	*[< гр. gamma — третя літера грецького алфавіту + укр. випромінювання]* Короткохвильове електромагнітне випромінювання з довжиною хвилі менш 10^{-10} м.
Г.012.000	**ГВГСС** *ДВГРС* *[невідм.]*	*Див.* С.048.003 державна воєнізована гірничорятувальна СЛУЖБА. **ДСТУ 2223-93, п. 3.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Г.013.000	**гелий** *гелій* *[-ію, д. -ієві/-ію, ор. -ієм, м. -ії/-ію]* helium He	*[< гр. helios — сонце]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 2. 2. Інертний газ без кольору та запаху, застосовується як універсальне захисне середовище, газ-носій у хроматографічному аналізі.
Г.014.000	**гельминт** *гельмінт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* helminth	*[< гр. helmins (helminthos) — черв'як]* У зоології — паразитичний черв'як, збудник хвороб у людей та тварин. ***Примітка 1.*** Яйця та личинки ряду гельмінтів розвиваються в зовнішньому середовищі й, у тому числі, у ґрунті, за наявності контакту з яким можливе зараження людей та тварин. ***Примітка 2.*** Кількісний уміст гельмінтів у ґрунті є показником його санітарного стану та характеризує його санітарно-гельмінтологічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 22 m.**
Г.015.000	**ген** *ген* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* gene	*[< гр. genos — походження]* Одиниця спадкового матеріалу (генетична інформація).
Г.016.000	**генетика** *генетика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою]* genetics	*[< гр. geneticos — той, що народжує, плодючий, плідний]* Наука про явища спадковості й мінливості організмів.
Г.017.000	**генофонд** *генофонд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові]* gene pool	*[< гр. genos — походження + фр. fond — фонд]* Сукупність усіх генів однієї популяції організмів.
Г.018.000	**геосфера** *геосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* geosphere	*[< гр. ge — земля + sphaira — м'яч, куля]* Загальна назва концентричних суцільних або переривчастих оболонок Землі, різних за фізичними властивостями та хімічним складом. ***Примітка.*** У напрямку від периферії до

		центру виділяються магнітосфера, атмосфера, гідросфера, земна кора (літосфера), мантія Землі, а під нею — ядро Землі; особливо виділяють також біосферу.
Г.019.000	**гербицид** *гербіцид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* herbicide	*[< лат. herba — трава + caedo — вбиваю]* Препарат, що використовується для боротьби з небажаними рослинами.
Г.020.000	**герметичность** *герметичність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* leakproofness, tightness, hermiticity	*[< фр. hermetique < влн. Hermes — ім'я єгипетського мудреця Гермеса]* Властивість конструкції або матеріалу перешкоджати проникненню крізь них газу, рідини або пари. **ДСТУ 2758-94, додаток, п. 73.**
Г.021.000	**гетеротроф** *гетеротроф* *[-фа, д. -фові/-фу, ор. -фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів]* heterotroph	*[< гр. heteros — інший + trophe — їжа, живлення]* ***У біології —*** живий організм, який споживає готові органічні речовини та не здатний синтезувати органічні речовини.
Г.022.000	**гигиена** *гігієна* *[-ни, ор. -ною]* hygiene	*[< гр. hygieinos — здоровий]* Розділ медицини, який вивчає вплив чинників довкілля на здоров'я людини, її працездатність та тривалість життя, розробляє нормативи, вимоги та санітарні заходи, спрямовані на оздоровлення населених пунктів, умов життя та діяльності людини. **ДСТУ 3038-95, п. 4.1 m**.
.001	**гигиена населенных пунктов** *гігієна населених пунктів* hygiene of residential areas, hygiene of settlements	*Див.* Г.022.004 комунальна ГІГІЄНА. **ДСТУ 3038-95, п. 4.12 m**.
.002	**гигиена окружающей среды** *гігієна довкілля* environmental health science, environmental	Інтегрувальний розділ гігієнічної науки, який вивчає вплив усієї різноманітності антропогенних та природних чинників довкілля на організм людини та дає наукове обґрунтування ре-

	hygiene	комендацій щодо оздоровлення довкілля в інтересах збереження та зміцнення здоров'я людини. **ДСТУ 3038-95, п. 4.13 m**.
.003	**гигиена труда** *гігієна праці* occupational hygiene	Галузь практичної і наукової діяльності, що вивчає стан здоров'я працівників у його зумовленості умовами праці й на цій підставі обґрунтовує заходи й засоби щодо збереження та зміцнення здоров'я працівників, профілактики несприятливого впливу умов праці. **ДСТУ 2293-99, п. 4.61 m**.
.004	**коммунальная гигиена** *комунальна гігієна* environmental sanitation	Галузь гігієни, яка вивчає вплив чинників довкілля населених пунктів на людину, а також розробляє основні гігієнічні нормативи та санітарні заходи, які забезпечують збереження здоров'я та сприятливі умови життя населення. **ДСТУ 3038-95, п. 4.12 m**.
.005	**общая гигиена** *загальна гігієна* general hygiene	Розділ гігієни, який вивчає загальні закономірності впливу чинників довкілля на здоров'я людини та розробляє методичні підходи до їх дослідження. **ДСТУ 3038-95, п. 4.11 m**.
.006	**радиационная гигиена** *радіаційна гігієна* radiation hygiene	Галузь гігієни, яка вивчає закономірності формування радіаційної обстановки та доз іонізаційного випромінювання, а також їх вплив на здоров'я людей, і розробляє санітарні правила та норми радіаційної безпеки персоналу й населення. **ДСТУ 3038-95, п. 4.3 m**.
Г.023.000	**гигрометр** *гігрометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* hygrometer	*[< гр. hygros — волога + metreo — вимірюю]* Прилад для вимірювання вологості повітря.
Г.024.000	**гидрат** *гідрат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]*	*[< гр. hydor — вода]* Хімічна сполука постійного або змінного складу, що утворюється в результаті гідратації.

	hydrate	
Г.025.000	**гидратация** *гідратація* *[-ії, ор. -ією]* hydration	*[< гр. hydor — вода]* Фізико-хімічна взаємодія молекул, атомів, іонів, електронів із водою, яка не супроводжується руйнуванням молекул води.
Г.026.000	**гидратообразование** *гідратоутворення* *[-ння, ор. -нням]* hydrate forming	*[< гр. hydor — вода + укр. утворення]* 1. Процес утворення продуктів (кристалогідратів) та приєднання води до різних речовин. 2. ***У системах каналізації —*** процес концентрування стічної води із застосуванням гідратоутворювального агента (пропану, хлору, хладонів, діоксиду вуглецю тощо) та утворення кристалогідратів.
Г.027.000	**гидрирование** *гідрування* *[-ння, ор. -нням]* hydrogenation	*[< гр. hydor — вода]* Процес і реакція приєднання водню.
Г.028.000	**гидробиология** *гідробіологія* *[-ії, ор. -ією]* hydrobiology	*[< гр. hydor — вода + bios — життя + logos — слово, учення]* Наукова дисципліна, що досліджує життя прісних та океанічних вод у всіх їх виявах, а також займається прикладними питаннями (водопостачанням, біологічним очищенням вод тощо).
Г.029.000	**гидробиосфера** *гідробіосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* hydrobiosphere	*[< гр. hydor — вода + bios — життя + sphaira — м'яч, куля]* Водне середовище в біосфері, населене мікроорганізмами, рослинами, тваринами. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.17**.
Г.030.000	**гидрогенизация** *гідрогенізація* *[-ії, ор. -ією]* hydrogenation	*[< лат. hydrogenium < гр. hydor — вода + genos — рід]* *Див.* Г.027.000 ГІДРУВАННЯ.
Г.031.000	**гидрокарбонат** *гідрокарбонат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн.*	*[< гр. hydor — вода + лат. carbo (carbonis) — вугілля]* Хімічна сполука, що містить у своєму складі атомне угруповання HCO_3^-;

	-ти, -тів] hydrocarbonate HCO_3^-	кисла сіль вугільної кислоти.
Г.032.000	**гидроксид** *гідроксид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* hydroxide	*[< гр. hydor — вода + фр. oxyde — оксид]* Сполука, що складається з катіонів металу та гідроксогруп OH^-.
Г.033.000	**гидроксогруппа** *гідроксогрупа* *[-пи, ор. -пою]* hydroxy-group OH^-	*[< гр. hydor — вода + нім. Gruppe — група]* Аніон OH^-, що входить до складу молекули.
Г.034.000	**гидролиз** *гідроліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* hydrolysis	*[< гр. hydor — вода + lysis — розторгнення, розкладання]* Обмінна реакція іонів солі з водою, що спричиняє утворення слабкого електроліту та зміну кислотності (pH) середовища.
Г.035.000	**гидрология** *гідрологія* *[-ії, ор. -ією]* hydrology	*[< гр. hydor — вода + гр. logos — слово, учення]* Наука про природні води, їх властивості, явища та процеси, що в них відбуваються, а також закономірності розвитку цих явищ і процесів у взаємозв'язку з атмосферою, літосферою і біосферою. **ДСТУ 3517-97, п. 4.1 m**.
Г.036.000	**гидромелиорация** *гідромеліорація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* irrigation	*[< гр. hydor — вода + лат. melioratio — поліпшення < melior — кращий]* Меліорація, яка здійснюється шляхом зрошування земель сільськогосподарського використання.
Г.037.000	**гидрометр** *гідрометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* hydrometer	*[< гр. hydor — вода + metreo — вимірюю]* *Див.* А.070.000 АРЕОМЕТР.
Г.038.000	**гидросульфид** *гідросульфід* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн.*	*[< гр. hydor — вода + лат. sulphur — сірка + гр. eidos — вид, вигляд]* Неорганічна сполука, що містить у своєму складі атомне угруповання

	-ди, -дів] hydrosulphide HS^-	HS^-; кисла сіль сірководневої кислоти.
Г.039.000	**гидросфера** *гідросфера* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* hydrosphere	*[< гр. hydor — вода + sphaira — м'яч, куля]* Сукупність усіх водних об'єктів земної кулі: океанів, морів, рік, озер, льодовиків тощо.
Г.040.000	**гидрохимия** *гідрохімія* *[-ії, ор. -ією]* aquatic chemistry	*[< гр. hydor — вода + лат. chemia, chymia — хімія]* Наука про хімічний склад природних вод та його зміни, зумовлені хімічними, фізичними та біологічними процесами.
Г.041.000	**гипс** *гіпс* *[-су, д. -сові/-су,* *ор. -сом, м. -сі/-сові]* gypsum, plaster	*[гр. gypsos — крейда, вапно]* Один із кристалогідратів сульфату кальцію; біла маса, погано розчинна у воді. ***Примітка.*** Застосовується у виробництві алебастру, цементу, фарб, паперу тощо.
Г.042.000	**гипсование** *гіпсування* *[-ння, ор. -ннням]* plastering, gypsuming	*[< гр. hypsos — крейда]* Уведення в який-небудь матеріал або ґрунт сірчанокислого кальцію (гіпсу) для усунення надлишкової лужності (зниження показника pH). **ДСТУ 2163-93, п. 39 т.**
.001	**гипсование почв** *гіпсування ґрунту* gypsum application	Спосіб хімічної меліорації ґрунтів, що ґрунтується на внесенні в ґрунт гіпсу для усунення надлишкової лужності, шкідливої для багатьох сільськогосподарських рослин.
Г.043.000	**гистология** *гістологія* *[-ії, ор. -ією]* hystology	*[< гр. histos — тканина + logos — слово, учення]* Наука про тканини багатоклітинних організмів, яка вивчає розвиток, будову та функційні властивості тканин.
Г.044.000	**глазурь** *глазур* *[-рі, ор. -ррю;* *мн. -р, -р]* glaze	*[< нім. Glasur — глазур < Glas — скло]* 1. *Див.* Г.044.000 ПОЛИВА. 2. Густий сироп, іноді з какао та іншими домішками, яким покривають кондитерські вироби, а також застиглий шар такого сиропу.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	полива *[-ви, ор. -вою;* *мн. -ви, -в]* glaze	Склоподібне покриття на керамічних виробах, закріплене випалюванням за високої температури. ***Примітка.*** Надає їм блиску, водонепроникності, підвищує стійкість протидії кислот та лугів.
Г.045.000	**гниение** *гниття* *[-тя, ор. -тям]* putrefaction, decompo-ition, rotting, decay	Процес розкладу азотовмісних органічних сполук під впливом гнильних мікроорганізмів.
Г.046.000	**гомеостаз** *гомеостаз* *[-зу, д. -зові/-зу,* *ор. -зом, м. -зі/-зові;* *мн. -зи, -зів]* homeostasis	*[< гр. homoios — подібний, однаковий + stasis — стояння, нерухомість]* Здатність організму або системи організмів підтримувати стійку динамічну рівновагу в змінюваних умовах середовища.
Г.047.000	**гомогенизация** *гомогенізація* *[-ії, ор. -ією]* homogenization	*[< гр. homogenes — однорідний]* Сукупність методів і процесів надання однорідності системі.
Г.048.000	**горелка** *пальник* *[-ка, д. -кові/-ку,* *ор. -ком, м. -ку/-кові;* *мн. -ки, -ків]* burner	Пристрій для утворення сумішей газоподібного або рідинного палива з повітрям або киснем та подання їх на місце спалювання.
.001	**лабораторная газовая горелка** *лабораторний газовий пальник* laboratory gas burner	Пальник, призначений для нагрівання невеликих лабораторних посудин (пробірок, колб і т.ін.) побутовим газом.
Г.049.000	**горение** *горіння* *[-ння, ор. -нням]* burning	Екзотермічна реакція окиснення речовини, яка супроводжується виділенням диму та (чи) виникненням полум'я та (чи) свічення. **ДСТУ 2272-93, п. 1 т.**
Г.050.000	**горизонт** *горизонт* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]*	*[гр. horizon (horizontos) — розмежувальний]* 1. Лінія удаваного стикання неба із землею або водною поверхнею. 2. Шар гірських порід, для якого характерні певні ознаки.

	horizon, level, lift	3. Висота води в річці або водоймі. 4. Сукупність гірничих виробок, розташованих на одному рівні. 5. Кругозір, перспектива, вид на майбутнє.
.001	**водоносный горизонт** *водоносний горизонт* aquifer, water-bearing horizon, water-bearing stratum, water-bearing level	Однорідна пластова товща гірських порід, де постійно містяться води. **"Водний кодекс України", ст. 1 m.**
.002	**искусственный водоносный горизонт** *штучний водоносний горизонт* artificial aquifer	Заповнені піском поглиблення, зниження землі, в яких у вологі сезони року нагромаджуються атмосферні осади.
Г.051.000	**горючесть** *горючість* *[-чості, д. і м. -чості, ор. -чістю]* combustibility, inflammability	Здатність речовини (виробу) самостійно горіти. ***Примітка.*** За горючістю речовини поділяються на: горючі, важкогорючі та негорючі. Горючість виробу залежить від його форми, розміру та взаємного розташування у виробі речовин із різною горючістю.
Г.052.000	**ГПА** *ГПА* *[невідм.]*	*Див.* А.012.004 газоперекачувальний АГРЕГАТ. **ДСТУ 2340-94, п. 19.**
Г.053.000	**градирня** *градирня* *[-рні, ор. -рнею; мн. -рні, -рень]* water-cooling tower	*[нім. gradieren — згущати соляний розчин]* Пристрій у системі оберненого водопостачання, призначений для охолодження великих потоків води (в основному завдяки його частковому випаровуванню під час контакту з повітрям, що пересувається протитечією).

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Г.054.000	**граница** *кордон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* frontier, boundary, border	*[< фр. cordon, букв. — мотузка]* Межа, що розділяє території сусідніх держав, території, заселені різними народами тощо.
	межа *[-жі, ор. -жею; мн. -жі, -ж, д. -жам]* boundary, border, threshold, limit	1. Те, що відділяє що-небудь від чогось, лінія поділу, розрізнення яких-небудь явищ, об'єктів тощо. 2. Допустима норма чого-небудь дозволеного. 3. Останній крайній ступінь вияву чого-небудь.
.001	**государственная граница** *державний кордон* frontier, national boundary	Лінія, яка встановлює межі сухопутної та водної території держави, її повітряного простору. ***Примітка.*** Сухопутні та водні державні кордони визначаються угодою між зацікавленими державами.
Г.055.000	**график** *графік* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* graph, plot, chart, schedule	*[< гр. graphikos — письмовий, зображений]* 1. Розклад, який визначає послідовність виконання дій, перебіг подій у часі. 2. Графічне зображення математичної залежності, подане у формі кривої, яка характеризує змінення функції в процесі змінення аргументу.
.001	**градуировочный график** *градуювальний графік* calibration curve	Графічне подання залежності аналітичного сигналу від фізичної величини, наприклад, від концентрації (або кількості) шкідливої речовини. **ГОСТ 12.1.016-79, приложение 1, п. 16 m.**
Г.056.000	**грей (Гр)** *грей (Гр)* *[-ея, ор. -еєм, м. -еї; мн. -еї, -еїв]* grey	*[< влн. Gray — прізвище англійського вченого С. Грея]* Одиниця поглиненої дози випромінювання в СІ. Грей дорівнює поглиненій дозі випромінювання, що відповідає енергії 1 Дж іонізаційного випромінювання будь-якого виду, переданій опроміненій речовині масою

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		1 кг: 1 Гр = 1 Дж/кг = $м^2/с^2$.
.001	**грей в секунду (Гр/с)** *грей за секунду (Гр/с)* grey per second (Gr/s)	Одиниця потужності поглиненої дози випромінювання в СІ. Грей за секунду дорівнює потужності поглиненої дози випромінювання, за якої опромінюваною речовиною протягом 1 с поглинається доза випромінювання 1 Гр.
Г.057.000	**грохочение** *грохочення* *[-ння, ор. -нням]* screening, screen sizing	Механічне розділення матеріалу (твердих відходів) на фракції (класи, сорти) за величиною на комірчастих поверхнях.
Г.058.000	**ГРС** *ГРС* *[невідм.]*	*Див.* С.087.003 газорозподільна СТАНЦІЯ.
Г.059.000	**грунт** *ґрунт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* ground, rocks	*[нім. Grunt, Grund — земля, дно, основа, фундамент]* Будь-які гірські породи, що залягають переважно в межах зони вивітрювання (уключаючи верхній родючий шар ґрунту) та які є об'єктом інженерно-будівельної діяльності людини. ***Примітка.*** Ґрунти можуть бути використані як: підґрунтя для будівель та різних споруд; матеріал для будівництва доріг, насипів, гребель; середовище для розміщення підземних споруд (трубопроводів, сховищ, тунелів).
Г.060.000	**грунтоведение** *інженерія ґрунтів* engineering properties of rocks and soils	Інженерна дисципліна, розділ інженерної геології, що вивчає ті властивості ґрунтів, які визначають можливості будівництва на них різних споруд.
Г.061.000	**группа** *група* *[-пи, ор. -пою; мн. -пи, -п]* group	*[нім. Gruppe]* Сукупність чого-небудь, об'єднана спільністю ознак, властивостей тощо.
.001	**гидроксильная группа**	*Див.* Г.033.000 ГІДРОКСОГРУПА.

	гідроксильна група hydroxil group OH^-	
.002	**группа горючести** *група горючості* group of combustibility	Класифікаційна характеристика здатності речовин та матеріалів до горіння. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності всіх речовин та матеріалів. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.1 m**.
.003	**карбоксильная группа** *карбоксильна група* carboxil group $COOH^-$	Атомне угруповання, яке має брутто-формулу -COOH і побудову C(O)-O-H.
.004	**карбонильная группа** *карбонільна група* carbonyl group	Атомне угруповання, яке має брутто-формулу =CO і побудову =C=O.
.005	**критическая группа людей относительно облучения** *критична група людей щодо опромінення* critical contingent relative to radiation	Однорідна за умовами життя, віком і статтю група, яка може одержати максимальні ефективні дози опромінення внаслідок практичної діяльності. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1 m.**
.006	**метиленовая группа** *метиленова група* methylene group	Атомне угруповання $-CH_2-$.
.007	**функциональная группа** *функційна група* functional group	Атомне угруповання, яке визначає характерні хімічні властивості даного класу хімічних сполук.
Г.062.000	**группировка** *угруповання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* grouping	*[< нім. Gruppe]* 1. Сукупність об'єктів, речовин, явищ і т.ін., подібних своїми властивостями, ознаками тощо. 2. Група осіб, об'єднаних на основі спільних поглядів, діяльності, інтересів тощо.
.001	**атомная группировка** *атомне угруповання* atomic grouping	Поняття, що означає структурний елемент молекули, який зумовлює комплекс властивостей цієї молекули

		та (чи) визначає її належність до тієї чи іншої групи хімічних сполук.
Г.063.000	**груша** *груша* *[-ші, ор. -шею;* *мн. -ші, -ш, д. -шам]* bulb	Виріб витягнутої овальної форми.
.001	**резиновая груша** *ґумова груша* rubber bulb	Ґумовий виріб грушоподібної форми, який використовується в хімічних лабораторіях у процесі відбирання проб розчинів, що містять шкідливі речовини, та з іншою метою.
Г.064.000	**грязеемкость** *брудомісткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* contaminant capacity, dirt-holding capacity, dirt capacity	Об'єм або маса бруду, яку може вміщувати (затримувати) фільтр чи відстійник.
.001	**грязеемкость фильтра** *брудомісткість фільтра* dirt capacity of filter	Маса забруднювальних речовин, яку здатне затримати завантаження фільтра. **ДСТУ 2569-94, п. 38.**
Г.065.000	**ГСМ** *ПММ* *[невідм.]*	*Див.* М.012.002 паливно-мастильні МАТЕРІАЛИ.
Г.066.000	**ГТА** *ГТА* *[невідм.]*	*Див.* А.012.005 газотурбінний АГРЕГАТ. **ДСТУ 2340-94, п. 2.**
Г.067.000	**гумус** *гумус* *[-су, д. -сові/-су,* *ор. -сом, м. -сі/-сові;* *мн. -си, -сів]* humus	*[< лат. humus — ґрунт]* Органічна частина ґрунту, яка утворюється в результаті біохімічного перетворення рослинних і тваринних залишків. ***Примітка.*** Уміст гумусу в ґрунті — показник родючості ґрунту.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	Д	
Д.001.000	**давление** *тиск* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові]* pressure	1. Фізична величина, яка характеризує напружений стан середовищ (рідинних та газоподібних), в яких у рівновазі дотичні напруження відсутні (одиниця в СІ — паскаль, Па). 2. Фізична величина, яка характеризує інтенсивність сил, що впливають на будь-яку частину поверхні тіла за напрямками, перпендикулярними цій поверхні; виражається відношенням нормальної, рівномірно розподіленої на поверхні сили до площі цієї поверхні (одиниця в СІ — паскаль, Па).
.001	**абсолютное давление** *абсолютний тиск* absolute pressure	Тиск, для вимірювання якого за початок відліку приймають тиск, що дорівнює нулю.
.002	**атмосферное давление** *атмосферний тиск* atmospheric pressure	Тиск, що здійснює навколоземна атмосфера на тіла, які перебувають у ній.
.003	**барометрическое давление** *барометричний тиск* barometric pressure	Абсолютний атмосферний тиск.
.004	**гидростатическое давление** *гідростатичний тиск* hydrostatic pressure	Тиск, який чинить нерухома рідина або газове середовище на тіло, що перебуває в стані спокою в цьому середовищі. ***Примітка.*** Він зумовлений силою ваги та залежить тільки від глибини занурення.
.005	**динамическое давление** *динамічний тиск* dynamic pressure	Частина тиску всередині рухомої рідини або газу, зумовлена їх рухом. ***Примітка.*** Характеризує їх кінетичну енергію.
.006	**избыточное давление** *надлишковий тиск* positive pressure	Тиск, для вимірювання якого за початок відліку приймають тиск, що дорівнює тиску зовнішнього середовища.

.007	**максимальное давление взрыва** *максимальний тиск вибуху* maximal pressure of explosion	Найбільший надлишковий тиск, що виникає в момент розриву замкненої посудини (об'єму) під час згоряння газо-, паро- або пилоповітряної суміші в замкненій посудині в разі початкового тиску суміші 101,325 кПа. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів, рідин, пилу. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.19.1 m**.
.008	**нормальное давление** *нормальний тиск* normal pressure	Тиск, що дорівнює 101325 Па або 760 мм рт. ст.
.009	**осмотическое давление** *осмотичний тиск* osmotic pressure	Надлишковий тиск, який здійснюється розчиненою речовиною в процесі дифузії розчину крізь напівпроникну мембрану.
.010	**парциальное давление** *парціальний тиск* partial pressure	Тиск, який здійснює на стінки посудини певний складник суміші газів.
.011	**полное давление** *повний тиск* total pressure	1. Тиск, який являє собою суму парціального тиску компонентів газового середовища. 2. Тиск, що являє собою суму динамічного та гідростатичного тиску.
.012	**статическое давление** *статичний тиск* static pressure	*Див.* Д.001.004 гідростатичний ТИСК.
Д.002.000	**дальтон** *дальтон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* dalton	*[< влн. Dalton — прізвище англійського хіміка та фізика Дж. Дальтона]* *Див.* Е.001.011 вуглецева ОДИНИЦЯ маси.
Д.003.000	**датчик** *давач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* sensor, transducer, transmitter	Конструктивно відокремлений первинний вимірювальний перетворювач, від якого надходять сигнали вимірювальної інформації. ***Примітка 1.*** Давач може бути винесений на значну відстань від засобу вимірювань, що одержує його сигнали.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка 2. В галузі вимірювань іонізаційних випромінювань вживають термін "детектор".
Д.004.000	**двуокись** *двоокис* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* dioxide	*Див.* Д.037.000 ДІОКСИД.
Д.005.000	**деаэрация** *деаерація* *[-ії, ор. -ією]* deaeration	*[< лат. de... — виділення, усунення + фр. aeration — аерація]* 1. Процес видалення з рідини розчинених у ній газів. 2. ***У протикорозійному захисті —*** видалення повітря з корозійного середовища. ***Примітка.*** Якщо видаляють лише кисень, прийнятним є термін "знекиснювання". **ДСТУ 3830-98, п. 9.19 m**.
Д.006.000	**дебит** *дебіт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* output, flow rate	*[< фр. debit — збут, витрачання]* Кількість води, нафти, газу, що дається джерелом, колодязем, буровою свердловиною тощо за одиницю часу. ***Примітка.*** Як правило, вимірюється в літрах, кубічних метрах або тоннах за секунду, хвилину, годину, добу.
.001	**дебит водной скважины** *дебіт водної свердловини* output of well, well production, rating of well	Об'єм води, що видається свердловиною за одиницю часу.
Д.007.000	**дегазация** *дегазація* *[-ії, ор. -ією]* degassing	*[< лат. de... — виділення, усунення + фр. gaz — газ]* 1. Видалення або знешкодження (знищення, нейтралізація) шкідливих газів, отруйних речовин. 2. Видалення з рідин розчинених у них газів.
.001	**дегазация воды** *дегазація води* degassing of water,	Видалення з води розчинених газів. **ДСТУ 2569-94, п. 26.**

	water degassing	
Д.008.000	**дегидратация** *дегідратація* *[-ії, ор. -ією]* dehydration	*[< лат. de... — виділення, усунення + гр. hydor — вода]* Відщеплення води від молекул органічної або неорганічної сполуки під час термічного або хімічного впливу.
Д.009.000	**дегидрирование** *дегідрування* *[-ння, ор. -нням]* dehydrogenation	*[лат. de... — виділення, усунення + hydrogenium < гр. hydor — вода + genos — рід]* *Див.* Д.010.000 ДЕГІДРОГЕНІЗАЦІЯ.
Д.010.000	**дегидрогенизация** *дегідрогенізація* *[-ії, ор. -ією]* dehydrogenation	*[< лат. de... — виділення, усунення + hydrogenium < гр. hydor — вода + genos — рід]* Процес відщеплювання водню від хімічної сполуки.
Д.011.000	**деградация** *деградація* *[-ії, ор. -ією]* degradation process	*[фр. degradation < лат. degradatio, букв. — пониження в чині, званні]* 1. Поступове погіршання, виродження, занепад, рух назад. 2. Дія одного чи сукупності природних процесів старіння, корозії, зношування, утоми та руйнування. **ДСТУ 2860-94, додаток Б, п. 3.10 m**.
.001	**деградация окружающей среды** *деградація довкілля* environmental degeneration, environmental degradation	Погіршення стану або руйнування природного чи антропогенного довкілля, яке призводить до деградації її живих (біотичних) компонентів. ***Примітка 1.*** Деградація може бути викликана природними (землетруси, виверження вулканів, пожежі, поводі й т.ін.) або антропогенними (вирубування лісів на великих територіях, забруднення водойм, атмосфери, ґрунту, браконьєрство й т.ін.) причинами. ***Примітка 2.*** Розрізнюють деградацію природи, ґрунту, ландшафту тощо.
Д.012.000	**дезактивация** *дезактивація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* decontamination	*[< фр. des... — від..., роз... + лат. activus — діяльний]* Усунення або зменшення радіоактивного забруднення з використанням різних засобів. **ГОСТ 20286-90, таблица 1, п. 6 m.**
.001	**дезактивация воды** *дезактивація води*	Усунення або зменшення радіоактивного забруднення води шляхом її

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	water decontamination	спеціального оброблення.
.002	**механическая дезактивация** *механічна дезактивація* mechanical decontamination	Суха дезактивація, що здійснюється шляхом механічного впливу на поверхню. **ГОСТ 20286-90, таблица 1, п. 18 m.**
.003	**сухая дезактивация** *суха дезактивація* dry decontamination	Дезактивація без використання рідини або з використанням її в кількості, що не спричинює утворення рідинних радіоактивних відходів.
Д.013.000	**дезинфекция** *дезінфекція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* disinfection	*[< фр. des... — від..., роз... + лат. infectio < infecto — отруюю]* Умертвіння патогенних мікроорганізмів. **ГОСТ 20509-75, приложение 1, п. 1.**
Д.014.000	**дезинфикатор** *дезінфікатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* disinfector	*[< фр. des... — від..., роз... + лат. inficere — отруювати]* Пристрій, призначений для знезаражування.
.001	**дезинфикатор воздуха** *дезінфікатор повітря* air disinfector	Пристрій, призначений для знезаражування повітря. **ДСТУ 2264-93, п. 65.**
Д.015.000	**дезодоратор** *дезодоратор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* deodorizer	*[< фр. des... — від..., роз... + лат. odor — запах]* Пристрій для усунення неприємних запахів.
.001	**дезодоратор воздуха** *дезодоратор повітря* odor absorbing unit, air deodorizer	Пристрій для штучного усунення з повітря або маскування газів і пари, що неприємно пахнуть. **ДСТУ 2264-93, п. 64 m.**
Д.016.000	**дезодорация** *дезодорація* *[-ії, ор. -ією]* deodorization	*[< фр. des... — від..., роз... + лат. odor — запах]* Процес усунення неприємних запахів.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Д.017.000	**деионизация** *деіонізація* *[-ії, ор. -ією]* deionization	*[< лат. de... — виділення, усунення + гр. іоп — той, що йде]* Процес зниження концентрації іонів.
.001	**деионизация газа** *деіонізація газу* gas deionization	Процес зменшення концентрації вільних заряджених частинок у газі. **ДСТУ 2385-94, п. 5.**
Д.018.000	**действие** *дія* *[дії, ор. дією; мн. дії, дій]* effect, action, exposure	1. Робота, здійснення чого-небудь. 2. Функціонування якої-небудь машини. 3. ***У системах штучного інтелекту* —** одиниця процесу діяльності, спрямована на досягнення визначеної мети, яка може бути як внутрішньою, спрямованою на перетворення інформації всередині інтелектуальної системи, так і зовнішньою, спрямованою до зовнішнього середовища. **ДСТУ 2481-94, п. 102 m.**
.001	**вредное действие** *шкідлива дія* adverse effect, harmful action	Несприятлива для організму людини дія чинників довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 4.29 m**.
.002	**избирательное действие** *вибіркова дія* selective effect	*Див.* Д.018.012 специфічна ДІЯ. **ДСТУ 3038-95, п. 4.28 m**.
.003	**интермиттирующее действие** *інтермітувальна дія* intermittent effect	Чергування періодів дії речовини в одних концентраціях із періодами дії в інших концентраціях чи з періодами повної відсутності її дії. **ДСТУ 3038-95, п. 4.36 m**.
.004	**комбинированное действие** *комбінована дія* combined effect	Одночасна або послідовна дія на організм двох чи декількох речовин за однакових умов надходження. **ДСТУ 3038-95, п. 4.24 m**.
.005	**комплексное действие** *комплексна дія* integrated effect, complex effect	Дія речовини під час її одночасного надходження в організм різними шляхами. **ДСТУ 3038-95, п. 4.25 m**.
.006	**кратковременное действие яда**	Дія отрути на водний організм упродовж нетривалого порівняно з життє-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	короткочасна дія отрути short term poisonous action	вим циклом організму часу (секунди, хвилини, години, переважно, не більше 96 год). **ДСТУ 3928-99, п. 3.13 m**.
.007	**модифицирующее действие** *модифікувальна дія* modifying effect	Дія чинників довкілля різного походження або дія властивостей і особливостей стану організму, що призводять до якісних або кількісних змін бластомогенного ефекту. **ДСТУ 3038-95, п. 4.26 m**.
.008	**непрерывное действие** *безперервна дія* continuing effect	Дія речовини на організм без перерви в часі. **ДСТУ 3038-95, п. 4.33 m**.
.009	**общетоксичное действие** *загальнотоксична дія* systemic toxic effect	Зміни в ряді органів та систем організму під дією отрутних речовин, які виникають одночасно й однаково небезпечні для нього. **ДСТУ 3038-95, п. 4.35 m**.
.010	**пожизненное действие** *довічна дія* life long exposure	Дія речовини на організм протягом усього життя. **ДСТУ 3038-95, п. 4.34 m**.
.011	**сочетанное действие** *поєднана дія* joint effect	Одночасна або послідовна дія на організм чинників різного походження. **ДСТУ 3038-95, п. 4.27 m**.
.012	**специфическое действие** *специфічна дія* specific effect	Здатність речовини здійснювати вибірковий чи переважний вплив на певні біосистеми, органи чи систему органів живого організму. **ДСТУ 3038-95, п. 4.28 m**.
.013	**экспериментальное действие** *експериментальна дія* experimental exposure	Контрольований вплив чинників довкілля на організм експериментальних тварин. **ДСТУ 3038-95, п. 4.32 m**.
Д.019.000	**декантация** *декантація* *[-ії, ор. -ією]* decantion	*[фр. decantation < decanter — зливати, зціджувати]* *Див.* Д.020.000 ДЕКАНТУВАННЯ.
Д.020.000	**декантирование** *декантування* *[-ння, ор. -нням]* decanting	*[< фр. decantation < decanter — зливати, зціджувати]* Спосіб розділення розшаровних суспензій та емульсій, який полягає в

		обережному зливанні верхнього рідинного шару, що утворився після відстоювання.
Д.021.000	**демеркуризация** *демеркуризація* *[-ії, ор. -ією]* demercurisation	*[< лат. de... — виділення, усунення + лат. mercurius — ртуть]* Очищення середовища, речовини, території від сполук ртуті.
.001	**демеркуризация вод** *демеркуризація вод* demercurisation of water	Очищення вод від сполук ртуті.
Д.022.000	**демэкология** *демекологія* *[-ії, ор. -ією]* demecology	*Див.* Э.010.002 популяційна ЕКОЛОГІЯ.
Д.023.000	**денитрификация** *денітрифікація* *[-ії, ор. -ією]* denitrification	*[< лат. de... — виділення, усунення + гр. nitron — луг, селітра + лат. ...ficatio < facio — роблю]* Біохімічний процес розпаду азотистих сполук (нітратів) із виділенням вільного азоту. ***Примітка 1.*** Широко використовується в процесі доочищення стічних вод. Денітрифікацію здійснюють бактерії — гетеротрофи. ***Примітка 2.*** Денітрифікація в ґрунті призводить до зменшення вмісту азоту і, відповідно, до зниження його родючості.
Д.024.000	**десорбция** *десорбція* *[-ії, ор. -ією]* desorption	*[< лат. de... — зворотна дія + sorbeo — поглинаю]* Явище, за якого сорбовані речовини переходять у розчин або в газову фазу. ***Примітка.*** Десорбція — це явище, зворотне сорбції.
Д.025.000	**деструкция** *деструкція* *[-ії, ор. -ією]* destruction, decomposition	*[лат. destructio < destruo — ламаю, руйную]* Руйнування, порушення нормальної структури чого-небудь.
Д.026.000	**десульфурация** *десульфурація* *[-ії, ор. -ією]* desulphurization,	*[< лат. de... — виділення, усунення + sulphur — сірка]* Процес видалення з речовини сірки.

	sulphur removal	
Д.027.000	**детектирование** *детектування* *[-ння, ор. -нням]* detection	*[< лат. detectio — розкриття, виявлення]* Контроль процесу розділення аналізованої суміші компонентів у хроматографічному методі аналізу за допомогою спеціальних приладів або реактивів.
Д.028.000	**детектор** *детектор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* detector	*[лат. detector < detego — виявляю]* 1. Пристрій або речовина для визначення й перетворення енергії та фізичного поля (випромінювання) в інший вид енергії, зручний для індикації, подальшої реєстрації та вимірювання. 2. Прилад для визначення складу газових сумішей. 3. Чутливий елемент або вимірювальний перетворювач вимірювального пристрою.
Д.029.000	**детергент** *детергент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* detergent	*[англ. detergent]* Препарат, що використовується як мийний засіб. ***Примітка.*** Кількісний уміст детергентів у ґрунтах і водах є показником їхнього санітарного стану та характеризує їхні санітарно-хімічні властивості. Конкретний тип детергентів залежить від характеру викидів промислових підприємств. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 11 m.**
Д.030.000	**детоксикация** *детоксикація* *[-ії, ор. -ією]* detoxication	*[< лат. de... — виділення, усунення + гр. taxikon — отрута]* Ослаблення чи припинення дії отрути внаслідок видалення, розпаду або перетворення її в менш токсичні сполуки. **ДСТУ 3928-99, п. 3.45 m**.
Д.031.000	**деэмульгатор** *деемульгатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* deemulsifier	*[< лат. de... — виділення, усунення + emulgeo — дою, видоюю]* Агент, що додається до емульсій для їх руйнування.

Д.032.000	**деятельность** *діяльність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* activity	Процес досягнення людиною певної мети.
.001	**опасная деятельность** *небезпечна діяльність* hazardous activity	Будь-яка діяльність, у процесі якої одна або декілька небезпечних речовин присутні або можуть бути присутні в кількостях, що дорівнюють або перевищують граничні кількості, перераховані в додатку I до зазначеної нижче Конвенції. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", ст. 1 m.**
.002	**планируемая деятельность** *планована діяльність* planned activity	***У міжнародному екологічному праві —*** будь-яка діяльність або будь-яка істотна зміна в тій або іншій діяльності, що потребує прийняття рішення компетентним органом відповідно до застосовуваної національної процедури. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**
Д.033.000	**диализ** *діаліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* dialysis	*[гр. dialysis — розпад, відокремлення]* Метод відділення розчинених речовин, що істотно відрізняються молекулярними масами, який ґрунтується на різних швидкостях дифузії цих речовин крізь напівпроникну мембрану, яка розділяє концентровані та розведені розчини.
Д.034.000	**диализат** *діалізат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* dialyzate	*[< гр. dialysis — розпад, відокремлення]* Рідина, що пройшла крізь напівпроникну мембрану внаслідок діалізу.
Д.035.000	**диализатор** *діалізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]*	*[< гр. dialysis — розпад, відокремлення]* Апарат для здійснення діалізу.

	dialyzer	
Д.036.000	**дина (дин)** *дина (дин)* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* dyne	*[< гр. dynamis — сила]* Одиниця сили в системах СГС, СГСЕ, СГСМ. Дина дорівнює силі, яка надає тілу з постійною масою 1 г прискорення 1 см/с^2 у напрямку дії сили. Співвідношення з одиницею СІ: 1 дин = 10^{-5} Н.
Д.037.000	**диоксид** *діоксид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* dioxide	*[< гр. di — двічі + фр. oxyde — оксид]* Хімічна сполука з класу оксидів, які мають спільну формулу EO_2.
.001	**диоксид азота** *діоксид азоту* nitrogen dioxide NO_2	Блідо-жовта рідина або бура пара із задушливим запахом; проміжний продукт, що з'являється в процесі виробництва азотної кислоти, окисник у ракетному паливі тощо; один із головних забруднювачів атмосфери. ***Примітка.*** Одним з основних джерел викидів оксидів та діоксидів азоту є процеси, установки, обладнання зі спалювання палива та відходів (турбіни та двигуни внутрішнього згоряння, котли тощо).
.002	**диоксид серы** *діоксид сірки* sulphur dioxide SO_2	Безбарвний газ із різким запахом, який викликає відчуття милкості в порожнині рота, один з продуктів горіння сірчаних палив, головний глобальний забруднювач повітря. ***Примітка 1.*** Використовується у виробництві сірчаної кислоти, сульфітів, для відбілювання, як фумігант і т.ін. ***Примітка 2.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.003	**диоксид углерода** *діоксид вуглецю* carbon dioxide CO_2	Безбарвний розчинний у воді газ. ***Примітка.*** Використовується у виробництві соди, карбаміду, у харчовій промисловості, як компонент вогнегасних сумішей, робоче середовище в газових лазерах і т.ін.
Д.038.000	**дискриминант** *дискримінант* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові;*	*[< лат. discriminans (discriminantis) — розрізнювальний]*

	мн. -ти, -тів] discriminant	
.001	**дискриминант радионуклидов** *дискримінант радіонуклідів* radionuclide discriminant	Речовина (комплекс речовин), призначена для вилучення радіоактивних частинок (атомів) із різних субстанцій або нівелювання їх, впливу на зовнішнє середовище.
Д.039.000	**диспергатор** *диспергатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* dispersant, dispenser	*[< лат. dispergo — розсіюю, розсипаю]* 1. Машина для диспергування суспензій різної в'язкості. 2. Поверхнево-активна речовина, яка знижує поверхневу енергію диспергованих твердих тіл або рідин і зменшує роботу, яка затрачується на їх диспергування.
Д.040.000	**диспергирование** *диспергування* *[-ння, ор. -нням]* dispersion	*[< лат. dispergo — розсіюю, розсипаю]* Тонке подрібнення твердих тіл і рідин у різних середовищах, наслідком якого є утворення дисперсних систем.
Д.041.000	**дисперсия** *дисперсія* *[-ії, ор. -ією]* variance, dispersion	*[< лат. dispersio — розсіяння]* Характеристика розкиду значень випадкової величини, яка визначається як математичне сподівання квадратів відхилів від математичного сподівання випадкової величини.
Д.042.000	**дисперсность** *дисперсність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* dispersion ability, dispersibility	*[< лат. dispersus — розсіяний, розсипаний]* Характеристика розмірів частинок у дисперсних системах.
Д.043.000	**диссоциация** *дисоціація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* dissociation	*[лат. dissociatio < dissocio — роз'єдную]* Розпад кристала, молекули, радикала або іона на фрагменти, що мають меншу молекулярну масу.
.001	**электролитическая диссоциация** *електролітична дисоціація*	Повний або частковий розпад розчиненої речовини на іони, викликаний сольватацією.

	electrolytic dissociation	
Д.044.000	**дистилляция** *дистиляція* *[-ії, ор. -ією]* distillation	*[< лат. distillatio — стікання краплинами]* Процес розділення рідинних сумішей на різні за складом фракції частковим випаровуванням і наступною конденсацією утвореної пари. ***Примітка 1.*** Ґрунтується на різниці в температурах кипіння компонентів суміші. ***Примітка 2.*** Використовується в хімічній, нафтовій, харчовій промисловості.
Д.045.000	**дифманометр** *дифманометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* differential manometer, differential pressure gage	*[< лат. differentia — різниця, відмінність + гр. manos — нещільний, рідкий + metreo — вимірюю]* *Див.* М.007.001 диференційний МАНОМЕТР. **ДСТУ 3711-98, п. 3.10 m**.
Д.046.000	**диффузия** *дифузія* *[-ії, ор. -ією]* diffusion	*[< лат. diffusio — поширення]* Поширення речовини в будь-якому середовищі в напрямку зменшення її концентрації, зумовлене тепловим рухом іонів, атомів, молекул, а також більш великих частинок. ***Примітка.*** Як речовина, так і середовище можуть бути в будь-якому з трьох станів (газоподібному, рідинному, твердому).
.001	**турбулентная диффузия** *турбулентна дифузія* turbulent diffusion	Невпорядковане проникнення однієї речовини (рідини або газу) в іншу, що спричинює інтенсивне перемішування окремих їх шарів.
Д.047.000	**добавка** *домішка* *[-шки, д. і м. -щі, ор. -шкою; мн. -шки, -шок]* addend	Те, що додається до чого-небудь, змішується з чимось, входить до складу чого-небудь.
	додаток *[-тка, д. -ткові/-тку, ор. –тком; мн. -тки, -тків]* addend	***У математичних формулах —*** те, що додається до якого-небудь основного виразу.
Д.048.000	**дождь** *дощ*	Атмосферні опади у формі водяних крапель.

	[-щу, д. -щеві/-щу, ор. -щем, м. -щі; мн. -щі, -щів] rain, rainfall	
.001	**кислотный дождь** *кислотний дощ* acid rain	Дощ, водневий покажчик якого (pH) менше 5,6. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 6.** ***Примітка.*** Кислотний дощ містить сірчану кислоту, яка утворюється в результаті сполучення промислових викидів, відпрацьованих газів двигунів автомобілів з атмосферною вологою та спричиняє значну шкоду природному середовищу, а також будівлям і спорудам.
Д.049.000	**доза** *доза* *[-зи, ор. -зою; мн. -зи, -з]* dose	*[гр. dosis — частина, порція]* 1. Кількість речовини, введеної в організм, чи тієї, що потрапила в нього. **ДСТУ 3038-95, п. 4.31 m**. 2. Уміст речовини в будь-якій споруді, посудині, середовищі.
.001	**временная допустимая суточная доза пестицида** *тимчасова допустима добова доза пестициду* temporal permissible daily dose of pesticide	Гігієнічний норматив, який установлюють на суворо обмежений термін, ґрунтуючись на результатах повного гігієнічного оцінювання пестициду під час державних випробувань. **ДСТУ 3038-95, п. 5.68 m**.
.002	**доза активного ила** *доза активного мулу* dose of activated sludge	Уміст активного мулу в аеротенку. **ДСТУ 2569-94, п. 119.**
.003	**доза пестицида** *доза пестициду* dose of pesticide	Кількість пестициду в одиницях маси з розрахунку на одиницю поверхні, об'єму або маси піддослідного об'єкта. **ДСТУ 3180-95, п. 6.3**.
.004	**допустимая суточная доза пестицида для человека** *допустима добова доза пестициду для людини*	Доза пестициду, щоденне надходження якої протягом усього життя не впливає шкідливо на організм сучасного та наступного поколінь. **ДСТУ 3038-95, п. 5.57**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	permissible dayly pesticide intake	
.005	**летальна доза пестицида** *летальна доза пестициду* lethal dose of pesticide	Доза пестициду, одноразове введення якої спричиняє 100%-ну загибель шкідливих організмів протягом 14 діб. **ДСТУ 3180-95, п. 6.3.2**.
.006	**поглощенная доза ионизирующего излучения** *поглинена доза іонізаційного випромінювання* ionizing dose	Енергія іонізаційного випромінювання, поглинена одиницею маси опромінюваного тіла (одиниця в СІ — грей).
.007	**среднелетальная доза пестицида** *середньолетальна доза пестициду* average lethal dose of pesticide	Доза пестициду, одноразове введення якої спричиняє загибель 50% особин групи однорідних шкідливих організмів протягом 14 діб. **ДСТУ 3180-95, п. 6.3.3**.
.008	**средняя смертельная доза ($ЛД_{50}$)** *середня смертельна доза ($ЛД_{50}$)* average lethal dose (LD_{50})	Доза речовини, яка викликає за фіксований час загибель 50% піддослідних тварин. **ДСТУ 3038-95, п. 5.103 m**.
.009	**средняя смертельная доза при введении в желудок** *середня смертельна доза у випадку введення в шлунок* average lethal dose at introduction in a stomach	Концентрація речовини, яка викликає загибель 50 % тварин у випадку одноразового введення в шлунок. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение**.
.010	**средняя смертельная доза при нанесении на кожу** *середня смертельна доза у випадку*	Концентрація речовини, яка викликає загибель 50 % тварин у випадку одноразового нанесення на шкіру. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение**.

	нанесення на шкіру average lethal dose at drawing on skin	
.011	**стимулирующая доза пестицида** *стимулювальна доза пестициду* stimulant dose of pesticide	Доза пестициду, яка спричиняє посилення життєдіяльності шкідливого організму. **ДСТУ 3180-95, п. 6.3.5 m**.
.012	**сублетальная доза пестицида** *сублетальна доза пестициду* sublethal dose of pesticide	Доза пестициду, одноразове введення якої викликає порушення функції шкідливого організму без його загибелі. **ДСТУ 3180-95, п. 6.3.4**.
.013	**эквивалентная доза ионизующего излучения** *еквівалентна доза іонізаційного випромінювання* equivalent dose of ionizing radiation	Добуток поглиненої дози на середній коефіцієнт якості іонізаційного випромінювання в даному елементі об'єму біологічної тканини стандартного складу (одиниця в СІ — зіверт). ***Примітка.*** Використовується для приведення біологічної дії різного виду випромінювань до дії рентгенівського випромінювання.
.014	**экспозиционная доза рентгеновского и гамма-излучения** *експозиційна доза рентгенівського та гамма-випроміню-вання* exposure dose of roentgen and gamma radiation	Відношення сумарного заряду всіх іонів одного знака, що утворюються у певному об'ємі повітря під впливом випромінювання, до маси цього об'єму повітря (одиниця в СІ — кулон на кілограм).
.015	**эффективная доза облучения** *ефективна доза опромінення* effective dose of radiation	Розрахункова доза опромінення людини, яка враховує вклади ефектів опромінення різних органів і тканин людини на стан її здоров'я в цілому. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1.**
Д.050.000	**дозатор** *дозатор*	*[< гр. dosis — частина, порція]* Пристрій для автоматичного чи ме

	[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів] batcher, batchmeter	ханічного відмірювання (дозування) заданих маси або об'єму рідинних (газоподібних) і сипких речовин.
Д.051.000	**дозиметр** *дозиметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* dosimeter	*[< гр. dosis — частина, порція + metreo — вимірюю]* Прилад для вимірювання дози іонізаційного випромінювання.
Д.052.000	**дозиметрия** *дозиметрія* *[-ії, ор. -ією]* dosimetry	*[< гр. dosis — частина, порція + metreo — вимірюю]* Сукупність методів кількісних оцінок впливу радіоактивних джерел та іонізаційних випромінювань на біологічні та інженерні об'єкти.
Д.053.000	**дозирование** *дозування* *[-ння, ор. -нням]* batching, dosing, metering	*[< гр. dosis — частина, порція + metreo — вимірюю]* Видавання доз або підтримання на якомусь рівні витрати рідини (газу) або сипкого матеріалу.
Д.054.000	**доля** *частка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* fraction, part, allotment, ante, dividend, content	Частина чого-небудь.
.001	**весовая доля** *вагова частка* weight fraction, part by weight	*Див.* Д.054.002 масова ЧАСТКА.
.002	**массовая доля** *масова частка* mass fraction, fraction of total mass	Безрозмірна величина, яка визначається як відношення маси компонента до суми мас усіх компонентів суміші.
.003	**мольная доля** *мольна частка* molar fraction	*Див.* Д.054.004 молярна ЧАСТКА.
.004	**молярная доля** *молярна частка* molar fraction	Безрозмірна величина, яка визначається як відношення кількості речовини в молях до суми молей компонентів суміші.

.005	**объемная доля** *об'ємна частка* volume fraction	Безрозмірна величина, яка визначається як відношення об'єму компонента до суми об'ємів усіх компонентів суміші.
.006	**объемная доля диоксида углерода во вдыхаемом воздухе** *об'ємна частка діоксиду вуглецю у вдихуваному повітрі* carbon dioxide content in inhaled air	Об'ємна частка діоксиду вуглецю в повітрі (дихальному газі), що вдихається людиною або лабораторним випробувальним стендом, який імітує дихання. **ДСТУ 2299-93, п. 6.8 m**.
.007	**объемная доля кислорода во вдыхаемом воздухе** *об'ємна частка кисню у вдихуваному повітрі* oxygen content in inhaled air	Об'ємна частка кисню в повітрі (дихальному газі), що вдихається людиною або лабораторним випробувальним стендом, який імітує дихання. **ДСТУ 2299-93, п. 6.8 m**.
Д.055.000	**дренаж** *дренаж* *[-жу, д. -жеві/-жу, ор. -жем, м. -жі; мн. -жі, -жів]* drainage	*[фр. drainage < англ. drainage < drain — відкачувати, відводити]* 1. Система збирання та відведення чого-небудь. 2. Збирання та відведення води за допомогою системи труб, траншей або інших пристроїв, а також відповідні пристрої та споруди.
.001	**дренаж фильтра для очистки воды** *дренаж фільтра для очищення води* drainage of filter for water purification	Пристрій для рівномірного розподілення промивної води та повітря на площі фільтра, збирання та відведення фільтрованої води. **ДСТУ 2569-94, п. 36 m.**
Д.056.000	**дрожжи** *дріжджі* *[-жів]* yeasts	Збірна група грибів, які не мають типового міцелію та існують як окремі клітини, що брунькуються або діляться, та їх колонії.
Д.057.000	**дым** *дим* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]*	Стійка дисперсна система, дисперсною фазою якої є тверді частинки розміром 0,1 — 10 мкм, а дисперсним середовищем — газ.

	smoke, fume	
Д.058.000	**дымность** *димність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* smoke opacity	Показник, що характеризує міру поглинання світлового потоку, який просвічує газ. **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 11 m.**
.001	**дымность отработавших газов двигателя автотранспортного средства** *димність відпрацьованих газів двигуна автотранспортного засобу* exhaust smoke opacity	Показник, що характеризує міру поглинання світлового потоку, який просвічує відпрацьовані гази двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 11 m.** ***Примітка.*** Гранично допустимі норми димності відпрацьованих газів визначаються ГОСТ 17.2.2.01-84.
Д.059.000	**дымомер** *димомір* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* smoke density indicator	Прилад для вимірювання складу диму.
	E	
E.001.000	**единица** *одиниця* *[-ці, ор. -цею; мн. -ці, -ць]* unit	1. Самостійна частина в складі цілого. 2. Об'єкт (величина), призначений (на) для вимірювання інших однорідних об'єктів (величин). 3. Дійсне число, від множення на яке число не змінюється, а також цифра, що позначає це число. 4. Окремий предмет (або людина) у групі подібних.
.001	**атомная единица массы (а.е.м.)** *атомна одиниця маси (а.о.м.)* atomic mass unit (u)	Позасистемна одиниця маси, яку згідно з ДСТУ 3651.1-97 допускається застосовувати нарівні з одиницями СІ. Атомна одиниця маси дорівнює 1/12 маси атома нукліда ^{12}C, вуглецю з масовим числом 12. Співвідношен

		ня з одиницею СІ: 1 а.о.м. = 1,66057•10^{-27} кг. ***Примітка 1.*** Значення атомної одиниці маси визначено експериментально. ***Примітка 2.*** Її недопустимо застосовувати з префіксами.
.002	**внесистемная единица физической величины** *позасистемна одиниця фізичної величини* off-system unit	Одиниця фізичної величини, що не належить до даної системи одиниць. Приклади: 1) електронвольт — позасистемна одиниця енергії щодо системи СІ; 2) доба, година, хвилина — позасистемні одиниці часу щодо системи СІ. **ДСТУ 2681-94, п. 3.16 m**.
.003	**дольная единица физической величины** *частинна одиниця фізичної величини* sub-multiple unit, sub-multiple of a unit	Одиниця фізичної величини, яка в ціле число разів менша за одиницю, від якої вона утворюється. **ДСТУ 3651.0-97, п. 3.2.3 m**.
.004	**единица физической величины** *одиниця фізичної величини* physical unit, unit	Фізична величина певного розміру, прийнята за угодою для кількісного відображення однорідних із нею величин. **ДСТУ 2681-94, п. 3.11**.
.005	**когерентная производная единица физической величины** *когерентна похідна одиниця фізичної величини* coherent unit	Похідна одиниця, пов'язана з іншими одиницями системи рівнянням, в якому числовий коефіцієнт дорівнює одиниці. **ДСТУ 2681-94, п. 3.17 m**.
.006	**кратная единица физической величины** *кратна одиниця фізичної величини* multiple unit, multiple of a unit	Одиниця фізичної величини, яка в ціле число разів більша за одиницю, від якої вона утворюється. **ДСТУ 2681-94, п. 3.20**.
.007	**основная единица системы единиц**	Одиниця основної фізичної величини в певній системі величин.

	основна одиниця системи одиниць base unit	**ДСТУ 2681-94, п. 3.11**.
.008	**производная единица системы единиц** *похідна одиниця системи одиниць* derived unit	Одиниця похідної фізичної величини в певній системі одиниць. **ДСТУ 2681-94, п. 3.15**.
.009	**производная единица физической величины** *похідна одиниця фізичної величини* derived physical unit	Одиниця фізичної величини, яка утворюється з основних одиниць із використанням рівнянь, що пов'язують фізичні величини. **ГОСТ 16263-70, п. 3.3**.
.010	**системная единица физической величины** *системна одиниця фізичної величини* in-system unit	Основна або похідна одиниця системи одиниць. ***Примітка.*** У когерентній системі одиниць системними є основні та когерентні похідні одиниці. **ГОСТ 16263-70, п. 3.7**.
.011	**углеродная единица массы** *вуглецева одиниця маси* carbon mass unit	*Див.* Е.001.001 атомна ОДИНИЦЯ маси.
Е.002.000	**ЕМЕП** *ЄМЄП* *[невідм.]*	*Див.* П.113.004 спільна ПРОГРАМА спостереження та оцінювання поширення забруднень повітря на великі відстані в Європі.
Е.003.000	**емкость** *ємність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю; мн. -ності, -ностей]* capacity, capacitance	1. ***У фізиці (електротехніці, електроніці)*** **—** величина, що характеризує нагромадження заряду. 2. ***В обчислювальній техніці та зв'язку*** **—** характеристика запам'ятовувального пристрою, носія даних, каналу зв'язку тощо. 3. ***У хімії*** **—** характеристика здатності речовини, елемента, системи вміщувати ту чи іншу кількість чого-небудь.

	місткість *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю; мн. -кості, -костей]* intensity, capacity, vessel, tank, content	1. Техніко-економічний показник, що характеризує ефективність споживання ресурсів. 2. Математичне поняття. 3. Резервуар, посудина тощо.
.001	**абсорбционная емкость** *абсорбційна ємність* absorptive capacity	Кількість абсорбату, яка може бути поглинена одиницею маси або об'єму абсорбенту в разі його насичення.
.002	**адсорбционная емкость** *адсорбційна ємність* adsorptive capacity	Кількість адсорбату, яка може бути поглинена одиницею маси або об'єму адсорбенту в разі його насичення.
.003	**буферная емкость экосистемы** *буферна ємність екосистеми* buffer capacity of ecosystem	1. Здатність екосистеми протистояти забрудненню. 2. Кількість забруднювача, яку екосистема може поглинути без помітних негативних наслідків для неї.
.004	**сорбционная емкость** *сорбційна ємність* sorptive capacity	Кількість сорбату, яка може бути поглинена одиницею маси або об'єму сорбенту в разі його насичення.
.005	**электронная емкость** *електронна ємність* electronic capacitance	Кількість електрики, необхідна для зміни потенціалу ідеально поляризованого електрода на 1 В.
	Ж	
Ж.001.000	**жесткость** *жорсткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* rigidity	Здатність тіла або конструкції чинити опір деформуванню.
	твердість *[-дості, д. і м. -дості, ор. -дістю]* hardness	***У хімії —*** характеристика концентрації певних домішок у розчині.
.001	**жесткость воды** *твердість води*	Властивість води, зумовлена наявністю в ній іонів кальцію та магнію.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	water hardness	**ГОСТ 27065-86, п. 27 m.** ***Примітка.*** Вимірюється в ммоль/кг.
.002	**карбонатная жесткость** *карбонатна твердість* carbonate hardness	Властивість води, зумовлена наявністю в ній гідрокарбонатів кальцію та магнію. ***Примітка.*** Усувається кип'ятінням.
.003	**некарбонатная жесткость** *некарбонатна твердість* noncarbonate hardness	Властивість води, зумовлена наявністю в ній сульфатів і хлоридів кальцію та магнію. ***Примітка.*** Не усувається кип'ятінням, у зв'язку з чим воду піддають спеціальному хімічному очищенню.
.004	**общая жесткость воды** *загальна твердість води* total hardness of water (TH-W)	Сума карбонатної та некарбонатної твердості води. ***Примітка 1.*** Класифікація води за загальною твердістю в ммоль/кг: м'яка — до 1; середньої твердості — 1 — 2,5; тверда — 2,5 — 5; дуже тверда — понад 5. ***Примітка 2.*** Згідно з ГОСТ 2874-82 загальна твердість питної води не повинна перевищувати 3,5 ммоль/кг, а для водопроводів, що подають воду без спеціального оброблення за узгодженням з органами санітарно-епідеміологічної служби, дозволяється загальна твердість до 5 ммоль/кг.
Ж.002.000	**животное** *тварина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* animal	Одне з основних угруповань світу живих істот, які є гетеротрофами та характеризуються здатністю активно переміщуватися в просторі.
.001	**подопытное животное** *піддослідна тварина* experimental animal	*Див.* О.018.008 піддослідний ОБ'ЄКТ.
Ж.003.000	**жидкость** *рідина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* hydraulic liquid	1. Агрегатний стан речовини, що поєднує в собі під час зовнішніх механічних впливів риси твердого стану (практичну нестисливість) та газоподібного стану (змінюваність форми). 2. Загальна назва речовин у цьому агрегатному стані.

.001	**горючая жидкость** *горюча рідина* combustible liquid	Рідина, що здатна самостійно горіти після видалення джерела запалювання та має температуру спалаху більше 61 °C у закритому тиглі або 66 °C у відкритому тиглі. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.2 m**. ***Примітка.*** Правила зберігання горючих рідин визначені Додатком 4 до "Правил пожежної безпеки в Україні".
.002	**легковоспламеняющаяся жидкость (ЛВЖ)** *легкозаймиста рідина (ЛЗР)* volatile flammable liquid, highly inflammable liquid, deflagrable liquid	Рідина, що здатна самостійно горіти після видалення джерела запалювання та має температуру спалаху не більше 61 °C у закритому тиглі або 66 °C у відкритому тиглі; легкозаймисті рідини з температурою спалаху не більше 28 °C відносяться до особливо небезпечних. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.1.2 m**. ***Примітка 1.*** Правила зберігання легкозаймистих рідин визначені Додатком 4 до "Правил пожежної безпеки в Україні". ***Примітка 2.*** Легкозаймисті рідини відносяться до категорії небезпечних речовин і сумішей, визначають небезпечний вид діяльності людини за граничної кількості 50000 тонн. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток I.**
.003	**этиловая жидкость** *етилова рідина* ethyl fluid	Високотоксичний рідинний продукт на базі тетраетилсвинцю $Pb(C_2H_5)_4$, що використовується для підвищення детонаційної стійкості бензину.
Ж.004.000	**жизнедеятельность** *життєдіяльність* *[-ьності, д. і* *м. -ьності,* *зн. -ьність,* *ор. -ьністю]* life activity	***У біології —*** сукупність процесу обміну речовин, рушійної активності складних реакцій поведінки, які направлені на самопідтримання, самовідтворення та зв'язок організмів із навколишнім середовищем.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	З	
З.001.000	**заболеваемость** *захворюваність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* morbidity	Медично-статистичний показник, який визначає кількість захворювань за певний період на конкретній території.
.001	**общая заболеваемость** *загальна захворюваність* total morbidity	Сукупність усіх захворювань, що є серед населення, вперше виявлених у цьому році та зареєстрованих у минулі роки, з приводу яких хворі звернулись знову в цьому році, перерахована на 1000 чоловік населення. **ДСТУ 3038-95, п. 5.85**.
.002	**профессиональная заболеваемость** *професійна захворюваність* professional morbidity	Явище, що характеризується сукупністю професійних захворювань. **ДСТУ 2293-99, п. 4.55**.
З.002.000	**заболевание** *захворювання [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* disease, illness	1. *Див.* Б.051.000 ХВОРОБА. 2. Виникнення хвороби.
.001	**инфекционное заболевание** *інфекційне захворювання* infectious disease	Захворювання, спричинене інфекцією.
.002	**паразитарное заболевание** *паразитарне захворювання* parasitogenic disease	Захворювання, спричинене паразитами.
.003	**производственно обусловленные заболевания** *виробничо зумовлені захворювання* work-related disease, occupational disease	Захворювання, перебіг яких ускладнюється умовами праці, а частота їх перевищує частоту в працівників, що перебувають поза дією шкідливих виробничих чинників. **ДСТУ 3038-95, п. 5.117 m**.

.004	**профессиональное заболевание** *професійне захворювання* professional illness, occupational disease	Патологічний стан людини, зумовлений надмірним напруженням організму, або дією шкідливого виробничого чинника під час трудової діяльності. **ДСТУ 2293-99, п. 4.54 m**.
3.003.000	**забор** *забір* *[-бору,* *д. -борові/-бору,* *ор. -бором, м. -борі;* *мн. -бори, -борів]* drawoff	Результат дії.
	забирання *[-ння, ор. -нням;* *мн. -ння, -нь]* intake, withdrawal	Дія.
.001	**забор воды** *забирання води* water intake, withdra-al of water	Процес відбирання води з водойми, водотоку або підземного джерела води. **ДСТУ 2569-94, п. 10 m.**
	забір води source water	*Див.* B.035.008 забірна ВОДА.
3.004.000	**загазованность** *загазованість* *[-ності, д. і м. -ності,* *ор. -ністю]* gas contamination	*[фр. gaz < газ]* Наявність у повітрі шкідливих та (чи) вибухонебезпечних речовин у концентраціях, близьких чи вище гранично допустимих норм. **ОСТ 51.81-82, п. 40.**
.001	**местная загазованность** *місцева загазованість* local gas contamination	Поширення загазованості на відстань від 0,5 до 2 м від її джерела. ***Примітка.*** Зона поширення місцевої загазованості не повинна перевищувати 30 % об'єму приміщення або площі проммайданчика. **ОСТ 51.81-82, п. 43.**
.002	**общая загазованность** *загальна загазованість* general gas contami-ation	Поширення загазованості на відстань більше 2 м від її джерела. **ОСТ 51.81-82, п. 44.**

3.005.000	**загорание** *загоряння* *[-ння, ор. -нням]* ignition	Неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем без завдавання шкоди. **ДСТУ 2272-93, п. 4 т.**
3.006.000	**заготовка** *заготівля* *[-влі, зн. -влю, ор. -влею; мн. -влі, -вель, д. -влям]* storage, laying-in, storing up, stocking up, collection	1. Збирання, закупівля, виготовлення, нагромадження чого-небудь заздалегідь. 2. Створення запасів, резервів.
	заготівка *[-вки, д. і м. -вці, ор. -вкою; мн. -вки, -вок]* blank	Предмет праці, з якого шляхом зміни форми, розмірів, властивостей поверхні та (чи) матеріалу виготовляють деталь. **ДСТУ 2391-94, п. 100 т.**
.001	**заготовка вторичного сырья** *заготівля вторинної сировини* collection of secondary raw materials	Збирання, закупівля, попереднє оброблення та концентрація вторинної сировини спеціалізованими заготівельними організаціями або за їх дорученням іншими організаціями, підприємствами, окремими фізичними особами з метою постачання його для подальшого використання. **ДСТУ 2102-92, п. 9 т.**
3.007.000	**загрузка** *завантаження* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* loading, load, utilization	*[< фр. avantage — перевага < лат. ab ante — попереду]* 1. Дія з наповнення чого-небудь. 2. Результат дії, тобто те, чим наповнено що-небудь. 3. Дія із забезпечення роботою в належному обсязі. 4. Обсяг виконуваної роботи.
.001	**загрузка фильтра** *завантаження фільтра* filter beds, filter media	Підтримувальні шари та матеріали у фільтрі для очищення води і водопідготовлення. **ДСТУ 2569-94, п. 34 т.**
3.008.000	**загрязнение** *забруднення* *[-ння, ор. -нням]* pollution, contamination	1. Змінення складу довкілля (атмосфери, води), зумовлене наявністю в ньому шкідливих домішок, мікроорга

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		нізмів. 2. Наявність твердих, рідинних і газоподібних частинок, а також мікроорганізмів, що є причиною дефектів у технологічному процесі. **ДСТУ 2357-94, п. 15 m.** 3. Чинник, який викликає небажані спотворення екологічної системи. ***Примітка.*** Основними об'єктами, що піддаються забрудненню, є повітря, вода та ґрунт.
.001	**аварийное загрязнение** *аварійне забруднення* accident pollution	Забруднення довкілля, що виникло в результаті промислової аварії, надзвичайної ситуації (пожежа, вибух, повідь або інше стихійне лихо).
.002	**антропогенное загрязнение атмосферы** *антропогенне забруднення атмосфери* man-made air pollution, anthropogenic air pollution	Забруднення атмосфери, зумовлене діяльністю людини. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 5.**
.003	**вторичное загрязнение воды** *вторинне забруднення води* secondary water pollution	Хімічне забруднення водного об'єкта, що виникає внаслідок хімічних перетворень раніше внесених речовин, масового розвитку організмів чи розкладу мертвої біологічної маси, а також унаслідок оборотності процесів виведення забруднювальних речовин. **ДСТУ 3041-95, п. 62 m.**
.004	**глобальное загрязнение** *глобальне забруднення* worldwide pollution	Забруднення, що виявляється в будь-якій точці земної кулі незалежно від розташування його джерел. ***Примітка.*** До глобальних забруднень належать забруднення атмосфери оксидами вуглецю, сірки, азоту, пестицидами, світового океану — нафтою та нафтопродуктами.
.005	**естественное загрязнение атмосферы** *природне забруднення атмосфери* natural air pollution	Забруднення атмосфери, зумовлене природними процесами. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 6.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**загрязнение атмосферы** *забруднення атмосфери* air pollution	Зміна вмісту атмосфери в результаті наявності в ній домішок, що спричиняє загрозу здоров'ю людей, нанесення шкоди живим ресурсам, екосистемам та матеріальним цінностям, а також нанесення шкоди ландшафту або іншим законним видам використання довкілля. **"Конвенция о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.007	**загрязнение вод** *забруднення вод* water pollution	Надходження до водного об'єкта фізичних, хімічних, біологічних речовин чи енергії, що спричиняє погіршення якості води. **ДСТУ 3041-95, п. 61 m.**
.008	**загрязнение ландшафта** *забруднення ландшафту* landscape pollution	Зміна концентрації тих чи інших забруднювальних речовин або енергії вище фонового їх умісту в ландшафті внаслідок антропогенного впливу або природних чинників. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 37.**
.009	**загрязнение окружающей среды** *забруднення довкілля* environmental pollution	Занесення в довкілля або виникнення в ньому нових, незвичайних для нього біологічних, хімічних чи фізичних агентів або різке збільшення їх природного середнього багаторічного рівня. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.49 m**.
.010	**локальные загрязнения** *локальні забруднення* local pollution	Забруднення на обмежених територіях, які викликані точковим джерелом забруднення: звалищами, фермами, сховищами хімічних речовин і т.ін. **ГОСТ 17.4.3.01-83, приложение, п. 7.**
.011	**микробное загрязнение вод** *мікробне забруднення вод* bacterial contamination of water	Забруднення вод унаслідок надходження патогенних та визначених санітарними показниками мікроорганізмів. **ГОСТ 17.1.1.01-77, п. 44 m.**
.012	**общие загрязнения** *загальні забруднення* general pollutions	Поширені на великих територіях забруднення, спричинені застосуванням хімічних засобів захисту рослин,

		органічних та неорганічних добрив, зрошенням стічними водами, а також забруднення викидами промисловості, транспорту тощо. **ГОСТ 17.4.3.01-83, приложение, п. 6 m.**
.013	**радиоактивное загрязнение** *радіоактивне забруднення* radioactive pollution	Радіоактивні речовини, які містяться на поверхнях різних об'єктів у кількостях, що перевищують величини, установлені чинними нормами та правилами. ***Примітка.*** Радіоактивне забруднення може бути загальним (усієї поверхні) або місцевим (частини поверхні). **ГОСТ 20286-90, таблица 1, п. 1 m.**
.014	**тепловое загрязнение вод** *теплове забруднення вод* thermal pollution of water	Забруднення вод унаслідок надходження тепла. **ГОСТ 17.1.1.01-77, п. 43.**
.015	**трансграничное загрязнение воздуха на большие расстояния** *транскордонне забруднення повітря на великі відстані* transboundary long-distance air pollution	Забруднення повітря, фізичне джерело якого розташовано цілком або частково в межах території, що перебуває під національною юрисдикцією однієї держави, і негативний вплив якого виявляється на території, що перебуває під юрисдикцією іншої держави, на такій відстані, що в цілому неможливо визначити частку окремих джерел або груп джерел викидів. **"Конвенция о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
3.009.000	**загрязненность** *забрудненість [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* pollution, pollution density	1. Наявність забруднювальних речовин. 2. Кількісна характеристика забруднення.
.001	**остаточная загрязненность сточных вод**	Маса забруднювальних речовин, що залишилися в стічних водах після їх очищення. **ДСТУ 2569-94, п. 95.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	залишкова забруд-неність стічних вод residual pollution of waste water	
3.010.000	**загрязнитель** *забруднювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* pollutant, contaminant	*Див.* В.013.012 забруднювальна РЕЧОВИНА.
3.011.000	**задание** *завдання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* job, task, specification, assignment	1. Визначений, запланований для виконання обсяг робіт. 2. ***У системах оброблення інформації —*** одиниця роботи, що визначається користувачем і виконується комп'ютером. **ДСТУ 2938-94, п. 5.14 m**.
3.012.000	**задача** *завдання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* problem, job	*Див.* 3.011.000 ЗАВДАННЯ.
	задача *[-чі, ор. -чею; мн. -чі, -ч, д. -чам]* task	1. Питання (переважно математичного характеру), яке розв'язується шляхом обчислень за визначеною умовою. 2. Сукупність об'єктів, які перебувають у деяких початкових станах, та вимог щодо їх потрібних станів (часто — також і умов, за яких ці вимоги повинні бути виконані). **ДСТУ 2482-94, п. 21 m.** 3. ***В обчислювальній техніці —*** одна чи більше послідовностей команд, що оброблюються керівною програмою як елемент роботи, яка виконується обчислювальною машиною. **ISO 2382-10:1979**. 4. Будь-яка програма, що незалежно виконується, та набір використовуваних нею ресурсів. ***Примітка.*** Задача може бути процесом чи частиною застосування.

.001	**экологическая задача** *екологічне завдання* environmental task	Застосовна до організації чи її підрозділу деталізована вимога до характеристик, яка допускає, якщо це можливо, кількісне оцінювання та випливає з економічних цілей і яку слід установити та виконати для досягнення цих цілей. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.10 m**.
3.013.000	**заказник** *заказник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* preserve, refuge, special nature reserve, wildlife area	Територія, виділена зі спільного користування з метою збереження, відтворення й відновлення окремих або декількох компонентів природи та підтримання загальної екологічної рівноваги. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 10.** ***Примітка 1.*** Залежно від походження, інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками, мети і необхідного режиму охорони заказники поділяються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні. ***Примітка 2.*** Оголошення заказників провадиться без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. ***Примітка 3.*** На території заказника обмежується або забороняється діяльність, що суперечить цілям і завданням, передбаченим положенням про заказник. Господарська, наукова та інша діяльність, що не суперечить цілям і завданням заказника, проводиться з дотриманням загальних вимог щодо охорони природного довкілля. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 3, 25 — 26 m.**
3.014.000	**закон** *закон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* law	1. ***У науці*** **—** відношення, яке встановлює зв'язок і взаємозв'язок явищ об'єктивної дійсності. 2. ***В юриспруденції*** **—** нормативно-правовий акт, прийнятий вищим представницьким органом державної

		законодавчої влади та підписаний президентом країни, який установлює правила й норми економічної та суспільної поведінки всіх суб'єктів на території даної країни, містить також перелік заборон і обмежень та має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів.
.001	**закон Авогадро** *закон Авогадро* Avogadro's law	Закон, згідно з яким в однакових об'ємах ідеальних газів за одних і тих самих тиску та температурі міститься однакова кількість молекул. ***Примітка 1.*** Відкритий А. Авогадро в 1811 р. ***Примітка 2.*** Наслідок цього закону: 1 моль будь-якого газу, який має однакову кількість молекул, займає однаковий об'єм.
.002	**закон Бойля-Мариотта** *закон Бойля-Маріотта* Boyle's law	Закон, згідно з яким за сталої температури тиск, що створюється даною масою ідеального газу, обернено пропорційний його об'єму. ***Примітка.*** Відкритий Р. Бойлем у 1661 р. та незалежно від нього Е. Маріоттом у 1676 р.
.003	**закон Гей-Люссака** *закон Гей-Люссака* Gay-Lussac's law	Закон, згідно з яким за сталого тиску об'єм даної маси ідеального газу лінійно зростає зі зростанням його температури. ***Примітка.*** Відкритий Ж. Гей-Люссаком у 1808 р.
.004	**закон действующих масс** *закон діючих мас* law of mass action	Закон, згідно з яким за сталої температури швидкість хімічної реакції прямо пропорційна добутку концентрацій речовин, що реагують, у степенях, що дорівнюють їхнім стехіометричним коефіцієнтам у рівнянні реакції.
.005	**закон кратных отношений** *закон кратних відношень* law of multiple proportions, law of	Один з основних законів хімії, згідно з яким якщо два елементи утворюють один з одним кілька сполук, то на одну й ту саму масу одного елемента припадають такі маси другого елемента, які відносяться між собою як

	simple proportions	невеликі цілі числа. ***Примітка.*** Відкритий Дж. Дальтоном у 1803 р.
.006	**закон объемных отношений** *закон об'ємних відношень* law of volumes	Закон, згідно з яким об'єми ідеальних газів, які реагують один з одним, а також об'єми газоподібних продуктів реакції за постійного тиску й температури відносяться як відповідні стехіометричні коефіцієнти. ***Примітка.*** Відкритий Ж. Гей-Люссаком у 1809 р. і тому в деяких джерелах має назву — закон Гей-Люссака.
.007	**закон парциальных давлений** *закон парціальних тисків* law of partial pressures	Закон, згідно з яким загальний тиск суміші газів, які хімічно не взаємодіють один з одним, дорівнює сумі парціального тиску газів, що складають суміш.
.008	**закон постоянства состава** *закон сталості складу* law of constant proportions	Один з основних законів хімії, згідно з яким кожна хімічна сполука має сталий якісний та кількісний склад незалежно від способу та умов її одержання. ***Примітка.*** Відкритий Ж. Прустом у 1801 р.
.009	**закон сохранения массы** *закон збереження маси* law of mass conservation	Один з основних законів хімії, згідно з яким маса речовин, що вступили в реакцію, дорівнює масі речовин, що утворилися внаслідок реакції. ***Примітка.*** Сформульований та експериментально підтверджений М.В. Ломоносовим у 1748-1756 рр. і пізніше, незалежно від нього, А. Лавуазьє.
.010	**закон сохранения энергии** *закон збереження енергії* law of energy conservation	Один з основних законів природознавства, згідно з яким енергія не виникає з нічого і не зникає безслідно, а тільки перетворюється з одного виду на інший в еквівалентних кількостях. ***Примітка.*** Для механічних процесів було встановлено Г.В. Лейбніцем у 1686 році, для немеханічних процесів — Ю.Р. Майером у 1845 році, Дж.П. Джоулем у 1843 — 1850 роках та Г.Л. Гельмгольцем у 1847 році.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.011	**закон Шарля** *закон Шарля* Charle's law	Закон, згідно з яким за сталого об'єму тиск газу змінюється прямо пропорційно абсолютній температурі. ***Примітка.*** Відкритий Ж. Шарлем у 1787 р.
.012	**закон эквивалентов** *закон еквівалентів* law of multiple proportions	Один з основних законів хімії, згідно з яким усі речовини вступають у хімічні реакції таким чином, що кількості хімічних еквівалентів реагентів, які взаємодіють, дорівнюють один одному. ***Примітка.*** Відкритий Дж. Дальтоном у 1803 р.
.013	**объединенный газовый закон** *об'єднаний газовий закон* united gas law	Закон, згідно з яким добуток об'єму даної маси на тиск прямо пропорційний його абсолютній температурі.
.014	**основные законы химии** *основні закони хімії* fundamental laws of chemistry	Закони, що встановлюють взаємозв'язок фізико-хімічних параметрів у процесі перетворення одних речовин на інші та визначають стан речовини або системи.
.015	**периодический закон Д.И. Менделеева** *періодичний закон Д.І. Менделєєва* periodic law	Основний закон хімії, згідно з яким властивості елементів, а також форми та властивості утворених ними сполук перебувають у періодичній залежності від величини атомних ваг елементів (їх порядкових номерів). ***Примітка 1.*** Сформульований Д.І. Менделєєвим у 1869 р. ***Примітка 2.*** Сучасне формулювання закону: властивості елементів, а також форми та властивості їх сполук перебувають у періодичній залежності від заряду ядер атомів.
3.015.000	**законодательство** *законодавство [-ва, ор. -вом]* legislation	Система нормативно-правових актів: законів, постанов, декретів, указів, наказів, інструкцій правотворчих органів, яка регулює правовідносини в державі. ***Примітка.*** Розрізняють законодавство в цілому та законодавство з окремих галузей права (конституційне законодавство, адміністративне законодавство, криміна-

		льне законодавство, трудове законодавство, цивільне законодавство тощо).
.001	**природоохранное законодательство** *природоохоронне законодавство* environmental legislation	Законодавство про охорону природи.
3.016.000	**залежь** *поклад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* deposit, bed, layer, stratum, lode, vein, oil formation, accumulation	Просторово відокремлене скупчення корисної копалини в надрах або на поверхні Землі, що має промислове значення.
3.017.000	**заместитель** *замісник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* substitute, substituent	1. Особа, яка тимчасово виконує чиїсь обов'язки. 2. ***У хімії —*** радикал, що стає на місце іншого радикала або атома в процесі хімічної реакції.
3.018.000	**запах** *запах* *[-ху, д. -хові/-ху, ор. -хом, м. -ху/-хові; мн. -хи, -хів]* odor	Властивість речовин, яка сприймається нюхом.
3.019.000	**заповедник** *заповідник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* wildlife area, conservation area	Територія, природа якої охороняється з метою збереження в природному стані типових або унікальних для даної ландшафтної зони природних комплексів, вивчення природних процесів та явищ, які відбуваються в них, та розроблення наукових основ охорони природи. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 8.**
.001	**биосферный заповедник** *біосферний заповідник* biosphere reserve	Природоохоронна, науково-дослідна установа міжнародного значення, що створюються з метою збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення фонового екологічного

		моніторингу, вивчення природного довкілля, його змін під дією антропогенних чинників. ***Примітка 1.*** Біосферні заповідники створюються на базі природних заповідників, національних природних парків із включенням до їх складу територій та об'єктів природно-заповідного фонду інших категорій та інших земель і належать до всесвітньої глобальної мережі біосферних заповідників. ***Примітка 2.*** Для біосферних заповідників установлюється диференційований режим охорони, відтворення та використання природних комплексів згідно з функційним зонуванням. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 17 — 18 m.**
.002	**естественный заповедник** *природний заповідник* nature reservation	Природоохоронна, науково-дослідна установа загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження в природному стані типових або унікальних для даної ландшафтної зони природних комплексів з усією сукупністю їх компонентів, вивчення природних процесів і явищ, що відбуваються в них, розроблення наукових засад охорони природного довкілля, ефективного використання природних ресурсів та екологічної безпеки. ***Примітка.*** Ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами повністю вилучаються з господарського використання та надаються заповідникам у порядку, установленому законодавством України. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 15 m.**
3.020.000	**запыленность** *запиленість* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* dust content	Концентрація пилу або покривання чого-небудь пилом.

.001	**запыленность воздуха** *запиленість повітря* air dust content	Кількість частинок пилу в одиниці об'єму повітря. **ДСТУ 2357-94, п. 18 т.**
3.021.000	**заражение** *зараження* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* contamination	Поява ззовні матеріального чинника, що несприятливо відбивається на умовах існування біоти або окремих її елементів.
.001	**радиоактивное заражение** *радіоактивне зараження* radioactive contamination	Зараження довкілля радіоактивними речовинами.
3.022.000	**засорение** *засмічення* *[-ння, ор. -нням]* clogging	Нагромадження сторонніх предметів, сміття, бруду.
.001	**засорение вод** *засмічення вод* clogging of waters	Нагромадження у водних об'єктах сторонніх предметів. **ДСТУ 3041-95, п. 76 т.**
3.023.000	**затраты** *витрати* *[-т]* costs, consumption, expenses, expenditures	Сукупність виражених у грошовій (чи натуральній) формі витрат на виробництво продукції, надання послуг, виконання робіт та на їх реалізацію.
.001	**приведенные затраты** *зведені витрати* comparative costs	Величина (у вартісній формі) повних витрат суспільної праці (поточних і одноразових) на виробництво продукції в базовий момент часу. **ГОСТ 17.0.0.04-90, приложение 1.**
.002	**текущие затраты** *поточні витрати* running costs	Витрати на даний період часу.
3.024.000	**захоронение** *поховання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* burial	
.001	**захоронение отходов** *поховання відходів*	Остаточне розміщення відходів у разі їх видалення в спеціально відведених місцях чи на об'єктах таким чи-

	burial of waste, waste disposal, landfill, waste dumping	ном, щоб довготерміновий шкідливий вплив відходів на природне довкілля та здоров'я людини не перевищував установлених нормативів. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.002	**захоронение радиоактивных отходов** *поховання радіоактивних відходів* burial of radioactive waste, nuclear waste disposal, radioactive waste disposal	Розміщення радіоактивних відходів в об'єкті, призначеному для поводження з радіоактивними відходами, без наміру їх подальшого використання. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1.**
3.025.000	**защита** *захист [-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* protection, guarding	1. Сукупність правових, економічних, організаційних та технічних заходів, що мають на меті запобігти порушенням прав будь-кого. 2. Захід, пристрій, спосіб для убезпечення роботи, нормального функціонування, запобігання збоїв, завад і т.ін. 3. ***У системах оброблення інформації* —** засіб обмеження доступу до використання всієї обчислювальної системи чи її частини. **ДСТУ 2226-93, п. 1.27 m**.
.001	**защита воды** *захист води* water protection	*Див.* О.073.002 ОХОРОНА води. **ДСТУ 3041-95, п. 1 m.**
.002	**защита населения в чрезвычайных ситуациях** *захист населення у надзвичайних ситуаціях* population protection in emergency	Сукупність взаємозв'язаних щодо часу, ресурсів та місця здійснення заходів, спрямованих на запобігання та зменшення загрози життю та здоров'ю населення від уражальних чинників і (чи) дії джерел небезпеки. **ДСТУ 3891-99, п. 6.5 m**.
.003	**защита объектов экономики в чрезвычайных ситуациях**	Заходи щодо запобігання впливові, усунення або зменшення впливу вражальних чинників джерел небезпеки на об'єкти економіки.

	захист об'єктів економіки у надзвичайних ситуаціях protection of economic facilities in emergency	**ДСТУ 3891-99, п. 4.5 m**.
.004	**защита растений** *захист рослин* protection of plants	Комплекс заходів щодо попередження, зменшення втрат врожаю сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб і бур'янів. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**
.005	**противодымная защита** *протидимний захист* smoke protection	Комплекс організаційних заходів та технічних засобів, спрямованих на запобігання впливові на людей диму, підвищеної температури та токсичних продуктів горіння. **ДСТУ 2272-93, п. 51 m.**
.006	**радиационная защита** *радіаційний захист* radiation protection	Сукупність радіаційно-гігієнічних, проектно-конструкторських, технічних та організаційних заходів, спрямованих на радіаційне убезпечення. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.007	**химическая защита растений** *хімічний захист рослин* chemical protection of plants	Методи запобігання втратам та (чи) зниження втрат від шкідливих організмів за допомогою хімічних засобів. **ДСТУ 3180-95, п. 3.11 m**.
.008	**электрохимическая защита (ЭХЗ)** *електрохімічний захист (ЕХЗ)* electrochemical protection	Захист металу від корозії регулюванням його потенціалу за допомогою зовнішнього джерела струму або з'єднуванням із металом (протектором), що має вищий або нижчий потенціал, ніж у захищуваного металу. **ДСТУ 3830-98, п. 9.10 m**. ***Примітка.*** Залежно від напрямку поляризації розрізняють катодний і анодний захист.
3.026.000	**защищенность** *захищеність*	1. Властивість пристрою, системи, засобу протистояти впливу на них

	[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю] immunity, protectability	будь-чого. 2. Величина, що характеризує цю властивість. 3. ***У системах оброблення інформації —*** здатність системи протистояти несанкціонованому доступу до програм і даних (безпечність, секретність), а також їх випадковому спотворенню або зруйнуванню (цілісність).
.001	**естественная защищенность подземных вод** *природна захищеність підземних вод* natural protectivity of underground waters, natural protection of underground waters	Сукупність гідрогеологічних умов, що забезпечують запобігання проникненню забруднювальних речовин у водоносні горизонти. ***Примітка.*** До гідрогеологічних умов належать: глибина залягання підземних вод, літологія зони аерації тощо. **ДСТУ 3041-95, п. 78.**
3.027.000	**здоровье** *здоров'я* *[-в'я, д. -в'ю, ор. -в'ям, м. -в'ї]* health	Стан фізичного та психічного благополуччя людини, у тому числі відсутність хвороб і фізичних вад. **ДСТУ 2293-99, п. 4.45**.
3.028.000	**землевание** *землювання* *[-ння, ор. -ннням]* earth moving	Комплекс робіт зі знімання, транспортування та нанесення родючого шару ґрунту та (чи) потенційно-родючих порід на малопродуктивні угіддя з метою їхнього поліпшення. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 28.**
3.029.000	**земля** *земля* *[-млі, зн. -млю, ор. -млею; мн. -млі, -мель, д. -млям]* earth, ground, soil, land	1. Планета. 2. Верхня частина земної кори. 3. ***В електротехніці —*** струмопровідна маса землі, потенціал якої береться таким, що дорівнює нулю. **ДСТУ 2815-94, п. 4.51 m**.
.001	**нарушенные земли** *порушенні землі* disturbed lands, degraded lands	Землі, що втратили внаслідок їх порушення початкову господарську цінність і є джерелом негативного впливу на довкілля. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 2.**

.002	**пойменные земли** *заплавні землі* floodplain lands	Прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка). **"Водний кодекс України", ст. 1.**
.003	**рекультивированные земли** *рекультивовані землі* reclaimed lands	Порушені землі, на яких відновлена продуктивність, народногосподарська цінність і поліпшені умови довкілля. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 3.**
3.030.000	**зиверт (Зв)** *зіверт (Зв)* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* sivert (Sv)	*[< влн. Siewert — прізвище шведського вченого Г. Р. Зіверта]* Одиниця еквівалентної дози іонізаційного випромінювання в СІ. Зіверт дорівнює еквівалентній дозі, за якої додаток поглиненої дози в біологічній тканині стандартного складу на середній коефіцієнт якості іонізаційного випромінювання дорівнює 1 Дж/кг.
3.031.000	**знак** *знак* *[-ка (позначка, марка, зображення, сигнал) /-ку (слід, відбиток, прикмета), д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* character, sign, symbol, mark	1. Окремий символ абетки. 2. Елементарна позначка, яка, згідно з попередньо досягнутою домовленістю, позначає певний об'єкт і використовується для організації, подання даних і керування ними. **ДСТУ 2627-94, п. 5.1**. 3. Зображення з відомим умовним значенням. 4. Слід, відбиток чогось; подряпина, пляма, рубець тощо.
.001	**знак безопасности** *знак безпеки* marks of safety	Знак, призначений для попереджування працівників про можливу небезпеку, заборону або припис певних дій, а також для інформування про розміщення об'єктів, використання яких пов'язано з унеможливленням або зниженням наслідків дії небезпечних та (або) шкідливих виробничих чинників. **ДСТУ 2293-99, п. 4.16 m**.
3.032.000	**значение** *значення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* value, magnitude	Абстрактна величина з однією характеристикою, згідно з якою вона може порівнюватися з іншими абстрактними величинами. **ДСТУ 2872-94, п. 4.29**.

.001	**критические значения параметров** *критичні значення параметрів* critical values of parameters	Граничні значення одного або кількох взаємозв'язаних параметрів (щодо складу матеріального середовища, тиску, температури, швидкості руху, часу перебування в зоні із заданим режимом, співвідношення компонентів, що змішуються, роз'єднування суміші тощо), за яких можливе виникнення вибуху в технологічній системі або розгерметизація технологічної апаратури (обладнання) та викиди горючих або токсичних речовин в атмосферу. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 m.**
.002	**предельно допустимое значение вредного производственного фактора** *гранично допустиме значення шкідливого виробничого чинника* acceptable limit of safety factor	Граничне значення величини шкідливого виробничого чинника, вплив якого на людину в разі його щоденної регламентованої тривалості не призводить до зниження працездатності й захворювання в період трудової діяльності та в наступний період життя, а також не справляє несприятливого впливу на здоров'я нащадків. **ДСТУ 2293-99, п. 4.20 m**.
3.033.000	**зола** *зола* *[-ли, ор. -лою; мн. -ли, -л]* ash	Твердий неорганічний залишок, що утворюється внаслідок повного згоряння палива або зразка досліджуваної речовини.
.001	**летучая зола** *летка зола* volatile ash	Промисловий пил у формі неспаленного залишку палива, що утворюється з його мінеральних домішок у процесі горіння і міститься в димовому газі в завислому стані. **ГОСТ 17.2.1.04-77, приложение, п. 3.**
3.034.000	**зольность** *зольність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* ash content	Характеристика горючих речовин, яка визначається кількістю золи, одержаної внаслідок згоряння певної кількості даної речовини.
3.035.000	**зона** *зона*	*[< гр. zone — пояс]* Обмежений з певною метою простір

	[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н] region, zone, band, area	(ділянка), який характеризується певними загальними ознаками.
.001	**буферная зона** *буферна зона* buffer zone	Частина біосферного заповідника, яка включає території, виділені з метою запобігання негативного впливу за заповідну зону господарської діяльності на прилеглих територіях. ***Примітка.*** Її режим та порядок створення визначаються відповідно до вимог, установлених для охоронних зон природних заповідників. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 18 m.**
.002	**взрывоопасная зона** *вибухонебезпечна зона* explosive zone	Приміщення або обмежений простір у приміщенні або зовнішній установці, в яких є чи можуть утворитись вибухонебезпечні суміші. **ПУЭ, п. 7.3.22.**
.003	**жилая зона** *житлова зона* inhabited zone, settlement, zone of settlement	Окремі дворові території, а також населені пункти, де проживають люди.
.004	**заповедная зона** *заповідна зона* zone of strict nature protection	Частина біосферного заповідника або національного природного парка, яка включає території, призначені для збереження та відновлення найбільш цінних природних та мінімально порушених антропогенними чинниками природних комплексів, генофонду рослинного й тваринного світу. ***Примітка.*** Її режим визначається відповідно до вимог, установлених для природних заповідників. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 18, 21 m.**
.005	**зона антропогенных ландшафтов** *зона антропогенних ландшафтів* zone of anthropogenic	Частина біосферного заповідника, яка включає території традиційного землекористування, лісокористування, водокористування, місць поселення, рекреації та інших видів гос-

	landscape	подарської діяльності. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 18 m.**
.006	**зона бедствия** *зона лиха* zone of disaster	Частина зони надзвичайної ситуації, яка потребує надання додаткової або негайної допомоги й матеріальних ресурсів для локалізування та ліквідування надзвичайної ситуації. **ДСТУ 3891-99, п. 4.16**.
.007	**зона вероятной чрезвычайной ситуации** *зона ймовірної надзвичайної ситуації* zone of probable emergency	Територія, акваторія чи повітряний простір, де існує загроза виникнення надзвичайної ситуації. **ДСТУ 3891-99, п. 4.15**.
.008	**зона влияния источника загрязнения** *зона впливу джерела забруднення* pollution source influence zone	Частина водойми або водотоку, в якій перевищені фонові показники якості води, але погіршення якості води не спостерігається. **ДСТУ 3041-95, п. 66.**
.009	**зона временного отселения** *зона тимчасового відселення* zone of temporal resettlement	Територія, звідки, за наявності загрози або в разі виникнення надзвичайної ситуації, тимчасово відселяють населення з метою його убезпечення. **ДСТУ 3891-99, п. 4.17 m**.
.010	**зона дыхания** *зона дихання* respiration zone	Простір у радіусі 50 см від обличчя працівника. **ДСТУ 2293-99, п. 4.40**.
.011	**зона загазованности** *зона загазованості* zone of high gas content	Зона поширення загазованості. **ОСТ 51.81-82, п. 41.**
.012	**зона загрязненности воды** *зона забруднення води* polluted zone	Зона поширення забрудненої води. **ДСТУ 3041-95, п. 65 m.**
.013	**зона острого действия**	Відношення середньої смертельної концентрації шкідливої речовини до

	зона гострої дії zone of acute action	мінімальної (порогової) концентрації, яка викликає зміну біологічних показників на рівні цілісного організму, що виходять за межі пристосовувальних фізіологічних реакцій. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение m.**
.014	**зона повышенной экологической опасности** *зона підвищеної екологічної небезпеки* environmental danger zone	Територія, де внаслідок діяльності людини або руйнівного впливу стихійних сил природи в природному довкіллі на тривалий час виникли негативні зміни, що ставлять під загрозу здоров'я людини, збереження природних об'єктів і обмежують ведення господарської діяльності. **Закон України "Про охорону навколишнього середовища", ст. 65.**
.015	**зона регулированной рекреации** *зона регульованої рекреації* limited recreation zone, controllable recreation zone	Частина національного природного парка, в межах якої проводяться короткотерміновий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць. ***Примітка.*** У цій зоні дозволяється влаштування та відповідне обладнання туристських маршрутів і екологічних стежок; тут забороняються вирубування лісу, промислове рибальство й мисливство, інша діяльність, яка може негативно вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 21 m.**
.016	**зона рекреации водного объекта** *зона рекреації водного об'єкта* recreation zone of water body	Водний об'єкт або його ділянка з прилеглим до нього берегом, який використовується для відпочинку. **ГОСТ 17.1.5.02-80, приложение**.
.017	**зона санитарной охраны воды** *зона санітарної охорони води* sanitary protection zone	Територія та акваторія, що прилягають до зони водокористування, на яких установлюється особливий санітарно-епідеміологічний режим. **ДСТУ 3041-95, п. 37 m.**
.018	**зона стационарной рекреации**	Частина національного природного парка, призначена для розміщення

	зона стаціонарної рекреації zone of resident recreation	готелів, мотелів, кемпінгів, інших об'єктів обслуговування відвідувачів парку. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 21 m.**
.019	**зона хронического действия** *зона хронічної дії* zone of chronic action	Відношення мінімальної (порогової) концентрації, яка викликає зміну біологічних показників на рівні цілісного організму, що виходять за межі пристосовувальних фізіологічних реакцій, до мінімальної (порогової) концентрації, яка викликає шкідливий вплив у хронічному експерименті по чотири години п'ять разів на тиждень протягом не менше чотирьох місяців. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение m.**
.020	**зона чрезвычайной ситуации** *зона надзвичайної ситуації* zone of emergency	Територія, акваторія чи повітряний простір, де внаслідок виникнення джерела небезпеки або поширення вражальної дії джерела небезпеки з інших територій чи акваторій виникла надзвичайна ситуація. **ДСТУ 3891-99, п. 4.14 m**.
.021	**зона экологической катастрофы** *зона екологічної катастрофи* zone of environmental catastrophe, zone of environmental disaster	Територія, де внаслідок діяльності людини чи руйнівного впливу стихійних сил природи виникли стійкі або необоротні негативні зміни в природному довкіллі, що призвели до неможливості проживання на них населення та ведення господарської діяльності. **Закон України "Про охорону навколишнього середовища", ст. 65.**
.022	**зоны класса B-I** *зони класу B-I* zone, class B-I	Вибухонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких виділяються горючі гази або пари ЛЗР у такій кількості та з такими властивостями, що вони можуть утворювати з повітрям вибухонебезпечні суміші за нормальних режимів роботи, наприклад, під час завантаження або розвантаження технологічних апаратів, зберігання або переливання ЛЗР, які містяться у

		відкритих посудинах, і т.п. **ПУЭ, п. 7.3.40.**
.023	**зоны класса В-II** *зони класу В-II* zone, class B-II	Вибухонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких виділяються горючі волокна або пил, що переходять у завислий стан у такій кількості та з такими властивостями, що вони можуть утворювати з повітрям вибухонебезпечні суміші за нормальних режимів роботи (наприклад, під час завантаження або розвантаження технологічних апаратів). **ПУЭ, п. 7.3.45.**
.024	**зоны класса В-IIа** *зони класу В-IIа* zone, class B-IIa	Вибухонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких виділяються горючі волокна або пил, що переходять у завислий стан, у такій кількості та з такими властивостями, що вони можуть утворювати з повітрям вибухонебезпечні суміші внаслідок аварій та несправностей. **ПУЭ, п. 7.3.46.**
.025	**зоны класса В-Iа** *зони класу В-Iа* zone, class B-Ia	Вибухонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, де за нормальної експлуатації вибухонебезпечні суміші горючих газів (незалежно від нижньої концентраційної межі вибуховості) або пари ЛЗР із повітрям не утворюються, а можливі тільки внаслідок аварій чи несправностей. **ПУЭ, п. 7.3.41.**
.026	**зоны класса В-Iб** *зони класу В-Iб* zone, class B-Iб	Вибухонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, де за нормальної експлуатації вибухонебезпечні суміші горючих газів або пари ЛЗР із повітрям не утворюються, а можливі тільки внаслідок аварій чи несправностей. ***Примітка.*** При цьому ці суміші мають високу нижню межу вибуховості (15 % і більше) та ще ряд властивостей, які визначаються ПУЭ, п. 7.3.42.
.027	**зоны класса В-Iг** *зони класу В-Iг*	Вибухонебезпечні зони біля зовнішнього вибухонебезпечного облад

	zone, class B-Iг	нання, яке вміщує горючі гази або пари ЛЗР. ***Примітка.*** Відстані від обладнання, що визначають межі зони класу В-Іг, визначені ПУЭ, п. 7.3.44.
.028	**зоны класса П-I** *зони класу П-I* zone, class П-I	Пожежонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких містяться горючі рідини з температурою спалаху понад 61 °С. **ПУЭ, п. 7.4.3.**
.029	**зоны класса П-II** *зони класу П-II* zone, class П-II	Пожежонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких виділяються горючі пил або волокна з нижньою концентраційною межею спалахування більше 65 г/м^3 до об'єму повітря. **ПУЭ, п. 7.4.4.**
.030	**зоны класса П-III** *зони класу П-III* zone, class П-III	Розташовані зовні приміщення пожежонебезпечні зони, в яких містяться горючі рідини з температурою спалаху понад 61 °С або тверді горючі речовини. **ПУЭ, п. 7.4.6.**
.031	**зоны класса П-IIa** *зони класу П-IIa* zone, class П-IIa	Пожежонебезпечні зони, розташовані в приміщеннях, в яких містяться тверді горючі речовини. **ПУЭ, п. 7.4.5.**
.032	**зоны регулированного заповедного режима** *зони регульованого заповідного режиму* zone of controllable nature protection	Частина біосферного заповідника, яка включає регіональні ландшафтні парки, заказники, заповідні урочища з дотриманням вимог щодо їх охорони, установлених законодавством. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 18 m.**
.033	**опасная зона** *небезпечна зона* hazardous zone	Простір, в якому можлива дія на працівника небезпечного та (або) шкідливого виробничого чинника. **ДСТУ 2293-99, п. 4.35 m**. ***Примітка.*** Межі небезпечних зон, в яких діє небезпека падіння предметів із висоти, ураження людини електричним струмом, наведені в СНиП III-4-80.
.034	**охранная зона объекта природно-заповедного фонда** *охоронна зона об'єкта природно-*	Територія та (чи) акваторія, що прилягає до об'єкта природно-заповідного фонду, на якій установлюється спеціальний режим із метою забезпечення необхідного режиму

	заповідного фонду protection zone of biosphere reserve, protection zone of nature reserve	охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників, запобігання негативному впливу господарської діяльності на прилеглих до них територіях. ***Примітка.*** У разі необхідності охоронні зони можуть установлюватися на територіях, прилеглих до окремих ділянок національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, а також навколо заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Розміри охоронних зон визначаються відповідно до їх цільового призначення на основі спеціальних обстежень ландшафтів та господарської діяльності на прилеглих територіях. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 39 m.**
.035	**охранная зона техногенно опасных объектов** *охоронна зона техногенно небезпечних об'єктів* protective zone	Обмежена ділянка простору (ґрунту, повітря, землі), яка розташовується з обох сторін (або навколо) небезпечного обладнання, трубопроводів, повітряних мереж тощо (уздовж трас газо-, нафто-, аміакопроводів, переходів їх через автомобільні та залізничні шляхи, водні перешкоди; навколо місткостей з пожежо-, вибухонебезпечними речовинами; навколо газокомпресорних та нафтових станцій, газорозподільних станцій тощо). ***Примітка 1.*** У межах охоронних зон не допускається присутність сторонніх осіб. ***Примітка 2.*** У газовій промисловості України охоронні зони регламентуються НАОП 1.1.23-1.16-79.
.036	**пожароопасная зона** *пожежонебезпечна зона* fire-hazardous zone	Простір усередині та зовні приміщень, у межах якого постійно або періодично містяться горючі речовини та в якому вони можуть перебувати за нормального технологічного процесу або за умов його порушень. **ПУЭ, п. 7.4.2.**

.037	**прибрежная водоохранная зона** *прибережна водоохоронна зона* riparian water protection zone	Територія, що прилягає до водного об'єкта та на якій запроваджується спеціальний режим її екологічно прийнятного водокористування. **ДСТУ 3041-95, п. 38 m.**
.038	**промышленная зона** *промислова зона* industrial zone	Зона, де зосереджені промислові будівлі та споруди. ***Примітка.*** Між промисловими та жилими зонами створюється санітарно-захисна зона.
.039	**санитарно-защитная зона** *санітарно-захисна зона* buffer area, control area	Зона між промисловими підприємствами та розташованими поблизу житловими та громадськими будівлями, яка створюється з метою захисту населення від впливу шкідливих виробничих чинників (шуму, пилу, газоподібних та інших шкідливих викидів). ***Примітка.*** Ширина санітарно-захисної зони встановлюється з такого розрахунку, щоб викиди промислових підприємств, які виходять за її межі та досягають житлової забудови, не перевищували гранично допустимих концентрацій.
.040	**специальные сырьевые зоны** *спеціальні сировинні зони* special raw materials zones	Регіони або окремі господарства, що відповідають умовам виробництва продукції рослинництва та тваринництва, придатної для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**
.041	**хозяйственная зона национального естественного парка** *господарська зона національного природного парка* economy zone of national nature park	Частина національного природного парка, у межах якої проводиться господарська діяльність, спрямована на виконання покладених на парк завдань, розташовані населені пункти, об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, уключені до складу парку, на яких господарська діяльність здійснюється з дотриманням загальних вимог щодо охорони природного довкілля. **Закон України "Про природно-заповідний**

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

		фонд України", ст. 21 m.
.042	**чистая зона** *чиста зона* clean zone	Частина виробничого приміщення, де завдяки напрямленому потоку фільтрованого повітря забезпечуються необхідні параметри технологічного мікроклімату. **ДСТУ 2357-94, п. 7.**
3.036.000	**зонд** *зонд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* probe	*[фр. sonde — бур, щуп]* 1. Пристрій для дослідження порожнин, ґрунту, водойм. 2. Повітряна куля із самозаписувальним приладом для реєстрації метеорологічних даних верхніх шарів атмосфери.
.001	**зонд пробоотборника** *зонд пробовідбірника* probe of sampler	Конструктивний елемент пристрою для відбирання газоподібних, рідинних і твердих речовин.
3.037.000	**зондирование** *зондування* *[-ння, ор. -ннням]* sounding, probing	*[фр. sonder]* Дослідження якого-небудь середовища за допомогою спеціальних приладів.
.001	**зондирование среды** *зондування середовища* environment probing	Метод відбирання проби, який використовується для неконтактного контролю середовища.
3.038.000	**зонт** *зонт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* bonnet, cowl, hood	*[голл. zondek — захист від сонця]* Спеціальний пристрій або навіс над чим-небудь.
.001	**вытяжной зонт** *витяжний зонт* canopy exhaust hood	Відсмоктувач, установлений безпосередньо над джерелом шкідливих речовин. ***Примітка.*** Переважно встановлюється над джерелом шкідливих речовин, густина яких менша за густину зовнішнього повітря. **ДСТУ 2264-93, п. 94 m.**
3.039.000	**зоология** *зоологія* *[-ії, ор. -ією]* zoology	*[< гр. zoon — тварина, жива істота + logos — слово, учення]* Наука, що вивчає різноманітність тваринного світу будову та життєдіяльність тварин, їх поширення, зв'язок

		із середовищем існування, закономірності індивідуального та історичного розвитку.
З.040.000	**зооэкоиндикатор** *зооекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* zooecoindicator	*[< гр. zoon — тварина, жива істота + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля за поведінкою тварин.
	И	
И.001.000	**идентификация** *ідентифікація* *[-ії, ор. -ією]* identification	*[< лат. identicus — тотожний + ...ficatio < facio — роблю]* 1. Процес ототожнення об'єкта з одним із відомих системі об'єктів. 2. Розпізнавання об'єктів. 3. Процес визначення значень параметрів математичної моделі об'єкта за значеннями параметрів об'єкта, що вимірюються в процесі функціонування. 4. Процес установлення відповідності між об'єктом та його ідентифікатором. **ДСТУ 2226-93, п. 1.45**.
.001	**идентификация опасностей** *ідентифікація небезпек* identification of hazards	Установлення для кожної з потенційних небезпек, що ініціюються підприємством: 1) подій, що ініціюють небезпеку, та умов їх реалізації; 2) імовірності виникнення; 3) джерела; 4) реципієнтів та природи впливу на них; 5) характеру та засобу вимірювання (кількісного виразу) ступеня впливу (критичності небезпеки); 6) сукупності чинників, що збільшують або зменшують імовірність реалізації потенційної небезпеки, а також чинників, що посилюють або послаблюють її негативні наслідки.

		ДСТУ 2156-93, п. 4.6 m.
И.002.000	**избирательность** *вибірковість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю]* selectivity	*Див.* С.022.000 СЕЛЕКТИВНІСТЬ.
.001	**избирательность измерения вредного вещества** *вибірковість вимірювання шкідливої речовини* selectivity of measurement of harmful substance	Можливість вимірювання концентрації шкідливої речовини на фоні супровідних речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 9 m.**
И.003.000	**известкование** *вапнування* *[-ння, ор. -нням]* liming	Процес зв'язування речовин за допомогою вапна, удобрення ґрунту вапном.
.001	**известкование воды** *вапнування води* liming of water	Нейтралізація присутніх у стічних водах мінеральних та органічних кислот із використанням вапна.
И.004.000	**известь** *вапно* *[-пна]* lime	Матеріал, який відноситься до групи матеріалів на основі оксиду та гідрооксиду кальцію. ***Примітка.*** Використовується як зв'язувальний матеріал тощо.
И.005.000	**изделие** *виріб* *[-робу, д. -робові/-робу, ор. -робом, м. -робі; мн. -роби, -робів]* product, item	Одиниця промислової продукції, кількість якої визначають у штуках (екземплярах). ***Примітка.*** До виробів дозволяється відносити завершені та незавершені предмети виробництва, у тому числі заготівки. **ДСТУ 2390-94, п. 2 m.**
.001	**комплектующее изделие** *комплектувальний виріб* component part	Виріб підприємства, який застосовують як складову частину того, що випускають інші підприємства. **ДСТУ 2391-94, п. 106.**
.002	**покупное изделие** *купований виріб* purchase product	Виріб, який надходить на підприємство в готовій формі, виготовлений згідно з конструкторською документацією підприємства-постачальника.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ДСТУ 3321-96, п. 5.13 m.
И.006.000	**излучение** *випромінювання [-ння, ор. -нням]* radiation	Хвилі якої-небудь природи або потоки яких-небудь частинок, що поширюються в просторі. ***Примітка.*** Майже всі види випромінювань являють собою небезпеку для технічного персоналу залежно від їх інтенсивності, що визначається потужністю джерела, відстанню від нього робочого місця, наявністю засобів захисту тощо.
.001	**высокочастотное излучение** *високочастотне випромінювання* high-frequency radiation	Електромагнітне випромінювання з частотою від 3 до 300 МГц.
.002	**инфракрасное излучение** *інфрачервоне випромінювання* infra-red radiation, IR-radiation	Електромагнітне випромінювання з довжинами хвиль в інтервалі від 10^{-3} до $7{,}4 \cdot 10^{-7}$ м.
.003	**ионизирующее излучение** *іонізаційне випромінювання* ionizing radiation	Випромінювання, взаємодія якого із середовищем призводить до іонізації атомів та молекул середовища. ***Примітка.*** До іонізаційного випромінювання належать: космічне, ядерне, радіоактивне, рентгенівське, альфа-, бета-, гамма-випромінювання. Наслідки дії на людину можуть бути дуже важкими (утрата працездатності, смерть), включаючи генетичні. Правила роботи з іонізаційним випромінюванням в Україні регламентуються ДНАОП 0.03-1.72-87.
.004	**космическое излучение** *космічне випромінювання* cosmic radiation	Випромінювання, джерелом якого є космічні об'єкти. ***Примітка.*** Належить до іонізаційного випромінювання.
.005	**радиоактивное излучение** *радіоактивне випромінювання* radioactive radiation	Випромінювання, джерелом якого є радіоактивні речовини. ***Примітка.*** Належить до іонізаційного випромінювання.
.006	**рентгеновское излучение**	Електромагнітне випромінювання, що займає зону спектра між ультрафіо-

	рентгенівське випромінювання X-radiation	летовим випромінюванням та гамма-випромінюванням. ***Примітка.*** Належить до іонізаційного випромінювання.
.007	**сверхвысокочастотное излучение** *надвисокочастотне випромінювання* microwave radiation, super high-frequency radiation	Електромагнітне випромінювання частотою від 300 МГц до 30 ГГц.
.008	**ультрафиолетовое излучение** *ультрафіолетове випромінювання* ultraviolet radiation, UV-radiation	Електромагнітне випромінювання з довжинами хвиль в інтервалі від $4 \cdot 10^{-7}$ до $5 \cdot 10^{-8}$ м. ***Примітка.*** Санітарні норми ультрафіолетового випромінювання у виробничих приміщеннях регламентуються ДНАОП 0.03-3.17-88.
.009	**электромагнитное излучение** *електромагнітне випромінювання* electromagnetic radiation	Випромінювання таких типів: а) електромагнітні хвилі, що випромінюються зарядженими частинками, які прискорено рухаються; б) кванти електромагнітного поля, що випромінюються системами, які вміщують заряджені частинки; в) гамма-кванти, що виникають під час розпаду елементарних частинок. ***Примітка.*** Виникає в зонах обслуговування обладнання високої напруги (електроустановки, індукційні генератори, високо- та надвисокочастотне устаткування, трансформатори, електродвигуни тощо). За певних умов можуть являти небезпеку для технічного персоналу.
И.007.000	**изменение** *зміна* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* alteration, variant, change, variation	1. Поправка, яка змінює щось попереднє. 2. Результат перетворення чогось у щось інше.
.001	**изменение климата** *зміна клімату* climatic change, climate fluctuation	Прямо або непрямо зумовлена діяльністю людини зміна клімату, яка породжує зміни в складі глобальної атмосфери та накладається на при-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		родні коливання клімату, що спостерігаються протягом порівняльних періодів часу. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1 m.**
И.008.000	**измерение** *вимірювання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* measurement	Відображення вимірюваних величин їх значеннями шляхом експерименту та обчислень за допомогою спеціальних технічних засобів. **ДСТУ 2681-94, п. 4.1**.
	вимір *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]*	*Див.* Р.047.001 РЕЗУЛЬТАТ вимірювання.
.001	**абсолютное измерение** *абсолютне вимірювання* absolute measurement	Вимірювання, яке ґрунтується на прямому вимірюванні однієї або декількох основних величин та (чи) використанні значень фізичних констант. **ГОСТ 16263-70, п. 4.6**.
.002	**динамическое измерение** *динамічне вимірювання* dynamic measurement	Вимірювання величини, яка змінюється за час вимірювання. **ДСТУ 2681-94, п. 4.14**.
.003	**относительное измерение** *відносне вимірювання* relative measurement	Вимірювання відношення величини до іншої однорідної величини. **ДСТУ 2681-94, п. 4.15**.
.004	**статическое измерение** *статичне вимірювання* static measurement	Вимірювання величини, яку можна вважати незмінною за час вимірювання. **ДСТУ 2681-94, п. 4.13**.
И.009.000	**изотоп** *ізотоп* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* isotope	*[< гр. isos — рівний, однаковий + topos — місце]* Атоми одного й того самого елемента, які мають різні масові числа.
И.010.000	**ил** *мул* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]*	Осад органічного походження, який виділяється з води різних типів унаслідок природних або штучних процесів.

	sludge, mud	
.001	**активный ил** *активний мул* activated sludge	Мул, що містить мікроорганізми, які сорбують і розкладають забруднювальні речовини в стічних водах. **ДСТУ 2569-94, п. 113 m.**
.002	**возвратный активный ил** *зворотний активний мул* recycled sludge	Частина активного мулу, яка повертається з вторинного відстійника в аеротенк.
И.011.000	**илоскреб** *мулоскреб* *[-ба, д. -бові/-бу, ор. -бом, м. -бі/-бові; мн. -би, -бів]* sludge scraper	Пристрій для видалення осаду та мулу, що осіли на дно відстійника. **ДСТУ 2569-94, п. 101.**
И.012.000	**иммобилизация** *іммобілізація* *[-ії, ор. -ією]* immobilization	*[< лат. immobilis — нерухомий]* Переведення в нерухомий стан.
.001	**иммобилизация радиоактивных отходов** *іммобілізація радіоактивних відходів* immobilization of radioactive waste	Переведення радіоактивних відходів в іншу форму шляхом ствердіння, включення в будь-яку комірку (матрицю) або вміщення в герметичну оболонку. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
И.013.000	**иммунитет** *імунітет* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* immunity	*[< лат. immunitas (immunitatis) — звільнення, свобода]* 1. ***У медицині —*** несприйнятливість організму до збудників інфекційних хвороб та впливу деяких отрут. 2. ***В юриспруденції —*** виключне право не підлягати деяким загальним законам, що надається особам, які займають особливе становище в державі (наприклад, дипломатам, депутатам та іншим особам).
И.014.000	**иммунология** *імунологія* *[-ії, ор. -ією]* Immunology	*[< лат. immunitas (immunitatis) — звільнення, свобода + гр. logos — слово, учення]* Розділ медицини, що вивчає імунітет.

И.015.000	**импорт** *імпорт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* import	*[англ. import < лат. importo — увожу]* 1. Увезення іноземних товарів, технологій, послуг, капіталів, цінних паперів у країну з-за кордону для їх реалізації на внутрішньому ринку або використання в рамках кооперації виробництва. 2. Загальна кількість або вартість товарів, увезених у країну. 3. ***У системах оброблення інформації —*** можливість використання в роботі прикладної програми даних, наданих іншою програмою, без явного збереження цих даних у якому-небудь файлі. ***Примітка.*** Наприклад, деякі графічні редактори дозволяють імпортувати оцифровані зображення безпосередньо з програм, що обслуговують роботу сканера.
.001	**импорт отходов** *імпорт відходів* import of wastes	Будь-яке ввезення відходів на національну територію з інших причин, ніж транзит. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
И.016.000	**импортер** *імпортер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром; мн. -ри, -рів]* importer	*[фр. importeur]* Фізична чи юридична особа, що займається імпортом.
.001	**импортер отходов** *імпортер відходів* importer of wastes	Будь-яка особа, яка перебуває під юрисдикцією країни імпорту та здійснює імпорт відходів. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
И.017.000	**инвентаризация** *інвентаризація* *[-ії, ор. -ією]* inventory	*[< лат. inventarium — опис]* Облік і перевірка наявності й стану матеріальних цінностей (обладнання, матеріалів, сировини, відходів тощо), коштів підприємства, залишків коштів на рахунку в банку та контроль за правильністю розрахунків щодо них.

		ДСТУ 2962-94, п. 4.77 m.
.001	**инвентаризация выбросов** *інвентаризація викидів* emission inventory	Систематизація відомостей про розподіл джерел на території, про кількість та склад викидів. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 21.**
И.018.000	**ингибирование** *інгібування* *[-ння, ор. -нням]* inhibition	*[< лат. inhibeo — стримую, зупиняю]* 1. Уповільнення хімічних процесів за допомогою інгібіторів. 2. Протикорозійний захист, який здійснюють уведенням інгібіторів корозії. **ДСТУ 3830-98, п. 9.6 m**.
.001	**ингибирование роста** *інгібування зростання* inhibition of growth	Придушення росту мікробної популяції внаслідок порушення перебігу фізіологічних і біохімічних процесів у клітині через наявність у середовищі небажаних сторонніх компонентів або продуктів метаболізму.
И.019.000	**ингибитор** *інгібітор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* inhibitor	*[< лат. inhibeo — стримую, зупиняю]* Речовина, яка уповільнює хімічні реакції.
.001	**биологический ингибитор** *біологічний інгібітор* biological inhibitor	Речовина, яка уповільнює процеси, що відбуваються в біологічних системах.
И.020.000	**ингредиент** *інгредієнт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* ingredient	*[< лат. ingrediens (ingredientis) — той, що входить]* Складова частина якої-небудь хімічної сполуки або суміші.
И.021.000	**индекс** *індекс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* index	*[лат. index < indico — указую]* 1. *Див.* П.064.000 ПОКАЗНИК. 2. ***У системах оброблення інформації:*** а) символ, пов'язаний з іменем множини для визначення конкретної підмножини або елемента підмножини. **ISO/IEC 2382-7:1989;** б) ціле число, яке визначає розташу-

		вання елемента даних у послідовності елементів даних. **ДСТУ 2873-94, п. 8.23**; в) адресна константа, яка використовується для модифікації адреси шляхом підсумовування її значення з обчисленою в програмі адресою; г) таблиця посилань на об'єкти; д) уміст індексного регістра. 3. ***В економіці —*** відносний статистичний показник, що характеризує зміни в часі або в просторі тих чи інших соціально-економічних параметрів процесів та обчислюється як відсоток від базової величини, що прийнята за точку відліку. ***Примітка.*** Найпоширенішими є індекси цін, рівня життя, вартості життя.
.001	**индекс активного ила** *індекс активного мулу* index of activated sludge	Об'єм активного мулу, що містить один грам сухої речовини після тридцятихвилинного відстоювання. **ДСТУ 2569-94, п. 115.**
.002	**индекс воздействия на окружающую среду** *індекс впливу на довкілля* environmental impact index	Показник руйнівного впливу на екологічну систему, який чисельно дорівнює добутку вироблюваної продукції на кількість забруднень, які припадають на одиницю продукції.
.003	**индекс использования ресурсов** *індекс використання ресурсів* resources usage index	Показник використання та збіднення ресурсів корисних копалин, який чисельно дорівнює визначеному у відсотках відношенню річного споживання корисної копалини до її розвіданих запасів.
.004	**индекс качества воды** *індекс якості води* water quality index	Узагальнена числова оцінка якості води за сукупністю основних показників і видів водокористування.
.005	**индекс распространения**	Умовний безрозмірний показник, що характеризує здатність речовин за-

	пламени *індекс поширення полум'я* flame propagation index	палюватись, поширювати полум'я по поверхні та виділяти тепло. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності твердих матеріалів. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.15.1 m**.
.006	**кислородный индекс** *кисневий індекс* oxygen index	Мінімальний уміст кисню в кисневоазотній суміші, за якого можливо свічкоподібне горіння матеріалу в умовах спеціальних випробувань. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності твердих матеріалів. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.10.1 m**.
И.022.000	**индикатор** *індикатор* *[-ра (прилад, показник) /-ру (речовина), д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* detector, indicator	*[лат. indicator < indico — указую, визначаю]* 1. Прилад, пристрій, елемент, який відображує перебіг процесу або стан об'єкта спостереження, його якісні або кількісні характеристики у формі зручній для сприйняття людиною. 2. Пристрій або речовина для встановлення факту існування вхідного сигналу та (чи) визначення його значення без зазначення похибки. 3. ***У хімії —*** реактив, що змінює забарвлення, люмінесценцію або утворює завись за певних змін концентрації того чи іншого компонента в зоні реакції. 4. ***У біології —*** речовина, уведення якої в систему дозволяє одержати інформацію про перебіг процесів, що безпосередньо не спостерігаються. 5. ***У системах оброблення інформації —*** елемент даних, який запитується для з'ясування — чи задовольняється певна умова в процесі виконання машинної програми. **ISO/IEC 2382-7:1989.**
.001	**адсорбционные индикаторы** *адсорбційні індикатори* adsorption indicators	Індикатори, що адсорбуються на поверхні твердої фази, яка утворюється в процесі титрування.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**изотопные индикаторы** *ізотопні індикатори* isotopic indicators	Індикатори, що містять у своєму складі ізотопи в співвідношеннях, які відрізняються від природних, та використовуються в ізотопному аналізі.
.003	**кислотно-основные индикаторы** *кислотно-основні індикатори* acid-base indicators	Індикатори, що використовуються в ацидиметрії та алкаліметрії.
.004	**кислотно-щелочные индикаторы** *кислотно-лужні індикатори* acid-base indicators	*Див.* И.022.003 кислотно-основні ІНДИКАТОРИ.
.005	**окислительно-восстановительные индикаторы** *окисно-відновні індикатори* reduction-oxigenation indicators, redox indicators	Індикатори, які на вплив досліджуваного середовища реагують за наявності певного окисно-відновного потенціалу.
.006	**цветные индикаторы** *кольорові індикатори* chromatic indicators	Індикатори, що змінюють колір.
.007	**экологические индикаторы** *екологічні індикатори* ecological indicators	Складові компоненти та елементи природного територіального комплексу, які дозволяють оцінити стан довкілля та вказують на його зміну.
И.023.000	**инертность** *інертність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* inertia, inertance	*[< лат. inertia — бездіяльність, нерухомість]* 1. ***У фізиці —*** *див.* И.024.000 ІНЕРЦІЯ. 2. ***У хімії —*** властивість деяких речовин (наприклад, інертних газів) не вступати в хімічні реакції та створювати атмосферу, що запобігає окисненню.
И.024.000	**инерция** *інерція* *[-ії, ор. -ією]* inertia	*[< лат. inertia — бездіяльність, нерухомість]* 1. ***У фізиці —*** властивість тіл зберігати незмінним стан свого руху від

		носно інерційної системи відліку, коли зовнішні дії на тіло відсутні або взаємно зрівноважуються. 2. Продовження протягом певного часу впливу чинників, умов, сил, що діяли раніше. 3. Відсутність активності, нерухомість, бездіяльність.
И.025.000	**инкорпорация** *інкорпорація* *[-ії, ор. -ією]* incorporation	*[< лат. incorporatio — уключення до складу]* Уведення до свого складу, приєднання.
.001	**инкорпорация радиоактивных веществ** *інкорпорація радіоактивних речовин* incorporation of radioactive substances	Проникнення радіоактивної речовини та фіксація її в органах та тканинах тварин або рослин. ***Примітка 1.*** В організмі такі речовини розщеплюються й таким чином безперервно опромінюють органи та тканини. ***Примітка 2.*** Від швидкості розпаду інкорпорованих радіоактивних речовин у організмі та їх виведення залежить ступень ураження тих чи інших органів, тканин і всього організму.
И.026.000	**интенсивность** *інтенсивність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* rate, intensity	*[фр. intensif < лат. intensio — напруження, посилення]* 1. Міра напруження. 2. Густина потоку енергії. 3. Щільність імовірності, кількісна характеристика частоти будь-яких подій.
.001	**интенсивность аэрации сточных вод** *інтенсивність аерації стічних вод* intensity of sewage aeration	Витрата повітря на одиницю площі чи об'єму аерованої споруди за певний проміжок часу. **ДСТУ 2569-94, п. 111.**
.002	**интенсивность пигментов** *інтенсивність пігментів* intensity of pigments	Здатність кольорових пігментів передавати в процесі змішування свій колір іншим пігментам.
И.027.000	**интерполяция** *інтерполяція*	*[< лат. interpolatio — зміна]* Знаходження проміжних значень фу-

	[-ії, ор. -ією] interpolation	нкції на основі послідовності її відомих значень.
И.028.000	**интоксикация** *інтоксикація* *[-ії, ор. -ією]* intoxication	*[лат. in... — префікс для позначення проникнення в щось + гр. toxikon — отрута]* Патологічний стан організму, спричинений впливом отрути. **ДСТУ 3928-99, п. 3.41 m**.
.001	**острая интоксикация** *гостра інтоксикація* acute intoxication	Інтоксикація з чіткими ознаками, що є наслідком короткочасної дії отрути. **ДСТУ 3928-99, п. 3.42 m**.
.002	**хроническая интоксикация** *хронічна інтоксикація* chronic intoxication	Інтоксикація, яка виявляється з часом і є наслідком тривалої дії отрути. **ДСТУ 3928-99, п. 3.43 m**.
И.029.000	**инфекция** *інфекція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* infection	*[< лат. infectio < infecto — отруюю]* Мікроорганізми, що є збудниками інфекційних хвороб.
И.030.000	**инфицирование** *інфікування* *[-ння, ор. -нням]* infection	*[< лат. infectio < infecto — отруюю]* Проникнення в організм патогенних мікроорганізмів та виникнення складного комплексу процесів взаємодії організму з ними; зараження.
И.031.000	**информация** *інформація* *[-ії, ор. -ією]* information	*[< лат. informatio — роз'яснення]* 1. Відомості про суб'єкти, об'єкти, явища та процеси. **ДСТУ 2226-93, п. 1.35**. 2. Відомості, які є об'єктом передавання, розподілення, перетворення, зберігання або безпосереднього використання. 3. ***У кібернетиці —*** міра зменшення невизначеності у виборі різних можливостей.
.001	**генетическая информация** *генетична інформація* genetic information	Спадкова інформація, зашифрована в молекулах нуклеїнових кислот.
И.032.000	**ион** *іон* *[-на, д. -нові/-ну, ор.*	*[< гр. ion — той, що йде]* Електрично заряджена частинка, яка створюється в разі втрати або при

	-ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів] ion	єднання електронів атомом чи молекулою.
.001	**простой ион** *простий іон* simple ion, monoatomic ion	Іон, утворений з одного атома, наприклад, натрій-іон Na^+, хлорид-іон Cl^-.
.002	**сложный ион** *складний іон* compound ion	Іон, утворений з кількох атомів, наприклад, сульфат-іон SO_4^{2-}, амоній-іон NH_4^+.
И.033.000	**ионизатор** *іонізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* ionizer	*[< гр. іоп — той, що йде]* Пристрій, призначений для створення іонів і вільних електронів з електрично нейтральних атомів і молекул.
.001	**ионизатор воздуха** *іонізатор повітря* air ionizer	Пристрій для насичування оброблюваного повітря позитивними й негативними іонами. **ДСТУ 2264-93, п. 62 m.**
И.034.000	**ионизация** *іонізація* *[-ії, ор. -ією]* ionization	*[< гр. іоп — той, що йде]* Створення іонів та вільних електронів з електрично нейтральних атомів або молекул.
.001	**ионизация газа** *іонізація газу* gas ionization	Процес виникнення чи збільшення концентрації вільних заряджених частинок у газі. **ДСТУ 2385-94, п. 1.**
.002	**поверхностная ионизация** *поверхнева іонізація* surface ionization	Термічна десорбція з поверхні твердих тіл позитивних або негативних іонів, що утворюються з адсорбованих тілом атомів або молекул. **ДСТУ 2385-94, додаток 1, п. 21 m.**
.003	**термическая ионизация** *термічна іонізація* thermal ionization	Іонізація газу внаслідок дії високої температури. **ДСТУ 2385-94, п. 2.**
.004	**ударная ионизация газа** *ударна іонізація газу* impact ionization of gas	Іонізація газу внаслідок співударяння його частинок. **ДСТУ 2385-94, п. 4 m.**
И.035.000	**ионит** *іоніт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн.*	*[< гр. іоп — той, що йде]* Загальна назва твердих, нерозчинних у водних розчинах складних речовин, які обмежено набухають та

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-ти, -тів] ionite	здатні до іонного обміну. ***Примітка 1.*** Складаються з жорсткого каркаса, який містить фіксовані іони, та рухомих іонів протилежного знака. ***Примітка 2.*** Застосовуються для очищення стічних вод та як каталізатори.
И.036.000	**испарение** *випаровування* *[-ння, ор. -нням;* *мн. -ння, -нь]* evaporation	Перехід речовини з рідинного або твердого стану в газоподібний.
И.037.000	**использование** *використання* *[-ння, ор. -нням]* utilization, use, exploitation	Застосування, уживання чого-небудь.
.001	**использование вторичного сырья** *використання вторинної сировини* utilization of secondary raw materials	Застосування вторинної сировини для виробництва продукції, виконання робіт або одержання енергії. **ДСТУ 2102-92, п. 7.**
.002	**рациональное использование ресурсов** *раціональне використання ресурсів* rational utilization of resources	Досягнення максимальної ефективності використання ресурсів у господарстві за існуючого рівня розвитку техніки та технології з одночасним зниженням техногенного впливу на довкілля. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
И.038.000	**исследование** *дослідження* *[-ння, ор. -нням;* *мн. -ння, -нь]* research, investigation, study	Наукове вивчення якогось явища, процесу тощо.
.001	**газодинамические исследования** *газодинамічні дослідження* gas dynamic research	Вивчення закономірності руху газів з урахуванням їх стисливості (залежності густини газу від тиску). ***Примітка 1.*** Вплив стисливості газу виявляється під час протікання газів (або під час руху в газі тіл) із великими швидкостями, близькими до швидкості звуку або переважаючими її, а також під час поши-

		рення в газі сильних збурень. ***Примітка 2.*** Є теоретичною основою багатьох галузей сучасної техніки (авіаційна та ракетна техніка, турбо- і компресоробудування).
И.039.000	**источник** *джерело* *[-ла, ор. -лом; мн. -ла, -л]* source	1. Те, що дає початок чому-небудь. 2. Той, від кого або звідки довідуються про щось. 3. Документ, на підставі якого будується наукове дослідження. 4. ***У системах оброблення інформації —*** ділянка пам'яті, файл, мережна станція тощо, звідки зчитуються дані.
.001	**источник антропогенного воздействия** *джерело антропогенного впливу* man's impact source	Об'єкт, зумовлений діяльністю людини, який впливає на довкілля та його компоненти. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 27 m.**
.002	**источник антропогенного загрязнения атмосферы** *джерело антропогенного забруднення атмосфери* man-made source of air pollution	Джерело забруднення атмосфери, спричинене явищами, викликаними діяльністю людини. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24б.**
.003	**источник естественного загрязнения атмосферы** *джерело природного забруднення атмосфери* natural source of air pollution	Джерело забруднення атмосфери, спричинене природними процесами. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24а.**
.004	**источник загрязнения атмосферы**	Об'єкт, який викидає речовини, що забруднюють атмосферу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	джерело забруднення атмосфери source of air pollution	
.005	**источник загрязнения вод** *джерело забруднення вод* source of water pollution	Господарський або природний об'єкт або природне явище, що спричиняє забруднення води. **ДСТУ 3041-95, п. 64 m.**
.006	**источник ионизирующего излучения** *джерело іонізаційного випромінювання* ionizing radiation source	Фізичний об'єкт, крім ядерних установок, що містить радіоактивну речовину, або технічний пристрій, який створює або за певних умов може створювати іонізаційне випромінювання. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.007	**источник климатической системы** *джерело кліматичної системи* climatic system source	Процес або вид діяльності, унаслідок яких у атмосферу проникають парниковий газ або аерозоль. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**
.008	**источник непрерывного загрязнения атмосферы** *джерело безперервного забруднення атмосфери* continuous source of air pollution	Джерело, яке викидає речовини, що забруднюють атмосферу, безперервно протягом тривалого часу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24в.**
.009	**источник опасности** *джерело небезпеки* source of hazard	Технологічний об'єкт, який за певних обставин (тривалий вплив, аварія) може стати небезпечним як для працівників підприємства, так і для населення регіону та довкілля. ***Примітка.*** Джерела небезпеки поділяються на хімічні, радіаційні, електромагнітні, шумові, вибухонебезпечні, легкозаймисті, пожежонебезпечні та інші. **ДСТУ 2156-93, п. 2.1 m**.

.010	**источник пожарной опасности** *джерело пожежної небезпеки* source of fire hazard	Технологічний об'єкт, пожежа на якому може призвести до враження людей, що перебувають на цьому об'єкті чи навколишній території, загрозливими та шкідливими виробничими чинниками, а також загрозливими чинниками пожежі та їх вторинними виявами. **ДСТУ 2156-93, п. 2.6 m**.
.011	**источник радиационной опасности** *джерело радіаційної небезпеки* source of radiation hazard	Технологічний об'єкт у складі промислового підприємства, що використовує в процесі нормального функціонування радіоактивні речовини, виробляє або споживає енергію іонізаційного випромінювання, що у випадку аварії чи тривалого впливу на людський організм може спричинитися до загибелі чи каліцтва ураженого чи завдати істотної шкоди навколишньому середовищу. **ДСТУ 2156-93, п. 2.3 m**.
.012	**источник химической опасности** *джерело хімічної небезпеки* source of chemical hazard	Технологічний об'єкт, що використовує в процесі нормального функціонування речовини, здатні в разі аварії чи тривалого впливу на людський організм призвести до загибелі чи каліцтва враженого або завдати істотної шкоди довкіллю. **ДСТУ 2156-93, п. 2.2 m**.
.013	**источник чрезвычайной ситуации** *джерело надзвичайної ситуації* source of emergency situation	Небезпечне природне явище або подія техногенного походження, поширення інфекційних хвороб людей, тварин і рослин, а також застосовування сучасних засобів ураження, унаслідок чого виникла чи може виникнути надзвичайна ситуація. **ДСТУ 3891-99, п. 4.2 m**.
.014	**крупный новый стационарный источник загрязнения атмосферы оксидом азота** *велике нове*	Будь-яке нове стаціонарне джерело, підведення тепла в якому становить принаймні 50 МВт. **"Протокол об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воз-**

	стаціонарне джерело забруднення атмосфери оксидом азоту large-scale new stationary air pollution source	**духа на большие расстояния", ст. 1.**
.015	**крупный существующий стационарный источник загрязнения атмосферы оксидом азота** *велике існуюче стаціонарне джерело забруднення атмосфери оксидом азоту* large-scale existent stationary air pollution source	Будь-яке існуюче стаціонарне джерело, підведення тепла в якому становить принаймні 100 МВт. **"Протокол об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.016	**линейный источник загрязнения** *лінійне джерело забруднення* linear source of pollution	Джерело, яке викидає забруднювальні речовини вздовж установленої лінії. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24е m.**
.017	**новый мобильный источник загрязнения атмосферы** *нове мобільне джерело забруднення атмосфери* new mobile air pollution source	Механічний транспортний засіб або інше мобільне джерело, зроблене після закінчення двох років із дня чинності зазначеного нижче Протоколу. **"Протокол об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.018	**новый стационарный источник загрязнения атмосферы**	Будь-яке стаціонарне джерело, будівництво або істотна модифікація якого були початі після закінчення двох років із дня чинності зазначеного нижче Протоколу. **"Протокол об огра**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	нове стаціонарне джерело забруднення атмосфери new stationary air pollution source	**ничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.019	**плоский источник загрязнения** *плоске джерело забруднення* area source of pollution	Джерело, яке викидає забруднювальні речовини з установленої поверхні. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24ж m.**
.020	**промышленный источник загрязнения** *промислове джерело забруднення* industrial air pollution source	Джерело забруднення, спричинене впливом виробничих процесів або взаємозв'язаних з ними допоміжних процесів, що відбуваються на територіально обмежених виробничих комплексах. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 25 m.**
.021	**точечный источник загрязнения** *точкове джерело забруднення* point source of pollution	Джерело, яке викидає забруднювальні речовини з установленого отвору. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 24д m.**
И.040.000	**истощение** *виснаження* *[-ння, ор. -нням]* depletion	1. Позбавлення ґрунту родючості. 2. Ослаблення кого-, чого-небудь (про втому, голод, хворобу тощо). 3. Зменшення параметрів природної або технічної системи нижче допустимих меж.
.001	**истощение вод** *виснаження вод* depletion of waters	Зменшення величини поверхневого стоку чи запасів підземних вод нижче допустимих меж. **ДСТУ 3041-95, п. 77.**
	Й	
Й.001.000	**йод** *йод* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові]* iodine I_2	*[< гр. iodes — фіалковий]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 53. 2. Проста речовина, що являє собою чорні з металічним блиском кристали та застосовується для рафінування тугоплавких металів, для одержання

		напівпровідникових матеріалів, у медицині тощо.
Й.002.000	**йодат** *йодат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* iodate	*[< гр. iodes — фіалковий]* Речовина, що належить до групи хімічних сполук йоду, сіль йоднуватої кислоти. ***Примітка.*** Зустрічається в складі мінералів.
Й.003.000	**йодид** *йодид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* iodide I^-	*[< гр. iodes — фіалковий + eidos — вид, вигляд]* Речовина, що належить до групи хімічних сполук йоду з менш електронегативними елементами, у тому числі солі йодистоводневої кислоти.
Й.004.000	**йодометрия** *йодометрія* *[-ії, ор. -ією]* iodometry	*[< гр. iodes — фіалковий + metreo — вимірюю]* Титриметричний аналіз відновників, який використовує як титрант розчин йодату калію.
	К	
К.001.000	**кабина** *кабіна* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* cab, cabin	*[фр. cabine]* Приміщення у формі будочки, переважно з круговим оглядом.
.001	**пылезащитная кабина** *пилозахисна кабіна* dust-proofing cabin	Локальне пилозахисне вкриття, призначене для розміщення оператора, технологічного обладнання та оброблюваних виробів. **ДСТУ 2357-94, п. 27 т.**
К.002.000	**кадастр** *кадастр* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* cadaster	*[фр. cadastre < гр. katastichon — список, реєстр]* Систематизований звід кількісних, якісних та інших характеристик природних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання. **Закон України "Про охорону навколишнього середовища", ст. 23.** ***Примітка 1.*** Містить дані про розташу

		вання ресурсів, їх величину, якісні характеристики, оцінку вартості та прибутковості. Ці дані використовуються для обчислення прямих податків, плати за користування природними ресурсами, для оцінювання вартості об'єктів для їх оренди, застави, продажу. ***Примітка 2.*** Кадастри періодично складаються шляхом безперервного нагляду над відповідним об'єктом (наприклад, земельний кадастр, водний кадастр і т.ін.).
.001	**водный кадастр** *водний кадастр* water cadaster	Звід даних за кількісними та якісними показниками водних ресурсів та їх використанням, складений у регіональному, басейновому, державному плані. **ДСТУ 3041-95, п. 22 m.**
.002	**Государственный кадастр хранилищ радиоактивных отходов** *Державний кадастр сховищ радіоактивних відходів* The State Cadastre of Radioactive Waste Storages	Звід систематизованих відомостей про об'єкти для зберігання чи поховання радіоактивних відходів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
.003	**кадастр отходов** *кадастр відходів* waste cadaster, waste inventory	Кадастр виробничих і побутових відходів, що утворюються внаслідок життєдіяльності людини.
.004	**кадастр ресурсов** *кадастр ресурсів* resources cadaster, resources inventory	Кадастр природних ресурсів, необхідних для господарської діяльності людини.
К.003.000	**каломель** *каломель* *[-лю, д. -леві/-лю, ор. -лем]* calomel, mercurous chloride Hg_2Cl_2	*[< гр. kalos — гарний + melas — чорний]* Хлорид ртуті, білий погано розчинний у воді порошок, який застосовується для виготовлення електродів, як каталізатор, антисептик.
К.004.000	**калорийность** *калорійність* *[-ності, д. і м. -ності,*	*[< лат. calor (caloris) — тепло, жар]* Енергія, акумульована в речовині; енергетична цінність речовини, ви-

	ор. -ністю] caloric value	ражена в калоріях чи кілокалоріях.
.001	**калорийность пищи** *калорійність їжі* caloric value of foods, caloric content of foods	Енергія, акумульована в харчових продуктах (білках, жирах, вуглеводах); енергетична цінність харчових продуктів. ***Примітка.*** Використовується під час порівнювального оцінювання харчових продуктів, плануванні харчування тощо.
.002	**калорийность топлива** *калорійність палива* caloric value of fuel, caloric content of fuel	*Див.* Т.009.005 ТЕПЛОТА згоряння.
К.005.000	**калориметрия** *калориметрія* *[-ії, ор. -ією]* calorimetry	*[< лат. calor (caloris) — тепло, жар + гр. metreo — вимірюю]* Сукупність методів вимірювання кількості теплоти, яка виділяється або поглинається в якому-небудь процесі.
К.006.000	**кальций** *кальцій* *[-ію, д. -ієві/-ію,* *ор. -ієм, м. -ії/-ію]* calcium Ca	*[< лат. calx (calcis) — вапно]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 20. 2. Сріблясто-білий метал, який зумовлює твердість води та застосовується як відновник у металургії, для десульфурації нафтопродуктів тощо.
К.007.000	**камера** *камера* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* chamber, camera, compartment	*[лат. camera — склепіння, < гр. kamara — склеписта кімната]* 1. Окремий замкнений об'єм або приміщення спеціального призначення. 2. Внутрішня частина якого-небудь приладу, апарата, машини, споруди.
.001	**камера сгорания** *камера згоряння* combustion chamber	Пристрій, в якому в результаті згоряння палива відбувається підвищення температури робочого тіла, яке в нього надходить. **ДСТУ 2340-94, п. 39 m.**
.002	**камера смешения** *камера змішування* mixing chamber	Резервуар, призначений для змішування води та реагентів для її знезаражування.
.003	**пылезащитная камера**	Локальне пилозахисне укриття, призначене для розміщення технологічно-

	пилозахисна камера dust-proofing chamber	го обладнання та оброблюваних виробів. **ДСТУ 2357-94, п. 28 т.**
К.008.000	**канал** *канал* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* channel	*[< лат. canalis — труба, жолоб]* 1. Спеціальна споруда для прокладання комунікацій. 2. Шлях, засіб для переміщення чого-небудь. 3. Сукупність технічних засобів та середовища поширення, що забезпечує передавання повідомлень від відправника до одержувача. 4. Шлях (тракт), яким передаються сигнали, повідомлення та інша інформація. 5. Вузький, довгий, полий простір усередині чого-небудь.
.001	**вентиляционный канал** *вентиляційний канал* air duct	Огороджений будівельними конструкціями простір для транспортування в ньому повітря. **ДСТУ 2388-94, п. 29.**
.002	**встроенный вентиляционный канал** *вбудований вентиляційний канал* build-in duct	Вентиляційний канал, передбачений у спеціальних елементах збірного будівництва чи в стіні (цегляній чи з іншого матеріалу). **ДСТУ 2388-94, п. 34 т.**
.003	**подземный вентиляционный канал** *підземний вентиляційний канал* underground duct	Вентиляційний канал, який міститься в ґрунті. **ДСТУ 2388-94, п. 31 т.**
.004	**подпольный вентиляционный канал** *підпідлоговий вентиляційний канал* underfloor duct	Вентиляційний канал під підлогою приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 30 т.**
.005	**подшивной вентиляционный канал** *підшивний вентиляційний канал*	Вентиляційний канал, який прилягає до стелі приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 32 т.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	ceiling duct	
.006	**приставной вентиляционный канал** *приставний вентиляційний канал* attached duct	Вентиляційний канал, який примикає до стіни, колони. **ДСТУ 2388-94, п. 33 m.**
К.009.000	**канализация** *каналізація* *[-ії, ор. -ією]* canalization, sewer system	*[< лат. canalis — труба, жолоб]* Відведення побутових, промислових і зливових стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 58.**
.001	**ливневая канализация** *зливова каналізація* storm-water canalization	Каналізаційна мережа для збирання й подальшого скидання надлишків дощової води.
К.010.000	**капельница** *крапельниця* *[-ці, ор. -цею; мн. -ці, -ць]* dropping bottle	Посудина для рідин, що витрачаються краплями.
.001	**лабораторная стеклянная капельница** *лабораторна скляна крапельниця* laboratory glass dropping bottle	Скляна посудина, оснащена скляною пробкою з жолобком, яким рідина може витікати краплями, або має піпетку з ґумовим балоном. ***Примітка.*** Застосовується в лабораторній практиці.
К.011.000	**каплеприемник** *краплеприймач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* drop reception vessel	Металева посудина, призначена для відділення рідини перед надходженням газу в пробовідбірник і яка має вхідну та вихідну арматуру. **ГОСТ 18917-82, п. 2.3.1 m**.
К.012.000	**каплеуловитель** *краплевловлювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* spray separator, drop catcher, spray catcher	Апарат, призначений для виділення з газорідинних потоків крапель рідини розміром понад 10 мкм.
К.013.000	**карбонат** *карбонат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн.*	*[< лат. carbo (carbonis) — вугілля]* Сіль вугільної кислоти.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-ти, -тів] carbonate	
К.014.000	**карьер** *кар'єр* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* quarry, open-cast mine	*[фр. carriere < лат. quadraria — каменоломня]* Сукупність гірських виробок у земній корі, утворених у результаті ведення гірничих робіт із видобування корисної копалини відкритим способом.
К.015.000	**катализ** *каталіз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* catalysis	*[< гр. catalysis — руйнування]* Процес, в якому наявність каталізатора змінює швидкість реакції.
.001	**гетерогенный катализ** *гетерогенний каталіз* heterogeneous catalysis	Каталіз, за якого реагенти та каталізатор перебувають у різних фазах. ***Примітка.*** Як правило, прискорення реакції відбувається на поверхні каталізатора, який перебуває у твердій фазі.
.002	**гомогенный катализ** *гомогенний каталіз* homogeneous catalysis	Каталіз, за якого реагенти та каталізатор перебувають в однаковій фазі (розчині або газовій фазі).
.003	**мембранный катализ** *мембранний каталіз* membrane catalysis	Каталіз, що ґрунтується на вибірковому перенесенні однієї з речовин, що беруть участь у реакції, крізь мембрану, яка є каталізатором.
.004	**окислительно-восстановительный катализ** *окисно-відновний каталіз* redox catalysis	Каталіз, за якого змінюється ступінь окиснення елементів, що входять до складу реагентів.
К.016.000	**катализатор** *каталізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* catalyst	*[< гр. catalysis — руйнування]* Речовина, яка змінює швидкість або напрям реакції, взаємодіє з реагентами на проміжних стадіях реакції, а в кінці реакції відновлює свій хімічний склад.
.001	**биологический катализатор** *біологічний каталізатор* biological catalyst	*Див.* Ф.007.000 ФЕРМЕНТ.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

К.017.000	**катастрофа** *катастрофа* *[-фи, ор. -фою; мн. -фи, -ф]* catastrophe	*[< гр. katastrophe — переворот, кінець, загибель]* Несподівана біда, подія з тяжкими, трагічними наслідками.
.001	**биологическая катастрофа** *біологічна катастрофа* biological catastrophe	Катастрофа, яка виникає в разі застосування біологічної зброї масового знищення, або в разі викиду (скиду) токсичних речовин біологічного походження.
.002	**экологическая катастрофа** *екологічна катастрофа* ecological catastrophe	Катастрофа, яка викликає повне порушення екологічної рівноваги в природних живих системах, що виникло, як правило, унаслідок прямого чи непрямого впливу людської діяльності. ***Примітка.*** До екологічних катастроф належать біологічна та ядерна катастрофи.
.003	**ядерная катастрофа** *ядерна катастрофа* nuclear catastrophe	Катастрофа, яка виникає в разі виникнення некерованої ядерної реакції.
К.018.000	**категория** *категорія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* category, class	*[гр. kategoria — обвинувачення, ознака]* 1. ***У філософії —*** загальне поняття, що відбиває найбільш суттєві властивості та відношення предметів, явищ об'єктивної дійсності (матерія, час, простір, рух, причинність, якість, кількість і т.ін.). 2. Група однорідних об'єктів, явищ, об'єднаних спільністю ознак, або ознака, що визначає цю групу.
.001	**категория качества воды** *категорія якості води* category of water quality	Показник ступеня забрудненості водного об'єкта, який визначається за сукупністю встановлених показників складу, властивостей води й дотримання якого є обов'язковим протягом визначеного часу. **"Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами", п. 2.**
.002	**категория крупных источников загрязнения**	Будь-яка категорія джерел, що викидають або можуть викидати такі забруднювачі повітря, як азот та на які

	атмосферы *категорія великих джерел забруднення атмосфери* category of big air pollution sources	щорічно доводиться принаймні 10 % загального обсягу національних викидів оксидів азоту. **"Протокол об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния"**, **ст. 1 m.**
.003	**таксономические категории** *таксономічні категорії* taxonomic categories	Поняття, які використовуються в таксономії для визначення підпорядкованих груп об'єктів — таксонів.
К.019.000	**катион** *катіон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* cation	*[< гр. kata — вниз + гр. ion — той, що йде]* Позитивно заряджений іон.
.001	**обменный катион** *обмінний катіон* exchange cation	Загальна назва катіонів (Ca^{++}, Mg^{++}, K^{+}, Na^{+}, H^{+} та ін.), що затримуються твердою фазою ґрунту. ***Примітка.*** Можуть обмінюватися на катіони іншого виду з розчинів солей. **ГОСТ 17.4.2.02-83, приложение m.**
К.020.000	**качество** *якість* *[якості, д. і м якості, ор. якістю; мн. якості, якостей]* quality	Сукупність характеристик об'єкта, які стосуються його здатності задовольняти встановлені та передбачені потреби. **ДСТУ 3230-85, п. 4.1 m**.
.001	**качество атмосферы** *якість атмосфери* air quality	Сукупність властивостей атмосфери, яка визначає ступінь впливу фізичних, хімічних і біологічних чинників на живі організми, а також матеріали, конструкції та довкілля в цілому. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 10 m.**
.002	**качество воды** *якість води* water quality	Характеристика складу та властивостей води, яка визначає придатність її для певних видів водокористування. **ГОСТ 17.1.1.01-77, п. 4.**
К.021.000	**квота** *квота*	*[< лат. quot — скільки]* 1. Частина, що падає на кожного (ча

	[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т] quota	стка, частина, пай, норма). 2. Обмежувальна частка участі у виробництві, збуті, експорті або імпорті продукції, яка встановлюється для підприємств або компаній, що входять у національні або міжнародні картельні та інші угоди. ***Примітка.*** Квота встановлюється в рамках узгодження окремо для кожного учасника. 3. Вартісне або кількісне обмеження імпорту або експорту, яке вводиться на певний період часу на окремі товари, послуги, країнам і групам країн. 4. Податкова ставка, що припадає на певну одиницю оподаткування. 5. ***У системах оброблення інформації —*** кількісний показник ресурсів, які надаються операційною системою користувачеві або процесу.
К.022.000	**кек** *кек* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові]* cake	*[англ. cake — затвердіти]* Осад або активний мул, зневоднений до 60-85 % вологості. **ДСТУ 2569-94, п. 135 т.**
К.023.000	**керосин** *гас* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* kerosene	Фракція нафти, що википає в межах від 200 до 300 °С.
К.024.000	**кислород** *кисень* *[-сню, д. -сневі/-сню, ор. -снем, м. -сні/-сневі]* oxygen O_2	*[калька з лат. oxygenium < гр. oxys — кислий + genes — народжений]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 8. 2. Проста речовина, газ без кольору та запаху, що використовується як окисник у металургії та хімічній промисловості, а також у медицині й т.ін.
.001	**молекулярный кислород** *молекулярний кисень* molecular oxygen	Речовина, яка складається з двоатомних молекул кисню.

К.025.000	**кислота** *кислота* *[-ти, ор. -тою;* *мн. -ти, -т]* acid	Речовина, яка відноситься до класу хімічних сполук, що містять водень, здатний заміщуватися металом з утворенням солей.
.001	**азотистая кислота** *азотиста кислота* nitrous acid HNO_2	Слабка одноосновна кислота, існує тільки в розведених водних розчинах.
.002	**азотная кислота** *азотна кислота* nitric acid HNO_3	Безбарвна рідина, яка змішується з водою в будь-яких співвідношеннях, є сильним окисником та застосовується для виробництва добрив, вибухових речовин, барвників тощо. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.003	**двухосновная кислота** *двохосновна кислота* dibasic acid	Кислота, яка містить два катіони водню, наприклад, сірчана кислота H_2SO_4.
.004	**йодистоводородная кислота** *йодистоводнева кислота* hydroiodic acid HJ	*Див.* К.025.006 йодоводнева КИСЛОТА.
.005	**йодноватая кислота** *йоднувата кислота* iodic acid HJO_3	Одноосновна кисневмісна кислота, добре розчинні у воді кристали, енергійний окисник, використовується в йодатометрії.
.006	**йодоводородная кислота** *йодоводнева кислота* hydroiodic acid HJ	Водний розчин йодистого водню.
.007	**карбоновая кислота** *карбонова кислота* carboxylic acid	Кислота, що містить у своєму складі одну або декілька карбоксильних груп.
.008	**одноосновная кислота** *одноосновна кислота* monobasic acid, monoacid	Кислота, яка містить один катіон водню, наприклад, соляна кислота HCl.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.009	**серная кислота** *сірчана кислота* sulphuric acid H_2SO_4	Двохосновна кислота, важка масляниста рідина, яка застосовується для виробництва добрив, кислот, солей, в органічному синтезі тощо. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.010	**сероводородная кислота** *сірководнева кислота* hydrosulphuric acid, hydrogen sulphide H_2S	Слабка двохосновна кислота, яка утворюється внаслідок розчинення сірководню у воді. ***Примітка.*** Солі сірководневої кислоти — сульфіди, мають велике практичне значення.
.011	**сильная кислота** *сильна кислота* strong acid	Кислота, що має високий ступінь дисоціації в розчині.
.012	**синильная кислота** *синильна кислота* prussic acid HCN	Слабка одноосновна кислота, легкокипляча отрутна рідина із запахом мигдалю, яка застосовується у виробництві амінокислот, як фумігант і т.ін. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.013	**слабая кислота** *слабка кислота* weak acid	Кислота, що має низький ступінь дисоціації в розчині.
.014	**соляная кислота** *соляна кислота* hydrochloric acid, chlorohydric acid HCl	Сильна одноосновна кислота, водний розчин хлористого вуглеводню, що застосовується в хімічній, металургійній, нафтогазовій промисловості тощо. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.015	**трехосновная кислота** *трьохосновна кислота* tribasic acid	Кислота, яка містить три катіони водню, наприклад, фосфорна кислота H_3PO_4.
.016	**угольная кислота** *вугільна кислота* carbonic acid H_2CO_3	Слабка двохосновна кислота, яка утворюється внаслідок розчинення вуглекислого газу CO_2 у воді. ***Примітка 1.*** За звичайних умов існує тільки в розчині. ***Примітка 2.*** Має два ряди солей: карбонати та гідрокарбонати.
.017	**уксусная кислота** *оцтова кислота* acetic acid, ethanoic	Карбонова кислота; рідина, яка застигає за температури 16 °C у формі голчастих кристалів, застосовується

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	acid CH_3COOH	самостійно та у формі водних розчинів для одержання лікарських засобів, барвників, інсектицидів та інших продуктів, а також у харчовій промисловості. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
К.026.000	**кислотность** *кислотність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* acidity	1. Властивість, яка характеризується вмістом іонів водню в розчині. 2. Показник умісту іонів водню, що кількісно визначається величиною pH (pH<7).
К.027.000	**клапан** *клапан* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* globe valve, valve	*[< нім. Klappe — заслінка]* Вид арматури, в якій перекривний (регулювальний) елемент зворотно-поступально переміщується паралельно до осі потоку робочого середовища, що проходить через прохідний переріз. **ДСТУ 2611-94, п. 31 m.**
.001	**пробоотборный клапан** *пробовідбірний клапан* sampling valve, bleeder valve	Пристосування для змінювання швидкості газового потоку в пробовідбірній трубці під час відбирання проби газу.
К.028.000	**класс** *клас* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* class, grade	*[< лат. classis — розряд, група]* 1. Сукупність, розряд, група предметів або явищ, які мають загальні ознаки. 2. Характеристика сукупності або явища. 3. ***У системах керування якістю —*** категорія чи розряд, надані об'єктам, які мають однакове функційне використання, але різні вимоги до якості. ***Примітка 1.*** Клас (ґатунок) відбиває передбачену чи визначену різницю у вимогах до якості. ***Примітка 2.*** Якщо клас позначається чисельним значенням, то найвищому класу здебільшого надають значення 1, а зі зниженням класу — відповідно 2, 3, 4 тощо. Якщо клас позначають кількістю знаків, наприклад, кількістю зірочок, то

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		здебільшого нижчий клас має найменшу кількість зірочок. **ДСТУ 3230-95, п. 4.2 m**.
.001	**класс опасности химических веществ** *клас небезпечності хімічних речовин* class of chemical substance hazard	Градація хімічних речовин антропогенного походження за ступенем можливого негативного впливу на ґрунт та живі організми. **ГОСТ 17.4.1.02-83, приложение 1 m.** ***Примітка 1.*** За ступенем небезпечності хімічні речовини поділяються на три класи: 1-й — високонебезпечні; 2-й — помірно небезпечні; 3-й — малонебезпечні. ***Примітка 2.*** Клас небезпечності хімічних речовин, а також віднесення пестицидів до відповідного класу, установлюється згідно із цим ГОСТ.
.002	**класс чистоты помещений** *клас чистоти приміщень* clean room class	Характеристика ступеня чистоти повітря приміщень, робочих місць, що визначається нормами запиленості повітря в них. **ДСТУ 2357-94, п. 18 m.**
К.029.000	**классификатор** *класифікатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* classifier	*[< лат. classis — розряд + ...ficatio < facio — роблю]* Систематичний звід, перелік будь-яких об'єктів, який дозволяє знаходити кожному з них своє місце й певне їх позначення. **ДСТУ 2226-93, п. 8.31 m**.
.001	**Государственный классификатор отходов** *Державний класифікатор відходів* The State Waste Classifier	Систематизований перелік кодів та назв відходів, призначений для використання в державній статистиці з метою надання різнобічної та обґрунтованої інформації про утворення, нагромадження, оброблення (перероблення), знешкодження та видалення відходів. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.** ***Примітка.*** Класифікатор входить до державної системи класифікації та кодування техніко-економічної та соціальної інформації; забезпечує інформаційну підтримку у вирішенні широкого кола питань державного керування відходами та ресурсовикористанням на базі системи обліку та звітності, гармонізованої з міжнародними системами, зокрема, у галузі екології, захисту життя та здоров'я населення,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		безпеки праці, ресурсоощадності, структурної перебудови економіки, сертифікації продукції (послуг) та систем якості.
К.030.000	**классификация** *класифікація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* classification, classifying	*[< лат. classis — розряд + ...ficatio < facio — роблю]* Система підпорядкованих понять (класів об'єктів, явищ) в якій-небудь галузі знань, складена на основі врахування спільних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. ***Примітка.*** Дозволяє орієнтуватись у різноманітності об'єктів і є джерелом знання про них.
.001	**классификация горных пород для биологической рекультивации** *класифікація гірських порід для біологічної рекультивації* classification of rocks for the biological reclamation	Систематизація розкривних і вміщувальних порід за придатністю для біологічної рекультивації з урахуванням ґрунтових властивостей. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 23.**
К.031.000	**клетка** *клітина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* cell	Основна структурно-функційна одиниця всіх живих організмів, елементарна жива система. ***Примітка.*** Клітина може існувати як окремий організм (бактерії, найпростіші, деякі водорості та гриби) або в складі тканин багатоклітинних тварин, рослин і т.ін.
К.032.000	**книга** *книга* *[-иги, д. і м. -изі, ор. -игою; мн. -иги, -иг]* book	1. Який-небудь документ у формі зшитих докупи аркушів із якимось текстом і, можливо, місцем для записів. 2. Книжкове видання обсягом понад 48 сторінок. **ДСТУ 3017-95, п. 8.1**.
.001	**Красная книга** *Червона книга* The Red Data Book	Офіційне видання, що містить опис і стан видів тварин і рослин, які перебувають під більшою або меншою загрозою зникнення, а також заходи щодо їх збереження та науково обґрунтованого відтворення. ***Примітка.*** Укладаються міжнародні та

		національні (у межах країн) Червоні книги.
.002	**Красная книга Украины** *Червона книга України* The Red Data Book of Ukraine	Основний державний документ, в якому містяться узагальнені відомості про сучасний стан видів тварин і рослин України, що перебувають під загрозою зникнення, та заходи щодо їх збереження та науково обґрунтованого відтворення. ***Примітка.*** Червона книга України є основою для розроблення подальших дій, спрямованих на охорону занесених до неї видів тварин і рослин.
.003	**Международная Красная книга** *Міжнародна Червона книга* The World Red Data Book	Список рідкісних і зникаючих видів тварин та рослин, які потребують особливої охорони, укладений Міжнародним союзом охорони природи і природних ресурсів (МСОП) у 1949 — 1969 роках.
К.033.000	**коагель** *коагель* *[-лю, д. -леві/-лю, ор. -лем]* coagel	*[< лат. coagulatio — згортання, згущення]* Гелеподібний осад, що випадає в рідинних середовищах унаслідок коагулювання.
К.034.000	**коагулянт** *коагулянт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* coagulant	*[лат. coagulantes < coagulo — викликаю згортання, згущення]* Реагент, який уводиться у воду для її коагулювання.
К.035.000	**коагулят** *коагулят* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* coagulate	*[< лат. coagulatus — затверділий, згущений]* Осад дисперсної фази, який випадає з колоїдної системи в разі її дестабілізації.
К.036.000	**коагуляция** *коагулювання* *[-ння, ор. -нням]* coagulation	*[< лат. coagulatio — згортання, згущення]* Збільшення частинок у дисперсних системах, яке веде до випадіння з колоїдного розчину пластівцеподібного осаду або до застигання та використовується в різних технологічних процесах, наприклад, для очищення

		води від дрібних частинок мулу, глини й бактерій.
.001	**коагуляция воды** *коагулювання води* coagulation of water	Оброблення води реагентами, що приводить до збільшення розмірів частинок її домішок із метою прискорити осаджування або поліпшити процес затримки фільтрами.
К.037.000	**коацервация** *коацервація* *[-ії, ор. -ією]* coacervation	*[< лат. coacervatio — збирання докупи, нагромадження]* Виділення з розчину нової рідинної фази.
К.038.000	**кодекс** *кодекс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* code	*[< лат. codex — навоскована дощечка для письма, книга]* Нормативний (законодавчий) акт, який об'єднує та систематизує норми права, що належать до певної галузі законодавства й регулюють у цій галузі відповідну сферу суспільних відносин (наприклад, Цивільний кодекс, Кримінальний кодекс та інші), а іноді — належать до підгалузей права (Митний кодекс, Повітряний кодекс, Кодекс торговельного мореплавства та інші). ***Примітка.*** В Україні прийняття та видання кодексів, внесення до них змін і доповнень є компетенцією Верховної Ради України.
К.039.000	**колба** *колба* *[-би, ор. -бою; мн. -би, -б]* flask	*[нім. Kolbe]* Скляна лабораторна посудина з вузьким отвором.
.001	**коническая колба** *конічна колба* conical flask	Скляна посудина конічної форми, місткістю 50-500 мл, що застосовується в аналітичних роботах у процесі титрування.
.002	**круглодонная колба** *круглодонна колба* round-bottom flask	Посудина, виготовлена зі звичайного або спеціальних сортів скла, кулеподібної форми з вузьким довгим або широким коротким отвором та яка використовується в аналітичних роботах для нагрівання.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.003	**мерная колба** *мірна колба* volumetric flask, measuring bottle	Плоскодонна колба різної місткості з вузьким довгим горлом, на якому є кільцева позначка, що показує точний об'єм у мілілітрах рідини, налитої в колбу, за певної температури.
.004	**перегонная колба** *перегінна колба* distillation flask	Спеціальна круглодонна колба з довгим горлом, від якого відходить під кутом довга вузька відвідна трубка.
К.040.000	**коли-индекс** *колі-індекс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові]* coli index	*[< гр. kolon — товста кишка + лат. index — індекс]* Кількість кишкових паличок, що містяться в 1 л води.
К.041.000	**количество** *кількість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* quantity, amount	Те в об'єктах і явищах, що підлягає вимірюванню й підрахуванню та характеризує їх величиною, обсягом, числом.
.001	**остаточное количество реагента** *залишкова кількість реагенту* residual quantity of reagent	Надлишкова кількість реагенту, яка залишається після хімічного оброблення води.
.002	**остаточные количества пестицидов и агрохимикатов** *залишкові кількості пестицидів і агрохімікатів* pesticide and chemical fertilizer residual	Уміст діючої речовини пестицидів і агрохімікатів, їх похідні та продукти перетворення в живих системах (метаболітах) і в природному довкіллі. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1 т.**
К.042.000	**коллектор** *колектор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* collector, manifold	*[лат. collector — збирач < colligo — збираю, з'єднуюю]* 1. Частина якоря електричної машини, яка складається з низки розташованих по колу ізольованих одна від одної мідних пластин; служить електромеханічним перетворювачем частоти струму в електричних машинах (гене-

		раторах і двигунах). 2. 2. Електрод у вакуумному приладі, головним призначенням якого, як правило, є приймання основного потоку електронів (або іонів) під час електричного розряду. 3. Частина транзистора, призначена, головним чином, для приймання носіїв заряду з бази. 4. Трубопровід для розгалуження потоку по декільком напрямкам або збирання потоків із декількох напрямків в один потік. ***Примітка.*** Є різновидом місцевого опору потоку. **ГОСТ 8.563.1-97, приложение В, п. В.2.2**. 5. Підземна галерея для прокладання кабелів — трамвайних, телефонних, освітлювальних та ін. (кабельний колектор) або для прокладання труб різного призначення (для водопостачання, теплофікації, каналізації, газопостачання та ін.).
.001	**канализационный коллектор** *каналізаційний колектор* collecting pipe, sewage collector, sewage header, sewer, sewer pipe	Трубопровід зовнішньої каналізаційної мережі для збирання й відведення стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 76.**
К.043.000	**коллоид** *колоїд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* colloid	*[< гр. kolla — клей + eidos — вид, вигляд]* Дисперсна система, в якій частинки дисперсної фази мають розміри від 10^{-7} до 10^{-9} м.
К.044.000	**колодец** *колодязь* *[-зя, д. -зеві/-зю, ор. -зем; мн. -зі, -зів]* well, manhole	Глибока вертикальна свердловина для різних потреб.
.001	**артезианский колодец**	Глибока свердловина для одержання води під тиском, без насоса.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	артезіанський колодязь artesian well, blowing well	
.002	**водозаборный шахтный колодец** *водозабірний шахтовий колодязь* water-intake shaft well	Колодязь із закріпленими стінками для збирання підземних вод крізь дно та стінки. **ДСТУ 2569-94, п. 12 m.**
.003	**водопроводный колодец** *водопровідний колодязь* water-supply well	Споруда на водопровідній мережі, призначена для встановлення арматури та для експлуатації мережі. **ДСТУ 2569-94, п. 50.**
.004	**водосборный колодец** *водозбірний колодязь* catchment well	Колодязь для збирання води з інших водозабірних споруд. **ДСТУ 2569-94, п. 15 m.**
.005	**канализационный колодец** *каналізаційний колодязь* sewer manhole	Колодязь, обладнаний на каналізаційній мережі для забезпечення її експлуатації.
К.045.000	**колонка** *колонка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* column	*[фр. colonne, італ. colonna < лат. columna — стовп, кордон]* 1. Загальна назва різноманітних пристосувань у формі видовженого циліндра, наприклад, котла для нагрівання води у ванній, високої посудини з ручкою та краном для відпускання води (бензину тощо), що поступає з центрального резервуара. 2. ***У системах оброблення інформації —*** ряд цифр, слів, послідовно розміщених по вертикалі. 3. Стовпець друкарського набору та відбиток такого стовпця в книзі, газеті.
.001	**хроматографическая колонка** *хроматографічна колонка*	Посудина для заповнення адсорбенту в газовій хроматографії, яка виготовляється з різного матеріалу та різної форми, найпоширеніші — прямі, U-подібні та спіральні скляні або

	chromatographycal column	металеві.
К.046.000	**колонна** *колона* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* column, tower	*[фр. colonne, італ. colonna < лат. columna]* 1. Вертикальна, відносно висока установка, частина машини тощо круглого або рідше прямокутного перетину. 2. Вертикальна опора, що підтримує балку, перекриття тощо.
.001	**ректификационная колонна** *ректифікаційна колона* rectifying column, rectification tower	Технологічний апарат, в якому відбувається процес ректифікації.
К.047.000	**колориметр** *колориметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* colorimeter	*[< лат. color — колір + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для визначення оптичної густини розчинів.
К.048.000	**колориметрия** *колориметрія* *[-ії, ор. -ією]* colorimetry	*[< лат. color — колір + гр. metreo — вимірюю]* Сукупність методів і засобів вимірювання кольору.
К.049.000	**колхицин** *колхіцин* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* colchicine	*[< гр. kolchinos — пізньоцвіт]* Алкалоїд, що міститься в насіннях і цибулинах певного виду багаторічних трав — колхікума. ***Примітка.*** Застосовується в селекції та генетиці рослин.
К.050.000	**комиссия** *комісія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* commission, commitment fee, committee	*[лат. commissio — доручення < committo — з'єдную, влаштовую, доручаю]* 1. Тимчасовий або постійний колегіальний орган, який має певні повноваження для виконання яких-небудь завдань і створюється при установі або організації. 2. Установа спеціального призначення. 3. Уповноважена група осіб для виконання певного доручення чи попе-

		реднього розроблення будь-якого питання. 4. Договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням іншої сторони (комітента) за винагороду укласти з третьою особою угоду від свого імені, проте в інтересах і за рахунок комітенту. 5. Плата за виконання такої угоди. 6. Плата комерційному банку за проведення операцій, що виконуються за дорученням і за рахунок клієнтів; плата інвестиційним банкам за участь у розміщенні цінних паперів.
.001	**врачебно-консультационная комиссия (ВКК)** *лікарсько-консультаційна комісія (ЛКК)* Medical Consulting Commission	Комісія, яка згідно з ДНАОП 0.05-1.02-93 встановлює необхідність переведення потерпілого на іншу (легшу) роботу, її тривалість та характер.
.002	**комиссия по вопросам техногенно-экологической безопасности и чрезвычайных ситуаций** *комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій* commission on environmental safety and emergency	Структурний підрозділ органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування чи органу керування об'єкта економіки, який у межах своєї компетенції виконує всі види робіт щодо запобігання виникненню та ліквідування надзвичайної ситуації. **ДСТУ 3891-99, п. 5.9 m**.
.003	**комиссия по расследованию аварии** *комісія з розслідування аварії* commission on accident	Комісія, що утворюється та працює згідно з ДНАОП 0.00-4.03-98, розділ 3, пп. 81, 82, 83. ***Примітка.*** Склад комісії залежить від категорії аварії.

	investigation	
.004	**комиссия по расследованию несчастного случая** *комісія з розслідування нещасного випадку* commission on investigation of accident	Комісія, що призначається наказом власника підприємства або уповноваженого ним органу в разі одержання повідомлення про нещасний випадок у складі: керівника (спеціаліста) служби охорони праці підприємства (голова комісії), керівника структурного підрозділу або головного спеціаліста. ***Примітка 1.*** До комісії також входять представник профспілкової організації, членом якої є потерпілий, а в разі гострих професійних отруєнь (захворювань) — спеціаліст санепідстанції. Якщо потерпілий не є членом профспілки, до складу комісії входить уповноважений трудового колективу з питань охорони праці. ***Примітка 2.*** Дії комісії регламентуються ДНАОП 0.00-4.03-98, розділ 1, пп. 12, 13.
.005	**комиссия по расследованию профессионального заболевания** *комісія з розслідування професійного захворювання* commission on investigation of professional illness	Комісія, що призначається наказом власника підприємства або уповноваженого ним органу в разі одержання повідомлення про профзахворювання в складі: працівника санепідстанції (голова комісії), представників профспілкової організації, трудового колективу, лікувально-профілактичного закладу, а також спеціаліста з професійних захворювань місцевого органу охорони здоров'я та власника підприємства. ***Примітка.*** Дії комісії регламентуються ДНАОП 0.00-4.03-98, розділ 2, п. 59.
.006	**медико-социальная экспертная комиссия (МСЭК)** *медико-соціальна експертна комісія (МСЕК)* Medical and Social Expert Commission	Комісія, яка проводить огляд потерпілих за направленням: лікувально-профілактичного закладу, власника, профспілкового органу підприємства, а також органів слідства та прокуратури; установлює обмеження рівня життєдіяльності потерпілого, причину, час настання та групу інвалідності у зв'язку з ушкодженням здоров'я, а

		також визначає необхідні види медичної та соціальної допомоги. ***Примітка.*** Згідно з ДНАОП 0.05-1.02-93 висновок комісії про ступінь втрати професійної працездатності та необхідні витрати на медичну та соціальну допомогу є одним з основних документів для відшкодування шкоди.
К.051.000	**комитет** *комітет* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* committee	*[фр. comite < лат. committo — доручаю]* 1. Орган державної влади, що здійснює керівництво певною галуззю або контролює діяльність інших владних структур, наприклад, комітет у справах релігій, парламентський комітет. 2. Орган, що обирається для керівництва певною громадською організацією, наприклад, профспілковий комітет, страйковий комітет.
К.052.000	**комплекс** *комплекс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* complex	*[< лат. complexus — поєднання, зв'язок]* 1. Сукупність, поєднання предметів, дій, явищ або властивостей, які являють собою єдине ціле. 2. ***У техніці —*** декілька специфікованих виробів, не з'єднаних складальними операціями на підприємстві-виробнику, але призначених для виконання взаємозв'язаних експлуатаційних функцій. **ДСТУ 3321-96, п. 5.4 m**.
.001	**водоохранный комплекс** *водоохоронний комплекс* water-protective complex	Сукупність підприємств різних галузей народного господарства, які спільно забезпечують належний стан водного об'єкта. **ДСТУ 3041-95, п. 19.**
.002	**водохозяйственный комплекс** *водогосподарський комплекс* water economy complex	Сукупність водокористувачів різних галузей народного господарства, які спільно використовують водні ресурси одного водозбірного басейну. **ДСТУ 3041-95, п. 16.**

.003	**топливно-энергетический комплекс** *паливно-енергетичний комплекс* fuel-energy economy complex	Комплекс базових галузей промисловості, що виробляють паливно-енергетичні ресурси; об'єднує виробничу діяльність електроенергетики, теплоенергетики, нафтової, газової, нафтопереробної та вугільної промисловості.
К.053.000	**комплект** *комплект* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* kit, set, basket	*[< лат. completus — повний]* 1. Повний набір частин, приладдя, речей, які відповідають певному призначенню. 2. Декілька виробів загального функційного призначення, переважно допоміжного характеру, не з'єднаних складальними операціями на підприємстві-виробнику. **ДСТУ 3321-96, п. 5.5 m**.
.001	**индивидуальный экранирующий комплект** *індивідуальний екранувальний комплект* conductive clothing	Комплект, що виготовляється з натурального або синтетичного матеріалу зі струмопровідною ниткою та використовується для захисту від впливу електричного поля. **IEC 743-83.**
К.054.000	**компонент** *компонент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* component	*[< лат. componens (componentis) — той, що складає]* Складова частина чого-небудь, елемент пристрою, конструкції.
.001	**компонент смеси** *компонент суміші* component of mixture	Складова частина суміші, яка містить одну просту речовину або сполуку.
К.055.000	**компостирование** *компостування* *[-ння, ор. -нням]* composting	*[англ. compost < лат. compositus — складений]* Екзотермічний процес біологічного окиснення, в якому органічний субстрат (найчастіше різні відходи) піддається аеробній біодеградації змішаною популяцією мікроорганізмів в умовах підвищеної температури та вологості.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

К.056.000	**комфорт** *комфорт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* comfort	*[англ. comfort]* Сукупність позитивних психологічних і фізіологічних відчуттів людини в процесі її контактів із виробом або середовищем.
К.057.000	**конвекция** *конвекція* *[-ії, ор. -ією]* convection	*[< лат. convectio — принесення < conveho — приношу]* Перенесення теплоти в рідинах, газах або сипких середовищах потоками речовини.
К.058.000	**конвенция** *конвенція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* convention	*[< лат. conventio — договір]* Міжнародна багатостороння угода з питань міжнародного життя, яка потребує спеціального розгляду з установленням відповідних процедур їх вирішення (наприклад, Митна конвенція, Консульська конвенція, Базельська конвенція з питання впорядкування контролю за транскордонними перевезеннями відходів та їх утилізацією).
К.059.000	**конденсат** *конденсат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* condensate	*[< лат. condensatus — згущений]* Продукт фазового переходу речовини з газоподібного стану в рідинний або твердий.
.001	**газовый конденсат** *газовий конденсат* gas condensate	Рідинна фаза природного газу, яка складається, поряд із вологою, практично тільки зі світлих нафтових фракцій. ***Примітка 1.*** Товарна якість газового конденсату характеризується тиском насиченої пари, фракційним складом, умістом сірчистих сполук, ароматичних вуглеводнів і парафінів, температурою застигання. ***Примітка 2.*** Шкідлива речовина.
К.060.000	**конденсация** *конденсація* *[-ії, ор. -ією]* condensation	*[< лат. condensatio — згущення, ущільнення]* Перехід речовини з газоподібного стану в рідинний або твердий унаслідок її охолодження або стиснення.
К.061.000	**кондиционирование** *кондиціонування*	*[< лат. condicio — умова, вимога]* Приведення будь-чого (наприклад,

	[-ння, ор. -нням] conditioning	продукту, виробу) у відповідність до встановлених норм (стандартів).
.001	**кондиционирование воздуха** *кондиціонування повітря* air conditioning	Створення та автоматичне підтримання волого-температурного й повітряного режимів у приміщенні, найбільш сприятливих для самопочуття людей і для проведення технологічних процесів. ***Примітка.*** Кондиціонування повітря може забезпечувати у приміщенні необхідні температуру, відносну вологість, чистоту, швидкість зміни руху, тиск, швидкість зміни тиску, а також газовий, іонний та бактеріологічний склад повітря. **ДСТУ 2264-93, п. 1.**
.002	**кондиционирование осадка** *кондиціонування осаду* sediment conditioning	***У каналізації —*** оброблення осаду перед зневоднюванням із метою поліпшення його водовіддавальних властивостей. **ДСТУ 2569-94, п. 129 m.**
.003	**кондиционирование радиоактивных отходов** *кондиціонування радіоактивних відходів* radioactive waste conditioning	Операція щодо підготування радіоактивних відходів для перевезення, зберігання та поховання. ***Примітка.*** Кондиціонування може здійснюватися шляхом розміщення радіоактивних відходів у контейнер або їх іммобілізації. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
К.062.000	**конкуренция** *конкуренція* *[-ії, ор. -ією]* competition	*[< лат. concurrentia — змагання, суперництво]* 1. Суперництво, боротьба за досягнення кращих результатів у будь-якій сфері діяльності. 2. ***В економіці —*** боротьба між будь-якими економічними, ринковими суб'єктами, фірмами (підприємцями) за кращі, економічно найвигідніші умови виробництва та реалізації продукції, за одержання найвищого прибутку. 3. ***У біології —*** різновид антагоністичних взаємозв'язків, в основі яких є боротьба організмів за їжу, місце існування тощо, що може призвести до

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		загибелі одного з організмів або зміни ним біотопу. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.42 m**. 4. ***У системах оброблення інформації* —** суперництво програм або запитів за ресурси обчислювальної системи. 5. ***У комп'ютерних мережах* —** стан, за якого декілька станцій передавання даних намагаються одночасно здійснити передавання даних по одному й тому самому каналу.
К.063.000	**консумент** *консумент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* consumer	*[< англ. consume — споживач]* Гетеротрофний організм, що існує за рахунок поживних речовин, утворених продуцентами. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.29 m**.
К.064.000	**контракт** *контракт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* contract, agreement	*[лат. contractus — угода]* 1. Договір, угода (найчастіше письмова), що визначає взаємні права та обов'язки договірних сторін. ***Примітка.*** Будь-який письмовий контракт повинен включати визначення договірних сторін, предмет контракту, гарантії сторін, штрафні санкції та відшкодування збитків, страхування, арбітраж, юридичні адреси й підписи сторін. 2. Вимоги, узгоджені між постачальником і споживачем та оформлені довільним способом. **ДСТУ ISO 9002-95, п. 3.3 m**.
К.065.000	**контроль** *контроль* *[-лю, д. -леві/-лю, ор. -лем]* control, check-up, testing, inspection, check, audit	*[фр. controle < contrerole — подвійний список]* 1. Перевірка відповідності контрольованого об'єкта встановленим вимогам. 2. Система спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням, виявлення результатів управлінських впливів на керований об'єкт. 3. Загальна функція керування, що

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		полягає в спостереженні за ходом процесів у керівній і керованій системах, порівнянні контрольованих величин параметрів із заданою програмою, виявленні відхилень, їх місця, часу, причин та характеру. **ДСТУ 2960-94, п. 7.8**. 4. Оцінювання відповідності шляхом вимірювань, спостережень, випробувань чи калібрування відповідних характеристик об'єкта. **ДСТУ 2462-94, п. 3.3.1 m**.
.001	**государственный контроль в области охраны окружающей природной среды** *державний контроль у галузі охорони природного довкілля* state environmental control	Контроль, якому підлягають використання та охорона земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони республіки, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. ***Примітка.*** Здійснюється Радами (їх виконавчими та розпорядчими органами), Міністерством екології та природних ресурсів України, його органами на місцях та іншими спеціально уповноваженими державними органами. **Закон України "Про охорону навколишнього середовища", ст. 35 m.**
.002	**государственный метрологический контроль** *державний метрологічний контроль* state metrological control	Діяльність спеціально вповноважених органів державної метрологічної служби з метою перевірки дотримання метрологічних норм і правил. ***Примітка.*** До державного метрологічного контролю належать: державні випробування засобів вимірювальної техніки та затвердження їх типів; державна метрологічна атестація засобів вимірювальної техніки; акредитація на право проведення державних випробувань, повірки і калібрування засобів вимірювальної техніки, проведення вимірювань та атестації методик виконання вимірювань. **Закон України**

		"Про метрологію та метрологічну діяльність", ст. 17 m.
.003	**государственный санитарно-эпидемиологический контроль** *державний санітарно-епідеміологічний контроль* state sanitary and epidemiological control	Діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби з контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних чинників на здоров'я людей та із застосування заходів правового характеру щодо порушників. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 39 m.**
.004	**контроль загрязнения атмосферы** *контроль забруднення атмосфери* air pollution control	Перевірка відповідності вмісту забруднювальних атмосферу речовин установленим вимогам. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 9.**
.005	**контроль качества воды** *контроль якості води* control of water qualuty	Перевірка відповідності показників якості води встановленим нормам і вимогам. **ГОСТ 27065-86, п. 2.**
.006	**метрологический контроль** *метрологічний контроль* metrological control	Діяльність метрологічних служб центральних органів виконавчої влади, підприємств і організацій з метою перевірки на підприємствах (організаціях) дотримання метрологічних норм і правил. ***Примітка.*** До метрологічного контролю належать: метрологічна атестація та калібрування засобів вимірювальної техніки; акредитація калібрувальних і вимірювальних лабораторій; метрологічна експертиза документації та звітів про науково-дослідні роботи та атестація методик виконання вимірювань. **Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність", ст. 29 m.**

.007	**неразрушающий контроль** *неруйнівний контроль* non-destructive testing, non-destructive inspection	Контроль якості продукції, унаслідок якого не повинна бути порушена придатність до застосування з повним збереженням із самого початку закладених функцій. **ДСТУ 2865-94, п. 4.1 m**.
.008	**общественный контроль в области охраны окружающей природной среды** *громадський контроль у галузі охорони природного довкілля* public control in environmental protection	Контроль, який здійснюється громадськими інспекторами охорони природного довкілля згідно з Положенням, яке затверджується Міністерством екології та природних ресурсів України. **Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 36 m.**
.009	**радиационный контроль** *радіаційний контроль* radiation survey	Контроль сировини, продукції або відходів із метою виявлення та вилучення предметів, радіоактивність яких перевищує допустимі норми. **ДСТУ 3674-97, п. 4.20 m**.
.010	**радиационный неразрушающий контроль** *радіаційний неруйнівний контроль* radiation non-destructive testing	Неруйнівний контроль, що ґрунтується на реєстрації та аналізі іонізаційного випромінювання після взаємодії з об'єктом контролю. **ДСТУ 2865-94, п. 5.4 m**.
К.066.000	**концентратомер** *концентратомір [-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* concentration meter	*[< лат. con... — префікс, що означає об'єднання, сумісність + centrum — середина + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для визначення відносного вмісту даної складової частини (компонента) у суміші, розчині, сплаві.
.001	**концентратомер суспензии** *концентратомір суспензії* suspension concentration meter	Прилад для визначення концентрації суспензії або масової частки змулених частинок у суспензії.
К.067.000	**концентрация** *концентрація*	*[< лат. con... — префікс, що означає об'єднання, сумісність + centrum —*

	[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій] concentration	*середина]* 1. Зосередження, скупчення, насичення, об'єднання. 2. Величина, яка характеризує кількість даного компонента в багатокомпонентній системі, середовищі.
.001	**взрывоопасная концентрация** *вибухонебезпечна концентрація* explosive concentration	Уміст у повітрі вибухонебезпечних речовин у кількості, яка перевищує нижню концентраційну межу вибуховості. **ГОСТ 12.4.113-82, приложение**.
.002	**временная допустимая концентрация химического вещества в атмосферном воздухе** *тимчасово допустима концентрація хімічної речовини в атмосферному повітрі* temporal permissible concentration of chemical in atmosphere	Орієнтовний безпечний рівень впливу хімічної речовини в атмосферному повітрі, установлений розрахунковим способом терміном на 3 роки. ***Примітка.*** Визначається в мг/м^3.
.003	**временная допустимая концентрация химического вещества в воде** *тимчасова допустима концентрація хімічної речовини у воді* temporal permissible concentration of chemical in water	Орієнтовний безпечний рівень впливу хімічної речовини у воді, установлений розрахунковим способом терміном на 3 роки. ***Примітка.*** Визначається в мг/л.
.004	**временная допустимая концентрация химического**	Орієнтовний безпечний рівень впливу хімічної речовини в робочій зоні, установлений розрахунковим способом терміном на 2 роки.

	вещества в воздухе рабочей зоны *тимчасова допустима концентрація хімічної речовини в повітрі робочої зони* temporal permissible concentration of chemical substance in working zone air	***Примітка.*** Визначається в мг/м^3.
.005	**временная допустимая концентрация химического вещества в почве** *тимчасова допустима концентрація хімічної речовини в ґрунті* temporal permissible concentration of chemical in soil	Орієнтовний безпечний рівень впливу хімічної речовини в ґрунті, установлений розрахунковим шляхом терміном на 3 роки. ***Примітка.*** Визначається в мг/кг.
.006	**допустимая концентрация вредного вещества** *допустима концентрація шкідливої речовини* permissible concentration of harmful substance	Концентрація, що загалом не перевищує гранично допустиму концентрацію шкідливої речовини в довкіллі. ***Примітка.*** Допустима концентрація може бути в установленому порядку збільшена в певних конкретних умовах за обмеженої тривалості дії шкідливої речовини, її періодичності та епізодичності. **ДСТУ 2299-93, п. 1.5 m**.
.007	**концентрация взвешенных частиц в воздухе** *концентрація завислих частинок у повітрі* concentration of the suspended particles in the air	*Див.* 3.020.001 ЗАПИЛЕНІСТЬ повітря. **ДСТУ 2357-94, п. 18 m.**
.008	**концентрация примеси в**	Кількість речовини, яка міститься в одиниці маси або об'єму повітря,

	атмосфере *концентрація домішки в атмосфері* air pollutant concentration	зведеного до нормальних умов. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 28.**
.009	**концентрация раствора** *концентрація розчину* solution concentration	Уміст розчиненої речовини в одиниці маси або об'єму розчину.
.010	**максимально-разовая предельно допустимая концентрация вредного вещества** *максимально-разова гранично допустима концентрація шкідливої речовини* maximal occasional authorised limiting concentration of harmful substance	Гранична норма, установлена Мінздравом України на значення концентрації шкідливої речовини в атмосфері. ***Примітка.*** Визначається осередненням результатів вимірювань концентрації речовини за 20 хвилин. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение m.**
.011	**массовая концентрация** *масова концентрація* mass concentration	Відношення маси речовини до об'єму розчину (одиниця в СІ — кг/м^3).
.012	**моляльная концентрация** *моляльна концентрація* molal concentration	*Див.* М.059.000 МОЛЯЛЬНІСТЬ.
.013	**молярная концентрация** *молярна концентрація* molar concentration	Величина, що характеризує концентрацію розчину й дорівнює відношенню кількості речовини компонента розчину до об'єму розчину (одиниця в СІ — моль/м^3).
.014	**объемная концентрация** *об'ємна концентрація* volume concentration, bulk concentration	Безрозмірна величина, яка дорівнює відношенню об'єму розчиненої речовини до об'єму розчину.
.015	**предельно допустимая**	Величина концентрації будь-якого компонента в суміші (повітрі, воді

	концентрация (ПДК) *гранично допустима концентрація (ГДК)* maximum permissible concentration (MPC)	тощо), перевищення якої недопустимо виходячи з технологічних, екологічних, санітарних та (чи) інших норм.
.016	**предельно допустимая концентрация вредных веществ** *гранично допустима концентрація шкідливих речовин* maximum permissible concentration of harmful substances	Концентрація, яка за повсякденної (крім вихідних днів) роботи протягом 8 годин або іншої тривалості, але не більше 41 години на тиждень, протягом усього робочого стажу не може викликати захворювання або відхилення в стані здоров'я, які виявляються сучасними методами дослідження в процесі роботи або у віддалені терміни життя сучасного та наступного поколінь. **ГОСТ 12.1.005-88, приложение 1, п. 17 m.**
.017	**предельно допустимая концентрация примеси в атмосфере** *гранично допустима концентрація домішки в атмосфері* maximum permissible concentration of air pollutant	Максимальна концентрація домішки в атмосфері, яка віднесена до певного часу усереднення та за періодичним впливом або протягом усього життя людини шкідливо не впливає на неї, включаючи віддалені наслідки, та на довкілля в цілому. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 3.**
.018	**приземная концентрация примеси в атмосфере** *приземна концентрація домішок в атмосфері* ground level concentration	Концентрація домішки в атмосфері, виміряна на висоті 1,5 — 2,5 м від поверхні землі. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 29.**
.019	**процентная концентрация** *відсоткова концентрація* percentage concentration	Кількість грамів розчиненої речовини в 100 г розчину даної концентрації.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.020	**равновесная концентрация** *рівноважна концентрація* equilibrium concentration	Концентрація реагентів та продуктів реакції в стані рівноваги. ***Примітка.*** У разі реакції між газами концентрація замінюється на парціальний тиск.
.021	**разовая концентрация примесей в атмосфере** *разова концентрація домішок в атмосфері* occasional concentration of admixtures in atmosphere	Концентрація домішок у атмосфері, яка спостерігається протягом 20 — 30 хвилин. **ГОСТ 17.2.3.01-86, п. 5.1 m**.
.022	**среднегодовая концентрация примесей в атмосфере** *середньорічна концентрація домішок в атмосфері* mean year concentration of air pollutant	Середньоарифметичне значення разових або середньодобових концентрацій, одержаних протягом року. **ГОСТ 17.2.3.01-86, п. 5.4 m**.
.023	**среднемесячная концентрация примесей в атмосфере** *середньомісячна концентрація домішок в атмосфері* mean monthly concentration of air pollutant	Середньоарифметичне значення разових або середньодобових концентрацій, одержаних протягом місяця. **ГОСТ 17.2.3.01-86, п. 5.3 m**.
.024	**среднесуточная концентрация примесей в атмосфере** *середньодобова концентрація домішок в атмосфері*	Середньоарифметичне значення разових концентрацій домішок у атмосфері, одержаних через рівні проміжки часу, у тому числі обов'язкові терміни 1, 7, 13, 19 год, а також за даними безперервної реєстрації протягом доби. **ГОСТ 17.2.3.01-86, п. 5.1 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	mean daily concentration of air pollutant	
.025	**средняя смертельная концентрация вредного вещества в воздухе (ЛК$_{50}$)** *середня смертельна концентрація шкідливої речовини в повітрі (ЛК$_{50}$)* median lethal concentration in air (LC$_{50}$)	Концентрація шкідливої речовини в повітрі, яка викликає загибель 50 % тварин під час дво-, чотиригодинного впливу. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение m.** ***Примітка.*** Вимірюється в мг/л.
.026	**фоновая концентрация загрязняющего вещества** *фонова концентрація забруднювальної речовини* background concentration of pollutant	Кількість забруднювальної речовини, яка міститься в одиниці об'єму природного середовища, що піддається антропогенному впливу. **ГОСТ 17.0.0.04-90, приложение 1.**
К.068.000	**кора** *кора* *[-ри, ор. -рою]* crust	Верхня стверділа поверхня чого-небудь.
.001	**земная кора** *земна кора* the earth's crust	Тверда зовнішня оболонка Землі.
К.069.000	**коридор** *коридор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* corridor, passage, passageway	*[нім. Koridor]* Вузький (переважно довгий) прохід усередині будинку, який з'єднує окремі приміщення.
.001	**технический коридор** *технічний коридор* service corridor	Земельна ділянка, у межах якої прокладено систему трубопроводів і комунікацій. **Закон України "Про трубопровідний транспорт", ст. 1.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

К.070.000	**костюм** *костюм* *[-ма, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* suit, wear, clothing	*[фр. costume]* 1. Комплект чоловічого чи жіночого верхнього одягу. 2. Одяг спеціального призначення.
.001	**газохимзащитный костюм** *газохімзахисний костюм* gas-protective suit	Костюм для захисту під час виконання робіт у газонебезпечному та (чи) хімічно агресивному середовищі. **ДСТУ 2273-93, п. 108.**
.002	**пожарный защитный костюм** *пожежний захисний костюм* fire suit	Спорядження пожежника, призначене для захисту його від води та впливу тепла під час пожежогасіння. **ДСТУ 2273-93, п. 106.**
.003	**радиационно-защитный костюм** *радіаційно-захисний костюм* radiation-protective suit	Костюм для захисту під час виконання робіт в умовах іонізаційних випромінювань. **ДСТУ 2273-93, п. 109 m.**
.004	**теплозащитный пожарный костюм** *теплозахисний пожежний костюм* proximity suit, heat-shielding fire suit	Пожежний захисний костюм від теплових впливів під час підходу та короткочасного перебування в осередку пожежі. **ДСТУ 2273-93, п. 107.**
К.071.000	**котел** *котел* *[-тла; мн. -тли, -тлів]* boiler	Конструктивно об'єднаний комплекс пристроїв для одержання під тиском пари або гарячої води внаслідок спалювання палива. ***Примітка.*** У котел можуть входити повністю або частково: топка, пароперегрівач, економайзер, повітропідігрівач, водопідігрівач, каркас, обмурівка, теплова ізоляція, обшивка. **ДСТУ 2369-94, п. 1 m.**
К.072.000	**котельная** *котельня* *[-льні, ор. -льнею; мн. -льні, -лень]* boiler room, boiler house	Окремий будинок або приміщення, в якому розташовується комплекс пристроїв і агрегатів, що забезпечує одержання водяної пари або гарячої води через спалювання палива. ***Примітка. В екологічному аспекті —*** під час спалювання певних видів палива (кам'яного вугілля, залишкових нафтопро-

		дуктів і т.ін.) котельні можуть бути джерелом викидів оксидів азоту (NO_x).
К.073.000	**коэффициент** *коефіцієнт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* coefficient, ratio, index	*[< лат. coefficiens (coefficientis) — той, що сприяє < co... — з, разом + efficiens (efficientis) — той, що виробляє]* 1. Постійний або відомий множник при змінній або невідомій величині. 2. Відношення двох величин.
.001	**дыхательный коэффициент** *дихальний коефіцієнт* breathing ratio	Відношення кількості діоксиду вуглецю, що виділяється організмом людини, до кількості спожитого кисню. **ДСТУ 2299-93, п. 5.6**.
.002	**коэффициент возможного ингаляционного отравления** *коефіцієнт можливого інгаляційного отруєння* Index of possible inhalation intoxication	*Див.* К.073.003 КОЕФІЦІЄНТ можливості отруєння через органи дихання. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение m.**
.003	**коэффициент возможности отравления через органы дыхания** *коефіцієнт можливості отруєння через органи дихання* factors of an opportunity for an inhalation poisoning	Відношення максимально досяжної концентрації шкідливої речовини в повітрі за температури 20 °С до середньої смертельної концентрації речовини для мишей. **ГОСТ 12.1.007-76, приложение m.**
.004	**коэффициент дымообразования** *коефіцієнт димоутворення* fume evolution factor	Показник, що характеризує оптичну густину диму, який утворюється під час горіння або жевріння певної кількості твердої речовини (матеріалу) в умовах спеціальних випробувань. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.14.1 m**.
.005	**коэффициент защиты** *коефіцієнт захисту* protection factor	Показник захисної ефективності, який визначає в скільки разів засіб індивідуального захисту зменшує вплив небезпечного або шкідливого виробничого

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		чинника на працівника. **ГОСТ 23255-78, приложение, п. 13.**
.006	**коэффициент защиты дыхательного аппарата** *коефіцієнт захисту дихального апарата* protection factor of the respiratory device	Кратність зниження концентрації шкідливої речовини, яку забезпечує дихальний апарат. **ДСТУ 2299-93, п. 6.2**.
.007	**коэффициент качества ионизирующего излучения** *коефіцієнт якості іонізаційного випромінювання* factor of quality of ionizing radiation	Коефіцієнт, який визначає біологічний ефект іонізаційного випромінювання та показує, у скільки разів радіаційна небезпека даного виду іонізаційного випромінювання вища за радіаційну небезпеку рентгенівського випромінювання за однакової поглиненої дози в даному елементі об'єму біологічної тканини стандартного складу.
.008	**коэффициент кумуляции** *коефіцієнт кумуляції* cumulation coefficient	Відношення дози або концентрації хімічної речовини, яка викликає певний токсичний ефект у випадку одноразової дії, до сумарної дози або концентрації речовини, що викликає той самий ефект у випадку багаторазової дії.
.009	**коэффициент очистки газа** *коефіцієнт очищення газу* coefficient of gas cleaning	*Див.* C.090.005 МІРА очищення газу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 39.**
.010	**коэффициент полезного действия (КПД)** *коефіцієнт корисної дії (ККД)* efficiency, coefficient of efficiency, coefficient of performance	Безрозмірна величина, що являє собою відношення корисно використовуваної енергії до сумарної енергії, яка підводиться до пристрою. ***Примітка.*** Характеризує міру досконалості технічного пристрою щодо здійснення в ньому процесів передавання енергії або її перетворення з однієї форми в іншу.
.011	**коэффициент полезного**	Відношення всієї кількості корисної енергії, використовуваної в націона-

	использования энергии *коефіцієнт корисного споживання енергії* energy utilization efficiency, efficiency of energy consumption	льному господарстві (чи на даній його ділянці — промисловому підприємстві), до сумарної кількості витраченої енергії в перерахунку останньої на первинну енергію. **ДСТУ 2420-94, п. 2.3 m**.
.012	**коэффициент проникания вредных веществ** *коефіцієнт проникання шкідливих речовин* penetration ratio of harmful substances, inflow ratio of harmful substances	Відношення концентрації шкідливої речовини під лицевою частиною дихального апарата до концентрації цієї речовини в зовнішньому середовищі. **ДСТУ 2299-93, п. 6.3 m**.
.013	**коэффициент растворимости** *коефіцієнт розчинності* solubility coefficient	Маса безводної речовини, що може розчинитись у 100 г розчинника за певної температури, утворюючи насичений розчин.
.014	**коэффициент регенерации кислородосодержащего сорбента** *коефіцієнт регенерації кисневмісного сорбенту* oxygen-containing sorbent regeneration index	Відношення кількості кисню, який виділяється кисневмісним сорбентом, до кількості діоксиду вуглецю, який поглинається ним при цьому. **ДСТУ 2299-93, п. 6.7 m**.
.015	**коэффициент рециркуляции активного ила** *коефіцієнт рециркуляції активного мулу* recycle ratio of activated sludge	Відношення об'єму зворотного активного мулу до середньої витрати стічних вод в аеротенку. **ДСТУ 2569-94, п. 121.**
.016	**коэффициент токсической**	Відношення концентрації шкідливої речовини в зовнішньому середовищі

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	опасности среды *коефіцієнт токсичної небезпеки середовища* environment toxicity index	до його гранично допустимої концентрації. **ДСТУ 2299-93, п. 1.3 m**.
.017	**коэффициент турбулентной диффузии в атмосфере** *коефіцієнт турбулентної дифузії в атмосфері* coefficient of turbulent diffusion	Коефіцієнт пропорційності між середнім турбулентним потоком домішки в атмосфері та градієнтом її усередненої концентрації. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 14.**
.018	**массовый коэффициент компонента смеси** *масовий коефіцієнт компонента суміші* mass coefficient of mixture component	*Див.* Д.054.002 масова ЧАСТКА.
.019	**объемный коэффициент компонента смеси** *об'ємний коефіцієнт компонента суміші* volume ratio of mixture component	*Див.* Д.054.005 об'ємна ЧАСТКА.
.020	**стехиометрические коэффициенты** *стехіометричні коефіцієнти* stoichiometric coefficients	Коефіцієнти в рівнянні хімічної реакції, які визначають співвідношення між кількостями реагентів, що вступають у реакцію, та утворюваних продуктів.
.021	**энергетический коэффициент полезного действия** *енергетичний коефіцієнт корисної дії* energetic efficiency	Величина, що характеризує досконалість процесів перетворення чи передавання енергії та дорівнює відношенню корисної енергії до підведеної. **ДСТУ 2420-94, п. 2.1 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

К.074.000	**КПД** *ККД* *[невідм.]* efficiency	*Див.* К.073.010 КОЕФІЦІЄНТ корисної дії. **ДСТУ 2815-94, п. 5.7**.
К.075.000	**кран-дозатор** *кран-дозатор* *[крана-дозатора, д. кранові-дозаторові, ор. краном-дозатором, м. крані-дозаторі; мн. крани-дозатори, кранів-дозаторів]* cock-batcher	*[< голл. kran — кран + гр. dosis — давання, частина, порція]* Пристрій для випускання певної кількості якоїсь речовини (газу або рідини).
К.076.000	**краситель** *барвник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* dye	*[< польс. barwa — барва]* Органічна речовина або суміш органічних речовин, які застосовуються для надання кольору різноманітним матеріалам.
К.077.000	**кратность** *кратність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* multiplicity, repetition factor, ratio	1. Властивість об'єкта, яка полягає в тому, що він складається з двох або декількох подібних частин. 2. ***У математиці —*** здатність ділитися без остачі на будь-яке число.
.001	**кратность разбавления метки** *кратність розведення позначки* dilution ratio	Відношення концентрації позначки в розчині, що вводиться, до концентрації позначки в перерізі відбирання позначки. **ГОСТ 15528-86, приложение 3, п. 27 m.**
К.078.000	**кризис** *криза* *[-зи, ор. -зою; мн. -зи, -з]* crisis	*[< гр. krisis — вихід, закінчення]* Складний загострений стан, різкий перелом або занепад.
.001	**экологический кризис** *екологічна криза* ecological crisis, environmental crisis	Ситуація, що виникає в екологічних системах (біогеоценозах) унаслідок порушення рівноваги під впливом стихійних природних явищ (посух, поводей, смерчів, пожеж і т.ін.) або внаслідок впливу антропогенних чинників (забруднення людиною атмосфери, гідросфери, ґрунту, вирубу-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		вання лісів і т.ін.).
К.079.000	**криостат** *кріостат* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* cryostat	*[< гр. kryos — холод, лід + statos — нерухомий]* Термостат, призначений для підтримання низьких температур (нижче 0 °С).
К.080.000	**кристалл** *кристал* *[-ла, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* crystal	*[гр. krystallos]* Фізичне тіло, частинки якого утворюють кристалічну ґратку. ***Примітка.*** Має симетрію атомної структури та анізотропію деяких фізичних властивостей.
К.081.000	**кристаллизация** *кристалізація* *[-ії, ор. -ією]* crystallization	*[< гр. krystallos — кристал]* Процес утворення та зростання кристалів із розплаву, розчину або газової фази, із речовини в аморфному або іншому кристалічному стані.
К.082.000	**кристаллогидрат** *кристалогідрат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* crystal hydrate	*[< гр. kristallos — кристал + hydor — вода]* Кристалічний гідрат, до складу якого входить певне число молекул води.
К.083.000	**круговорот** *кругообіг* *[-гу, д. -гові/-гу, ор. -гом, м. -гу/-гові]* circulation, rotation	Безперервний рух, незмінний повторюваний цикл розвитку.
.001	**круговорот воды в природе** *кругообіг води в природі* hydrologic cycle	Безперервний процес циркуляції води на земній кулі під впливом сонячної радіації та сили ваги. **ДСТУ 3517-97, п. 4.12 m**.
К.084.000	**кругооборот** *кругообіг* *[-гу, д. -гові/-гу, ор. -гом, м. -гу/-гові]* circulation	Процес, що завершується поверненням до початкового стану й первинної форми.
К.085.000	**КС** *КС* *[невідм.]*	*Див.* С.087.005 компресорна СТАНЦІЯ.

К.086.000	**ксенобиотик** *ксенобіотик* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* xenobiotic	*[< гр. xenon — чужий + bios — життя]* Чужорідна для організмів сполука (пестицид, препарат побутової хімії, лікарський засіб тощо). ***Примітка.*** Потрапляння ксенобіотиків у довкілля внаслідок широкого застосування гербіцидів і пестицидів, а також нагромадження різних відходів призвело до значного забруднення довкілля.
К.087.000	**кулон (Кл)** *кулон (Кл)* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* coulomb	*[< влн. Coulomb — прізвище французького фізика Ш.-О. Кулона]* 1. Одиниця електричного заряду (кількості електрики) у СІ. Кулон дорівнює електричному заряду, який проходить крізь поперечний переріз провідника за сили постійного струму 1 А за відрізок часу 1 с. 2. Одиниця потоку електричного зміщення (електричної індукції) у СІ. Кулон дорівнює потоку електричного зміщення крізь замкнену поверхню, усередині якої міститься вільний заряд 1 Кл.
.001	**кулон на килограмм (Кл/кг)** *кулон на кілограм (Кл/кг)* coulomb per kilogram (C/kg)	Одиниця експозиційної дози рентгенівського та гамма-випромінювання в СІ. Кулон на кілограм дорівнює експозиційній дозі, за якої в сухому атмосферному повітрі масою 1 кг утворюються іони, що несуть електричний заряд кожного знака, який дорівнює 1 Кл.
К.088.000	**кумуляция** *кумуляція* *[-ії, ор. -ією]* cumulation	*[лат. cumulatio — збільшення, скупчення < cumulo — згрібаю, нагромаджую]* Накопичення в організмі, у ґрунті тощо деяких хімічних речовин, що повільно виводяться або руйнуються.
К.089.000	**КЦ** *КЦ* *[невідм.]*	*Див.* Ц.013.001 компресорний ЦЕХ.

К.090.000	**кювета** *кювета* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* cuvette	*[фр. cuvette — чан, таз]* Посудина, призначена для дослідження рідин або газів оптичними методами.
К.091.000	**кюри (Ки)** *кюрі (Кі)* *[невідм.]* curie	*[< влн. Curie — прізвище французьких фізиків подружжя П. Кюрі й М. Склодовської-Кюрі]* Позасистемна одиниця активності нукліда в радіоактивному джерелі, яку згідно з ДСТУ 3651.1-97 допускається тимчасово застосовувати в атомній та ядерній фізиці поряд з одиницями СІ. Кюрі дорівнює активності радіоактивної речовини, в якій за 1 с відбувається 3,7 • 10^{10} актів розпаду. Співвідношення з одиницею СІ: 1 Ки = 3,70 • 10^{10} Бк.
Л		
Л.001.000	**лакмус** *лакмус* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові]* litmus	*[нім. Lackmus, голл. lakmoes — барвник]* Природна барвна речовина, що видобувається з деяких лишайників та використовується як індикатор для визначення характеру середовища (має червоне забарвлення в кислому середовищі та синє в лужному).
Л.002.000	**ландшафт** *ландшафт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* landscape	*[нім. Landschaft]* Територіальна система, що складається із природних або природних і антропогенних компонентів і комплексів нижчого таксонометричного рівня, що взаємодіють між собою. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 1.**
.001	**антропогенный ландшафт** *антропогенний ландшафт* anthropogenic landscape	Ландшафт, що складається з природних і антропогенних компонентів, які взаємодіють між собою, і формується або сформувався під впливом діяльності людини або природних процесів. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 3.**

.002	**водохозяйственный ландшафт** *водогосподарський ландшафт* water economy landscape	Ландшафт, що формується в процесі створення та функціонування водогосподарських об'єктів. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.003	**ландшафт поселений** *ландшафт поселень* settlement landscape	Ландшафт, що формується в процесі створення та функціонування міських і сільських поселень. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.004	**лесохозяйственный ландшафт** *лісогосподарський ландшафт* forestry landscape	Ландшафт, що використовується для потреб лісового господарства та функціонує під його впливом. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.005	**природный ландшафт** *природний ландшафт* natural landscape	Ландшафт, що складається з природних компонентів, які взаємодіють між собою, і формується або сформувався під впливом природних процесів. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 2.**
.006	**промышленный ландшафт** *промисловий ландшафт* industrial landscape	Ландшафт, що формується під впливом промислового виробництва. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.007	**рекреационный ландшафт** *рекреаційний ландшафт* recreation landscape	Ландшафт, що використовується з метою рекреаційної діяльності, формується та функціонує під її впливом. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.008	**сельскохозяйственный ландшафт** *сільськогосподарський ландшафт* agricultural landscape	Ландшафт, що використовується для потреб сільськогосподарського виробництва, формується та функціонує під його впливом. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
.009	**элювиальный ландшафт** *елювіальний ландшафт* eluvial landscape	Ландшафт, що формується на підвищених елементах рельєфу та в якому переважають процеси винесення речовин. **ГОСТ 17.8.1.02-88, приложение 1.**
Л.003.000	**ЛВЖ** *ЛЗР* *[невідм.]*	*Див.* Ж.003.002 легкозаймиста РІДИНА.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Л.004.000	**$ЛД_{50}$** *$ЛД_{50}$* *[невідм.]* LD_{50}	*Див.* Д.049.008 середня смертельна ДОЗА. **ДСТУ 3038-95, п. 5.103**.
Л.005.000	**летучесть** *леткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* volatility	1. Властивість рідинних і твердих речовин переходити в пароподібний стан. 2. Величина, яка характеризує цю властивість і дорівнює рівноважній концентрації пари речовини для заданої температури.
Л.006.000	**лигроин** *лігроїн* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* naphtha	*[англ. ligroine — рідинний нафтопродукт]* Суміш рідинних вуглеводнів, температура кипіння яких лежить між температурами кипіння бензину та гасу і яку застосовують як паливо, розчинник та гідравлічну рідину. **ДСТУ 3437-96, п. 4.6 m**.
Л.007.000	**лизин** *лізин* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* lysin	*[< гр. lysis — розпад]* Незамінна амінокислота, яка входить до складу майже всіх білків тваринного, рослинного та мікробного походження.
Л.008.000	**ликвидация** *ліквідація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* elimination, suppression	*[< лат. liquidatio — закінчення справи]* 1. Знищення, скасування, припинення існування кого- або чого-небудь. 2. Припинення діяльності якої-небудь установи, підприємства, організації, пов'язане з підведенням фінансових підсумків.
.001	**ликвидация последствий аварии** *ліквідація наслідків аварії* breakdown elimination, accident elimination	Режим функціонування, під час якого підприємство (об'єкт) після аварії переводиться в режим нормальної експлуатації або перетворюється в екологічно безпечну природно-технологічну систему. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3.**
Л.009.000	**лимит** *ліміт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові;*	*[< лат. limes (limitis) — межа]* Гранична кількість, гранична норма будь-чого, установлене кількісне обмеження на що-небудь.

	мн. -ти, -тів] limit	
.001	**лимит водоотведения** *ліміт водовідведення* limit of water draining	Гранична кількість використаної води, яка скидається у водний об'єкт або міську каналізацію, що встановлюється для кожного водокористувача, виходячи з норм водовідведення та стану водного об'єкта.
.002	**лимит водопотребления** *ліміт водоспоживання* limit of water usage	Гранична кількість вживаної свіжої води, яка встановлюється щодо конкретного водоспоживача на підставі його особистих норм. **ДСТУ 3041-95, п. 33 т.**
.003	**лимит выбросов загрязняющих веществ в атмосферу** *ліміт викидів забруднювальних речовин в атмосферу* limit of air pollutant emission	Гранична кількість (обсяг) викидів, що встановлюється для кожного стаціонарного джерела викидів. ***Примітка.*** Визначаються для підприємств, установ та організацій з урахуванням гранично допустимих обсягів викидів забруднювальних речовин щодо кожного компонента; установлюється видаванням дозволів на викиди. Порядок установлення лімітів викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря та рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних чинників визначається Кабінетом Міністрів України. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 34 т.**
.004	**лимит забора воды** *ліміт забирання води* limit of water intake	Граничний об'єм води, який можна забирати з водних об'єктів згідно з дозволом на спеціальне водокористування. **"Водний кодекс України", ст. 1 т.**
.005	**лимит на образование отходов** *ліміт на утворення відходів* limit for waste production	Максимальний обсяг відходів, на який у суб'єкта права власності на відходи (далі — власник відходів) є документально підтверджений дозвіл на передавання їх іншому власникові (на розміщення, утилізацію, знешкодження тощо), на утилізацію чи розміщення на своїй території. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та**

		розміщення відходів", п. 2 m.
.006	**лимит на размещение отходов** *ліміт на розміщення відходів* limit for dumping	Обсяг відходів (окремо для кожного класу небезпеки), на який у власника відходів є дозвіл на їх розміщення, виданий органами Міністерства екології та природних ресурсів України на місцях. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів", п. 2 m.**
.007	**лимит сброса вещества в водный объект** *ліміт скиду речовини до водного об'єкта* limit of discharge to a water body	Маса нормованої речовини, що встановлюється водокористувачеві з метою визначення плати за відведення у водний об'єкт зворотної води за рік. **ДСТУ 3041-95, п. 51 m.**
.008	**лимит сброса вещества в канализацию** *ліміт скиду речовини до каналізації* limit of discharge to a sewerage	Маса нормованої речовини, максимально допустима до відведення за одиницю часу в каналізацію зі зворотною водою без порушення умов нормальної роботи каналізаційних споруд і без загрози забруднення водного об'єкта, що приймає очищену зворотну воду. **ДСТУ 3041-95, п. 52 m.**
.009	**лимит сброса сточных вод в водный объект** *ліміт скиду стічних вод до водного об'єкта* limit of waste water discharge to water body	Об'єм стічних вод, що відводяться до водного об'єкта, установлений для певного водокористувача, виходячи з норми водовідведення та стану водного об'єкта. **ДСТУ 3041-95, п. 59 m.**
Л.010.000	**линия** *лінія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* line	*[лат. linea]* 1. Напрямок, спосіб дій, поглядів. 2. Риска на площині, на якій-небудь поверхні або в просторі. 3. Риска, яка визначає напрямок, межу, рівень чого-небудь. 4. Розташування чого-небудь в один ряд.
.001	**пробоотборная линия**	Лінія, за допомогою якої здійснюється доставляння проби на місце аналізу.

	пробовідбірна лінія sampling line	
Л.011.000	**литоиндикатор** *літоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* lithoindicator	*[< гр. lithos — камінь + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан зовнішнього середовища за змінами відкладень та корінних гірських порід.
Л.012.000	**литосфера** *літосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* lithosphere	*[< гр. lithos — каміння + sphaira — м'яч, куля]* Зовнішня тверда оболонка Землі, яка вміщує в собі земну кору та верхню мантію.
Л.013.000	**лицо** *особа* *[особи; мн. особи, осіб]* person	1. Суб'єкт цивільного права, який відповідає певним вимогам законодавства. ***Примітка.*** Основними властивостями особи є: правоздатність та дієздатність. 2. Людина, особистість.
.001	**должностное лицо** *посадова особа* official, public officer, officer	Особлива категорія службовців державних і громадських органів, установ, організацій, підприємств, які обіймають постійно або тимчасово, за призначенням, шляхом обрання чи в іншому встановленому порядку передбачені штатним розписом посади й правомочні виконувати юридично значимі дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин. ***Примітка 1.*** Зміст і обсяг таких дій різні та визначаються обійманою посадою. ***Примітка 2.*** Перелік посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню та періодичну перевірку знань з охорони праці наведено в ДНАОП 0.00-8.01-93.
.002	**лицо, отвечающее за удаление отходов** *особа, що відповідає за видалення відходів* person, responsible for waste removal	Будь-яка особа, якій відвантажуються відходи та яка здійснює їх видалення. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
.003	**лицо, отвечающее за утилизацию отходов**	Будь-яка особа, якій відвантажуються відходи та яка здійснює їх утилізацію.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	особа, що відповідає за утилізацію відходів person, responsible for waste utilization	**"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 т.**
.004	**служебное лицо** *службова особа* service person, official person	Службовець, що не має повноважень посадової особи.
.005	**физическое лицо** *фізична особа* natural person	Окрема людини, яка є суб'єктом цивільного права. ***Примітка 1.*** Поняття "фізична особа" ширше за поняття "громадянин", оскільки фізичними особам є не тільки громадяни України, а також громадяни інших держав та особи без громадянства, які мають майнові та особисті немайнові права на території України. ***Примітка 2.*** Фізична особа може бути власником, укладати угоди, відповідати за зобов'язаннями.
.006	**юридическое лицо** *юридична особа* legal person, juristic person, artificial person	Організація, установа, підприємство, фірма, які є єдиним, самостійним носієм цивільних прав та обов'язків і мають певні ознаки юридичної особи, установлені законодавством відповідної країни. ***Примітка 1.*** До ознак юридичної особи відносять такі: а) наявність у неї свого відокремленого майна; б) можливість набувати від свого імені майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки; в) право від свого імені бути позивачем та відповідачем у суді, арбітражі або третейському суді. **"Цивільний кодекс України", ст. 23 т.** ***Примітка 2.*** Юридичними особами можуть бути державні підприємства та інші державні організації, які перебувають на господарському розрахунку; установи, що перебувають на державному бюджеті та мають самостійний кошторис; акціонерні товариства; кооперативні та громадські організації; малі, спільні та приватні підприємства тощо.

Л.014.000	**ЛК$_{50}$** *ЛК$_{50}$* *[невідм.]* LC$_{50}$	*Див.* К.067.025 середня смертельна КОНЦЕНТРАЦІЯ шкідливої речовини в повітрі.
Л.015.000	**ловушка** *пастка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* trap	Невигідне, небезпечне становище (місце), з якого немає виходу, неможна або дуже важко вийти, вибратися.
	уловлювач / вловлювач *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* trap, catcher	***У техніці —*** пристрій для затримання пилу та інших домішок (як правило, шкідливих) із газових та рідинних потоків.
.001	**экологическая ловушка** *екологічна пастка* ecological trap	Сукупність впливів на екосистему, яка призводить до непередбачуваних катастрофічних наслідків.
Л.016.000	**ЛОС** *ЛОС* *[невідм.]* VOC	*Див.* С.056.003 леткі органічні СПОЛУКИ.
Л.017.000	**люминесценция** *люмінесценція* *[-ії, ор. -ією]* luminescence	*[< лат. lumen (luminis) — світло + ...esentia — суфікс, що означає слабку дію]* Явище світіння речовини, збудженої якимнебудь джерелом енергії — зовнішнім випромінюванням, електричним розрядом, хімічними процесами тощо, але не зумовлене нагріванням речовини. ***Примітка.*** Використовується в електронно-променевих трубках.
	М	
М.001.000	**магний** *магній* *[-ію, д. -ієві/-ію, ор. -ієм, м. -ії/-ію]* magnesium	*[< гр. magnetis — магніт]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 12. 2. Проста речовина, метал, який застосовується для виробництва спла-

	Mg	вів, в органічному синтезі. ***Примітка.*** Солі магнію в невеликій кількості містяться в природній воді та зумовлюють її твердість.
М.002.000	**магнитосфера** *магнітосфера* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* magnetosphere	*[< гр. magnetis — магніт + sphaira — м'яч, куля]* Зона навколопланетного простору, заповнена розрядженою плазмою, фізичні властивості якої визначаються магнітним полем планети та його взаємодією з потоками заряджених частинок сонячного походження.
М.003.000	**мазут** *мазут* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* black product	*[араб. mahzulat — покидьки]* Нафтопродукт, що є залишком переганяння нафти та використовується в паливних агрегатах і пристроях. **ДСТУ 3437-96, п. 4.8 m**.
М.004.000	**макромир** *макросвіт* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* macroworld	*[< гр. makros — великий, довгий + укр. світ]* Світ, що складається з великих предметів, величин, макротіл.
М.005.000	**макротело** *макротіло* *[-ла, ор. -лом;* *мн. -ла, -л]* macrobody	*[< гр. makros — великий, довгий + укр. тіло]* Тіло, доступне для сприймання органами чуття.
М.006.000	**макроэлемент** *макроелемент* *[-та, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* macrocell, macroelement	*[< гр. makros — великий, довгий + лат. elementum — первісна речовина]* 1. Елемент, добре помітний неозброєним оком. 2. ***В екології —*** хімічний елемент, що міститься в рослинах та ґрунті в межах відсотків до сотих частин відсотка в перерахунку на суху речовину. ***Примітка.*** До макроелементів належать: N, C, O, H, S, P, K, Ca, Mg, Na. **ДСТУ 2210-93, п. 190 m.**
.001	**пищевые макроэлементы**	Хімічні елементи, які містяться в харчових продуктах і добова потреба в

	харчові макроелементи nutritive macroelements	яких вимірюється не менше ніж десятими частками грама. **ДСТУ 3038-95, п. 5.24 m**.
M.007.000	**манометр** *манометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* manometer, pressure gauge	*[< гр. manos — нещільний, рідкий + metreo — вимірюю]* Прилад для вимірювання тиску або різниці тиску. **ДСТУ 3711-98, п. 3.1 m**. ***Примітка 1.*** Залежно від величини вимірюваного тиску манометри поділяються на: 1) манометри для вимірювання абсолютного та надлишкового тиску; 2) барометри для вимірювання атмосферного тиску; 3) вакуумметри для вимірювання тиску розрідженого газу; 4) напороміри для вимірювання малого надлишкового тиску (напору); 5) мановакуумметри та тягонапороміри для вимірювання надлишкового тиску та тиску розрідженого газу; 6) диференційний манометр для вимірювання різниці тиску. ***Примітка 2.*** Залежно від типу чутливого елемента манометри поділяються на: 1) рідинні; 2) деформаційні; 3) вантажопоршневі; 4) електричні; 5) теплові тощо.
.001	**дифференциальный манометр** *диференційний манометр* differential manometer	Манометр для вимірювання різниці двох значень тиску. **ДСТУ 3711-98, п. 3.10 m**.
.002	**манометр абсолют-ного давления** *манометр абсолютного тиску* absolute pressure gauge	Манометр, в якому покази відраховують від абсолютного нуля. **ДСТУ 3711-98, п. 3.2 m**.
.003	**манометр избыточного давления** *манометр*	Манометр, в якому покази відраховують від тиску зовнішнього середовища. **ДСТУ 3711-98, п. 3.4 m**. ***Примітка.*** У більшості випадків абсолют-

	надлишкового тиску back pressure manometer, gage-pressure manometer, differential pressure gauge	ним тиском зовнішнього середовища є атмосферний тиск.
M.008.000	**мантия** *мантія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* mantle	*[< гр. mantion — покривало]* Покривна оболонка Землі, яка розташовується між літосферою та ядром Землі. ***Примітка.*** Розділяється на верхню та нижню мантії.
.001	**верхняя мантия** *верхня мантія* upper mantle	Верхній шар мантії, який розташовується на глибині від 800 до 900 км і бере участь у деформаціях, що викликають гороутворення та складчастість земної кори.
.002	**нижняя мантия** *нижня мантія* lower mantle	Нижній шар мантії, що межує на глибині від 2700 до 2900 км із ядром Землі.
M.009.000	**масло** *масло* *[-сла, ор. -слом; мн. -сла, -сел]* oil, butter	1. Жирова речовина мінерального походження (oil). 2. Харчовий продукт тваринного походження (butter).
	олія *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* vegetable oil	*[гр. oleifa]* Рідинна жирова речовина, яку добувають із деяких рослин (переважно з їх насіння або плодів).
.001	**минеральное масло** *мінеральне масло; олива* *[-ви, ор. -вою; мн. -ви, -в]* mineral oil	*[< лат. oliva — рід вічнозелених дерев і кущів]* Суміш високомолекулярних нафтових вуглеводнів, що використовується в техніці як мастильний, електроізоляційний, консерваційний матеріал та робоча рідина. **ДСТУ 3437-96, п. 4.13 m**.
.002	**нефтяное масло** *нафтове масло* hydrocarbon oil	Нафтопродукт вакуумного переганяння мазуту, який має межі кипіння 250 — 500 °C та використовується як мастильне масло, гідравлічна та мастильно-охолоджувальна рідина, теплоносій тощо.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

.003	**соляровое масло** *солярове масло* straw oil	Фракція нафти, яка використовується як дизельне паливо та мінеральне масло. ***Примітка.*** Температура кипіння 300 — 400 °С.
.004	**трансформаторное масло** *трансформаторне масло* transformer oil	Добре очищене мінеральне масло, яке одержується з малосірчистої нафти й застосовується для електроізоляції та охолодження обмоток трансформаторів, реостатів.
М.010.000	**масс-спектрометр** *мас-спектрометр* *[-ра, д. -рові/-ру,* *ор. -ром, м. -рі/-рові;* *мн. -ри, -рів]* mass-spectrometer	*[< лат. massa — шматок, брила + spectrum — образ, видіння + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для аналізу складу та властивостей речовин. ***Примітка.*** Уміст компонентів речовини визначається за відношенням заряду до маси з одержанням спектра мас.
М.011.000	**масса** *маса* *[-си, ор. -сою;* *мн. -си, -с]* mass	*[< лат. massa — шматок, брила]* 1. Основна фізична величина, яка характеризує інерційні та гравітаційні властивості будь-якого матеріального об'єкта (одиниця в СІ — кілограм, кг). 2. Кількість чого-небудь, кого-небудь. 3. Рідинна або напіврідинна суміш.
.001	**масса покоя** *маса спокою* rest mass	Маса тіла в системі відліку, в якій воно перебуває в спокої.
.002	**молекулярная масса** *молекулярна маса* molecular mass	Маса молекули, визначена в атомних одиницях маси.
.003	**молярная масса** *молярна маса* molar mass	Фізична величина, що дорівнює відношенню маси порції речовини до кількості речовини в даній порції (одиниця в СІ — кілограм на моль, кг/моль).
.004	**относительная атомная масса** *відносна атомна маса* relative atomic mass	Величина, що дорівнює відношенню середньої маси атома до 1/12 маси атома вуглецю ^{12}C.
М.012.000	**материал** *матеріал* *[-лу, д. -лові/-лу,*	*[< лат. materia — речовина]* 1. Складна або проста речовина, суміш речовин, гетерогенна компози-

	ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів] material, substance, compound	ція природного або штучного походження, яка використовується або придатна до використання для вирішення практичних завдань. 2. Первинний предмет праці, який використовують для виготовлення виробу. **ДСТУ 2391-94, п. 96.** 3. Використовувані технічні документи з певного питання.
.001	**вяжущие материалы** *зв'язувальні матеріали* binding materials	Мінеральні й органічні речовини, що використовуються для виготовлення бетонів та розчинів, скріплення будівельних конструкцій, гідроізоляції тощо.
.002	**горюче-смазочные материалы (ГСМ)** *паливно-мастильні матеріали (ПММ)* combustive and lubricating materials	Продукти перероблення нафти, що використовуються як паливо чи мастило. ***Примітка.*** Відносяться до групи горючих речовин.
.003	**исходный расщепливающийся материал** *початковий розщіплювальний матеріал* starting fissile material	Уран, який містить ізотопи в тому співвідношенні, в якому вони є в природному урані; уран, збіднений на ізотопи 235; торій; будь-яка із зазначених речовин у формі металу, сплаву, хімічної сполуки або концентрату; будь-який інший матеріал, що містить одну або кілька із зазначених речовин у концентрації, установленій нормами, правилами та стандартами з безпеки. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.004	**специальный расщепливающийся материал** *спеціальний розщіплювальний матеріал* special fissile material	Будь-який матеріал, що містить одну або кілька з таких речовин: плутоній — 239; уран — 233; уран, збагачений ізотопами 235 і 233. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.005	**строительные материалы** *будівельні матеріали*	Природні та штучні матеріали й вироби, що використовуються в процесі будівництва та ремонту будівель і

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	buildings materials, construction materials	споруд.
.006	**фильтровальный материал** *фільтрувальний матеріал* filtering material	Матеріал, призначений для виготовлення фільтрувальних елементів. **ДСТУ 2357-94, п. 49.**
.007	**ядерный материал** *ядерний матеріал* nuclear material	Будь-який початковий або спеціальний розщіплювальний матеріал. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
М.013.000	**материалоемкость** *матеріаломісткість [-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* intensity of use, material capacity, materials consumption	*[< лат. materia — речовина + укр. місткість]* Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, який характеризує витрати всіх видів матеріальних ресурсів (основних та допоміжних матеріалів, сировини, купованих комплектувальних виробів та напівфабрикатів) для виробництва одиниці певної продукції (роботи, послуги) звичайно у вартісному виразі. ***Примітка.*** Окремим складником матеріаломісткості є металомісткість.
М.014.000	**материалосбере-жение** *матеріалоощадність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* materials-economy	Діяльність (організаційна, економічна, технічна, наукова, практична, інформаційна), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на раціональне використання та ощадне витрачання матеріалів.
М.015.000	**МГ** *МГ [невідм.]*	*Див.* Г.007.001 магістральний ГАЗОПРОВІД.
М.016.000	**межень** *межень [-жню, д. -жневі/-жню, ор. -жнем, м. -жні/-жневі; мн. -жні,*	Період річного циклу, протягом якого спостерігається низька водність. **"Водний кодекс України", ст. 1.**

	-жнів] low-water	
M.017.000	**мелиорант** *меліорант* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* ameliorant	*[< лат. melioratio — поліпшення < melior — кращий]* Хімічна речовина, яка використовується під час хімічної меліорації, наприклад, гіпс, хлорид кальцію, сульфат заліза, сірчана кислота та інші.
M.018.000	**мелиорация** *меліорація* *[-ії, ор. -ією]* amelioration	*[< лат. melioratio — поліпшення < melior — кращий]* Система організаційно-господарських і технічних заходів, спрямованих на істотне поліпшення земель для сільськогосподарського користування шляхом їх осушування або зрошування, змінення структури ґрунту, заглиблювання орного шару, насаджування спеціальних рослин, захисних лісних масивів.
.001	**биологическая мелиорация** *біологічна меліорація* biological amelioration, biological reclamation	Меліорація, спрямована на інтенсивне підвищення родючості порушених земель, урожайності сільськогосподарських і лісових культур шляхом застосування системи агротехнічних і гідромеліоративних заходів. ***Примітка.*** До основних заходів із біологічної рекультивації належать внесення підвищених доз органічних і мінеральних добрив, висівання багаторічних бобових культур, насаджування ґрунтополіп-шувальних дерев і чагарників. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 59.**
.002	**биологическая мелиорация водного объекта** *біологічна меліорація водного об'єкта* biological reclamation of water body	Поліпшення стану водного об'єкта за допомогою біологічних заходів. **ДСТУ 3041-95, п. 75.**

.003	**химическая мелиорация** *хімічна меліорація* chemical amelioration	Меліорація, яка здійснюється промиванням, гіпсуванням, вапнуванням ґрунту.
M.019.000	**мембрана** *мембрана* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* membrane	*[< лат. membrana — оболонка, перетинка]* 1. ***У техніці —*** натягнута плівка, металева фольга або тонка гнучка металева пластинка, яка сприймає тиск (коливання) повітря та перетворює його на механічне переміщення (наприклад, в анероїдах, мікрофонах) чи механічні переміщення — у пружні коливання повітря (телефон, гучномовець і т.ін.). 2. ***У біології —*** тонкі примежові структури, розташовані на поверхні клітин і внутрішньоклітинних частинок, а також канальців і бульбашок у клітині. ***Примітка.*** Біологічна функція мембран — вибіркова проникність клітини для різних речовин, транспортування продуктів обміну й т.ін. 3. ***У хімії —*** перепона, плівка, проникна для певних видів речовин, яка використовується для ідентифікації окремих компонентів у їх суміші.
.001	**полупроницаемая мембрана** *напівпроникна мембрана* semipermeable membrane	***У хімії —*** мембрана для розділення рідинних та (чи) газових сумішей завдяки різному проникненню їх компонентів.
M.020.000	**мембранография** *мембранографія* *[-ії, ор. -ією]* membranography	*[< лат. membrana — оболонка, перетинка + гр. grapho — пишу]* Аналіз компонентного складу суміші із застосуванням напівпроникної мембрани.
.001	**фильтрационная мембранография** *фільтраційна мембранографія*	Визначення механічних домішок фільтруванням крізь мембрану, на якій утворюються кольорові відбитки.

	filtration membranography	
.002	**хемосорбционная мембранография** *хемосорбційна мембранографія* chemisorptional membranography	Відокремлення аналізованого компонента із суміші на індикаторній мембрані, з якою він вступає в хімічну взаємодію з утворенням нової забарвленої сполуки.
M.021.000	**мера** *міра* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* measure	1. Вимірювальний пристрій, що реалізує відтворення та (або) зберігання фізичної величини заданого значення. **ДСТУ 2681-94, п. 6.13**. 2. Межа, до якої здійснюється, виявляється що-небудь.
M.022.000	**меркаптан** *меркаптан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* mercaptan	*[лат. mercurius — ртуть + captans — той, що хапає]* Загальна назва органічних сірчистих сполук, похідних від сірководню, які застосовуються як одоранти комунально-побутового газу, регулятори полімеризації каучуку, у синтезі пестицидів, лікарських засобів та ін. ***Примітка.*** Шкідлива речовина.
M.023.000	**мероприятие** *захід* *[-ходу, д. -ходові/-ходу, зн. -хід, ор. -ходом, м. -ході; мн. -ходи, -ходів]* measure	Організована дія або сукупність дій, спрямованих на досягнення певної мети.
.001	**природоохранное мероприятие** *природоохоронні заходи* environmental measure, nature protective measure	Система організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на охорону природи.
.002	**противорадиационные гигиенические защитные мероприятия** *протирадіаційні гігієнічні захисні заходи*	Сукупність радіаційно-гігієнічних заходів та проектно-конструкторських і технологічних рішень, які забезпечують радіаційну безпеку на ядерних установках, джерелах іонізаційного випромінювання та в довкіллі. **ДСТУ 3038-95, п. 5.93 m**.

	antiradioactive hygienic protective measures	
.003	**противоэпидемические мероприятия** *протиепідемічні заходи* antiepidemical measures	Система організаційно-технічних, гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню інфекційних хвороб. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 1 m.**
.004	**профилактические мероприятия** *профілактичні заходи* prophylactic measure	Система організаційно-технічних, гігієнічних та лікувальних заходів, спрямованих на створення умов праці, сприятливих для здоров'я працівників. **ДСТУ 3038-95, п. 5.119 m**.
.005	**санитарно-профилактические мероприятия** *санітарно-профілактичні заходи* sanitary measures, sanitarion	Система організаційно-технічних, гігієнічних та лікувальних заходів, спрямованих на створення безпечних для здоров'я умов побуту, праці, навчання, відпочинку та інших сфер життя й діяльності людини, запобігання виникненню та поширенню хвороб. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 1 m.**
M.024.000	**место** *місце* *[-ця; мн. -ця, -ць]* place, location	1. Простір, зайнятий чим-небудь. 2. Ділянка, місцевість. 3. Окрема річ багажу, вантажу. 4. Посада, служба.
.001	**взрывоопасное место** *вибухонебезпечне місце* explosive place	Зона, у повітрі якої є чи можуть з'явитися вибухонебезпечні речовини в кількостях, близьких до його нижньої межі вибухонебезпечності чи вищі за неї. **ОСТ 51.81-82, п. 53.**
.002	**газоопасное место** *газонебезпечне місце* gas dangerous place	Зона, у повітрі якої є чи може з'явитись загазованість вище гранично допустимих концентрацій і гранично допустимих вибухобезпечних концентрацій або вміст кисню становить менше 16 % об'єму. **ОСТ 51.81-82, п. 37 m.**
.003	**рабочее место** *робоче місце* workplace	Місце постійного або тимчасового перебування працівника під час виконування ним трудових обов'язків.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ДСТУ 2293-99, п. 4.36.
.004	**специально отведенные места для удаления отходов** *спеціально відведені місця для видалення відходів* special sites for wastes disposal	Місця чи об'єкти (полігони, комплекси, споруди, ділянки надр тощо), на використання яких для видалення відходів чи здійснення інших операцій із відходами одержано дозвіл спеціально уповноважених органів. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.**
.005	**чистое рабочее место** *чисте робоче місце* clean workstation, laminar-flow enclosure	Робоче місце зі зменшеною в порівнянні із зовнішнім середовищем запиленістю повітря, що відповідає певному класу чистоти та характеризується локальною подачею відфільтрованого ламінарного потоку повітря. **ДСТУ 2357-94, п. 9 m.**
M.025.000	**местообитание** *місцеперебування* *[-ння, ор. -нням]* ecotope, habitat	1. Просторово обмежена сукупність умов абіотичного та біотичного середовища, яка забезпечує весь цикл розвитку істот, популяції чи виду в цілому. 2. Місце (територія, акваторія) із певними умовами, де знайдено даний вид живого.
.001	**техногенное местообитание** *техногенне місцеперебування* man-made ecotope, technogenic ecotope	Комплекс екологічних умов, які виникають унаслідок взаємодії природно-кліматичних і техногенних чинників та забезпечують можливість існування рослинних угруповань. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 22.**
M.026.000	**метаболизм** *метаболізм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* metabolism	*[< гр. metabole — зміна]* Сукупність процесів біохімічного перетворення речовин та енергії в живих організмах.
M.027.000	**метаболит** *метаболіт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]*	*[< гр. metabole — зміна]* Проміжний продукт клітинного метаболізму.

	metabolite	
M.028.000	**металл** *метал* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* metal	*[лат. metallum < гр. metallon — шахта, копальня]* Хімічний елемент, на зовнішньому електронному шарі якого є, як правило, не більше трьох валентних електронів. ***Примітка 1.*** Характеризується доброю ковкістю, електро- і теплопровідністю. ***Примітка 2.*** Усі метали, за винятком ртуті, за звичайних умов — тверді речовини.
.001	**тяжелый металл** *важкий метал* high-density metal, heavy metal	Метал, що має густину понад 8000 кг/м^3. ***Примітка.*** Кількісний уміст важких металів у ґрунті є показником його санітарного стану та характеризує санітарно-хімічні властивості. Конкретний тип важких металів залежить від характеру викидів промислових підприємств. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 7 m.**
.002	**щелочноземельный металл** *лужноземельний метал* alkaline-earth metal	Загальна назва таких металів: кальцію, стронцію, барію та радію.
.003	**щелочной металл** *лужний метал* alkaline metal	Загальна назва таких металів: літію, натрію, калію, рубідію, цезію та францію.
M.029.000	**металлоемкость** *металомісткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* steel intensity	*[< лат. metallum < гр. metallon — шахта, копальня + укр. місткість]* Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, що характеризує витрату чорних металів, необхідну для створення одиниці певної продукції (роботи, послуги) у натуральному, умовному чи вартісному виразі. ***Примітка 1.*** Розрізняють витрату металу на одиницю продукції (роботи, послуги) або на одиницю основного технічного параметра виробу (на одиницю потужності, продуктивності тощо). ***Примітка 2.*** Основними шляхами зниження металомісткості є застосування

		найекономічніших сортів металу та встановлення оптимальних запасів міцності в процесі конструювання виробів.
М.030.000	**метан** *метан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* methane CH_4	*[фр. methane]* Горючий безбарвний газ без запаху, який є головним вуглеводневим компонентом більшості родовищ природного газу (від 82 до 98 %).
М.031.000	**метанол** *метанол* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]* methanol CH_3OH	*[< фр. methane — метан + араб. al-kuhl — тонкий порошок]* Розчинна у воді отрутна рідина з різким запахом, яка широко використовується як сировина для органічного синтезу.
М.032.000	**метантенк** *метантенк* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* methane-tank, anaerobic digester	*[< фр. methane — метан + англ. tank — бак]* Споруда для анаеробного зброджування осаду стічних вод, а також висококонцентрованих стічних вод за умов підвищених температур. **ДСТУ 2569-94, п. 130 m.**
М.033.000	**метод** *метод* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* method, technique	*[гр. methodos — шлях дослідження, спосіб пізнання]* Система принципів і способів теоретичної та практичної діяльності.
.001	**абсорбционный метод анализа** *абсорбційний метод аналізу* absorption method of analysis	Метод загального аналізу, що полягає в поглинанні компонентів суміші визначеними розчинниками.
.002	**биологический метод очистки сточных вод** *біологічний метод очищення стічних вод* biological method of waste water purification	Метод очищення стічних вод від багатьох органічних і неорганічних (сірководень, аміак, нітриди) речовин, який ґрунтується на здатності мікроорганізмів використовувати ці речовини для споживання в процесі своєї життєдіяльності.
.003	**весовой метод анализа**	*Див.* М.033.005 гравіметричний МЕТОД аналізу.

	ваговий метод аналізу gravimetric analysis	
.004	**газохроматографический метод анализа** *газохроматографічний метод аналізу* gas chromatographic analysis	Хроматографічний метод аналізу, в якому рухомою фазою є газ.
.005	**гравиметрический метод анализа** *гравіметричний метод аналізу* gravimetric method of analysis	Метод аналізу, що ґрунтується на виділенні певного компонента з розчину у формі малорозчинної сполуки та визначенні маси осаду або продукту його подальшого оброблення. ***Примітка.*** Позитивні якості методу: висока точність, відсутність необхідності калібрування, відносна простота операцій та необхідного обладнання. Недолік: значна витрата часу на виконання аналізу.
.006	**дитизоновый метод анализа** *дитизоновий метод аналізу* dithizon method	*Див.* M.033.008 колориметричний МЕТОД аналізу.
.007	**йодометрический метод анализа** *йодометричний метод аналізу* iodometric method of analysis	Метод аналізу, що полягає в окисно-відновних реакціях, які супроводжуються переходом елементарного йоду в йодид-іони або навпаки.
.008	**колориметрический метод анализа** *колориметричний метод аналізу* colorimetric method	Абсорбційний спектральний метод аналізу, що ґрунтується на порівнянні якісної та кількісної зміни світових потоків у процесі їх проходження крізь досліджуваний і стандартний розчини.
.009	**кондуктометрический метод анализа** *кондуктометричний метод аналізу* conductance-measuring method of	Електрохімічний метод аналізу, який полягає у вимірюванні електропровідності розчинів електролітів у визначених умовах, яка залежить від концентрації розчину певної речовини.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	analysis	
.010	**кулонометрический метод анализа** *кулонометричний метод аналізу* coulometric method of analysis	Електрохімічний метод аналізу, що полягає у вимірюванні кількості електрики, витраченої на електроліз речовини в аналітичній реакції, яка пропорційна концентрації речовини в розчині.
.011	**метод газоадсорбционной хроматографии** *метод газоадсорбційної хроматографії* method of gas-adsorption chromatography	Хроматографічний метод аналізу, за якого рухомою фазою є газ, а нерухомою фазою — адсорбент.
.012	**метод газожидкостной хроматографии** *метод газорідинної хроматографії* method of gas-liquid chromatography	Газохроматографічний метод аналізу, за якого нерухомою фазою є нерухомий шар рідини, нанесений на твердий носій.
.013	**метод определения интенсивности запаха газа** *метод визначення інтенсивності запаху газу* method for determination of odor intensity	Метод аналізу газу, що полягає в оцінюванні інтенсивності запаху газоповітряної суміші, яка утворюється в кімнаті (камері або в приладі — одориметрі). **ГОСТ 22387.5-77, пп. 1 — 2 m.**
.014	**метод определения содержания кислорода в газе** *метод визначення вмісту кисню в газі* method for determination of oxygen content in a gas	Метод аналізу газу, що полягає в поглинанні кисню розчином пірогалолу з газу, заздалегідь звільненого від кислотних компонентів, і визначенні кількості поглиненого кисню. **ГОСТ 22387.3-77, вводная часть m**.
.015	**метод определения содержания смолы и пыли в газе** *метод визначення*	Метод аналізу газу, що полягає в осадженні смоли та пилу з газу на фільтрі та встановленні кількості осаджених речовин зважуванням.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	вмісту смоли та пилу в газі method for determination of tar and dust content	**ГОСТ 22387.4-77, вводная часть m**.
.016	**объемный метод анализа** *об'ємний метод аналізу* volumetric method of analysis	*Див.* M.033.022 титриметричний МЕТОД аналізу.
.017	**оптический метод анализа** *оптичний метод аналізу* optical method of analysis	*Див.* M.033.027 фотометричний МЕТОД аналізу.
.018	**полярографический метод анализа** *полярографічний метод аналізу* polarographic method of analysis	Електрохімічний метод аналізу, який полягає у вимірюванні сили струму, що змінюється залежно від напруги в процесі електролізу. ***Примітка.*** Сила струму, за якої досягається повне розрядження всіх іонів аналізованої речовини за рахунок дифузії, пропорційна початковій концентрації аналізованої речовини в розчині.
.019	**потенциометрический метод анализа** *потенціометричний метод аналізу* potentiometric method of analysis	Фізико-хімічний метод аналізу, що ґрунтується на вимірюванні потенціалу електрода, зануреного в аналізований розчин, значення якого залежить від складу розчину.
.020	**спектральный метод анализа** *спектральний метод аналізу* spectral method of analysis	Фізико-хімічний метод аналізу, що полягає в дослідженні спектрів випромінювання, поглинання та комбінаційного розсіювання електромагнітного випромінювання атомами та молекулами речовини, що визначається.
.021	**спектрофотометрический метод анализа** *спектрофотомет-*	Спектральний метод аналізу, що полягає у вивченні спектрів поглинання за допомогою спектрофотометрів, які вимірюють характеристики потоків

	ричний метод аналізу spectrophotometric method of analysis	випромінювання від досліджуваної проби.
.022	**титриметрический метод анализа** *титриметричний метод аналізу* titrimetric method of analysis	Хімічний метод аналізу, що полягає у вимірюванні об'єму розчину реагенту з відомою концентрацією, витраченого на взаємодію з аналізованою речовиною та обчисленні кількості аналізованої речовини за витратою реагенту.
.023	**траекторный метод анализа** *траєкторний метод аналізу* trajectory method of analysis	Метод аналізу, що використовується для оцінювання ймовірності перенесення забруднювальних речовин у напрямку від джерела забруднень до межі та полягає в тому, що від кожного обраного джерела забруднення будується досить велика кількість траєкторій пересування повітряних мас.
.024	**турбидиметрический метод анализа** *турбідиметричний метод аналізу* turbidimetric method of analysis	Метод аналізу, що ґрунтується на вимірюванні ослаблення світлового потоку, який пройшов крізь суспензію.
.025	**физико-химический метод анализа** *фізико-хімічний метод аналізу* physicochemical method of analysis	Метод аналізу, що ґрунтується на вимірюванні зміни показника фізичної властивості аналізованої речовини, яка відбувається в результаті хімічної реакції. **ДСТУ 2216-93, п. 34 т.** ***Примітка.*** У такому разі прилади фіксують зміну світлопоглинання, електропровідності, сили струму, напруги, опору та інших фізико-хімічних властивостей речовин, які залежать від концентрації визначеної речовини.
.026	**физический метод анализа** *фізичний метод аналізу* physical method of analysis	Метод аналізу, що ґрунтується на вимірюванні показника якої-небудь фізичної властивості речовини (чи її розчину), зв'язаного з кількістю (чи концентрацією) цієї речовини з метою встановлення кількісного складу. **ДСТУ 2216-93, п. 33 т.**

.027	**фотометрический метод анализа** *фотометричний метод аналізу* photometric method of analysis	Оптичний метод аналізу, що полягає у вимірюванні величини пропускання, поглинання або розсіювання інфрачервоного та ультрафіолетового випромінювання, а також видимого світла різними речовинами.
.028	**химический метод анализа** *хімічний метод аналізу* chemical method of analysis	Метод аналізу, що ґрунтується на вимірюванні маси та об'єму продуктів хімічних перетворень визначуваної речовини або витрачених реактивів, які вступили в реакцію з речовиною. **ДСТУ 2216-93, п. 32 m.**
.029	**хроматографический метод анализа** *хроматографічний метод аналізу* chromatographic method of analysis	Метод аналізу, що полягає в розділенні складних сумішей на компоненти шляхом їх різного поглинання речовинами-сорбентами з подальшим їх визначенням хімічним або фізико-хімічним методами.
.030	**электрохимический метод анализа** *електрохімічний метод аналізу* electrochemical method of analysis	Фізико-хімічний метод аналізу, що полягає в існуванні залежності між складом аналізованої речовини та її електрохімічними властивостями. ***Примітка.*** Електричні параметри речовини (сила струму, напруга, опір) залежать від концентрації, природи та структури речовини, що бере участь у електрохімічній реакції.
M.034.000	**методика** *методика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою; мн. -ики, -ик]* procedure, technique, method	*[гр. methodike]* 1. Сукупність та послідовність методів, правил і засобів доцільного проведення будь-якої роботи. 2. Документ, який описує послідовність методів, правил і засобів виконання роботи. ***Примітка 1.*** У цьому випадку краще застосувати терміни "письмова методика", чи "документальна методика". ***Примітка 2.*** Письмова чи документальна методика, як правило, містить: мету та галузь діяльності; що й ким повинно бути зроблено; які матеріали, документи й обладнання має бути використано, яким чином це повинно бути проконтрольовано та зареєстровано. **ДСТУ 3230-95, п. 3.3 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**методика измерения концентраций вредных веществ** *методика вимірювання концентрацій шкідливих речовин* measuring procedure for concentration of harmful substances	Докладний опис засобів вимірювань, умов та операцій, які забезпечують регламентовані характеристики точності вимірювання концентрацій шкідливих речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 2 m.**
M.035.000	**метрология** *метрологія* *[-ії, ор. -ією]* metrology	*[< гр. metreo — міра + logos — слово, учення]* Наука про вимірювання, яка вивчає як теоретичні, так і практичні аспекти вимірювань у всіх галузях науки й техніки. **Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність", ст. 1 m.**
M.036.000	**миграция** *міграція* *[-ії, ор. -ією]* migration	*[< лат. migratio < migro — переселяюсь]* Перенесення, переміщення (наприклад, населення, капіталу, тварин).
.001	**миграция загрязнений** *міграція забруднень* migration of pollution	Переміщення потоків забруднювальних, шкідливих речовин, яке виникає внаслідок промислової та сільськогосподарської діяльності людини. ***Примітка.*** Ці потоки порушують природний кругообіг речовин у природі. Наприклад, вирубування лісів зменшує обмін кисню та діоксиду вуглецю між атмосферою та сушею, скидання різних відходів у природні водойми призводить до зв'язування в них кисню й т.ін.
M.037.000	**микроб** *мікроб* *[-ба, д. -бові/-бу, ор. -бом, м. -бі/-бові; мн. -би, -бів]* microbe	*[< гр. mikros — малий + bios — життя]* Збірна назва бактерій, мікроплазм, мікроскопічних грибів, тобто мікроорганізмів без включення простіших та вірусів.
M.038.000	**микробиология** *мікробіологія* *[-ії, ор. -ією]* microbiology	*[< гр. mikros — малий + bios — життя + logos — слово, учення]* Розділ біології, який вивчає мікроорганізми, взаємодію мікроорганізмів та інших організмів довкілля.

М.039.000	**микробостаз** *мікробостаз* *[-зу, д. -зові/-зу,* *ор. -зом, м. -зі/-зові;* *мн. -зи, -зів]* microbostasis	*[< гр. mikros — малий + bios — життя + stasis — стояння, нерухомість]* Властивість мікроорганізмів зберігати життєдіяльність у несприятливих умовах, не розмножуючись при цьому та не виявляючи метаболічної активності. **ДСТУ 2881-94, п. 5.3 m**.
М.040.000	**микробюретка** *мікробюретка* *[-тки, д. і м. -тці,* *ор. -ткою;* *мн. -тки, -ток]* microburette	*[< гр. mikros — малий + фр. burette < buire — глечик]* Бюретка для вимірювання та дозування дуже малих кількостей рідини з точністю до 10^{-3} мг.
М.041.000	**микроклимат** *мікроклімат* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові]* microclimate, ecoclimate	*[< гр. mikros — малий + klima (klimatos) — нахил]* Стан атмосфери певної місцевості, обмеженої зони простору, приміщень, тобто фізико-хімічний склад повітря: температура, вологість, насиченість шкідливими речовинами, пилом, мікроорганізмами, рівень радіації тощо.
.001	**микроклимат производственных помещений** *мікроклімат виробничих приміщень* microclimate of production areas	Метеорологічні умови внутрішнього середовища виробничих приміщень, що визначаються сполученнями температури, вологості, швидкості руху повітря та теплового випромінювання, які діють на організм людини. **ГОСТ 12.1.005-88, приложение, п. 12.** ***Примітка.*** Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень регламентуються ДНАОП 0.03-3.15-86.
.002	**технологический микроклимат** *технологічний мікроклімат* technological microclimate	Стан повітря в приміщеннях і на робочих місцях оброблення та зберігання виробів, що характеризується визначеними науково-технічною документацією параметрами (запиленість, температура, відносна вологість повітря, забрудненість, надлишковий тиск повітря). **ДСТУ 2357-94, п. 2 m.**
М.042.000	**микроорганизм** *мікроорганізм* *[-му, д. -мові/-му, ор*	*[< гр. mikros — малий + фр. organisme — організм]* Загальна назва найдрібніших, пере

	. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів] microorganism	важно одноклітинних організмів рослинного та тваринного походження, які можна побачити лише в мікроскоп. ***Примітка.*** До мікроорганізмів відносяться бактерії, дріжджові та плісняві гриби, а також мікроскопічні водорості, простіші та віруси; велика кількість мікроорганізмів викликає зброджування, гниття, корозію металу та розкладання органічних речовин; деякі мікроорганізми — збудники захворювань.
.001	**бентосные микроорганизмы** *бентосні мікроорганізми* benthic microorganisms	Мікроорганізми, які пристосувались до існування на дні та в донних відкладеннях прісних чи солоних водойм. **ДСТУ 2881-94, п. 5.11 m**.
.002	**болезнетворные микроорганизмы** *хвороботворні мікроорганізми* pathogenic microorganisms	*Див.* M.042.003 патогенні МІКРООРГАНІЗМИ.
.003	**патогенные микроорганизмы** *патогенні мікроорганізми* pathogenic microorganisms	Мікроорганізми, які пристосувались до існування в живих організмах та здатні викликати в них різні захворювання. **ДСТУ 2881-94, п. 5.15 m**.
.004	**почвенные микроорганизмы** *ґрунтові мікроорганізми* soil microorganisms	Мікроорганізми, які пристосувались до існування в ґрунті. **ДСТУ 2881-94, п. 5.12 m**.
.005	**ризосферные микроорганизмы** *ризосферні мікроорганізми* rhizospheric microorganisms	Мікроорганізми, які пристосувались до існування в (на) коренях рослин та в прилеглому до них ґрунті. **ДСТУ 2881-94, п. 5.13**.
.006	**фитопатогенные микроорганизмы** *фітопатогенні мікроорганізми*	Мікроорганізми, які пристосувались до існування в організмах рослин і здатні викликати в них різні захворювання. **ДСТУ 2881-94, п. 5.16 m**.

	phytopathogenic microorganisms	
.007	**эпифитные микроорганизмы** *епіфітні мікроорганізми* epiphytic microorganisms	Мікроорганізми, які пристосувались до існування на поверхні надземних частин рослин, але не паразитують на них. **ДСТУ 2881-94, п. 5.14**.
M.043.000	**микрофильтр** *мікрофільтр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* microfilter	*[< гр. mikros — малий + фр. filtre < лат. filtrum — повсть]* Фільтр для затримання дрібних частинок пилу та домішок.
.001	**микрофильтр для очистки воды** *мікрофільтр для очищення води* microfilter for water purification	Сітчастий фільтр для затримання дрібних змулених речовин і планктону. **ДСТУ 2569-94, п. 23 m.**
M.044.000	**микрофильтрация** *мікрофільтрація* *[-ії, ор. -ією]* microfiltration	*[< гр. mikros — малий + фр. filtration — фільтрація]* Метод розподілення колоїдних систем за рахунок градієнта тиску з обох боків напівпроникної мембрани.
M.045.000	**микрошприц** *мікрошприц* *[-ца, д. -цові/-цу, ор. -цом, м. -ці/-цові; мн. -ци, -ців]* microsyringe	*[< гр. mikros — малий + нім. Spritze < spritzen — бризкати]* Шприц дуже малого розміру для відмірювання мікрокількості проби або реагенту.
M.046.000	**микроэлемент** *мікроелемент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* microcell, microelement, trace element	*[< гр. mikros — малий + лат. elementum — первісна речовина]* 1. Мініатюрний елемент. 2. ***В екології —*** хімічний елемент, що міститься в рослинах та ґрунті в кількості тисячних частин відсотка в перерахунку на суху речовину. ***Примітка.*** До мікроелементів належать: Zn, B, Cu, Mo, Co, Mn, Fe. **ДСТУ 2210-93, п. 191 m.**
M.047.000	**миллигрей (мГр)** *мілігрей (мГр)* *[-ея, ор. -еєм, м. -еї;*	*[< лат. mille — тисяча + влн. Gray — прізвище англійського вченого С. Грея]*

	мн. -еї, -еїв] miligrey	Частинна одиниця поглинутої дози випромінювання в СІ; рекомендована до застосування ДСТУ 3651.1-97 та Законом України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 5; 1 мГр = 10^{-3} Гр.
М.048.000	**миллизиверт (мЗв)** *мілізіверт (мЗв)* *[-та, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* milisievert	*[< лат. mille — тисяча + влн. Siewert — прізвище шведського вченого Г. Р. Зіверта]* Частинна одиниця еквівалентної дози іонізаційного випромінювання в СІ; рекомендована до застосування ДСТУ 3651.1-97 та Законом України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 5; 1 мЗв = 10^{-3} Зв.
М.049.000	**минерал** *мінерал* *[-лу, д. -лові/-лу,* *ор. -лом, м. -лі/-лові;* *мн. -ли, -лів]* mineral	*[фр. mineral < лат. minera — руда]* Природна хімічна сполука або самородний елемент, приблизно однорідний за складом та фізичними властивостями. ***Примітка.*** З мінералів складаються гірські породи, руди та інші геологічні тіла.
М.050.000	**минерализация** *мінералізація* *[-ії, ор. -ією]* mineralization, salinity, salt content	*[< фр. mineral — мінерал]* 1. Перетворення органічних сполук у неорганічні. 2. *Див.* М.050.001 МІНЕРАЛІЗАЦІЯ води.
.001	**минерализация воды** *мінералізація води* water salt content, salinity	Сумарна концентрація всіх знайдених під час хімічного аналізу води мінеральних речовин.
.002	**минерализация загрязняющих веществ в сточных водах** *мінералізація забруднювальних речовин у стічних водах* pollutant mineralization in waste water	Перетворення органічних сполук, що містяться в стічних водах, у неорганічні речовини. **ДСТУ 2569-94, п. 89.**

М.051.000	**министерство** *міністерство* *[-ва, ор. -вом;* *мн. -ва, -в]* ministry	*[фр. ministere < лат. ministerium — служба, посада]* Центральна урядова установа, яка керує окремою галуззю або сферою діяльності держави.
.001	**Министерство экологии и природных ресурсов Украины** *Міністерство екології та природних ресурсів України* The Ministry of the Environment and Natural Resources of Ukraine	Спеціально вповноважений орган виконавчої влади, що керує охороною природного довкілля та використанням природних ресурсів. ***Примітка.*** Основні права та обов'язки, визначені в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища".
М.052.000	**мир** *світ* *[-ту, д. -тові/-ту,* *ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* world	1. Сукупність усіх форм матерії в земному та космічному просторі. 2. Окрема сфера життя, явищ, предметів.
.001	**животный мир** *тваринний світ* animal world	Один з основних компонентів природного довкілля, національне багатство України, джерело духовного та естетичного збагачення й виховання людей, об'єкт наукових досліджень, а також важлива база для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей. ***Примітка 1.*** Об'єктами тваринного світу є: — хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) тварини в усьому їх видовому й популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), що перебувають у стані природної волі; — частини диких тварин (роги, шкіра тощо); — продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо); — залишки викопних тварин; — нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка 2. Об'єкти тваринного світу, а також місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, інші території, що є середовищем перебування об'єктів тваринного світу, підлягають охороні. **Закон України "Про тваринний світ", преамбула, ст. 3 m.**
M.053.000	**мицелий** *міцелій* *[-ія, ор. -ієм, м. -ії; мн. -ії, -іїв]* mycelium	*[< гр. mykes — гриб]* Грибниця, тобто вегетативне тіло грибів, яке складається з одноклітинних або багатоклітинних ниток.
M.054.000	**млекопитающие** *ссавці* *[-вців]* mammal	Клас високоорганізованих тварин підтипу хребетних, самиці яких вигодовують малят своїм молоком.
M.055.000	**модуль** *модуль* *[-ля, д. -леві/-лю, ор. -лем; мн. -лі, -лів]* module	*[< лат. modulus — міра]* 1. ***У техніці —*** уніфікований функційний вузол (елемент), який має закінчене оформлення та засоби спряження з іншими вузлами, виконує певну функцію й може бути легко замінений у разі відмови. 2. ***У програмуванні —*** одиниця програмного забезпечення. 3. ***У математиці —*** абсолютна величина числа. 4. ***У фізиці —*** назва деяких коефіцієнтів у фізичних рівняннях, наприклад, модуль пружності, модуль зсуву тощо.
.001	**модуль стока** *модуль стоку* rate of flow	Кількість води, що стікає з одиниці площі водозбору за одиницю часу. **ДСТУ 3517-97, п. 6.19**.
M.056.000	**молекула** *молекула* *[-ли, ор. -лою; мн. -ли, -л]* molecule	*[фр. molecule < лат. moles — шматок]* Найменша стійка частинка даної речовини, яка має його хімічні властивості.
M.057.000	**молекулярность** *молекулярність* *[-ності, д. і м. -ності,*	*[< фр. molecula < лат. moles — шматок]*

	ор. -ністю] molecularity	
.001	**молекулярность реакции** *молекулярність реакції* molecularity of reaction	Кількість частинок (атомів, молекул, іонів), що беруть участь в елементарному акті хімічної реакції.
M.058.000	**моль (моль)** *моль (моль)* *[-ля, д. -леві/-лю, ор. -лем; мн. -лі, -лів]* mole (mol)	*[< лат. moles — шматок]* Одиниця кількості речовини. Одна з основних одиниць СІ. Моль дорівнює кількості речовини системи, яка містить стільки структурних елементів, скільки міститься атомів у вуглеці-12 масою 0,012 кг. ***Примітка.*** За застосування моля структурні елементи повинні бути специфіковані й можуть бути атомами, молекулами, іонами, електронами або іншими частинками чи специфікованими групами частинок. **ДСТУ 3651.0-97, п. 5.1 m**.
M.059.000	**моляльность** *моляльність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* molality	*[< лат. moles — шматок]* Величина, що характеризує концентрацію розчину й дорівнює відношенню кількості речовини компонента розчину до маси розчинника (одиниця в СІ — моль/кг).
M.060.000	**молярность** *молярність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* molarity	*[< фр. molecule < лат. moles — шматок]* *Див.* K.067.013 молярна КОНЦЕНТРАЦІЯ.
M.061.000	**момент** *момент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* moment	*[лат. momentum — рух, поштовх, мить]* 1. Фізична величина, що характеризується впливом сил. 2. Конкретний дуже малий проміжок (інтервал) часу. 3. Окремий аспект якого-небудь явища.
.001	**дипольный момент** *дипольний момент* dipole moment	Векторна величина, що характеризує електричні властивості молекули як системи заряджених частинок.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

М.062.000	**мониторинг** *моніторинг* *[-гу, д. -гові/-гу, ор. -гом, м. -гу/-гові]* monitoring	*[< англ. monitoring — контролювати, перевіряти]* Система тривалих регулярних спостережень за об'єктами чи явищами з метою прогнозування та запобігання критичним ситуаціям. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.51**.
.001	**базовый мониторинг** *базовий моніторинг* base monitoring	Система стеження за станом загальнобіосферних (природних) явищ та прогнозування їх можливих змін без урахування регіональних антропогенних впливів.
.002	**биологический мониторинг** *біологічний моніторинг* biological monitoring	1. Моніторинг біологічних об'єктів, у тому числі мікроорганізмів ґрунтів, водойм, атмосфери тощо, із метою виявлення випадкових чи шкідливих форм. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.52 m**. 2. Контроль за станом організму, який включає реєстрацію зміни біологічних показників та вмісту шкідливих хімічних речовин у різних органах, біологічних рідинах та виділеннях організму. **ДСТУ 3038-95, п. 4.21 m**.
.003	**глобальный мониторинг** *глобальний моніторинг* worldwide monitoring	Система стеження за станом загальносвітових процесів і явищ та прогнозування їх можливих змін з урахуванням антропогенного впливу на біосферу в цілому.
.004	**государственный мониторинг окружающей природной среды** *державний моніторинг природного довкілля* state environmental monitoring	Система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан природного довкілля, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень. **"Положення про державний моніторинг навколишнього природного середовища", п. 1 m.**
.005	**диагностический мониторинг** *діагностичний моніторинг* diagnostic monitoring	Виявлення основних тенденцій у зміненні біосфери за обраними показниками.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**импактный мониторинг** *імпактний моніторинг* impact monitoring	Система стеження та оцінювання впливу локальних, регіональних і антропогенних впливів у найбільш небезпечних точках і зонах.
.007	**мониторинг вод** *моніторинг вод* water monitoring	Спостереження за станом природної води та його оцінювання. **ДСТУ 3041-95, п. 6 т.**
.008	**мониторинг на трубопроводном транспорте** *моніторинг на трубопровідному транспорті* pipeline transportation monitoring	Моніторинг, що відбувається під час постачання трубопроводами токсичних хімічних продуктів, зріджених вуглеводневих газів та широкої фракції вуглеводнів. ***Примітка.*** Збирання, оброблення, збереження та аналіз інформації такого транспортування проводяться відповідними органами державної виконавчої влади в межах єдиної системи державного моніторингу відповідно до чинного законодавства України. **Закон України "Про трубопровідний транспорт", ст. 17 т.**
.009	**радиационный экологический мониторинг** *радіаційний екологічний моніторинг* radioecological monitoring	Комплексна система досліджень, яка передбачає, з одного боку, оцінку вмісту в природних об'єктах основних дозоутворювальних нуклідів, а, з іншого — виявлення змін радіаційного фону.
.010	**экологический мониторинг** *екологічний моніторинг* environmental monitoring	Комплексна підсистема моніторингу біосфери, яка передбачає спостереження, оцінювання та прогнозування антропогенних змін стану абіотичного складника біосфери (у тому числі зміну рівнів забруднення природного довкілля) і змін у екосистемах, що відбуваються внаслідок такого впливу.
М.063.000	**мономер** *мономер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн.*	*[< гр. monos — один, єдиний + meros — частина, частка]* Низькомолекулярна сполука, молекули якої здатні реагувати між собою

	-ри, -рів] monomer	або з молекулами інших сполук з утворенням полімерів.
M.064.000	**море** *море* *[-ря, ор. -рем;* *мн. -ря, -рів]* sea	1. Частина океану, великий водний простір із гірко-солоною водою, який більш-менш оточений суходолом. 2. Дуже велика штучна водойма. 3. Велика кількість чого-небудь.
.001	**территориальное море** *територіальне море* territorial sea, territorial waters	*Див.* B.035.033 територіальні ВОДИ.
.002	**территориальное море Украины** *територіальне море України* region sea of Ukraine	Прибережні морські води завширшки 12 морських миль від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, що з'єднують відповідні точки. **"Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення", п. 2.**
M.065.000	**морфология** *морфологія* *[-ії, ор. -ією]* morphology	*[< гр. morphe — вид, форма + logos — слово, учення]* ***У біології —*** комплекс наук, що вивчають форму та будову живих організмів. ***Примітка.*** До морфології тварин (і людини) відносять анатомію, ембріологію, цитологію та палеозоологію; до морфології рослин — анатомію, ембріологію, цитологію й палеоботаніку.
M.066.000	**морфоэкоиндикатор** *морфоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру,* *ор. -ром, м. -рі/-рові;* *мн. -ри, -рів]* morphoecoindicator	*[< гр. morphe — форма + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінювати стан зовнішнього середовища за морфологією та структурою природного територіального комплексу.
M.067.000	**мотокомпрессор** *мотокомпресор* *[-ра, д. -рові/-ру,* *ор. -ром, м. -рі/-рові;*	*[< лат. moto — безперервно рухаю + compressor — стискач < comprimo — стискаю]* Агрегат для стискання повітря або

	мн. -ри, -рів] engine-compressor unit, motor-compressor	якого-небудь газу, який складається з безпосередньо компресора та поршневого двигуна внутрішнього згоряння, що приводить його в дію. ***Примітка.*** Компресор і двигун можуть бути об'єднані в одну багатоциліндрову установку; за цих обставин частина циліндрів використовується для стиснення повітря, а частина — як привід.
М.068.000	**мощность** *потужність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю; мн. -ності, -ностей]* power, capacity	1. Фізична величина, яка дорівнює відношенню виконаної роботи або зміни енергії, що відбулася, до проміжку часу, протягом якого була виконана робота чи відбулася зміна енергії. 2. Характеристика системи або явища.
.001	**мощность выброса** *потужність викиду* intensity of emission	Кількість викинутої до атмосфери речовини за одиницю часу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 19.**
.002	**окислительная мощность очистного сооружения** *окисна потужність очисної споруди* oxidation power of treatment unit	Продуктивність очисної споруди під час біологічного очищення стічних вод, виражена через зниження концентрації забруднювальних речовин, що визначається за біохімічним споживанням кисню на 1 $м^3$ об'єму споруди за добу. **ДСТУ 2569-94, п. 94 т.**
М.069.000	**МСЭК** *МСЕК* *[невідм.]*	*Див.* К.050.006 медико-соціальна експертна КОМІСІЯ.
М.070.000	**МТ** *МТ* *[невідм.]*	*Див.* Т.038.001 магістральний ТРУБОПРОВІД.
М.071.000	**мутаген** *мутаген* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* mutagen	*[< лат. muto — змінюю + гр. genos — рід, походження]* Чинник, що збільшує частоту мутації.
М.072.000	**мутагенез** *мутагенез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові;*	*[< лат. muto — змінюю + гр. genesis — походження, породження]* Процес виникнення спадкових змін — мутацій.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	мн. -зи, -зів] mutagenesis	***Примітка.*** Може бути штучно прискорений і видозмінений впливом на живі структури мутагенами, залежно від виду яких розрізняють радіаційний мутагенез, хімічний мутагенез тощо.
M.073.000	**мутагенность** *мутагенність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* mutagenicity	*[< лат. muto — змінюю + гр. genesis — походження, породження]* Здатність фізичних та хімічних чинників за умов впливу на живі істоти призводити до появи мутацій з частотою, що перевищує природну частоту мутацій.
M.074.000	**мутант** *мутант* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том; мн. -ти, -тів]* mutant	*[< лат. mutans (mutantis) — той, що змінюється]* Організм, що зазнав раптової спадкової зміни однієї або кількох ознак.
M.075.000	**мутация** *мутація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* mutation	*[< лат. mutatio — зміна]* Несподівано виникла природна чи штучно викликана стійка зміна спадкових структур, відповідальних за збереження генетичної інформації та її передавання від клітини до клітини та від предка до нащадка.
M.076.000	**мутность** *каламутність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* turbidity	1. Властивість середовища (наприклад, колоїдів, емульсій, суспензій), яка міститься в їх здатності розсіювати оптичне випромінювання, яке надходить ззовні. 2. Показник, що характеризує цю властивість.
.001	**мутность воды** *каламутність води* water turbidity	Показник, що характеризує зменшення прозорості води у зв'язку з наявністю тонкодисперсних змулених частинок. **ГОСТ 27065-86, п. 33.**
M.077.000	**муха** *муха* *[мухи, д. і м мусі, ор. мухою; мн. мухи, мух]* fly	Загальна назва дуже поширених комах, які належать до різних груп двокрилих.
.001	**синантропные мухи** *синантропні мухи* synanthropic flies	Мухи, що існують у житлі людини або на території населених пунктів, переносять і спричиняють багато хвороб.

		Примітка. Кількісний уміст яєць і личинок синантропних мух у ґрунті є показником його санітарного стану та характеризує санітарно-ентомологічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 23 m.**
М.078.000	**мышьяк** *арсен* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* arsenic As	*[лат. arsenicum]* Проста речовина, сірі кристали з металічним блиском, що застосовується як компонент сплавів із кольоровими металами, для виготовлення напівпровідникових матеріалів. ***Примітка 1.*** Сильнодійна отрутна речовина. ***Примітка 2.*** Кількісний уміст арсену в ґрунті та воді є показником їх, санітарного стану та характеризує санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблиця 1, п. 13 m.**
	Н	
Н.001.000	**наводнение** *повідь* *[-ді, ор. -ддю; мн. -ді, -дей]* flooding, inundation	Затоплення території водою, що часто стає стихійним лихом. **ДСТУ 3517-97, п. 6.41**.
Н.002.000	**нагрузка** *навантаження* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* load	*[< фр. avantage — перевага < лат. ab ante — попереду]* 1. Параметр або сукупність параметрів, що характеризує функціонування об'єкта або вплив на нього з боку інших об'єктів. 2. ***У механіці —*** сукупність сил, дія яких на об'єкт призводить до зміни його напружено-деформованого стану. **ДСТУ 2825-94, п. 1 m.** 3. ***В електротехніці —*** пристрій, що споживає потужність. **ДСТУ 2815-94, п. 4.129 m**. 4. ***В електрозв'язку —*** сумарний час зайнятості лінії, каналу, окремих компонентів станції за розглядуваний

		період.
.001	**акустическая нагрузка** *акустичне навантаження* acoustic load	Рівень шуму, що впливає на слухові органи людини. ***Примітка.*** Допустимі санітарні норми рівнів шуму на робочих місцях регламентуються ДНАОП 0.03-3.14-85. Комфортний рівень шуму становить 60 — 65 дБА.
.002	**антропогенная нагрузка** *антропогенне навантаження* anthropogenic load	Прямий або опосередкований вплив людини та її господарської діяльності на біосферу в цілому, а також на різні рівні її організації — екосистеми, біогеоценози, ценози тощо. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.48**.
.003	**ветровая нагрузка** *вітрове навантаження* wind load	Механічне навантаження, яке створюється тиском вітру за його горизонтального напрямку.
.004	**гидравлическая нагрузка по сточным водам** *гідравлічне навантаження за стічними водами* waste water hydraulic load	Маса стічних вод, що припадає на одиницю поверхні чи об'єму очисних споруд за певний проміжок часу. **ДСТУ 2569-94, п. 91.**
.005	**дыхательная нагрузка** *дихальне навантаження* breathing load	Сукупність параметрів зовнішнього дихання людини або імітації його з метою випробувань, яка характеризує вплив дихання на роботу дихального апарата. **ДСТУ 2299-93, п. 5.7 m**.
.006	**критическая нагрузка загрязняющим веществом** *критичне навантаження забруднювальною речовиною* critical pollution load	Кількісна оцінка впливу одного або декількох забруднювачів, нижче якого не виникає істотних шкідливих наслідків для конкретних чутливих елементів зовнішнього середовища. **"Протокол об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.007	**нагрузка на активный ил**	Маса забруднювальних речовин, нагромаджених за добу, яка припадає

	навантаження на активний мул load on activated sludge	на один кілограм сухого залишку активного мулу. **ДСТУ 2569-94, п. 116 m.**
.008	**нагрузка на ландшафт** *навантаження на ландшафт* load on landscape	Антропогенні впливи, які викликають зміни окремих властивостей компонентів ландшафту, що можуть призвести до порушення виконання ландшафтом наданих йому соціально-економічних функцій. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 28.**
.009	**нагрузка на очистное сооружение** *навантаження на очисну споруду* treating load	*Див.* Н.002.010 НАВАНТАЖЕННЯ за забруднювальною речовиною стічних вод.
.010	**нагрузка по загрязняющему веществу сточных вод** *навантаження за забруднювальною речовиною стічних вод* waste load	Маса забруднювальних речовин стічних вод, нагромаджена за певний проміжок часу, що припадає на одиницю поверхні чи об'єму споруди. **ДСТУ 2569-94, п. 92 m.**
.011	**предельно допустимая нагрузка на ландшафт** *гранично допустиме навантаження на ландшафт* maximum permissible load on landscape	Навантаження на ландшафт, у разі перевищення якого руйнується структура ландшафту та порушуються його функції. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 29 m.**
Н.003.000	**надежность** *надійність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* reliability, dependability	***У техніці —*** властивість об'єкта зберігати в часі в установлених межах значення всіх параметрів, які характеризують здатність виконувати потрібні функції в заданих режимах та умовах застосування, технічного обслуговування, зберігання та транспортування. ***Примітка 1.*** Надійність є комплексною властивістю, що залежно від призначення

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		об'єкта та умов його застосування, може містити в собі безвідмовність, довговічність, ремонтопридатність та збережуваність чи певні поєднання цих властивостей. ***Примітка 2.*** Наведений термін використовують лише для загального некількісного опису вказаних властивостей. **ДСТУ 2860-94, п. 3.1.10 m**.
Н.004.000	**надзор** *нагляд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові]* supervision, inspection	Спостереження (контроль) спеціально вповноважених органів за дотриманням відповідних норм, правил та вимог.
.001	**государственный метрологический надзор** *державний метрологічний нагляд* state metrological supervision	Діяльність спеціально уповноважених органів державної метрологічної служби з метою перевірки дотримання метрологічних норм і правил. **ДСТУ 2681-94, п. 9.8**. ***Примітка 1.*** Об'єктами державного метрологічного нагляду є: — засоби вимірювальної техніки, методики виконання вимірювань; — кількість фасованого товару в упаковках. Державний метрологічний нагляд стосовно перелічених вище об'єктів поширюється на вимірювання, результати яких використовуються під час: — робіт із забезпечення охорони здоров'я; — робіт із забезпечення захисту життя та здоров'я громадян; — контролю якості та безпеки продуктів харчування; — контролю стану природного довкілля; — контролю безпеки умов праці; — геодезичних і гідрометеорологічних робіт; — торговельно-комерційних операцій і розрахунків між покупцем (споживачем) і продавцем (постачальником, виробником, виконавцем), у тому числі у сферах побутових і комунальних послуг, послуг електро- та поштового зв'язку; — податкових, банківських і митних операцій;

		— обліку енергетичних і матеріальних ресурсів (електричної та теплової енергії, газу, води, нафтопродуктів тощо), за винятком внутрішнього обліку, який ведеться підприємствами, організаціями та громадянами — суб'єктами підприємницької діяльності; — робіт, що виконуються за дорученням органів прокуратури та правосуддя; — обов'язкової сертифікації продукції; — реєстрації національних і міжнародних спортивних рекордів. ***Примітка 2.*** До державного метрологічного нагляду належать: — державний метрологічний нагляд за забезпеченням єдності вимірювань; — державний метрологічний нагляд за кількістю фасованого товару в упаковках. **Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність", ст. 14 — 17 m.**
.002	**государственный санитарно-эпидемиологический надзор** *державний санітарно-епідеміологічний нагляд* state sanitary and epidemiological supervision	Діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби щодо здійснення контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних чинників на здоров'я людей та застосування заходів правового характеру щодо порушників. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення", ст. 39 m.**
.003	**лесопатологический надзор** *лісопатологічний нагляд* forestpest control	Діяльність спеціально уповноважених органів щодо здійснення контролю за санітарним станом лісових насаджень, характером і межею поширення шкідників і хвороб, осередків їх масового розмноження з метою проектування лісозахисних заходів. **ГОСТ 17.6.3.01-78, приложение m.**
.004	**метрологический надзор**	Нагляд за забезпеченням єдності вимірювань, що здійснюється метро-

	метрологічний нагляд metrological supervision	логічними службами центральних органів виконавчої влади, підприємств і організацій у сферах своєї діяльності. **Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність", ст. 29 m.**
.005	**пожарный надзор** *пожежний нагляд* fire supervision, fire supervisory duties	Діяльність органів пожежної охорони щодо здійснення контролю за виконанням заходів, спрямованих на пожежне убезпечення об'єктів та підвищення ефективності боротьби з пожежами. **ДСТУ 2272-93, п. 69 m.**
.006	**прокурорский надзор за соблюдением законодательства об охране окружающей природной среды** *прокурорський нагляд за дотриманням законодавства про охорону природного довкілля* public prosecutor's control on observing environmental law	Діяльність органів прокуратури щодо здійснення контролю за дотриманням законодавства про охорону природного довкілля. ***Примітка.*** Здійснюючи нагляд, органи прокуратури застосовують надані їм законодавством України права, включаючи звернення до судів або арбітражних судів із позовами про відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства про охорону природного довкілля, та про припинення екологічно небезпечної діяльності. **Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 37 m.**
H.005.000	**накопитель** *нагромаджувач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* accumulator, collector	1. Пристрій для занесення й зберігання енергії, речовини, інформації та подальшого їх використання. 2. ***В обчислювальній техніці —*** периферійний пристрій для записування, зберігання та зчитування даних на (з) машинний (-ого) носій (-я). **ДСТУ 2869-94, п. 6.9 m**.
.001	**накопитель климатической системы** *нагромаджувач кліматичної системи* climatic system accumulator	Компонент або компоненти кліматичної системи, в яких відбувається нагромадження парникових газів. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Н.006.000	**напор** *напір* *[-пору,* *д. -порові/-пору,* *ор. -пором, м. -порі;* *мн. -пори, -порів]* head, head pressure	Величина, що характеризує питому (віднесену до одиниці ваги) механічну енергію рідини в даній точці потоку та являє собою висоту, на яку рідина здатна піднятися над поверхнею відліку (одиниця в СІ — метр, м).
Н.007.000	**напоромер** *напоромір* *[-ра, д. -рові/-ру,* *ор. -ром, м. -рі/-рові;* *мн. -ри, -рів]* U-tube manometer, Bourdon-tube pressure gauge	Манометр для вимірювання незначного надлишкового тиску. **ДСТУ 3711-98, п. 3.5**.
Н.008.000	**направление** *направлення* *[-ння, ор. -нням;* *мн. -ння, -нь]* order, warrant, directive, assignment	Документ про призначення на роботу, про командирування, про лікування тощо.
Н.009.000	**нарушение** *порушення* *[-ння, ор. -нням;* *мн. -ння, -нь]* violation, infringement	1. Відхилення в перебігу процесу, перехід у інший стан тощо. 2. Відхилення від правил, норм, законів.
.001	**нарушение земель** *порушення земель* disturbance of lands	Процес, що відбувається під час видобування корисних копалин, виконання геологорозвідувальних, розвідувальних, будівельних та інших робіт і призводить до порушення ґрунтового покриву, гідрологічного режиму місцевості, до утворення техногенного рельєфу та до інших якісних змін стану земель. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 1.**
Н.010.000	**насос** *насос* *[-са, д. -сові/-су,* *ор. -сом, м. -сі/-сові;* *мн. -си, -сів];*	*[фр. pompe — водяний насос]* Пристрій для накачування або викачування рідин чи газів шляхом передавання їм зовнішньої енергії (потенціальної та кінетичної).

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	помпа *[-пи, ор. -пою;* *мн. -пи, -п]* pump	
.001	**вакуумный насос** *вакуумний насос* vacuum pump	Насос для видалення газів і пари із замкненого об'єму з метою створювання в ньому вакууму.
.002	**водоструйный насос** *водоструминний насос* water-jet pump, water ejector	Насос, в якому для створення напору використовується кінетична енергія води.
H.011.000	**насыщенность** *насиченість* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* saturation	Величина, що характеризує концентрацію розчиненої речовини в розчині або водяної пари в повітрі.
.001	**насыщенность воды кислородом** *насиченість води киснем* oxygenation of water	Відношення фактично встановленої концентрації розчиненого у воді кисню до його рівноважної концентрації в даних умовах.
H.012.000	**натрий** *натрій* *[-ію, д. -ієві/-ію,* *ор. -ієм, м. -ії/-ію]* sodium Na	*[< араб. натрун — сода]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 11. 2. Проста речовина, сріблясто-білий метал, що окиснюється на повітрі, плаває у воді та ріжеться ножем. ***Примітка.*** Застосовується як відновник у виробництві титану, в органічному синтезі, для наповнення газорозрядних ламп тощо.
.001	**обменный натрий** *обмінний натрій* exchangeable sodium	Катіон Na^+, що затримується твердою фазою ґрунту та може обмінюватися на катіони іншого роду з розчинів солей.
H.013.000	**недра** *надра* *[-р]* entrails	Частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водойм і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння. **"Кодекс України про надра", ст. 1.**
H.014.000	**нейтрализация** *нейтралізація*	*[< лат. neutralis — не належний ні тому, ні іншому]*

	[-ії, ор. -ією] neutralization	Процес знешкодження шкідливих відходів виробництва.
.001	**нейтрализация отработавших газов двигателя автотранспортного средства** *нейтралізація відпрацьованих газів двигуна автотранспортного засобу* exhaust gas aftertreatment	Процес знешкодження відпрацьованих газів за допомогою пристроїв, що встановлюються в систему випуску двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 17 т.**
Н.015.000	**нейтрон** *нейтрон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* neutron	*[< лат. neutrum — ні те, ні інше]* Електрично нейтральна частинка з масою не менше маси протона, яка входить до складу ядра.
Н.016.000	**нефелометрия** *нефелометрія* *[-ії, ор. -ією]* nephelometry	*[< гр. nephele — хмара + metreo — вимірюю]* Кількісний аналіз, що полягає у вимірюванні інтенсивності світла, розсіяного зависсю речовини, що визначається.
Н.017.000	**нефтеловушка** *нафтовловлювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* oil remover	*[< гр. naphtha — нафта + укр. уловлювач]* Спорудження для вловлювання нафти та нафтопродуктів із промислових стічних вод.
Н.018.000	**нефтепродукт** *нафтопродукт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* oil product	*[< гр. naphtha — нафта + лат. productus — вироблений]* Продукт, одержаний унаслідок перероблення нафти. **ДСТУ 3437-96, п. 3.1**. ***Примітка. В екологічному аспекті —*** кількісний уміст нафтопродуктів у ґрунті та воді є показником їх санітарного стану та характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 8 т.**

.001	**жидкий нефтепродукт** *рідинний нафтопродукт* hydrocarbon oil	Нафтопродукт у рідинному стані: бензин, гас, нафтові масла, лігроїн.
.002	**пленочный нефтепродукт** *плівковий нафтопродукт* film oil product	Нафтопродукт, що міститься на поверхні водного об'єкта у формі тонкого, нерідко мономолекулярного шару (плівки). **ГОСТ 17.1.4.01-80, приложение m.**
.003	**растворенный нефтепродукт** *розчинений нафтопродукт* dissolved oil product	Нафтопродукт, що міститься у водній товщі в повністю розчиненому стані. **ГОСТ 17.1.4.01-80, приложение m.**
.004	**светлый нефтепродукт** *світлий нафтопродукт* light oil	Нафтопродукт, що википає за температури нижче 250 °С (наприклад, бензин, гас, дизельне паливо тощо).
.005	**эмульгированный нефтепродукт** *емульгований нафтопродукт* emulsified oil product	Нафтопродукт, що міститься у водній товщі у формі емульсії (розмір частинок більше 0,45 нм). **ГОСТ 17.1.4.01-80, приложение m.**
Н.019.000	**нефть** *нафта* *[-ти, ор. -тою]* petroleum, oil	*[< гр. naphtha < перс. нефт]* Складна суміш вуглеводнів різних класів із домішкою органічних кисневих, сірчистих та азотистих сполук; рідинна корисна копалина, як правило, темно-бурого кольору з характерним запахом. ***Примітка. В екологічному аспекті —*** кількісний уміст нафти в ґрунті та воді є показником їх санітарного стану та характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 8 m.**
Н.020.000	**низовье** *пониззя* *[-зя, ор. -зям; мн. -зя, -зів]* bottom, base	1. Нижня частина чого-небудь. 2. Низька місцевість.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**низовье реки** *пониззя річки* lower part of river, lower course, downstream	Нижня течія річки, а також місцевість, що прилягає до неї.
Н.021.000	**нитрат** *нітрат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* nitrate NO_3^-	*[< гр. nitron — селітра]* Хімічна сполука, похідна азотної кислоти, яка містить атомне угруповання — NO_3. ***Примітка.*** У великих кількостях — небезпечна речовина.
Н.022.000	**нитрид** *нітрид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* nitride	*[< гр. nitron — селітра + eidos — вид, вигляд]* Бінарна сполука металу з азотом. ***Примітка 1.*** Як правило, нітриди утворюють метали першої, другої та третьої групи періодичної системи. ***Примітка 2.*** Характерною властивістю нітридів є те, що, реагуючи з водою, вони утворюють аміак та гідроксид відповідного металу.
Н.023.000	**нитрит** *нітрит* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* nitrite NO_2^-	*[< гр. nitron — селітра]* Хімічна сполука, похідна азотистої кислоти, яка містить атомне угруповання $-NO_2$.
Н.024.000	**нитрификация** *нітрифікація* *[-ії, ор. -ією]* nitrification	*[< гр. nitron — селітра + лат. ...ficatio < facio — роблю]* Двоетапний процес перетворення ґрунтовими мікроорганізмами сполук амонію спочатку в нітрити, а потім у нітрати. **ДСТУ 3750-98, п. 5.6 m**. ***Примітка 1.*** Застосовується як кінцева стадія очищення стічних вод або як проміжна перед денітрифікацією. ***Примітка 2.*** У ґрунті викликається особливими бактеріями, має велике значення для землеробства, тому що перетворює сполуки азоту у форму, придатну для споживання рослин.
Н.025.000	**нитрогруппа** *нітрогрупа* *[-пи, ор. -пою;*	*[< гр. nitron — селітра + нім. Gruppe — група]* Атомне угруповання, яке має форму-

	мн. -пи, -п] nitro group NO_2	лу — NO_2.
Н.026.000	**ниша** *ніша* *[-ші, ор. -шею;* *мн. -ші, -ш, д. -шам]* niche	*[фр. niche < nicher — вити гніздо, розміщати]* Западина, заглиблення в чому-небудь.
.001	**экологическая ниша** *екологічна ніша* ecological niche	Місце біологічного виду в природі, яке визначає не тільки його положення в просторі, але і його функційну роль в угрупованні та відношення до абіотичних чинників середовища. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.27 m**.
Н.027.000	**ноосфера** *ноосфера* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* noosphere	*[< гр. noos (nous) — дух + sphaira — м'яч, куля]* Новий, сучасний етап органічного світу, пов'язаний з появою людини, індустріального людського суспільства.
Н.028.000	**норма** *норма* *[-ми, ор. -мою;* *мн. -ми, -м]* norm, standard, rate	*[лат. norma — правило, взірець]* 1. Узаконене право, установлення, порядок організації справи, визнаний обов'язковим. 2. Мінімально або максимально допустима величина абсолютної витрати часу, трудових, матеріальних, енергетичних ресурсів на вироблення одиниці продукції (виконання роботи) установленої якості в певних умовах виробництва. **ДСТУ 2961-94, п. 4.2 m**. 3. Установлена міра (розмір, ступінь вияву) чого-небудь та документ, що її фіксує.
.001	**государственные санитарные нормы** *державні санітарні норми* state sanitary code	Обов'язкові для виконання нормативні документи, що визначають критерії безпеки та (чи) нешкідливості для людини чинників довкілля та вимоги щодо забезпечення оптимальних чи допустимих умов життєдіяльності людини. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміоло-**

		гічного благополуччя населення", ст. 1 m.
.002	**норма водоотведения сточных вод** *норма водовідведення стічних вод* wastewater draining standard, sewage flow rate	Кількість (об'єм) стічних вод за певний проміжок часу, установлений на одного споживача або з розрахунку на одиницю вироблюваної продукції. **ДСТУ 2569-94, п. 65 m.**
.003	**норма нагрузки на ландшафт** *норма навантаження на ландшафт* norm of load on landscape	Величина антропогенного впливу, що не призводить до порушення соціально-економічних функцій ландшафту. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 30.**
.004	**норма расхода пестицида** *норма витрати пестициду* pesticide consumption rate	Кількість активної речовини пестициду чи його препарату, що витрачається на одиницю площі оброблюваної поверхні, одиницю маси, об'єму чи на окремий об'єкт. **ДСТУ 3180-95, п. 3.5 m**.
.005	**норма состава сточных вод** *норма складу стічних вод* wastewater composition standard	Перелік речовин, які містяться в стічній воді, та їхня гранично допустима концентрація, установлена нормативною документацією. **ДСТУ 3041-95, п. 53 m.**
.006	**норма удельного расхода топлива и энергии** *норма питомої витрати палива та енергії* fuel and energy consumption rate	Установлена міра споживання паливно-енергетичних ресурсів у виробництві одиниці продукції (роботи) установленої якості. **ДСТУ 2420-94, п. 2.5 m**.
.007	**нормы качества воды** *норми якості води* standards of water	Установлені значення показників якості води, дотримання яких забезпечує потреби конкретних видів водокористування. **ДСТУ 3041-95, п. 2.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	quality	
.008	**предельно допустимые нормы дымности отработавших газов** *гранично допустимі норми димності відпрацьованих газів* maximally permissible standards of exhaust gas smoke concentration	Установлені значення димності відпрацьованих газів, у разі перевищення яких автомобільний дизель не повинен експлуатуватися. **ГОСТ 17.2.2.01-84, приложение 1, п. 2 m.**
.009	**санитарные нормы** *санітарні норми* sanitary standards	*Див.* Н.029.001 гігієнічний НОРМАТИВ.
Н.029.000	**норматив** *норматив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* allowance, quota, specification, standard, norm, unit output	*[< лат. normatio — упорядкування]* Економічний або технічний показник норми, який визначає стан середовища або відповідно до якого виконується яка-небудь робота.
.001	**гигиенический норматив** *гігієнічний норматив* sanitary standard, hygienic specification	Кількісний показник, який характеризує оптимальний чи допустимий рівень фізичних, хімічних, біологічних чинників зовнішнього та виробничого середовища. **ДСТУ 2293-99, п. 4.62 m**.
.002	**нормативы водопользования** *нормативи водокористування* water use standards	Економічні, екологічні або технічні показники норм якості води, відповідно до яких здійснюється водокористування. **ДСТУ 3041-95, п. 29.**
.003	**нормативы использования атмосферного воздуха в качестве сырья** *нормативи використання атмосферного повітря як сировини* quota for atmospheric air use as raw material	Нормативи, що встановлюються для зниження шкідливого впливу на атмосферне повітря в разі використання його як сировини основного виробничого призначення. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 10 m.**

.004	**нормативы охраны атмосферного воздуха** *нормативи охорони атмосферного повітря* standards for atmosphere protection	Показники оцінки екологічного стану атмосферного повітря, а саме: — нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря; — нормативи гранично допустимих викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря та шкідливого впливу фізичних і біологічних чинників на людей і об'єкти природного довкілля стаціонарними джерелами; — граничні нормативи утворення забруднювальних речовин, які відводяться в атмосферне повітря під час експлуатації технологічного та іншого обладнання, споруд і об'єктів; — нормативи використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення; — нормативи вмісту забруднювальних речовин у відпрацьованих газах пересувних джерел та шкідливого впливу їх фізичних чинників на людей і об'єкти природного довкілля. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 6 m.**
.005	**нормативы предельно допустимых выбросов загрязняющих веществ стационарными источниками** *нормативи гранично допустимих викидів забруднювальних речовин стаціонарними джерелами* standards of maximally permissible emissions of polluting substances by fixed sources	Нормативи, що встановлюються на кожну із забруднювальних речовин для кожного стаціонарного джерела викидів із метою зниження шкідливого впливу викидів стаціонарних джерел на людей і об'єкти природного довкілля. ***Примітка.*** Сумарні викиди забруднювальних речовин усіх джерел у даному районі з урахуванням перспективи його розвитку в період дії встановленого нормативу не повинні призводити до перевищення нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 8 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**нормативы содержания загрязняющих веществ передвижных источников** *нормативи вмісту забруднювальних речовин пересувних джерел* standards for content of polluting substances in emissions from mobile sources	Нормативи, що встановлюються для кожного пересувного джерела з метою зниження шкідливого впливу відпрацьованих газів на людей і об'єкти природного довкілля. ***Примітка.*** Ці нормативи визначаються з урахуванням наявності технічних рішень щодо зменшення утворення забруднювальних речовин, зниження рівнів шкідливого впливу фізичних чинників на людей і об'єкти природного довкілля, очищення відпрацьованих газів, а також у разі економічної доцільності цих рішень. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 11 m.**
.007	**нормативы экологической безопасности атмосферного воздуха** *нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря* standards of environmental safety for air	Показники оцінки екологічної безпеки атмосферного повітря, а саме: — гранично допустимі концентрації забруднювальних речовин у атмосферному повітрі для людей і об'єктів природного довкілля; — гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, іонізаційного та іншого шкідливого фізичного та біологічного впливу на людей і об'єкти природного довкілля. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 7 m.**
.008	**предельные нормативы образования загрязняющих веществ при эксплуатации технологических объектов** *граничні нормативи утворення забруднювальних речовин під час експлуатації технологічних об'єктів* standard limits for	Граничні нормативи, що встановлюються для оцінки екологічного стану атмосферного повітря під час роботи технологічного та іншого обладнання, споруд і об'єктів, а саме: — граничні обсяги утворення забруднювальних речовин для окремих типів технологічного та іншого обладнання; — вимоги щодо ведення технологічних процесів у частині впливу на утворення забруднювальних речовин; — регламенти використання та втрат сировини. **Закон України "Про охорону атмо-**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	producing pollutants under exploitation of technological engineering constructions	**сферного повітря", ст. 9 m.**
.009	**рыбохозяйственные нормативы качества воды** *рибогосподарські нормативи якості води* fish husbandry water quality guidelines	Науково обґрунтовані величини концентрації забруднювальних речовин та показники якості води (загально-фізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають на збереження й відтворення промислово цінних видів риб. **"Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами", п. 2 m.**
.010	**санитарно-гигиенические нормативы качества воды** *санітарно-гігієнічні нормативи якості води* water environmental health standards	Науково обґрунтовані величини концентрації забруднювальних речовин та показники якості води (загально-фізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають прямо або опосередковано на життя та здоров'я населення. **"Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами", п. 2 m.**
H.030.000	**нормирование** *нормування [-ння, ор. -нням]* normalization, valuation, rationing	*[< лат. norma — правило, взірець]* Установлення норм.
.001	**гигиеническое нормирование факторов окружающей среды** *гігієнічне нормування чинників довкілля* setting of environmental standards	Установлення безпечних для організму людини меж інтенсивності та тривалості впливу на організм чинників довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 5.69 m**.
.002	**гигиеническое нормирование химических веществ в окружающей среде** *гігієнічне нормування хімічних речовин у довкіллі*	Установлення безпечних чи оптимальних для людини рівнів умісту хімічних речовин у різних об'єктах довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 5.70 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	setting of chemical environmental standards	
.003	**нормирование безопасности промышленных предприятий** *нормування безпечності промислового підприємства* normalization of industrial enterprise safety	Установлення в нормативно-технічній та (чи) конструкторській (проектній) документації кількісних та якісних вимог до безпечності. ***Примітка.*** Нормування безпечності включає: вибір номенклатури нормованих показників; техніко-економічне обґрунтування значень показників безпечності промислового підприємства та (чи) його складових частин; установлення вимог до якості (точності, вірогідності та ін.) початкових даних; ідентифікацію потенційних небезпечностей, що ініціюються промисловим підприємством; установлення вимог до методів експертизи та контролю показників безпечності (ризику) протягом усього циклу існування підприємства (об'єкта). **ДСТУ 2156-93, п. 4.1 m**.
.004	**экологическое нормирование** *екологічне нормування* environmental normalization	*Див.* Н.030.001 гігієнічне НОРМУВАННЯ чинників довкілля.
Н.031.000	**нуклеофил** *нуклеофіл* *[-ла, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* nucleophil	*[< лат. nucleus — ядро + гр. philos — друг, прихильник]* ***В органічній хімії —*** аніон, а також фрагмент молекул, що має вільну електронну пару або підвищену електронну густину.
Н.032.000	**нуклид** *нуклід* *[-да, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* nuclide	*[< лат. nucleus — ядро + гр. eidos — вид, вигляд]* Різновид атомних ядер із визначеним числом протонів і нейтронів.
.001	**дозообразующий нуклид** *дозоутворювальний нуклід* dose-forming nuclide	Нуклід, що створює певну дозу іонізаційного (радіоактивного) випромінювання.

Н.033.000	**нуклон** *нуклон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* nucleon	*[< лат. nucleus — ядро]* Загальна назва протонів і нейтронів, з яких побудовані всі атомні ядра.
	О	
О.001.000	**обезвоживание** *зневоднення* *[-ння, ор. -нням]* dehydration, desiccation, dewatering	Технологічна операція вилучення води з газів, органічних рідин і твердих тіл поглинанням її осушниками та (чи) термічним обробленням.
.001	**обезвоживание осадков** *зневоднення осадів* dehydration of sludge	Технологічна операція вилучення води з осадів стічних вод, які необхідно піддати утилізації або обробленню для зменшення забруднення біосфери.
О.002.000	**обезвреживание** *знешкодження* *[-ння, ор. -нням]* neutralization	Технологічна операція зменшення або усунення небезпечності об'єкта.
.001	**обезвреживание отходов** *знешкодження відходів* waste neutralization	Технологічна операція зменшення чи усунення небезпечності відходів шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
О.003.000	**обеззараживание** *знезаражування* *[-ння, ор. -нням]* disinfection	*Див.* Д.013.000 ДЕЗІНФЕКЦІЯ.
.001	**обеззараживание воды** *знезаражування води* water disinfection	Процес зменшення кількості патогенних мікроорганізмів у воді до меж, установлених санітарно-гігієнічними вимогами. **ДСТУ 2569-94, п. 42 т.**
.002	**обеззараживание сточных вод** *знезаражування стічних вод* disinfection of waste	Оброблення стічних вод із метою вилучення з них патогенних та визначених санітарними показниками мікроорганізмів. **ДСТУ 2569-94, п. 84 т.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	water	
O.004.000	**обеспечение** *забезпечення* *[-ння, ор. -нням]* support, assurance, supply, provision	Постачання, надання сукупності засобів, методів, заходів, характеристик, показників та іншого з метою створення необхідних умов правильного функціонування системи, пристрою.
.001	**обеспечение безопасности промышленного предприятия** *забезпечення безпечності промислового підприємства* ensuring of industrial enterprise safety	Керування ризиком протягом усього циклу існування підприємства (об'єкта) відповідно до обраного (установленого) критерію сукупного ризику всіх потенційних небезпек, що ініціюються промисловим підприємством. **ДСТУ 2156-93, п. 4.3 m**.
O.005.000	**область** *галузь* *[-зі, ор. -ззю; мн. -зі, -зей];* *царина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* field, sphere	Сфера діяльності, коло занять, уявлень.
	ділянка *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок];* *зона* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* area, region, zone	*[< гр. zone — пояс]* Обмежений простір, в якому поширене яке-небудь явище.
.001	**область воспламенения** *зона спалахування* area of inflammation	Діапазон концентрацій вибухонебезпечних речовин, що пролягає між верхньою та нижньою межами поширення полум'я. **ОСТ 51.81-82, п. 52 m.**
O.006.000	**облучение** *опромінення* *[-ння, ор. -нням]* irradiation	Вплив на людину іонізаційного випромінювання, яке може бути зовнішнім опроміненням унаслідок практичної діяльності від джерел іонізаційного випромінювання поза тілом людини або внутрішнім опроміненням

		від джерел іонізаційного випромінювання, які розташовані всередині тіла людини. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1 m.**
.001	**медицинское облучение** *медичне опромінення* medical irradiation	Опромінення людей, одержане ними в процесі медичного обстеження та (чи) лікування.
.002	**облучение населения** *опромінення населення* population irradiation	Опромінення, якого зазнає (зазнала) людина від ядерних установок і джерел іонізаційного випромінювання, за винятком професійного та медичного опромінення або опромінення, зумовленого місцевим природним радіаційним фоном. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1.**
.003	**профессиональное облучение** *професійне опромінення* professional irradiation	Опромінення працівників, що одержано ними в процесі трудової діяльності.
O.007.000	**обмен** *обмін* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* exchange, interchange, change	1. Дія, за якої, віддаючи, одержують натомість що-небудь. 2. Процес приймання-передавання.
.001	**ионный обмен** *іонний обмін* ionic exchange	Оборотний процес перерозподіляння іонів між двома фазами, що контактують, який здійснюється згідно із законами стехіометрії. ***Примітка.*** Використовується для очищення стічних вод шляхом вилучення з них металів (цинку, міді, хрому, нікелю, свинцю, ртуті, кадмію тощо), а також сполук арсену, фосфору, ціанідів і радіоактивних речовин.
.002	**обмен веществ** *обмін речовин* metabolism	*Див.* M.026.000 МЕТАБОЛІЗМ.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

О.008.000	**обогащение** *збагачення* *[-ння, ор. -нням]* enrichment	1. Дія, яка робить щось багатим за складом, змістовнішим, досконалішим. 2. Збільшення вмісту корисних речовин у руді, вугіллі, ґрунті, відходах тощо.
.001	**обогащение отходов** *збагачення відходів* enrichment of waste	Виділення корисного складника твердих відходів промисловості (особливо мінеральних, що містять чорні та кольорові метали, фрагменти деталей радіоелектронної апаратури, паливні золи, суміші пластмас, шлаки кольорових металів тощо).
О.009.000	**оборона** *оборона* *[-ни, ор. -ною]* defense	1. Дії, метою яких є захист від чого-небудь шкідливого, небажаного. 2. Сукупність органів та засобів, необхідних для безпеки та захисту.
.001	**Гражданская оборона Украины** *Цивільна оборона України* The Civil Protection of Ukraine	Державна система органів виконавчої влади, сил і засобів, що створюється для організації та забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру. ***Примітка.*** Завданнями Цивільної оборони України є: — запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного походження та запровадження заходів щодо зменшення збитків та втрат у разі аварій, катастроф, вибухів, великих пожеж та стихійного лиха; — оповіщення населення про загрозу й виникнення надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний часи та постійне інформування його про наявну обстановку; — захист населення від наслідків аварій, катастроф, великих пожеж, стихійного лиха та застосування засобів ураження; — організація життєзабезпечення населення під час аварій, катастроф, стихійного лиха та у воєнний час; — організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у районах лиха й осередках ураження; — створення систем аналізу й прогнозування,

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

		оповіщення та зв'язку, спостереження й контролю за радіоактивним, хімічним і бактеріологічним зараженням, підтримання їх готовності для сталого функціонування у надзвичайних ситуаціях мирного й воєнного часів; — підготування й перепідготування керівного складу цивільної оборони, її керівних органів та сил, навчання населення вмінню застосовувати засоби індивідуального захисту і діяти в надзвичайних ситуаціях. **Закон України "Про надзвичайний стан", ст. 2 m.**
O.010.000	**оборудование** *обладнання* *[-ння, ор. -нням]* equipment, machinery	Загальна назва машин, установок, пристроїв, приладів тощо.
.001	**вентиляционное оборудование** *вентиляційне обладнання* ventilating equipment	Повітротехнічне обладнання, яке встановлене в системах вентиляції та здійснює повітрообмін і оброблення повітря для підтримання в обслуговуваному приміщенні заданих (нормованих) параметрів повітряного середовища. **ДСТУ 2264-93, п. 2 m.**
.002	**дезактивационное оборудование** *дезактиваційне обладнання* deactivation equipment	Обладнання, призначене для вилучення з поверхонь різних предметів радіоактивного забруднення.
.003	**локальное пылезащитное оборудование** *локальне пилозахисне обладнання* local dust-proofing equipment	Пилозахисне обладнання, призначене для проведення окремої технологічної операції чи групи однотипних операцій. **ДСТУ 2357-94, п. 25.**
.004	**отсасывающее оборудование** *відсмоктувальне обладнання* exhausting equipment	Обладнання для затримання та відведення за допомогою повітря шкідливих речовин від місця їх виділення, що забезпечує в деяких випадках сепарацію, сорбцію або нейтралізацію домішок. **ДСТУ 2264-93, п. 4 m.**
.005	**пылезащитное оборудование**	Спеціальне обладнання для захисту виробів, технологічного обладнання,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	пилозахисне обладнання dust-proofing equipment	оснащення та інструменту від дії пилу та інших видів забруднень. **ДСТУ 2357-94, п. 23.**
.006	**пылеотсасывающее оборудование** *пиловідсмоктувальне обладнання* dust-exhausting equipment	Відсмоктувальне обладнання для затримання та відведення пилу від місця його виділення з передбаченою подальшою сепарацією. **ДСТУ 2264-93, п. 66 m.**
.007	**термоконстантное пылезащитное оборудование** *термоконстантне пилозахисне обладнання* thermoconstant dust-proofing equipment	Пилозахисне обладнання, в якому із заданою точністю підтримуються температура та відносна вологість повітря. **ДСТУ 2357-94, п. 24 m.**
.008	**энергосберегающее оборудование** *енергоощадне обладнання* energysaving equipment	Обладнання, що служить для підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів у процесі виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг. **ДСТУ 2420-94, п. 1.19 m**.
O.011.000	**обоснование** *обґрунтування [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* substantiation, ground	*[< польс. grunt — земля, основа]* 1. Процес підтвердження чого-небудь фактами, доказами, екпериментальними даними тощо. 2. Документ, що містить докази, факти, результати експерименту, які щось підтверджують.
.001	**обоснование гигиенических нормативов** *обґрунтування гігієнічних нормативів* substantiation of environmental health standards	Визначення величини гігієнічного нормативу на основі експериментальних та епідеміологічних досліджень біологічного впливу певного агента на організм та його вплив на стан зовнішнього середовища. **ДСТУ 3038-95, п. 5.71 m**.
O.012.000	**обработка** *оброблення [-ння, ор. -нням]* treatment, processing,	Сукупність цілеспрямованих дій, операцій над чим-небудь для підготування до подальшого використання.

	handling, manipulation	
.001	**обработка вторичного сырья** *оброблення вторинної сировини* treatment of secondary raw materials	Сукупність технологічних операцій з підготування вторинної сировини для її подальшого використання. **ДСТУ 2102-92, п. 10 m.**
.002	**обработка отходов** *оброблення відходів* waste treatment	Сукупність технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів, із метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.003	**обработка радиоактивных отходов** *оброблення радіоактивних відходів* radioactive waste treatment	Сукупність операцій, призначених для убезпечення або економії коштів шляхом зміни характеристик радіоактивних відходів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
.004	**обработка сточной воды** *оброблення стічної води* waste water treatment	Сукупність операцій з метою забезпечення необхідних властивостей і складу стічної води. **ДСТУ 3041-95, п. 54 m.**
.005	**предварительная обработка радиоактивных отходов** *попереднє оброблення радіоактивних відходів* pretreatment of radioactive waste	Сукупність операцій дезактивації, збирання, сортування радіоактивних відходів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
.006	**термическая обработка осадка сточных вод** *термічне оброблення осаду стічних вод* thermal processing of	Сукупність операцій з оброблення осаду стічних вод в умовах високих температур для його знезаражування та зневоднення. **ДСТУ 2569-94, п. 134 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	slage of waste water	
O.013.000	**обратимость** *оборотність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* reversibility, convertibility	Властивість перетворення, процесу, реакції протікати в обох напрямках.
O.014.000	**обращение** *поводження* *[-ння, ор. -нням]* handling, treatment	***У техніці —*** дії, що виконуються певним чином, дотримання певної технології тощо.
.001	**обращение с отходами** *поводження з відходами* waste handling	Дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізацію, видалення, знешкодження та поховання, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.**
.002	**обращение с радиоактивными отходами** *поводження з радіоактивними відходами* radioactive waste handling	Діяльність, пов'язана зі збиранням, переробленням, перевезенням, зберіганням та похованням радіоактивних відходів. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.003	**экологически безопасное обращение с отходами** *екологічно безпечне поводження з відходами* environmentally safe waste handling	Уживання всіх практично можливих заходів для забезпечення захисту довкілля та здоров'я людини від можливого негативного впливу під час поводження з відходами. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
O.015.000	**обследование** *обстеження* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* inspection, survey, surveying	1. Ретельний огляд, перевірка чогонебудь. 2. З'ясування загального стану людини або технічного об'єкта, характеру захворювання або пошкодження. 3. Розвідування або дослідження чогось.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**агрохимическое обследование** *агрохімічне обстеження* agrochemical survey	Обов'язкове суцільне обстеження сільськогосподарських угідь із метою державного контролю за зміною показників родючості та за забрудненням ґрунтів. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1 m.**
.002	**гигиеническое обследование** *гігієнічне обстеження* hygienic inspection	Вивчення об'єктів довкілля для виявлення чинників, які негативно впливають на здоров'я людини. **ДСТУ 3038-95, п. 5.96 m**.
O.016.000	**ОБУВ** *ОБРВ* *[невідм.]*	*Див.* У.017.003 орієнтовно безпечний РІВЕНЬ впливу.
O.017.000	**общественность** *громадськість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* community, public	Загальна назва сукупності фізичних або юридичних осіб. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**
O.018.000	**объект** *об'єкт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* item, object	*[< лат. objectus — предмет]* 1. Будь-що (предмет, система, процес, особа, явище, абстракція), про що можуть бути одержані відомості або на яке може бути спрямована якась діяльність. 2. Предмет, що розглядається з метою його використання за призначенням, вивчення, дослідження, випробування або керування. 3. Підприємство, установа, а також усе те, що є місцем якої-небудь діяльності. 4. ***У надійності —*** система, споруда, машина, підсистема, апаратура, функційна одиниця, пристрій, елемент чи будь-яка їх частина, що розглядається з погляду надійності як самостійна одиниця. ***Примітка 1.*** Об'єкт може включати технічні засоби, технічний персонал чи будь-які їх поєднання. ***Примітка 2.*** Сукупність об'єктів, об'єднаних спільним призначенням і метою функціонування, може розглядатися як об'єкт. **ДСТУ 2860-94, п. 3.1.1**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**водный объект** *водний об'єкт* water body	Сформований природою або створений штучно об'єкт ландшафту чи геологічна структура, де зосереджуються води (річка, озеро, море, водосховище, канал, водоносний горизонт). **"Водний кодекс України", ст. 1.** ***Примітка.*** Належить до природних ланок кругообігу води. **ДСТУ 3041-95, п. 4 т.**
.002	**объект обращения с радиоактивными отходами** *об'єкт поводження з радіоактивними відходами* equipment for treating radioactive wastes	Споруда, приміщення або обладнання, призначені для збирання, перевезення, перероблення, зберігання або поховання радіоактивних відходів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 т.**
.003	**объект рекультивации** *об'єкт рекультивації* reclamation object	Порушена земельна ділянка, що підлягає рекультивації. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 29 т.**
.004	**объекты для удаления отходов** *об'єкти для видалення відходів* special sites for wastes disposal	Об'єкти, на використання яких для видалення відходів попередньо одержано письмовий дозвіл від природоохоронних органів. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 т.**
.005	**объекты для утилизации отходов** *об'єкти для утилізації відходів* installations for waste utilization	Об'єкти, на використання яких для утилізації відходів попередньо отримано письмовий дозвіл від природоохоронних органів. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 т.**
.006	**объекты обращения с отходами** *об'єкти поводження з відходами* constructions for treating wastes	Місця чи об'єкти, що використовуються для збирання, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження та поховання відходів. **Закон України "Про відходи", ст. 1 т.**
.007	**охраняемый природный объект**	Об'єкт з режимом природокористування, який забезпечує збереження

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	природний об'єкт, що охороняється protected natural territory	особливо цінних природних комплексів, що мають значне наукове, культурно-пізнавальне, історичне або естетичне значення. **ГОСТ 17.6.1.01-83, п. 66.**
.008	**подопытный объект** *піддослідний об'єкт* test object	Окремі види тварин, вищих рослин, грибів, бактерій, прийняті в лабораторній практиці для випробувань і оцінювання пестицидів, отруйних речовин тощо. **ДСТУ 3180-95, п. 6.5 m**.
.009	**потенциально опасный объект** *потенційно небезпечний об'єкт* potentially hazardous object	Будь-яке джерело потенційної шкоди життєво важливим інтересам людини. **ДСТУ 2156-93, п. 1.5**.
.010	**техногенно опасный объект** *техногенно небезпечний об'єкт* industrial dangerous unit	Об'єкт, що за своїми технічними та (чи) технологічними властивостями внаслідок порушення режиму роботи може створювати небезпеку населенню та довкіллю.
.011	**экологически опасный объект** *екологічно небезпечний об'єкт* environmentally hazardous object	Об'єкт, що за своїми технічними, технологічними, хімічними, біологічними або іншими властивостями забруднює довкілля.
O.019.000	**объем** *об'єм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* volume	Величина, що визначається довжиною, шириною та висотою, характеризує яке-небудь тіло із замкненою поверхнею та вимірюється в кубічних одиницях (одиниця в СІ — кубічний метр, $м^3$).
	обсяг *[-ягу, д. -ягові/-ягу, ор. -ягом, м. -язі; мн. -яги, -ягів]* count, scope, size, quantity, capacity, amount	Розмір, величина, кількість, значення, межі чогось.

.001	**критический объем вещества** *критичний об'єм речовини* critical volume of a substance	Об'єм речовини в її критичному стані.
.002	**молярный объем** *молярний об'єм* molar volume	Фізична величина, що дорівнює відношенню об'єму порції речовини до кількості речовини в даній порції (одиниці в СІ — кубічний метр на моль, $м^3$/моль).
.003	**нормативно допустимые объемы образования отходов** *нормативно допустимі обсяги утворення відходів* standard permissible volumes of waste production	Максимальний обсяг відходів, що може утворитися в результаті технологічного процесу за умови дотримання встановленого технологічного регламенту. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів", п. 2 m.**
.004	**объем пробы** *об'єм проби* sampling volume	Певна кількість непоштучної продукції або речовини, яка складає пробу. **ДСТУ 3514-97, п. 4.17 m**. ***Примітка.*** Вимірюється в одиницях об'єму.
.005	**парциальный объем** *парціальний об'єм* partial volume	Об'єм, який зайняв би газ, що входить до складу газової суміші, якби він мав ті самі температуру та тиск, що й уся суміш, а всі інші гази були б видалені із суміші.
.006	**удельный объем** *питомий об'єм* specific volume	Фізична величина, що дорівнює відношенню об'єму, який займає речовина, до маси цієї речовини (одиниця в СІ — $м^3$/кг). ***Примітка.*** Питомий об'єм є величиною, зворотною до густини.
О.020.000	**ОВ** *ОР* *[невідм.]*	*Див.* В.013.027 отруйна РЕЧОВИНА.
О.021.000	**ОВОС** *ОВНС* *[невідм.]*	*Див.* О.075.002 ОЦІНЮВАННЯ впливу на довкілля.

О.022.000	**огнезащита** *вогнезахист* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* flame retardance, fire retardance	Зниження пожежної небезпеки матеріалів та конструкцій методом спеціального оброблення або нанесення покриття. **ДСТУ 2272-93, п. 34 m.**
.001	**глубокая огнезащита** *глибокий вогнезахист* deep fire retardance	Вогнезахист маси виробу, матеріалу, конструкції. **ДСТУ 2272-93, п. 36.**
.002	**поверхностная огнезащита** *поверхневий вогнезахист* surface fire retardance	Вогнезахист поверхні виробу, матеріалу, конструкції. **ДСТУ 2272-93, п. 35.**
.003	**химическая огнезащита** *хімічний вогнезахист* chemical fire retardance	Вогнезахист, що ґрунтується на хімічній взаємодії антипірену з оброблюваним матеріалом. **ДСТУ 2272-93, п. 37.**
О.023.000	**огнестойкость** *вогнестійкість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* fire resistance	Властивість будівельних конструкцій і елементів зберігати свою тримкість, а також чинити опір виникненню наскрізних отворів чи прогріванню до критичних температур і поширенню вогню. ***Примітка.*** Критичні температури встановлюються чинними методиками. **ДСТУ 2272-93, п. 43 m.**
О.024.000	**огнетушитель** *вогнегасник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* fire extinguisher	Переносне чи пересувне обладнання для гасіння осередків пожежі за рахунок випуску запасеної вогнегасної речовини. **ДСТУ 2273-93, п. 8.**
О.025.000	**одежда** *одяг* *[-ягу, д. -ягові/-ягу, ор. -ягом, м. -язі]* clothes, clothing, suit	Сукупність предметів, виробів (із тканини, хутра, шкіри), якими покривають тіло.
.001	**специальная одежда** *спеціальний одяг* special clothes	Засіб індивідуального захисту шкірного покриву працівника від впливу небезпечного та шкідливого виробничого чинника. **ГОСТ 23255-78, приложение, п. 8 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка. Порядок забезпечення робітників і службовців спецодягом регламентується ДНАОП 0.00-4.26-96.
.002	**технологическая одежда** *технологічний одяг* technological clothes	Комплект одягу та взуття, призначений для тих, хто працює у чистому виробничому приміщенні, який не спричиняє забруднення виробів, робочого місця, інструменту, а також виникнення статичного електричного заряду та забезпечує дотримання параметрів мікроклімату. **ДСТУ 2357-94, п. 33 т.**
О.026.000	**одорант** *одорант* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* odorant	*[< лат. odorans (odorantis) — пахучий]* Речовина, як правило сірковмісна сполука, для надання газу характерного, як правило, попереджувального запаху. ***Примітка 1.*** Уведення одоранту сприяє локалізації місць витікань комунально-побутового та технологічного газів. ***Примітка 2.*** Шкідлива речовина.
О.027.000	**одорация** *одорація* *[-ії, ор. -ією]* odorization	*[< лат. odoro — роблю пахучим]* Додавання до горючих газів речовин із сильним запахом (одорантів) для виявлення витікань газу.
О.028.000	**одоризация** *одоризація* *[-ії, ор. -ією]* odorization	*[< лат. odoro — роблю пахучим]* *Див.* О.027.000 ОДОРАЦІЯ.
О.029.000	**одориметр** *одориметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* odorimeter	*[< лат. odorans (odorantis) — пахучий + гр. metreo — вимірюю]* Прилад, призначений для оцінювання за п'ятибальною шкалою інтенсивності запаху газоповітряної суміші. **ГОСТ 22387.5-77, п. 2 т.**
О.030.000	**озон** *озон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* ozone	*[< гр. ozon — пахучий]* Синій вибухонебезпечний газ із різким запахом, який утворює озоновий шар атмосфери та затримує шкідливе для всього живого ультрафіолетове випромінювання Сонця. ***Примітка.*** Застосовується як окисник, для дезінфекції води й т.ін.

О.031.000	**озонатор** *озонатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* ozonizer	*[< гр. ozon — пахучий]* Апарати для очищення стічних вод від фенолів, нафтопродуктів, сірководню, сполук арсену, поверхнево-активних речовин (ПАР), ціанідів, барвників, пестицидів і т.ін., а також для знешкодження, знебарвлення, усунення неприємних присмаків і запахів.
О.032.000	**озонирование** *озонування* *[-ння, ор. -нням]* ozonization	*[< гр. ozon — пахучий]* Технологічний процес оброблення озоном середовища з метою окиснення окремих компонент або знезаражування середовища.
.001	**озонирование воды** *озонування води* ozonization of water	Технологічний процес додавання озону до води з метою дезінфекції, окиснення органічних речовин або усунення неприємних присмаків або запахів.
О.033.000	**окисление** *окиснення* *[-ння, ор. -нням]* oxidization, oxidation	Процес передавання електронів відновником у процесі окисно-відновної реакції.
О.034.000	**окислитель** *окисник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* oxidant, oxidizer, deelectronating, oxidizing agent	Реагент у окисно-відновній реакції, що приймає електрони. ***Примітка. В екології —*** деякі окисники (наприклад, які виділяють горючі продукти в процесі взаємодії з водою, киснем повітря або одне з одним) відносяться до категорії небезпечних речовин, визначають небезпечну діяльність людини за їх граничних кількостей 500 — 200 тонн. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток I.**
.001	**фотохимический окислитель** *фотохімічний окисник* photochemical oxidant	Окисник, у присутності якого відбуваються реакції перетворення речовин під дією сонячного світла.
О.035.000	**окисляемость** *окисність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]*	1. Властивість піддаватися окисненню. 2. Величина, що характеризує цю властивість.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	oxidability, oxidizability, oxidation susceptibility	
.001	**окисляемость воды** *окисність води* water oxidation susceptibility	Величина, що характеризує вміст у воді органічних і мінеральних речовин, які піддаються окисненню одним із сильних хімічних окисників за певних умов.
O.036.000	**окись** *окис* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* oxide	*Див.* O.039.000 ОКСИД.
O.037.000	**окрашенность** *забарвленість* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* colority	1. Наявність певної барви, кольору, відтінку. 2. Показник, що характеризує цю наявність.
.001	**окрашенность воды** *забарвленість води* colority of water	Показник, що характеризує наявність речовин, що викликають забарвлення води.
O.038.000	**оксиген** *оксиген* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* oxygen	*[лат. oxygenium < гр. oxys — кислий + genes — народжений]* Латинська назва кисню, яка застосовується в назвах сполук кисню, процесів за його участю тощо (наприклад, оксидиметрія).
O.039.000	**оксид** *оксид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* oxide	*[фр. oxyde < гр. oxys — кислий]* Хімічна сполука, яка належить до класу, що об'єднує сполуки елементів із киснем із ступенем окиснення II.
.001	**несолеобразующий оксид** *несолетвірний оксид* nonsalt-forming oxide	Оксид, що не виявляє ні основних, ні кислотних властивостей.
.002	**оксид азота** *оксид азоту* nitrogen oxide NO	Несолетвірний оксид, погано розчинний у воді отрутний газ, проміжний продукт у виробництві азотної кислоти.

		Примітка. Одним з основних джерел викидів оксидів і діоксидів азоту є процеси, установки та обладнання зі спалювання палива та відходів (турбіни та двигуни внутрішнього згоряння, котли тощо).
.003	**оксид углерода** *оксид вуглецю* carbon oxide CO	Газ, який важко розчиняється у воді; використовується як паливо, як сировина в органічному синтезі. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.004	**солеобразующий оксид** *солетвірний оксид* salt-forming oxide	Оксид, здатний утворювати солі.
O.040.000	**оксидиметрия** *оксидиметрія* *[-ії, ор. -ією]* oxidimetry	*[< фр. oxyde — оксид + гр. metreo — вимірюю]* Група методів кількісного хімічного аналізу, які ґрунтуються на використанні окисно-відновних реакцій.
O.041.000	**окситенк** *окситенк* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* oxytank	*[< гр. oxys — кислий + англ. tank — бак, цистерна]* Споруда для біологічного очищення стічних вод із застосуванням аерації чистим киснем чи повітрям, збагаченим киснем. **ДСТУ 2569-94, п. 108 m.**
O.042.000	**олигомер** *олігомер* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* oligomer	*[< гр. oligos — малий + meros — частина, частка]* Органічна сполука, яка займає за значенням молекулярної маси ділянку між мономірами та високомолекулярними сполуками. ***Примітка.*** Є сировиною для синтезу полімерів, входить до складу клеїв і т.ін.
O.043.000	**опасность** *небезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* hazard, risk, danger	1. Стан, за якого існує загроза чогось. 2. Потенційне джерело шкоди. **ДСТУ 2293-99, п. 4.9**. 3. Сукупність чинників, пов'язана з експлуатацією промислового підприємства, що діє постійно або виникає внаслідок певної ініціювальної події чи певного збігу обставин, що чинять (здатні чинити) негативний вплив на людей і довкілля. **ДСТУ 2156-93, п. 1.1 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	небезпечність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю] hazard, risk, danger	Властивість об'єкта завдавати шкоди здоров'ю людей, майну та довкіллю.
.001	**биологическая опасность продукции** *біологічна небезпечність продукції* biological hazard of production	Небезпечність продукції, викликана зниженням надійності та працездатності виробів за рахунок грибкових утворень, плісняви, наявності гризунів, термітів, комах тощо. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 6 m.**
.002	**внешняя опасность продукции** *зовнішня небезпечність продукції* external hazard of production	Небезпечність продукції, що виникає під дією зовнішніх (щодо продукції) чинників і виявляється внаслідок зміни властивостей продукції в результаті зміни умов зовнішнього середовища або відхилення від заданих умов споживання продукції. **Р 50-026-94, п. 3.4 m**.
.003	**внутренняя опасность продукции** *внутрішня небезпечність продукції* internal hazard of production	Небезпечність продукції, потенційно закладена в самій продукції, тобто зумовлена її складом, структурою, матеріалами, і яка виявляється в процесі споживання продукції. **Р 50-026-94, п. 3.4 m**.
.004	**механическая опасность продукции** *механічна небезпечність продукції* mechanical hazard of production	Небезпечність продукції, викликана механічною нестабільністю продукції, зумовленою зношуваністю, деформованістю, корозійністю, здатністю забруднювати робочу зону механічними відходами, а також схильністю до механічних коливань (шумності, віброактивності). **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 1 m.**
.005	**непрямая опасность продукции** *непряма небезпечність продукції* indirect hazard of	Небезпечність продукції, що виявляється через замкнутий простір зовнішнього середовища, в якому реалізується процес споживання продукції (житлове приміщення, робоче місце оператора тощо). **Р 50-026-94, п. 3.3 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	production	
.006	**опасность в чрезвычайных ситуациях** *небезпека у надзвичайних ситуаціях* danger in emergency	Стан, за якого існує наявна або ймовірна загроза виникнення вражальних чинників і їх впливу (дії) на населення, об'єкти економіки та довкілля. ***Примітка.*** Види небезпеки: радіаційна, хімічна, геологічна, пожежна, біологічна (епідеміологічна), метеорологічна й гідрологічна. **ДСТУ 3891-99, п. 4.6 m**.
.007	**опасность от излучения** *небезпечність від випромінювання* radiation hazard	Небезпечність, викликана постійною необоротною зміненою електричних, механічних, хімічних та інших властивостей матеріалів і продукції під впливом проникної радіації. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 8 m.**
.008	**пожарная опасность** *пожежна небезпека* fire hazard	Стан, за якого можливо виникнення та (чи) розвиток пожежі. **ДСТУ 2272-93, п. 32 m.**
.009	**профессиональная опасность** *професійна небезпека* professional hazard	Небезпека, яка може виникнути в процесі виконання роботи та призвести до травми, захворювання або смерті. **ДСТУ 2293-99, п. 4.28 m**.
.010	**прямая опасность продукции** *пряма небезпечність продукції* direct hazard of production	Небезпечність продукції, що виникає шляхом безпосереднього контакту людини з продукцією в процесі її споживання і зумовлена тими властивостями продукції, які здійснюють шкідливий фізіологічний вплив на людину. **Р 50-026-94, п. 3.3 m**.
.011	**термическая опасность продукции** *термічна небезпечність продукції* thermal hazard of production	Небезпечність продукції, викликана нестійкістю продукції внаслідок перегрівання та (чи) переохолодження. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 3 m.**
.012	**химическая опасность продукции** *хімічна небезпечність продукції*	Небезпечність продукції, викликана схильністю органічних матеріалів до розпаду під впливом сонячного випромінювання, до створювання димових газів, які містять у собі сірку,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	chemical hazard of production	до шкідливого впливу на продукцію спеціальних середовищ (розчинів дезактивації, отруйних речовин, радіаційних аерозолів тощо). **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 5 m.**
.013	**электрическая опасность продукции** *електрична небезпечність продукції* electrical hazard of production	Небезпечність продукції, викликана електротехнічною нестабільністю продукції, що призводить до можливості ураження електричним струмом. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 2 m.**
О.044.000	**оператор** *оператор* *[-ра, д. -рові/-ру, зн. -ра|-р, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів, зн. -рів|-ри]* operator, statement	*[лат. operator — виконавець]* Людина, яка здійснює трудову діяльність, основу якої складає взаємодія з машиною та середовищем на робочому місці з використанням інформаційної моделі та органів керування. **ДСТУ 2429-94, п. 21 m.**
О.045.000	**орбиталь** *орбіталь* *[-лі, ор. -ллю; мн. -лі, -лей]* orbital	*[< лат. orbita < orbis — коло]* Хвильова функція зв'язаного електрона, який перебуває в полі нуклідів і усередненому полі всіх інших електронів, пов'язаних із тими самими нуклідами. ***Примітка.*** Часто використовується для побудови зображень просторового розподілу електронної густини.
О.046.000	**орган** *орган* *[-на (елемент машини, частина організму) /-ну (установа, друковане видання), д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* organ, body, authority	*[гр. organon — знаряддя, інструмент]* 1. ***В юриспруденції —*** юридична або адміністративна одиниця, що має конкретні завдання та структуру. ***Примітка.*** Прикладами є організації, органи влади, фірми, установи. **ISO/IEC Guide 2:1991.** 2. ***У техніці —*** механічний елемент машини, за допомогою якого нею керують або її переміщують. 3. ***У біології —*** частина організму, що має певну будову та спеціальне

		призначення.
.001	**компетентный орган** *компетентний орган* competent organ	***У міжнародному екологічному праві —*** національний орган або органи, призначені тією або іншою стороною як відповідальні за виконання функцій, що стосуються планованої діяльності, та (чи) орган або органи, на які та або інша сторона покладає повноваження з прийняття рішень, що стосуються цієї діяльності. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**
.002	**компетентный орган по надзору за трансграничной перевозкой отходов** *компетентний орган із нагляду за транскордонним перевезенням відходів* competent body for transboundary waste transport control	Спеціально вповноважений державний орган, який відповідає за одержання повідомлення про транскордонне перевезення відходів і будь-якої пов'язаної з цим інформації, забезпечення відповіді на таке повідомлення (видачу дозволу чи відмову в його видачі), а також за реєстрацію інформації чи ведення бази даних з питань транскордонного перевезення відходів і їх утилізації (видалення). **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
.003	**органы чувств** *органи чуття* organs of sense	Чутливі органи людини та тварини, які сприймають і аналізують подразнення, що надходять із зовнішнього та внутрішнього середовища.
O.047.000	**организация** *організація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* organization	*[фр. organisation]* 1. Будова системи (пристрою) з урахуванням взаємодії її складових частин. 2. Компанія, корпорація, фірма, підприємство, орган влади чи інша установа, їх підрозділи чи їх об'єднання, із правами юридичної особи чи без них, суспільною чи приватною або з іншими формами власності, які виконують самостійні функції та мають

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		адміністрацію. ***Примітка.*** В організаціях, що включають кілька функційних підрозділів, окремий функційний підрозділ також може бути визначений як організація. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.12 m**. 3. Комплекс планомірно продуманих заходів, зміст яких полягає в координації дій окремих елементів системи, досягненні взаємної відповідності функціонування її частин. 4. Об'єднання, спілка, засновані для досягнення певної мети.
.001	**региональная организация экономической интеграции** *регіональна організація економічної інтеграції* region organization of economic integration	Організація, заснована суверенними державами даного регіону, до компетенції якої входять відповідні питання та яка належним чином уповноважена, відповідно до її внутрішніх процедур, підписувати, ратифікувати, приймати та затверджувати відповідні документи або приєднуватися до них. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**
О.048.000	**организм** *організм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* organism	*[фр. organisme]* Жива істота або рослина.
.001	**автотрофные организмы** *автотрофні організми* autotrophic organisms	Організми, здатні утворювати органічні речовини з неорганічних, використовуючи енергію Сонця чи енергію, що вивільняється в хімічних реакціях. **ДСТУ 2881-94, додаток Б, п. Б.1 m**.
.002	**вредные организмы** *шкідливі організми* pests	Організми, унаслідок діяльності яких уражаються живі організми й завдається шкода матеріальним цінностям. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1 m.**
.003	**гетеротрофные организмы** *гетеротрофні*	Організми, що утворюють органічні речовини лише з готових органічних речовин — продуктів життєдіяльності

	організми heterotrophic organisms	інших організмів. **ДСТУ 2881-94, додаток Б, п. Б.2**.
О.049.000	**ороситель** *зрошувач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* feeder, sprinkler	Пристрій для підведення води.
.001	**ороситель биологического фильтра** *зрошувач біологічного фільтра* sprinkler of a biological filter, biological filter sprinkler	Пристрій для рівномірного розподіляння стічних вод на поверхні завантаження біологічного фільтра. **ДСТУ 2569-94, п. 106 m.**
О.050.000	**осадок** *осад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* sediment	Тверді частинки, що є в рідині та осідають на дно та стінки посудини (резервуара, споруди) унаслідок відстоювання.
.001	**осадок сточных вод** *осад стічних вод* sediment of waste water	Твердий залишок, одержаний унаслідок розділення суспензії. **ДСТУ 2569-94, п. 88 m.**
.002	**сырой осадок сточных вод** *сирий осад стічних вод* crude sediment of waste water	Осад із первинних відстійників. **ДСТУ 2569-94, п. 102 m.**
О.051.000	**осаждение** *осадження* *[-ння, ор. -нням]* precipitation	Відокремлення дисперсної фази із запилених газів, суспензій та емульсій під впливом інерційних та (чи) електростатичних сил.
О.052.000	**осветление** *прояснювання* *[-ння, ор. -нням]* clarification	Видалення з рідин твердої фази за допомогою гідромеханічних або масообмінних процесів.
.001	**осветление воды** *прояснювання води* water clarification	Видалення з води суспензованих і колоїдних речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 20 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

О.053.000	**осветлитель** *прояснювач* *[-ча, д. -чеві/-чу,* *ор. -чем, м. -чі;* *мн. -чі, -чів]* clarifier	Апарат для очищення природних вод і для попереднього очищення стічних вод деяких виробництв.
.001	**осветлитель воды** *прояснювач води* water clarifier	Споруда для прояснювання води пропусканням її крізь шар змуленого осаду у висхідному потоці води. **ДСТУ 2569-94, п. 28 m.**
О.054.000	**осмос** *осмос* *[-су, д. -сові/-су,* *ор. -сом, м. -сі/-сові]* osmosis, osmose	*[< гр. osmos — штовхання, тиснява]* Дифузія розчинника крізь напівпроникну мембрану, що розділяє два розчини різної концентрації або чистий розчинник і розчин.
.001	**обратный осмос** *зворотний осмос* back osmosis, reverse osmosis	Процес фільтрування розчинів крізь напівпроникні мембрани під тиском, який перевищує осмотичний. ***Примітка.*** Здійснюється завдяки властивості мембрани пропускати молекули розчинника та затримувати молекули розчиненої речовини.
О.055.000	**основание** *основа* *[-ви, ор. -вою;* *мн. -ви, -в]* base	1. ***У хімії —*** загальна назва хімічних сполук, які містять у своєму складі, як правило, одну або декілька гідроксильних груп, здатних до заміщення на аніони чи будь-які інші нуклеофіли. 2. ***У техніці —*** опорна частина конструкції чи її елемента. **ДСТУ 3348-96, п. 5.11 m**. 3. ***У позиційних системах числення —*** ціле число, послідовність цілочисельних степенів якого створює значення (ваги) для послідовності цифрових позицій.
.001	**сильное основание** *сильна основа* strong base	Основа, що має високий ступінь дисоціації в розчині.
.002	**слабое основание** *слабка основа* weak base	Основа, що має низький ступінь дисоціації в розчині.
О.056.000	**особь** *особина*	Елементарна (неподільна) одиниця живого.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н] individual, person	
O.057.000	**остаток** *залишок* *[-шка, д. -шкові/-шку, ор. -шком; мн. -шки, -шків]* residue, rest, balance, residuum	1. Рештки; те, що лишилося невитраченим, невикористаним. 2. Матеріал (речовина), що залишився після закінчення якого-небудь процесу. 3. ***У хімії —*** тверда речовина, що не пройшла крізь фільтр.
	остача *[-чі, ор. -чею; мн. -чі, -ч, д. -чам]* remainder	***У математиці —*** найменше додатне число, яке можна одержати з діленого, віднімаючи з нього різні кратні дільника.
.001	**кислотный остаток** *кислотний залишок* acid residual	Структурний елемент молекули кислоти, який являє собою радикал.
.002	**остаток после выпаривания** *залишок після випарювання* residue after evaporation	Тверді речовини, що залишаються після випарування проби води та висушування їх за певної температури (для дистильованої води — за 105 — 110 °C). **ГОСТ 6709-72, п. 3.3 m**.
.003	**остаток после прокаливания** *залишок після прожарювання* residue after calcination	Тверді речовини, що залишаються після прожарювання сухого залишку проби води за певної температури (для дистильованої води — за 600 — 700 °C). **ГОСТ 6709-72, п. 3.4 m**.
.004	**сухой остаток** *сухий залишок* dry residue	1. Тверді речовини, що утворюються в результаті випарування або прожарювання рідинної проби аналізованої речовини. 2. Показник якості води, який характеризує вміст колоїдних і розчинених неорганічних і (частково) органічних домішок у воді (без газів). ***Примітка.*** Вимірюється в мг/кг.
O.058.000	**отбор** *відбирання* *[-ння, ор. -нням]* selection	1. Процес вибирання (виділення частини). 2. Виділення частини робочого середовища для вимірювання його параметрів, приготування показної проби аналізованої речовини.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	відбір *[-бору,* *д. -борові/-бору,* *ор. -бором, м. -борі;* *мн. -бори, -борів]* sample	Зразок середовища.
.001	**отбор проб** *відбирання проб* sampling	Узяття частини матеріалу із загальної маси з метою дослідження (наприклад, вологості, складу).
O.059.000	**отвал** *відвал* *[-лу, д. -лові/-лу,* *ор. -лом, м. -лі/-лові;* *мн. -ли, -лів]* disposal area, dump, tail	Штучний насип, що утворюється внаслідок розміщення на спеціально відведених площах пустих порід або некондиційних корисних копалин, промислових, комунально-побутових відходів. **ДСТУ 3454-96, п. 4.5 m**.
.001	**внешний отвал** *зовнішній відвал* dumping outside of open-cut mine	Відвал поза контуром кар'єру. **ДСТУ 3454-96, п. 4.7**.
.002	**внутренний отвал** *внутрішній відвал*	Відвал у виробленому просторі кар'єру. **ДСТУ 3454-96, п. 4.6**.
O.060.000	**отвалообразование** *відвалоутворення* *[-ння, ор. -ннням;* *мн. -ння, -нь]* refuse disposal, stacking	Формування відвалів на спеціально відведених ділянках або відпрацьованому просторі кар'єрів у разі відкритого та підземного розроблення. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 18.**
O.061.000	**ответственность** *відповідальність* *[-ності, д. і м. -ності,* *ор. -ністю]* responsibility, liability, accountability	Покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за свої (або чиїсь) учинки (дії або бездіяльність), за певну ділянку роботи тощо. ***Примітка.*** Розрізняють юридичну та моральну відповідальність.
.001	**административная ответственность** *адміністративна відповідальність* managerial responsibility	Вид юридичної відповідальності громадян і посадових осіб за протиправні дії чи бездіяльність, що посягає на державний або громадський порядок, власність, права та свободи громадян, яка полягає в застосуванні адміністративного стягнення, передбаченого Кодексом України про адміністративні правопорушення або іншим

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		адміністративним законодавством.
.002	**гражданская ответственность** *цивільна відповідальність* civil liability	Вид юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань і договорів, а також інших цивільних порушень, яка полягає в примусовому впливі на порушника цивільних прав і обов'язків шляхом застосування до нього санкцій, які призводять до додаткових невигідних майнових наслідків. ***Примітка 1.*** Цивільна відповідальність установлюється законом або договором сторін. ***Примітка 2.*** Цивільна відповідальність має компенсаційний характер, оскільки мета її поновити порушені майнові права кредитора. Настає за умови невиконання або неналежного виконання зобов'язання, протиправного акту поведінки порушника, заподіяння шкоди, наявності причинного зв'язку між поведінкою порушника й заподіяними збитками, а також вини. Без вини несе відповідальність лише власник джерела підвищеної небезпеки (автомобіля тощо).
.003	**материальная ответственность за ущерб** *матеріальна відповідальність за шкоду* liability for damage	Матеріальна відповідальність власника підприємства за шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків. ***Примітка.*** Визначається статтею 173 "Кодексу законів про працю України" та регламентується ДНАОП 0.05-1.02-93.
.004	**ответственность за ущерб окружающей среде** *відповідальність за шкоду довкіллю* responsibility for environmental damage	Відповідальність за екологічне правопорушення, установлена адміністративним і кримінальним законодавством.
.005	**уголовная ответственность** *кримінальна відповідальність* criminally liability	Вид юридичної відповідальності за вчинення фізичною особою (навмисно чи необережно) небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка. Притягнення до кримінальної відповідальності можливо лише за наявності встановлених законом ознак злочину (складу злочину) та означає збудження карної справи, її подальше розслідування, розгляд у суді.
.006	**юридическая ответственность** *юридична відповідальність* legal liability	Установлений законодавством і забезпечений державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати позбавлення певних благ та (або) належних йому цінностей (позбавлення волі, позбавлення права обіймати певну посаду, позбавлення майна шляхом його конфіскації, стягнення штрафів тощо). ***Примітка 1.*** Юридична відповідальність — це форма впливу на порушників, реакція держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи. ***Примітка 2.*** Залежно від галузі законодавства розрізняють такі види юридичної відповідальності: кримінальну, адміністративну, цивільну та інші.
O.062.000	**отгонка** *відгін* *[-гону, д. -гонові/-гону, ор. -гоном, м. -гоні]* distillation, topping	Поділ суміші компонентів на фракції за допомогою кип'ятіння.
O.063.000	**отказ** *відмова* *[-ви, ор. -вою; мн. -ви, -в]* failure	Подія, яка полягає в утраті об'єктом здатності виконувати потрібну функцію, тобто в порушенні працездатного стану об'єкта. ***Примітка.*** "Відмова" є подією, на відміну від "несправності", що є станом та причиною відмови. **ДСТУ 2860-94, п. 3.3.1 m**.
O.064.000	**отложение** *відкладення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* sedimentation, deposit	Осад у формі шару, пласта.
.001	**донные отложения** *донні відкладення* bottom sediment	Донні наноси та тверді частинки, що утворилися та осіли на дно водного об'єкта внаслідок фізико-хімічних і біохімічних процесів, які відбувають-

		ся в ньому з речовинами як природного, так і техногенного походження. **ГОСТ 17.1.5.01-80, приложение 2 m.**
O.065.000	**отношения** *відносини* *[-н]* relations	Стосунки, зв'язки між ким-небудь, контакти.
.001	**экологические отношения** *екологічні відносини* relations on environmental issues	Відносини, що виникають з приводу охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів.
O.066.000	**отравление** *отруєння* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* intoxication, poisoning	Захворювання, зумовлене впливом на організм отрути різного походження. ***Примітка 1.*** Залежно від характеру захворювання розрізняють гострі та хронічні отруєння. ***Примітка 2.*** Залежно від причин отруєння розрізняють: виробничі та побутові (у тому числі харчові, медикаментозні, алкогольні, наркотичні тощо).
.001	**медикаментозное отравление** *медикаментозне отруєння* medicinal poisoning	Отруєння, яке спричиняється тією чи іншою лікарською речовиною через неправильне дозування, неправильне застосування або приготування, а також унаслідок особливої чутливості даного хворого до лікарського препарату.
.002	**острое отравление** *гостре отруєння* acute poisoning	Отруєння, яке виникає внаслідок відносно сильного, але одноразового впливу отрути на організм.
.003	**пищевое отравление** *харчове отруєння* food poisoning, alimentary toxicosis, food-born disease	Гостре або хронічне захворювання, яке виникає внаслідок споживання продуктів, що містять отрути. ***Примітка 1.*** Виникнення харчових отруєнь може бути пов'язане із споживанням продуктів: отрутних за своєю природою, забруднених отрутними домішками; тимчасово отрутних, унаслідок особливостей біохімічних процесів, які діють у певні періоди в цих продуктах. ***Примітка 2.*** Від харчових отруєнь слід відрізняти захворювання, викликані спожи-

		ванням зіпсованої та недоброякісної їжі.
.004	**хроническое отравление** *хронічне отруєння* chronic toxicosis	Отруєння, яке виникає внаслідок відносно тривалого проникнення в організм незначних кількостей отрути.
O.067.000	**отстаивание** *відстоювання* *[-ння, ор. -нням]* settling	Процес осаджування під дією сили ваги.
O.068.000	**отстойник** *відстійник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* settling basin, settling tank, settler	Споруда, апарат для осадження з рідини змулених у ній частинок.
.001	**вторичный отстойник** *вторинний відстійник* secondary settler	Відстійник, в якому відбувається біологічне та хімічне очищення стічних вод.
.002	**двухъярусный отстойник** *двоярусний відстійник* compound settler	Відстійник, в якому процес відстоювання стічних вод і зброджування осаду суміщені та відбуваються в конструктивно розділених об'ємах. **ДСТУ 2569-94, п. 99 m.**
.003	**отстойник для очистки воды** *відстійник для очищення води* settler for water purification	Споруда для осадження з води змулених речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 27 m.**
.004	**первичный отстойник** *первинний відстійник* primary settler	Відстійник, в якому відбувається механічне очищення стічних вод.
O.069.000	**отходы** *відходи* *[-дів]* waste, refuse, tailings	1. Структурний елемент матеріального та (чи) енергетичного балансу технологічного процесу, який не є сировиною, а також побічним або цільовим продуктом. 2. Будь-які речовини, матеріали та предмети, що утворюються в процесі

		людської діяльності та не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. **Закон України "Про відходи", ст. 1.** ***Примітка.*** У довкіллі відходи виступають, з одного боку, як забруднення, займаючи в ньому (довкіллі) відповідний простір та (чи) негативно впливаючи на інші живі та неживі об'єкти та субстанції, а, з іншого боку — як матеріальні ресурси, придатні для використання безпосередньо після утворення чи відповідного перероблення. **ДСТУ 2195-99, п. 3.2 m.**
.001	**возвратные отходы** *поворотні відходи* reusable wastes	Відходи, які частково або повністю втратили якості початкового матеріалу, але можуть бути вдруге використані як сировина для вироблення інших видів продукції або реалізовані як вторинна сировина. **ДСТУ 2961-94, п. 2.**
.002	**долгоживущие радиоактивные отходы** *довгоіснуючі радіоактивні відходи* long-lived radioactive waste	Радіоактивні відходи, рівень звільнення яких від контролю органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки досягається через 300 років і більше. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
.003	**короткоживущие радиоактивные отходы** *короткоіснуючі радіоактивні відходи* short-lived radioactive waste	Радіоактивні відходи, рівень звільнення яких від контролю органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки досягається раніше ніж через 300 років. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
.004	**неиспользуемые отходы** *невикористовувані відходи* unreclamable waste	Вторинні матеріальні ресурси, для яких на даний час відсутні умови використання. **ДСТУ 2102-92, п. 4 m.**
.005	**опасные отходы** *небезпечні відходи*	Фізичні, хімічні чи біологічні відходи, характеристики яких створюють чи

	hazardous waste	можуть створити значну небезпеку для природного довкілля та здоров'я людини, які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.**
.006	**отходы потребления** *відходи споживання* waste of consumption	Вироби та матеріали, що втратили свої споживчі властивості внаслідок фізичного або морального зношення. **ДСТУ 2102-92, п. 2 m.**
.007	**отходы производства** *відходи виробництва* waste of production	Залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, які утворилися в процесі виготовлення продукції або виконання робіт і втратили повністю або частково початкові споживчі властивості. **ДСТУ 2102-92, п. 1 m.**
.008	**промышленные отходы** *промислові відходи* industrial wastes	Складник норми витрат, що характеризує той залишок початкової сировини, матеріалів для вироблення продукції, який не може бути використаний у процесі її виготовлення. **ДСТУ 2961-94, п. 8.55 m**.
.009	**радиоактивные отходы** *радіоактивні відходи* radioactive waste, radwaste	Матеріальні об'єкти та субстанції, активність нуклідів або радіоактивне забруднення яких перевищує межі, установлені чинними нормами, за умови, що використання цих об'єктів та субстанцій не передбачається. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
.010	**твердые отходы** *тверді відходи* solid waste	Різноманітні за складом і фізико-хімічним властивостями залишки, що характеризуються потенційною споживчою цінністю (придатністю для корисного використання) та є за своєю природою вторинними матеріальними ресурсами, використання яких у матеріальному виробництві, як правило, потребує певних додаткових операцій з метою надання їм необхідних властивостей або чіткої фіксації цих властивостей.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.011	**токсичные отходы** *токсичні відходи* toxic waste	Відходи, що містять токсичні речовини.
O.070.000	**охват** *охоплення* *[-ння, ор. -нням]* coverage, sweep	Поширення на певний простір.
.001	**географический охват ЕМЕП** *географічне охоплення ЄМЄП*	***У міжнародному екологічному праві —*** район, у межах якого здійснюється спостереження в процесі координування міжнародних центрів ЄМЄП. **"Протокол к Конвенции о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния 1979 года, касающийся долгосрочного финансирования совместной программы наблюдения и оценки распространения загрязнителей воздуха на большие расстояния в Европе (ЕМЕП)", ст. 1.**
O.071.000	**охота** *мисливство* *[-ва, ор. -вом]* hunting	Добування диких звірів і птахів, що перебувають у стані природної волі, в межах мисливських угідь із метою задоволення матеріальних, рекреаційних та інших потреб осіб і народного господарства. ***Примітка.*** Мисливство здійснюється шляхом промислового добування й любительського та спортивного полювання на мисливських звірів і птахів. **Закон України "Про тваринний світ", ст. 14 m.**
	полювання *[-ння, д. -нню, ор. -нням, м. -нні]* game-shooting	Пошук та переслідування диких звірів і птахів, що перебувають у стані природної волі, із метою убити чи зловити їх. ***Примітка 1.*** Полювання в межах мисливських угідь здійснюється особами, які досягли 18-річного віку й одержали в установленому порядку дозволи на добування мисливських тварин. ***Примітка 2.*** Порядок здійснення полювання визначається Кабінетом Міністрів України. **Закон України "Про тваринний світ", ст. 16 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

О.072.000	**охотник** *мисливець* *[-вця, ор. -вцем; мн. -вці, -вців]* hunter	Людина, яка займається мисливством, захоплюється полюванням.
О.073.000	**охрана** *охорона* *[-ни, ор. -ною]* protection, safeguard, security, conservation, preserving	1. *Див.* 3.025.000 ЗАХИСТ. 2. Сукупність спеціальних підрозділів, технічних засобів, спрямованих на збереження чого-небудь, кого-небудь.
.001	**охрана атмосферного воздуха** *охорона атмосферного повітря* air protection	Система заходів, спрямованих на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення та поліпшення для екологічного убезпечення життєдіяльності людини, а також відвернення шкідливого впливу на природне довкілля. **Закон України "Про охорону атмосферного повітря", преамбула m.**
.002	**охрана воды** *охорона води* water protection	Система заходів, спрямованих на запобігання забрудненню, засміченню та виснаженню води, а також на обмеження й ліквідацію їх наслідків. **ДСТУ 3041-95, п. 1 m.**
.003	**охрана животного мира** *охорона тваринного світу* animal protection	Система заходів, спрямованих на збереження тваринного світу шляхом: — установлення правил та норм охорони, раціонального використання й відтворення об'єктів тваринного світу; — установлення заборони та обмежень у використанні об'єктів тваринного світу; — охорони від самовільного використання та інших порушень чинного порядку використання об'єктів тваринного світу; — охорони середовища перебування, умов розмноження і шляхів міграції тварин; — запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів;

		— створення заповідників, заказників і виділення інших природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні; — установлення особливого режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України та до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території Республіки Крим та областей; — розведення в неволі рідкісних і зникаючих видів тварин, створення центрів та "банків" для збереження генетичного матеріалу; — установлення науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу та вимог щодо засобів їх добування; — обмеження вилучення тварин із природного середовища для зоологічних колекцій; — подання допомоги тваринам у разі захворювання, загрози їх загибелі під час стихійного лиха та внаслідок надзвичайних екологічних ситуацій; — організації наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування заходів щодо охорони тваринного світу; — виховання громадян у дусі гуманного ставлення до тварин; — пропаганди важливості охорони тваринного світу засобами масової інформації; — здійснення державного контролю у галузі охорони та використання тваринного світу; — проведення заходів екологічної безпеки; — створення системи державного обліку, кадастру та моніторингу тваринного світу; — урахування питань охорони тваринного світу під час установлення

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		екологічних нормативів; — обмеження вивезення за кордон окремих об'єктів тваринного світу; — стимулювання діяльності, спрямованої на охорону, раціональне використання й відтворення тваринного світу; — проведення інших заходів і встановлення інших вимог щодо охорони об'єктів тваринного світу. **Закон України "Про тваринний світ", ст. 33 m.**
.004	**охрана здоровья работников** *охорона здоров'я працівників* health protection of the workers	Система заходів, спрямованих на збереження здоров'я працівників з урахуванням категорії виконуваних робіт та виробничого середовища. **ДСТУ 2293-99, п. 4.46 m**.
.005	**охрана ландшафта** *охорона ландшафту* landscape protection	Система адміністративно-правових, організаційно-господарських, економічних, технологічних, біотехнічних, освітніх і пропагандистських заходів, спрямованих на збереження виконання ландшафтом основних соціально-економічних функцій. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 41.**
.006	**охрана лесного генофонда** *охорона лісового генофонду* protection of forest biodiversity	Система заходів, спрямованих на збереження всієї видової різноманітності лісової флори та фауни. **ГОСТ 17.6.1.01-83, п. 68 m.**
.007	**охрана лесов от пожара** *охорона лісів від пожежі* forest protection from fire	Система заходів, спрямованих на запобігання лісовим пожежам, їх своєчасне виявлення та ліквідацію. **ГОСТ 17.6.1.01-83, п. 30 m.**
.008	**охрана природы** *охорона природи* nature protection, nature conservation,	Система заходів, спрямованих на підтримання раціональної взаємодії між діяльністю людини та довкіллям і забезпечення збереження та віднов-

	environmental protection	лення природних багатств, раціонального використання природних ресурсів, попередження прямих та непрямих шкідливих впливів результатів діяльності суспільства на природу та здоров'я людини. **ГОСТ 17.0.0.01-76, п. 1.2 m**.
.009	**санитарная охрана почв** *санітарна охорона ґрунтів* sanitary protection of soils	Система законодавчих, організаційних та санітарно-технічних заходів, спрямованих на попередження забруднення ґрунтів побутовими та промисловими відходами, а також речовинами, які цілеспрямовано застосовуються в сільському та лісовому господарстві за нешкідливих для здоров'я населення рівнів впливу цих речовин. **ДСТУ 3038-95, п. 5.75 m**.
O.074.000	**оценивание** *оцінювання* *[-ння, ор. -нням]* assessment, evaluation, estimation	1. Визначення наближеного значення невідомого параметра генеральної сукупності за результатами спостережень. **ГОСТ 15895-77, приложение 1, п. 2.15**. 2. Визначення ціни кого- або чого-небудь. 3. Установлення якості кого- або чого-небудь, міри рівня чого-небудь. 4. Висловлення думки про цінність чи значення кого- або чого-небудь.
O.075.000	**оценка** *оцінка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* assessment, evaluation, estimation	1. Статистична характеристика, призначена для визначення невідомого значення деякого параметра сукупності. **ГОСТ 15895-77, приложение 1, п. 2.16 m**. 2. Прийняте позначення якості, значення чого-небудь.
	оцінювання *[-ння, ор. -нням]* assessment, evaluation, estimation	*Див*. O.074.000 ОЦІНЮВАННЯ.
.001	**гигиеническая оценка** *гігієнічне оцінювання* hygienic evaluation	Вивчення токсичності та небезпечності певного чинника довкілля з метою обґрунтування гігієнічного нормативу та (чи) системи профілактичних і

		оздоровчих заходів. **ДСТУ 3038-95, п. 5.97 m**.
.002	**оценка воздействия на окружающую среду** *оцінювання впливу на довкілля* environmental impact assessment	***У міжнародному екологічному праві —*** національна процедура оцінювання можливого впливу планованої діяльності на довкілля. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**
.003	**оценка опасной деятельности** *оцінювання небезпечної діяльності* evaluation of hazardous activity	*Див.* A.047.001 АНАЛІЗ небезпечної діяльності.
.004	**оценка риска** *оцінювання ризику* risk assessment	Ідентифікація небезпеки та можливих її джерел, дослідження механізму їх виникнення, оцінювання ймовірності виникнення ідентифікованих небезпечних подій та їх наслідків. **ДСТУ 3891-99, п. 4.10**.
.005	**оценка риска промышленной аварии** *оцінювання ризику промислової аварії* evaluation of industrial enterprise risk	*Див.* A.047.002 АНАЛІЗ ризику промислової аварії.
.006	**оценка санитарного состояния почвы** *оцінювання санітарного стану ґрунту* sanitary assessment of soil	Визначення фізико-хімічних та біологічних властивостей ґрунту та речовин і організмів, що містяться в ньому, які можуть заподіяти шкоду здоров'ю та самопочуттю людини внаслідок контакту її з ґрунтом, або через суміжні з ним середовища. **ДСТУ 3038-95, п. 5.76 m**.
.007	**экономическая оценка ресурсосбережения** *економічне оцінювання ресурсоощадності*	Визначення рівня економії ресурсів унаслідок упровадження, здійснення ресурсоощадних заходів у натуральній та вартісній формі. ***Примітка.*** На рівні підприємства обчислюється показником прибутку, на рівні

	economic evaluation of resource saving	господарства країни — матеріало-, метало-, енергомісткістю національного доходу. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
О.076.000	**очаг** *осередок* *[-дку, д. -дкові/-дку, ор. -дком, м. -дку; мн. -дки, -дків]* hearth, center, seat	Місце, звідки що-небудь поширюється, зосередження чого-небудь.
.001	**очаг поражения** *осередок ураження* killing zone	Обмежена територія, у межах якої внаслідок дії вражальних чинників джерела небезпеки загинули або були вражені люди, тварини, рослини, завдано шкоди об'єктам економіки та (або) довкіллю. **ДСТУ 3891-99, п. 4.20 m**.
О.077.000	**очистка** *очищення* *[-ння, ор. -нням]* purification, sanitizing, clearing	Дії, спрямовані на одержання чого-небудь чистим (однорідним) за складом.
.001	**биологическая очистка сточных вод** *біологічне очищення стічних вод* biological waste water purification	Технологічні процеси очищення стічних вод, які ґрунтуються на здатності біологічних організмів розкладати забруднювальні речовини. **ДСТУ 2569-94, п. 81 m.**
.002	**глубокая очистка сточных вод** *глибоке очищення стічних вод* deep waste water purification	Додаткове очищення попередньо очищених стічних вод, яке забезпечує подальше зниження в них деяких залишкових забруднювальних речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 83.**
.003	**механическая очистка сточных вод** *механічне очищення стічних вод* mechanical waste water purification	Технологічний процес очищення стічних вод механічними й фізичними методами. **ДСТУ 2569-94, п. 80 m.**
.004	**очистка воды** *очищення води* water purification, water treatment	1. Вилучення з води домішок із метою досягнення потрібної якості. **ДСТУ 3041-95, п. 55 m.** 2. Технологічні процеси, що застосо-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		вуються для прояснювання та знебарвлення води. **ДСТУ 2569-94, п. 18 т.**
.005	**очистка газа** *очищення газу* gas cleaning	Відокремлення від газу та перетворення в нешкідливий стан речовин, що забруднюють атмосферу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 30 т.**
.006	**очистка сточных вод** *очищення стічних вод* waste water purification	Оброблення стічних вод із метою розкладання або вилучення з них певних речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 79 т.**
.007	**промышленная очистка газа** *промислове очищення газу* industrial gas cleaning	Очищення газу з метою подальшої утилізації або повернення у виробництво продукту, відокремленого від газу або перетвореного в нешкідливий стан. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 31 т.**
.008	**санитарная очистка газа** *санітарне очищення газу* hygienic gas cleaning	Очищення газу від залишкового вмісту в газі забруднювальної речовини, завдяки чому забезпечується дотримання встановлених для цієї забруднювальної речовини допустимих концентрацій у повітрі населених пунктів або виробничих приміщень. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 32 т.**
.009	**санитарная очистка населенных пунктов** *санітарне очищення населених пунктів* sanitary cleaning of inhabited locality	Система заходів щодо збирання, зберігання, видалення, знешкодження та утилізації твердих та рідинних комунальних відходів у населених пунктах. **ДСТУ 3038-95, п. 5.78 т**.
.010	**физико-химическая очистка сточных вод** *фізико-хімічне очищення стічних вод* physical-chemical waste water purification	Очищення стічних вод, яке передбачає коагуляцію та флокуляцію, флотацію, адсорбцію, іонний обмін, екстракцію, ректифікацію, випарювання, дистиляцію, зворотний осмос і ультрафільтрацію, кристалізацію, десорбцію, дезодорацію та дегазацію, а також електрохімічні методи. ***Примітка.*** Фізико-хімічне очищення стоків має низку переваг порівняно з іншими методами, наприклад, біохімічними: можливість вилучення зі стічних вод токсичних, біохімічно неокиснюваних органічних забруднень; менша чутливість до зміни

		навантаження; можливість повної автоматизації та рекуперації різних речовин.
.011	**химическая очистка сточных вод** *хімічне очищення стічних вод* chemical waste water purification	Технологічні процеси очищення стічних вод із застосуванням реагентів. **ДСТУ 2569-94, п. 82.**
	П	
П.001.000	**ПАВ** *ПАР* *[невідм.]*	*Див.* В.013.034 поверхнево-активна РЕЧОВИНА.
П.002.000	**паводок** *паводок* *[-дка, д. -дкові/-дку, ор. -дком; мн. -дки, -дків]* flood	Фаза водного режиму річки, що може багаторазово повторюватися в різні сезони року, характеризується інтенсивним збільшенням витрат і рівнів води внаслідок дощів чи сніготанення під час відлиг. **ДСТУ 3517-97, п. 6.34**.
П.003.000	**пай** *пай* *[пая, ор. паєм, м. паї; мн. паї, паїв]* share	*[тур. pay — частина, жереб, доля]* Частка (частина) капіталу (у грошовій або майновій формі), внесена фізичною або юридичною особою в загальний капітал фірми, компанії, товариства, кооперативу тощо. ***Примітка.*** Як правило, паєм виступають грошові або майнові внески в процесі організації кооперативів, приватних малих підприємств, товариств з обмеженою відповідальністю. Від величини паю залежить дохід, дивіденди, що одержує пайовик, і та частина коштів, яку він одержує в разі ліквідації товариства. Пай фіксується в пайовому свідоцтві.
П.004.000	**палеоботаника** *палеоботаніка* *[-іки, д. і м. -іці, ор. -ікою]* paleobotany	*[< гр. palaios — старовинний, давній + botanike — трава, пасовисько]* Розділ палеонтології, який вивчає викопні рослини.
П.005.000	**палеозоология** *палеозоологія* *[-ії, ор. -ією]*	*[< гр. palaios — старовинний, давній + zoon — тварина, жива істота + logos — слово, учення]*

	paleozoology	Розділ палеонтології, який вивчає викопних тварин.
П.006.000	**палеонтология** *палеонтологія* *[-ії, ор. -ією]* paleontology	*[< гр. palaios — старовинний, давній + on (ontos) — сущe + logos — слово, учення]* Наука про викопні тварини (палеозоологія) та рослини (палеоботаніка).
П.007.000	**палочка** *паличка* *[-чки, д. і м. -чці, ор. -чкою; мн. -чки, -чок]* stick, rod	1. Довгастий предмет. 2. Бактерія, що формою нагадує подовжену риску.
.001	**кишечная палочка** *кишкова паличка* Escherichia coli	Патогенний мікроорганізм, який пристосувався до існування в кишечнику людини або тварини та викликає в ньому різні захворювання.
.002	**стеклянная палочка** *скляна паличка* glass rod	Скляний виріб циліндричної форми діаметром 4 — 6 мм, довжиною 150 — 200 мм, який застосовується в лабораторній практиці.
П.008.000	**памятник** *пам'ятка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* monument	Будь-який об'єкт, штучний або природний, який лишився як наслідок якихось історичних або природних подій.
.001	**памятник природы** *пам'ятка природи* natural monument	Окреме унікальне природне утворення, що має особливе природоохоронне, наукове, естетичне та пізнавальне значення. ***Примітка 1.*** Залежно від походження, інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються пам'ятками природи, мети й необхідного режиму охорони вони поділяються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні та геологічні. ***Примітка 2.*** Оголошення природного утворення пам'яткою природи має на меті збереження його в природному стані та проводиться без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. ***Примітка 3.*** На території пам'яток природи забороняється будь-яка діяльність, що загрожує збереженню або призводить до

		деградації чи зміни первісного їх стану. Власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених пам'ятками природи, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 3, 27 — 28 m.**
.002	**памятники садово-паркового искусства** *пам'ятки садово-паркового мистецтва* monuments of horticultural art	Найбільш визначні та цінні зразки паркового будівництва, яким надано такого статусу з метою охорони їх і використання в естетичних, виховних, наукових, природоохоронних та оздоровчих цілях. ***Примітка 1.*** Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення є природоохоронними рекреаційними установами. ***Примітка 2.*** Оголошення парку пам'яткою садово-паркового мистецтва проводиться з вилученням у встановленому порядку або без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. ***Примітка 3.*** На території парків-пам'яток садово-паркового мистецтва можуть проводитися наукові дослідження. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 37 m.**
П.009.000	**пар** *пара* *[-ри, ор. -рою]* vapor	Газоподібний стан речовини в умовах, коли газова фаза може перебувати в рівновазі з рідинною або твердою фазою цієї самої речовини.
.001	**водяной пар** *водяна пара* water vapor, steam	Газоподібний стан води.
.002	**насыщенный пар** *насичена пара* saturated vapor	Пара, що перебуває в термодинамічній рівновазі з рідиною або твердим тілом того самого складу.
.003	**перегретый пар** *перегріта пара* overheated vapor, superheated vapor	Пара, що має температуру вищу від температури насичення для даного тиску.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.010.000	**пара** *пара* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* pair, couple	*[нім. Paar]* 1. Два елементи множини, об'єднані за деяким класифікаційним принципом. 2. ***В електротехніці —*** група або частина групи з двох ізольованих одна від одної жил (провідників) кабелю, призначених для роботи в одній електричній мережі. **ГОСТ 15845-80, п. 87 m.** 3. ***У машинобудуванні —*** з'єднання двох стичних ланок, що дозволяє їх відносний рух.
.001	**электронная пара** *електронна пара* electron pair	Пара взаємодійних електронів, які розрізняються тільки спиновими квантовими числами.
П.011.000	**паразит** *паразит* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том; мн. -ти, -тів]* parasite	*[< фр. parasites < гр. parasitos — нахлібник, дармоїд]* ***У біології —*** тваринний або рослинний організм, що живе на поверхні (ектопаразит) або всередині (ендопаразит) іншого організму (хазяїна) і годується за його рахунок.
П.012.000	**паразитизм** *паразитизм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* parasitism	*[фр. parasites < гр. parasitos — нахлібник, дармоїд]* Форма антагоністичних взаємозв'язків, за яких один з організмів живе за рахунок іншого, використовуючи його як джерело їжі та середовище існування, але не викликаючи його швидкої загибелі. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.44 m**.
П.013.000	**параметр** *параметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* parameter	*[< гр. parametron — розмірюю, вимірюю]* 1. Величина, яка характеризує будь-яку властивість або стан процесу, явища, пристрою, системи, виробу. 2. ***У системах оброблення інформації —*** змінна, яка задана постійною величиною для конкретного випадку та яку можна змінити для іншого випадку. **ДСТУ 2533-94, п. 3.1.4**. 3. ***У програмуванні:***

		а) інформація, яка надається програмі, пристрою, функції або процедурі; б) додаткова частина команди (наприклад, команди операційної системи), що показує, звідки повинні братися дані, куди помістити результат, як реагувати на ті чи інші ситуації в разі виконання цієї команди.
.001	**приведенный параметр состояния газа** *зведений параметр стану газу* reduced parameters of gas state	Відношення значення параметра термодинамічної рівноважної системи до його значення в критичному стані.
П.014.000	**парк** *парк* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -кі/-кові; мн. -ки, -ків]* park	*[англ. park < лат. parricus — відгороджене місце]* 1. Ділянка природних або культурних ландшафтів, призначена для певних цілей. 2. Сукупність засобів виробництва у тій чи іншій галузі народного господарства. 3. Місце стоянки, ремонту й обслуговування певних транспортних засобів.
.001	**дендрологический парк** *дендрологічний парк* dendrological park	Об'єкт, який штучно створюється з метою збереження й вивчення в спеціально створених умовах різноманітних видів дерев і чагарників та їх композицій для найбільш ефективного наукового, культурного, рекреаційного та іншого використання. ***Примітка 1.*** Дендрологічні парки загальнодержавного значення є науково-дослідними природоохоронними установами. Дендрологічним паркам місцевого значення в установленому порядку може бути надано статус науково-дослідної установи. ***Примітка 2.*** Земельні ділянки з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання та надаються дендрологічним паркам у порядку,

		установленому законодавством України. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 33 m.**
.002	**зоологический парк** *зоологічний парк* zoological garden, zoo	Об'єкт, який штучно створюється з метою організації екологічної освітньо-виховної роботи, створення експозицій рідкісних, екзотичних та місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення дикої фауни й розроблення наукових основ її розведення у неволі. ***Примітка 1.*** Зоологічні парки загальнодержавного значення є природоохоронними культурно-освітніми установами. ***Примітка 2.*** Земельні ділянки з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання та надаються зоологічним паркам у порядку, установленому законодавством України. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 35 m.**
.003	**национальный природный парк** *національний природний парк* national park	Природоохоронна, рекреаційна, культурно-освітня, науково-дослідна установа загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення й ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність. ***Примітка 1.*** Ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами та об'єктами вилучаються з господарського використання та надаються національним природним паркам у порядку, установленому законодавством України. До складу територій національних природних парків можуть включатися ділянки землі та водного простору інших землевласників та землекористувачів. ***Примітка 2.*** На території національних природних парків з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, їх

		особливостей установлюється диференційований режим щодо їх охорони, відтворення та використання згідно з функційним зонуванням. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 20 — 21 m.**
.004	**региональный ландшафтный парк** *регіональний ландшафтний парк* regional landscape park	Природоохоронна рекреаційна установа місцевого чи регіонального значення, що створюється з метою збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об'єктів, а також забезпечення умов для організованого відпочинку населення. ***Примітка.*** Регіональні ландшафтні парки організовуються, як правило, без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. У разі необхідності вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів для потреб регіональних ландшафтних парків проводиться в порядку, установленому законодавством України. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 23 m.**
П.015.000	**парфюмеризатор** *парфумеризатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* perfumerizer	*[фр. parfumerie < parfum — пахощі]* Пристрій для створення певних ароматів.
.001	**парфюмеризатор воздуха** *парфумеризатор повітря* air perfumerizer	Пристрій, що подає в повітря речовини для створення певних ароматів. **ДСТУ 2264-93, п. 63 m.**
П.016.000	**паспорт** *паспорт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* registration certificate, passport	*[фр. passeport, букв. — дозвіл на відплиття < passe — прохід + port — гавань]* 1. Документ установленого зразка, який засвідчує особу громадянина. ***Примітка.*** Паспорт громадянина України видається кожному громадянинові України після досягнення 16 років. **"Положення**

		про паспорт громадянина України", п. 2 т. 2. Реєстраційний і технологічний документ, що містить основні відомості про які-небудь підприємства, будинки, устаткування, предмети господарського вжитку, вироби й т.ін.
.001	**агрохимический паспорт земельного участка** *агрохімічний паспорт земельної ділянки* agrichemical certificate of land plot	Документ, що містить дані щодо агрохімічної характеристики ґрунтів і стану їх забруднення токсичними речовинами та радіонуклідами. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**
.002	**технический паспорт отхода** *технічний паспорт відходу* technical certificate of waste	Нормативно-інформаційний документ, що включає в себе дані про місце, умови та об'єми утворення відходу, його технічні, фізико-хімічні та інші параметри, методи їхнього контролю та поля значень, а також відомості про існуючі або можливі технології перероблення відходу. **ДСТУ 2195-99, п. 5.1 т.**
.003	**экологический паспорт промышленного предприятия** *екологічний паспорт промислового підприємства* environmental certificate of industrial enterprise	Нормативно-технічний документ, який містить дані про використання підприємством ресурсів (природних, вторинних тощо) і визначення впливу його виробництва на зовнішнє середовище. **ГОСТ 17.0.0.04-90, п. 1.1**.
П.017.000	**паспортизация** *паспортизація [-ії, ор. -ією]* certification	*[< фр. passeport, букв. — дозвіл на відплиття < passe — прохід + port — гавань]* Уведення системи паспортів, забезпечення паспортами.
.001	**паспортизация отходов** *паспортизація відходів*	Стандартизований опис процесів утворення відходів щодо місця їхнього походження, показників відходів, методів контролю й фактичних значень цих показників, а також можли-

	certification of waste	вих технологій перероблення та використання. **ДСТУ 2195-99, п. 5.2 m.**
П.018.000	**паста** *паста* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* paste	*[< італ. pasta — тісто]* Концентрована суспензія, що складається з рідини, в якій розподілена тверда речовина.
П.019.000	**патология** *патологія* *[-ії, ор. -ією]* pathology	*[< гр. pathos — біль, страждання + logos — слово, учення]* 1. Відхилення від норми, потворна ненормальність. 2. Розділ медицини, що вивчає хворобливі процеси та стани в живому організмі. ***Примітка.*** Складається з патологічної анатомії, яка вивчає зміни в будові органів і тканин, що викликані хворобливими процесами, і патологічної фізіології, яка вивчає порушення функцій органів та організму в цілому під час їх захворювань.
П.020.000	**патрубок** *патрубок* *[-бка, д. -бкові/-бку, ор. -бком; мн. -бки, -бків]* nipple, branch pipe	Невеликий відрізок труби для відведення (підведення) газу, пари або рідини з (до) основного трубопроводу, резервуара або іншої конструкції.
.001	**выхлопной патрубок** *вихлопний патрубок* exhaust manifold, exhaust nozzle, exhaust	Складова частина двигуна, призначена для відводу вихлопних газів.
П.021.000	**ПДВ** *ГДВ* *[невідм.]*	*Див.* В.072.006 гранично допустимий ВИКИД. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 20.**
П.022.000	**ПДК** *ГДК* *[невідм.]* MPC	*Див.* К.067.015 гранично допустима КОНЦЕНТРАЦІЯ.
П.023.000	**ПДС** *ГДС* *[невідм.]*	*Див.* С.014.002 гранично допустимий СКИД речовини до водного об'єкта. **ДСТУ 3041-95, п. 60.**
П.024.000	**ПДУ** *ГДР* *[невідм.]* MPL	*Див.* У.017.008 гранично допустимий РІВЕНЬ.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.025.000	**педосфера** *педосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* pedosphere	*[< гр. pedon — ґрунт + sphaira — м'яч, куля]* Ґрунтовий шар землі в складі біосфери, заселений мікроорганізмами, рослинами, тваринами. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.18 m**.
П.026.000	**педоэкоиндикатор** *педоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* pedoecoindicator	*[< гр. pedon — ґрунт + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля через стан ґрунту.
П.027.000	**пептид** *пептид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* peptide	*[< гр. peptos — перетравлений + eidos — вид, вигляд]* Загальна назва природних та синтетичних речовин, побудованих із залишків "альфа"-амінокислот, з'єднаних пептидними зв'язками. ***Примітка.*** Застосовується в медицині та сільському господарстві.
П.028.000	**перевозка** *перевезення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* transportation	Переміщення вантажів та (чи) пасажирів на певну відстань за допомогою транспортних засобів.
.001	**перевозка отходов** *перевезення відходів* transportation of wastes	Транспортування відходів від місць їх утворення або зберігання до місць чи об'єктів оброблення, утилізації чи видалення. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.002	**трансграничная перевозка отходов** *транскордонне перевезення відходів* transboundary transport of wastes	Транспортування відходів із території, на (через) територію України, на (через) територію іншої держави. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.**
П.029.000	**перегонка** *переганяння* *[-ння, ор. -нням]* distillation	*Див.* Д.044.000 ДИСТИЛЯЦІЯ.
П.030.000	**перенос** *перенесення* *[-ння, ор. -нням]*	1. Переміщення чого-небудь з одного місця на інше (transfer, transport). 2. ***У системах оброблення інфор***

	transfer, transport, carry	***мації*** **—** переміщення одиниці переповнення в наступний розряд у процесі порозрядного додання двох чисел у позиційній системі числення (carry).
.001	**трансграничный перенос загрязняющих веществ** *транскордонне перенесення забруднювальних речовин* transboundary transport of contaminants, transboundary transport of pollutants	Перенесення забруднювальних речовин через державні кордони.
П.031.000	**переработка** *перероблення [-ння, ор. -нням]* reprocessing	1. Процес перетворення матеріалу, сировини, відходів на що-небудь шляхом оброблення, виготовлення з них чого-небудь. 2. Змінення чого-небудь, перетворення його в щось інше.
.001	**переработка отходов** *перероблення відходів* waste reprocessing	*Див.* О.012.002 ОБРОБЛЕННЯ відходів. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.002	**переработка радиоактивных отходов** *перероблення радіоактивних відходів* reprocessing of radioactive waste	Будь-яка операція, яка змінює характеристики радіоактивних відходів, зокрема попереднє оброблення та кондиціонування. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
П.032.000	**переход** *перехід [-ходу, д. -ходові/-ходу, зн. -хід, ор. -ходом, м. -ході; мн. -ходи, -ходів]* jump, transition	1. Місце, що з'єднує один предмет (речовину, матеріал, середовище) з іншим. 2. Пересування з одного місця в інше. 3. Одна з послідовних дій у процесі оброблення чи вироблення чого-небудь.
.001	**фазовый переход** *фазовий перехід*	Перехід речовини з одного фазового стану до іншого в разі зміни параме-

	phase transition	трів, які характеризують термодинамічну рівновагу.
.002	**фазовый переход второго рода** *фазовий перехід другого роду* phase transition of the second kind	Фазовий перехід, за якого теплота фазового переходу дорівнює нулю, перші похідні енергії Гіббса за температурою, тиском та іншими параметрами стану неперервні, а другі похідні змінюються стрибкоподібно.
.003	**фазовый переход первого рода** *фазовий перехід першого роду* phase transition of the first kind	Фазовий перехід, протягом якого поглинається або виділяється теплота фазового переходу та перші похідні енергії Гіббса за температурою, тиском та іншими параметрами стану змінюються стрибкоподібно з неперервним зміненням цих параметрів.
П.033.000	**период** *період* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* period, time	*[< гр. periodos — кружний шлях, обертання, чергування]* 1. Інтервал часу між двома повторюваними операціями, періодичними сигналами або процесами. 2. Частина періодичного процесу, що міститься між однаковими фазами. 3. ***У хімії —*** якісно завершений ряд послідовно розташованих хімічних елементів у Періодичній системі елементів Д.І. Менделєєва, що починається лужним металом і закінчується інертним газом.
.001	**меженный период** *меженний період* low-flow period, low-water season	*Див.* M.016.000 МЕЖЕНЬ. **"Водний кодекс України", ст. 1.**
П.034.000	**персистентность** *персистентність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* persistence	*[< лат. persistere — перебувати, залишатися]* 1. Збереження чого-небудь у незмінному стані протягом тривалого періоду часу, незважаючи на зовнішні та внутрішні впливи. 2. ***У біології —*** збереження незмінними організмів протягом мільйонів років (наприклад, тарганів, крокодилів), незважаючи на зміну зовнішніх умов.

.001	**персистентность пестицидов** *персистентність пестицидів* persistence of pesticide	Тривалість зберігання пестицидом своїх властивостей у середовищі (ґрунті, атмосфері, гідросфері тощо).
.002	**персистентность яда** *персистентність отрути* persistence of poison	*Див.* С.094.002 СТІЙКІСТЬ отрути.
П.035.000	**песколовка** *пісковловлювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* sand trap	Апарат, що застосовується для попереднього виділення зі стічних вод частинок мінеральних і органічних забруднень розміром від 0,2 до 0,25 мм.
П.036.000	**пестицид** *пестицид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* pesticide	*[< лат. pestis — зараза, чума + caedo — вбиваю]* Загальна назва токсичних речовин, їх сполук або сумішей речовин хімічного чи біологічного походження, призначених для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, унаслідок діяльності яких уражаються живі організми та завдається шкода матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічувальних видів риб. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.** ***Примітка.*** Залишкова кількість пестицидів у ґрунті є показником санітарного стану ґрунтів і характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблиця 1, п. 6 m.**
П.037.000	**пигмент** *пігмент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* pigment, dye	*[< лат. pigmentum — фарба]* Кольоровий тонкодисперсний порошок, що застосовується для забарвлення, нерозчинний ні в середовищі, в якому відбувається барвлення, ні в забарвлюваному матеріалі.
П.038.000	**пинцет** *пінцет*	*[фр. pincette < pincer — стискати]* Пристосування для збирання неве-

	[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів] forceps, tweezers, pincers	ликих предметів або речовин, щоб не торкатися їх руками.
П.039.000	**пипетка** *піпетка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* dropper, pipette	*[фр. pipette]* Пристрій для краплинного дозування рідин. ***Примітка.*** Являє собою скляну посудину, що складається з довгої тонкої забірної трубки з відтягнутим носиком, аксіально розташованого резервуара для зберігання зразка та каліброваної трубки, призначеної для добирання проб рідини суто визначеного об'єму.
П.040.000	**пирогаллол** *пірогалол* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]* pyrogallol $C_6H_3(OH)_3$	*[< гр. pyr — вогонь + лат. galla — чорнильний горішок]* Багатоатомний фенол, білі кристали якого сіріють на світлі. ***Примітка.*** Застосовується як відновник, як проявник у фотографії, для поглинання кисню в газоаналізаторах і т.ін.
П.041.000	**пиролиз** *піроліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* pyrolysis	*[< гр. pyr — вогонь + lysis — розпад, розторгнення]* Метод і процес розкладання речовин під впливом високих температур.
П.042.000	**плазма** *плазма* *[-ми, ор. -мою]* plasma	*[< гр. plasma — виліплене, створене]* 1. ***У біології —*** рідинна частина крови. 2. ***У фізиці —*** речовина в іонізованому стані, причиною якого можуть бути висока температура або зіштовхування частинок газу зі швидкими електронами (у газовому розряді), із приблизно рівною концентрацією електронів і позитивно заряджених іонів (у цілому плазма є електрично нейтральною). ***Примітка.*** Плазма взаємодіє із зовнішніми електричними й магнітними полями та є середовищем, в якому легко збуджуються складні електромагнітні та механічні коливання.
П.043.000	**планирование** *планування*	*[< лат. planum — рівне місце, площина]*

	[-ння, ор. -нням] planning	1. Процес розроблення планів. 2. Упорядкування процесів у часі, організація раціональних зв'язків між процесами та їх середовищем. 3. ***В економіці —*** одна зі складових частин керування, яка полягає в розробленні та практичному здійсненні планів, що визначають майбутній стан економічної системи, шляхів, способів і засобів його досягнення. ***Примітка.*** Крім того, виділяється планування окремих видів ресурсів, наприклад, фінансове планування, соціальне планування. В економіці ринкового типу поширене планування на рівні компаній, фірм, яке має орієнтовний характер.
.001	**экологическое планирование** *екологічне планування* environmental planning	Процес моделювання взаємодії суспільства та природи, унаслідок якого досягається найбільш повне задоволення потреб суспільства за умов збереження всього природного комплексу біосфери.
П.044.000	**пленка** *плівка* *[-вки, д. і м. -вці, ор. -вкою; мн. -вки, -вок]* film	1. Тонкий шар на будь-чому. 2. Легкий прозорий або напівпрозорий матеріал із синтетичної сировини.
.001	**биологическая пленка** *біологічна плівка* biological film	Плівка з бактерій та інших мікроорганізмів на поверхні завантаження біологічного фільтра, які окиснюють і мінералізують забруднювальні речовини. **ДСТУ 2569-94, п. 104 m.**
П.045.000	**пленкообразование** *плівкоутворення* *[-ння, ор. -нням]* film formation	Процес утворення плівки з плівкотвірної речовини внаслідок фізико-хімічних або хімічних перетворювань.
П.046.000	**пленкообразователь** *плівкоутворювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* film-forming material	*Див.* В.013.032 плівкотвірна РЕЧОВИНА.
П.047.000	**плесень** *пліснява* *[-ви, ор. -вою]*	Бархатистий пухнастий наліт мікроскопічних грибків на предметах, що гниють.

	mildew	
П.048.000	**плодородие** *родючість* *[-чості, д. і м. -чості, ор. -чістю]* fertility	Здатність ґрунту давати багатий урожай.
П.049.000	**плотномер** *густиномір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* densimeter	Прилад для вимірювання густини рідин, газів та твердих тіл, а також сипких речовин.
П.050.000	**плотномер-колориметр** *густиномір-колориметр* *[густиноміра-колориметра, д. густиномірові-колориметрові, ор. густиноміром-колориметром, м. густиномірі-колориметрі; мн. густиноміри-колориметри, густиномірів-колориметрів]* densimeter-colorimeter	*[< укр. густиномір + лат. color — колір + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для визначення оптичної густини забарвлених розчинів.
П.051.000	**плотность** *густина* *[-ни, ор. -ною]* density	Загальна назва сукупності питомих фізичних величин, що визначаються відношенням якоїсь величини (маси, енергії, заряду тощо) до довжини, площі або об'єму, уздовж якого поширюється, або який займає речовина, енергія, заряд.
	щільність *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* compactness, thickness	1. Характеристика прилягання (розміщення) елементів на площині, даних на носіях і т.ін. 2. Кількість зліченних елементів в одиниці вимірювання ділянки їх розташування. 3. Поняття математичної статистики.
.001	**относительная плотность**	Безрозмірна величина, що дорівнює відношенню густини речовини, яка

	відносна густина relative density	розглядається, до густини іншої речовини.
.002	**относительная плотность газа** *відносна густина газу* relative density of gas	Відношення густини газу до густини сухого повітря за стандартних умов (температури 20 °С, тиску 101325 Па = 760 мм рт.ст.).
.003	**относительная плотность жидкости** *відносна густина рідини* relative density of liquid	Відношення густини рідини за нормальної температури (20 °С) до густини дистильованої води за температури 4 °С.
.004	**плотность вещества** *густина речовини* density of substance	Скалярна величина, що визначається відношенням маси речовини до її об'єму (одиниця в СІ — кілограм на кубічний метр, кг/м^3).
.005	**плотность дизельного топлива** *густина дизельного палива* density of diesel fuel	Маса дизельного палива, яка міститься в одиниці об'єму (визначається в кілограмах на кубічний метр, кг/м^3).
.006	**электронная плотность** *електронна густина* electron density	Імовірність перебування електрона в даній точці простору.
П.052.000	**площадка** *майданчик* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* area element, small area	*[< тюрк.]* Спеціально обладнана ділянка землі чи особливе місце в приміщенні, відведене для певної мети.
.001	**иловая площадка** *муловий майданчик* sludge drying bed	Каналізаційна споруда для зневоднення осаду стічної води, яка являє собою сплановані ділянки землі, оточені земляними валами.
.002	**пробная площадка для отбора проб почвы** *пробний майданчик для відбирання проб ґрунту* soil sample area	Частина досліджуваної території, яка характеризується схожими умовами. **ГОСТ 17.4.3.01-83, приложение, п. 2 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.053.000	**побудитель** *спонукач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* agitator	***У техніці —*** пристрій, який змушує виконувати певні дії, підштовхує щось.
.001	**побудитель расхода газа** *спонукач витрати газу* agitator of gas discharge	Пристрій, який забезпечує транспортування (просмоктування) проб газових сумішей через газоаналізатори під дією ежектувального потоку газу. ***Примітка.*** Існують струминні та мембранні спонукачі витрати.
П.054.000	**поверхность** *поверхня* *[-хні, ор. -хнею; мн. -хні, -хонь]* surface	1. Межа, що віддаляє геометричне тіло від зовнішнього простору або іншого тіла. 2. Слід руху якої-небудь лінії в просторі.
.001	**поверхность раздела фаз** *поверхня поділу фаз* phase boundary, phase interface	Поверхня дотику фаз у багатофазових системах.
.002	**удельная поверхность** *питома поверхня* specific surface	1. Сумарна площа поверхні всіх каналів і об'ємів пористої структури матеріалу, віднесена до його об'єму або маси. 2. Сумарна площа поверхні всіх елементів дисперсної фази, віднесена до її об'єму або маси.
П.055.000	**поглотитель** *поглинач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* absorber, absorbent	Пристрій, здатний чи призначений для поглинання певних хімічних речовин, тепла, випромінювання тощо.
.001	**поглотитель климатической системы** *поглинач кліматичної системи* climatic system absorbent	Процес, вид діяльності або механізм, який адсорбує парниковий газ, аерозоль з атмосфери. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.056.000	**погрешность** *похибка* *[-бки, д. і м. -бці,* *ор. -бкою;* *мн. -бки, -бок]* error	Різниця між розрахованим, спостережуваним або виміряним значенням величини чи параметра та дійсним, установленим або теоретично правильним значенням величини чи параметра. ***Примітка 1.*** Інструментальна похибка може бути викликана несправним об'єктом, наприклад, похибка обчислення, допущена несправним засобом обчислювальної техніки. ***Примітка 2.*** Методична похибка може бути викликана використанням тієї чи іншої теоретичної функції розподілу випадкової величини напрацювання, параметра, кількості відмов. ***Примітка 3.*** За характером появи похибка може бути систематичною, або випадковою. **ДСТУ 2860-94, п. 3.16.1 m**.
.001	**абсолютная погрешность измерения** *абсолютна похибка вимірювання* absolute error of measurement	Різниця між результатом вимірювання та умовно істинним значенням вимірюваної величини. **ДСТУ 2681-94, п. 5.2**.
.002	**дополнительная погрешность газоанализатора** *додаткова похибка газоаналізатора* complementary error of gas analyzer	Похибка, що виникає внаслідок дії впливних чинників (кліматичних, механічних, невимірюваних компонентів газової суміші й т.ін.) на вимірювану величину під час експлуатації газоаналізатора. **ГОСТ 17.2.6.02-85, приложение**.
.003	**относительная погрешность измерения** *відносна похибка вимірювання* relative error of measurement	Відношення абсолютної похибки вимірювання до умовно істинного значення вимірюваної величини. **ДСТУ 2681-94, п. 5.3**.
.004	**погрешность измерения** *похибка вимірювання* error of measurement	Відхил результату вимірювання від умовно істинного значення вимірюваної величини. **ГОСТ 16263-70, п. 8.1**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.057.000	**подразделение** *підрозділ* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* division	Складова частина чого-небудь більшого.
.001	**специализированные подразделения ликвидации последствий аварии** *спеціалізовані підрозділи ліквідації наслідків аварії* specialized emergency and rescue units	Гірничогазорятувальні та пожежні частини, медична служба, підрозділи формувань Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 m.**
П.058.000	**пожар** *пожежа* *[-жі, ор. -жею; мн. -жі, -ж, д. -жам]* fire	Неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що поширюється в часі й просторі. **ДСТУ 2272-93, п. 14 m.** ***Примітка.*** Залежно від розміру матеріальних збитків пожежі поділяються на особливо великі, великі та інші. **"Правила обліку пожеж", п. 3.**
.001	**большой пожар** *велика пожежа* large fire	Пожежа, унаслідок якої спричинені збитки на суму від 1000 до 10000 розмірів мінімальної заробітної плати. **"Правила обліку пожеж", п. 3 m.**
.002	**лесной пожар** *лісова пожежа* forest fire	Пожежа, яка поширюється лісовою площею. **ГОСТ 17.6.1.01-83, п. 2.**
.003	**особо большой пожар** *особливо велика пожежа* especially large fire	Пожежа, унаслідок якої спричинені збитки на суму 10000 і більше розмірів мінімальної заробітної плати. **"Правила обліку пожеж", п. 3 m.**
П.059.000	**пожаробезопасность** *пожежобезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* fire safety	*Див.* П.059.001 ПОЖЕЖОБЕЗПЕКА об'єкта.
.001	**пожаробезопасность объекта** *пожежобезпека*	Стан об'єкта, за якого з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення й розвитку

	об'єкта fire safety of an object	пожежі та впливу на людей небезпечних чинників пожежі, а також забезпечується захист матеріальних цінностей. **ДСТУ 2272-93, п. 65 т.**
П.060.000	**пожаровзрывоопасность** *пожежовибухонебезпечність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* fire-explosive hazard	*Див.* П.060.001 ПОЖЕЖОВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІСТЬ речовин та матеріалів.
.001	**пожаровзрывоопасность веществ и материалов** *пожежовибухонебезпечність речовин та матеріалів* fire-explosive hazard of substances and materials	Сукупність властивостей та показників, які характеризують здатність речовин та матеріалів до виникнення та поширення горіння. ***Примітка.*** Наслідком горіння, залежно від його швидкості та умов перебігу, можуть бути пожежа або вибух. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2 т.**
П.061.000	**пожароопасность** *пожежонебезпека* *[-еки, д. і м. -еці, ор. -екою]* fire hazard	*Див.* О.043.008 пожежна НЕБЕЗПЕКА. **ГОСТ 12.1.003-81, п. 20.**
П.062.000	**позвоночные** *хребтові* *[-вих]* vertebrata	Підтип тварин, сама високоорганізована та різноманітна група тварин.
П.063.000	**показание** *показ* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* indication	Візуальне відображення величини, параметра.
.001	**показание средства измерений** *показ засобу вимірювань* indication of gage, meterage	Значення вимірюваної величини, створене за допомогою засобу вимірювань та подане сигналом вимірювальної інформації. **ДСТУ 2681-94, п. 7.2**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.064.000	**показатель** *показник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* index, rate, factor, parameter	1. Явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу. 2. Кількісна характеристика одного або декількох властивостей виробу (процесу), яка розглядається за наявності заданих параметрів.
.001	**водородный показатель (pH)** *водневий показник (pH)* pH index, hydrogen index	Величина, що характеризує кислотність середовища та чисельно дорівнює від'ємному десятковому логарифму концентрації іонів водню: pH = -lg[H^+]. ***Примітка 1.*** Для нейтрального середовища pH=7, для кислого — pH<7, для лужного — pH>7. ***Примітка 2.*** Показник санітарного стану ґрунтів і вод, характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 5 m.**
.002	**единичный показатель загрязнения атмосферы** *одиничний показник забруднення атмосфери* unique air pollution index	Показник забруднення атмосфери однією забруднювальною речовиною. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 24.**
.003	**комплексный показатель загрязнения атмосферы** *комплексний показник забруднення атмосфери* complex air pollution index	Показник забруднення атмосфери спільно декількома забруднювальними речовинами. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 25.**
.004	**микробиологические показатели воды** *мікробіологічні показники води* microbiological water quality indeces	Показники, що характеризують безпечність води в епідемічному відношенні та визначаються загальною кількістю мікроорганізмів і кількістю бактерій групи кишкових паличок. ***Примітка.*** Нормативи для питної води такі:

		— кількість мікроорганізмів у 1 $см^3$ води — не більше 100; — кількість бактерій групи кишкових паличок у 1 $дм^3$ води (колі-індекс) — не більше 3. **ГОСТ 2874-82, п. 1.3 m**.
.005	**органолептические показатели воды** *органолептичні показники води* organoleptic water indexes	Показники, що характеризують сприятливі органолептичні властивості води та визначаються нормативами для таких речовин: — які трапляються в природних водах; — які додаються до води в процесі оброблення як реагенти; — які з'являються внаслідок промислового, сільськогосподарського та побутового забруднення джерел водопостачання. **ГОСТ 2874-82, п. 1.5 m**.
.006	**показатели санитарного состояния почв** *показники санітарного стану ґрунтів* indeces of sanitary state of soils	Комплекс санітарно-хімічних, санітарно-бактеріологічних, санітарно-гельмінтологічних і санітарно-ентомологічних даних, які дозволяють оцінити санітарний стан ґрунту. **ДСТУ 3038-95, п. 5.77 m**.
.007	**показатель безопасности продукции** *показник безпечності продукції* index of products safety	Кількісна характеристика однієї або декількох властивостей продукції, що визначають відсутність потенційної небезпечності продукції для споживача й недопустимість шкідливого та небезпечного впливу продукції на споживача. ***Примітка.*** Показники безпечності продукції встановлюються згідно з чинними національними та міжнародними стандартами й нормативними документами залежно від виду продукції. **Р 50-026-94, пп. 2, 4 m.**
.008	**показатель безопасности производственного персонала или населения региона**	Частковий показник безпечності промислового підприємства, який кількісно характеризує його безпечність щодо працівників та (чи) населення регіону.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	показник безпеки працівників або населення регіону index of industrial enterprise safety for industrial personnel or population of region	***Примітка 1.*** У проектній документації промислового підприємства вказують нормативне (необхідне) значення показника безпечності, яке встановлюється, як правило, на підставі розрахунку прогнозу і в середньому характеризує підприємство протягом його існування. ***Примітка 2.*** У процесі спорудження та експлуатації промислове підприємство характеризують оперативним (поточним) значенням показника безпечності, який фактично реалізований у розглядуваному інтервалі часу. **ДСТУ 2156-93, п. 3.1 m**.
.009	**показатель безопасности промышленного предприятия** *показник безпечності промислового підприємства* index of industrial enterprise safety	Кількісна характеристика однієї або декількох властивостей, що визначають безпечність підприємства залежно від потенційної небезпеки наявних у його регіоні об'єктів та специфіки реципієнтів. ***Примітка.*** Залежно від реципієнта окремі показники безпечності промислових підприємств можуть характеризувати його безпечність щодо виробничого персоналу, населення регіону та зовнішнього середовища.
.010	**показатель загрязнения атмосферы** *показник забруднення атмосфери* air pollution index	Кількісна чи якісна характеристики забруднення атмосфери. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 23 m.**
.011	**показатель пожарной опасности** *показник пожежної небезпеки* index of fire hazard	Величина, що кількісно характеризує будь-яку властивість пожежної небезпеки. **ДСТУ 2272-93, п. 33.**
.012	**показатель состава и свойств воды** *показник складу та властивостей води* index of water composition and properties	Фізичні, хімічні, бактеріологічні та гідробіологічні характеристики води, згідно з якими роблять висновок щодо її якості шляхом порівняння з нормами якості води. **ДСТУ 3041-95, п. 9 m.**
.013	**показатель токсичности**	Відношення кількості речовини, матеріалу до одиниці об'єму замкнутого простору, в якому газоподібні продук-

	продуктов горения *показник токсичності продуктів горіння* index of burning toxicity	ти, що створюються під час горіння матеріалу, викликають загибель 50 % піддослідних тварин. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.16.1 m**.
.014	**токсикологические показатели воды** *токсикологічні показники води* toxicological indeces of water quality	Показники, що характеризують нешкідливість хімічного складу води та визначаються нормативами для таких речовин: — які трапляються в природних водах; — які додаються до води в процесі оброблення як реагенти; — які з'являються внаслідок промислового, сільськогосподарського та побутового забруднення джерел водопостачання. **ГОСТ 2874-82, п. 1.4 m**.
.015	**удельный показатель образования отходов** *питомий показник утворення відходів* specific index of waste production	Обсяг відходів конкретного виду, який утворюється в процесі виробництва одиниці продукції, перероблення одиниці сировини, надання однієї послуги тощо. ***Примітка.*** Для твердих побутових відходів, що утворюються на території даного району, питомим показником утворення є обсяг відходів, який утворюється на одну людину, що проживає в даному районі, працює на підприємстві, в установі, організації даного району. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів", п. 2.**
П.065.000	**поле** *поле* *[-ля, ор. -лем; мн. -ля, -лів]* field	1. Форма існування матерії. 2. Частина простору. 3. Сукупність значень. 4. ***В обчислювальній техніці:*** а) пойменована частина структури даних або запису, елемент даних; б) частина екрана, бланка, друкованого документа або іншого носія даних, призначена для певного використання; в) частина повідомлення, група розрядів машинної команди або машинного слова, які обробляються окремо; г) ділянка пам'яті комп'ютера.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**магнитное поле** *магнітне поле* magnetic field	Прояв електромагнітного поля, що характеризується впливом на електрично заряджену частинку, що рухається, з силою, пропорційною заряду частинки та її швидкості. **ДСТУ 2843-94, п. 3 m.** ***Примітка.*** Гранично допустимі рівні магнітних полів частоти 50 Гц регламентуються ДНАОП 0.03-3.13-85.
.002	**магнитостатическое поле** *магнітостатичне поле* magnetostatic field	Магнітне поле нерухомих та незмінних у часі намагнічених тіл. **ДСТУ 2843-94, п. 64.**
.003	**поле концентрации примеси в атмосфере** *поле концентрації домішки в атмосфері* air pollutant concentration field	Графічне зображення просторової мінливості концентрації домішки в атмосфері, віднесене до встановленого часу осереднення. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 5.**
.004	**электрическое поле** *електричне поле* electric field	Прояв електромагнітного поля, що характеризується впливом на заряджену електричну частинку із силою, яка пропорційна заряду частинки та не залежить від її швидкості. **ДСТУ 2843-94, п. 2.** ***Примітка.*** Санітарні норми та правила виконання робіт в умовах впливу електричних полів промислової частоти (50 Гц) регламентуються ДНАОП 0.03-3.21-91, а частот від 0,06 до 30,0 МГц — ДНАОП 0.03-3.16-86.
.005	**электромагнитное поле** *електромагнітне поле* electromagnetic field	Вид матерії, що визначається в усіх точках двома векторними величинами, які характеризують дві його сторони, що називаються відповідно "електричне поле" і "магнітне поле" та чинять силовий вплив на заряджені частинки, що залежить від величини їх заряду та швидкості. **ДСТУ 2843-94, п. 1 m.**
.006	**электростатическое поле**	Електричне поле нерухомих заряджених тіл за відсутності в них елек-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	електростатичне поле electrostatic field	тричних струмів. **ДСТУ 2843-94, п. 23 m.** ***Примітка.*** Санітарно-гігієнічні норми допустимої напруженості електростатичного поля регламентуються ДНАОП 0.03-3.05-77.
П.066.000	**полимер** *полімер* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* polymer	*[< гр. polymeres — різноманітний]* Загальна назва високомолекулярних сполук, молекули яких складаються з великої кількості повторюваних атомних угруповань або ланок, з'єднаних між собою хімічними зв'язками.
П.067.000	**политика** *політика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою]* policy	*[< гр. politike — державна діяльність]* 1. Сфера людської діяльності, пов'язана з регулюванням суспільних відносин шляхом використання влади (певних повноважень). ***Примітка.*** Охоплює як певні настанови та цілі, якими суб'єкти керуються у своїх справах, так і практичну діяльність щодо їх реалізації. 2. Лінія поведінки в чому-небудь, певне ставлення до кого-, чого-небудь.
.001	**экологическая политика** *екологічна політика* environmental policy	1. Адміністративно-правове та фінансово-економічне регулювання діяльності, спрямоване на охорону довкілля. 2. Декларація (заява) організації про свої наміри та принципи стосовно її загальних екологічних характеристик, яка створює основу для діяльності та визначення її екологічної мети і завдань. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.9 m**.
.002	**энергосберегающая политика** *енергоощадна політика* energy-saving policy	Адміністративно-правове та фінансово-економічне регулювання процесів добування, перероблення, транспортування, зберігання, виробництва, розподіляння та використання паливно-енергетичних ресурсів із метою їх раціонального використання та економного витрачання. **ДСТУ 2420-94, п. 1.2 m**.
П.068.000	**половодье** *повінь*	Фаза водного режиму річки в період весняного сніготанення, що характе-

	[-ні, ор. -нню; мн. -ні, -ней] snow melt flood	ризується високою водністю. **ДСТУ 3517-97, п. 6.33**.
П.069.000	**положение** *стан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* situation, state, condition, standing, status	1. Обставини, умови, в яких хто-, що-небудь перебуває, існує. 2. Ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами.
.001	**чрезвычайное положение** *надзвичайний стан* state of emergency	Передбачений Конституцією України особливий правовий режим діяльності державних органів, органів місцевого та регіонального самоврядування, підприємств, установ і організацій, який тимчасово допускає встановлені цим Законом обмеження в здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб та покладає на них додаткові обов'язки. ***Примітка 1.*** Правовий режим надзвичайного стану спрямований на убезпечення громадян у разі стихійного лиха, аварій і катастроф, епідемій і епізоотій, а також на захист прав і свобод громадян, конституційного ладу в разі масових порушень правопорядку, що створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або в разі спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства. ***Примітка 2.*** Метою введення надзвичайного стану є якнайшвидша нормалізація обстановки, відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб, нормального функціонування конституційних органів влади, органів місцевого та регіонального самоврядування та інших інститутів громадянського суспільства. **Закон України "Про надзвичайний стан", ст. 1 — 2 m.**
П.070.000	**полоса** *смуга* *[-уги, д. і м. -узі,*	1. Обмежена зона, територія. 2. Зона значень якої-небудь величини.

	ор. -угою; мн. -уги, -уг] band, strip, zone, belt	3. ***В електротехніці —*** тримальний елемент електропроводу, який являє собою металеву смугу, закріплену впритул до поверхні стіни, стелі тощо, призначену для кріплення до неї проводів, кабелів або їх пучків. **ПУЭ, п. 2.1.8 m.**
.001	**прибрежная полоса водоохранной зоны** *прибережна смуга водоохоронної зони* riparian zone	Частина прибережної водоохоронної зони шириною від 20 до 100 м, що тягнеться вздовж берега річки, ставка, озера, на якій установлений більш суворий режим її використання, ніж у межах усієї зони. **ДСТУ 3041-95, п. 39 m.**
П.071.000	**полуфабрикат** *напівфабрикат [-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* semi-finished product	*[< лат. fabricatus — виготовлений]* Предмет праці, який підлягає подальшому обробленню на підприємстві-споживачі. **ДСТУ 3278-95, п. 5.53 m**.
П.072.000	**поляризация** *поляризація [-ії, ор. -ією]* polarization	*[фр. polarisation < гр. polos — вісь, полюс]* 1. ***У фізиці —*** набуття деякими тілами полярності. 2. Стан речовини, за якого деякі (наприклад, електричні або магнітні) властивості виявляються в певних точках із більшою інтенсивністю, ніж в інших. 3. ***В електрохімічних процесах:*** а) зміна потенціалу електрода, зумовлена протіканням електричного струму. **ДСТУ 3830-98, п. 8.10**; б) зміна поляризаційного потенціалу споруди внаслідок накладання зовнішнього струму.
П.073.000	**поляризуемость** *поляризовність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* polarizability	*[< фр. polarisation < гр. polos — вісь, полюс]* 1. Здатність атомів, молекул, іонів набувати дипольного моменту в зовнішньому електричному полі. 2. Величина дипольного моменту, спрямованого зовнішнім електричним

		полем одиничної напруженості (одиниця в СІ — метр у кубі, $м^3$).
П.074.000	**помещение** *приміщення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* area, room	Простір, обмежений з усіх сторін стінами (у тому числі з вікнами та дверима), із покриттям (перекриттям) та підлогою. **ПУЭ, п. 7.3.20.**
.001	**взрывопожароопасное помещение** *вибухопожежонебезпечне приміщення* fire-explosive hazardous area	Приміщення категорії А чи Б. **ОНТП-24-86, табл. 1.**
.002	**влажное помещение** *вологе приміщення* humid room	Приміщення, в якому пара або конденсована волога виділяється лише короткочасно в невеликих кількостях, а відносна вологість повітря понад 60 %, але не перевищує 75 %. **ПУЭ, п. 1.1.7.**
.003	**жаркое помещение** *жарке приміщення* hot room	Приміщення, в якому під впливом різних теплових випромінювань температура перевищує постійно або періодично (більше однієї доби) значення +35 °С (наприклад, приміщення з сушарками, печами, котельні тощо). **ПУЭ, п. 1.1.10.**
.004	**особо опасное помещение** *особливо небезпечне приміщення* especially hazardous room	Приміщення, яке характеризується наявністю однієї з таких умов, що складають особливу небезпеку: — особливої сирості (особливо сире приміщення); — хімічно активного або органічного середовища (приміщення з хімічно активним або органічним середовищем); — одночасно двох або більше умов підвищеної небезпеки. **ПУЭ, п. 1.1.13.**
.005	**особо сырое помещение** *особливо сире приміщення* especially damp room	Приміщення, в якому відносна вологість повітря наближається до 100 % (стеля, стіни, підлога та розташовані в приміщенні предмети, покриті вологою). **ПУЭ, п. 1.1.9.**
.006	**пожароопасное помещение**	Приміщення категорії В. **ОНТП-24-86, табл. 1.**

	пожежонебезпечне приміщення fire-hazardous room	
.007	**помещение категории А** *приміщення категорії А* class A room	Приміщення, де містяться або використовуються: горючі гази; легкозаймисті рідини з температурою спалаху не більше 28 °С у такій кількості, що можуть утворювати вибухонебезпечні парогазоповітряні суміші, у разі спалаху яких розвивається розрахунковий надлишковий тиск у приміщенні, який перевищує 5 кПа; речовини та матеріали, здатні вибухнути та горіти за умови взаємодії з водою, киснем повітря або один з одним у такій кількості, що розрахунковий тиск вибуху в приміщенні перевищує 5 кПа. **ОНТП-24-86, табл. 1 m.**
.008	**помещение категории Б** *приміщення категорії Б* class Б room	Приміщення, де містяться або використовуються: горючі волокна або пил; легкозаймисті рідини з температурою спалаху понад 28 °С; горючі рідини в такій кількості, що можуть утворювати вибухонебезпечні пилоповітряні або пароповітряні суміші, у разі спалаху яких розвивається розрахунковий надлишковий тиск у приміщенні, що перевищує 5 кПа. **ОНТП-24-86, табл. 1 m.**
.009	**помещение категории В** *приміщення категорії В* class B room	Приміщення, де містяться або використовуються: горючі та важкогорючі рідини; тверді горючі та важкогорючі речовини та матеріали (у тому числі волокна й пил); речовини та матеріали, здатні у випадку взаємодії з водою, киснем повітря або один з одним тільки горіти, за умови, що приміщення, в яких вони перебувають або використовуються, не відносяться до категорій А чи Б. **ОНТП-24-86, табл. 1 m.**
.010	**помещение категории Г**	Приміщення, де містяться або використовуються: негорючі речовини та

	приміщення категорії Г class Г room	матеріали в гарячому, розжареному або розплавленому стані, процес оброблення яких супроводжується виділенням променистого тепла, іскор та полум'я; горючі гази, рідини та тверді речовини, які спалюються або утилізуються як паливо. **ОНТП-24-86, табл. 1 m.**
.011	**помещение категории Д** *приміщення категорії Д* class Д room	Приміщення, де містяться або використовуються негорючі речовини та матеріали в холодному стані. **ОНТП-24-86, табл. 1 m.**
.012	**помещение с повышенной опасностью** *приміщення з підвищеною небезпекою* room with increased hazard	Приміщення, що характеризується наявністю в ньому однієї з таких умов, що створюють підвищену небезпеку: — сирості або струмопровідного пилу (сире та запилене приміщення); — струмопровідної підлоги (металеві, земляні, залізобетонні, цегляні тощо); — високої температури (жарке приміщення); — можливості одночасного дотику людини до з'єднаних із землею металоконструкцій будівель, технологічних апаратів, механізмів і т.ін., з одного боку, і до металевих корпусів електрообладнання — з іншого. **ПУЭ, п. 1.1.13.**
.013	**помещение с химически активной или органической средой** *приміщення з хімічно активним або органічним середовищем* room with a chemical active or organic medium	Приміщення, в якому постійно або впродовж тривалого часу містяться агресивна пара, гази, рідини, утворюються осад або пліснява, які руйнують ізоляцію та струмовідні частини електрообладнання. **ПУЭ, п. 1.1.12.**
.014	**пыльное помещение** *запилене приміщення* dusty room	Приміщення, в яких за умовами виробництва виділяється технологічний пил у такій кількості, що він може осідати на проводах, проникати все-

		редину машин, апаратів і т.ін. **ПУЭ, п. 1.1.11.**
.015	**сухое помещение** *сухе приміщення* dry room	Приміщення, в якому відносна вологість повітря не перевищує 60 %. **ПУЭ, п. 1.1.6.**
.016	**сырое помещение** *сире приміщення* damp room	Приміщення, в якому відносна вологість повітря перевищує 75 %. **ПУЭ, п. 1.1.8.**
.017	**чистое помещение** *чисте приміщення* clean room	Приміщення з контрольованими параметрами технологічного мікроклімату та зменшеною в порівнянні із зовнішнім середовищем запиленістю повітря, що відповідає певному класу чистоти приміщення. **ДСТУ 2357-94, п. 5 m.**
П.075.000	**популяция** *популяція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* population	*[< фр. population — населення < лат. populus — народ]* Сукупність організмів одного виду, які розміщені певним чином у просторі та здатні обмінюватись генетичною інформацією. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.54 m**.
.001	**микробная популяция** *мікробна популяція* microbial population	Сукупність особин одного виду мікроорганізмів, яка має всі необхідні передумови підтримувати свою чисельність необмежено довгий час у середовищі, що постійно змінюється. **ДСТУ 2881-94, п. 4.3 m**.
П.076.000	**пораженный** *уражений* *[-ного, ор. -ним; мн. -ні, -них]* affected	Людина, яка захворіла або яку травмовано чи поранено. **ДСТУ 3891-99, п. 4.13 m**.
.001	**пораженный в чрезвычайной ситуации** *уражений у надзвичайній ситуації* affected in emergency	Людина, яка захворіла або яку травмовано чи поранено через уражальну дію джерела небезпеки. **ДСТУ 3891-99, п. 4.13**.
П.077.000	**порог** *поріг* *[-рога, д. -рогові/-рогу,*	1. Межа (границя) чого-небудь. 2. Поворотна точка, за якою розвиток іде в іншому напрямку.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	ор. -рогом, м. -розі; мн. -роги, -рогів] threshold	
.001	**порог вредного действия** *поріг шкідливої дії* threshold of harmful effect	Мінімальна концентрація (доза) речовини в зовнішньому середовищі, під впливом якої в організмі з'являються зміни, що виходять за межі фізіологічних пристосувальних реакцій, або прихована патологія.
П.078.000	**порода** *порода [-роди; мн. -роди, -рід]* rock	***У геології* —** пласт мінералів у земній корі.
.001	**вмещающие породы** *уміщувальні породи* enclosing rocks, adjoning rocks, country rocks, host rocks, surrounding rocks	Розкривні гірські породи, в яких містяться корисні копалини. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 60.**
.002	**вскрышные породы** *розкривні породи* overburden rocks	Гірські породи, що вкривають і вміщують корисні копалини, які підлягають вийманню та переміщенню як відвальний ґрунт у процесі відкритих гірничих робіт. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 10.**
.003	**горная порода** *гірська порода* rock	Агрегат мінералів певного складу та будови, що сформувався в результаті геологічних процесів та залягає в земній корі.
.004	**коренная порода** *корінна порода* ledge rocks	Тверда щільна гірська порода, яка протиставляється пухким утворенням (наносам), що перекривають її.
.005	**материнская порода** *материнська порода* maternal rock	1. ***У геології* —** первинна гірська порода, з якої утворилися інші породи або ґрунт, а також родовища. 2. ***У ґрунтознавстві* —** верхній шар гірських порід, на якому під впливом біологічних і біохімічних процесів, а також під впливом діяльності людини відбувається утворення ґрунту.
.006	**пустая порода** *пуста порода* gangue	Мінерали, які не містять цінні компоненти та видаляються під час збагачення у відходи разом із шкідливими домішками. **ДСТУ 2684-94, п. 4.14 m**.

П.079.000	**последствие** *наслідок* *[-дку, д. -дкові/-дку, ор. -дком, м. -дку; мн. -дки, -дків]* consequence, effect	Результат закінченої дії.
.001	**неблагоприятные последствия изменения климата** *несприятливі наслідки зміни клімату* adverse consequences of climate fluctuation	Зміни у фізичному середовищі або біоті, які викликаються зміною клімату та дуже негативно впливають на склад, відновну здатність і продуктивність екосистем, або на функціонування соціально-економічних систем, або на здоров'я та добробут людини. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**
П.080.000	**пост** *пост* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* post	*[фр. poste < лат. positus — поставлений]* 1. Місце, з якого зручно стежити за ким-, чим-небудь або охороняти кого-, що-небудь. 2. Відповідальна посада.
.001	**маршрутный пост наблюдений за загрязнением атмосферы** *маршрутний пост спостережень за забрудненням атмосфери* route site of air pollution monitoring	Місце на певному маршруті, призначене для відбирання проб повітря згідно з графіком, послідовно в часі, за допомогою переносної апаратури та (чи) пересувної лабораторії. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 16 m.**
.002	**опорный пост наблюдений за загрязнением атмосферы** *опорний пост спостережень за забрудненням атмосфери* basic station of air pollution monitoring	Стаціонарний пост спостереження за забрудненням атмосфери, дані спостережень якого використовуються для оцінювання річних і багаторічних рівнів забруднення атмосфери. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 15.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.003	**подфакельный пост наблюдений за загрязнением атмосферы** *підфакельний пост спостережень за забрудненням атмосфери* under plume site of air pollution monitoring	Місце відбирання проб під факелом від джерела забруднення атмосфери згідно з установленою програмою. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 17 m.**
.004	**стационарный пост наблюдений за загрязнением атмосферы** *стаціонарний пост спостережень за забрудненням атмосфери* stationary site of air pollution monitoring	Місце розташування спеціально обладнаного павільйону для розміщення апаратури, необхідної для безперервної довготривалої реєстрації концентрацій забруднювальних речовин у атмосфері, приладів для відбирання проб і вимірювання метеорологічних параметрів за встановленою програмою. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 14.**
П.081.000	**постоянная** *стала* *[-лої, д. і м. -лій, ор. -лою; мн. -лі, -лих, д. -лим]* constant	Величина, яка зберігає постійне значення.
.001	**удельная газовая постоянная** *питома газова стала* specified gas constant	Величина, що дорівнює відношенню універсальної газової сталої до молярної маси газу. ***Примітка 1.*** Має значення роботи розширення 1 кг ідеального газу за умов нагрівання його на 1 °С під сталим тиском. ***Примітка 2.*** Залежить від молярної маси газу.
.002	**универсальная газовая постоянная** *універсальна газова стала* universal gas constant	Стала, що входить до рівняння стану ідеального газу та дорівнює 8,31451 Дж/(моль•К). ***Примітка.*** Має значення роботи розширення 1 моля ідеального газу за умови нагрівання його на 1 °С під сталим тиском.
П.082.000	**пострадавший** *потерпілий* *[-лого, ор. -лим; мн.*	Людина, яка зазнала враження або матеріальних та (чи) моральних збитків. **ДСТУ 3891-99, п. 4.12 m**.

	-лі, -лих] victim	
.001	**пострадавший в чрезвычайной ситуации** *потерпілий у надзвичайній ситуації* victim of emergency	Людина, яка зазнала враження або матеріальних та (чи) моральних збитків унаслідок надзвичайної ситуації. **ДСТУ 3891-99, п. 4.12 m**.
П.083.000	**потенциал** *потенціал* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* potential	*[< лат. potentia — сила]* 1. Фізична величина, що характеризує силове поле в даній точці. 2. Енергетична характеристика поля, системи, пристрою. 3. Сукупність можливостей, запасів, засобів, які можуть бути використані в будь-якій галузі.
.001	**потенциал загрязнения атмосферы** *потенціал забруднення атмосфери* air pollution potential	Рівень можливого забруднення атмосфери від джерел у даному географічному районі через поєднання метеорологічних чинників. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 8 m.**
.002	**теоретический потенциал энергосбережения** *теоретичний потенціал енергоощадності* theoretical energy conservation potential	Максимальна економія паливно-енергетичних ресурсів, яка може бути одержана внаслідок ліквідації всіх видів утрат енергії (оборотних утрат енергії) у національному господарстві. **ДСТУ 2420-94, п. 1.20 m**.
.003	**технологически доступный потенциал энергосбережения** *технологічно доступний потенціал енергоощадності* technologically attainable energy conservation potential	Максимальна економія паливно-енергетичних ресурсів, яка може бути одержана в разі застосування в національному господарстві технічних і технологічних новацій, що сприятимуть зменшенню споживання енергії. **ДСТУ 2420-94, п. 1.21 m**.
.004	**фотохимический потенциал**	Потенціал окремої леткої органічної сполуки, стосовно потенціалу інших

	образования озона *фотохімічний потенціал утворення озону* ozone formation photochemical potential	летких органічних сполук, утворювати озон у результаті реакції з оксидами азоту за наявності сонячного світла. ***Примітка.*** Класифікація летких органічних сполук на основі їх фотохімічного потенціалу утворення озону наведена в Додатку IV до зазначеного нижче протоколу. **"Протокол об ограничении выбросов летучих органических соединений или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.005	**экономически целесообразный потенциал энергосбережения** *економічно доцільний потенціал енергоощадності* cost-effective potential of energy conservation	Максимальна економія паливно-енергетичних ресурсів, доцільність одержання якої на всіх ділянках національного господарства підтверджується відповідними економічними розрахунками. **ДСТУ 2420-94, п. 1.22**.
П.084.000	**потеря** *утрата / втрата* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* loss	Марне, без користі витрачання чого-небудь.
.001	**потери эксергии** *утрати ексергії* exergy losses	Різниця між кількістю всієї витраченої ексергії та корисно використаної. **ДСТУ 2420-94, п. 1.14 m**.
.002	**потери энергии** *утрати енергії* energy losses	Різниця між кількістю підведеної та корисної енергії. **ДСТУ 2420-94, п. 1.12 m**.
П.085.000	**поток** *потік* *[-току, д. -току, ор. -током, м. -тоці; мн. -токи, -токів]* flow, stream, flux	1. Речовина, енергія або випромінювання, які рухаються в певному напрямку. 2. Фізична величина, що характеризує цей рух. 3. ***У системах оброблення інформації —*** послідовність, сукупність подій, повідомлень, інформації тощо,

		які відбуваються, надходять за певний проміжок часу. 4. ***В економіці —*** регулярний рух, надходження коштів.
.001	**ламинарный поток** *ламінарний потік* laminar flow	Упорядкована течія рідини або газу, за якої вони переміщуються мов би шарами, паралельними напрямку течії.
.002	**ламинарный поток воздуха** *ламінарний потік повітря* laminar flow of air	Однонапрямлений потік повітря, що перетинає приміщення з однаковою швидкістю в усіх точках перетину за однаковою траєкторією. **ДСТУ 2357-94, п. 20 т.**
.003	**трансграничный интегральный поток загрязняющих веществ** *транскордонний інтегральний потік забруднювальних речовин* transboundary integral flux of pollutant	Потік забруднювальних речовин через кордон між країнами. ***Примітка.*** Використовується в разі контролю за виконанням прийнятих норм перенесення забруднювальних речовин.
.004	**турбулентный поток** *турбулентний потік* turbulent flow	Невпорядкований рух рідини або газу, який призводить до інтенсивного перемішування окремих їх шарів.
П.086.000	**потребление** *споживання* *[-ння, ор. -нням]* consumption	Завершальна фаза процесу суспільного виробництва, яка полягає у використанні, споживанні, застосуванні продукції, речей, благ, товарів і послуг із метою задоволення потреб людей.
.001	**биохимическое потребление кислорода в сточных водах (БПК)** *біохімічне споживання кисню в стічних водах (БСК)* biochemical oxygen consumption in waste water	Кількість кисню, що витрачається для біохімічного окиснення забруднювальних речовин, які містяться в стічних водах, за певний проміжок часу. **ДСТУ 2569-94, п. 85 т.** ***Примітка 1.*** Є характеристикою вмісту у воді домішок, що розкладаються біохімічним шляхом. ***Примітка 2.*** Вимірюється в мг/л.

.002	**потребление кислорода организмом** *споживання кисню організмом* oxygen consumption of organism	Кількість кисню, який надходить в органи дихання з дихального апарата та засвоюється організмом за одиницю часу. **ДСТУ 2299-93, п. 5.4 m**.
П.087.000	**почва** *ґрунт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* soil	*[нім. Grunt, Grund — земля, дно, основа, фундамент]* Особливе природне утворення, що має певні властивості, притаманні живій та неживій природі, та виникло в результаті перетворення верхніх шарів земної кори внаслідок спільного впливу води, повітря, кліматичних чинників та живих організмів. ***Примітка.*** Характеризується родючістю. Якщо треба підкреслити саме цю властивість в українській мові доцільно вживати термін "верхній родючий шар ґрунту".
.001	**зональная почва** *зональний ґрунт* zonal soil	Ґрунт, що сформувався в межах певної кліматичної зони та відображає у своїх властивостях усю специфіку клімату, рослинності та материнської породи цієї зони. **ДСТУ 2881-94, додаток Г, п. Г.2 m**.
П.088.000	**почвоведение** *ґрунтознавство* *[-ва, ор. -вом]* soil science	Природознавча дисципліна про ґрунт, його склад, властивості, походження, розвиток, географічне поширення, раціональне використання. ***Примітка.*** Вивчає ґрунт як природне тіло, засіб виробництва та засіб праці. Основні розділи: походження ґрунту, геохімія, фізична, колоїдна та біологічна хімія ґрунтів, біологія ґрунтів, фізика ґрунтів, гідрологія ґрунтів, географія ґрунтів.
П.089.000	**почка** *брунька* *[-ньки, д. і м. -ньці, ор. -нькою; мн. -ньки, -ньок]* bud, button, knop	***У рослин —*** зачаток паростка.

	нирка *[-рки, д. і м. -рці,* *ор. -ркою;* *мн. -рки, -рок]* kidney	***У хребетних —*** парний орган виділення.
П.090.000	**почкование** *брунькування* *[-ння, ор. -нням]* budding	Один із способів нестатевого (вегетативного) розмноження рослин і грибів, за якого на материнському організмі утворюється брунька, з якої розвивається нова особина.
П.091.000	**правило** *правило* *[-ла, ор. -лом;* *мн. -ла, -л]* rule, regulations	Положення, в якому відбивається закономірність, постійне співвідношення яких-небудь явищ.
.001	**правила охраны вод** *правила охорони вод* regulations on water protection	Комплекс положень, що встановлюють вимоги, які регламентують діяльність людини з метою дотримання норм охорони вод. **ДСТУ 3041-95, п. 3 т.**
.002	**правила пожарной безопасности** *правила пожежної безпеки* regulations of fire safety	Комплекс положень, які визначають порядок дотримування вимог та норм пожежної безпеки під час будівництва та експлуатації об'єкта. **ДСТУ 2272-93, п. 66 т.**
П.092.000	**право** *право* *[-ва, ор. -вом; мн. -ва, -в]* law, right	1. Сукупність норм і правил, що встановлені та охороняються державою та регулюють відносини людей у суспільстві, а також наука, що вивчає ці норми (law). ***Примітка.*** Правова система диференційована за галузями права, кожна з яких має свій предмет регулювання. 2. Зумовлена певними обставинами підстава, здатність, можливість робити, чинити що-небудь, користуватися чим-небудь (right).
.001	**водное право** *водне право* water law	Підгалузь екологічного права, система юридичних норм, що регулюють суспільні відносини щодо раціонального використання та охорони вод.
.002	**горное право** *гірниче право* mining laws	Підгалузь екологічного права, система юридичних норм, що регулюють суспільні відносини щодо раціонального

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		використання та охорони надр.
.003	**земельное право** *земельне право* land law	Підгалузь екологічного права, система юридичних норм, що регулюють суспільні відносини щодо раціонального використання та охорони земель, охорони прав землевласників і землекористувачів.
.004	**корпоративное право** *корпоративне право* corporate law	Право власності на частку (пай) у статутному фонді (капіталі) юридичної особи, включаючи права на керування, одержання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також частки активів у разі її ліквідації відповідно до чинного законодавства. **Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств", ст. 1 m.**
.005	**лесное право** *лісове право* forest law	Підгалузь екологічного права, система юридичних норм, що регулюють суспільні відносини щодо раціонального використання та охорони лісів.
.006	**экологические права и обязанности граждан Украины** *екологічні права й обов'язки громадян України* environmental rights and duties of citizens of Ukraine	Система юридично закріплених за громадянами повноважень і зобов'язань в екологічній сфері. ***Примітка.*** Згідно із Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" (ст. 9 — 12) громадянин України має право на: — безпечне для життя та здоров'я природне довкілля; — участь в обговоренні проектів, законодавчих актів, матеріалів стосовно розміщення, будівництва та реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан природного довкілля; — внесення пропозицій до державних і господарських органів, установ та організацій із цих питань; — участь у розробленні та виконанні екологічних заходів; — здійснення загального та спеціального

		використання природних ресурсів; — об'єднання в громадські природоохоронні формування; — одержання в установленому порядку повної та достовірної екологічної інформації; — участь у проведенні громадської екологічної експертизи; — здобуття екологічної освіти; — подання до суду позовів державним органам, підприємствам, установам і організаціям щодо відшкодування шкоди, заподіяної його здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на природне довкілля.
.007	**экологическое право** *екологічне право* environmental law	Галузь права, спрямована на збереження та оздоровлення природного довкілля й раціональне використання природних ресурсів. ***Примітка.*** До складу екологічного права входять такі підгалузі, як земельне, водне, лісове, гірниче право та деякі інші галузі права, якими регулюються екологічні відносини.
П.093.000	**правонарушение** *правопорушення [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* delinquency, transgression	Антисуспільна дія, що завдає шкоди суспільству, суспільним відносинам або особі. ***Примітка 1.*** Розрізняють такі правопорушення: цивільні (заподіяння шкоди особі, майну), адміністративні (дрібне хуліганство, порушення правил дорожнього руху), дисциплінарні (прогул, запізнення на роботу), кримінальні (злочини), за вчинення яких законом передбачена відповідальність — цивільна, адміністративна, трудова, кримінальна. ***Примітка 2.*** Учинки вважаються правопорушенням, якщо вони суперечать нормам права, є протиправними. Те, що правом не заборонено, не може бути правопорушенням.
.001	**экологическое правонарушение** *екологічне*	Протиправне діяння (дія або бездіяльність), що порушує встановлений в Україні екологічний правопорядок; є

	правопорушення environmental delinquency	підставою для застосування до винних у його скоєнні фізичних і юридичних осіб юридичної відповідальності. ***Примітка.*** Екологічне правопорушення характеризується: — протиправністю діяння (бездіяльністю), що спричинює порушення екологічного правопорядку; — заподіянням шкоди або загрозою заподіяння її в сфері охорони природного довкілля та природокористування; — причинним зв'язком між протиправним діянням (бездіяльністю) і шкодою від цього діяння (бездіяльності).
П.094.000	**преаэратор** *преаератор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* preaerator	*[< лат. prae — попереду + гр. aer — повітря]* Споруда для попередньої аерації стічних вод із метою підвищення ефекту їх відстоювання. **ДСТУ 2569-94, п. 112 m.**
П.095.000	**превращение** *перетворення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* transmutation, transformation	Процес приведення чого-небудь до іншої форми або в інший стан.
.001	**превращение примесей в атмосфере** *перетворення домішок в атмосфері* transformation of air pollutants	Процес, за якого домішки в атмосфері піддаються фізичним і хімічним змінам під впливом природних і антропогенних чинників, а також унаслідок взаємодії між собою. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 3.**

П.096.000	**предел** *границя* *[-ці, ор. -цею;* *мн. -ці, -ць]* limit, boundary, bound	1. ***У математиці —*** одне з основних понять, яке означає, що певна змінна в розглядуваному процесі її змінення необмежено наближується до якого-небудь сталого значення. ***Примітка 1.*** Точне значення поняття "границя" має лише за наявності коректного поняття близькості між елементами (точками) множини, в якому вказана змінна приймає значення. ***Примітка 2.*** Через поняття "границя" визначаються такі основні поняття, як: неперервність, похідна, інтеграл. 2. Просторова або часова межа чого-небудь. 3. Останній, крайній ступінь вияву чого-небудь. 4. Найбільше або найменше значення певної величини, за якого ще відбувається певне явище (процес). ***Примітка.*** У цьому значенні вживається також термін "межа".
	межа *[-жі, ор. -жею;* *мн. -жі, -ж, д. -жам]* limit, boundary	*Див.* Г.054.000 МЕЖА.
.001	**верхний концентрационный предел взрываемости** *верхня концентраційна межа вибуховості* upper concentration explosive limit	Найбільша концентрація горючих та (чи) вибухонебезпечних речовин у повітрі, за якої ще можливий вибух даної суміші від її взаємодії з джерелом спалахування. **ОСТ 51.81-82, п. 51 m.**
.002	**верхний концентрационный предел распространения пламени** *верхня концентраційна межа поширення полум'я* upper concentration	Максимальний уміст горючої речовини в однорідній суміші з окисним середовищем, за якого можливе поширення полум'я по суміші на будь-яку відстань від джерела запалювання. **ДСТУ 3855-99, п. 5.8 m**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів, рідин, пилу.

	limit of flame propagation	
.003	**верхний предел воспламенения** *верхня межа спалахування* upper inflammability limit	Найбільша концентрація горючих та (чи) вибухонебезпечних речовин у повітрі, за якої може відбутися спалахування даної суміші від її взаємодії з джерелом спалахування. **ОСТ 51.81-82, п. 51 m.**
.004	**нижний концентрационный предел взрываемости** *нижня концентраційна межа вибуховості* lower concentration explosive limit	Найменша концентрація горючих та (чи) вибухонебезпечних речовин у повітрі, за якої ще можливий вибух даної суміші від її взаємодії з джерелом спалахування. **ОСТ 51.81-82, п. 50 m.**
.005	**нижний концентрационный предел распространения пламени** *нижня концентраційна межа поширення полум'я* lower concentration limit of flame propagation	Мінімальний уміст горючої речовини в однорідній суміші з окисним середовищем, за якого можливе поширення полум'я по суміші на будь-яку відстань від джерела запалювання. **ДСТУ 3855-99, п. 5.8 m**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів, рідин, пилу.
.006	**нижний предел воспламенения** *нижня межа спалахування* lower inflammability limit	Найменша концентрація горючих та (чи) вибухонебезпечних речовин у повітрі, за якої може відбутися спалахування даної суміші від її взаємодії з джерелом спалахування. **ОСТ 51.81-82, п. 50 m.**
.007	**основной дозовый предел облучения** *основна дозова межа опромінення* basic limit of irradiation dose	Максимально допустимий рівень індивідуальної ефективної дози опромінення людини, перевищення якого вимагає застосування заходів захисту людини. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1.**
.008	**предел огнестойкости конструкции**	Показник вогнестійкості конструкції, який визначається часом від початку вогневого випробування за стандартного

	межа вогнестійкості конструкції fire resistance	температурного режиму до настання одного з нормованих для даної конструкції граничних станів із вогнестійкості. **ДСТУ 3855-99, п. 8.2 m**.
.009	**температурные пределы распространения пламени** *температурні межі поширення полум'я* temperature inflammability limit	Температури матеріалу (речовини), за яких його (її) насичена пара утворює в окисному середовищі концентрації, що дорівнюють відповідно нижній та верхній концентраційним межам поширення полум'я. **ДСТУ 3855-99, п. 5.7 m**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності рідин.
П.097.000	**предотвращение** *запобігання* *[-ння, ор. -нням]* prevention	Дія, яка заздалегідь відвертає щось неприємне, небажане, не допускає його.
.001	**предотвращение загрязнения** *запобігання забрудненню* pollution prevention	Використання процесів, методів, досвіду, матеріалів або продукції, що не спричиняють забруднення або зменшують чи регулюють його, до яких можуть належати рециркуляція, перероблення, знищення чи очищення відходів, зміна технологій, засоби й механізми контролю та регулювання, ефективне використання ресурсів і заміна матеріалів. ***Примітка.*** Потенційні вигоди від запобігання забрудненню включають зменшення шкідливого впливу на довкілля, підвищення ефективності діяльності та зниження витрат. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.13 m**.
.002	**предотвращение чрезвычайных ситуаций** *запобігання виникненню надзвичайних ситуацій* emergency prevention	Підготовлення та реалізація комплексу правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації, що ґрунтуються на даних моніторингу (спостережень),

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків. **ДСТУ 3891-99, п. 6.1 m**.
П.098.000	**предприятие** *підприємство* *[-ва, ор. -вом; мн. -ва, -в]* enterprise, concern, plant	*[калька з нім. Unternehmung]* Самостійний статутний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність із метою одержання відповідного прибутку (доходу). ***Примітка 1.*** Підприємство має самостійний баланс, розрахункові (поточні) та інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також може мати знак для товарів і послуг. ***Примітка 2.*** Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб. ***Примітка 3.*** Розрізняють такі види підприємств: державне, колективне, комунальне, приватне підприємство, господарське товариство. **Закон України "Про підприємства в Україні", ст. 1, 2 m.**
.001	**биологически опасное предприятие** *біологічно небезпечне підприємство* biologically hazardous enterprise	Підприємство, на території якого перебуває джерело біологічної небезпеки. **ДСТУ 2156-93, п. 2.7 m**.
.002	**потенциально опасное предприятие** *потенційно небезпечне підприємство* enterprise of potential hazard	Промислове підприємство, що використовує у своїй діяльності або має на своїй території потенційно небезпечні об'єкти. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3.**
.003	**промышленное предприятие** *промислове підприємство*	Самостійний суб'єкт господарювання, який має право юридичної особи, здійснює виробництво та реалізацію продукції (надання виробничих пос-

	industrial enterprise, industrial plant, industrial undertaking, industrial organization, complete facility, manufacturing enterprise	луг) певних видів із метою одержання відповідного прибутку. **ДСТУ 2960-94, п. 4.10 m**.
.004	**радиационно опасное предприятие** *радіаційно небезпечне підприємство* radiologically hazardous enterprise	Підприємство, на території якого перебуває джерело радіаційної небезпеки. **ДСТУ 2156-93, п. 2.7 m**.
.005	**специализированное предприятие по обращению с радиоактивными отходами** *спеціалізоване підприємство щодо поводження з радіоактивними відходами* enterprise for radioactive waste processing	Підприємство (об'єднання), яке здійснює на основі ліцензії збирання радіоактивних відходів, їх перероблення, перевезення, зберігання та (чи) поховання. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
.006	**химически опасное предприятие** *хімічно небезпечне підприємство* chemically hazardous enterprise	Підприємство, на території якого перебуває джерело хімічної небезпеки. **ДСТУ 2156-93, п. 2.7 m**.
П.099.000	**преобразователь** *перетворювач [-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* converter	Технічний засіб, що змінює форму подання фізичних величин, сигналів, даних.
.001	**измерительный преобразователь** *вимірювальний перетворювач*	Вимірювальний пристрій, що реалізує вимірювальне перетворення вимірюваної величини в іншу форму, зручну для передавання, подальшого перетворення,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	measuring transducer	оброблення та зберігання вимірювальної інформації. **ДСТУ 2681-94, п. 6.15 m**.
.002	**первичный измерительный преобразователь** *первинний вимірювальний перетворювач* sensor	Вимірювальний перетворювач, який першим взаємодіє з об'єктом вимірювання. **ДСТУ 2681-94, п. 6.16**.
П.100.000	**прибор** *прилад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* instrument, device	Пристрій, призначений для вимірювань, контролю, захисту обладнання, керування, регулювання, обчислень, обліку тощо.
.001	**аналоговый измерительный прибор** *аналоговий вимірювальний прилад* analogue measuring instrument	Вимірювальний прилад, покази якого є неперервною функцією змін вимірюваної величини. **ГОСТ 16263-70, п. 5.7**.
.002	**измерительный прибор** *вимірювальний прилад* measuring instrument	Засіб вимірювань, в якому створюється візуальний сигнал вимірювальної інформації. **ДСТУ 2681-94, п. 6.21**.
.003	**интегрирующий измерительный прибор** *інтегрувальний вимірювальний прилад* integrating measuring instrument	Вимірювальний прилад, вихідний сигнал якого утворюється шляхом інтегрування вхідного сигналу.
.004	**поглотительный прибор** *поглинальний прилад* absorptive instrument	Прилад, в якому повітря або який-небудь газ очищають від домішок іншого газу, пари води або розділюють суміші газів.

.005	**показывающий измерительный прибор** *показувальний вимірювальний прилад* indicating measuring instrument	Вимірювальний прилад, який забезпечує тільки відлік показів. **ГОСТ 16263-70, п. 5.9**.
.006	**регистрирующий измерительный прибор** *реєструвальний вимірювальний прилад* recording measuring instrument	Вимірювальний прилад, в якому реєструється сигнал вимірювальної інформації. **ДСТУ 2681-94, п. 6.20 m**.
.007	**суммирующий измерительный прибор** *підсумовувальний вимірювальний прилад* summation measuring apparatus	Вимірювальний прилад, покази якого функційно зв'язані із сумою двох або декількох величин, що підводяться до нього різними каналами. **ГОСТ 16263-70, п. 5.16**.
.008	**цифровой измерительный прибор** *цифровий вимірювальний прилад* digital measuring instrument	Вимірювальний прилад, в якому візуальний сигнал вимірювальної інформації подається як цифри чи символи на відліковому пристрої. **ДСТУ 2681-94, п. 6.23 m**.
П.101.000	**приемник** *приймач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* receiver, sink	1. Фізична система чи прилад, які приймають повідомлення або сигнали від джерела. 2. Об'єкт, споруда як умістище будь-чого.
.001	**приемник сточных вод** *приймач стічних вод* sink	Водний об'єкт, до якого скидаються стічні води. **ДСТУ 2569-94, п. 62 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.102.000	**признак** *ознака* *[-аки, д. і м. -аці,* *ор. -акою;* *мн. -аки, -ак]* sign, feature, attribute	Показник, прикмета, характеристика, за якими можна впізнати, визначити що-небудь.
.001	**лимитирующий признак вредности** *лімітувальна ознака шкідливості* limiting index of harmfulness	Одна з ознак шкідливості хімічних речовин, що забруднюють атмосферне повітря, воду, ґрунт, яка визначає їхній переважний негативний вплив і характеризується найменшим значенням нешкідливої концентрації з числа розглянутих ознак шкідливості. **ДСТУ 3041-95, п. 10 т.**
П.103.000	**примесь** *домішка* *[-шки, д. і м. -шці,* *ор. -шкою;* *мн. -шки, -шок]* pollutant, impurity, admixture	Сторонні речовини та мікроорганізми, розподілені чи розчинені в середовищі з утворенням гомогенної чи гетерогенної системи. **ДСТУ 2357-94, п. 77 т.**
.001	**вторичная примесь** *вторинна домішка* secondary pollutant	Домішка, утворена внаслідок перетворення первинних домішок. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 4 т.**
.002	**механическая примесь** *механічна домішка* mechanical impurity, mechanical admixture	Сторонні, головним чином мінеральні речовини — глина, пісок, мінеральні солі, що містяться в аналізованій речовині.
.003	**первичная примесь** *первинна домішка* primary pollutant	Домішка, що зберегла за певний проміжок часу свої фізичні та хімічні властивості. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 2 т.**
.004	**примесь в атмосфере** *домішка в атмосфері* air pollutant	Розсіяна в атмосфері речовина, що не міститься в її постійному складі. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 2.**
П.104.000	**природопользование** *природокористування* *[-ння, ор. -нням]* nature management, natural resources use	1. Комплексна наукова дисципліна, що досліджує загальні принципи раціонального використання природних ресурсів людським суспільством. 2. Теорія та практика раціонального використання людиною природних ресурсів.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.105.000	**прирост** *приріст* *[-росту,* *д. -ростові/-росту,* *ор. -ростом,* *м. -рості;* *мн. -рости, -ростів]* upgrowth, growth	Кількісне зростання, збільшення.
.001	**прирост активного ила** *приріст активного мулу* growth of activated sludge	Збільшення маси активного мулу внаслідок життєдіяльності мікроорганізмів. **ДСТУ 2569-94, п. 118 m.**
П.106.000	**проба** *проба* *[-би, ор. -бою;* *мн. -би, -б]* sample, probe	*[нім. Probe]* Кількість непоштучної продукції або речовини, відібрана з контрольованої сукупності для прийняття рішення. **ДСТУ 3514-97, п. 4.16 m**.
.001	**консервированная проба воды** *консервована проба води* preserved water sample	Проба води, в яку додані консервувальні реагенти з тим, щоб її аналіз можна було робити через невизначений проміжок часу.
.002	**контрольная проба** *контрольна проба* control sample	Частина речовини, узята для контрольного аналізу, перевірки.
.003	**объединенная проба** *об'єднана проба* composite sample, bulk sample, gross sample	Проба, яка складається з декількох точкових проб. **ДСТУ 3514-97, п. 4.20**.
.004	**периодическая проба** *періодична проба* periodic sample	Проби, які відбираються через визначені проміжки часу.
.005	**представительная проба** *показна проба* representative sample	Проба, яка в достатній мірі відображає властивості цієї сукупності в цілому. **ДСТУ 3514-97, п. 4.14**.
.006	**проба воздуха** *проба повітря* sample of air	Об'єм повітря, відібраний для вимірювання концентрацій шкідливих речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 7.**
.007	**проба природного газа**	Обмежена порція газу, що відбирається для аналізу з газових свердло-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	проба природного газу sample of natural gas	вин, промислових збірних ліній, газопроводів, міських розподільних мереж, технологічних апаратів і т.ін. ***Примітка.*** Об'єм проб залежить від методів і апаратури аналізу, а також від об'єму газу, необхідного на продування лінії. **ГОСТ 18917-82, п. 3.1.1 m**.
.008	**разовая проба** *одноразова проба* snap sample	Проба, що відбирається протягом короткого проміжку часу, що не перевищує 1 год. **ГОСТ 17.2.6.01-86, приложение m.**
.009	**репрезентативная проба** *репрезентативна проба* representative probe	*Див.* П.106.005 показна ПРОБА.
.010	**сложная проба** *складна проба* complicated sample	Суміш декількох проб, узятих у різний час з одного й того самого місця.
.011	**среднесуточная проба** *середньодобова проба* daily average sample	Проба, що відбирається протягом 24 год безперервно або з рівними інтервалами між відборами рівної тривалості. **ГОСТ 17.2.6.01-86, приложение m.**
.012	**точечная проба** *точкова проба* single sample	Проба, узята одноразово з непоштучної продукції або речовини. **ДСТУ 3514-97, п. 4.19 m**.
П.107.000	**пробирка** *пробірка* *[-рки, д. і м. -рці, ор. -ркою; мн. -рки, -рок]* test glass, test tube	*[< нім. probieren — випробовувати]* Невелика скляна або кварцова трубчаста посудина здебільшого із закругленим дном, яка застосовується в лабораторній практиці.
.001	**колориметрическая пробирка** *колориметрична пробірка* colorimetric test tube	Пробірки для проведення вимірювань методом стандартних серій у колориметричному аналізі. ***Примітка.*** Виготовляються з безбарвного скла однакової товщини та діаметра.
.002	**пробирка с оттянутым концом** *пробірка з відтягнутим кінцем* test tube with drawn end	Спеціальна звужена донизу пробірка, що використовується для центрифугування, під час якого частинки суспензії осаджуються у звуженому дні пробірки.

.003	**пробирка с притертой пробкой** *пробірка з притертою пробкою* test tube with ground stopper	Спеціальна шліфована пробірка для роботи з агресивними та леткими рідинами.
.004	**центрифужная пробирка** *центрифужна пробірка* centrifuging test tube	*Див.* П.107.002 ПРОБІРКА з відтягнутим кінцем.
П.108.000	**пробка** *пробка* *[-бки, д. і м. -бці, ор. -бкою; мн. -бки, -бок]* stopper, plug, lock	*[нім. Propke]* 1. Герметизувальний елемент для посудин із вузьким отвором (stopper, plug). 2. Закупорення трубопроводу внаслідок нагромадження чужорідної речовини (наприклад, газова або конденсатна пробка) (lock).
.001	**корковая пробка** *кіркова пробка* cork	Найбільш поширеніша в хімічних лабораторіях пробка, виготовлена з кори пробкового дерева.
.002	**резиновая пробка** *гумова пробка* rubber stopper	Виготовлена з ґуми пробка, яка дозволяє створювати добру герметизацію посудин, але застосовується тільки в тому випадку, коли речовина, що міститься в посудині, не впливає на ґуму.
П.109.000	**пробоотборник** *пробовідбірник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* sampler, sampling apparatus	Металева або скляна трубка, балон, посудина, призначені для заповнення пробою, які мають вхідну та вихідну перекривну арматуру та герметично закриваються. **ГОСТ 18917-82, п. 2.2 m**.
П.110.000	**проводимость** *провідність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* conduction, conductance	1. Властивість пропускати через себе електричний струм, тепло, звук тощо (conduction). 2. Характеристика електричних та магнітних кіл (conductance).
.001	**ионная проводимость**	Електропровідність, зумовлена рухом іонів.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	іонна провідність ionic conduction	
.002	**молярная проводимость** *молярна провідність* molar conductivity	Провідність електроліту, яка дорівнює питомій електричній провідності, помноженій на об'єм, який містить 1 моль електроліту (одиниця в СІ — сименс-квадратний метр на моль, См•м^2/моль).
.003	**удельная электрическая проводимость** *питома електрична провідність* conductivity, specific conductance, electric conductivity	Величина, що характеризує здатність речовини проводити струм і яку визначають як відношення модуля густини струму провідності до модуля напруженості електричного поля. ***Примітка 1.*** Вона є скалярною для ізотропної речовини та тензорною для анізотропної (одиниця в СІ — сименс на метр, См/м). **ДСТУ 2843-94, п. 68 m.** ***Примітка 2.*** Залежно від питомої електричної провідності σ всі речовини умовно поділяються на три групи: провідники ($\sigma > 10^6$ См/м), напівпровідники (10^{-8} См/м $< \sigma < 10^6$ См/м) та діелектрики ($\sigma < 10^{-8}$ См/м).
.004	**электрическая проводимость** *електрична провідність* conductance	Величина, обернена електричному опору (одиниця в СІ — сименс, См).
.005	**электролитическая проводимость** *електролітична провідність* electrolytic conductivity	*Див.* П.110.003 питома електрична ПРОВІДНІСТЬ.
.006	**электронная проводимость** *електронна провідність* electron conduction	Електропровідність, зумовлена рухом електронів.
П.111.000	**проводник** *провідник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* conductor, wire	Речовина, яка має суттєву електропровідність унаслідок наявності в ній вільних зарядів. **ДСТУ 2843-94, п. 52 m.** ***Примітка.*** Для провідників питома електрична провідність $\sigma > 10^6$ См/м.

.001	**инертный электронный проводник** *інертний електронний провідник* inert electronic conductor	Провідник, який має нижчу хімічну активність стосовно того середовища, в якому розташований.
П.112.000	**прогнозирование** *прогнозування [-ння, ор. -нням]* prediction, forecasting, prognostication	*[< гр. prognosis — передбачення]* 1. Науково обґрунтоване судження про можливі стани об'єкта в майбутньому або про альтернативні шляхи та терміни досягнення цих станів. **ДСТУ 2226-93, додаток А, п. 8 m.** 2. Попередня стадія планування, яка містіть передбачення подій в умовах невизначеності на підставі вивчення їх розвитку в минулому та створення моделі динаміки процесу. **ДСТУ 2962-94, п. 6.16 m**.
.001	**экологическое прогнозирование** *екологічне прогнозування* ecological prediction	Наукове, імовірнісне передбачення перспектив розвитку та стану природи під впливом науково-технічного прогресу або свідомої діяльності людини.
П.113.000	**программа** *програма [-ми, ор. -мою; мн. -ми, -м]* program, routine	*[< гр. programma — публічне оголошення, розпорядження, указ]* 1. Оголошення, припис, план наміченої діяльності. 2. ***У системах оброблення інформації* —** мовна конструкція, що є впорядкованою послідовністю описів і команд та призначена для оброблення даних. **ДСТУ 2938-94, п. 3.36 m**. ***Примітка.*** Спосіб подання цих описів та команд визначає різні види програм (програма в машинних кодах, програма на мові асемблер, програма на мові Бейсик тощо). 3. Програмний продукт, призначений для розв’язання визначених прикладних або системних завдань. ***Примітка.*** Наприклад, текстовий редак-

		тор, програми розсилання електронної пошти, програми розрахунку інженерних конструкцій тощо.
.001	**инвестиционная экологическая программа** *інвестиційна екологічна програма* investment environmental program	Екологічна програма, що визначає порядок, обсяги фінансування, реалізованого у формі довготермінових вкладень капіталу в той або інший природоохоронний захід.
.002	**неполная программа контроля загрязнения атмосферы** *неповна програма контролю забруднення атмосфери* incomplete monitoring program of air pollution	Документ, що встановлює порядок вимірювання концентрації основних і специфічних речовин, які забруднюють атмосферу, у 07, 13 та 19 год за місцевим часом. ***Примітка.*** До основних речовин, що забруднюють атмосферу, відносяться: пил, сірчаний ангідрид, оксид вуглецю, діоксид азоту. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 19 т.**
.003	**полная программа контроля загрязнения атмосферы** *повна програма забруднення атмосфери* complete monitoring program of air pollution	Документ, що встановлює порядок вимірювання концентрації основних і специфічних речовин, які забруднюють атмосферу та характерні для даного населеного пункту, а також метеорологічних параметрів у 01, 07, 13 та 19 год за місцевим часом. ***Примітка.*** До основних речовин, що забруднюють атмосферу, відносяться: пил, сірчаний ангідрид, оксид вуглецю, діоксид азоту. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 18 т.**
.004	**совместная программа наблюдения и оценки распространения загрязнений воздуха на большие расстояния в Европе (ЕМЕП)** *спільна програма спостереження та оцінювання поширення*	Програма, згідно з якою проводиться: — збирання даних про викиди SO_2, NO_x, ЛОС та інших забруднювачів повітря; — вимірювання показників якості повітря й осадів; — моделювання атмосферної дисперсії. ***Примітка 1.*** У ЄМЄП бере участь близько 100 станцій моніторингу, розташованих на території 24 європейських країн — членів Європейської економічної комісії (ЄЕК). ***Примітка 2.*** Питання довготермінового фінансування ЄМЄП визначені протоколом до Конвенції про транскордонне за-

	забруднень повітря на великі відстані в Європі (ЄМЄП) joint program on monitoring and assessment of long distance air pollution distribution in Europe	бруднення повітря на великі відстані, підписаним у 1984 році в Женеві й чинним з 1988 року. Учасниками цього Протоколу є 30 країн. Протокол передбачає заходи щодо розподіляння витрат на міжнародному рівні у зв'язку з програмою моніторингу, що складає основу для огляду й оцінювання відповідного забруднення повітря в Європі згідно з домовленостями про обмеження викидів.
.005	**сокращенная программа контроля загрязнения атмосферы** *скорочена програма контролю забруднення атмосфери* reduced monitoring program on air pollution	Документ, що встановлює порядок вимірювання концентрації основних речовин, які забруднюють атмосферу, та одного-двох із найпоширеніших у даному населеному пункті специфічних забруднювальних речовин о 07 та 13 год за місцевим часом. ***Примітка 1.*** Вимірювання за скороченою програмою контролю допускаються в районах із температурою повітря нижче -45 °С і в місцях, в яких систематично протягом місяця фіксуються концентрації забруднювальних речовин нижче межі чутливості методу аналізу даної речовини. ***Примітка 2.*** До основних речовин, що забруднюють атмосферу, відносяться: пил, сірчаний ангідрид, оксид вуглецю, діоксид азоту. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 20 т.**
.006	**экологическая программа** *екологічна програма* environmental program	Документ, що встановлює порядок контролю за станом компонентів довкілля (атмосфери, гідросфери, ґрунтів, природних ресурсів, ландшафтів, флори, фауни, відходів), а також їхніх взаємозв'язків.
П.114.000	**продукт** *продукт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* product	*[< лат. productus — вироблений]* 1. Речовий або інтелектуальний результат людської праці (предмет, наукове відкриття, ідея). 2. ***У переносному значенні —*** наслідок, результат певних умов, зовнішнього середовища, породження чогось.
.001	**продукт реакции** *продукт реакції* reaction product	Хімічні сполуки та суміші речовин, які є наслідком протікання хімічних реакцій.

.002	**токсичный продукт** *токсичний продукт* toxical product	*Див.* Т.028.000 ТОКСИН.
П.115.000	**продуктивность** *продуктивність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* productivity	*[< лат. productivus — доцільний, плодотворний]* 1. Здатність нагромаджувати та породжувати що-небудь. 2. ***У біології:*** а) властивість організмів нагромаджувати (засвоювати) речовину, енергію тощо та внаслідок цього утворювати (збільшувати) біомасу, виробляти певні речовини; б) кількісна характеристика цієї властивості. 3. ***У геології —*** відношення кількості корисного компонента в надрах до площини або глибини родовища, або до довжини рудної зони.
.001	**продуктивность экосистемы** *продуктивність екосистеми* ecosystem productivity	Швидкість, з якою енергія засвоюється організмами-продуцентами в процесі фотосинтезу та хемосинтезу, нагромаджуючись у формі органічних речовин.
П.116.000	**продукция** *продукція* *[-ії, ор. -ією]* production, products, output, commodity	*[< лат. productio < produco — виробляю]* Результат діяльності чи процесів. ***Примітка 1.*** Продукція може містити послуги, обладнання, перероблювані матеріали, програмне забезпечення чи їхні комбінації. ***Примітка 2.*** Продукція може бути матеріальною, наприклад, вузли чи перероблювані матеріали, або нематеріальною, наприклад, інформація чи поняття, або комбінацією з них. ***Примітка 3.*** Продукція може бути навмисною, наприклад, пропозиція споживачеві, або ненавмисною, наприклад, забруднювач чи небажані наслідки. **ДСТУ 3230-95, п. 3.4**.
.001	**бракованная продукция**	Продукція, передавання якої споживачеві не допускається через наявність

	бракована продукція defective goods, faulty products, rejected material, reject, wastage, spoilage	дефектів. **ДК 005-96, увідна частина m**.
.002	**испорченная продукция** *зіпсована продукція* spoilage	Продукція, яка втратила свої функційні та інші властивості, установлені нормативними вимогами, до закінчення терміну служби (придатності) і подальше застосування якої за її прямим призначенням може спричинити непередбачені наслідки. **ДК 005-96, увідна частина m**.
.003	**неидентифицированная продукция** *неідентифікована продукція* unidentifiable products	Продукція, яка не має відповідного до нормативних вимог маркування або для якої відсутні технічні специфікації (стандарти, технічні умови) і застосування (споживання, експлуатація) якої може спричинити непередбачені наслідки. **ДК 005-96, увідна частина m**.
.004	**некондиционная продукция** *некондиційна продукція* subquality products	Продукція, яка не відповідає нормативним вимогам або не придатна для застосування за призначенням унаслідок забруднення; не може бути регенерована, відновлена чи використана іншим способом за місцем її виробництва (утворення); підлягає обробленню (переробленню) у спеціалізованих підприємствах або продажу як вторинний матеріальний ресурс (сировина). **ДК 005-96, увідна частина m**.
.005	**отработанная продукция** *відпрацьована продукція* used up products	Продукція, яка в процесі експлуатації (споживання) утратила свої функційні та інші властивості, установлені нормативними вимогами, після закінчення терміну служби (придатності); стала неремонтоздатною щодо відновлення основних функційних властивостей відповідно до нормативних вимог у процесі експлуатації (споживання); може спричинити непередба-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		чені наслідки в разі подальшого застосування за її прямим призначенням. **ДК 005-96, увідна частина m**.
.006	**промышленная продукция повышенной опасности** *промислова продукція підвищеної небезпеки* industrial products of increased hazard	Машини, механізми, обладнання, технічні системи (комплекси), інші технічні засоби праці, що характеризуються підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров'ю чи майну або довкіллю. **ДСТУ 2293-99, п. 4.10**.
П.117.000	**продуцент** *продуцент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* producer, manufacturer	*[< лат. producens (producentis) — той, що виробляє]* 1. *Див.* П.119.000 ВИРОБНИК. 2. ***В економіці —*** країна, що виробляє певний товар. 3. ***У біології —*** загальна назва автотрофних організмів, головним чином, зелених рослин, що забезпечують органічною речовиною та енергією всі інші організми. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.28 m**.
П.118.000	**прозрачность** *прозорість* *[-рості, д. і м. -рості, ор. -рістю]* transparency, clarity	1. ***У фізиці —*** властивість речовини пропускати світлові промені, яка визначається відношенням потоку випромінювання, що пройшов у середовищі одиничний шлях без зміни напрямку, до потоку, який увійшов до цього середовища у формі паралельного пучка. 2. ***У системах оброблення інформації:*** а) проміжні засоби взаємодії, застосування яких непомітно користувачеві; б) властивість фізичного з'єднання, протоколу чи програми передавати інформацію, закодовану будь-яким способом, без жодних змін у ній. **ДСТУ 2229-93, п. 119.**
.001	**прозрачность воды** *прозорість води* water clarity	Властивість води пропускати вглиб світлові промені, що характеризується висотою стовпа води, в якому мо-

		жна побачити опущений у воду білий диск-прозоромір певних розмірів.
П.119.000	**производитель** *виробник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* producer, manufacturer	Фізична або юридична особа, яка виготовляє та несе відповідальність за виготовлення та здатна забезпечити таку якість продукції, що відповідає вимогам нормативного документа на продукцію. **ДСТУ 3278-95, п. 7.16 m**.
.001	**производитель отходов** *виробник відходів* waste producer	Фізична або юридична особа, діяльність якої призводить до утворення відходів. **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.002	**производитель радиоактивных отходов** *виробник радіоактивних відходів* radioactive waste producer	Фізична або юридична особа, унаслідок діяльності якої утворюються радіоактивні відходи. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
П.120.000	**производная** *похідна* *[-ної, д. і м. -ній, ор. -ною; мн. -ні, -них, д. -ним]* derivative	1. Величина, утворена від іншої. 2. ***У математиці —*** *див.* П.120.002 ПОХІДНА функції.
.001	**обобщенная производная** *узагальнена похідна* distributional derivative, generalized derivative	Похідна функції, яка зазнає розрив.
.002	**производная функции** *похідна функції* function derivative, derivative of function	***У математиці —*** границя відношення приросту функції до приросту аргументу, якщо приріст аргументу прямує до нуля.
П.121.000	**промывалка** *промивалка* *[-лки, д. і м. -лці, ор. -лкою; мн. -лки, -лок]* wash bottle	Пристрій для промивання та змивання осадів із фільтрів і стінок колби, який являє собою скляну колбу з двома трубками, крізь одну з яких вдувається повітря, а крізь іншу витікає вода.

П.122.000	**промывка** *промивання* *[-ння, ор. -нням]* washing, rinsing	Технологічна операція оброблення осаду рідинами для видалення з нього розчинних компонентів.
.001	**промывка твердых отходов** *промивання твердих відходів* washing of solid wastes	Процес, що здійснюється для руйнування та вилучення глинистих, піщаних та інших мінеральних, а також органічних домішок.
П.123.000	**проницаемость** *проникність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* penetrability, permeability	1. Властивість речовини пропускати випромінювання, електричний струм, електромагнітне поле тощо. 2. Властивість матеріалу пропускати крізь себе компоненти розділюваної суміші. 3. ***У геології —*** здатність породи пропускати через себе рідину, газ у разі перепаду тиску. 4. Фізичні величини, які характеризують ці властивості.
П.124.000	**пропан** *пропан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* propane C_3H_8	*[< англ. prop(yl) — пропіл + фр. (meth)ane — метан]* Горючий безбарвний газ без запаху; насичений ациклічний вуглеводень, який міститься в природному та нафтовому газі, створюється в процесі крекінгу та застосовується в суміші з бутаном як комунально-побутовий газ.
П.125.000	**пропилен** *пропілен* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* propylene C_3H_6	*[< гр. propylon — вхід]* Погано розчинний у воді газ із слабким запахом, який застосовується для виробництва полімерів, в органічному синтезі. ***Примітка.*** Компонент природного газу.
П.126.000	**проскок** *проскакування* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* skip	Поява за шаром адсорбенту гранично допустимої концентрації адсорбтиву (визначуваного компонента).
П.127.000	**пространство** *простір* *[-тору,*	1. Об'єктивна дійсність, форма існування матерії, яка характеризується протяжністю та об'ємом.

	д. -торові/-тору, ор. -тором, м. -торі; мн. -тори, -торів] space	2. Обмежений об'єм пристрою, приладу й т.ін.
.001	**геометрическое вредное пространство дыхательного аппарата** *геометричний шкідливий простір дихального апарата* geometric dead space of a breathing apparatus	Внутрішній об'єм елементів дихального апарата, в якому циркулює газ, що вдихається і видихається. **ДСТУ 2299-93, п. 6.4 m**.
.002	**эффективное вредное пространство дыхательного аппарата** *ефективний шкідливий простір дихального апарата* effective dead space of a breathing apparatus	Внутрішній об'єм дихального апарата, що характеризує фактично вентильовану під час дихання частину геометричного шкідливого простору. **ДСТУ 2299-93, п. 6.5 m**.
П.128.000	**противогаз** *протигаз [-за, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* gas mask, respirator	*[< укр. проти... + фр. gaz — газ]* Пристрій для індивідуального захисту органів дихання від токсичних і радіоактивних речовин.
.001	**изолирующий противогаз** *ізолювальний протигаз* gas mask	Пристрій, що ізолює органи дихання від зовнішнього середовища та забезпечує газовою сумішшю, придатною для дихання. **ДСТУ 2273-93, п. 101 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**промышленный фильтрующий противогаз** *промисловий фільтрувальний протигаз* industrial gas filter respirator	Дихальний апарат, що забезпечує захист органів дихання, очей і шкіри обличчя від газоподібних шкідливих речовин, а також від частинок дисперсної фази аерозолів. **ДСТУ 2299-93, п. 2.4 m**.
П.129.000	**протон** *протон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* proton	*[< гр. protos — перший]* Стабільна елементарна частинка, яка входить до складу атомного ядра та має позитивний електричний заряд.
П.130.000	**процесс** *процес* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* process	*[< лат. processus — проходження, просування вперед]* 1. Послідовна зміна подій, явищ, станів, стадій розвитку тощо. 2. Сукупність послідовних дій для досягнення якого-небудь результату. 3. Сукупність взаємозв'язаних ресурсів і діяльності, яка перетворює вхідні елементи у вихідні. ***Примітка.*** До ресурсів можуть належати: персонал, засоби обслуговування, обладнання, технологія та методологія. **ДСТУ 3230-95, п. 3.2**. 4. ***В юриспруденції —*** діяльність щодо розгляду судових справ.
.001	**анаэробный процесс очистки сточных вод** *анаеробний процес очищення стічних вод* anaerobic process of waste water purification	Процес руйнування органічних речовин мікроорганізмами за відсутності кисню повітря. **ДСТУ 2569-94, п. 87 m.**
.002	**аэробный процесс очистки сточных вод** *аеробний процес очищення стічних вод* aerobic process of waste water purification	Процес руйнування органічних речовин мікроорганізмами за наявності кисню повітря. **ДСТУ 2569-94, п. 86 m.**
.003	**гидромеханический процесс**	Процес перенесення імпульсу за рахунок конвекції та в'язкості.

	гідромеханічний процес hydromechanical process	
.004	**каталитический процесс** *каталітичний процес* catalyst process	*Див.* К.015.000 КАТАЛІЗ.
.005	**массообменный процесс** *масообмінний процес* mass exchenge process	Процес переміщення та обміну мас рідин.
.006	**физико-химический процесс** *фізико-хімічний процес* physicochemical process	Процес, що ґрунтується на залежності між фізичними властивостями рівноважної системи (в'язкістю, температурою кристалізації тощо) і чинниками, що визначають її стан рівноваги, а саме: складом, температурою, тиском.
.007	**электрохимический процесс** *електрохімічний процес* electrochemical process	*Див.* Э.030.000 ЕЛЕКТРОЛІЗ.
П.131.000	**пруд** *ставок* *[-вка, д. -вкові/-вку, ор. -вком; мн. -вки, -вків]* pond	*[польс. staw]* Штучно створена водойма місткістю не більшою, ніж 1 млн. м^3. **ДСТУ 3517-97, п. 10.3**.
.001	**биологический пруд** *біологічний ставок* oxidation pond	Водойма для біологічного очищення стічних вод у природних умовах. **ДСТУ 2569-94, п. 110 т.**
П.132.000	**пункт** *пункт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* station, point, clause, terminal	*[нім. Punkt < лат. punctum — крапка]* 1. Приміщення, призначене для розташування робочого місця чергового персоналу, апаратури керування, контролю. 2. Установа, підприємство, що обслуговує певний район, ділянку. 3. Окремий підрозділ, частина документа.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		4. Місце в просторі, що характеризується певними ознаками (географічним положенням, природними умовами тощо). 5. ***У системах телекомунікацій —*** місце призначення, адресат. 6. ***В економіці —*** міра, якою вимірюються коливання ціни, курсу цінних паперів і валют. ***Примітка.*** На фондовій біржі США один пункт дорівнює одному долару, на ринку облігацій — одному відсотку. 7. ***У комп'ютеризованих видавничих системах —*** типографська міра довжини, яка дорівнює 1/72 дюйма або 0,376 мм. ***Примітка.*** Саме в цих одиницях указується розмір шрифтів.
.001	**населенный пункт** *населений пункт* inhabited locality, populated locality, settlement	Забудована територія для проживання населення.
.002	**пункт контроля качества воды водоемов или водотоков** *пункт контролю якості води водойм або водотоків* water quality check point	Місце на водоймі або водотоці для проведення комплексу робіт з метою одержання даних щодо якості води, призначених для наступного узагальнення й подання узагальненої систематичної інформації споживачам. **ДСТУ 3041-95, п. 8 т.**
П.133.000	**путь** *шлях* *[-ху, д. -хові/-ху, ор. -хом, м. -ху/-хові; мн. -хи, -хів]* path, way, distance, track, pathway	*[польс. szlach]* 1. Місце, лінія у просторі, напрямок, маршрут, по якому здійснюється переміщення, повідомлення. 2. Відстань, яку пройдено або ще треба пройти. 3. Напрямок діяльності, розвитку процесу, образ дії. 4. ***У системах оброблення інформації —*** позначення, що складається з логічного імені нагромаджувача та ланцюжка імен взаємно підлеглих каталогів і вказує, де потрібно шукати

		файл. 5. ***У системах передавання даних*** **—** маршрут проходження сигналу, повідомлення.
.001	**путь поступления вредных веществ в организм** *шлях надходження шкідливих речовин у організм* receipt way of harmful substances	Шлях, яким відбувається вплив на людину чи експериментальних тварин різних шкідливих речовин. **ДСТУ 3038-95, п. 5.109 m**.
П.134.000	**ПХГ** *ПСГ* *[невідм.]*	*Див.* Х.017.001 підземне СХОВИЩЕ газу.
П.135.000	**пылеулавливание** *пиловловлювання* *[-ння, ор. -ннням]* dust separation, dust collecting, dust collection, dust catching	Процес уловлювання пилу з природного середовища, викидів промислових об'єктів, транспортованого продукту тощо.
П.136.000	**пылеуловитель** *пиловловлювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* deduster, dust catcher, dust collector, dust extractor	Установка для вловлювання (відокремлення) пилу та інших механічних домішок із повітряних (газових) потоків, яка застосовується в системах витяжної вентиляції та в промислових установках очищення газів.
П.137.000	**пыль** *пил* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лу/-лові]* dust	Подрібнені тверді речовини та матеріали з розміром частинок менше 850 мкм. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 1.3 m**.
.001	**механическая пыль** *механічний пил* mechanical dust	Промисловий пил, утворюваний у результаті подрібнення продукту під час технологічного процесу. **ГОСТ 17.2.1.04-77, приложение, п. 1.**
.002	**промышленная пыль** *промисловий пил* industrial dust	Пил, що входить до складу промислового викиду. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 36.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Р

Р.001.000	**работа** *робота* *[-боти, ор. -ботою; мн. -боти, -біт]* job, work, operation, processing, task	1. Процес, дія, функціонування. 2. Процес передавання енергії та (чи) її перетворення з однієї форми в іншу, не пов'язану з перенесенням теплоти або речовини. 3. Фізична величина, що характеризує цей процес (одиниця в СІ — джоуль, Дж).
.001	**взрывоопасные работы** *вибухонебезпечні роботи* explosive works	Роботи, які проводяться у вибухонебезпечному місці. **ОСТ 51.81-82, п. 54.**
.002	**газоопасные работы** *газонебезпечні роботи* gas dangerous work	Роботи, які проводяться в газонебезпечному місці. **ОСТ 51.81-82, п. 38 т.** ***Примітка.*** Проведення газонебезпечних робіт в Україні регламентується ДНАОП 0.00-5.11-85.
.003	**огневые работы** *вогневі роботи* firing	Роботи із застосуванням відкритого вогню, іскроутворенням, нагріванням споруд, обладнання, інструменту, матеріалів до температур спалахування (самоспалахування) газо- (паро-, пило-) повітряної суміші та інших горючих речовин, поява яких у небезпечних концентраціях можлива в зоні виконання цих робіт. **ОСТ 51.81-82, п. 39 т.** ***Примітка.*** Проведення вогневих робіт в Україні регламентується ДНАОП 0.00-5.12-74.
Р.002.000	**равновесие** *рівновага* *[-аги, д. і м. -азі, ор. -агою]* balance, equilibrium	*[< укр. рівно + польс. waga — вага]* 1. Стан нерухомості (спокою), в якому перебуває що-небудь під впливом рівних протилежних сил. 2. Стійке співвідношення між чим-небудь.
.001	**термодинамическое равновесие**	Стан замкненої системи, в який вона довільно переходить через досить

	термодинамічна рівновага thermodynamic equilibrium	великий проміжок часу.
.002	**фазовое равновесие** *фазова рівновага* phase equilibrium	Існування термодинамічно рівноважних фаз у гетерогенній системі.
.003	**химическое равновесие** *хімічна рівновага* chemical equilibrium	Термодинамічна рівновага в системі, коли за постійної температури зберігається рівність швидкостей прямих і зворотних хімічних реакцій.
.004	**экологическое равновесие** *екологічна рівновага* ecological balance	Баланс компонентів, що утворюють довкілля, і природних процесів, які призводять до довготривалого існування екосистеми або до її розвитку під час сукцесії.
.005	**электрохимическое равновесие** *електрохімічна рівновага* electrochemical equilibrium	Хімічна рівновага в електрохімічних процесах.
P.003.000	**рад (рд)** *рад (рд)* *[-да, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* rad	*[< лат. radio — випромінюю]* Позасистемна одиниця поглиненої дози іонізаційного випромінювання, яку згідно з ДСТУ 3651.1-97 допускається тимчасово застосовувати в радіаційній фізиці та медичній радіології поряд з одиницями СІ. Співвідношення з одиницею СІ: 1 рд = 0,01 Гр.
P.004.000	**радикал** *радикал* *[-ла, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* radical	*[англ. radical, фр. radical < лат. radicalis — корінний < лат. radix — корінь]* ***У хімії:*** а) атом, молекула або іон, що мають неспарений електрон; б) частина молекули або іона, яка виступає як єдине ціле в процесі хімічних реакцій.
P.005.000	**радиоактивность** *радіоактивність* *[-ності, д. і м. -ності,*	*[< лат. radius — промінь + activus — діяльний]* Довільне перетворення одних атом

	ор. -ністю] radioactivity	них ядер в інші, яке супроводжується випусканням елементарних частинок.
P.006.000	**радионуклид** *радіонуклід* *[-да, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* radionuclide, radioactive nuclide	*[< лат. radius — промінь + nucleus — ядро + гр. eidos — вид, вигляд]* Вид атома з даною кількістю протонів і нейтронів у ядрі, який характеризується масовим числом A (атомною масою) і атомним номером Z та є радіоактивним. ***Примітка.*** Підвищена небезпека радіонуклідів, що потрапили всередину організму, зумовлена такими причинами: — здатністю деяких нуклідів вибірково нагромаджуватися в окремих органах тіла, які називаються критичними, та, таким чином, віддавати свою енергію відносно невеликому об'єму тканини; — значним часом опромінювання до моменту виведення нукліда з органу або зменшення активності внаслідок його радіоактивного розпаду.
P.007.000	**радиотоксичность** *радіотоксичність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* radiotoxicity	*[< лат. radius — промінь + гр. toxikon — отрута]* Здатність різних радіонуклідів завдавати шкоди організму людини. ***Примітка.*** Радіотоксичність зумовлена низкою особливостей та залежить: — від виду випромінювання (особливо небезпечні випромінювання з великою питомою проникністю); — від енергії частинок (чим вище енергія альфа- або бета-частинок, тим більше пар іонів ці частинки можуть утворити); — від здатності радіоактивних речовин відкладатися в тих або інших органах (у кістках, у нирках, у крові тощо).
P.008.000	**радиочувствительность** *радіочутливість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю]* radiosensitivity	*[< лат. radius — промінь + укр. чутливість]* Порівняльна характеристика ступеня радіаційного враження органів і тканин.
P.009.000	**радиоэкология** *радіоекологія* *[-ії, ор. -ією]* radioecology	*[< лат. radius — промінь + гр. oikos — оселя, середовище + logos — слово, учення]* Наука, що вивчає наслідки забруднення біосфери радіоактивними ре-

		човинами. ***Примітка.*** Основними її завданнями є такі: — дослідження ролі живих організмів у процесі розподілення, концентрування та міграції радіоактивних ізотопів на різних ділянках біосфери — біогеоценозах; — вивчення впливу іонізаційного випромінювання та інкорпорованих радіоактивних речовин на життя популяцій тварин і рослин.
P.010.000	**разделение** *розділення* *[-ння, ор. -нням]* fractionation, division	Процес роз'єднання на частини, роздрібнення.
	розподілення *[-ння, ор. -нням]* sharing	1. Спільне користування чим-небудь. 2. ***В обчислювальній техніці —*** процес закріплення ресурсів за окремим завданням.
	відокремлення *[-ння, ор. -нням]* separation	1. Дія, унаслідок якої щось відривається, відділяється, стає ізольованим від чого-небудь. 2. ***В юриспруденції —*** вихід зі складу чого-небудь (держави, організації, сім'ї), розділивши майно.
	поділ *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів]* devide, partition	Розчленування на групи, категорії, класифікування.
.001	**мембранное разделение** *мембранне розділення* membrane division	Процес розділення потоків однорідних рідинних або газових сумішей на фракції, що відрізняються складом, який здійснюється за допомогою напівпроникних мембран.
.002	**хроматографическое разделение** *хроматографічне розділення* chromatographic fractionation, chromatographic separation	Процес розділення потоку однорідних рідинних або газових сумішей на фракції, який здійснюється за допомогою хроматографічних матеріалів.
P.011.000	**раздражение** *подразнення*	Реакція організму в цілому або якого-небудь органа на зовнішній вплив.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь] irritation	
P.012.000	**разложение** *розкладання* *[-ння, ор. -нням]* decomposition, desintegration	***У хімії* —** процес, у перебігу якого зі складної хімічної сполуки утворюються більш прості.
P.013.000	**размещение** *розміщення* *[-ння, ор. -нням]* placement	Система в розташуванні чого-небудь у певному порядку.
.001	**размещение отходов** *розміщення відходів* waste placement	Зберігання та поховання відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів", п. 2 m.**
.002	**сверхлимитное размещение отходов** *понадлімітне розміщення відходів* overlimit waste landfill	Виявлений у власника обсяг відходів, на розміщення яких у нього немає дозволу, та які підлягають обов'язковому розміщенню за окремим дозволом органів Міністерства екології та природних ресурсів України на місцях. **"Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів", п. 2 m.**
P.014.000	**разработка** *розроблення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* elaboration, engineering, working, development, mining, exploitation	1. Процес створення зразків та (чи) технічної документації, необхідних для організації промислового виробництва. 2. Спосіб добування корисних копалин.
	розробка *[-бки, д. і м. -бці, ор. -бкою; мн. -бки, -бок]* work	Результат процесу розроблення.
.001	**валовая открытая разработка** *валове відкрите*	Відкрите розроблення без розділення різних розкривних порід, що залягають, а також ґрунтів.

	розроблення strip mining without separation of stripped rocks and soils	**ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 8.**
.002	**открытая разработка** *відкрите розроблення* opencast mining, open working	Метод добування корисних копалин, за якого виймання розкривних порід і корисних копалин відбувається у відкритих просторах на земній поверхні. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 7 m.**
.003	**подземная разработка** *підземне розроблення* underground mining	Метод добування корисних копалин, за якого розкривання, підготування родовищ і виймання корисних копалин відбувається під землею. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 6.**
.004	**селективная открытая разработка** *селективне відкрите розроблення* selective openworking	Відкрите розроблення з розділенням різних розкривних порід, що залягають разом, а також гумусованої частини ґрунтів. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 9.**
P.015.000	**разрешение** *дозвіл* *[-волу, д. -волові/-волу, ор. -волом, м. -волі/-волові; мн. -воли, -волів]* permission, permit, authorization	*[< польс. dozwolic]* 1. Зняття заборони. 2. Документ, що посвідчує право на проведення певних робіт. 3. ***У системах оброблення інформації —*** право, яке надається користувачеві на той чи інший ресурс комп'ютерної системи.
	розділення *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* resolution, resolving	*Див.* C.076.006 роздільна ЗДАТНІСТЬ.
.001	**разрешение на выбросы загрязняющих веществ в атмосферу** *дозвіл на викиди забруднювальних речовин у атмосферу* Permission for air pollutants emission	Офіційний документ, який дає право здійснювати викиди певної кількості забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами за одиницю часу протягом визначеного в дозволі терміну. ***Примітка.*** Видається органами Міністерства екології та природних ресурсів України на термін не більше п'яти років на основі затверджених нормативів гранично допустимих викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря. **"Положення**

		про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами", пп. 2-3 m.
P.016.000	**разрыв** *розрив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* break, opening	1. Невідповідність, порушення зв'язку, узгодженості між чим-небудь. 2. ***У геології —*** порушення суцільності гірських порід із зсувом або без зсуву відокремлених частин.
.001	**разрыв химической связи** *розрив хімічного зв'язку* bond opening, opening of bond	Руйнування зв'язку в молекулі початкової речовини в процесі хімічної реакції.
P.017.000	**район** *район* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* region, district, section	*[фр. rayon < лат. radius — промінь]* 1. Місцевість, що відрізняється будь-якими географічними, економічними та іншими ознаками. 2. Адміністративно-територіальна одиниця в Україні та багатьох країнах світу. 3. Місце навколо чогось, прилегле до чогось.
.001	**район регулирования содержания тропосферного озона (РРТО)** *район регулювання вмісту тропосферного озону (РРТО)* control region of troposphere ozone content	Район на території тієї або іншої країни, де буде виконуватися зобов'язання зі скорочення викидів летких органічних сполук. ***Примітка.*** Визначені всього три РРТО — два в Канаді та один у Норвегії. **"Протокол об ограничении выбросов летучих органических соединений или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1 m.**
.002	**район чрезвычайного положения** *район надзвичайного стану* emergency region	Територія, на якій упроваджено (уведено) надзвичайний стан, установлений відповідно до законів України та указів Президента, з метою убезпечення населення в надзвичайній ситуації. **ДСТУ 3891-99, п. 4.19 m**.

Р.018.000	**распад** *розпад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* decay, disintegration	Розділення чого-небудь цілісного на складові частини, припинення його існування.
.001	**радиоактивный распад** *радіоактивний розпад* radioactive decay, radioactive disintegration	*Див.* Р.005.000 РАДІОАКТИВНІСТЬ.
Р.019.000	**расплав** *розплав* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* melt	Рідинна фаза, одержана з твердої внаслідок плавлення за підвищеної температури.
.001	**расплав электролита** *розплав електроліту* fused electrolyte	Розплав, що проводить електричний струм.
Р.020.000	**рассеивание** *розпорошення* *[-ння, ор. -нням]* scattering	Розосередження рідини або порошку на великому просторі.
.001	**рассеивание выбросов** *розпорошення викидів* pollutant ventilation	Розосередження викидів на великому просторі.
Р.021.000	**рассеяние** *розсіювання* *[-ння, ор. -нням]* scattering	1. Явище, яке приводить до зміни напрямку початкового руху частинок унаслідок їх взаємодії з речовиною. **ДСТУ 2440-94, п. 14 т.** 2. Явище, яке приводить до зміни будь-якої характеристики хвилі внаслідок її взаємодії з речовиною. ***Примітка.*** Такими характеристиками можуть бути просторовий розподіл інтенсивності, частотний спектр, поляризація хвилі. **ДСТУ 2755-94, п. 8 т.**
.001	**комбинационное рассеяние света** *комбінаційне*	Розсіювання монохроматичного світла кристалами, рідинами або газами, яке супроводжується зміненням його

	розсіювання світла Raman scattering of light	частоти.
.002	**рассеяние света** *розсіювання світла* light scattering	Змінення будь-якої характеристики оптичного випромінювання (світла) під час його взаємодії з речовиною. ***Примітка 1.*** Такими характеристиками можуть бути просторовий розподіл інтенсивності, частотний спектр, поляризація світла. ***Примітка 2.*** Характер розсіювання (залежність від частоти, значення перерізу розсіяння, пружне чи не пружне) істотно залежить від співвідношення між розмірами розсіяних частинок та довжиною хвилі світла. **ДСТУ 2755-94, п. 8 т.**
Р.022.000	**раствор** *розчин* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* solution	Гомогенна система, в якій молекули чи іони речовини рівномірно розподілені між молекулами розчинника. **ДСТУ 2215-93, п. 1.**
.001	**буферный раствор** *буферний розчин* buffer solution	Розчин, що має властивість підтримувати певне значення pH, окисно-відновного потенціалу та інших характеристик за наявності змін складу чи концентрації.
.002	**газовый раствор** *газовий розчин* gas solution	Гомогенна система, що складається з двох чи більше компонентів, відносні кількості яких можуть безперервно змінюватися в широких межах.
.003	**градуировочный раствор** *градуювальний розчин* calibration solution	Розчин, приготовлений зі стандартних і допоміжних розчинів та призначений для побудови градуювального графіка, який використовується для вимірювання концентрацій шкідливих речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 17 т.**
.004	**жидкий раствор** *рідинний розчин* liquid solution	Гомогенна система, в якій розчинник перебуває в рідинному фазовому стані, а розчинена речовина — у газоподібному, рідинному або твердому стані.
.005	**испытуемый раствор** *досліджуваний розчин*	Розчин, який містить досліджувану речовину з відповідними добавками

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	test solution	необхідних реактивів. **ДСТУ 2215-93, п. 23.**
.006	**кислый раствор** *кислий розчин* acid solution	Розчин, водневий показник якого (pH) менше семи.
.007	**концентрированный раствор** *концентрований розчин* concentrative solution	Розчин речовини, який містить цю речовину в кількості, близькій до насичення. **ДСТУ 2215-93, п. 16.**
.008	**насыщенный раствор** *насичений розчин* saturated solution	Розчин, який містить максимально можливу кількість речовини, що розчинилася за даних умов. **ДСТУ 2215-93, п. 17 m.**
.009	**нейтральный раствор** *нейтральний розчин* neutral solution	Розчин, водневий показник якого (pH) приблизно дорівнює семи.
.010	**ненасыщенный раствор** *ненасичений розчин* unsaturated solution, non-saturated solution	Розчин, в якому концентрація розчиненої речовини менша, ніж у насиченому розчині, і в якому за даних умов можна розчинити ще деяку кількість цієї речовини. **ДСТУ 2215-93, п. 18 m.**
.011	**поглотительный раствор** *поглинальний розчин* absorption solution	Розчин або розчинник, призначений для поглинання шкідливої речовини з повітря. ***Примітка.*** Використовується для вимірювання концентрацій шкідливих речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 14 m.**
.012	**почвенный раствор** *ґрунтовий розчин* soil solution	Вода з розчиненими в ній мінеральними та органічними речовинами, що містяться в ґрунті у вільному та зв'язаному стані. **ДСТУ 3980-2000, п. 3.5 m**.
.013	**разбавленный раствор** *розведений розчин* diluted solution	Розчин добре розчинної речовини, який містить розчинювану речовину в кількості, далекій від насичення.
.014	**раствор электролита** *розчин електроліту* electrolytic solution	Розчин речовини, що дисоціює на іони.
.015	**стандартный раствор**	Розчин, який містить в одиниці об'єму певну кількість вимірюваної шкідли-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	стандартний розчин standard solution	вої речовини або її еквівалента. ***Примітка.*** Використовується для вимірювання концентрацій шкідливих речовин. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 15 m.**
.016	**твердый раствор** *твердий розчин* solid solution	Змішаний кристал, ґратку якого утворюють частинки двох або більше речовин, розташовані одна відносно одної не впорядковано.
.017	**титрованный раствор** *титрований розчин* titrated solution	Розчин, точна концентрація якого визначається шляхом титрування стандартним розчином.
.018	**щелочной раствор** *лужний розчин* alkaline solution	Розчин, водневий показник якого (pH) більше семи.
P.023.000	**растворение** *розчинення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* dissolution	Процес утворення розчину.
P.024.000	**растворимость** *розчинність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* dissolubility, solubility	Властивість газоподібних, рідинних і твердих речовин переходити в розчинний стан, яка визначається рівноважним масовим відношенням розчиненої речовини та розчинника за даної температури.
P.025.000	**растворитель** *розчинник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* solvent	1. Хімічна речовина, концентрація якої у розчині максимальна. **ДСТУ 2215-93, п. 11.** 2. Препарат, здатний розчинити ту чи іншу речовину або групу речовин.
P.026.000	**расход** *витрата* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* consumption, flowrate	1. Споживання, затрати на певну мету. 2. Фізична величина, яка дорівнює границі відношення приросту маси або об'єму рідини (газу), або кількості речовини, що протікають у трубопроводі через переріз, перпендикулярний до напрямку швидкості потоку, до інтервалу часу, за який цей приріст з'явився, за умови необмеженого зменшення інтервалу часу.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ГОСТ 15528-86, п. 1.
.001	**массовый расход** *масова витрата* mass flow rate	Витрата рідини (газу), яка визначається через її (його) масу та час. **ГОСТ 15528-86, п. 2.** ***Примітка.*** Одиниця в СІ — кілограм за секунду, кг/с.
.002	**молярный расход** *молярна витрата* molar flowrate	Витрата рідини (газу), яка виражається через її (його) кількість, виражену в молях, і час. **ГОСТ 15528-86, п. 4.** ***Примітка.*** Одиниця в СІ — моль за секунду, моль/с.
.003	**объемный расход** *об'ємна витрата* volume flow rate	Витрата рідини (газу), яка визначається через її (його) об'єм і час. **ГОСТ 15528-86, п. 3.** ***Примітка.*** Одиниця в СІ — кубічний метр за секунду, $м^3$/с.
.004	**удельный расход топливно-энергетических ресурсов** *питома витрата паливно-енергетичних ресурсів* specific consumption of fuel-energy resources	Кількість паливно-енергетичних ресурсів, що споживаються енергетичною чи технологічною установкою (об'єктом) на одиницю виробленої продукції, виконаної роботи, наданої послуги. **ДСТУ 2420-94, п. 2.4 m**.
Р.027.000	**расходование** *витрачання* *[-ння, ор. -нням]* consumption, spending	Споживання, затрата речовини, енергії, матеріалу.
.001	**экономное расходование ресурсов** *ощадливе витрачання ресурсів* economizing consumption of resources	Відносне скорочення витрачання ресурсів, що виражається в зниженні питомих витрат їх на виробництво одиниці конкретної продукції, виконання робіт та надання послуг установленої якості з урахуванням соціальних, екологічних та інших обмежень. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
Р.028.000	**расходомер** *витратомір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]*	Вимірювальний прилад або сукупність приладів, призначених для вимірювання витрати рідини (газу). **ГОСТ 15528-86, п. 14 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	flowmeter	
P.029.000	**расширение** *розширення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* extension, enhancement, expansion	1. Збільшення за складом, величиною. 2. Удосконалення, додавання можливостей. 3. ***У системах оброблення інформації* —** необов'язкове доповнення до імені файлу, яке використовується для пояснення призначення даного файлу чи змісту інформації, що в ньому зберігається. ***Примітка.*** В операційній системі MS DOS — може містити не більш трьох символів і відокремлюється від імені файлу крапкою, наприклад, .BAT, .BMP, .EXE, .TXT.
.001	**расширение загрузки фильтра** *розширення завантаження фільтра* expansion of filter beds	Збільшення площі завантаження фільтра під час його промивання. **ДСТУ 2569-94, п. 35.**
P.030.000	**рафинирование** *рафінування* *[-ння, ор. -нням]* refining	*[< фр. raffiner — очищати]* Остаточне очищення продуктів від домішок.
P.031.000	**реагент** *реагент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* reagent, reactant	*[< лат. re... — проти + agens (agentis) — діючий]* Речовина або суміш речовин, які є початковим компонентом хімічних реакцій та інших фізико-хімічних процесів.
.001	**флотационный реагент** *флотаційний реагент* flotation reagent	Препарат, що містить компоненти, які активно взаємодіють із поверхнею розділюваних мінералів, утворюють сприятливі умови для флотації.
P.032.000	**реактив** *реактив* *[-ву, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* reagent	*[< фр. reactif — протидійний]* Регламентований за складом і властивостями препарат, що застосовується для наукових досліджень і хімічного аналізу як реагент, а також для специфічних реакцій на певні сполуки або групи сполук.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

Р.033.000	**реактор** *реактор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* reactor	*[фр. reacteur, англ. reactor < лат. re... — проти + actor — діючий]* Апарат або установка, що діють на основі різних типів фізико-хімічних реакцій.
.001	**исследовательский реактор** *дослідний реактор* research reactor	Ядерний реактор, призначений для проведення фундаментальних та прикладних дослідів, за яких нейтрони та гамма-кванти використовуються як інструмент або об'єкт дослідів.
.002	**ядерный реактор** *ядерний реактор* nuclear reactor	Пристрій, призначений для організації та підтримання керованої ланцюгової реакції поділу ядер.
Р.034.000	**реакция** *реакція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* reaction	*[фр. reaction < лат. re... — проти + actio — дія]* 1. Дія, що виникає у відповідь на ту чи іншу дію. 2. ***У хімії —*** процес, під час якого з одних речовин утворюються інші речовини.
.001	**бимолекулярная реакция** *бімолекулярна реакція* bimolecular reaction	Хімічна реакція, елементарний акт якої відбувається в результаті взаємодії двох частинок (молекул, іонів, радикалів).
.002	**необратимая химическая реакция** *необоротна хімічна реакція* irreversible chemical reaction	Хімічна реакція, що відбувається тільки в прямому напрямку, унаслідок якої утворюються продукти, які за даних умов не взаємодіють між собою.
.003	**обратимая химическая реакция** *оборотна хімічна реакція* reversible chemical reaction	Хімічна реакція, яка відбувається за даної температури одночасно в двох протилежних напрямках (прямому та зворотному) із порівнянними швидкостями. ***Примітка.*** Якщо швидкості прямої та зворотної реакції стають рівними, настає стан хімічної рівноваги.
.004	**обратная химическая реакция** *зворотна хімічна реакція*	Хімічна реакція, що відбувається в напрямку, зворотному до напрямку прямої реакції. ***Примітка.*** Реагенти зворотної реакції є

	reverse chemical reaction	продуктами прямої та записуються в праву частину рівняння реакції, а продукти зворотної реакції є реагентами прямої та записуються відповідно в ліву частину рівняння реакції.
.005	**окислительно-восстановительная реакция** *окисно-відновна реакція* oxidation-reduction reaction, redox reaction	Реакція, що відбувається зі зміною ступеня окиснення атомів, які входять до складу реагентів, або реакція між окисником і відновником.
.006	**прямая реакция** *пряма реакція* direct reaction	Реакція, що відбувається в напрямку, указаному в рівнянні реакції, зліва направо.
.007	**реакция нейтрализации** *реакція нейтралізації* neutralization reaction	Реакція, у процесі якої водневий показник (pH) середовища, де відбувається реакція, стає рівним або близьким семи.
.008	**химическая реакция** *хімічна реакція* chemical reaction	Взаємодія, яка призводить до зміни хімічної природи реагентів, що беруть у ній участь.
.009	**цепная реакция** *ланцюгова реакція* chain reaction	Хімічна або ядерна реакція, у кожному елементарному акті якої з'являється принаймні хоч одна активна частинка, що викликає ланцюг перетворень.
.010	**экзотермическая реакция** *екзотермічна реакція* exothermic reaction	Хімічна реакція, яка відбувається з виділенням тепла.
.011	**эндотермическая реакция** *ендотермічна реакція* endothermic reaction	Хімічна реакція, яка відбувається з поглинанням тепла.
.012	**ядерная реакция** *ядерна реакція* nuclear reaction	Перетворення атомних ядер, викликане їх взаємодією з елементарними частинками, із гамма-квантами, або одне з одним.
P.035.000	**регенератор** *регенератор [-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові;*	*[< лат. regenero — відновлюю]* Пристрій, обладнання для відновлення, відтворення чогось.

	мн. -ри, -рів] regenerator	
.001	**регенератор активного ила** *регенератор активного мулу* regenerator of activated sludge	Частина аеротенка чи самостійна споруда, призначена для регенерації активного мулу. **ДСТУ 2569-94, п. 123.**
P.036.000	**регенерация** *регенерація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* refresh, regeneration	*[< лат. regeneratio — відновлення]* Відновлення, поновлення, відтворення.
.001	**регенерация активного ила** *регенерація активного мулу* regeneration of activated sludge	Відновлення сорбційної та окисної здатності зворотного активного мулу шляхом аерації. **ДСТУ 2569-94, п. 122 m.**
P.037.000	**регистрация** *реєстрація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* registration	*[< польс. rejestr < лат. regesta — списки, перелік]* 1. Процедура, за допомогою якої будь-який орган показує відповідні характеристики продукції, процесу чи послуги, або особливості органу чи особи у відповідному загальнодоступному переліку. **ДСТУ 2462-94, п. 3.6**. 2. Записування даних, характеристик, величин і т.ін. з метою обліку, надання чинності, наукового спостереження.
.001	**государственная регистрация опасных факторов окружающей природной среды** *державна реєстрація небезпечних чинників природного довкілля* state registration of harmful environmental factors	Створення та ведення єдиного Державного реєстру небезпечних чинників, в якому наводяться назви небезпечних хімічних речовин та біологічних чинників, дані про їх призначення, властивості, методи індикації, біологічну дію, ступінь небезпеки для здоров'я людини, характер поведінки в зовнішньому середовищі, виробництві, гігієнічні регламенти застосування тощо. ***Примітка.*** Державна реєстрація небезпечного чинника може бути здійснена

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		лише за наявності встановлених для нього гігієнічних регламентів. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 9 m.**
P.038.000	**регламент** *регламент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* regulations, schedule	*[польс. reglament < фр. reglement < лат. regula — правило]* 1. Правила, що регулюють порядок будь-якої діяльності. 2. Документ, що має чинність та містить законодавчі, розпорядчі або адміністративні норми, прийнятий і опублікований органом, наділеним необхідними повноваженнями в законодавчому порядку.
.001	**гигиенические регламенты** *гігієнічний регламент* hygienic regulations	Науково обґрунтовані параметри чинників довкілля, які виключають їх шкідливий вплив на організм. **ДСТУ 3038-95, п. 5.99 m**.
.002	**радиационно-гигиенический регламент** *радіаційно-гігієнічний регламент* regulations on radiation hygiene	Затверджені правила, умови та критерії, за яких приймають організаційні та інші рішення, а також методи та засоби вимірювань, що забезпечують однозначність і єдність вимог радіаційної безпеки та засобів радіаційного контролю. **ДСТУ 3038-95, п. 5.92 m**.
.003	**регламенты применения пестицидов и агрохимикатов** *регламенти застосування пестицидів і агрохімікатів* regulations on pesticide and agrichemical use	Сукупність вимог щодо застосування пестицидів і агрохімікатів. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**
P.039.000	**регламентация** *регламентація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* regulation	*[фр. reglementation — установлення певних правил]* Установлення правил, що визначають порядок будь-якої діяльності.

.001	**гигиеническая регламентация** *гігієнічна регламентація* hygienic regulation	Затвердження науково обґрунтованих, апробованих державних санітарних норм, правил, гігієнічних регламентів і нормативів. **ДСТУ 3038-95, п. 5.142**.
.002	**гигиеническая регламентация опасных факторов окружающей природной среды** *гігієнічна регламентація небезпечних чинників природного довкілля* hygienic regulation of hazardous environmental factors	Обмеження інтенсивності або тривалості дії небезпечних чинників, присутніх у середовищі життєдіяльності людини, шляхом установлення критеріїв їх допустимого впливу на здоров'я людини. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення", ст. 9 m.**
P.040.000	**регламентирование** *регламентування [-ння, ор. -нням]* regulation	*[фр. reglamentation]* *Див.* P.039.000 РЕГЛАМЕНТАЦІЯ.
.001	**гигиеническое регламентирование концентраций загрязняющих атмосферу веществ** *гігієнічне регламентування концентрацій забруднювальних речовин* hygienic regulation of pollutant content in atmosphere	Установлення безпечних для людини рівнів концентрації речовин, що забруднюють атмосферу. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 11.**
P.041.000	**регулирование** *регулювання [-ння, ор. -нням]* control, regulation, adjustment	*[< лат. regulo — упорядковую]* Загальна функція керування, що полягає в підтриманні необхідного співвідношення між різними елементами системи, забезпеченні наближення значень параметрів об'єкта керування до заданих значень, ліквідації можливих відхилень від планових завдань у процесі функціонування ке-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		рованого об'єкта. **ДСТУ 2960-94, п. 7.7 m**.
.001	**регулирование качества воды** *регулювання якості води* water quality control	Дія щодо чинників, які впливають на стан водного об'єкта, із метою дотримання норм якості води. **ДСТУ 3041-95, п. 7 m.**
P.042.000	**регулятор** *регулятор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* regulator	*[< лат. regulo — упорядковую]* Пристрій для підтримування в заданих межах параметрів процесу.
P.043.000	**редуцент** *редуцент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* decomposer	*[< лат. reductio — повернення, відновлення]* Загальна назва організмів, що розкладають органічні речовини (мертву органіку, виділення тварин і т.ін.) і здійснюють поступову мінералізацію органічної матерії та її повернення в неорганічний світ. ***Примітка.*** До редуцентів відносяться бактерії та гриби.
P.044.000	**реєстр** *реєстр* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* list, register	*[польс. rejstr < лат. regesta — списки, перелік]* 1. Перелік, список, опис. 2. Книга, що містить реєстровий список та використовується для реєстрації документів, справ.
.001	**Государственный реестр радиоактивных отходов** *Державний реєстр радіоактивних відходів* The State Register of Radioactive Wastes	Послідовний поточний запис актів спеціальної форми про утворення, фізико-хімічний склад, об'єми, властивості, а також перевезення, зберігання та поховання радіоактивних відходів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
.002	**реєстр мест удаления отходов** *реєстр місць видалення відходів* The Register of Waste	Система даних, одержаних у результаті обліку та опису всіх об'єктів і спеціально відведених місць, де виконуються операції з видалення відходів. **"Порядок ведення реєстру**

	Disposal Sites	**місць видалення відходів", п. 2 т.**
Р.045.000	**режим** *режим* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* mode, duty, conditions, regime, treatment, routine, operation	*[фр. regime < лат. regimen — правління]* 1. Система правил, заходів, необхідних для тієї чи іншої мети (наприклад, режим економії). 2. Умови діяльності, роботи, існування. 3. ***У техніці:*** а) сукупність параметрів, які характеризують функціонування об'єкта; б) стан системи, що визначається множиною різних процесів.
.001	**водный режим** *водний режим* water regime	Зміна в часі рівнів, витрат і об'ємів води у водних об'єктах чи ґрунтах. **ДСТУ 3517-97, п. 4.19 т**.
.002	**гидрологический режим** *гідрологічний режим* hydrological regime	Сукупність змін стану певного водного об'єкта, що закономірно повторюються та притаманні йому на відміну від інших водних об'єктів. **ДСТУ 3517-97, п. 4.14**.
.003	**опасный режим работы оборудования** *небезпечний режим роботи устаткування* hazardous regime of equipment work	Режим, який характеризується такими відхиленнями технологічних параметрів від регламентних значень, за яких може виникнути аварійна ситуація та (чи) статися зруйнування обладнання, будинків, споруд. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 т.**
.004	**режим территорий и объектов природно-заповедного фонда** *режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду* regulations for territories and sites of nature reserve fund	Сукупність науково-обґрунтованих екологічних вимог, норм і правил, які визначають правовий статус, призначення цих територій та об'єктів, характер допустимої діяльності в них, порядок охорони, використання й відтворення їх природних комплексів. ***Примітка.*** Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначається законодавством України з урахуванням їх класифікації та цільового призначення. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 14 т.**

Р.046.000	**резистентность** *резистентність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* resistance	*[< лат. resistens (resistentis) — протидійний]* ***У біології —*** стійкість організму, несприятливість до будь-яких агентів, наприклад, отрут, забруднювальних речовин тощо.
.001	**резистентность микроорганизмов** *резистентність мікроорганізмів* microbes resistance	Стійкість мікроорганізмів до дії екстремальних чинників зовнішнього середовища будь-якої природи. **ДСТУ 2881-94, п. 5.6**.
Р.047.000	**результат** *результат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* result, outcome	*[< лат. resultatus — відображений]* 1. Остаточний, кінцевий підсумок якого-небудь процесу, діяльності, розвитку тощо. 2. Показник чого-небудь, наприклад, майстерності.
.001	**результат измерения** *результат вимірювання* measurement result, result of a measurement	Значення фізичної величини, знайдене шляхом її вимірювання. ***Примітка 1.*** Термін рівнозначно відноситься до показу, невиправленого чи виправленого результату та середнього з декількох вимірювань. ***Примітка 2.*** Результати вимірювань можуть використовуватися за умови, якщо відомі відповідні характеристики похибок вимірювань. **ДСТУ 2681-94, п. 5.1**.
Р.048.000	**река** *річка* *[-чки, д. і м. -чці, ор. -чкою; мн. -чки, -чок]* river	Водотік значних розмірів, що живиться атмосферними опадами зі свого водозбору та має чітко виявлене русло. **ДСТУ 3517-97, п. 4.26**.
Р.049.000	**рекомендация** *рекомендація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* recommendation	*[лат. recommendatio — доручення]* Положення, що містить пораду або вказівки. **ISO/IEC Guide 2:1991.**
.001	**гигиенические рекомендации** *гігієнічні рекомендації* hygienic recommendations	Комплекс науково обґрунтованих рекомендацій, виконання яких виключає шкідливий вплив на здоров'я людини та довкілля об'єктів та чинників, що вивчаються. **ДСТУ 3038-95, п. 5.102 m**.
Р.050.000	**рекреация** *рекреація*	*[< лат. recreatio — відновлення]* Відновлення здоров'я та працездат-

	[-ії, ор. -ією] recreation	ності, відпочиваючи на природі, подорожуючи тощо.
Р.051.000	**ректификация** *ректифікація* *[-ії, ор. -ією]* rectification	*[< лат. rectificatio — випрямлення]* Спосіб розділення компонентів рідинних сумішей, що ґрунтується на випаруванні рідини та роздільній конденсації пари її компонентів у особливих перегонних апаратах — ректифікаційних колонах.
Р.052.000	**рекультивация** *рекультивація* *[-ії, ор. -ією]* recultivation, reclamation	*[< лат. re... — проти + cultivatio — оброблення]* Повернення чогось до культурного стану.
.001	**биологическая рекультивация земель** *біологічна рекультивація земель* biological land reclamation	*Див.* Э.064.001 біологічний ЕТАП рекультивації земель. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 53 т.**
.002	**рекультивация земель** *рекультивація земель* land reclamation	Комплекс робіт, спрямованих на відновлення продуктивності та народногосподарської цінності порушених земель, а також на поліпшення умов природного довкілля відповідно до інтересів суспільства. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 4 т.**
.003	**техническая рекультивация земель** *технічна рекультивація земель* technical land reclamation	*Див.* Э.064.002 технічний ЕТАП рекультивації земель. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 41.**
Р.053.000	**рекуперация** *рекуперація* *[-ії, ор. -ією]* recuperation	*[< лат. recuperatio — зворотне одержання]* Повернення частини матеріалу або енергії, які витрачаються на проведення процесу, але не використаних у ньому, для повторного використання в тому самому процесі.

.001	**рекуперация отходов производства** *рекуперація відходів виробництва* industrial waste recuperation	Повернення для повторного використання теплоти хімічних реакцій та раніше використаної речовини, яка міститься у відходах виробництва. **ГОСТ 17.0.0.04-90, приложение 1 m.**
P.054.000	**рельеф** *рельєф* *[-фу, д. -фові/-фу, ор. -фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів]* relief, contour	*[фр. relief < лат. relevo — піднімаю]* 1. Випукле зображення на площині. 2. Сукупність різноманітних за формою, величиною і походженням нерівностей земної поверхні.
.001	**техногенный рельеф** *техногенний рельєф* man-made relief	Рельєф, утворений у результаті промислової діяльності людини. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 17.**
P.055.000	**рентген (Р)** *рентген (Р)* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* roentgen	*[< влн. Rontgen — прізвище німецького фізика В. -К. Рентгена]* Позасистемна одиниця експозиційної дози рентгенівського та гамма-випромінювання, яку згідно з ДСТУ 3651.1-97 допускається тимчасово застосовувати в радіаційній фізиці та медичній радіології поряд з одиницями СІ. Співвідношення з одиницею СІ: 1 Р = 2,58 • 10^{-4} Кл/кг.
P.056.000	**респиратор** *респіратор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* breathing mask, breather, respirator, inhaler	*[< лат. respiro — дихаю]* Пристрій, призначений для захисту органів дихання від небезпечних та шкідливих домішок у повітрі. **ДСТУ 2273-93, п. 102 m.**
.001	**изолирующий регенеративный респиратор** *ізолювальний регенеративний респіратор* self-contained closed-circuit breathing apparatus	Автономний дихальний апарат, в якому видихуване повітря регенерується шляхом очищення його від діоксиду вуглецю й додавання до нього кисню, після чого повторно використовується для дихання. **ДСТУ 2299-93, п. 3.9 m**.

.002	**фильтрующий газопылезащитный респиратор** *фільтрувальний газопилозахисний респіратор* gas-and-dust-removing filter respirator	Дихальний апарат, що забезпечує захист органів дихання від пилу, газоподібних шкідливих речовин та аерозолів. **ДСТУ 2299-93, п. 2.2 m**.
.003	**фильтрующий противоаэрозольный респиратор** *фільтрувальний протиаерозольний респіратор* gas-and-dust-removing filter respirator	Дихальний апарат, що забезпечує захист органів дихання від шкідливих аерозолів. **ДСТУ 2299-93, п. 2.2 m**.
.004	**фильтрующий противогазовый респиратор** *фільтрувальний протигазовий респіратор* gas-removing filter respirator	Дихальний апарат, що забезпечує захист органів дихання від газоподібних шкідливих речовин. **ДСТУ 2299-93, п. 2.2 m**.
.005	**фильтрующий противопылевой респиратор** *фільтрувальний протипиловий респіратор* dust-removing filter respirator	Дихальний апарат, що забезпечує захист органів дихання від пилу. **ДСТУ 2299-93, п. 2.2 m**.
P.057.000	**ресурс** *ресурс* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові; мн. -си, -сів]* life, resource	*[фр. ressource < лат. resurgo — підіймаюсь, виникаю знову]* 1. Засоби, запаси, можливості, джерела будь-чого. 2. *Див.* P.057.012 технічний РЕСУРС. **ДСТУ 2860-94, п. 3.4.4**.
.001	**водные ресурсы** *водні ресурси* water resources	Придатні для використання людиною в будь-яких формах і потребах запаси поверхневих вод, а також вода льодовиків, водна пара атмосфери,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		ґрунтова волога. **ДСТУ 3041-95, п. 12 т.**
.002	**водные ресурсы местного значения** *водні ресурси місцевого значення* water resources of local importance	Річки, озера та ставки, які не створюють та не перетинають межі адміністративних областей, а також державні кордони. **ДСТУ 3041-95, п. 14 т.**
.003	**водные ресурсы общегосударственного значения** *водні ресурси загальнодержавного значення* water resources of the state importance	Усі підземні води України, а також поверхневі води, які створюють чи перетинають державні кордони та межі адміністративних областей. **ДСТУ 3041-95, п. 13 т.**
.004	**возобновляемые природные ресурсы** *поновлювані природні ресурси* renewable natural resources, perpetual natural resources	Природні ресурси, які цілком або частково поновлюються в перебігу природних процесів або за допомогою людини. ***Примітка.*** До поновлюваних природних ресурсів належать: ґрунт, ліси, живі організми.
.005	**возобновляемый энергетический ресурс** *поновлюваний енергетичний ресурс* renewable energy resource	Природний енергетичний ресурс, який постійно поповнюється внаслідок природних процесів. **ДСТУ 2420-94, п. 1.4**.
.006	**вторичные материальные ресурсы (ВМР)** *вторинні матеріальні ресурси (ВМР)* secondary material resources	Відходи виробництва та споживання, які утворюються в народному господарстві. **ДСТУ 2102-92, п. 3 т.**
.007	**вторичный энергетический ресурс** *вторинний енергетичний ресурс* secondary energy	Енергетичний потенціал продукції, відходів, побічних і проміжних продуктів, який утворюється в технологічних агрегатах (установках, процесах) і не використовується в самому агрегаті, але може бути частково чи пов-

	resource, waste-off energy	ністю використаний для енергопостачання інших агрегатів (процесів). **ДСТУ 2420-94, п. 1.6**.
.008	**невозобновляемые природные ресурсы** *непоновлювані природні ресурси* irreplaceable natural resources, nonrenewable natural resources	Природні ресурси, які не поновлюються з причин необоротного порушення умов їх поновлення.
.009	**невозобновляемый энергетический ресурс** *непоновлюваний енергетичний ресурс* nonrenewable energy resources	Природний енергетичний ресурс, який створився внаслідок геологічного розвитку Землі та інших природних процесів і який не поповнюється (вичерпується) у нинішню геологічну епоху. **ДСТУ 2420-94, п. 1.5 m**.
.010	**природные ресурсы** *природні ресурси* natural resources	Природні об'єкти та явища, які використовуються для прямого (непрямого) споживання з метою створення матеріальних благ, підтримання умов існування людства та підвищення якості продукції. **ГОСТ 17.0.0.04-90, приложение 1 m.**
.011	**ресурсы вторичного сырья** *ресурси вторинної сировини* resources of secondary raw materials	Кількісне вираження обсягів конкретних видів вторинної сировини. ***Примітка.*** У такі обсяги не входять відходи виробництва, які використовуються без додаткового оброблення як сировина або домішки до неї в технологічних процесах — джерелах їх утворення та внесені до внутрішньовиробничого балансу сировини. **ДСТУ 2102-92, п. 6 m.**
.012	**технический ресурс** *технічний ресурс* useful life	Сумарне напрацювання об'єкта від початку його експлуатації чи поновлення після ремонту до переходу в граничний стан. **ДСТУ 2860-94, п. 3.4.4 m**.
.013	**топливно-энергетические ресурсы** *паливно-енергетичні ресурси* fuel-energy resources	Сукупність усіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в народному господарстві. **ДСТУ 2420-94, п. 1.3 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.014	**энергетический ресурс** *енергетичний ресурс* energy resource	Паливо чи енергія різних видів та параметрів, що використовуються або можуть бути використані в промисловості. **ДСТУ 2804-94, п. 9.2 m**.
Р.058.000	**ресурсоемкость** *ресурсомісткість [-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* intensity of use, material capacity, materials consumption	*[< фр. ressource — ресурс + укр. місткість]* Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, який характеризує витрати всіх видів ресурсів (основних та допоміжних матеріалів, сировини, палива, теплової та електричної енергії, праці, купованих комплектувальних виробів та напівфабрикатів) для виробництва одиниці певної продукції (роботи, послуги), як правило, у вартісному виразі. ***Примітка.*** Окремими складниками ресурсомісткості є матеріаломісткість, енергомісткість та трудомісткість.
.001	**ресурсоемкость продукции, работ и услуг** *ресурсомісткість продукції, робіт та послуг* resource capacity of work and services	Сукупність структурно-технічних властивостей, які визначають можливість виготовлення продукції, ремонту та утилізації, а також виконання робіт і надання послуг з установленими витратами та втратами ресурсів у технологічних циклах. ***Примітка.*** Визначає показники ресурсовикористання та ресурсозбереження. **ДСТУ 3051-95, додаток А1.**
Р.059.000	**ресурсоиспользование** *ресурсовикористання [-ння, ор. -нням]* resources use	*[< фр. ressource — ресурс + укр. використання]* Природне або цілеспрямоване використання (витрата) ресурсів різноманітних видів (матеріальних, енергетичних, інтелектуальних, трудових, інформаційних, фінансових, часових та інших — первинних і вторинних, традиційних і нетрадиційних) на стадіях життєвого циклу об'єкта (виробу, продукції, процесу) та під час надання послуг на певному рівні розвитку суспільства. ***Примітка.*** Витрати ресурсів поділяють:

		на корисні (необхідні) витрати та витрати (утрати) різного роду. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
P.060.000	**ресурсосбережение** *ресурсоощадність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* resources-saving	*[< фр. ressource — ресурс + укр. ощадність]* Діяльність (організаційна, економічна, технічна, наукова, практична, інформаційна), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на раціональне використання та ощадне витрачання ресурсів. ***Примітка.*** Розрізняють енергоощадність та матеріалоощадність. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
P.061.000	**ресурсосодержание** *ресурсовміст* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* resource content	*[< фр. ressource — ресурс + укр. уміст]*
.001	**ресурсосодержание продукции, работ и услуг** *ресурсовміст продукції, робіт та послуг* resource content of products, work and services	Сукупність системно-структурних властивостей, що характеризують склад та вміст зосереджених у продукції, роботах та послугах ресурсів певного виду за даного рівня розвитку суспільства. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
P.062.000	**ресурсоэкономич-ность** *ресурсоекономічність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* resource efficiency	*[< фр. ressource — ресурс + лат. oeconomia — правильне господарство]*
.001	**ресурсоэкономич-ность продукции, работ и услуг** *ресурсоекономічність продукції, робіт та послуг* resource efficiency of	Сукупність експлуатаційних властивостей, що характеризують технічну досконалість продукції, а також робіт і послуг за рівнем витрачання та використання різноманітних ресурсів із досягненням певного корисного ефекту в заданих умовах функціонування.

	products, work and services	***Примітка.*** Визначає показники ресурсовикористання та ресурсоощадності. **ДСТУ 3051-95, додаток А1 m.**
Р.063.000	**реторта** *реторта* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* retort	*[< лат. retortus — повернутий назад]* Куляста посудина з довгим відводом, призначена для дистиляції.
Р.064.000	**реципиент** *реципієнт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* recipient	*[лат. recipiens (recipientis) — той, що одержує]* Об'єкт негативного впливу небезпеки, ініційованої промисловим підприємством. ***Примітка.*** Реципієнтами можуть бути: люди, флора та фауна, урбанізовані та сільськогосподарські території, об'єкти рекреації, території, що особливо охороняються (національні парки, заповідники, заказники та ін.), інші матеріальні об'єкти будь-якої форми власності. **ДСТУ 2156-93, додаток А, п. 1.2**.
Р.065.000	**рециркуляция** *рециркуляція* *[-ії, ор. -ією]* recirculation, recycling	*[< лат. re... — проти + circulatio < circulus — коло]* Багаторазове повернення потоку рідин, газів або твердих речовин у систему, установку й т.ін. з метою регулювання процесу, поліпшення використання сировини, утилізації відходів тощо.
.001	**рециркуляция активного ила** *рециркуляція активного мулу* recirculation of activated sludge	Повернення активного мулу з вторинного відстійника в аеротенк. **ДСТУ 2569-94, п. 120.**
.002	**рециркуляция отработавших газов двигателя автотранспортного средства** *рециркуляція відпрацьованих газів двигуна*	Перепуск відпрацьованих газів у систему впуску двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 22 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	автотранспортного засобу exhaust gas recycling	
.003	**рециркуляция сточных вод** *рециркуляція стічних вод* recirculation of waste water	Повернення очищеної води на споруди станції очищення стічних вод для розведення або підтримання певної витрати стічних вод у цих спорудах. **ДСТУ 2569-94, п. 93.**
Р.066.000	**ризобактерия** *ризобактерія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* rhizobacterium	*[< гр. rhiza — корінь + bakteria — паличка]* Бактерія, за допомогою якої відбувається процес зв'язування молекулярного азоту (азотфіксація).
Р.067.000	**ризосфера** *ризосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* rhizosphere	*[< гр. rhiza — корінь + sphaira — м'яч, куля]* Корені рослин та ґрунт, розташований навколо них і особливо щільно заселений організмами. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.19**.
Р.068.000	**риск** *ризик* *[-ку, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові]* risk	*[фр. risque < лат. risico]* 1. Імовірність заподіяння шкоди з урахуванням її тяжкості. **ДСТУ 2293-99, п. 4.4**. 2. ***В економіці —*** небезпека виникнення непередбачених утрат майна, коштів або очікуваного прибутку у зв'язку з несприятливими обставинами або випадковою зміною умов. ***Примітка 1.*** Вимірюється частотою, імовірністю виникнення того чи іншого рівня втрат. ***Примітка 2.*** В економіці найбільш небезпечними є ризики з відчутною ймовірністю рівня втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку.
.001	**недопустимый риск** *недопустимий ризик* inadmissible risk	Ризик, якого сучасний рівень розвитку науки, техніки й технології дозволяє уникнути. **ДСТУ 2293-99, п. 4.6**.
Р.069.000	**ротаметр** *ротаметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]*	*[< лат. rotare — обертати + гр. metreo — вимірюю]* Витратомір постійного перепаду тиску з поплавцем, який застосовується всередині вимірювальної трубки, що

	rotameter	має змінну площу перерізу за висотою. **ГОСТ 15528-86, п. 114.**
Р.070.000	**РРТО** *РРТО* *[невідм.]*	*Див.* Р.017.001 РАЙОН регулювання вмісту тропосферного озону.
Р.071.000	**ртуть** *ртуть* *[-ті, ор. -ттю]* mercury Hg	Проста речовина, важка срібно-біла рідина з металічним блиском, яка застосовується для виготовлення катодів, в електрохімічному виробництві лугів та хлору, в електротехніці, для виготовлення ртутних вимірювальних приладів. ***Примітка 1.*** В Україні робота зі ртуттю регламентується ДНАОП 0.03-1.43-88. ***Примітка 2.*** Сильнодійна отрутна речовина.
Р.072.000	**рыбак** *рибалка* *[-лки, д. і м. -лці, ор. -лкою; мн. -лки, -лок]* fisher, fisherman	Людина, яка ловить рибу, займається рибальством.
Р.073.000	**рыболовство** *рибальство* *[-ва, ор. -вом]* fishing	Промислове добування риби, водних безхребетних і морських ссавців, а також любительське і спортивне рибальство та добування водних безхребетних у рибогосподарських водоймах. ***Примітка.*** Правила й об'єкти рибальства, порядок надання у користування рибогосподарських водойм, а також вимоги щодо ведення рибного господарства визначаються в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. **Закон України "Про тваринний світ", ст. 14, 16.**
Р.074.000	**РЭЦ ЦВЕ** *РЕЦ ЦСЄ* *[невідм.]*	*Див.* Ц.007.001 регіональний екологічний ЦЕНТР Центральної і Східної Європи.
Р.075.000	**ряд** *ряд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ду/-дові; мн. -ди, -дів]* series, row	1. Сукупність яких-небудь об'єктів, розміщених у певній послідовності. 2. ***У хімії —*** група хімічних сполук, пов'язаних спільністю походження або властивостей. 3. ***У математиці —*** послідовність членів.

.001	**гомологический ряд** *гомологічний ряд* homologous series	Похідні вуглеводнів, які містять однакові функційні групи та розрізняються кількістю метиленових груп у їх ланцюгу.
	С	
С.001.000	**сад** *сад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* garden	Спеціально відведена ділянка землі, засаджена деревами, чагарником, квітами тощо.
.001	**ботанический сад** *ботанічний сад* botanical garden	Об'єкт, який штучно створюються з метою збереження, вивчення, акліматизації, розмноження в спеціально створених умовах та ефективного господарського використання рідкісних і типових видів місцевої і світової флори шляхом створення, поповнення та збереження ботанічних колекцій, ведення наукової, навчальної та освітньої роботи. ***Примітка 1.*** Ботанічні сади загальнодержавного значення є науково-дослідними природоохоронними установами. Ботанічним садам місцевого значення в установленому порядку може бути надано статус науково-дослідної установи. ***Примітка 2.*** Ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються ботанічним садам у порядку, установленому законодавством України. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 31 m.**
С.002.000	**сажа** *сажа* *[-жі, ор. -жею]* soot	Дисперсний вуглецевий продукт неповного згоряння чи термічного розкладу вуглеводнів, який складається зі сферичних частинок чорного кольору з питомою поверхнею від 10 до 300 $м^2/г$.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка 1. Застосовується як активний наповнювач та чорний пігмент у шинній, лакофарбовій, поліграфічній та інших видах промисловості. ***Примітка 2.*** Сажа утворює чорний наліт, який осідає на внутрішніх частинах печей, димоходів, трубах і т.ін.
.001	**промышленная сажа** *промислова сажа* industrial soot	Промисловий пил у формі твердого дисперсного вуглецю, утворюваного в разі неповного згоряння або в разі термічного розкладання вуглеводнів, які входять до складу промислового викиду. **ГОСТ 17.2.1.04-77, приложение, п. 4.**
С.003.000	**самец** *самець* *[-мця, ор. -мцем; мн. -мці, -мців]* male	***У біології —*** особина чоловічої статі у тварин, комах.
С.004.000	**самка** *самиця* *[-ці; мн. -ці, -ць]* female	***У біології —*** особина жіночої статі у тварин, комах.
С.005.000	**самовозгорание** *самозаймання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* self-ignition	Початок горіння внаслідок самоініційованих екзотермічних процесів без впливу джерела запалювання. **ДСТУ 2272-93, п. 7 m.**
С.006.000	**самовоспламенение** *самоспалахування* *[-ння, ор. -нням]* self-inflammation	Самозаймання, що супроводжується появою полум'я. **ДСТУ 2272-93, п. 6.**
С.007.000	**самоочищение** *самоочищення* *[-ння, ор. -нням]* self-purification	Очищення під впливом власних чинників, унаслідок природних процесів.
.001	**самоочищение атмосферы** *самоочищення атмосфери* air self-purification	Часткове або повне відновлення природного складу атмосфери внаслідок вилучення домішок під впливом природних процесів. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 15.**
.002	**самоочищение ландшафта**	Перероблення забруднювальних речовин і виведення їх за межі ланд-

	самоочищення ландшафту landscape self-purification	шафту внаслідок природних процесів. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 38.**
С.008.000	**самоспасатель** *саморятувальник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* self-rescuer	Дихальний апарат короткочасної дії, що забезпечує захист органів дихання під час аварійного виходу людини в безпечну зону в разі аварії на рудниках, шахтах тощо. **ДСТУ 2299-93, п. 2.3 m**.
.001	**изолирующий самоспасатель** *ізолювальний саморятувальник* self-contained self-rescuer	Регенеративний респіратор, який пристосований і використовується тільки для аварійного виходу працівників із зони з непридатним для дихання середовищем у безпечну зону. **ДСТУ 2299-93, п. 3.13 m**.
С.009.000	**санитария** *санітарія* *[-ії, ор. -ією]* sanitation	*[< лат. sanitarius — той, що стосується здоров'я]* Охорона та підтримання чистоти та здоров'я населення, довкілля.
.001	**производственная санитария** *виробнича санітарія* occupational sanitation	Система організаційних, гігієнічних і санітарно-технічних заходів та засобів запобігання впливові шкідливих виробничих чинників на працівників. **ДСТУ 2293-99, п. 4.60 m**.
С.010.000	**санэпидемстанция (СЭС)** *санепідемстанція (СЕС)* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* sanitary and epidemiological station	*[< лат. sanitarius — той, що стосується здоров'я + epidemia — епідемія + statio — стояння, зупинка]* *Див.* С.087.006 санітарно-епідеміологічна СТАНЦІЯ.
С.011.000	**сбор** *збирання* *[-ння, ор. -нням]* collecting, gathering	1. Процес скупчування в одному місці чого-небудь (матеріалів, сировини, відходів). 2. Процес стягування грошей для чого-небудь.

	збір *[збору, д. зборові,ору, ор. збором, м. зборі; мн. збори, зборів]* fee, due, tax, duty	1. Обов'язковий платіж юридичної або фізичної особи за послуги, що надаються їй державними органами. ***Примітка.*** Сума збору зараховується в доходи бюджету або надходить у розпорядження організації, підприємства, установи, що надає послуги. 2. Гроші, що стягуються або збираються за що-небудь або на що-небудь.
.001	**сбор вторичного сырья** *збирання вторинної сировини* collecting of secondary raw materials, collection of secondary raw materials	Діяльність, пов'язана з видаленням вторинної сировини з місць утворення та нагромадження її з метою подальшого використання. **ДСТУ 2102-92, п. 8 m.**
.002	**сбор отходов** *збирання відходів* collecting of waste, collection of waste	Діяльність, пов'язана з вилученням, нагромадженням і розміщенням відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах, включаючи сортування відходів із метою подальшої утилізації чи видалення. **Закон України "Про відходи", ст. 1 m.**
.003	**экологический сбор** *екологічний збір* environmental taxes	Грошовий збір, що стягується на природоохоронні заходи.
C.012.000	**сборка** *збірка* *[-рки, д. і м. -рці, ор. -ркою; мн. -рки, -рок]* assembly, installation	1. Сукупність будь-яких предметів, що утворюють єдине ціле. 2. ***В ядерній техніці —*** складальна одиниця ядерного реактора.
.001	**критическая сборка** *критична збірка* critical assembly	Установка, в якій може відбуватися самопідтримна керована ланцюгова реакція і яка призначена для роботи з дуже незначним рівнем потужності. **ISO 921-72 m.**
.002	**подкритическая сборка** *підкритична збірка* subcritical assembly	Установка, в якій можуть підтримуватися параметри, близькі до параметрів критичної збірки, але самопідтримна ланцюгова реакція ще не відбувається.

С.013.000	**сбраживание** *зброджування* *[-ння, ор. -нням]* fermentation	Процес розпадання органічних речовин, спричинений мікроорганізмами.
.001	**сбраживание осадка сточных вод** *зброджування осаду стічних вод* fermentation of sewage sludge	Технологічний процес розпадання органічних речовин осаду стічних вод в анаеробних умовах. **ДСТУ 2569-94, п. 128 т.**
С.014.000	**сброс** *скид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* discharge, spill	Маса речовини, відведеної у водойму, споруду.
	скидання *[-ння, ор. -нням]* discharge, shedding	1. Процес відведення речовини у водойму, споруду (discharge). 2. Процес різкого зниження чогонебудь (shedding).
.001	**залповый сброс сточных вод** *залпове скидання стічних вод* waste water spill	Короткочасне надходження до каналізації стічних вод з різко збільшеною витратою та (чи) концентрацією забруднювальних речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 69 т.**
.002	**предельно допустимый сброс вещества в водный объект (ПДС)** *гранично допустимий скид речовини до водного об'єкта (ГДС)* maximum allowable discharge of substances into water body	Норматив, що встановлює масу речовини у зворотній воді, максимально допустиму до відведення з установленим режимом у даному пункті водного об'єкта, виходячи з вимоги забезпечення норм якості води в контрольному створі або непогіршення складу та властивостей води, якщо вони гірші за встановлені. ***Примітка.*** Гранично допустимий скид (ГДС) речовини встановлюється з урахуванням гранично допустимої концентрації (ГДК) речовин у місцях водокористування, асимілювальної спроможності водного об'єкта та оптимального розподілу маси скидуваних речовин між водокористувачами. **ДСТУ 3041-95, п. 60 т.**
.003	**сброс возвратной воды**	Процес відведення зворотної води у водний об'єкт. **ДСТУ 3041-95, п. 50**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	скидання зворотної води return water discharge	**m.**
C.015.000	**свет** *світло* *[-ла, ор. -лом]* light	Електромагнітне випромінювання різних частот, яке може викликати зорове відчуття.
.001	**монохроматический свет** *монохроматичне світло* monochrome light	Електромагнітне випромінювання однієї певної частоти.
C.016.000	**свеча** *свічка* *[-чки, д. і м. -чці, ор. -чкою; мн. -чки, -чок]* gas vent	***У газовій промисловості —*** елемент газопроводу, який сполучається з атмосферою та призначений для скидання газу під час технологічних процесів, продування труб та обладнання тощо.
C.017.000	**свинец** *свинець* *[-нця, ор. -нцем]* lead Pb	1. Хімічний елемент із порядковим номером 82. 2. Проста речовина, важкий м'який метал темно-сірого кольору із синявим відтінком, який застосовується для виготовлення акумуляторів, електричних кабелів, хімічного обладнання тощо. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
.001	**уксуснокислый свинец** *оцтовокислий свинець* plumbous acetate $Pb(CH_3COO)_2$	Розчинні у воді кристали, що застосовуються для виготовлення індикаторного свинцевого паперу.
C.018.000	**свойство** *властивість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю; мн. -вості, -востей]* property, attribute, feature, character, qualification	Якість, ознака, яка є відмінною особливістю чого-небудь.

.001	**органолептические свойства вещества** *органолептичні властивості речовини* organoleptic properties of substance	Властивості речовини, які оцінюються за допомогою органів чуття (смак, запах, колір і т.ін.).
.002	**санитарно-химические свойства** *санітарно-хімічні властивості* sanitary and chemical properties	Сукупність хімічних властивостей речовини, які визначають ступінь її безпечності для здоров'я людини.
.003	**свойства воды** *властивості води* water properties	Сукупність фізичних, хімічних, органолептичних, біохімічних і інших характеристик води.
.004	**физические свойства вещества** *фізичні властивості речовини* physical property of substance	Властивості речовини, які визначаються її агрегатним станом і можуть бути виражені числовими величинами, тобто фізичними константами (наприклад, густиною, температурою плавлення, температурою кипіння, електропровідністю, розчинністю, кольором і т.ін.).
.005	**химические свойства вещества** *хімічні властивості речовини* chemical properties of substance	Властивості речовини, які не залежать від агрегатного стану речовини, а залежать від якісного й кількісного складу речовини та її будови й визначаються її участю в хімічних реакціях.
C.019.000	**связь** *зв'язок* *[-зку, д. -зкові/-зку, ор. -зком, м. -зку; мн. -зки, -зків]* connection, communication, binding, coupling, link, catenation, bond	1. Передавання та приймання інформації за допомогою різноманітних технічних засобів. 2. Залежність процесу в одній частині простору структури від процесу в іншій частині, зумовлена наявністю між ними елементів зв'язку, які передають відповідні впливи. 3. Стан взаємодії об'єктів, за якого властивості та характер поведінки кожного з них залежить від властивостей і характеру поведінки партнерів зі зв'язку.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		4. ***У програмуванні —*** механізм, що забезпечує взаємодію між модулями, зокрема, між викликами процедур і асинхронними процедурами. **ДСТУ 2872-94, п. 8.9**.
.001	**π-связь** *π-зв'язок* π-bond	Ковалентний зв'язок, що утворюється за рахунок перекривання електронних орбіталей таким чином, що результативна електронна хмара має площину симетрії, яка проходить крізь центри атомів, що взаємодіють між собою, на якій густина дорівнює нулю.
.002	**водородная связь** *водневий зв'язок* hydrogen bond	Окремий вид міжмолекулярної взаємодії; виникає в тих випадках, коли атом водню виявляється зв'язаним водночас із двома електронегативними атомами.
.003	**ковалентная связь** *ковалентний зв'язок* covalent bond	Хімічний зв'язок, утворений шляхом взаємодії орбіталей неспарених електронів.
.004	**пептидная связь** *пептидний зв'язок* peptide bond	Ковалентний зв'язок, що з'єднує аміногрупу однієї амінокислоти з карбоксильною групою іншої в пептидному угрупованні пептидів і білків.
.005	**трофические связи** *трофічні зв'язки* food connections	Зв'язки, що визначаються взаємовідношеннями організмів у процесі перенесення енергії їжі, який відбувається шляхом поїдання одних організмів іншими.
.006	**химическая связь** *хімічний зв'язок* chemical bond	Взаємодія окремих об'єктів, речовин, у результаті якої між ними утворюється хімічний зв'язок, що призводить до створення більш стійкої системи (наприклад, окремі вільні атоми створюють багатоатомну систему — молекулу, кристал тощо). ***Примітка.*** Формування хімічного зв'язку завжди супроводжується виділенням енергії (наприклад, енергія молекул завжди менша за енергію окремих атомів); розрив хімічного зв'язку супроводжується витратою енергії — тим більшою, чим міцніший хімічний зв'язок.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

С.020.000	**СДЯВ** *СДОР* *[невідм.]*	*Див.* В.013.040 сильнодійна отрутна РЕЧОВИНА.
С.021.000	**седиментация** *седиментація* *[-ії, ор. -ією]* sedimentation	*[< лат. sedimentum — осідання < sedeo — осідаю]* Спрямований рух частинок дисперсної фази в полі дії гравітаційних або відцентрових сил.
С.022.000	**селективность** *селективність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* selectivity	*[< лат. selectus — вибраний, добірний]* Здатність пристрою або системи виділяти з множини повідомлень тільки ті, що містять необхідну інформацію.
С.023.000	**сепаратор** *сепаратор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* separator	*[лат. separator — відокремлювач]* 1. Апарат для розділення дисперсних систем на фази. 2. ***У газовій промисловості —*** обладнання, призначене для очищення газу від води, нафти, бруду та механічних домішок (піску, шламу тощо). ***Примітка.*** Установлюється на газових родовищах, установках підготування газу, а також на інших об'єктах газової промисловості.
С.024.000	**сепарация** *сепарація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* separation	*[лат. separatio < separo — відокремлюю]* Процес розділення сумішей речовин на компоненти, складові частини.
С.025.000	**септик** *септик* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* septic tank, septic	*[< гр. septikos — гнійний]* *Див.* С.026.000 СЕПТИКТЕНК.
С.026.000	**септиктенк** *септиктенк* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* septic tank	*[< гр. septikos — гнійний + англ. tank — резервуар]* Споруда для механічного очищення стічних вод відстоюванням з анаеробним зброджуванням їхнього осаду. **ДСТУ 2569-94, п. 100 т.**
С.027.000	**сера** *сірка* *[-рки, д. і м. -рці,*	1. Хімічний елемент із порядковим номером 16. 2. Проста речовина, яка існує у формі

	ор. -ркою] sulphur S	декількох алотропних модифікацій. ***Примітка.*** Сполуки сірки містяться в природному газі та нафтопродуктах.
С.028.000	**сероводород** *сірководень* *[-дню, д. -дневі/-дню, ор. -днем, м. -дні/-дневі]* hydrogen sulphide H_2S	Розчинний у воді газ із неприємним запахом, що застосовується у виробництві сірчаної кислоти та сірки, в аналітичній хімії — як груповий реактив, у медицині та ін. ***Примітка.*** Шкідлива речовина.
С.029.000	**сетка** *сітка* *[-тки, д. і м. -тці, ор. -ткою; мн. -тки, -ток]* gauze, mesh, net, grid	1. Перехрещувані нитки, лінії, риски або інші знаки. 2. Розклад, шкала. 3. ***У системах оброблення інформації —*** двійковий формат комірки пам'яті або регістра.
.001	**планктонная сетка** *планктонна сітка* plankton net	Спеціальне приладдя для відбирання проб плівок (нафтопродуктів, планктону тощо). **ГОСТ 17.1.4.01-80, п. 2 m.**
С.030.000	**сеть** *мережа* *[-жі, ор. -жею; мн. -жі, -ж, д. -жам]* network, net	1. Сукупність пристроїв, розташованих на певній території та пов'язаних однією системою. 2. Сукупність знаків або ліній, розташованих у певній системі. 3. Сукупність вузлів та віток, які їх зв'язують. **ДСТУ 2400-94, п. 4.1**.
.001	**водопроводная кольцевая сеть** *водопровідна кільцева мережа* water-supply circled network	Водопровідна мережа, що подає воду споживачеві з кількох боків. **ДСТУ 2569-94, п. 47.**
.002	**водопроводная сеть** *водопровідна мережа* water-supply network	Система трубопроводів із спорудами на них для подавання води до місць її споживання. **ДСТУ 2569-94, п. 45 m.**
.003	**водопроводная тупиковая сеть** *водопровідна тупикова мережа* water-supply blind-alley network	Водопровідна мережа, що подає воду споживачеві тільки з одного боку. **ДСТУ 2569-94, п. 48.**

.004	**канализационная сеть** *каналізаційна мережа* sewerage network	Система трубопроводів, каналів або лотків і споруд на них для збирання та відведення стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 71 т.**
.005	**сеть контроля загрязнения атмосферы** *мережа контролю забруднення атмосфери* air pollution network	Структура розташування постів спостереження за забрудненням атмосфери. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 13.**
С.031.000	**сигнализатор** *сигналізатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* annunciator, indicator	*[< нім. Signal < лат. signum — знак]* Прилад, який сигналізує про відхилення параметра від норми та призначений для подання людині інформації у випадках, коли потрібно спеціально привернути її увагу.
.001	**термохимический сигнализатор горючих газов и паров** *термохімічний сигналізатор горючих газів і парів* explosive-gas annunciator, explosive-gas indicator	Термохімічний прилад контролю довибухонебезпечних концентрацій горючих газів і пари в повітрі, який призначений для видавання сигналу (сигналів) про перевищення встановленого значення (установлених значень) концентрації та складається, принаймні, із вимірювального перетворювача й порогового пристрою. **ДСТУ 3377-96, п. 3 т.**
С.032.000	**сила** *сила* *[-ли, ор. -лою; мн. -ли, -л]* force, strength	1. Міра механічного впливу на матеріальну точку або тіло з боку інших тіл або полів (одиниця в СІ — ньютон, Н). 2. Величина, яка характеризує вплив, інтенсивність якого-небудь процесу (наприклад, сила електричного струму). 3. Чинність, дієвість.
.001	**сила тяжести** *сила ваги* gravitational force	Рівнодійна сила гравітаційної взаємодії тіла із Землею та відцентрової сили інерції, зумовленої обертанням Землі (одиниця в СІ — ньютон, Н).
С.033.000	**силикат** *силікат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор.*	*[< лат. silex (silicis) — кремінь]* Загальна назва солей кремнієвих кислот, які є основою для скла, більшості

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів] silicate	керамічних матеріалів, неорганічних зв'язувальних речовин і будівельних матеріалів.
С.034.000	**симбиоз** *симбіоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* symbiosis	*[< гр. symbiosis — співжиття]* Тип взаємозв'язків, за яких організми різних видів мають взаємну користь різного ступеня від спільного існування. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.34**.
С.035.000	**синергизм** *синергізм* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* synergism	*[< гр. synergeia — співробітництво, співдружність]* Комбінована дія чинників, коли загальний ефект перевищує результат, одержуваний від впливу кожного чинника окремо. ***Примітка.*** Прикладом синергізму є випадок, коли поєднання декількох катіонів є більш токсичним для мікроорганізмів, ніж будь-який з них окремо.
С.036.000	**синтез** *синтез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* synthesis	*[< гр. synthesis — з'єднання, складання]* 1. Метод наукового дослідження якого-небудь предмета, явища, що полягає в пізнанні його як єдиного цілого, в єдності та взаємному зв'язку його частин. 2. Загальна назва хімічних і хіміко-технологічних процесів, які призводять до одержання складніших продуктів із простіших.
С.037.000	**синэкология** *синекологія* *[-ії, ор. -ією]* synecology	*[< гр. syn — разом + oikos — оселя, середовище + logos — слово, учення]* Розділ загальної екології, що вивчає взаємозв'язки між біотичними угрупованнями різного рівня та середовищем їх існування. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.3**.
С.038.000	**система** *система* *[-ми, ор. -мою; мн. -ми, -м]* system	*[гр. systema — утворення, складення]* Сукупність взаємозв'язаних елементів, що мають певну цілісність, єдність цілей та режимів функціонування. **ДСТУ 2226-93, додаток А, п. 11**

		m.
.001	**автоматизированная система (АС)** *автоматизована система (АС)* automated system, computer-aided system	Система, що складається із засобів автоматизації певного виду чи кількох видів діяльності людей та персоналу, що здійснює цю діяльність. **ДСТУ 2226-93, п. 1.1 m**.
.002	**автоматизированная система контроля качества воды** *автоматизована система контролю якості води* automated system of water quality monitoring	Вимірювальна інформаційна система для одержання й поширення даних із якості води та повідомлення щодо порушення її норм. **ДСТУ 3041-95, п. 36 m.**
.003	**автоматизированная система управления (АСУ)** *автоматизована система керування (АСК)* automated control system	Автоматизована система, призначена для автоматизації процесів збирання та пересилання інформації про об'єкт керування, її перероблення та видавання керівних дій на об'єкт керування. **ДСТУ 2226-93, п. 2.2 m**.
.004	**автоматизированная система управления водоохранным комплексом (АСУ ВК)** *автоматизована система керування водоохоронним комплексом (АСК ВК)* automated system of water protective complex control	Система керування водоохоронним комплексом відповідно до прийнятого критерію керування. **ДСТУ 3041-95, п. 35.**
.005	**ароматические системы** *ароматичні системи* aromatic systems	Плоскі циклічні атомні угруповання, в яких усі атоми циклу беруть участь в утворенні єдиної спряженої системи π-електронів.
.006	**водоохранная система** *водоохоронна система*	Зв'язані між собою споруди та пристрої для підтримування потрібної кількості та якості води в заданих створах чи пунктах водних об'єктів.

	water-protective system	**ДСТУ 3041-95, п. 18 m.**
.007	**водохозяйственная система** *водогосподарська система* water economy system	Зв'язані між собою водні об'єкти, гідротехнічні, водопровідні, каналізаційні та інші споруди, призначені для забезпечення раціонального використання та охорони вод. **ДСТУ 3041-95, п. 15 m.**
.008	**гетерогенная система** *гетерогенна система* heterogeneous system	Неоднорідна система, яка складається з компонентів, що перебувають у різних фізичних станах. Наприклад, тверда й рідинна фази, тверда фаза та газ.
.009	**гомогенная система** *гомогенна система* homogeneous system	Однорідна система, в якій усі компоненти перебувають в одній фазі. Наприклад, розчин цукру у воді, повітря — суміш газів.
.010	**дисперсная система** *дисперсна система* disperse system	Гетерогенна система з двох або більше термодинамічних фаз із сильно розвинутою поверхнею поділу між ними.
.011	**замкнутая система водоснабжения** *замкнена система водопостачання* closed circuit water supply system	Система водопостачання підприємства без відведення використаної води за його межі.
.012	**климатическая система** *кліматична система* climatic system	Сукупність атмосфери, гідросфери, біосфери, геосфери та їх взаємодія. **"Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату", ст. 1.**
.013	**коллоидная система** *колоїдна система* colloidal system	*Див.* К.043.000 КОЛОЇД.
.014	**макроскопическая система** *макроскопічна система* macroscopic system	Система, розміри якої в багато разів перевищують відстані між молекулами, що її створюють.
.015	**нуклидо-электронная система** *нуклідо-електронна система*	Зв'язані між собою дискретні об'єкти, які містять нукліди та зв'язані з ними завдяки електромагнітній взаємодії електрони.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	nuclide-electrone system	
.016	**периодическая система элементов** *періодична система елементів* periodical system, periodic table	Система хімічних елементів, форми та властивості яких (а також їх сполук) перебувають у періодичній залежності від величини заряду ядер їх атомів.
.017	**система вытяжной вентиляции** *система витяжної вентиляції* exhaust ventilation system	Система вентиляції, в якій поєднано всі або окремі елементи: повітроприймальні пристрої, мережа каналів і (чи) повітропроводів для транспортування повітря, вентилятор, шумоглушник, пристрої для очищення повітря, рекуператори теплоти викидуваного повітря, викидна шахта, перекривні та регулювальні пристрої. **ДСТУ 2388-94, п. 15 m.**
.018	**система дыхательных режимов** *система дихальних режимів* system of respiratory modes	Дискретний ряд параметрів дихального навантаження на дихальний апарат, установлений з метою випробування. **ДСТУ 2299-93, п. 5.8 m**.
.019	**система единиц физических величин** *система одиниць фізичних величин* system of units	Сукупність одиниць певної системи фізичних величин, наприклад, Міжнародна система одиниць, система СГС. **ДСТУ 2681-94, п. 3.13 m**.
.020	**система местной вытяжной вентиляции** *система місцевої витяжної вентиляції* local exhaust ventilation system	Система локалізації, вилучення шкідливих речовин, очищення та викидання повітря в атмосферу або у приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 18 m.**
.021	**система приточной вентиляции** *система припливної вентиляції* supply ventilation	Система вентиляції, в якій поєднано всі або окремі елементи: повітроприймальні пристрої зовнішнього повітря, обладнання для оброблення припливного повітря, вентилятор, шумоглушник, мережа повітропрово-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	system	дів і (чи) каналів для транспортування повітря, повітророзподільники, перекривні та регулювальні пристрої. **ДСТУ 2388-94, п. 14 m.**
.022	**система снижения токсичности двигателя автотранспортного средства** *система зниження токсичності двигуна автотранспортного засобу* toxicity-decreasing system of vehicle engine	Сукупність засобів і пристроїв, призначена для зменшення вмісту шкідливих речовин у викидах двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо). **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 16 m.**
.023	**система управления окружающей средой** *система керування довкіллям* environment management system	Частина загальної системи керування, яка включає організаційну структуру, діяльність із планування, обов'язки, відповідальність, досвід, методи, методики, процеси та ресурси для формування, проведення, аналізу та актуалізації екологічної політики. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.5 m**.
.024	**система "человек-машина" (СЧМ)** *система "людина-машина" (СЛМ)* man-machine-environment system	Система, що містить у собі людину-оператора, машину, за допомогою якої вона здійснює трудову діяльність, і середовище на робочому місці. **ДСТУ 2429-94, п. 1.**
.025	**термодинамическая система** *термодинамічна система* thermodynamic system	Сукупність макроскопічних тіл і полів, що обмінюються енергією та речовиною один з одним та із зовнішнім середовищем.
.026	**экологическая система** *екологічна система* ecological system, ecosystem	*Див.* Э.012.000 ЕКОСИСТЕМА.
С.039.000	**систематика** *систематика* *[-ики, д. і м. -иці, ор.*	*[< гр. systema — утворення, складення]* Розділ біології, основним завданням

	-икою] taxonomy	якого є всебічний опис видів тварин, рослин та мікроорганізмів, з'ясування родинних відносин між ними, об'єднання у взаємозв'язані та взаємопідлеглі категорії: вид, рід, клас, тип; виявлення шляхів створення видів та, як підсумок, складання природної системи організмів.
С.040.000	**сито** *сито* *[-та, ор. -том; мн. -та, -т]* sieve	1. Пристосування для просіювання або проціджування чого-небудь у формі дрібнокомірчастої сітки, натягнутої на обруч, чи металевого листа з дрібними отворами. 2. Поруватий адсорбент.
.001	**лабораторное сито** *лабораторне сито* laboratory sieve	Сітка для розділення сумішей твердих частинок за розмірами.
.002	**молекулярное сито** *молекулярне сито* molecular sieve	Поруватий адсорбент, розміри пор якого близькі до розмірів молекул.
С.041.000	**ситуация** *ситуація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* situation	*[фр. situation < лат. situs — становище]* Становище, обстановка, сукупність обставин.
.001	**чрезвычайная ситуация** *надзвичайна ситуація* extraordinary situation, emergency	Порушення нормальних умов життя та діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних утрат. **Закон України "Про надзвичайний стан", примітка m.** ***Примітка.*** Надзвичайна ситуація залежно від джерела небезпеки може бути: природна, техногенна, соціально-політична, воєнна; залежно від масштабу: загальнодержавна, регіональна, місцева й об'єктова. **ДСТУ 3891-99, п. 4.1**.
.002	**чрезвычайная ситуация на объектах электроэнергетики**	Ситуація, під час якої спрацьовується запас палива на об'єктах електроенергетики нижче встановлених нормативів або спрацьовується запас

	надзвичайна ситуація на об'єктах електроенергетики emergency situation in the power plants	води у водосховищах нижче встановлених екологічних вимог. **Закон України "Про електроенергетику", ст. 1 т.**
С.042.000	**скважина** *свердловина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* hole, well	Гірнича виробка циліндричної форми діаметром від 25 мм і більше та глибиною більше 5 м, яку пройшли способом буріння із земної поверхні, із кар'єру чи з підземної виробки.
.001	**буровая скважина** *бурова свердловина* borehole	*Див.* С.042.000 СВЕРДЛОВИНА.
С.043.000	**склянка** *склянка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* bottle	Посудина з товстостінного скла з одним-трьома отворами, іноді з внутрішньою перегородкою. ***Примітка.*** Використовується в лабораторній практиці.
.001	**поглотительная склянка** *поглинальна склянка* absorption bottle	*Див.* С.070.001 поглинальна ПОСУДИНА.
.002	**предохранительная склянка** *запобіжна склянка* protective bottle	Склянка, що розташована між водоструминним насосом і посудиною, з якої вилучають повітря, та призначена запобігати потраплянню води з насоса в посудину в разі падіння тиску.
.003	**промывная склянка для газов** *промивна склянка для газів* gas-washing bottle	Склянка для газів, що являє собою циліндр із скляною пробкою, крізь яку до дна циліндра проходить трубка для подання газу в посудину, а вихід газу відбувається крізь бокове відгалуження в пробці.
.004	**уравнительная склянка** *вирівнювальна склянка* leveling bottle	Склянка для вирівнювання об'єму газу у вимірювальних посудинах у процесі визначення компонентного складу суміші газів.
С.044.000	**скорость** *швидкість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю;*	1. Характеристика зміни величини в часі, яка визначається границею відношення зміни цієї величини до інтервалу часу, протягом якого ця

	мн. -кості, -костей] rate, velocity, speed	зміна 2. відбувається, якщо цей інтервал прямує до нуля. 2. ***У зв'язку —*** кількість інформації (сигналів), яка передається за одиницю часу.
.001	**нормальная скорость распространения пламени** *нормальна швидкість поширення полум'я* normal speed of flame propagation	Швидкість переміщення фронту полум'я відносно незгорілого газу в напрямку, перпендикулярному до його поверхні. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів і рідин. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.12.2 m**.
.002	**опасная скорость ветра** *небезпечна швидкість вітру* critical wind velocity	Швидкість вітру на певній висоті, за якої приземна концентрація від джерела домішки досягає максимального значення. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 9.**
.003	**скорость выгорания** *швидкість вигоряння* burn-out rate	Величина, що характеризує інтенсивність горіння рідини та визначається кількістю рідини, яка згоряє за одиницю часу з одиниці площі. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності рідин. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.13.1 m**.
.004	**скорость нарастания давления взрыва** *швидкість нарощування тиску вибуху* rate of explosion pressure rise	Похідна тиску вибуху за часом на висхідній ділянці залежності тиску вибуху горючої суміші в замкненій посудині від часу. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів, рідин, пилу. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.20.1 m**.
.005	**скорость окисления загрязняющих веществ активным илом** *швидкість окиснення забруднювальних речовин активним мулом* oxidation rate of pollutants by activated sludge	Величина, що визначається масою органічних речовин, які окиснюються одним грамом беззольної речовини активного мулу за одну годину. **ДСТУ 2569-94, п. 114 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**скорость фильтрования воды** *швидкість фільтрування води* water filtration rate	Величина, що визначається об'ємом води, пропущеної через одиницю площі завантаження фільтра за одиницю часу. **ДСТУ 2569-94, п. 31 m.** ***Примітка.*** Вимірюється в м/год.
.007	**скорость химической реакции** *швидкість хімічної реакції* rate of chemical reaction	Величина, що визначається зміною концентрації або частки реагенту чи продукту хімічної реакції за одиницю часу.
C.045.000	**скрининг** *скринінг* *[-гу, д. -гові/-гу, ор. -гом, м. -гу/-гові; мн. -ги, -гів]* screening	*[англ. screening]* 1. Попередній відбір за показниками токсичності та шкідливості отрутних речовин для їх подальшого детального вивчення. 2. Масове випробування культур мікроорганізмів на наявність у них певних властивостей (наприклад, мутагенності, здатності до синтезу антибіотиків, ферментів і т.ін.).
C.046.000	**скруббер** *скрубер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* scrubber	*[англ. scrubber < scrub — шкребти]* Апарат для вловлювання твердих (пилу, смоли тощо) і газоподібних (сірководню, аміаку тощо) домішок із газової суміші.
C.047.000	**слой** *шар* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* layer, bed	1. Ряд, пласт однорідної речовини, матеріалу, породи, який розміщується на чомусь або між іншими такими самими. 2. Група предметів, об'єднаних спільними властивостями.
.001	**глубинный слой воды** *глибинний шар води* depth water layer	Шар води водного об'єкта, розташований нижче глибини 0,5 м. **ГОСТ 17.1.4.01-80, приложение m.**
.002	**озоновый слой** *озоновий шар* ozone layer	Шар атмосфери (стратосфери) на висоті від 10 до 50 км із максимумом концентрації озону на висоті від 20 до 25 км, де густина озону в 10 разів більша, ніж близько поверхні Землі. ***Примітка.*** Озоновий шар затримує прони-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		кнення на земну поверхню найбільш жорсткого ультрафіолетового випромінювання, шкідливого для всього живого.
.003	**пахотный слой грунта** *орний шар ґрунту* top soil	Шар ґрунту, придатний для орання.
.004	**плодородный слой почвы** *родючий шар ґрунту* generous topsoil	Верхня гумусована частина ґрунту, яка має сприятливі для росту рослин хімічні, фізичні та біологічні властивості. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 55 m.**
.005	**поверхностный слой воды** *поверхневий шар води* surface layer of water	Шар води водного об'єкта, розташований від поверхні води до глибини 0,5 м. **ГОСТ 17.1.4.01-80, приложение m.**
.006	**приземной слой атмосферы** *приземний шар атмосфери* surface air	Шар повітря над поверхнею Землі, товщина якого орієнтовно дорівнює висоті людського зросту, зросту тварин (1,5 — 2,5 м). ***Примітка.*** Основними забруднювальними речовинами в приземному шарі атмосфери є: оксид азоту (NO) — 0 — 10 мг/м^3; діоксид азоту (NO_2) — 0 — 10 мг/м^3; метан (CH_4) — 0 — 50 мг/м^3; чадний газ (CO) — 0 — 50 мг/м^3 і деякі інші, визначені характером викидів промислових підприємств даного району.
.007	**слой стока** *шар стоку* runoff depth	Кількість води, що стікає з водозбору за певний проміжок часу, подана у формі товщини шару, рівномірно розподіленого по площі цього водозбору. **ДСТУ 3517-97, п. 6.20 m**.
.008	**фильтрующий слой** *фільтрувальний шар* filter bed	Шар однорідного матеріалу завантаження фільтра або його частини певної висоти. **ДСТУ 2569-94, п. 37.**
С.048.000	**служба** *служба* *[-би, ор. -бою;* *мн. -би, -б]* service, duty, employ, employment, office, place	1. Орган, установа, організація, підрозділ, за яким закріплено певні функції та який керує якою-небудь спеціальною ділянкою роботи, наприклад, податкова служба, метрологічна служба тощо. 2. Очолювана лінійним керівником сукупність ланок керування структурних підрозділів, об'єднаних за діло-

		вим призначенням у підсистему керування за ознакою подібності здійснюваних конкретних функцій. **ДСТУ 2960-94, п. 7.24 m**. 3. Виконання державним службовцем своїх обов'язків.
.001	**военизированная газоспасательная служба** *воєнізована газорятувальна служба* militarized gas rescue service	Служба, організована на газопереробних заводах та базах зрідженого газу для надання практичної допомоги обслуговуваним підприємствам у проведенні робіт із попередження та ліквідації аварій і надання першої допомоги потерпілим під час аварій. **ОСТ 51.81-82, п. 46.**
.002	**военизированная противофонтанная служба** *воєнізована протифонтанна служба* militarized wildblow fighting service	Служба, організована на підприємствах (об'єктах) буріння та видобутку природного газу, а також його підготовлення, транспортування, зберігання та перероблення для надання практичної допомоги обслуговуваним підприємствам щодо попередження та ліквідації відкритих газових фонтанів та інших аварій, пов'язаних із газом. **ОСТ 51.81-82, п. 47 m.**
.003	**государственная военизированная горноспасательная служба (ГВГСС)** *державна воєнізована гірничорятувальна служба (ДВГРС)* the state militarized mine rescue service	Спеціалізована організація, яка здійснює в установленому порядку гірничорятувальне обслуговування вугільних шахт, рудників, розрізів, збагачувальних та брикетних фабрик, інших підприємств із видобування та перероблення корисних копалин. **ДСТУ 2223-93, п. 3 m.**
.004	**государственная санитарно-эпидемиологическая служба** *державна санітарно-епідеміологічна служба* state sanitary and epidemiological service	Система державних установ, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, а також розроблення та проведення санітарно-профілактичних і протиепідеміологічних заходів. ***Примітка.*** До її складу входять органи, установи та заклади санітарно-епідеміологічного профілю Міністерства охорони здоров'я України, відповідні уста-

		нови, заклади, частини та підрозділи Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету в справах охорони державного кордону України, Служби безпеки України. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 31 m.**
.005	**природоохранная служба** *природоохоронна служба* conservation service, environmental service	Система установ та організацій, що керують природоохоронною діяльністю.
C.049.000	**смачиваемость** *змочуваність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* wettability	Властивість твердого тіла забезпечувати більше чи менше розтікання рідини по його поверхні під час їх стикання.
C.050.000	**смесь** *суміш [-ші, ор. -шшю, м. -ші; мн. -ші, -шей]* mixture	1. Сукупність предметів різних сортів і видів; сполучення чогось різного. 2. ***У хімії —*** продукт, одержаний унаслідок механічного поєднання якихось речовин.
.001	**взрывоопасная смесь** *вибухонебезпечна суміш* explosive mixture	Суміш із повітрям горючих газів, пари ЛЗР, горючих волокон або пилу з нижньою концентраційною межею вибуховості не більше ніж 65 г/м^3 під час переходу їх у завислий стан, яка (суміш) за певної концентрації здатна вибухнути в разі виникнення джерела ініціювання вибуху. ***Примітка 1.*** До вибухонебезпечних відноситься також суміш горючих газів і пари ЛЗР із киснем або іншим окисником (наприклад, хлором). ***Примітка 2.*** Концентрація в повітрі горючих газів і пари ЛЗР виражається у відсотках до об'єму повітря, концентрація волокон та пилу — у грамах на кубічний метр до об'єму повітря. ПУЭ**, п. 7.**3.18.
.002	**гетерогенная смесь** *гетерогенна суміш* heterogeneous mixture	Суміш, яка складається з компонентів, що перебувають у різних фазах.

.003	**гомогенная смесь** *гомогенна суміш* homogeneous mixture	Суміш, яка складається з компонентів, що перебувають у одній фазі.
.004	**градуировочная смесь вредных веществ с воздухом** *градуювальна суміш шкідливих речовин із повітрям* calibration mixture of harmful substances with air	Суміш, що вміщує певні концентрації газів, пари або аерозолів у повітрі, одержана за допомогою дозувального пристрою або динамічної установки та призначена для побудови градуювального графіка. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 18 т.**
.005	**калибровочная смесь** *калібрувальна суміш* calibrating mixture	Суміш еталонних вуглеводнів для побудови калібрувального графіка в хроматографічному методі аналізу.
.006	**пропан-бутановая смесь** *пропан-бутанова суміш* propane-butane	Горючий безбарвний газ без запаху, який є сумішшю насичених вуглеводнів та використовується як паливо.
С.051.000	**смог** *смог* *[-гу, д. -гові/-гу, ор. -гом, м. -гу/-гові]* smog	*[англ. smog, скор. від smoke — дим + fog — імла]* Газоподібні та тверді суміші в поєднанні з туманом або аерозольним серпанком, що створюються внаслідок їх перетворення та викликають інтенсивне забруднення атмосфери. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 11.**
.001	**фотохимический смог** *фотохімічний смог* photochemical smog	Смог, створений унаслідок реакцій між сумішами в атмосфері під впливом сонячної радіації. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 12.**
С.052.000	**снос** *знесення* *[-ння, ор. -ннням]* pulling down, drift, removal, demolition, shift	1. Зрушення з місця силою (вітру, води). 2. Знищення, руйнування.
.001	**снос пестицида** *знесення пестициду* drift of a pesticide	Переміщення пестициду повітряними течіями за межі оброблюваної площі або об'єкта під час його застосування. **ДСТУ 3180-95, п. 3.7**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

С.053.000	**собственник** *власник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* property owner, proprietor, owner	*[< польс. wlasny — власний]* Суб'єкт права власності, фізична або юридична особа, якій належить у визначених законом межах право володіння, користування та розпорядження об'єктом власності (майном та результатами інтелектуальної діяльності).
.001	**собственник отходов** *власник відходів* owner of wastes	Суб'єкт права власності на відходи.
С.054.000	**совместимость** *сумісність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* compatibility	Придатність продукції, процесів, послуг до спільного використання, що не викликає небажаних взаємодій, за заданих умов для виконання встановлених вимог. **ДСТУ 1.0-93, п. 3.17**.
.001	**совместимость пестицидов** *сумісність пестицидів* pesticide compatibility	Можливість спільного застосування кількох пестицидів без негативного впливу на захищуваний об'єкт та без послаблення токсичної дії на шкідливий організм. **ДСТУ 3180-95, п. 3.10 m**.
С.055.000	**содержание** *уміст / вміст* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* content	Складник чогось; те, що міститься в чомусь.
.001	**минимальное взрывоопасное содержание кислорода** *мінімальний вибухонебезпечний уміст кисню* minimal explosive oxygen concentration	Концентрація кисню в горючій суміші, що складається з горючої речовини, повітря та флегматизатора, менше за яку поширення полум'я в суміші стає неможливим за умови будь-якої концентрації пального в суміші, розведеній даним флегматизатором. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності газів, рідин, пилу. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.18.1 m**.
.002	**содержание взвешенных веществ в воде** *уміст змулених речовин у воді*	Показник якості води, який визначає забрудненість води твердими нерозчинними домішками (пісок, глина) та виражається в мг/кг.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	content of suspended matter in water, suspended solids content in water	
C.056.000	**соединение** *сполука* *[-уки, д. і м. -уці, ор. -укою; мн. -уки, -ук]* compound	Об'єкт, що складається зі зв'язаних між собою елементів.
.001	**амфотерное соединение** *амфотерна сполука* amphoteric compound	Хімічна сполука, яка може виявляти як кислотні, так і основні властивості залежно від природи реагенту, який взаємодіє з нею.
.002	**высокомолекуляр-ные соединения** *високомолекулярні сполуки* high-molecular compound	Хімічні сполуки з молекулярною масою від декількох тисяч до багатьох мільйонів дальтонів.
.003	**летучие органические соединения (ЛОС)** *леткі органічні сполуки (ЛОС)* volatile organic compounds (VOC)	Усі органічні сполуки антропогенного походження, крім метану, здатні утворювати фотохімічні окисники в реакції з окислами азоту за наявності сонячного світла. ***Примітка.*** У 1991 році був прийнятий "Протокол ...", який передбачає: — право вибирання базового року, порівняно з яким проводиться скорочення (чи "заморожування") викидів ЛОС; — визначення конкретних районів регулювання вмісту тропосферного озону (РРТО) на території тієї або іншої країни; — визначення конкретних районів "заморожування" (замість скорочення) викидів ЛОС (для країн із низьким рівнем викидів ЛОС). **"Протокол об ограничении выбросов летучих органических соединений или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.004	**неорганическое соединение** *неорганічна сполука*	Хімічна сполука всіх хімічних елементів, за винятком більшості сполук вуглецю.

	inorganic compound	
.005	**органическое соединение** *органічна сполука* organic compound	Природна або синтетична сполука вуглецю, за винятком карбідів, карбонатів і деяких інших нечисленних продуктів, що містять вуглець.
.006	**сернистые соединения** *сірчисті сполуки* sulphurous compounds	Хімічні сполуки, що містять у своєму складі сірку. ***Примітка.*** Кількісний уміст сірчистих сполук у ґрунті, воді та атмосфері є показником їх санітарного стану, а також характеризує їх санітарно-хімічні властивості. Конкретна модифікація сірчистої сполуки залежить від характеру викидів промислових підприємств. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблиця 1, п. 10 m.**
С.057.000	**соль** *сіль* *[солі, ор. сіллю; мн. солі, солей]* salt	Хімічна сполука, яка належить до класу, що містить продукти взаємодії реагентів, які мають властивості основ, із реагентами, які мають властивості кислот.
.001	**водорастворимые почвенные токсичные соли** *водорозчинні ґрунтові токсичні солі* soluble soil toxic salts	Солі ґрунтового розчину, які в певній концентрації придушують процес зростання та розвиток рослин. **ГОСТ 17.4.2.02-83, приложение m.**
.002	**кислая соль** *кисла сіль* acid salt	Продукт неповного заміщення водню кислоти металом. ***Примітка.*** Кислі солі, як правило, утворюються в разі надлишку кислоти та можуть бути перетворені в середні солі дією основи.
.003	**нейтральная соль** *нейтральна сіль* neutral salt	*Див.* С.057.005 середня СІЛЬ.
.004	**основная соль** *основна сіль* basic salt	Сіль, що містить гідроксильні групи, здатні заміщуватися на аніони в процесі реакцій обміну.
.005	**средняя соль** *середня сіль* normal salt	Сіль, яка не містить здатних до іонного обміну іонів водню та гідроксилу.
С.058.000	**сольват** *сольват* *[-ту, д. -тові/-ту,*	*[< лат. solvo — розчиняю]* Продукт, що являє собою молекулу (іон) розчиненої речовини, оточену

	ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів] solvate	(-ий) оболонкою з молекул розчинника, яка утримується електростатичним та іншими силами, а також координаційними та водневими зв'язками.
С.059.000	**сольватация** *сольватація [-ії, ор. -ією]* solvation	*[< лат. solvo — розчиняю]* Взаємодія частинок розчиненої речовини з молекулами розчинника, яка призводить до утворення сольватів.
С.060.000	**сообщество** *угруповання [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* community	*[< нім. Gruppe — група]* ***У біології —*** система автотрофів і гетеротрофів, або в деяких випадках тільки гетеротрофів, що спільно існують та взаємодіють у межах простору.
С.061.000	**сооружение** *споруда [-ди, ор. -дою; мн. -ди, -д]* structure, construction, installations	Побудований об'єкт незалежно від його призначення, а саме: будинки, трубопроводи, резервуари, спеціальні будівлі для розташування в них технологічного обладнання, пристроїв, комунікацій тощо.
	спорудження [-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь] building, erection	Процес будівництва.
.001	**водовыпускное сооружение** *водовипускна споруда* water ejector	Гідротехнічна споруда або пристрій, призначений для відведення (скидання) зворотних вод у водні об'єкти. **"Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами", п. 2 m.**
.002	**водозаборное сооружение** *водозабірна споруда* water intake structure	Гідротехнічна споруда для забирання води у водопровід із водойми, водотоку або підземного джерела води. **ДСТУ 2569-94, п. 11 m.**
.003	**водоподпорное сооружение** *водопідпірна споруда* water retaining structure	Гідротехнічна споруда на водотоці для піднімання рівня води.
.004	**водопроводное сооружение** *водопровідна споруда* waterworks	Конструктивний елемент трубопроводу, який виконує одну з таких функцій: забирання, піднімання, оброблення, зберігання й розподіляння

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		води.
.005	**гидротехническое сооружение** *гідротехнічна споруда* hydraulic structure	Споруда, що зазнає дії водного середовища й призначена для використання водних ресурсів, а також для боротьби зі шкідливою дією вод. **ГОСТ 19185-73, п. 48 m.**
.006	**защитное сооружение** *захисна споруда* protective structure	Інженерна споруда, призначена для вкриття й тимчасового захисту людей, техніки та майна від небезпеки, що може виникнути внаслідок стихійного лиха, аварії чи катастрофи на потенційно небезпечних об'єктах або в районах розташування цих об'єктів, а також від дії сучасних уражальних засобів. **ДСТУ 3891-99, п. 6.7 m**.
.007	**инфильтрационное сооружение** *інфільтраційна споруда* infiltration structure	Споруда для забирання підземних вод або їх штучного поповнення. **ДСТУ 2569-94, п. 17.**
.008	**канализационное сооружение** *каналізаційна споруда* sewage structure	Споруда, яка є елементом каналізації, наприклад, каналізаційний колектор, каналізаційна мережа, каналізаційний випуск, станція очищення стічних вод, біологічний ставок, мулове господарство, випуск стічних вод тощо.
.009	**лучевое водозаборное сооружение** *водозабір променевого типу* radial water intake	Водозабірна споруда для підземних вод, яка складається з горизонтальних або похилих водоприймальних радіальних променів-фільтрів. **ДСТУ 2569-94, п. 14.**
.010	**очистное сооружение** *очисна споруда* treatment unit	Споруда для очищення води. **ДСТУ 3041-95, п. 56.**
С.062.000	**сопротивление** *опір* *[опору, д. опорові/опору, ор. опором, м. опорі; мн. опори, опорів]*	1. Здатність чинити протидію будь-яким діям, змінам, процесам. 2. Фізична величина, що характеризує цю протидію.

	resistance, opposition	
.001	**сопротивление дыханию** *опір диханню* breathing resistance	Надлишковий тиск і розрідження, які виникають під лицевою частиною дихального апарата під час його роботи. **ДСТУ 2299-93, п. 6.9**.
.002	**электрическое сопротивление** *електричний опір* electric resistance	Фізична величина, що характеризує протидію провідника електричному струму (одиниця в СІ — ом, Ом).
С.063.000	**сорбат** *сорбат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* sorbate	*[< лат. sorbeo — поглинаю]* Хімічна сполука або суміш речовин, які поглинаються сорбентом у процесі сорбції.
С.064.000	**сорбент** *сорбент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* sorbent	*[< лат. sorbens (sorbentis) — вбирний]* Рідина або тверде тіло, які здатні поглинати речовини з розчину або газової суміші.
С.065.000	**сорбция** *сорбція* *[-ії, ор. -ією]* sorption	*[< лат. sorbeo — поглинаю]* Явище поглинання речовин рідинними та твердими тілами.
С.066.000	**сортировка** *сортування* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* separation, sort	*[< фр. sorte < лат. sors (sortis) — частина, різновид]* Упорядкування чого-небудь за групами відповідно до певних правил (за певними ознаками). ***Примітка.*** Різновидом сортування в системах оброблення інформації є упорядкування даних за зростанням або спаданням значень ознак сортування (наприклад, набір чисел — за зростанням, слова — за абеткою).
.001	**сортировка вторичного сырья** *сортування вторинної сировини* separation of secondary raw materials	Розподілення вторинної сировини за певними ознаками на класи, групи, марки. **ДСТУ 2102-92, п. 11 m.**

С.067.000	**состав** *склад* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* composition	1. Сукупність об'єктів, виробів, документів, слів, що складають одне ціле. 2. Якісна або кількісна характеристика компонентів системи.
.001	**дисперсный состав пыли** *дисперсний склад пилу* particle size distribution	Розподіл частинок пилу за розмірами, що характеризується відносним умістом фракцій або параметрами функцій, які описують указаний розподіл. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 37.**
.002	**качественный состав вещества** *якісний склад речовини* qualitative composition of substance	Сукупність хімічних елементів та (чи) атомних угруповань, які складають дані хімічні сполуки.
.003	**количественный состав вещества** *кількісний склад речовини* quantitative composition of substance	Питома величина, що характеризує кількість того чи іншого хімічного елемента або атомного угруповання, які входять у хімічну сполуку.
.004	**количественный состав смеси** *кількісний склад суміші* quantity of components in mixture	Питома величина, що характеризує кількість кожного компонента в суміші речовин.
.005	**компонентный состав смеси** *компонентний склад суміші* components composition of mixture	Сукупність хімічних сполук, що входять до суміші речовин.
.006	**состав воды** *склад води* water composition	Сукупність домішок у воді мінеральних і органічних речовин у формі іонів, молекул, у колоїдному і змуленому стані, а також її ізотопний склад.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.007	**состав раствора** *склад розчину* composition of solution	Сукупність хімічних сполук, що входять до розчину.
.008	**фракционный состав смеси** *фракційний склад суміші* fractional composition of mixture	Питома величина, що характеризує вміст кожної фракції в суміші.
С.068.000	**составляющая** *складник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* component	Частина, що входить до складу чого-небудь.
.001	**абиотическая составляющая окружающей среды** *абіотичний складник довкілля* abiotic component of the environment	Складник, який визначається чинниками неорганічної (неживої) природи.
.002	**биотическая составляющая окружающей среды** *біотичний складник довкілля* biotic component of the environment	Складник, який визначається чинниками органічної (живої) природи.
С.069.000	**состояние** *стан* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* state, condition, fortune, plight, position, situation, status	1. Обставини, умови, в яких що-небудь перебуває, існує. 2. Ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами. 3. Сукупність величин, що характеризують ознаки речовини, тіла, процесу тощо.
.001	**агрегатное состояние вещества** *агрегатний стан речовини* aggregative state of substance	Один із станів речовини — твердий, рідинний та газоподібний. ***Примітка.*** Перехід з одного стану в інший супроводжується стрибкоподібною зміною певної кількості фізичних властивостей.

.002	**активное состояние** *активний стан* active state, on-line	***У хімії* —** стан реагенту або іншої хімічної речовини, за якого активізується їх участь у хімічній реакції.
.003	**аморфное состояние вещества** *аморфний стан речовини* amorphous state of substance	Конденсований твердий стан речовини, в якому її властивості (механічні, електричні тощо) у природних умовах однакові в усіх напрямках, що зумовлено невпорядкованим розташуванням її молекул.
.004	**газообразное состояние вещества** *газоподібний стан речовини* gaseous state of substance	Стан, за якого речовина не має власної форми та об'єму, вона набуває форми та об'єму тієї посудини, в якій міститься. ***Примітка.*** У цьому стані речовина може розширюватися або стискатися.
.005	**жидкое состояние вещества** *рідинний стан речовини* liquid state of substance	Стан, за якого речовина не має власної форми, а набуває форми посудини, в якій міститься, але має певний об'єм. ***Примітка.*** Стисливість речовини в рідинному стані невелика.
.006	**критическое состояние вещества** *критичний стан речовини* critical state of substance	Стан речовини, за якого немає різниці між його рідинною і газоподібною фазами.
.007	**критическое состояние ландшафта** *критичний стан ландшафту* critical state of landscape	Нестійкий стан ландшафту, за якого наступна зміна, викликана продовжуваною антропогенною дією, може призвести до зміни структури або до припинення виконання ландшафтом соціально-економічних функцій. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 31.**
.008	**критическое состояние объекта** *критичний стан об'єкта* critical state of object	Стан об'єкта, що може призвести до травмування людей, значних матеріальних збитків чи інших неприйнятних наслідків. ***Примітка 1.*** Критичний стан не завжди є наслідком критичної несправності. ***Примітка 2.*** Для конкретного об'єкта повинні бути встановлені критерії критичного стану. **ДСТУ 2860-94, п. 3.2.5 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.009	**противопожарное состояние объекта** *протипожежний стан об'єкта* fire-prevention condition of object	Стан об'єкта, що характеризується кількістю пожеж та рівнем збитків від них, кількістю загорянь, а також травм, отруєнь і загиблих людей, рівнем реалізації вимог пожежної безпеки, рівнем боєготовності пожежних підрозділів та добровільних формувань, а також протипожежної агітації та пропаганди. **ДСТУ 2272-93, п. 67.**
.010	**равновесное состояние системы** *рівноважний стан системи* equilibrium state of system	Стаціонарний стан системи, не зумовлений зовнішніми процесами.
.011	**санитарное состояние почв** *санітарний стан ґрунтів* sanitary condition of soils	Сукупність фізико-хімічних та біологічних властивостей ґрунту, які визначають ступінь його безпечності для здоров'я людини. **ДСТУ 3038-95, п. 5.74 m**.
.012	**состояние водного объекта** *стан водного об'єкта* condition of water body	Кількісний і якісний показники відповідності критеріям природного стану водного об'єкта або критеріям водокористування. **ДСТУ 3041-95, п. 5.**
.013	**состояние химического равновесия** *стан хімічної рівноваги* chemical equilibrium state	Стан системи, коли швидкість прямої реакції дорівнює швидкості зворотної реакції.
.014	**твердое состояние вещества** *твердий стан речовини* solid state of substance	Стан, за якого речовина має механічну міцність (ця властивість не притаманна ані газам, ані рідинам), має фіксовану форму та об'єм. ***Примітка.*** Стисливість речовини у твердому стані дуже незначна.
.015	**функциональное состояние человека** *функційний стан людини*	Рівень стану фізіологічних функцій, який змінюється залежно від характеру та умов діяльності людини. **ГОСТ 12.4.061-88, приложение 1 m.**

	functional human state	
C.070.000	**сосуд** *посудина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* vessel, bottle	Умістилище, призначене для ведення хімічних, теплових та інших технологічних процесів, а також зберігання та транспортування газоподібних або інших речовин (останнє — у герметично закритих посудинах).
.001	**поглотительный сосуд** *поглинальна посудина* absorption vessel	Посудина, призначена для промивання газу з метою селективного виділення з газу сірководню, діоксиду вуглецю та інших домішок абсорбційним методом. **ГОСТ 18917-82, п. 2.3.5 m**.
C.071.000	**сохраняемость** *збережуваність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* storability, storageability, integrity	Властивість об'єкта зберігати в заданих межах значення параметрів, що характеризують здатність об'єкта виконувати потрібні функції, під час і після зберігання та (чи) транспортування. **ДСТУ 2860-94, п. 3.1.13**.
.001	**сохраняемость нефтепродукта** *збережуваність нафтопродукту* oil storageability	Здатність нафтопродукту зберігати в часі встановлені значення параметрів, що визначають його експлуатаційні властивості. **ДСТУ 3437-96, п. 5.2 m**.
C.072.000	**спектр** *спектр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* spectrum	*[< лат. spectrum — видіння]* 1. Сукупність значень, яких може набувати певна фізична величина. 2. Сукупність простих гармонічних коливань, на які може бути розкладений складний коливний процес. 3. Частотні та енергетичні характеристики даного виду електромагнітного випромінювання.
C.073.000	**спектрофотометр** *спектрофотометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* spectrophotometer	*[< лат. spectrum — видіння + гр. phos (photos) — світло + metreo — вимірюю]* Прилад, що застосовується в спектрофотометричному аналізі для вимірювання характеристики потоку випромінювання від досліджуваної проби.
C.074.000	**спирт** *спирт*	*[англ. spirits < лат. spiritus — дихання, дух]*

	[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів] alcohol	Органічна сполука, похідна вуглеводнів, яка містить одну чи декілька гідроксильних груп у молекулі.
С.075.000	**спиртовка** *спиртівка* *[-вки, д. і м. -вці, ор. -вкою; мн. -вки, -вок]* alcohol lamp	*[< англ. spirits < лат. spiritus — дихання, дух]* Нагрівальний прилад, пальник, в якому як паливо використовується спирт.
С.076.000	**способность** *здатність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю];* *спроможність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* ability, capability, capacity	1. Властивість пристрою, системи виконувати що-небудь. 2. Міра обсягу виконуваної роботи.
.001	**ассимилирующая способность водного объекта** *асимілювальна спроможність водного об'єкта* assimilative capacity of the water body	Здатність водного об'єкта приймати певну масу речовин за одиницю часу без порушення якості води в створі чи пункті водокористування. **ДСТУ 3041-95, п. 71 т.**
.002	**восстановительная способность вещества** *відновна здатність речовини* reducing power	Здатність елементу або речовини віддавати електрони.
.003	**несущая способность** *тримкість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* load-bearing capability	Здатність об'єкта зберігати під час навантажування стан, що відповідає його функційному призначенню. **ДСТУ 2825-94, п. 96 т.**
.004	**огнетушащая способность** *вогнегасна здатність* fire extinguishing capacity	Маса вогнегасної речовини, що припадає на 1 м^2 (1 м^3) площі модельного вогнища пожежі (об'єму модельної споруди), який вона впевнено гасить, чи площа модельного вогнища поже-

		жі (об'єм модельної споруди), яку можна впевнено загасити одним технічним засобом (системою) пожежогасіння (наприклад, вогнегасником). ***Примітка.*** Розміри площі модельного вогнища пожежі та об'єму модельної споруди визначають за чинними методиками. **ДСТУ 2272-93, п. 30 т.**
.005	**окислительная способность вещества** *окисна здатність речовини* oxidizability, oxidizing ability	Здатність елементу або речовини приймати електрони.
.006	**разрешающая способность** *роздільна здатність* deflection sensibility, resolution ratio	1. Властивість пристроїв розрізняти об'єкти (процеси) дуже близькі в просторі, у часі або за фізичними властивостями. 2. Кількісна міра цієї властивості.
.007	**сорбционная способность** *сорбційна здатність* sorption ability	Здатність поглинати речовини рідинними та твердими тілами.
С.077.000	**СПХГ** *СПСГ* *[невідм.]*	*Див.* С.087.010 СТАНЦІЯ підземного сховища газу.
С.078.000	**среда** *середовище* *[-ща, ор. -щем, м. -щі; мн. -ща, -щ]* medium, environment, ambient, ambience	1. Речовина, що заповнює простір (medium). 2. Оточення, умови, за яких функціонують об'єкт, організм, людське суспільство (environment).
.001	**абиотическая среда** *абіотичне середовище* abiotic environment	Неорганічне середовище, яке впливає на організм.
.002	**агрессивная среда** *агресивне середовище* aggressive medium	Середовище, що руйнує елементи, які контактують з ним.
.003	**взрывоопасная середа**	Хімічно активне середовище, що перебуває за таких умов, коли може

	вибухонебезпечне середовище explosive atmosphere	виникнути вибух. **ГОСТ 12.1.010-76, приложение**.
.004	**внешняя среда** *зовнішнє середовище* external medium, ambience, surroundings	Середовище, що оточує об'єкт.
.005	**воздушная среда** *повітряне середовище* air	Компонент середовища життєдіяльності людини, що являє собою об'єм навколишнього повітря, склад і властивості якого безпосередньо впливають на фізіологічні процеси та підлягають гігієнічному нормуванню. **ДСТУ 3038-95, п. 5.73 m**.
.006	**горючая среда** *горюче середовище* combustible matter	Середовище, яке може самостійно горіти після віддалення джерела запалювання. **ГОСТ 12.1.004-91, приложение 1, таблица 1.**.
.007	**дисперсная среда** *дисперсне середовище* dispersion medium	Одна з фаз дисперсної системи, в якій у формі дрібних частинок (кристаликів, крапель, бульбашок) розподілена інша фаза, яка називається дисперсною.
.008	**загазованная среда** *загазоване середовище* gassy environment	Повітря робочої зони, що містить у небезпечних концентраціях шкідливі речовини (гази, пари, аерозолі). **ДСТУ 2299-93, додаток 1, п. 4.**
.009	**кислая среда** *кисле середовище* acid medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 2 до 4. **ДСТУ 2215-93, п. 49 m.**
.010	**нейтральная среда** *нейтральне середовище* neutral medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 6,5 до 7,5. **ДСТУ 2215-93, п. 51 m.**
.011	**непригодная для дыхания среда** *непридатне для дихання середовище* irrespirable environment	Повітря робочої зони, що містить у небезпечних концентраціях шкідливі речовини (гази, пари, аерозолі) або недостатню для дихання кількість кисню. **ДСТУ 2299-93, п. 1.2**.
.012	**окислительная среда** *окисне середовище*	Середовище (рідинне, тверде, газоподібне), в якому присутній окисник.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	oxidizing medium	
.013	**окружающая природная среда** *природне довкілля; навколишнє природне середовище* the environment	Сукупність природних чинників і об'єктів довкілля, які мають природне походження або розвиток. **ДБН А.2.2-1-95, додаток 5 m.**
.014	**окружающая социальная среда** *соціальне довкілля; навколишнє соціальне середовище* social environment	Сукупність умов життєдіяльності, соціально-економічних відносин між людьми, групами людей, між ними і створюваними ними матеріальними й духовними цінностями. **ДБН А.2.2-1-95, додаток 5 m.**
.015	**окружающая среда** *довкілля [-лля, д. -ллю, ор. -ллям, м. -ллї]* the environment	1. Сукупність природних, техногенних і соціальних умов існування людського суспільства. **ДБН А.2.2-1-95, додаток 5 m.** 2. Сукупність зовнішніх абіотичних та біотичних чинників середовища, що діють на живі організми. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.12**. ***Примітка.*** Довкілля включає повітря, воду, ґрунт, природні ресурси, флору, фауну, людей, а також взаємозв'язки між ними.
	навколишнє середовище external medium, ambience, surroundings, the environment	1. *Див.* С.078.004 зовнішнє СЕРЕДОВИЩЕ. 2. *Див.* С.078.015 ДОВКІЛЛЯ.
.016	**окружающая техногенная среда** *техногенне довкілля; навколишнє техногенне середовище* man-made environment	Штучно створена частина довкілля, яка складається з технічних елементів. **ДБН А.2.2-1-95, додаток 5 m.**
.017	**питательная среда** *живильне середовище* nutrient medium	Набір хімічних сполук, що забезпечують життєдіяльність мікроорганізмів. **ДСТУ 2424-94, п. 5 m.**
.018	**сильнокислая среда** *сильнокисле*	Розчин із значенням pH < 2. **ДСТУ 2215-93, п. 48 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	середовище strongly acid medium	
.019	**сильнощелочная среда** *сильнолужне середовище* strongly alkaline medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 12 до 14. **ДСТУ 2215-93, п. 54 т.**
.020	**слабокислая среда** *малокисле середовище* weak acid medium, slightly acid medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 4 до 6,5. **ДСТУ 2215-93, п. 50 т.**
.021	**слабощелочная среда** *малолужне середовище* weak-alkaline medium, slightly alkaline medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 7,5 до 10. **ДСТУ 2215-93, п. 52 т.**
.022	**среда обитания** *середовище існування* habitat	Природні тіла та явища, з якими організм вступає в безпосередні чи опосередковані стосунки. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.11 т**.
.023	**среда рабочего места оператора системы "человек-машина"** *середовище робочого місця оператора системи "людина-машина"* environment of workstation	Сукупність фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних чинників, які впливають на оператора системи "людина-машина" на робочому місці в процесі його діяльності. **ДСТУ 2429-94, п. 10 т.**
.024	**щелочная среда** *лужне середовище* alkaline medium	Розчин із значенням pH у діапазоні від 10 до 12. **ДСТУ 2215-93, п. 53 т.**
С.079.000	**средство** *засіб* *[-собу,* *д. -собові/-собу,* *ор. -собом, м. -собі;* *мн. -соби, -собів]* mean, aid, facility	1. Предмет або сукупність предметів для здійснення чого-небудь. 2. Спосіб дії для досягнення якої-небудь мети.

	кошт *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* funds, assets, resources	*Див.* С.079.002 КОШТИ.
.001	**газозащитное средство** *газозахисний засіб* gas-protective mean	Засіб, що використовується для запобігання впливові на працівників шкідливих та (чи) вибухонебезпечних речовин або зменшення цього впливу. **ОСТ 51.81-82, п. 45 m.**
.002	**средства** *кошти* *[-тів]* livelihoods, means, funds	Гроші, кредити, капітал.
.003	**средства дезактивации** *засоби дезактивації* decontamination means	Засоби та речовини, які використовуються під час дезактивації. **ГОСТ 20286-90, таблица 1, п. 25 m.**
.004	**средства обеспечения технологического микроклимата** *засоби забезпечення технологічного мікроклімату* equipment for supporting technological microclimate	Комплекс пилозахисного та пиловловлювального обладнання, технологічного одягу, технологічного приладдя та матеріалів, що забезпечують технологічний мікроклімат. **ДСТУ 2357-94, п. 21 m.**
.005	**средство защиты** *засіб захисту* protective mean, protective equipment	Засіб, призначений для запобігання або зменшення впливу на працівника небезпечних та (або) шкідливих виробничих чинників. **ДСТУ 2293-99, п. 4.57 m**.
.006	**средство измерений** *засіб вимірювань* measuring device, measuring instrument	Засіб вимірювальної техніки, який реалізує процедуру вимірювань. **ДСТУ 2681-94, п. 6.11**.
.007	**средство индивидуальной защиты**	Засіб захисту, що надягається на тіло працівника або його частину або використовується працівником під час

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	засіб індивідуального захисту individual protective equipment	праці. **ДСТУ 2293-99, п. 4.58**. ***Примітка.*** Порядок забезпечення робітників і службовців засобами індивідуального захисту регламентується ДНАОП 0.00-4.26-96.
.008	**средство коллективной защиты** *засіб колективного захисту* collective protective equipment	Засіб захисту, конструктивно та (або) функційно пов'язаний із виробничим обладнанням, виробничим процесом, виробничим приміщенням (будівлею) або виробничим майданчиком. **ДСТУ 2293-99, п. 4.59 m**.
.009	**средство контроля технического состояния** *засіб контролю технічного стану* means of technical state inspection	Апаратура та програма, за допомогою яких здійснюється контроль технічного стану. **ДСТУ 2389-94, п. 11 m.**
.010	**технические средства применения пестицидов и агрохимикатов** *технічні засоби застосування пестицидів та агрохімікатів* technical facilities for use of pesticides and agrichemicals	Спеціальні машини, механізми та пристрої для оброблення об'єктів пестицидами та внесення органічних і мінеральних добрив. **Закон України "Про пестициди і агрохімікати", ст. 1.**
С.080.000	**стабилизация** *стабілізація* *[-ії, ор. -ією]* stabilization	*[< лат. stabilis — стійкий]* Процес забезпечення та підтримання сталості (чи змінення у вузькому діапазоні) фізичних або хімічних параметрів процесів.
.001	**аэробная стабилизация ила** *аеробна стабілізація мулу* aerobic stabilization of sludge	Мінералізація активного мулу окисненням. **ДСТУ 2569-94, п. 126 m.**

.002	**стабилизация осадков сточных вод** *стабілізація осадів стічних вод* waste water sediments stabilization	Процес, що провадиться для руйнування біологічно розкладуваної частини органічної речовини на діоксид вуглецю, метал і воду. ***Примітка.*** Стабілізацію осадів проводять за допомогою мікроорганізмів у анаеробних і аеробних умовах.
С.081.000	**стабильность** *стабільність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* stability	*[< лат. stabilis — стійкий]* 1. Здатність середовища, процесу, пристрою, системи тощо підтримувати свої властивості з часом незалежно від впливу зовнішніх чинників. 2. Міра цієї здатності.
С.082.000	**ставка** *ставка* *[-вки, д. і м. -вці, ор. -вкою; мн. -вки, -вок]* rate	1. Оклад, розмір заробітної плати. 2. Норма стягнення податку, оплати чогось.
.001	**ставка взносов Организации Объединенных Наций** *ставка внесків Організації Об'єднаних Націй* rate of UNO deposit	Ставка внеску договірної сторони за даний фінансовий рік у шкалі внесків для розподілення витрат Організації Об'єднаних Націй. **"Протокол к Конвенции о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния 1979 года, касающийся долгосрочного финансирования совместной программы наблюдения и оценки распространения загрязнителей воздуха на большие расстояния в Европе (ЕМЕП)", ст. 1.**
С.083.000	**стагнация** *стагнація* *[-ії, ор. -ією]* stagnation	*[< лат. stagnum — болото]* Застій у виробництві, торгівлі та інших галузях економіки.
.001	**стагнация воды** *стагнація води* stagnation of water	Стан водної маси водойми, який характеризується відсутністю в ній вертикальної циркуляції води.
С.084.000	**стакан** *склянка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* beaker	Склянка, виготовлена зі скла або порцеляни та призначена для фільтрування, відстоювання та інших операцій у хімічній лабораторії.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

С.085.000	**стаканчик** *скляночка* *[-чки, д. і м. -чці, ор. -чкою; мн. -чки, -чок]* cup	Хімічна склянка невеликих розмірів об'ємом 10-50 $см^3$ із характерною пробкою.
.001	**стаканчик для взвешивания** *скляночка для зважування* weighting cup	*Див.* Б.065.000 БЮКС.
С.086.000	**стандартизация** *стандартизація* *[-ії, ор. -ією]* standardization	*[< англ. standard — стандарт]* Діяльність із метою досягнення оптимального ступеня впорядкування в певній галузі шляхом установлення положень для загального та багаторазового використання щодо реально існуючих чи можливих завдань. **ДСТУ 1.0-93, п. 3.1 m**.
.001	**гигиеническая стандартизация химической продукции** *гігієнічна стандартизація хімічної продукції* hygienic standardization of chemical production	Регламентація безпечного вмісту домішок, більш токсичних чи небезпечних, ніж основна речовина, результати якої фіксують у нормативній документації на хімічну продукцію. **ДСТУ 3038-95, п. 5.120 m**.
С.087.000	**станция** *станція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* station	*[< лат. statio — стояння, зупинка]* 1. Установа, комплекс будівель, споруд та пристроїв, призначені для виконання будь-яких функційних завдань. 2. ***У комп'ютерних мережах —*** вузол одержання, оброблення, використання інформації та обміну інформацією.
.001	**автомобильная газонаполнительная компрессорная станция (АГНКС)** *автомобільна газонаповнювальна компресорна станція (АГНКС)*	Сукупність газопроводів і розташованого на них обладнання, яке призначене для одержання стиснутого газу для заправлення автомобілів і виконує: — очищення та фільтрування газу від домішок і крапельної вологи; — компримування газу;

	motor gas-filling compressor plant	— осушування газу; — заправлення автомобілів. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. в Україні налічується близько 85 АГНКС. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** за нормального протікання технологічного процесу викиди газу відбуваються тільки під час заправляння автомобілів, у разі зупину обладнання (крізь свічки), а також під час його технічного обслуговування та ремонтів (скидання газу, продування тощо); у процесі зношування обладнання може відбуватися витікання газу. В аварійних ситуаціях викиди газу більш значні. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ.
.002	**водопроводная насосная станция** *водопровідна насосна станція* water-pumping plant	Споруда водопроводу, обладнана насосами для підіймання та подавання води у водоводи та водопровідну мережу. **ДСТУ 2569-94, п. 46 m.**
.003	**газораспределительная станция (ГРС)** *газорозподільна станція (ГРС)* delivery measuring station, gas-distributing station	Об'єкт газотранспортної системи, призначений для розподіляння та подавання газу визначеного тиску споживачам у межах виділених лімітів кількості газу; обліку витрат спожитого газу; одоризації газу; захисту споживачів та обладнання ГРС у випадках недопустимого відхилу тиску від норми. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. в Україні налічується близько 1330 газорозподільних станцій. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** викиди газу відбуваються тільки під час технічного обслуговування та ремонтів обладнання (крізь свічки, під час продування тощо). У процесі зношування обладнання може відбуватися витікання газу. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ.
.004	**дожимная компрессорная станция** *дотискна компресорна станція*	Додаткова компресорна станція, що розташовується поблизу родовища та за необхідності надає газу додаткового тиску.

	booster compressor station	
.005	**компрессорная станция (КС)** *компресорна станція (КС)* compressor station	Об'єкт газотранспортної системи, призначений для транспортування газу та який є сукупністю одного або декількох компресорних цехів та допоміжного обладнання життєзабезпечення. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. газотранспортна система України містила 78 компресорних станцій. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** за нормального протікання технологічного процесу викиди газу здійснюються тільки газотурбінними газоперекачувальними агрегатами: у разі зупину обладнання КС (крізь свічки), а також під час його технічного обслуговування та ремонтів (скидання газу, продування тощо). У процесі зношування обладнання можуть здійснюватися витікання газу. В аварійних ситуаціях викиди газу більш значні. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ. Додатковими джерелами забруднення навколишнього середовища на території КС є каналізаційні очисні споруди, котельні, маслогосподарство, колонки для заправлення автомобілів і деякі інші об'єкти.
.006	**санитарно-эпидемиологическая станция (СЭС)** *санітарно-епідеміологічна станція (СЕС)* sanitary and epidemiological station	Основна спеціалізована установа санітарно-епідеміологічної служби, яка здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд на підвідомчій території, роботи з попередження та ліквідації інфекційних, паразитарних та професійних захворювань.
.007	**станция водоподготовки** *станція водопідготовлення* water treatment plant	Комплекс будівель, споруд і пристроїв для водопідготовлення. **ДСТУ 2569-94, п. 22 m.**
.008	**станция очистки воды** *станція очищення води*	Комплекс будівель, споруд і пристроїв для очищення води. **ДСТУ 2569-94, п. 21.**

	water purification plant	
.009	**станция очистки сточных вод** *станція очищення стічних вод* waste water treatment plant	Комплекс будівель, споруд і пристроїв для очищення стічних вод та оброблення осаду. **ДСТУ 2569-94, п. 96.**
.010	**станция подземного хранилища газа (СПХГ)** *станція підземного сховища газу (СПСГ)* underground gas storage station	*Див.* X.017.001 підземне СХОВИЩЕ газу.
C.088.000	**створ** *створ* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* section, cross-section	Поперечне розміщення осі споруди (наприклад, греблі, мосту) на водотоці.
.001	**контрольный створ** *контрольний створ* monitoring section, rating station	Переріз потоку, в якому контролюється якість води. **ДСТУ 3041-95, п. 67 m.**
.002	**створ полного смешения** *створ повного змішання* section of complete mixing	Найближчий за течією до джерела, що впливає на якість води, поперечний переріз водотоку, в якому встановлюється практично рівномірне розподілення концентрацій речовин, розчинених у воді. **ДСТУ 3041-95, п. 68.**
.003	**фоновый створ** *фоновий створ* background section	Найближчий до джерела переріз потоку, в якому не виявляється вплив цього джерела. **ДСТУ 3041-95, п. 69 m.**
C.089.000	**стенотоп** *стенотоп* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* stenotope	*[< гр. stenos — вузький, обмежений + topos — місце]* Організм, здатний існувати в суто специфічних умовах. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.26 m**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

С.090.000	**степень** *міра* *[-ри, ор. -рою;* *мн. -ри, -р]* degree, rate, level, extent	Кількісна оцінка властивості або явища, порівняльна величина.
	ступінь *[-пеня,* *д. -пеневі/-пеню,* *ор. -пенем, м. -пені;* *мн. -пені, -пенів]* degree, rate, level, extent	1. Офіційне присвоєне найменування, що визначає кваліфікацію в певній сфері діяльності. 2. *Див.* М.021.000 МІРА.
	степінь *[-пеня,* *д. -пеневі/-пеню,* *ор. -пенем, м. -пені;* *мн. -пені, -пенів]* power	***У математиці* —** добуток декількох однакових співмножників.
.001	**степень диссоциации** *ступінь дисоціації* dissociation degree	Відношення числа молекул, що розпалися на іони, до загального числа молекул електроліту.
.002	**степень насыщенности почвы** *ступінь насиченості ґрунту* soil saturation coefficient	Відношення суми обмінних катіонів до суми тих самих катіонів і величини гідролітичної кислотності ґрунту, визначене у відсотках. **ГОСТ 17.4.2.02-83, приложение**.
.003	**степень огнестойкости** *ступінь вогнестійкості* degree of fire resistance	Нормована характеристика вогнестійкості будинків і споруд, що визначається межею вогнестійкості основних будівельних конструкцій. **ДСТУ 2272-93, п. 44 т.**
.004	**степень окисления** *ступінь окиснення* oxidation level	Міра, що характеризує стан елемента в хімічній сполуці та його поведінку в окисно-відновних реакціях; чисельно дорівнює формальному заряду, який можна приписати елементу, виходячи з припущення, що всі електрони

		кожного його зв'язку перейшли до більш електронегативного атома.
.005	**степень очистки газа** *міра очищення газу* efficiency of gas cleaning	Відношення маси забруднювальної речовини, що добута з газу або прореагувала, до маси забруднювальної речовини, що була в газі до очищення. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 39 m.**
.006	**степень солонцеватости почвы** *ступінь солонцюватості ґрунту* soil solonetzicity coefficient	Відношення вмісту обмінного натрію до суми обмінних катіонів, визначене у відсотках. **ГОСТ 17.4.2.02-83, приложение**.
С.091.000	**стерилизация** *стерилізація* *[-ії, ор. -ією]* sterilization	*[< лат. sterilis — безплідний]* Суцільне звільнення якого-небудь матеріалу від живих мікроорганізмів і їх нерухомих форм.
С.092.000	**стехиометрия** *стехіометрія* *[-ії, ор. -ією]* stoichiometry, stehiometry	*[< гр. stoicheion — елемент, основа + metreo — вимірюю]* Окремий розділ хімії, в якому вивчають кількісний склад речовин, а також кількісні зміни, що відбуваються з ними в процесі хімічних реакцій. ***Примітка.*** В основі стехіометрії лежать кількісні закони хімії.
С.093.000	**стильбазол** *стильбазол* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]* stilbazole	*[< гр. stilbos — блищу, сяю]* Барвник, що застосовується для якісного аналізу досліджуваних речовин.
С.094.000	**стойкость** *стійкість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* life of cutting tool, stability, resistance, strength, durability, firmness, sturdiness, persistence, steadiness	Властивість виробу зберігати працездатний стан незалежно від дії на нього зовнішніх чинників.
.001	**детонационная стойкость**	Здатність бензину згорати без вибуху в двигуні з іскровим запалюванням.

	детонаційна стійкість detonation resistance	**ДСТУ 3437-96, п. 5.6 m**.
.002	**стойкость яда** *стійкість отрути* persistence	Властивість отрути, що характеризує її здатність залишатись незмінною, не піддаючись впливу фізичних і хімічних чинників упродовж тривалого часу. **ДСТУ 3928-99, п. 3.8 m**.
C.095.000	**сток** *стік* *[стоку, д. стоку, ор. стоком, м. стоці; мн. стоки, стоків]* discharge, flow, run-off, outflow	Переміщення води по земній поверхні, а також у товщі ґрунту та гірських породах у процесі кругообігу її в природі. ***Примітка.*** Під час обчислення стік характеризується величиною, яка визначає кількість води, що стікає з водозбору за певний проміжок часу, і виражається як об'єм, модуль чи шар стоку. **ДСТУ 3517-97, п. 6.1 m**.
C.096.000	**сторона** *сторона* *[-рони, ор. -роною; мн. -рони, -рін]* party, side	Фізична або юридична особа (група осіб), що протиставляється в певному відношенні іншій особі (групі осіб); партнери, учасники судового розгляду тощо.
.001	**договаривающиеся стороны** *договірні сторони* contracting parties	Одна або декілька фізичних або юридичних осіб, що домовляються з певного кола питань і згідно з підписаним договором, угодою, протоколом, конвенцією тощо беруть на себе зобов'язання та на підставі їх мають певні права.
.002	**заинтересованная сторона** *зацікавлена сторона* interested party, party in interest, party of interest	1. Окрема юридична чи фізична особа або група осіб, яких стосуються або на які впливають екологічні характеристики організації. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.11 m**. 2. ***У міжнародному екологічному праві —*** сторона походження та зачіплювана сторона, що беруть участь у застосуванні методів оцінювання впливу на довкілля. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**

.003	**затрагиваемая сторона** *зачіплювана сторона* touched party	***У міжнародному екологічному праві —*** договірна (-ні) сторона (-ни), інтереси якої (яких) може бути зачеплено транскордонним впливом планованої діяльності. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.**
.004	**прибрежные стороны** *прибережні сторони* contiguous parties	***У міжнародному екологічному праві —*** сторони, що межують з одними й тими самими транскордонними водами. **"Конвенция по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер", ст. 1.**
.005	**сторона происхождения** *сторона походження* party of origin	Договірна (-ні) сторона (-ни) міжнародної угоди, під юрисдикцією якої (яких) намічається здійснювати плановану діяльність. **"Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте", ст. 1.** ***Примітка.*** Стороною походження товару приймається сторона, де товар був добутий (промислова сировина, паливо, мінеральні добрива), зроблений (предмети заводського походження) або вирощений і зібраний (продукти землеробства та тваринництва).
.006	**третья сторона** *третя сторона* third party	Юридична або фізична особа, що визнається незалежною від сторін-учасниць, тобто від сторін, які беруть участь у розглядуваному питанні. ***Примітка.*** Сторони-учасниці репрезентують, як правило, інтереси постачальників (перша сторона) і покупців (друга сторона). **ДСТУ 2462-94, п. 3.2 m**.
С.097.000	**стратосфера** *стратосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* stratosphere	*[< лат. stratum — шар + гр. sphaira — м'яч, куля]* Шар атмосфери, розташований над тропосферою, товщиною до 8-10 км у полярних зонах і до 50-55 км на екваторі. ***Примітка.*** Характеризується зростанням

		температури з висотою.
С.098.000	**стресс** *стрес* *[-су, д. -сові/-су, ор. -сом, м. -сі/-сові]* stress	*[англ. stress — напруга]* Сукупність захисних фізіологічних реакцій (напружень), що виникають в організмі тварин і людей у відповідь на дію різних несприятливих чинників (стресорів) — холоду, голоду, психічних і фізичних травм, опромінення, крововтрати, інфекції тощо.
.001	**антропогенный стресс** *антропогенний стрес* man-made stress	Стрес, який може виникнути у тварини внаслідок впливу несприятливих антропогенних чинників довкілля.
С.099.000	**стронций** *стронцій* *[-ії, ор. -ією]* strontium Sr	*[< влн. strontianite — назва мінералу стронціаніту < Strontian — назва містечка у Шотландії, де вперше було знайдено цей мінерал]* 1. Хімічний елемент з порядковим номером 38. 2. Сріблясто-сірий метал, що застосовується як домішка до сплавів. ***Примітка.*** Впливає на токсикологічні показники якості води, тому його вміст у природних водах не повинен перевищувати встановлені нормативи.
С.100.000	**структура** *структура* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* structure	*[лат. structura — побудова, розміщення < struo — будую, зводжу]* 1. Фіксована впорядкована множина об'єктів та відношень між ними. 2. Взаємне розташування та зв'язок складових частин чого-небудь, побудова.
.001	**геологическая структура** *геологічна структура* geological structure	Просторова форма залягання гірських порід.
.002	**структура ландшафта** *структура ландшафту* landscape structure	Сукупність, співвідношення та взаємозв'язок компонентів, що входять до ландшафту, а також поєднання, просторове розташування і зв'язки комплексів більш низького таксономічного рівня, які входять до його складу. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 4.**

С.101.000	**сублимация** *сублімація* *[-ії, ор. -ією]* sublimation	*[лат. sublimatio < sublimo — підіймаю, підношу]* Фазовий перехід речовини з твердого стану в газоподібний стан без плавлення.
С.102.000	**субстанция** *субстанція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* substance	*[< лат. substantia — наявність, сутність]* Першооснова, сутність усіх речей та явищ.
С.103.000	**субстрат** *субстрат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* substrate	*[лат. substratum — підстилка]* 1. Речовина, хімічна модифікація якої каталізується ферментом. 2. Компонент поживного середовища, який утилізується мікроорганізмами.
С.104.000	**суд** *суд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* court, law-court	Орган держави, до компетенції якого входить здійснення правосуддя у формі розгляду адміністративних, кримінальних і цивільних справ та прийняття щодо цих справ законних рішень. ***Примітка 1.*** Судові рішення ухвалюються судами іменем України та є обов'язковими до виконання на всій території України. ***Примітка 2.*** Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. **"Конституція України", ст. 124.**
.001	**арбитражный суд** *арбітражний суд* arbitration court, arbitration tribunal	Орган правосуддя в господарських відносинах, незалежний орган у розв'язанні господарських спорів, які виникають між суб'єктами господарської діяльності.
.002	**Высший арбитражный суд Украины** *Вищий арбітражний суд України* The Superior Arbitral Court of Ukraine	Найвищий орган у вирішенні господарських спорів і здійсненні нагляду щодо рішень, ухвал, постанов арбітражних судів України та контролю за їх діяльністю. ***Примітка.*** До виключної компетенції Вищого арбітражного суду належать справи в суперечках, в яких однією зі сторін, наприклад, є вищий чи центральний орган виконавчої влади, Національний банк України або справи, матеріали, які містять

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		державну таємницю тощо.
С.105.000	**сукцессия** *сукцесія* *[-ії, ор. -ією]* succession	*[< лат. successio — послідовність, зміна]* Послідовні зміни біоценозів, які виникають на певній території внаслідок впливу природних чинників або діяльності людини. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.9 m**.
.001	**антропогенная микробная сукцессия** *антропогенна мікробна сукцесія* anthropogenic microbial succession	Послідовні зміни в структурі мікробного ценозу певного біотопу, які відбуваються під час тривалого впливу діяльності людини та можуть призвести до руйнування ценозу. **ДСТУ 2881-94, п. 6.1 m**.
.002	**микробная сукцессия** *мікробна сукцесія* microbial succession	Послідовні закономірні зміни в мікробному ценозі певного біотопу, які виникають під впливом абіотичних чи біотичних чинників. **ДСТУ 2881-94, п. 4.9**.
С.106.000	**сульфат** *сульфат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* sulphate SO_4^{2-}	*[< лат. sulphur — сірка]* Хімічна сполука, що містить атомне угруповання SO_4^{2-}; сіль сірчаної кислоти.
.001	**сульфат железа** *сульфат заліза* ferric sulphate $FeSO_4$	Тверда, розчинна у воді речовина, що утворює ряд кристалогідратів та використовується в гальванотехніці як консервант, фунгіцид та ін.
.002	**сульфат кальция** *сульфат кальцію* calcium sulphate $CaSO_4$	Погано розчинні у воді кристали, що застосовуються у виробництві зв'язувальних матеріалів. ***Примітка.*** Зумовлює твердість питної води.
С.107.000	**суспензия** *суспензія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* suspension	*[лат. suspensio < suspendo — підвішую]* Суміш рідини та твердих частинок, які перебувають у змуленому стані.
С.108.000	**сушилка** *сушарка* *[-рки, д. і м. -рці,*	Пристрій для вилучення зі стічних вод сухого продукту.

	ор. -ркою; *мн. -рки, -рок]* drier, dryer	
С.109.000	**сферохром-2** *сферохром-2* *[сферохрому-2, д. і м сферохромові-2, ор. сферохромом-2]* Spherochrome-2	*[< гр. sphaira — м'яч, куля + chroma — колір, фарба]* Твердий сорбент, що використовується як носій у газовій хроматографії.
С.110.000	**схема** *схема* *[-ми, ор. -мою;* *мн. -ми, -м]* schema, circuit, diagram, chart, flowsheet, plan, graph	*[< гр. schema — вид, форма]* 1. Зображення об'єкта, опис його складу та властивостей. 2. Сукупність зв'язаних між собою елементів та вузлів, що виконують у виробі основні або допоміжні функції. 3. Графічне зображення умовними символами структури якого-небудь об'єкта. 4. Графічний документ, на якому умовно зображено чи позначено складові частини виробу (системи) та зв'язки між ними. **ДСТУ 3321-96, п. 8.14 m**. 5. ***У системах оброблення інформації* —** опис логічної або фізичної структури бази даних (schema).
.001	**схема комплексного использования и охраны вод** *схема комплексного використання та охорони вод* diagram of integrated utilization and protection of waters	Документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи щодо забезпечення водою населення і народного господарства, а також охорони вод чи запобігання їхній шкідливій дії. **ДСТУ 3041-95, п. 21 m.**
С.111.000	**счетчик** *лічильник* *[-ка, д. -кові/-ку,* *ор. -ком, м. -ку/-кові;* *мн. -ки, -ків]* counter, meter, counter device	1. Інтегрувальний вимірювальний прилад, який показує зростання в часі значення вимірюваної величини. 2. Пристрій для рахування сигналів, елементів, подій тощо.
.001	**счетчик газа** *лічильник газу*	Вимірювальний прилад, призначений для вимірювання об'єму або маси

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	gas meter	газу, що проходить у трубопроводі через переріз, перпендикулярний до напрямку швидкості потоку. **ГОСТ 15528-86, п. 19 т.**
.002	**счетчик жидкости** *лічильник рідини* fluid meter	Вимірювальний прилад, призначений для вимірювання об'єму або маси рідини, що проходить у трубопроводі через переріз, перпендикулярний до напрямку швидкості потоку. **ГОСТ 15528-86, п. 19 т.**
С.112.000	**СЧМ** *СЛМ* *[невідм.]* MMS	*Див.* С.038.024 СИСТЕМА "людина-машина". **ДСТУ 2429-94, п. 1.**
С.113.000	**сырье** *сировина* *[-ни, ор. -ною]* primary products, raw materials, primary goods	1. Добутий або вироблений матеріал, призначений для подальшого промислового перероблення. 2. *Див.* С.113.001 вторинна СИРОВИНА.
.001	**вторичное сырье** *вторинна сировина* secondary raw materials	Вторинні матеріальні ресурси, які в даний час можуть повторно використовуватися в народному господарстві. **ДСТУ 2102-92, п. 5 т.**
С.114.000	**СЭС** *СЕС* *[невідм.]*	*Див.* С.087.006 санітарно-епідеміологічна СТАНЦІЯ.
	Т	
Т.001.000	**таксон** *таксон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* taxon	*[< гр. taxis — розташування за певною послідовністю]* Класифікаційна одиниця в систематиці рослинних і тваринних організмів. ***Примітка.*** Основними таксонами є вид, рід, родина, ряд або порядок, клас і тип або відділ.
Т.002.000	**таксономия** *таксономія* *[-ії, ор. -ією]*	*[< гр. taxis — розташування за певною послідовністю + nomos — закон]* Розділ біології, завданням якого є

	taxonomy	визначення й теоретичне обґрунтування класифікаційних одиниць — таксонів, їх системи, субпідрядності, співвідношення та обсягу. ***Примітка.*** Під таксономією іноді розуміють класифікацію взагалі, групування за певними ознаками предметів і явищ.
T.003.000	**тело** *тіло* *[-ла, ор. -лом; мн. -ла, -л]* body	1. Певний предмет у просторі або частина простору, заповнена матерією, речовиною або обмежена замкненою поверхнею. 2. Основна частина чого-небудь.
T.004.000	**температура** *температура* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* temperature	*[< лат. temperatura — потрібна міра, правильне співвідношення]* Фізична величина, яка характеризує стан рівноваги термодинамічної системи та пропорційна середній кінетичній енергії хаотичного руху частинок, що утворюють систему (одиниця в СІ — кельвін, К).
.001	**среднесуточная температура наружного воздуха** *середньодобова температура зовнішнього повітря* average daily temperature of outdoor air, mean daily temperature of outside air	Середня величина температури зовнішнього повітря, яка вимірюється в певні години доби через однакові інтервали часу. ***Примітка.*** Вона приймається за даними метеорологічної служби. **ГОСТ 12.1.005-88, приложение 1, п. 11 m.**
.002	**температура вдыхаемого воздуха** *температура вдихуваного повітря* temperature of inhaled air	Температура повітря (дихального газу) під лицевою частиною дихального апарата, виміряна під час вдиху. **ДСТУ 2299-93, п. 6.10 m**.
.003	**температура возгорания** *температура займання* ignition temperature, fire point	Найнижча температура, за якої матеріал може займатися від джерела займання. **ДСТУ 2223-93, п. 29 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.004	**температура воспламенения** *температура спалахування* inflammation temperature	Найменша температура матеріалу (речовини), за якої за встановленими умовами випробування матеріал (речовина) виділяє горючі пару та гази з такою швидкістю, що під час впливу на них джерела запалювання спостерігається спалахування. **ДСТУ 3855-99, п. 5.5**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності рідин, твердих речовин і матеріалів та пилу.
.005	**температура вспышки** *температура спалаху* flash temperature	Найменша температура речовини, за якої за встановленими умовами випробування над її поверхнею утворюється пара, здатна спричинити спалах у повітрі під впливом джерела запалювання, але швидкість утворення пари недостатня для підтримання стійкого горіння. **ДСТУ 3855-99, п. 5.4**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності рідин.
.006	**температура кристаллизации** *температура кристалізації* solidification temperature	Температура, за якої здійснюється фазовий перехід із рідинного стану в кристалічний.
.007	**температура самовозгорания** *температура самозаймання* self-ignition temperature	Найнижча температура, за якої матеріал може займатися без впливу джерела займання. **ДСТУ 2223-93, п. 29 m.**
.008	**температура самовоспламенения** *температура самоспалахування* self-inflammation temperature	Найменша температура зовнішнього середовища, за якої за встановленими умовами випробування спостерігається самоспалахування матеріалу (речовини). **ДСТУ 3855-99, п. 5.6 m**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності всіх речовин та матеріалів.
.009	**температура тления** *температура жевріння*	Температура матеріалу (речовини), за якої відбувається різке збільшення швидкості екзотермічних реакцій оки-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	smoldering temperature	снення матеріалу (речовини), що призводить до його (її) жевріння. **ДСТУ 3855-99, п. 5.9 m**. ***Примітка.*** Показник пожежовибухонебезпечності твердих речовин і матеріалів та пилу.
.010	**температура фазового равновесия** *температура фазової рівноваги* phase equilibrium temperature	Температура, що відповідає стану фазової рівноваги у зрівноваженому фазовому переході.
.011	**эквивалентная температура вдыхаемого воздуха** *еквівалентна температура вдихуваного повітря* equivalent temperature of inhaled air	Умовна температура вдихуваного повітря, зведена з метою порівняння до визначеного єдиного значення питомої ентальпії. **ДСТУ 2299-93, п. 6.13 m**.
Т.005.000	**тендер** *тендер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* tender	*[англ. tender < tend — обслуговувати]* 1. Конкурентні торги, конкурсна форма розміщення замовлень на закупівлю обладнання або залучення підрядників для спорудження комплексних об'єктів та виконання інших робіт, включаючи надання інжинірингових послуг. 2. Пропозиція, що подається постачальником у відповідь на запрошення подавати заяву на укладання контракту про постачання продукції. **ДСТУ ISO 9002-95, п. 3.2 m**. 3. Ціна на товар, запропонована його виробником, для визначення якої враховуються перш за все ціни, які можуть призначити конкуренти, а не рівень власних витрат або величина попиту на товар. 4. Міжнародні торги.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Т.006.000	**теплоемкость** *теплоємність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* heat capacity	Фізична величина, що дорівнює відношенню кількості теплоти, яку поглинає тіло, до зміни температури тіла, що сталася під час цього процесу (одиниця в СІ — джоуль на кельвін, Дж/К).
	тепломісткість *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* heat-intensity	Техніко-економічний показник, що характеризує ефективність використання теплової енергії у виробництві
.001	**теплоемкость продукции** *тепломісткість продукції* heat-intensity of products	Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, що дорівнює відношенню всієї споживаної за рік теплової енергії до річного обсягу продукції (робіт, послуг) у натуральному, умовному чи вартісному виразі, який випускається (виконується, надається) підприємством, галуззю. **ДСТУ 2804-94, п. 9.49 m**.
.002	**удельная теплоемкость** *питома теплоємність* specific heat capacity	Теплоємність одиниці маси тіла (одиниця в СІ — джоуль на кілограм-кельвін, Дж/(кг•К)).
Т.007.000	**теплообмен** *теплообмін* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* heat exchange, heat transfer	Самовільний незворотний процес перенесення теплоти між тілами (частинами тіла), зумовлений різницею їхніх температур. **ДСТУ 3518-97, п. 4.21**.
Т.008.000	**теплообменник** *теплообмінник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* heat exchanger	Апарат, для передавання тепла від середовища з вищою температурою (теплоносія) до середовища з нижчою температурою.
Т.009.000	**теплота** *теплота* *[-ти, ор. -тою]* heat	Енергія, одержана або віддана тілом у формі хаотичного руху мікрочастинок, які створюють тіло, шляхом теплообміну або за будь-якого процесу, що відбувається в самому тілі, за рахунок різниці температур без вико-

		нання механічної роботи та не зв'язана з перенесенням речовини (одиниця в СІ — джоуль, Дж).
.001	**скрытая теплота** *прихована теплота* latent heat	Кількість теплоти, необхідна для зміни стану або структури речовини, яка перебуває за постійних температури та тиску. **ДСТУ 2821-94, п. 4.5**.
.002	**теплота испарения** *теплота випаровування* heat of evaporation	Кількість теплоти, що поглинається рідиною в процесі випаровування за даної температури.
.003	**теплота конденсации** *теплота конденсації* heat of condensation	Кількість теплоти, що виділяється насиченою парою в процесі її конденсації.
.004	**теплота парообразования** *теплота пароутворення* heat of vaporization	*Див.* T.009.002 ТЕПЛОТА випаровування.
.005	**теплота сгорания** *теплота згоряння* combustion heat, heat of combustion	Кількість теплоти, яка виділяється під час повного згоряння твердого, рідинного або газоподібного палива (одиниця в СІ — джоуль, Дж). ***Примітка 1.*** Розрізняють вищу й нижчу теплоту згоряння, різниця між якими є теплота, що витрачається на випаровування води, яка утворюється в процесі згоряння палива, а також вологи, що міститься в ньому. ***Примітка 2.*** У розрахунках, як правило, використовується питома, об'ємна або молярна теплота згоряння.
.006	**теплота фазового перехода** *теплота фазового переходу* phase transition heat, heat of phase change, heat of transformation	Кількість теплоти, яка виділяється або поглинається в процесі фазового переходу першого роду. ***Примітка.*** У розрахунках, як правило, використовується питома, об'ємна або молярна теплота фазового переходу.
.007	**теплота химической реакции** *теплота хімічної реакції* heat of chemical	Кількість теплоти, яка виділяється або поглинається під час хімічної реакції.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	reaction	
T.010.000	**термометр** *термометр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* thermometer	*[< гр. therme — жар, тепло + metreo — вимірюю]* Засіб вимірювальної техніки, призначений для вимірювання температури, в якому утворюється візуальний сигнал вимірювальної інформації. **ДСТУ 3518-97, п. 4.14**.
.001	**влажный термометр** *вологий термометр* wet-bulb thermometer	Термометр, уміщуваний у вологе середовище під час вимірювання вологості газів.
.002	**смоченный термометр** *змочений термометр* wet-bulb thermometer	*Див.* T.010.001 вологий ТЕРМОМЕТР.
.003	**сухой термометр** *сухий термометр* dry-bulb thermometer	Термометр, уміщуваний у сухе середовище під час вимірювання вологості газів.
T.011.000	**терморегуляция** *терморегуляція* *[-ії, ор. -ією]* thermoregulation	*[< гр. therme — жар, тепло + лат. regularis — рівномірний, правильний]* Сукупність фізіологічних процесів, що підтримують температуру тіла в людини й теплокровних тварин (ссавців і птахів) на сталому рівні.
T.012.000	**термостат** *термостат* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* thermostat	*[< гр. therme — жар, тепло + statos — нерухомий]* Пристрій, призначений для підтримування заданої температури та забезпечення рівномірного температурного поля в робочому просторі. **ДСТУ 3518-97, п. 5.23**.
T.013.000	**термостатирование** *термостатування* *[-ння, ор. -нням]* thermostatting	*[< гр. therme — жар, тепло + statos — нерухомий]* Сукупність операцій з підтримання постійної температури.
T.014.000	**термоэкоиндикатор** *термоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* thermal indicators	*[< гр. therme — жар, тепло + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля за розподіленням температури Землі.

Т.015.000	**техника** *техніка* *[-іки, д. і м. -іці, ор. -ікою]* engineering, technology, technique, equipment, machinery	*[< гр. technike — вправний, досвідчений < techne — майстерність, мистецтво]* 1. Сукупність технічних засобів. 2. Сукупність заходів, методика.
.001	**аварийная техника** *аварійна техніка* emergency equipment	Технічні засоби для проведення робіт з ліквідації аварії та її наслідків.
.002	**пожарная техника** *пожежна техніка* fire protection equipment	Технічні засоби для запобігання розвитку та поширенню пожеж, для їх обмеження та гасіння, для захисту людей і матеріальних цінностей від пожежі. **ДСТУ 2273-93, п. 1 т.**
.003	**санитарная техника** *санітарна техніка* sanitary engineering	Сукупність технічних засобів систем водопостачання, каналізації, очищення стічних вод, опалення, теплопостачання, газопостачання, очищення повітря, вентиляції, кондиціонування повітря, очищення населених пунктів.
.004	**техника безопасности** *техніка безпеки* safety engineering, safety laws, safety technique	Система організаційних заходів та технічних засобів, які запобігають впливові на працівників небезпечних виробничих чинників. **ГОСТ 12.0.002-80, п. 6.**
Т.016.000	**техногенез** *техногенез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* technogenesis	*[< гр. techne — майстерність + genesis — походження, проходження]* Процес змінення природних комплексів і біогеоценозів під впливом виробничої діяльності людини. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 13.**
Т.017.000	**технология** *технологія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* technology	*[< гр. techne — майстерність, мистецтво + logos — слово, учення]* Система взаємозв'язаних способів оброблення матеріалів (інформації) та виготовлення продукції у виробничому процесі.
.001	**наилучшая имеющаяся технология**	Останні досягнення в розробленні технологічних процесів, установок або методів експлуатації, що довели

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	ограничения сбросов, выбросов и отходов *найкраща існуюча технологія обмеження скидів, викидів та відходів* best available technology of discharge, emission and waste limitation	свою практичну придатність для обмеження скидів, викидів і відходів. ***Примітка.*** Під час оцінювання найкращої наявної технології особливо враховуються: — порівняльні процеси, установки або експлуатаційні заходи, успішно випробувані останнім часом; — технічний прогрес і зміни в наукових знаннях і розумінні проблем; — можливість застосування передової технології з економічної точки зору; — часові обмеження для встановлення устаткування як на нових, так і на існуючих підприємствах; — характер і об'єм відповідних скидів і стоків; — маловідхідна та безвідхідна технологія. **"Конвенция по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер", додаток 1, п. 1 m.**
.002	**энергосберегающая технология** *енергоощадна технологія* energy saving technology	Метод виробництва продукції з раціональним використанням енергії, який дозволяє одночасно зменшити енергетичне навантаження на довкілля та кількість енергетичних відходів, одержуваних у процесі виробництва й експлуатації виготовленого продукту. **ДСТУ 2420-94, п. 1.18 m**.
T.018.000	**течение** *течія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* flow	Переміщення газу або рідини під дією різниці тиску.
T.019.000	**течь** *теча* *[-чі, ор. -чею]* leak	Канал (пориста ділянка) виробу або його елементів, який (яка) руйнує їх герметичність. **ДСТУ 2758-94, додаток, п. 76 m.**
T.020.000	**тигель** *тигель* *[-гля, д. -глю, ор. -глем, м. -глі; мн. -глі, -глів]* crucible	*[нім. Tiegel]* Вогнетривка посудина, що має форму тіла обертання з отвором більш широким, ніж днище, та призначена для плавлення, прожарювання, варіння та інших операцій з матеріалами за підвищених температур.

.001	**фильтрующий тигель** *фільтрувальний тигель* filtering crucible	Неполиваний фарфоровий тигель, що використовується в лабораторній практиці для фільтрування розплавів речовин.
T.021.000	**титр** *титр* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* titre	*[фр. titre — титул, заголовок < лат. titulus — надпис]* Маса розчиненої речовини в одиниці об'єму розчину (одиниця вимірювання — г/мл).
T.022.000	**титрант** *титрант* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* titrant	*[< фр. titre — титул, заголовок < лат. titulus — надпис]* Розчин реагенту або газова суміш, що містить його, із точно відомою концентрацією, які використовуються в титриметричному аналізі.
T.023.000	**титрование** *титрування* *[-ння, ор. -нням]* titration, titrating	*[< фр. titre — титул, заголовок < лат. titulus — надпис]* Метод і процес визначення концентрації досліджуваного розчину шляхом поступового додавання до нього контрольованої кількості реагенту відомої концентрації до досягнення точки еквівалентності, яку встановлюють за допомогою хімічних індикаторів або інструментальними методами.
.001	**потенциометрическое титрование** *потенціометричне титрування* potentiometric titration	Титрування, у процесі якого точку еквівалентності визначають за стрибком потенціалу електрода, уміщеного в досліджуваний розчин.
T.024.000	**тление** *жевріння* *[-ння, ор. -нням]* smoldering	Горіння без випромінювання світла, що, як правило, розпізнається з появою диму. **ДСТУ 2272-93, п. 20 m.**
	тління *[-ння, ор. -нням]* decay, decomposition, putrefaction	Гниття, розкладання.
T.025.000	**токсикоз** *токсикоз* *[-зу, д. -зові/-зу,*	*[< гр. toxikon — отрута]* Хворобливий стан, що виникає внаслідок дії на організм людини або

	ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів] toxicosis	тварини отрут та отрутних речовин (токсинів).
Т.026.000	**токсикология** *токсикологія* *[-ії, ор. -ією]* toxicology	*[< гр. toxikon — отрута + logos — слово, учення]* Розділ медицини, що вивчає властивості та механізм впливу отрути на організм і знаходить заходи та засоби запобігання отруєнням та їх лікування.
.001	**санитарная токсикология** *санітарна токсикологія* sanitary toxicology	Розділ токсикології, який розроблює заходи з профілактики шкідливого впливу на організм людини хімічних речовин, що зустрічаються в довкіллі, а також у продуктах харчування. **ДСТУ 3038-95, п. 4.16 m**.
.002	**токсикология воды** *токсикологія води* aquatic toxicology	Розділ токсикології, який вивчає токсичні властивості водного середовища та вплив його на водні організми. **ДСТУ 3928-99, п. 3.3**.
.003	**экологическая токсикология** *екологічна токсикологія* ecological toxicology	Розділ токсикології, який вивчає переміщення й перетворення отрут у біосфері та вплив їх на екосистеми. **ДСТУ 3928-99, п. 3.2 m**.
Т.027.000	**токсикометрия** *токсикометрія* *[-ії, ор. -ією]* toxicometry	*[< гр. toxikon — отрута + metreo — вимірюю]* Сукупність методів, які використовуються для кількісного оцінювання токсичності хімічних речовин і базуються, головним чином, на експериментах із лабораторними тваринами. **ДСТУ 3038-95, п. 4.18 m**.
Т.028.000	**токсин** *токсин* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* toxin	*[< гр. toxikon — отрута]* Загальна назва сполук (переважно білкової природи) бактеріального, рослинного або тваринного походження, що здатні у випадку проникнення в організм живої істоти або рослини викликати захворювання або їх загибель.
Т.029.000	**токсичность** *токсичність*	*[< гр. toxikon — отрута]* Властивість деяких хімічних сполук

	[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю] toxicity	та речовин біологічної природи здійснювати шкідливий вплив на організм живої істоти або рослини.
.001	**летальная токсичность воды** *летальна токсичність води* lethal toxicity	Токсичність води, що призводить до загибелі водного організму. **ДСТУ 3928-99, п. 3.14**.
.002	**токсичность водной среды** *токсичність водного середовища* water environment toxicity	Зумовлена наявністю отрут властивість водного середовища, що характеризує його здатність порушувати життєдіяльність водних організмів. **ДСТУ 3928-99, п. 3.9 m**.
.003	**токсичность воды** *токсичність води* water toxicity	Зумовлена наявністю отрут властивість води, що характеризує її здатність порушувати життєдіяльність водних організмів. **ДСТУ 3928-99, п. 3.9 m**.
.004	**токсичность выбросов двигателя автотранспортного средства** *токсичність викидів двигуна автотранспортного засобу* engine emissions toxicity	Властивість викидів двигуна автомобіля (трактора, комбайна тощо) шкідливо впливати на людей, тваринний світ. **ГОСТ 17.2.1.02-76, п. 15 m.**
.005	**токсичность пестицида** *токсичність пестициду* pesticide toxicity	Властивість пестициду в призначених кількостях порушувати нормальну життєдіяльність організму та викликати його загибель. **ДСТУ 3180-95, п. 6.2**.
T.030.000	**толерантность** *толерантність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* tolerance	*[< лат. tolerans (tolerantis) — терплячий]* Терпимість, поблажливість.
.001	**толерантность вида** *толерантність виду* tolerance of species	***У біології —*** витривалість виду стосовно коливань якого-небудь екологічного чинника.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**толерантность микроорганизмов** *толерантність мікроорганізмів* microbes tolerance	Здатність мікроорганізмів витримувати відхилення чинників середовища в той чи іншій бік від оптимальних значень. **ДСТУ 2881-94, п. 5.5 m**.
Т.031.000	**топливо** *паливо* *[-ва, ор. -вом]* fuel	Горючі речовини, які спалюються з метою використання теплової енергії, що виділяється за цих умов.
.001	**газотурбинное топливо** *газотурбінне паливо* gas turbine fuel	Нафтове паливо для використання в газотурбінних двигунах. **ДСТУ 3437-96, п. 4.4**.
.002	**дизельное топливо** *дизельне паливо* diesel fuel	Нафтове паливо для використання у двигунах внутрішнього згоряння із запалюванням від стискання. **ДСТУ 3437-96, п. 4.7 m**. ***Примітка.*** Являє собою рідинну суміш нафтових вуглеводнів із температурами кипіння 180 – 360 °С.
.003	**нефтяное топливо** *нафтове паливо* petroleum fuel	Нафтопродукт, який використовується як джерело енергії. **ДСТУ 3437-96, п. 3.8**. ***Примітка.*** Наприклад, бензин, гас, мазут.
Т.032.000	**топоэкоиндикатор** *топоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* topoecoindicator	*[< гр. topos — місце, місцевість + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля за рельєфом місцевості.
Т.033.000	**точка** *точка* *[-чки, д. і м. -чці, ор. -чкою; мн. -чки, -чок]* point, dot	1. Найпростіший неподільний елемент простору. 2. Характеристичний параметр процесу. 3. Місцеположення.
.001	**точка эквивалентности титрования** *точка еквівалентності титрування* point of equivalent titration	Точка, що характеризує процес титрування та є теоретичною точкою закінчення титрування. ***Примітка.*** У цій точці під час титрування кількість доданого титранту стає еквівалентним умісту визначуваної речовини.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.002	**тройная точка воды** *потрійна точка води* triple point of water	Точка діаграми стану, яка відповідає рівноважному співіснуванню води в твердій, рідинній та газоподібній фазах і характеризується температурою потрійної точки води, яка дорівнює 273,16 К.
T.034.000	**транзит** *транзит* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* transit	*[< лат. transitus — проходження, перехід]* 1. Перевезення вантажів із місця відправлення до місця призначення без перевантаження на проміжних пунктах. 2. Перевезення товарів або пасажирів через проміжні пункти з відповідним оформленням проїзних документів. 3. ***У системах зв'язку* —** проходження сигналів повідомлення без зміни їх параметрів на проміжних пунктах.
.001	**транзит отходов** *транзит відходів* transit of waste	***У міжнародному екологічному праві* —** перевезення відходів від одного кордону національної території до іншого без зберігання, за винятком тимчасового зберігання, зумовленого технологічним процесом перевезення відходів. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
T.035.000	**требование** *вимога* *[-оги, д. і м. -озі, ор. -огою; мн. -оги, -ог]* requirement, demand	1. Положення, що містить критерії, яких необхідно дотримуватися. **ISO/IEC Guide 2:1991.** 2. Офіційний документ із проханням видати що-небудь, спрямувати куди-небудь тощо.
.001	**гигиенические требования** *гігієнічні вимоги* hygienic requirements	Комплекс вимог, висунутих до об'єкта дослідження, які виключають виявлення його шкідливого впливу на здоров'я людини та довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 5.98 m**.
.002	**противопожарные требования**	Комплекс вимог, висунутих до об'єкта та спрямованих на запобігання виникненню та поширенню пожеж чи їх

	протипожежні вимоги fire safety requirements	гасіння. ***Примітка.*** Як правило, містяться в нормативно-технічних та правових актах державного чи відомчого рівнів. **ДСТУ 2272-93, п. 47 m.**
.003	**психологические требования** *психологічні вимоги* psychological requirements	Вимоги до компонентів систем "людина-машина", які зумовлені психологічними властивостями людини — особливістю сприймання інформації, пам'яттю, мисленням, здатністю закріплення заново придбаних навичок.
.004	**психофизиологические требования** *психофізіологічні вимоги* psychophysiological requirements	Вимоги до компонентів систем "людина-машина", які ґрунтуються на зорових і слухових можливостях людини з приймання, перероблення та видавання інформації.
.005	**требования безопасности труда** *вимоги безпеки праці* labor safety requirements	Вимоги, установлені законодавчими актами, нормативно-технічною документацією, правилами та інструкціями, виконання яких забезпечує безпечні умови праці та регламентує поведінку працівників. **ДСТУ 2293-99, п. 4.15**.
.006	**физиологические требования** *фізіологічні вимоги* physiological requirements	Вимоги до технічних засобів, які враховують можливості основних систем організму людини (серцево-судинної, нервово-м'язової та інших) під час експлуатації техніки.
T.036.000	**тропосфера** *тропосфера* *[-ри, ор. -рою; мн. -ри, -р]* troposphere	*[< гр. tropos — поворот, зміна + sphaira — м'яч, куля]* Нижній шар атмосфери товщиною до 10 км у полярних зонах і до 18 км на екваторі, в якому міститься близько 4/5 усієї маси атмосфери, майже вся водяна пара, розвиваються хмари, а температура зменшується з висотою. ***Примітка.*** Над тропосферою починається стратосфера.
T.037.000	**трубка** *трубка* *[-бки, д. і м. -бці, ор. -бкою; мн. -бки, -бок]*	1. Труба невеликого діаметра. 2. ***В електроніці —*** вакуумована колба, усередині якої міститься система формування пучка електронів,

	tube	система відхилень цього пучка та індикаторний екран.
.001	**индикаторная трубка** *індикаторна трубка* detector tube	Хімічний газовизначник із шарами індикаторного порошку, що дає кольорову реакцію під час протягування визначуваного компонента. **ДСТУ 2224-93, п. 1.2 m**.
.002	**пробоотборная трубка** *пробовідбірна трубка* sampling tube	Трубка, яка з'єднує місце відбирання проби з пробовідбірником. ***Примітка.*** Пробовідбірні трубки можуть бути сталевими, мідними або латунними діаметром від 2 до 4 мм.
T.038.000	**трубопровод** *трубопровід* *[-воду,* *д. -водові/-воду,* *зн. -від, ор. -водом,* *м. -воді;* *мн. -води, -водів]* pipeline	Споруда для транспортування газоподібних, рідинних і сипких речовин під впливом різниці тиску в різних перерізах.
.001	**магистральный трубопровод (МТ)** *магістральний трубопровід (МТ)* trunk pipeline, main pipeline, main	Технологічний комплекс, що функціонує як єдина система та до якого входить окремий трубопровід з усіма об'єктами й спорудами, зв'язаними з ним єдиним технологічним процесом, або кілька трубопроводів, якими здійснюється транзитне, міждержавне, міжрегіональне постачання продуктів транспортування споживачам. **Закон України "Про трубопровідний транспорт", ст. 1 m.**
.002	**промышленные трубопроводы** *промислові трубопроводи* industrial pipelines	Усі інші немагістральні трубопроводи в межах виробництв, а також нафтобазові, внутрішньопромислові наф-то-, газо- і продуктопроводи, міські газопровідні, водопровідні, теплопровідні, каналізаційні мережі, розподільні трубопроводи водопостачання, меліоративні системи тощо. **Закон України "Про трубопровідний транспорт", ст. 1.**
T.039.000	**трудоемкость** *трудомісткість* *[-кості, д. і м. -кості,*	Економічний показник, що характеризує витрати праці для виконання певної роботи. ***Примітка.*** Трудомісткість вимірюють у

	ор. -кістю] labor-intensiveness, man-hours, labor-output ratio	людино-годинах.
Т.040.000	**туман** *туман* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* fog	*[тюрк. — туман]* Аерозоль з рідинною дисперсною фазою.
Т.041.000	**туманоулавливание** *тумановловлювання* *[-ння, ор. -нням]* fog elimination	Виділення з газових потоків завислих у них рідинних частинок розміром менше 10 мкм.
Т.042.000	**турбина** *турбіна* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* turbine	*[фр. turbine < лат. turbo — вихор]* Лопаткова машина, в якій енергія робочого тіла (пари, газу, води) перетворюється в механічну енергію обертання ротора. **ДСТУ 2340-94, п. 37 m.**
.001	**авиационная газовая турбина** *авіаційна газова турбіна* aircraft gas turbine	Складова частина авіаційних газотурбінних двигунів. ***Примітка.*** Головна перевага в порівнянні зі стаціонарними газовими турбінами полягає у великій потужності за менших габаритів і маси, які досягаються конструктивною досконалістю, великими осьовими швидкостями газу в проточній частині, високими швидкостями робочого колеса.
.002	**газовая турбина** *газова турбіна* gas turbine	Тепловий двигун безперервної дії, у лопатковому апараті якого енергія стисненого та нагрітого газу перетворюється в механічну роботу на валу. ***Примітка.*** Являє собою ряд послідовно розташованих нерухомих лопаткових вінців соплового апарата та обертових вінців робочого колеса, що створюють її проточну частину.
.003	**судовая газовая турбина** *суднова газова турбіна* ship gas turbine	Складова частина суднових газотурбінних двигунів. ***Примітка.*** Головна перевага в порівнянні зі стаціонарними газовими турбінами полягає у великій потужності за менших габаритів і маси, високій економічності на малих навантаженнях.

Т.043.000	**тягомер** *тягомір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* draught gauge, draught indicator, draft gauge	Вакуумметр для вимірювання тиску розрідженого газу з верхньою межею вимірювання не більше 40000 Па (4000 кгс/м^2). **ГОСТ 8.271-77, п. 5 т.**
Т.044.000	**тягонапоромер** *тягонапоромір* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* vacuum manometer	Мановакуумметр для газових середовищ із верхньою межею вимірювання не більше 20000 Па (2000 кгс/м^2). **ГОСТ 8.271-77, п. 6 т.**
	У	
У.001.000	**убежище** *сховище* *[-ща, ор. -щем, м. -щі; мн. -ща, -щ]* refuge, asylum	Захисна споруда, в якій упродовж певного часу забезпечуються умови для переховування людей з метою захисту від сучасних уражальних засобів, дії небезпечних хімічних і радіоактивних речовин та інших уражальних чинників. **ДСТУ 3891-99, п. 6.8**.
У.002.000	**убыток** *збиток* *[-тку, д. -ткові/-тку, ор. -тком, м. -тку; мн. -тки, -тків]* loss	Перевищення витрат над результатами виробничо-господарської діяльності, прибутком, доходом підприємства (організації).
.001	**косвенные убытки от пожаров** *побічні збитки від пожеж* indirect loss from fires	Матеріальні збитки, пов'язані з ліквідацією пожежі, також зумовлені простоєм виробництва, перервою в роботі, зміною графіка руху транспортних засобів та іншою втраченою внаслідок пожежі вигодою. **"Правила обліку пожеж", п. 9 т.**
.002	**прямые убытки от пожаров** *прямі збитки від пожеж* direct loss from fires	Матеріальні збитки, пов'язані із знищенням або пошкодженням вогнем, водою, димом і внаслідок високої температури основних фондів та іншого майна підприємства, установи або організації. **"Правила обліку**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		пожеж", п. 9 m.
.003	**убытки от пожаров** *збитки від пожеж* loss from fires	Матеріальні збитки, які визначаються сумою прямих і побічних утрат за цінами, що діють на час пожежі. ***Примітка.*** Обчислюються на підставі документів, даних керівником (власником) підприємства, установи, організації та іншої юридичної особи й фізичними особами, яким вона заподіяна, а стосовно застрахованого майна — за розрахунковою сумою відшкодування страхових організацій. **"Правила обліку пожеж", п. 9 m.**
У.003.000	**углеводород** *вуглеводень* *[-дню, д. -дневі/-дню, ор. -днем, м. -дні/-дневі]* hydrocarbon	Сполука з класу органічних сполук, молекули яких складаються тільки з атомів вуглецю та водню. ***Примітка 1.*** До вуглеводнів належать практично всі компоненти нафти та природного газу. ***Примітка 2.*** Шкідлива речовина.
.001	**алифатический углеводород** *аліфатичний вуглеводень* aliphatic hydrocarbon	Вуглеводень, молекули якого містять лінійні нерозгалужені та розгалужені ланцюги з атомів вуглецю, зв'язаних простими зв'язками.
.002	**ароматический углеводород** *ароматичний вуглеводень* aromatic hydrocarbon	Вуглеводень, що має у своєму складі атомні угруповання, яким притаманна ароматичність.
.003	**ациклический углеводород** *ациклічний вуглеводень* acyclic hydrocarbon	Вуглеводень, у молекулах якого атоми вуглецю зв'язані один з одним у лінійні або розгалужені ланцюги.
.004	**галоидированный углеводород** *голоїдований вуглеводень* halogenated hydrocarbon	Вуглеводень, що є вогнегасною речовиною та сповільнює реакцію горіння. ***Примітка.*** Особливо ефективно застосовується для гасіння пожеж у закритих посудинах та приміщеннях.
.005	**насыщенный углеводород** *насичений*	Вуглеводень, атоми вуглецю якого з'єднані тільки простими зв'язками.

	вуглеводень saturated hydrocarbon	
.006	**ненасыщенный углеводород** *ненасичений вуглеводень* unsaturated hydrocarbon	Вуглеводень, що містить один або декілька вуглець-вуглецевих кратних зв'язків.
.007	**непредельный углеводород** *ненасичений вуглеводень* unsaturated hydrocarbon	*Див.* У.003.006 ненасичений ВУГЛЕВОДЕНЬ.
.008	**предельный углеводород** *насичений вуглеводень* saturated hydrocarbon	*Див.* У.003.005 насичений ВУГЛЕВОДЕНЬ.
У.004.000	**углекислота** *вуглекислота* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* carbonic acid CO_2	Неправильна назва діоксиду вуглецю (вуглекислого газу).
У.005.000	**угодье** *угіддя* *[-дя; мн. -дя, -дь]* ground	Ділянка території та (чи) акваторії, що є об'єктом господарського використання.
.001	**охотничьи угодья** *мисливські угіддя* hunting ground	Ділянка території та (чи) акваторії, яка надається у користування юридичним і фізичним особам із метою організації та ведення мисливського господарства.
У.006.000	**уголь** *вугілля* *[-лля, ор. -ллям]* coal	Природний або штучний продукт із високим умістом вуглеводню.
.001	**активированный уголь** *активоване вугілля* activated coal	Адсорбент із розвиненою поруватою структурою, що застосовується в газовій хроматографії та медицині.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

У.007.000	**удаление** *видалення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]; вилучення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* removal, deletion	Переміщення звідки-небудь геть.
.001	**удаление отходов** *видалення відходів* removal of waste, waste removal	Будь-які операції, які не призводять до можливої рекуперації, рециркуляції, утилізації, прямого повторного чи альтернативного використання відходів. ***Примітка.*** До зазначених операцій відносяться: — поховання в землі чи складання на землю (наприклад, на звалищі); — оброблення ґрунту (наприклад, біохімічний розклад рідинних чи мулових відходів у ґрунті тощо); — закачування на глибину (наприклад, уприскування відходів відповідної консистенції у свердловини, соляні куполи природних резервуарів тощо); — скидання в поверхневі водойми (наприклад, скидання рідинних або мулистих відходів у котловани, ставки чи відстійні басейни тощо); — скидання на спеціально обладнані звалища (наприклад, скидання в окремі відсіки з прокладкою та поверхневим покриттям, які ізолюють їх один від одного й від зовнішнього середовища, тощо); — скидання у водойми, крім морів (океанів); — скидання в моря (океани), у тому числі поховання на морському дні; — біологічне оброблення, яке призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей,які потімвидаляються будь-яким способом, зазначеним у цьому переліку; — фізико-хімічне оброблення, яке призводить до утворення кінцевих сполук чи сумішей, які потім видаляються будь-яким способом, зазначеним у цьому переліку (наприклад випарювання, сушіння,

		прожарювання, нейтралізація, осаджування тощо); — спалювання на суші чи в морі; — постійне зберігання (наприклад, у спеціальних контейнерах, у шахті тощо); — змішування чи перемішування до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому переліку; — переупаковування до початку будь-якої з операцій, зазначених у цьому переліку; — зберігання до будь-якої з операцій, зазначених у цьому переліку. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", додаток 1, розділ А m.**
У.008.000	**удерживаемость** *затримуваність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* retention	Властивість чого-небудь затримуватися (залишатися, зберігатися) на певній поверхні, у певному об'ємі.
.001	**удерживаемость пестицида** *затримуваність пестициду* retention of a pesticide	Властивість пестициду зберігатися на оброблюваній площі чи поверхні захищуваного об'єкта або шкідливого організму. **ДСТУ 3180-95, п. 3.6 m**.
У.009.000	**ультра...** *ультра...* *[невідм.]* ultra...	*[< лат. ultra — за, понад, по той бік, за межами]* Префікс, що означає: граничний, той, що перебуває за межами.
У.010.000	**ультрамикроанализ** *ультрамікроаналіз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* ultramicroanalysis	*[< лат. ultra — за, понад, по той бік, за межами + гр. mikros — малий + analysis — аналіз]* Сукупність методів аналізу дуже малих проб, маса яких не перевищує 10^{-6} г.
У.011.000	**ультрафильтрация** *ультрафільтрація* *[-ії, ор. -ією]* ultrafiltration	*[< лат. ultra — за, понад, по той бік, за межами + фр. filtration — фільтрація]* Мембранне розділення під тиском, що ґрунтується на різниці ефективних розмірів частинок розділюваної

		суміші та широко використовується для стерилізації розчинів у біотехнології, для очищення препаратів тощо.
У.012.000	**упаривание** *упарювання* *[-ння, ор. -нням]* boiling down, evaporation, concentration by boiling	Метод і процес концентрування розчинів або виділення речовин, що містяться в них, шляхом вилучення розчинника кип'ятінням.
У.013.000	**уплотнение** *ущільнення* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* compacting, compaction, compression, seal	1. Заповнення простору, якоїсь ділянки більшою кількістю чого-небудь або тісніше розміщення чого-небудь. 2. Заповнення проміжку часу більшим обсягом роботи, більшою кількістю справ тощо. 3. Спосіб для запобігання витіканню рідини або газу крізь зазори між деталями або зменшення цього витікання (англ. — seal). ***Примітка.*** Розрізняють ущільнення для нерухомого контакту деталей (як правило, використовуючи прокладки або кільця з еластичного матеріалу) та ущільнення для рухомого контакту деталей, яке здійснюється заповненням зазорів набиванням, мастилом, замазкою тощо.
	згущення *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* compacting, densification, consolidation, thickening	Збільшення густини речовини.
.001	**уплотнение осадка сточных вод** *згущення осаду стічних вод* sludge thickening	Технологічний процес зниження вмісту води в осаді стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 127 т.**
У.014.000	**уплотнитель** *згущувач* *[-чу, д. -чеві/-чу, ор. -чем, м. -чі; мн. -чі, -чів]* compactor, densifier,	Апарат для згущування чогось шляхом видалення вологи.

	thickener	
.001	**флотационный уплотнитель** *флотаційний згущувач* flotation thickener of sludge	Найефективніший пристрій для згущення осаду (наприклад, активного мулу), за допомогою якого вилучається до 60 % вологи та маса осаду скорочується в 2,5 рази. ***Примітка.*** Використовується в процесах очищення стічних вод.
У.015.000	**уравнение** *рівняння* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* equation	1. ***У математиці —*** математична рівність з однією або декількома змінними величинами. 2. ***У хімії — див.*** У.015.002 РІВНЯННЯ хімічної реакції.
.001	**стехиометрическое уравнение** *стехіометричне рівняння* stoichiometric equation	Рівняння хімічної реакції, записане з дотриманням правил стехіометрії.
.002	**уравнение химической реакции** *рівняння хімічної реакції* equation of chemical reaction	Зображення хімічної реакції за допомогою хімічних символів, формул та коефіцієнтів.
У.016.000	**урез** *уріз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові; мн. -зи, -зів]* shore line	
.001	**урез воды** *уріз води* shore line	Межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія). **"Водний кодекс України", ст. 1.**
У.017.000	**уровень** *рівень* *[-вня, д. -вневі/-вню, ор. -внем; мн. -вні, -внів]* level	1. Міра величини, розвитку, значущості чогось. 2. Шар ієрархічної структури.
.001	**допустимый уровень концентрации вещества** *допустимий рівень*	Кількісний гігієнічний норматив безпечного рівня впливу речовини, виражений її концентрацією за певний середній період. **ДСТУ 3038-95, п. 5.104**.

	концентрації речовини permissible level of substance concentration	
.002	**критический уровень концентрации загрязнителей атмосферы** *критичний рівень концентрації забруднювачів атмосфери* critical level of air pollution concentration	Гранично допустимий рівень концентрації забруднювачів атмосфери (для конкретного часу впливу), нижче якого, відповідно до сучасного рівня знань, не виникають безпосередні шкідливі наслідки для людей, рослин і всієї екосистемі в цілому. **"Протокол об ограничении выбросов летучих органических соединений или их трансграничных потоков к Конвенции1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния", ст. 1.**
.003	**ориентировочно безопасный уровень влияния вредных веществ** *орієнтовно безпечний рівень впливу шкідливих речовин* approximate safe level of human exposure to harmful substances	Гігієнічний рівень шкідливих речовин, який тимчасово встановлюється на основі розрахунку за фізико-хімічними властивостями або інтерполяцією та екстраполяцією в рядах, близьких за побудовою сполук, або за показниками гострої небезпеки. **ГОСТ 12.0.002-80, п. 21 т.**
.004	**ориентировочно безопасный уровень воздействия (ОБУВ)** *орієнтовно безпечний рівень впливу (ОБРВ)* approximate safe exposure level of human exposure	*Див.* У.017.003 орієнтовно безпечний РІВЕНЬ впливу шкідливих речовин.
.005	**ориентировочно безопасный уровень воздействия загрязняющего вещества** *орієнтовно безпечний рівень впливу*	Тимчасовий гігієнічний норматив для забруднювальної речовини, який установлюється розрахунковим методом для проектування промислових об'єктів. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 38 т.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	забруднювальної речовини approximate safe exposure level of pollutions	
.006	**повышенный уровень загазованности воздуха рабочей зоны** *підвищений рівень загазованості повітря робочої зони* increased gas content in working zone	Рівень загазованості, що перевищує гранично допустиму концентрацію шкідливих речовин у повітрі робочої зони. ***Примітка.*** Гранично допустимі концентрації для кожного виду шкідливої речовини наведені в Додатку 2 до ГОСТ 12.1.005-88. Орієнтовно безпечні рівні впливу шкідливих речовин у повітрі робочої зони регламентуються ДНАОП 0.03-3.20-90.
.007	**повышенный уровень запыленности воздуха рабочей зоны** *підвищений рівень запиленості повітря робочої зони* increased level of dust content in working zone	Рівень запиленості, що перевищує гранично допустимі норми запиленості в повітрі робочої зони.
.008	**предельно допустимый уровень (ПДУ)** *гранично допустимий рівень (ГДР)* maximum permissible level (MPL)	Величина будь-якого параметра (наприклад, шуму, вібрації тощо), перевищення якої недопустимо виходячи з технологічних, екологічних, санітарних та (чи) інших норм.
.009	**предельно допустимый уровень токсичности воды** *гранично допустимий рівень токсичності води* maximum permissible level of water toxicity	Рівень токсичності води, за якого якість води відповідає встановленим нормативним вимогам. **ДСТУ 3928-99, п. 3.39**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.010	**средний уровень загрязнения атмосферы в городах** *середній рівень забруднення атмосфери в містах* average level of air pollution in towns	Рівень забруднення атмосфери за осередненими показниками, який застосовується для порівняльної оцінки забруднення атмосфери в містах. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 26.**
.011	**средний уровень загрязнения атмосферы по отраслям промышленности** *середній рівень забруднення атмосфери по галузях промисловості* average level of air pollution relative to each branch of industry	Рівень забруднення атмосфери за осередненими показниками, який застосовується для порівняльної оцінки забруднення атмосфери в містах із підприємствами даної галузі промисловості. **ГОСТ 17.2.1.03-84, п. 27.**
.012	**статический уровень подземных вод** *статичний рівень підземних вод* static groundwater level, static groundwater line, static level of saturation	Початковий, не порушений відкачуванням, наливанням або нагнітанням рівень підземних вод.
.013	**уровень безопасности** *рівень безпеки* level of safety	Оцінка безпеки посиланням на прийнятий ризик. **ДСТУ 2293-99, п. 4.3**.
.014	**уровень вмешательства во время возможного облучения** *рівень утручання під час можливого опромінення*	Очікувана розрахункова величина дози опромінення людини, яка зумовлює необхідність обов'язкового вживання заходів щодо захисту людини від впливу іонізаційних випромінювань. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1 m.**

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

.015	**уровень обеспечения пожарной безопасности** *рівень забезпечення пожежної безпеки* level of fire safety	Кількісна оцінка збитків, відвернених у разі запобігання можливій пожежі. **ГОСТ 12.1.004-91, приложение 1, таблица 1.**
.016	**уровень освобождения от контроля ядерной и радиационной безопасности** *рівень звільнення від контролю ядерної та радіаційної безпеки*	Установлена органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки межа активності або радіоактивного забруднення, за якої або нижче якої радіоактивні відходи можуть бути звільнені від контролю органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1.**
.017	**уровень пожарной опасности** *рівень пожежної небезпеки* level of fire danger	Кількісна оцінка можливих збитків від пожежі. **ГОСТ 12.1.004-91, приложение 1, таблица 1.**
.018	**уровень радиоактивного загрязнения** *рівень радіоактивного забруднення* radioactive pollution level	Величина, яка характеризується активністю радіоактивних речовин, що припадають на одиницю площі поверхні. **ГОСТ 20286-90, таблица 1, п. 4.**
.019	**уровень токсичности воды** *рівень токсичності води* water toxicity level	Кількісна характеристика токсичності води, визначувана через мінімальну кратність розбавлення, за якого токсичність води вже не виявляється. **ДСТУ 3928-99, п. 3.37**.
У.018.000	**урон** *утрата / втрата [-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* loss, damage	1. Дія, унаслідок якої хтось лишається без кого-, чого-небудь, утрачає когось, щось. 2. Що-небудь утрачене, загублене, украдене, розбите.
.001	**моральный урон** *моральна втрата*	Страждання, заподіяні працівникові внаслідок фізичного або психічного

	moral damage	впливу, що спричинило погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин із людьми, що його оточують, інші негативні наслідки морального характеру. **Закон України "Про охорону праці", ст. 12.**
У.019.000	**урочище** *урочище* *[-ща, ор. -щем, м. -щі; мн. -ща, -щ]* tract	Ділянка, яка виділяється серед навколишньої місцевості природними ознаками (ліс серед поля, луг, болото серед лісу тощо).
.001	**заповедное урочище** *заповідне урочище* nature reserve stow	Лісові, степові, болотні та інші відокремлені цілісні ландшафти, що мають важливе наукове, природоохоронне й естетичне значення. ***Примітка 1.*** Оголошення урочища заповідним має на меті збереження його у природному стані та провадиться без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів. ***Примітка 2.*** На території заповідних урочищ забороняється будь-яка діяльність, що порушує природні процеси, які відбуваються у природних комплексах, уключених до їх складу, відповідно до вимог, установлених для природних заповідників. Власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заповідними урочищами, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", ст. 29 — 30 m.**
У.020.000	**условия** *умови* *[-в]* conditions	1. Обставини, від яких що-небудь залежить. 2. Вимоги однієї з договірних сторін до іншої. 3. Правила, що встановлюються для тієї або іншої діяльності. 4. Значення кліматичних і, можливо, інших параметрів, за яких визначаються технологічні характеристики

		обладнання з метою можливості порівняння (зіставлення) різних виробів. 5. Сукупність фізичних величин або їх відношень, необхідна для опису процесу.
.001	**допустимые микроклиматические условия** *допустимі мікрокліматичні умови* permissible environmental conditions	Сполучення кількісних показників мікроклімату, які внаслідок тривалого та систематичного впливу на людину можуть викликати швидкі зміни теплового стану організму, що швидко нормалізуються та супроводжуються напруженням механізмів терморегуляції, яке не виходить за рамки фізіологічних пристосувальних можливостей. ***Примітка 1.*** У такому разі не виникає пошкоджень або порушень стану здоров'я, але можуть з'являтися відчуття теплового дискомфорту, погіршення стану та зниження працездатності. **ГОСТ 12.1.005-88, приложение 1, п. 8 m.** ***Примітка 2.*** Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень регламентуються ДНАОП 0.03-3.15-86.
.002	**здоровые условия жизни** *здорові умови життя* healthy conditions of life	Умови довкілля, праці та побуту, які забезпечують збереження та поліпшення здоров'я населення. **ДСТУ 3038-95, п. 5.88 m**.
.003	**нормальные климатические условия** *нормальні кліматичні умови* normal climatic conditions	Кліматичні параметри, які характеризуються такими значеннями: температура повітря — від 15 до 35 °С; відносна вологість повітря — від 45 до 80 %; атмосферний тиск — від 84 до 106 кПа (від 630 до 800 мм рт. ст.). **ДСТУ 2634-94, додаток 2, п. 18 m.**
.004	**нормальные условия** *нормальні умови* normal conditions, standard environment	***У газовій промисловості —*** прийняті єдині кліматичні параметри (температура 0 °С та тиск 101,3 кПа), для яких проводять розрахунки технологічних параметрів із метою можливості їх порівняння.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.005	**оптимальные микроклиматические условия** *оптимальні мікрокліматичні умови* optimal environmental conditions	Сполучення кількісних показників мікроклімату, які за тривалого та систематичного впливу на людину забезпечують збереження нормального теплового стану організму без напруження механізмів терморегуляції. ***Примітка.*** Вони забезпечують відчуття теплового комфорту та створюють передумови для високого рівня працездатності. **ГОСТ 12.1.005-88, приложение 1, п. 7 m.**
.006	**условия труда** *умови праці* working conditions, conditions of work	Сукупність елементів виробничого середовища та специфіка трудового процесу, що впливають на здоров'я та працездатність людини, розвиток її особистості та результати діяльності. ***Примітка.*** За складом та характером впливу умови праці поєднують у групи: санітарно-гігієнічні, психофізіологічні та естетичні. **ДСТУ 3138-95, п. 3.19 m**.
У.021.000	**услуга** *послуга* *[-уги, д. і м. -узі, ор. -угою; мн. -уги, -уг]* service	Наслідок безпосередньої взаємодії між постачальником та споживачем і внутрішньої діяльності постачальника для задоволення потреб споживача. ***Примітка 1.*** Постачальник чи споживач можуть бути представлені під час взаємодії персоналом чи обладнанням. ***Примітка 2.*** Безпосередня взаємодія споживача з постачальником може бути суттєвою для надання послуги. ***Примітка 3.*** Постачання чи використання матеріальних видів продукції може бути частиною надання послуги. ***Примітка 4.*** Послуга може бути пов'язана з виробництвом та постачанням матеріальної продукції. **ДСТУ 3230-95, п. 3.5 m**. ***Примітка 5.*** До послуг відносять побутове, комунальне, транспортне обслуговування, навчання, лікування, культурно-виховну роботу, догляд за дітьми та людьми похилого віку.
У.022.000	**усреднитель** *усереднювач* *[-ча, д. -чеві/-чу, ор. -чем,*	

	м. -чі; мн. -чі, -чів] averager	
.001	**усреднитель сточных вод** *усереднювач стічних вод* averager of waste waters	Споруда для вирівнювання коливань витрати, концентрації забруднювальних речовин або температури стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 97.**
У.023.000	**установка** *установка [-вки, д. і м. -вці, ор. -вкою; мн. -вки, -вок]* installation, unit, set	Сукупність устаткування (апаратів), яка виконує певну функцію в технологічному процесі. **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 m.**
.001	**автоматическая установка пожаротушения** *автоматична установка пожежогасіння* automatic fire extinguishing installation	Установка пожежогасіння з автоматичним способом приведення в дію. **ДСТУ 2273-93, п. 111.**
.002	**автономная пылесосная установка** *автономна пилотяжна установка* autonomous vacuum cleaner	Вакуумна система для пилоприбирання на окремих лініях і дільницях, що допускає переналагодження відповідно до змін планування обладнання. **ДСТУ 2357-94, п. 40 m.**
.003	**пылеулавливающая установка** *пиловловлювальна установка* dust gas catching installation	*Див.* П.136.000 ПИЛОВЛОВЛЮВАЧ.
.004	**установка пожаротушения** *установка пожежогасіння* fire extinguishing installation	Сукупність стаціонарних технічних засобів для гасіння пожежі за рахунок випуску вогнегасної речовини. **ДСТУ 2273-93, п. 7.**
.005	**ядерные установки** *ядерні установки*	Об'єкти з виробництва ядерного палива, ядерні реактори, які включають

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	nuclear installations	критичні та підкритичні збірки, дослідні реактори, атомні електростанції, підприємства й установки збагачення та перероблення палива, а також сховища відпрацьованого палива. **Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", ст. 1 m.**
У.024.000	**устойчивость** *стійкість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* stability	Здатність об'єкта, системи, виведеного (-ої) із стійкого (рівноважного) стану, самостійно повертатися в цей стан.
.001	**седиментационная устойчивость** *седиментаційна стійкість* sedimentary stability	Здатність дисперсної системи зберігати рівномірне розподілення дисперсної фази в усьому об'ємі дисперсного середовища.
У.025.000	**устройство** *пристрій* *[-рою, д. -рою, ор. -роєм, м. -рої; мн. -рої, -роїв]* equipment, device, unit	Конструктивно закінчений виріб, який має певне функційне призначення.
.001	**аспирационное устройство** *аспіраційний пристрій* aspirating device	Пристрій для примусового пропускання повітря через поглинальні розчини, сорбенти, фільтри, піпетки. **ГОСТ 12.1.016-79, п. 19.**
.002	**воздуховытяжное устройство** *повітровитяжний пристрій* air exhauster	Пристрій для відведення з приміщення заданої кількості повітря. **ДСТУ 2264-93, п. 92.**
.003	**воздухоприемное устройство** *повітроприймальний пристрій* air intake damper	Пристрій для забирання зовнішнього та (чи) внутрішнього повітря. **ДСТУ 2264-93, п. 88 m.**
.004	**газоочистное устройство** *газоочищувальний пристрій* gas-cleaning device	Пристрій, що здійснює очищення проби газу від шкідливих домішок шляхом пропускання її через тверді або рідинні поглиначі.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

У.026.000	**устье** *гирло* *[-рла, ор. -рлом; мн. -рла, -рел]* mouth	1. Вихідний отвір у чому-небудь. 2. *Див.* У.026.001 ГИРЛО річки.
.001	**устье реки** *гирло річки* mouth of river	Місце, де певна річка впадає у водойму, іншу річку чи місце, де вода повністю розтікається по поверхні суші, витрачаючись на випаровування та просочування в ґрунт, або ж її повністю витрачають на господарські потреби. **ДСТУ 3517-97, п. 4.29 m**.
У.027.000	**утечка** *витікання* *[-ння, ор. -нням; мн. -ння, -нь]* leakage	Проникнення речовини з герметизованого виробу крізь течі під впливом перепаду повного чи парціального тиску. **ГОСТ 26790-85, п. 6.**
.001	**утечка метана** *витікання метану* methane leakage	Проникнення метану крізь течі під впливом перепаду тиску.
У.028.000	**утилизация** *утилізація* *[-ії, ор. -ією]* utilization	*[< лат. utilis — корисний]* Використання чогось для перероблення; доцільне застосування відходів, лишків у господарстві.
.001	**утилизация отходов** *утилізація відходів* waste utilization	Будь-які операції, які можуть призвести до рекуперації, рециркуляції, прямого, повторного чи альтернативного використання відходів. ***Примітка.*** До зазначених операцій відносяться: — використання у формі палива (крім безпосереднього спалювання) чи іншим чином для одержання енергії; — утилізація (регенерація) розчинників; — рециркуляція (утилізація) органічних речовин, що не застосовуються як розчинники; — рециркуляція (утилізація) металів та їх сполук; — рециркуляція (утилізація) інших неорганічних матеріалів; — регенерація кислот та основ; — рекуперація компонентів, що використовуються для зменшення забруднення; — рекуперація компонентів каталізаторів; —

		повторне переганяння використаних нафтопродуктів чи інше повторне їх використання; — оброблення ґрунту, що справляє позитивний вплив на землеробство чи поліпшує екологічну обстановку; — використання відходів будь-яких вищезазначених операцій; — обмін відходами для здійснення операцій цього переліку; — акумулювання матеріалу для здійснення будь-якої операції, зазначеної в цьому переліку. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", додаток 1, розділ Б m.**
У.029.000	**ущерб** *шкода* *[-ди, ор. -дою]* damage	1. Утрати юридичної або фізичної особи внаслідок невиконання чи неналежного виконання функцій, покладених на окремих працівників чи на підрозділи, унаслідок дій (бездіяльності) інших юридичних або фізичних осіб, або зовнішніх чинників (стихійних лих). 2. Фізичне ушкодження та (чи) збитки, заподіяні здоров'ю людей та (чи) майну або довкіллю. **ДСТУ 2293-99, п. 4.7 m**.
	збиток *[-тку; мн. -тки, -тків]* damage	***У цивільному праві* —** невигідні майнові наслідки, що виникають для кредитора в разі невиконання або неналежного виконання боржником своїх зобов'язань. ***Примітка.*** До них відносяться витрати, зроблені кредитором, утрата або пошкодження його майна, а також не одержані кредитором доходи, які він одержав би, якби зобов'язання було виконано боржником. **"Цивільний кодекс України", ст. 203 m.**
.001	**имущественный ущерб** *майновий збиток*	Утрата майна юридичних та фізичних осіб унаслідок нанесеної їм шкоди чи невиконання стосовно них зобов'язань.

	property damage	
.002	**материальный ущерб** *матеріальний збиток* economic damage	*Див.* У.029.001 майновий ЗБИТОК.
.003	**моральный ущерб** *моральна шкода* moral damage	Утрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, спричинених фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. ***Примітка 1.*** Відповідно до чинного законодавства моральна шкода може полягати, зокрема, у приниженні честі, гідності, престижу чи ділової репутації; у моральних переживаннях у зв'язку з пошкодженням здоров'я; у порушенні права власності (у тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших прав у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом; у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного життя, порушення стосунків з іншими людьми; у разі настання інших негативних наслідків. ***Примітка 2.*** Відшкодування моральної шкоди здійснюється в грошовій чи іншій матеріальній формі відповідно до судового рішення незалежно від відшкодування майнової шкоди.
.004	**ущерб имуществу** *шкода майну* damage to property	Знищення, пошкодження, крадіжка майна, зниження його вартості, неможливість його використання внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха.
.005	**ущерб от пожара** *шкода від пожежі* fire loss	Жертви пожежі та матеріальні втрати, що безпосередньо пов'язані з пожежею. **ДСТУ 2272-93, п. 23.**
.006	**экологический ущерб** *екологічна шкода* environmental damage	Шкода, заподіяна однією стороною іншій у результаті екологічного правопорушення.

Ф

Ф.001.000	**фаза** *фаза* *[-зи, ор. -зою; мн. -зи, -з]* phase	*[< гр. phasis — поява]* 1. Момент, окремий ступінь у розвитку якого-небудь явища або процесу в природі чи суспільстві. 2. Параметр, що визначає стан коливального процесу. 3. Частина багатофазної системи електричних кіл. 4. Сукупність частин складної фізико-хімічної системи з однаковими фізичними та хімічними властивостями.
.001	**дисперсная фаза** *дисперсна фаза* dispersed phase, discontinuous phase, internal phase	Одна з фаз у дисперсній системі, яка розподілена у формі дрібних частинок (кристаликів, крапель, бульбашок) в іншій фазі дисперсного середовища.
.002	**конденсированная фаза** *конденсована фаза* condensed phase	Загальна назва рідинних і твердих фаз.
.003	**кристаллическая фаза** *кристалічна фаза* crystal phase	*Див.* К.080.000 КРИСТАЛ.
.004	**твердая фаза** *тверда фаза* hard phase, solid phase	Стан речовини, за якого зберігається її форма та об'єм.
.005	**термодинамическая фаза** *термодинамічна фаза* thermodynamic phase	Термодинамічно рівноважний стан речовини, який відрізняється за своїми фізичними властивостями від інших можливих рівноважних станів тієї самої речовини.
.006	**фаза водного режима** *фаза водного режиму* phase of water regime	Характерний стан водного режиму річки, що повторюється в певні гідрологічні сезони, пов'язані зі змінами умов живлення. **ДСТУ 3517-97, п. 6.32**.
Ф.002.000	**факел** *факел*	*[нім. Fackel < лат. fax — скіпка]* Потік, що складається із суміші повітря,

	[-ла, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові; мн. -ли, -лів] plume	розжарених нафто-, газопродуктів, продуктів згоряння, горючих рідин і т.ін. та завислих у них частинок, що горять.
Ф.003.000	**фактор** *чинник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* factor	1. Рухома сила, причина якого-небудь процесу, явища; суттєва обставина в якому-небудь процесі, явищі. 2. Змінна величина, яка за припущенням впливає на результати експерименту.
	фактор *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* factor, risk	*[лат. factor — той, що робить < facio — роблю]* 1. *Див.* Ф.003.000 ЧИННИК. 2. ***В економіці —*** звичайний торговий агент, який провадить операції з особливою категорією або категоріями товарів. ***Примітка.*** Його особливість полягає в тому, що він одержує право володіння обумовленими товарами, за цих умов він може продавати їх або надавати документально оформлене право власності незалежно від того, надавав чи ні дійсний власник дозвіл на їх продаж. 3. ***У математиці —*** рідко вживаний термін, що означає одне з перемножуваних чисел (співмножників).
.001	**абиотический фактор окружающей среды** *абіотичний чинник довкілля* abiotic factor of the environment	Умови чи сукупність умов неорганічної природи, що оточують організми й так чи інакше впливають на них. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.21 m**.
.002	**антропогенный фактор окружающей среды** *антропогенний чинник довкілля* anthropogenic factor of the environment	Один чи сукупність елементів умов існування організмів та їх угруповань, створених безпосередньо людиною чи внаслідок її діяльності. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.50**.
.003	**биологические факторы опасности**	Чинники, до яких належать грибкові утворення, пліснява, гризуни, терміти,

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	біологічні чинники небезпеки biological hazardous factors	комахи тощо та які призводять до зниження надійності й працездатності виробів, а також захворювання людини. **Р 50-026-94, приложение А, таблица А.1, п. 6 m.**
.004	**биотический фактор окружающей среды** *біотичний чинник довкілля* biotic factor of the environment	Живі істоти, що оточують певний організм (-ми) і так чи інакше впливають на нього (них). **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.22 m**.
.005	**вредный производственный фактор** *шкідливий виробничий чинник* harmful occupational factor	Виробничий чинник, вплив якого за певних умов може призвести до захворювання, зниження працездатності та (чи) негативного впливу на здоров'я нащадків. ***Примітка.*** Залежно від кількісної характеристики (рівня, концентрації тощо) і тривалості впливу шкідливий виробничий чинник може стати небезпечним. **ДСТУ 2293-99, п. 4.19 m**.
.006	**императивные факторы** *імперативні чинники* imperative factors	Найсуттєвіші екологічні чинники, які розподіляються на екзогенні та ендогенні чинники.
.007	**климатические факторы** *кліматичні чинники* climatic factors	Абіотичні чинники довкілля, до яких належать: промениста енергія Сонця, освітленість земної поверхні, вологість атмосферного повітря, опади, газовий склад атмосфери, температура, вітер, тиск.
.008	**лимитирующий фактор окружающей среды** *лімітувальний чинник довкілля* limiting factors	Чинник довкілля, який своїми мінімальними чи максимальними виявленнями обмежує діяльність організмів або розвиток певного процесу. **ДСТУ 2881-94, п. А.23 m**. ***Примітка 1.*** Лімітувальними чинниками можуть бути фізичні, хімічні аспекти середовища, а також біологічні взаємини. ***Примітка 2.*** До основних фізичних чинників належать: температура, світло, іонізаційні випромінювання, вода, вологість, атмосферні гази, біогенні елементи, течії, тиск, ґрунт. На нинішній час суттєвими

		лімітувальними чинниками індустріальної цивілізації є антропогенний стрес і токсичні відходи.
.009	**метеорологические факторы загрязнения атмосферы** *метеорологічні чинники забруднення атмосфери* meteorological factors of air pollution	Метеорологічні явища та процеси, що впливають на забруднення атмосфери. **ГОСТ 17.2.1.04-77, п. 7 m.**
.010	**модифицирующие факторы окружающей среды** *модифікувальні чинники довкілля* modifying factors of the environment	Неканцерогенні та канцерогенні агенти хімічного, фізичного, біологічного чи іншого походження, які можуть якісно або кількісно впливати на реалізацію бластомогенного ефекту. **ДСТУ 3038-95, п. 4.20 m**.
.011	**неблагоприятный фактор воздействия на организм** *несприятливий чинник впливу на організм* adverse factor of influence on organism	Причина захворювання, зміни фізіологічних, біохімічних, імунологічних, генетичних та інших показників стану організму. **ДСТУ 3038-95, п. 4.19 m**.
.012	**опасный производственный фактор** *небезпечний виробничий чинник* occupational risk	Виробничий чинник, вплив якого на працівника в певних умовах призводить до травм, гострого отруєння або іншого раптового різкого погіршення здоров'я або до смерті. **ДСТУ 2293-99, п. 4.18**.
.013	**опасный фактор** *небезпечний чинник* hazardous factor	Будь-який хімічний, фізичний, біологічний чинник, речовина, матеріал або продукт, що впливає або за певних умов може негативно впливати на здоров'я людини. **Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст. 1 m.**
.014	**опасный фактор пожара**	Чинник пожежі, вплив якого призводить до травми, отруєння чи загибелі

	небезпечний чинник пожежі hazardous fire factor	людини, а також до матеріальних збитків. **ДСТУ 2272-93, п. 20 m.**
.015	**поражающие факторы аварии** *уражувальні чинники аварії* effecting factors of accident	Чинники, що виникають під час аварії, які здатні в разі досягнення певних значень завдати шкоди здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним цінностям (надлишковий тиск на фронті ударної (вибухової) хвилі, теплове навантаження від полум'я, концентрація небезпечних речовин у атмосфері, воді, ґрунті тощо). **ДНАОП 0.00-4.33-99, п. 3 m.**
.016	**поражающий фактор источника чрезвычайной ситуации** *уражальний чинник джерела надзвичайної ситуації* harmful factor of emergency source	Складова частина небезпечного явища або процесу, зумовлена (спричинена) джерелом надзвичайної ситуації, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом) та визначається відповідними параметрами. **ДСТУ 3891-99, п. 4.8**.
.017	**почвенные факторы** *ґрунтові чинники* soil factors	Абіотичні чинники довкілля, до яких належать: механічний склад, вологомісткість, повітропроникність, густина, рельєф, висота над рівнем моря, експозиція схилу, газовий склад повітря, сольовий склад води, концентрації, кислотність, склад ґрунтових розчинів.
.018	**техногенный фактор** *техногенний чинник* technogenic factor	Чинник, зумовлений діями технічних засобів та систем.
.019	**фактор окружающей среды** *чинник довкілля* factors of the environment, environmental factor	Будь-який хімічний, фізичний чи біологічний компонент природного або антропогенного довкілля, здатний впливати на організм. **ДСТУ 3038-95, п. 5.105 m**.
.020	**фактор окружающей среды малой интенсивности** *чинник довкілля малої*	Чинник довкілля, який за даної інтенсивності не викликає в населення токсичних ефектів, але не знижує чи не підвищує чутливість організму до

	інтенсивності environmental factor of low intensity	інших шкідливих впливів та не погіршує санітарні умови життя населення. **ДСТУ 3038-95, п. 5.106 m**.
.021	**факторы профессиональной вредности** *чинники професійної шкідливості* harmful occupational factors	Чинники трудового процесу та виробничого середовища, вплив яких на організм людини за умови недотримання гігієнічних нормативів може стати причиною зниження працездатності та погіршення здоров'я аж до появи професійного захворювання. **ДСТУ 3038-95, п. 5.141**.
.022	**физические факторы рабочей среды** *фізичні чинники робочого середовища* physical factors of the working environment	Чинники виробничого середовища, до яких належать шум, вібрація, освітленість, температура та вологість повітря, швидкість його руху тощо.
.023	**химические факторы рабочей среды** *хімічні чинники робочого середовища* chemical factors of the working environment	Чинники, які визначають газовий склад повітря в робочій зоні.
.024	**экзогенный фактор** *екзогенний чинник* exogenous factor	Чинник зовнішнього походження, викликаний зовнішніми причинами. ***Примітка 1.*** У наземних екосистемах до екзогенних чинників належать: інтенсивність сонячної радіації та атмосферних опадів, температура та вологість повітря, швидкість вітру, різні форми антропогенного впливу. ***Примітка 2.*** У водних екосистемах екзогенними чинниками є: інтенсивність сонячної радіації, швидкість течії, швидкість надходження розчинених і змулених речовин, приток організмів.
.025	**эндогенный фактор** *ендогенний чинник* endogenous factor	Чинник внутрішнього походження, викликаний внутрішніми причинами. ***Примітка 1.*** У наземних екосистемах до ендогенних чинників належать: — метеорологічні та фізико-хімічні характеристики навколоземного шару повітря (освітленість, температура, вологість, уміст у ньому кисню, CO_2); — ґрунтові (температура, вологість, аерація ґрунту, його фізико-механічні властивості, склад

		тощо); — біотичні (густина популяцій різних видів, їх віковий та статевий склад і т.ін.). ***Примітка 2.*** У водній екосистемі ендогенними чинниками є: — властивості шару повітря над водною поверхнею; — характеристика водної товщі (освітленість, солоність, уміст O_2 і CO_2, біогенних елементів, температура, прозорість, уміст змулених і розчинених речовин); — властивості ґрунту та біотичні властивості за аналогією з наземною екосистемою.
Ф.004.000	**фарфор** *порцеляна* *[-ни, ор. -ною]* porcelain	*[нім. Porzellan]* Мінеральна маса з тонкої суміші каоліну, пластичної глини, кварцу та польового шпату.
	фарфор *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові]* porcelain	*[перс.]* 1. *Див.* Ф.004.000 ПОРЦЕЛЯНА. 2. Вироби, посуд з порцеляни.
Ф.005.000	**фауна** *фауна* *[-ни, ор. -ною]* fauna	*[лат. Fauna]* Сукупність видів тварин, що існують на певній території. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 4 т.**
Ф.006.000	**фенол** *фенол* *[-лу, д. -лові/-лу, ор. -лом, м. -лі/-лові]* phenol C_6H_5OH	*[< гр. phaino — освітлюю + лат. oleum — олія]* Найпростіший ароматичний спирт, безбарвні кристали, що рожевіють на світлі. ***Примітка.*** Застосовується у виробництві полімерів, як антисептик тощо.
Ф.007.000	**фермент** *фермент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* ferment, enzyme	*[< лат. fermentum — закваска]* Білкова речовина з високою молекулярною масою; біологічний каталізатор, який забезпечує специфічність і високу швидкість біохімічних реакцій.
Ф.008.000	**ферментер** *ферментер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* fermenter	*[< лат. fermento — викликаю бродіння]* Апарат для проведення мікробіологічних процесів.

Ф.009.000	**фильтр** *фільтр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* filter	*[фр. filtre < лат. filtrum — повсть]* 1. Пристрій для розділення термодинамічних фаз будь-якого середовища (газ, рідина) або відокремлення його від домішок (твердих, рідинних, біологічних тощо). 2. Пристрій для примусового очищення середовища, що фільтрується, від змулених та розчинених частинок. **ДСТУ 2357-94, п. 43 m.** 3. ***В електроніці —*** пристрій для розподілення сигналів, вибіркового пропускання або утримання коливань струмів, променів і т.д. у межах певних значень їх параметрів.
.001	**биологический фильтр** *біологічний фільтр* biological filter	Споруда для очищення стічних вод, яка працює за принципом пропускання їх крізь завантаження з біологічною плівкою. **ДСТУ 2569-94, п. 105.**
.002	**воздушный фильтр** *повітряний фільтр* air filter	Фільтр для очищення повітря від завислих частинок. **ДСТУ 2264-93, п. 47.**
.003	**ионитовый фильтр** *іонітовий фільтр* ion-exchanger	Апарат, в якому іонний обмін здійснюється в процесі фільтрації розчину крізь шар іоніту.
.004	**карманный воздушный фильтр** *кишеньковий повітряний фільтр* bag filter	Повітряний фільтр із нерухомо вмонтованим фільтрувальним матеріалом у формі глибоких кишень. **ДСТУ 2264-93, п. 49 m.**
.005	**медленный фильтр для очистки воды** *повільний фільтр для очищення води* low-rate filter for water purification	Фільтр для очищення води, що працює зі швидкістю фільтрування води 0,1-0,2 м/год. **ДСТУ 2569-94, п. 32 m.**
.006	**самоочищающийся воздушный фильтр** *самоочисний повітряний фільтр* self-cleaning air filter	Повітряний фільтр із безперервно чи періодично регенерованим фільтрувальним матеріалом у фільтрі, що працює. **ДСТУ 2264-93, п. 53 m.**
.007	**скорый фильтр для очистки воды**	Фільтр для очищення води, що працює зі швидкістю фільтрування води

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	швидкий фільтр для очищення води high-rate filter for water purification	5-15 м/год. **ДСТУ 2569-94, п. 33 m.**
.008	**фильтр водозаборного шахтного колодца** *фільтр водозабірного шахтового колодязя* filter of water-intake shaft well	Пристрій, який запобігає винесенню у водозабірний шахтовий колодязь частинок ґрунту разом із водою з водоносного горизонту. **ДСТУ 2569-94, п. 16 m.**
.009	**фильтр для водоподготовки** *фільтр для водопідготовлення* filter for water treatment	Споруда, призначена для іонного обміну або сорбції. **ДСТУ 2569-94, п. 30.**
.010	**фильтр для отбора пробы газа** *фільтр для відбирання проби газу* filter for gas sampling	Металевий патрон з ущільнювальною кришкою, заповнений скловатою та призначений для запобігання потрапляння пилу або інших механічних зависей у пробу. **ГОСТ 18917-82, п. 2.3.2 m**.
.011	**фильтр для очистки воды** *фільтр для очищення води* filter for water purification	Споруда, призначена для видалення з води змулених речовин фільтруванням. **ДСТУ 2569-94, п. 29 m.**
.012	**фильтр для очистки сточных вод** *фільтр для очищення стічних вод* filter for waste water purification	Споруда, призначена для видалення зі стічних вод змулених забруднювальних речовин. **ДСТУ 2569-94, п. 103 m.**
.013	**фильтр "синяя лента"** *фільтр "синя стрічка"* "blue tape" filter	Щільний фільтр (діаметр пор 1-2,5 мкм), призначений для фільтрування дрібнозернистих осадів.
.014	**электрический воздушный фильтр** *електричний повітряний фільтр* electrical air filter	Повітряний фільтр, який здійснює іонізацію та осадження пилу під час проходження повітря через просвіти між електродами. **ДСТУ 2264-93, п. 52 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.015	**электростатический воздушный фильтр** *електростатичний повітряний фільтр* electrostatic air filter	Повітряний фільтр, функційним елементом якого є діелектричний фільтрувальний матеріал, розміщений у електростатичному полі. **ДСТУ 2264-93, п. 58 m.**
Ф.010.000	**фильтрат** *фільтрат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* filtrate	*[фр. filtrat]* Рідинна фаза з найменшими твердими частинками, які пройшли крізь фільтр.
Ф.011.000	**фильтрация** *фільтрація* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* filtration	*[фр. filtration]* 1. Процес капілярного переміщення рідини чи газу через пористе середовище. **ДСТУ 2357-94, п. 41.** 2. Пропускання або затримання фільтром коливань, струмів, променів, даних і т.д.; розподілення сигналів.
Ф.012.000	**фильтрование** *фільтрування* *[-ння, ор. -нням]* filtering	*[< фр. filtration]* Процес примусового очищення фільтрованого середовища від змулених та розчинених частинок. **ДСТУ 2357-94, п. 42 m.**
.001	**фильтрование воды** *фільтрування води* water filtering	Процес, який виконується з метою вилучення з води грубодисперсних домішок (розмір яких коливається від 0,4 до 1,5 мм).
Ф.013.000	**фитомелиорация** *фітомеліорація* *[-ії, ор. -ією]* phytomelioration	*[< гр. phyton — рослина, пагін + лат. melioratio — поліпшення]* Меліорація, що здійснюється шляхом насадження спеціальних рослин.
Ф.014.000	**фитопланктон** *фітопланктон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* phytoplankton	*[< гр. phyton — рослина, пагін + plankton — той, що блукає]* Сукупність рослинних організмів (водоростей), які вільно плавають та населяють поверхневі шари прісних (стічних) або морських вод.
Ф.015.000	**фитоэкоиндикатор** *фітоекоіндикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* phytoecoindicator	*[< гр. phyton — рослина, пагін + oikos — оселя, середовище + лат. indicator — індикатор]* Екологічний індикатор, який дозволяє оцінити стан довкілля за станом рослин.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Ф.016.000	**флегматизатор** *флегматизатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* phlegmatizer	*[< гр. phlegma — слиз]* Речовина, додавання якої робить суміш газів, рідин, пилу нездатною до поширення полум'я за будь-якого співвідношення горючої речовини та окисника. **ГОСТ 12.1.044-89, п. 2.17.1 m**.
Ф.017.000	**флокулянт** *флокулянт* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* flocculant	*[< лат. flocculus — жмутик]* Агент, який сприяє флокуляції.
Ф.018.000	**флокуляция** *флокуляція* *[-ії, ор. -ією]* flocculation	*[< лат. flocculus — жмутик]* Різновид коагуляції, за якої частинки дисперсної фази утворюють пухкі пластівчасті агрегати (флокули). ***Примітка.*** Використовується для очищення стічних вод.
Ф.019.000	**флора** *флора* *[-ри, ор. -рою]* flora	*[лат. Flora]* Сукупність видів рослин, що існують на певній території. **ГОСТ 17.6.1.01-83, приложение, п. 4 m.**
Ф.020.000	**флотация** *флотація* *[-ії, ор. -ією]* flotation	*[англ. flotation, букв. — плавання]* Засіб розділення дрібних твердих частинок, а також виділення крапель дисперсної фази з емульсій, який ґрунтується на їхній різній змочуваності та нагромадженні на поверхні контакту фаз.
Ф.021.000	**фон** *тло* *[тла, ор. тлом]* background	1. Основний колір, тон, на якому зроблено або робиться малюнок, візерунок. 2. Задній план картини, малюнка тощо, який підкреслює, виділяє основні елементи зображення. 3. Середовище, оточення, загальні умови, де хто-, що-небудь виділяється. 4. Загальна основа, на якій щось відбувається.

	фон *[-на (одиниця вимірювання) /-ну (в інших значеннях),* *д. -нові/-ну, ор. -ном,* *м. -ні/-нові;* *мн. -ни, -нів]* background, hum	*[фр. fond < лат. fundus — дно, основа]* 1. *Див.* Ф.021.000 ТЛО. 2. Рівень радіації, рентгенівського випромінювання тощо. 3. ***У пристроях виведення даних* —** одна чи більше частин поля відображення, які не зайняті зображенням. ***Примітка 1.*** Фон утворюється на вільних від зображення ділянках поля відображення внаслідок взаємодії зовнішнього світла з екраном або шляхом відтворення системою автоматизованого оброблення інформації зон певної конфігурації, розміру, яскравості та кольоровості. **ДСТУ 2574-94, п. 1.9 m**. ***Примітка 2.*** Наприклад, wallpaper (шпалери) можна розглядати як фонову картинку для роботи програм MS Windows. 4. ***У системах зв'язку* —** завади, що супроводжують корисний сигнал (англ. — hum). 5. ***У багатозадачних операційних системах* —** середовище, в якому завдання (такі, як друк документа або завантаження файлу) виконуються у фоновому режимі, тоді як користувач працює із застосуванням у активному вікні.
.001	**естественный радиационный фон** *природний радіаційний фон* natural radiation background	Опромінення, зумовлене космічним випромінюванням та випромінюванням природних радіонуклідів, природно розподілених у землі, воді, повітрі та інших елементах біосфери. **Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань", ст. 1.**
.002	**радиационный фон** *радіаційний фон* radiation background	Іонізаційне випромінювання, що складається з природного радіаційного фону та іонізаційних випромінювань сторонніх джерел.
.003	**технологически измененный**	Радіаційний фон, який відрізняється від природного фону тільки завдяки

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	радиационный фон *технологічно змінений радіаційний фон* technologically changed radioactivity background	перерозподілу природних радіонуклідів у біосфері, а не внаслідок викидання в середовище штучних радіоактивних речовин.
Ф.022.000	**фонд** *фонд* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* fund, collection	*[фр. fond < лат. fundus — основа]* 1. Систематизоване зібрання будь-яких об'єктів, матеріалів, документів, алгоритмів, програм, файлів. 2. Кошти або матеріальні засоби, призначені для певної мети. **ДСТУ 2962-94, додаток А, п. 1 m.** 3. Організація чи установа, яка розпоряджається грошовими чи матеріальними ресурсами з метою надання матеріальної та гуманітарної допомоги, соціального захисту та активізації соціально-економічних та творчих процесів. ***Примітка.*** Може функціонувати на громадських засадах, але обов'язково має бути юридичною особою. 4. (Тільки множина) — цінні папери, що дають прибуток.
.001	**водный фонд Украины** *водний фонд України* water fund of Ukraine	Сукупність водних об'єктів на території України. ***Примітка.*** До водного фонду України належать: — поверхневі води (природні водойми — озера, водотоки — річки, струмки, штучні водойми — водосховища, ставки та канали тощо); — підземні води та джерела; — внутрішні морські води та територіальне море. **"Водний кодекс України", ст. 3 m.**
.002	**государственный внебюджетный фонд охраны окружающей природной среды** *державний позабюджетний фонд охорони довкілля* state off-budget fund	Державний цільовий фонд, спрямований на цільове фінансування природоохоронних та ресурсоощадних заходів, а також заходів, спрямованих на зменшення впливу забруднення природного довкілля на здоров'я людини. **"Положення про державний позабюджетний фонд охо**

	for environmental protection	**рони навколишнього природного середовища", п. 1 m.**
.003	**государственный целевой фонд** *державний цільовий фонд* state specialized fund	Фонд, створений відповідно до законів України та який формується за рахунок визначених законодавством України внесків юридичних осіб незалежно від форм власності та внесків громадян. **Закон України "Про систему оподаткування", ст. 2.**
.004	**основные природоохранные фонды** *основні природоохоронні фонди* basic funds for nature conservation	Частина основного капіталу підприємства (компанії, корпорації тощо), спрямована на фінансування природоохоронних заходів.
.005	**природно-заповедный фонд** *природно-заповідний фонд* nature reserve fund	Ділянки суші та водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного й рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу природного довкілля. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", преамбула.**
.006	**природно-заповедный фонд Украины** *природно-заповідний фонд України* The nature reserve fund of Ukraine	Ділянки суші та водного простору України, природні комплекси та об'єкти, які згідно із законодавством України охороняються як національне надбання, щодо яких установлюється особливий режим охорони, відтворення й використання. ***Примітка 1.*** До них належать: — природні території та об'єкти, а саме природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; — штучно створені об'єкти, а саме ботані-

		чні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від їх екологічної та наукової цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення. ***Примітка 2.*** Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. **Закон України "Про природно-заповідний фонд України", преамбула, ст. 1, 3 m.**
.007	**территориальный экологический фонд** *територіальний екологічний фонд* regional ecological fund	Цільовий фонд, кошти якого витрачаються на фінансування створення та реконструкції загальнорегіональних природоохоронних споруд, на проведення заходів для поліпшення екологічної обстановки та відтворення природних ресурсів, фінансування витрат підприємств на зниження шкідливого впливу на довкілля відповідно до завдань природоохоронних програм. ***Примітка.*** Джерелами коштів даного фонду є платежі підприємств за забруднення природного середовища, прибутки від випуску природоохоронних позик, субсидій з бюджету, цільові місцеві податки, добровільні внески, відсотки за природоохоронні кредити.
.008	**экологический фонд** *екологічний фонд* environmental fund	Кошти підприємств, місцевих, загальнодержавних організацій, спрямовані на фінансування природоохоронних заходів.
.009	**экологический фонд предприятия** *екологічний фонд підприємства* environmental fund of enterprise	Цільовий фонд підприємства, кошти якого спрямовуються на фінансування охорони природи, наприклад: будівництво очисних споруд та оборотного водопостачання, придбання утилізаційного устаткування тощо. ***Примітка.*** Джерелами створення фонду є

		власні та прирівняні до них кошти підприємств, позикові кошти, призначені для цієї мети.
Ф.023.000	**форма** *форма* *[-ми, ор. -мою; мн. -ми, -м]* form, shape	*[< лат. forma — зовнішність, устрій]* Вид, тип, структура, зовнішнє відбиття чого-небудь, зумовлене певним змістом.
.001	**препаративная форма пестицида** *препаративна форма пестициду* formulation	Комбінація різноманітних інгредієнтів (активної та допоміжних речовин), створена для того, щоб зробити пестицид кориснішим і ефективнішим та полегшити його використання. ***Примітка.*** Є товарною формою пестициду, яка готова для практичного використання. **ДСТУ 3180-95, п. 3.3 m**.
Ф.024.000	**форсунка** *форсунка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* fuel injector, nozzle, sprayer	*[< англ. force-pump — нагнітальний насос]* Пристрій для розпилювання рідин.
Ф.025.000	**фосген** *фосген* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* phosgene $COCl_2$	*[< гр. phos — світло + genos — рід, походження]* Погано розчинний у воді газ, що застосовується для одержання розчинників, барвників, ліків тощо. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
Ф.026.000	**фотоионизация** *фотоіонізація* *[-ії, ор. -ією]* photoionization	*[< гр. phos (photos) — світло + ion — той, що йде]* Іонізація газу внаслідок дії потоку фотонів. **ДСТУ 2385-94, п. 3.**
Ф.027.000	**фотоколориметр** *фотоколориметр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* photocolorimeter	*[< гр. phos (photos) — світло + лат. color — колір + гр. metreo — вимірюю]* Прилад для проведення фотометричних вимірювань, який використовується для проведення фотометричного методу аналізу.
Ф.028.000	**фотоколориметрия** *фотоколориметрія* *[-ії, ор. -ією]* photocolorimetry	*[< гр. phos (photos) — світло + лат. color — колір + гр. metreo — вимірюю]* *Див.* А.047.020 фотометричний

		АНАЛІЗ.
Ф.029.000	**фотолиз** *фотоліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* photolysis	*[< гр. phos (photos) — світло + lysis — розпад, розторгнення]* Розкладання хімічних сполук під впливом світла.
Ф.030.000	**фотометрирование** *фотометрування* *[-ння, ор. -нням]* photometric measurement	*[< гр. phos (photos) — світло + metreo — вимірюю]* Дослідження складу речовини фотометричним методом.
Ф.031.000	**фотометрия** *фотометрія* *[-ії, ор. -ією]* photometry	*[< гр. phos (photos) — світло + metreo — вимірюю]* Розділ оптики, який займається вимірюванням світлових величин (освітленості, яскравості, сили світла, світлового потоку) та енергетичних характеристик електромагнітного випромінювання.
Ф.032.000	**фотосинтез** *фотосинтез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* photosynthesis	*[< гр. phos (photos) — світло + synthesis — з'єднання, складання]* Процес створення рослинами та деякими мікроорганізмами органічних речовин із діоксиду вуглецю, води та деяких мінеральних компонентів за рахунок енергії сонячного світла. ***Примітка.*** Супроводжується виділенням кисню.
Ф.033.000	**фракционатор** *фракціонатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* fractionator	*[< лат. fractio — розламування]* Пристрій для розділення змулених частинок у стічній воді за розмірами (фракціями).
Ф.034.000	**фракция** *фракція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* fractions	*[< лат. fractio — розламування]* 1. Виділена частина суміші, яка має властивості, що відрізняються від середніх властивостей суміші. 2. Продукт дистиляції, що має температуру википання, яка лежить у певному інтервалі.
.001	**фракция дизельного топлива**	Частина дизельного палива, яка має властивості, відмінні від середніх

	фракція дизельного палива fraction of diesel fuel	властивостей суміші.
.002	**фракция легких углеводородов** *фракція легких вуглеводнів* fraction of light hydrocarbons	Фракції нафти, які википають за температури до 300 °С; наприклад — бензин, гас, дизельне паливо.
Ф.035.000	**фреон** *фреон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* freon	*[фр. freons, нім. Freonen]* Насичений фторовуглець та його похідні, які містять хлор або бром; малотоксичний газоподібний або рідинний продукт. ***Примітка.*** Використовується як робоче тіло у холодильних установках, як компонент вогнегасних сумішей.
Ф.036.000	**фтор** *фтор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові]* fluorine F_2	*[< гр. phthoros — загибель]* 1. Хімічний елемент із порядковим номером 9. 2. Проста речовина, блідо-жовтий газ із різким запахом, дуже сильний окисник. ***Примітка.*** Застосовується для отримання сполук фтору, у процесі розділення ізотопів урану й т.ін.
Ф.037.000	**фторирование** *фторування* *[-ння, ор. -нням]* fluorination	*[< гр. phthoros — загибель]* Введення сполук фтору в речовину.
.001	**фторирование воды** *фторування води* water fluorination	Введення сполук фтору у воду з метою знезаражування її до норм, установлених санітарно-гігієнічними вимогами. **ДСТУ 2569-94, п. 43 т.**
Ф.038.000	**фтороуглерод** *фторовуглець* *[-лця, ор. -лцем]* carbontetrafluoride, tetrafluoromethane	*[< гр. phthoros — загибель + укр. вуглець]* Похідна вуглеводнів, в якій атоми водню повністю заміщені на атоми фтору. ***Примітка.*** Використовується як діелектрик, теплоносій, мастило, хладагент тощо.
Ф.039.000	**фумигант** *фумігат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор*	*[< лат. fumigans (fumigantis) — димливий]* Пестицид, що застосовується в газо-

	. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів] fumigant	або пароподібному стані чи виділяє газоподібний діючий агент під час застосування.
Ф.040.000	**фунгицид** *фунгіцид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* fungicide	*[< лат. fungus — гриб + caedo — вбиваю]* Хімічний засіб боротьби з грибковими захворюваннями сільськогосподарських рослин.
Ф.041.000	**функция** *функція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* function	*[< лат. functio — виконання, звершення]* 1. Виконання в об'єкті процесу, що відповідає його призначенню, виявлення заданої умови чи властивості об'єкта відповідно до вимог нормативної та (чи) конструкторської (проектної) документації. **ДСТУ 2860-94, п. 3.1.8**. 2. ***У математиці —*** змінна величина, значення якої залежить від значень іншої величини (величин).
.001	**волновая функция** *хвильова функція* vawe function	Функція координат і часу, яка повністю описує стан системи частинок у квантовій механіці.
.002	**социально-экономическая функция ландшафта** *соціально-економічна функція ландшафту* social and economic function of landscape	Виконання ландшафтом заданої соціально-економічної ролі, спрямованої на задоволення тієї чи іншої потреби суспільства. **ГОСТ 17.8.1.01-86, п. 22.**
	Х	
Х.001.000	**характеристика** *характеристика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою; мн. -ики, -ик]* characteristic, performance, feature	*[< гр. charakter — ознака, риса, особливість]* 1. Розпізнавальна якісна та (чи) кількісна ознака (чи ознаки) предметів, явищ чи їх сукупності. 2. Графічне зображення залежності величин, параметрів. 3. Опис, означення розпізнавальних

		властивостей, якостей, ознак предметів, явищ, системи. 4. ***У математиці —*** ціла частина десяткового логарифма.
.001	**гигиеническая характеристика условий труда** *гігієнічна характеристика умов праці* hygienic feature of working conditions	Показники, що характеризують об'єктивні дані гігієнічного стану робочого місця, виробничого середовища та трудового процесу щодо відповідності їх державним санітарним нормам, правилам, гігієнічним нормативам. **ДСТУ 2293-99, п. 4.63 m**.
.002	**токсикологическая характеристика среды** *токсикологічна характеристика середовища* toxicological feature of the environment	Концентрація шкідливих речовин, які містяться в середовищі.
.003	**экологические характеристики** *екологічні характеристики* ecological features, environmental features	Вимірювані результати функціонування системи керування довкіллям, які ґрунтуються на екологічній політиці, цілях і завданнях організації та встановлюються під час контролю екологічних аспектів. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.8 m**.
X.002.000	**хемосинтез** *хемосинтез* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* chemosynthesis	*[< лат. chemia — хімія + гр. synthesis — з'єднання, складання]* Процес створення деякими мікроорганізмами органічних речовин із неорганічних (вугільної кислоти та води) за рахунок енергії, одержуваної ними в процесі окиснення інших неорганічних речовин (наприклад, аміаку та сірководню).
X.003.000	**хемосорбция** *хемосорбція* *[-ії, ор. -ією]* chemosorption	*[< лат. chemia, chymia — хімія + corbero — поглинаю]* Поглинання газів, пари та розчинених речовин твердими або рідинними поглиначами (сорбентами) з утворенням малолетких або малорозчинних хімічних сполук.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

X.004.000	**хемостат** *хемостат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* chemostat	*[< лат. chemia — хімія + гр. statos — нерухомий]* Ферментер із напівпроникною мембраною для безперервного вилучення продуктів біосинтезу.
X.005.000	**химикалии** *хімікалії* *[-ій]* chemicals	*[нім. Chemikalien]* *Див.* P.032.000 РЕАКТИВ.
X.006.000	**химикат** *хімікат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* chemical	*[нім. Chemikalien]* *Див.* P.032.000 РЕАКТИВ.
X.007.000	**химиотерапия** *хіміотерапія* *[-ії, ор. -ією]* chemiotherapy	*[< лат. chemia, chymia — хімія + гр. therapeia — лікування]* Лікування хімічними препаратами, що діють вибірково (специфічно) на збудників захворювань (мікроби, віруси, найпростіші), а також на клітини пухлин.
.001	**химиотерапия растений** *хіміотерапія рослин* chemotherapy of plants	Хімічний захист рослин, що ґрунтується на використанні пестицидів, які проникають у тканини рослин і спричиняють загибель шкідливих організмів. **ДСТУ 3180-95, п. 3.12 m**.
X.008.000	**химия** *хімія* *[-ії, ор. -ією]* chemistry	*[лат. chemia, chymia]* Природознавча наука, що вивчає речовини, їх склад, побудову, властивості та взаємні перетворення.
.001	**аналитическая химия** *аналітична хімія* analytical chemistry	Розділ хімії, який займається дослідженням хімічного складу речовини.
.002	**неорганическая химия** *неорганічна хімія* inorganic chemistry	Розділ хімії, який займається вивченням властивостей хімічних елементів та їх сполук, за винятком більшої частини сполук вуглецю.
.003	**органическая химия** *органічна хімія*	Розділ хімії, який займається вивченням сполук вуглецю з іншими елем

	organic chemistry	нтами, а також законами перетворення цих речовин.
.004	**промышленно-санитарная химия** *промислово-санітарна хімія* industrial and sanitary chemistry	Розділ гігієни праці та аналітичної хімії, який розробляє теоретичні основи й методи визначення хімічних речовин та їхніх метаболітів в об'єктах виробничого середовища, а також в індикаторних біологічних середовищах організму. **ДСТУ 3038-95, п. 5.140**.
X.009.000	**хладон** *хладон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* chladone	*Див.* Ф.035.000 ФРЕОН.
X.010.000	**хлор** *хлор* *[-ру, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові]* chlorine Cl_2	*[< гр. chloros — жовто-зелений]* Жовто-зелений газ із різким запахом, який використовується для дезінфекції. ***Примітка.*** Сильнодійна отрутна речовина.
X.011.000	**хлорид** *хлорид* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* chloride Cl^-	*[< гр. chloros — жовто-зелений + eidos — вид, вигляд]* Хімічні сполуки хлору з менш негативними елементами. ***Примітка.*** Кількісний уміст хлоридів у ґрунті є показником його санітарного стану та характеризує його санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 4 m.**
.001	**хлорид кальция** *хлорид кальцію* calcium chloride $CaCl_2$	Розчинні у воді гігроскопічні кристали. ***Примітка.*** Застосовується для одержання кальцію, як осушувальний агент; у формі водного розчину — хладагент, антифриз, протильодовий засіб і т.ін.
X.012.000	**хлорирование** *хлорування* *[-ння, ор. -нням]* chlorination	*[< гр. chloros — жовто-зелений]* Введення сполук хлору в речовину.
.001	**хлорирование вод** *хлорування вод* water chlorination	Метод очищення стічних вод із застосуванням як окисника хлору або його сполук. ***Примітка.*** У процесі окиснення токсичні забруднення, що містяться в стічних водах,

		унаслідок хімічних реакцій переходять у менш токсичні, які вилучають із води.
X.013.000	**хозяйство** *господарство* *[-ва, ор. -вом; мн. -ва, -в]* facility, economy, equipment	1. Виробнича одиниця. 2. Виробництво, економіка. 3. Обладнання будь-якого виробництва.
.001	**иловое хозяйство** *мулове господарство* sludge treatment facilities	Комплекс споруд і пристроїв для збирання, оброблення, знешкоджування, видалення й використання осаду, який утворюється в процесі очищення стічних вод. **ДСТУ 2569-94, п. 125.**
X.014.000	**холодильник** *холодильник* *[-ка, д. -кові/-ку, ор. -ком, м. -ку/-кові; мн. -ки, -ків]* cooler, refrigerator	Пристрій або апарат для охолодження об'єкта чи потоку, а також для тривалого підтримання їх температури нижче температури зовнішнього середовища.
.001	**обратный холодильник** *зворотний холодильник* backflow condenser	Холодильник, що застосовується в лабораторній практиці для конденсації пари та повернення утвореної рідини в посудину, де здійснюється реакція.
.002	**холодильник газа** *холодильник газу* gas cooler	Пристрій, який здійснює охолодження проб газу та конденсацію вологи.
X.015.000	**холодильник-фильтр** *холодильник-фільтр* *[холодильника-фільтра, д. холодильникові-фільтрові, ор. холодильником-фільтром, м. холодильнику-фільтрі; мн. холодильники-фільтри, холодильників-фільтрів]* filter-cooler	*[< укр. холодильник + фр. filtre — повсть]* Пристрій, який здійснює охолодження проб газу (рідини), конденсацію вологи та грубе очищення від механічних домішок.

X.016.000	**хранение** *зберігання* *[-ння, ор. -нням]* storage, keeping, storing	1. Дії, мета яких не дати загинути, зникнути, зіпсуватися, зруйнуватися чому-небудь. 2. Утримання виробів у спеціально відведених місцях згідно з установленими правилами для забезпечення їх збережності до використання за призначенням. **ДСТУ 2733-94, п. 55 m.**
.001	**хранение отходов** *зберігання відходів* waste storage	Тимчасове розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах (до їх утилізації чи видалення). **Закон України "Про відходи", ст. 1.**
.002	**хранение радиоактивных отходов** *зберігання радіоактивних відходів* radioactive waste storage	Тимчасове розміщення радіоактивних відходів у об'єкті, в якому забезпечується їх ізоляція від природного довкілля, фізичний захист і радіаційний моніторинг, а також можливість подальшого вилучення, перероблення, перевезення та поховання. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
X.017.000	**хранилище** *сховище* *[-ща, ор. -щем, м. -щі; мн. -ща, -щ]* storehouse, storage	Споруда, приміщення для зберігання чого-небудь.
.001	**подземное хранилище газа (ПХГ)** *підземне сховище газу (ПСГ)* underground gas storage facility	Об'єкт газотранспортної системи, призначений для регулювання нерівномірності газоспоживання й утворення довготермінового й оперативного резерву газу та який виконує приймання, очищення, осушування, закачування та відбирання газу. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 року в Україні налічувалося 12 ПСГ місткістю понад 32 млрд. $м^3$ газу. ***Примітка 2.*** Є складним геологічним комплексом, який містить: штучно створені в поруватому пласті або в штучній чи природній порожнині запаси газу та пов'язані з цим підземним утворенням інженерні споруди — свердловини, газоперекачувальні агрегати, установки комплексного

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		підготовлення газу, внутрішню газорозподільну мережу, з'єднувальний газопровід для під'єднання до магістрального газопроводу чи локальної системи газопостачання, об'єкти енергозабезпечення, автоматики, телемеханіки, зв'язку. ***Примітка 3. В екологічному аспекті —*** за нормального протікання технологічного процесу викиди газу здійснюються тільки газотурбінними газоперекачувальними агрегатами, у разі зупинки обладнання ПСГ (крізь свічки), а також під час його технічного обслуговування та ремонтів (скидання газу, продування тощо). У процесі зношення обладнання може відбуватися витікання газу. В аварійних ситуаціях викиди газу більш значні. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ. ***Примітка 4.*** Додатковими джерелами забруднення навколишнього середовища на території ПСГ є каналізаційні очисні споруди, котельні, маслогосподарство, колонки для заправлення автомобілів (за їх наявності) і деякі інші об'єкти.
.002	**хранилище радиоактивных отходов** *сховище радіоактивних відходів* radioactive waste storage	Споруда для зберігання або поховання радіоактивних відходів з обов'язковим забезпеченням інженерних, геологічних, фізичних та інших бар'єрів, що перешкоджають міграції радіонуклідів. **Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами", ст. 1 m.**
X.018.000	**хроматограф** *хроматограф* *[-фа, д. -фові/-фу, ор. -фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів]* chromatograph	*[< гр. chroma (chromatos) — колір, фарба + grapho — пишу, креслю, малюю]* Прилад або установка для проведення хроматографічного аналізу.
X.019.000	**хроматография** *хроматографія* *[-ії, ор. -ією]* chromatography	*[< гр. chroma (chromatos) — колір, фарба + grapho — пишу, креслю, малюю]* Сукупність методів та процесів розділення, аналізу та фізико-хімічних досліджень, суть яких — у поглинанні компонентів суміші твердим носієм

		та послідовному вимиванні їх. ***Примітка.*** Ґрунтується на тому, що в процесі пропускання суміші пігментів крізь шар безбарвного сорбенту, пігменти після поглинання розміщуються у формі окремих забарвлених зон.
.001	**газовая хроматография** *газова хроматографія* gas chromatography	Хроматографія, в якій аналізованою сумішшю (рухомою фазою) є газ.
.002	**жидкостная хроматография** *рідинна хроматографія* liquid chromatography	Хроматографія, в якій аналізованою сумішшю (рухомою фазою) є рідина.
.003	**хемосорбционная хроматография** *хемосорбційна хроматографія* chemosorption chromatography	Вилучення аналізованого компонента із суміші на індикаторному адсорбенті, з яким він вступає в хімічну взаємодію. ***Примітка.*** Проведення робіт регламентується ДНАОП 0.00-5.11-85.
	Ц	
Ц.001.000	**цвет** *колір* *[-льору,* *д. -льорові/-льору,* *ор. -льором, м. -льорі;* *мн. -льори, -льорів]* color	*[польс. kolor < лат. color]* Властивість тіл викликати певні зорові відчуття відповідно до спектрального складу та інтенсивності випромінюваного або відбитого ними видимого оптичного випромінювання.
.001	**цвет безопасности** *колір безпеки* safety color	Установлений колір, призначений для привернення уваги працівника до окремих елементів виробничого обладнання та (або) будівельної конструкції, які можуть бути джерелами небезпечних та (або) шкідливих виробничих чинників, а також до засобів пожежогасіння та знаків безпеки. **ДСТУ 2293-99, п. 4.17 m**.

Ц.002.000	**цветение** *цвітіння* *[-ння, ор. -нням]* blooming	Зміна забарвлення води чи поверхні ґрунту внаслідок масового розвитку мікроскопічних водоростей.
.001	**цветение воды** *цвітіння води* water blooming	Масовий розвиток фітопланктону, що змінює забарвлення води. **ДСТУ 3041-95, п. 73 m.**
Ц.003.000	**цветность** *кольоровість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю]* colority, chromaticity	*[польс. kolor < лат. color — колір]* Показник, що характеризує інтенсивність забарвлення.
Ц.004.000	**цель** *мета* *[-ти, ор. -тою]* purpose, aim	*[< лат. meta — ціль, межа]* Заздалегідь намічене завдання, задум, намір, план.
.001	**экологическая цель** *екологічна мета* environmental target	Загальна мета, яка визначена чи обумовлена екологічною політикою організації та яка, якщо це можливо, допускає кількісне оцінювання. **ДСТУ ISO 14001-97, п. 3.7 m**.
Ц.005.000	**цена** *ціна* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* price, cost	1. ***В економіці* —** фундаментальна економічна категорія, що означає вартість одиниці товару або виду послуги в грошовому вимірі. 2. ***У техніці* —** значення чого-небудь, наприклад, ціна поділки шкали, ціна найменшого розряду цифрового вимірювального приладу. 3. Витрати, жертви, потрібні для здобуття, досягнення чого-небудь.
.001	**номинальная цена** *номінальна ціна* nominal price, nominal cost, nominal value, par value	1. Вартість, указана на грошових знаках, акціях та облігаціях, номінальна вартість. 2. Ціна, зазначена в прейскуранті або на товарі. 3. Розрахункова ціна, що встановлюється за відсутності реальної операції на біржі, зазвичай як середня за останньою пропозицією та запитом. 4. Офіційно оголошена вартість чого-небудь, що зазвичай не відповідає практичній.

Ц.006.000	**ценоз** *ценоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* cenosis	*[< гр. koinos — загальний]* Сукупність будь-яких мікроорганізмів, рослин чи тварин, яка функціонує на території з більш-менш однорідними умовами існування. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.7**.
.001	**микробный ценоз** *мікробний ценоз* microbial cenosis	Сукупність мікроорганізмів, які існують на території з більш-менш однорідними умовами, наприклад, у біогеоценозі ставку, шлунку жуйної тварини, кишечнику комахи тощо. **ДСТУ 2881-94, п. 3.2 m**.
Ц.007.000	**центр** *центр* *[-ра (у математиці) /-ру (в інших значеннях), д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* center	*[лат. centrum < гр. kentron — стрекало, осереддя]* 1. Організація, місце зосередження якої-небудь діяльності в тій чи іншій галузі. 2. ***У математиці —*** точка в геометричній фігурі або тілі, якій притаманна певна властивість і яка є результатом перетину яких-небудь ліній.
.001	**региональный экологический центр Центральной и Восточной Европы (РЭЦ ЦВЕ)** *регіональний екологічний центр Центральної і Східної Європи (РЕЦ ЦСЄ)*	Незалежний міжнародний орган, що надає допомогу в розв'язанні екологічних проблем у регіоні Центральної та Східної Європи за допомогою співробітництва між окремими урядами регіону; забезпечує вільний доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень у галузі охорони довкілля. **"Декларация министров охраны окружающей среды региона Европейской экономической комиссии Организации Объединенных Наций (ЕЭК ООН)", п. 59 m.**
.002	**центр тяжести** *центр ваги* centre of gravity	Точка прикладення рівнодійної всіх сил ваги, що діють на окремі частини даного тіла.
Ц.008.000	**центрифуга** *центрифуга* *[-уги, д. і м. -узі, ор. -угою; мн. -уги, -уг]*	*[нім. Zentrifuge < лат. centrum — середина + fuga — утеча]* Машина для фільтрування суспензій та емульсій під впливом відцентрових сил, викликаних обертанням її

	centrifuge	ротора.
Ц.009.000	**центрифугирование** *центрифугування* *[-ння, ор. -нням]* centrifuging	*[< нім. Zentrifuge < лат. centrum — середина + fuga — утеча]* Розділення неоднорідних систем за допомогою відцентрових сил, яке застосовується для розділення суспензій, прояснення забруднених рідин.
Ц.010.000	**ценэкосистема** *ценекосистема* *[-ми, ор. -мою; мн. -ми, -м]* cenoecosystem	*[< гр. koinos — загальний + oikos — оселя, середовище + systema — утворення, складання]* Елементарна екосистема, що відповідає біоценозу з властивим йому біоценотичним середовищем і трофічними зв'язками, з установленим кругообігом речовин, потоком енергії, продуктивністю, авторегуляцією. ***Примітка.*** Поняття "ценекосистема" дуже близьке до понять "екосистема" та "біогеоценоз".
Ц.011.000	**цеолит** *цеоліт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* zeolite	*[< гр. zeo — киплю, вирую + lithos — каміння]* Алюмосилікат лужних або лужноземельних металів, тверда речовина з регулярною поруватою структурою. ***Примітка.*** Застосовується для висушування, очищення та розділення сумішей речовини, як каталізатор тощо.
Ц.012.000	**цепь** *коло* *[кола; мн. кола, кіл]* circuit, chain	Сукупність пристроїв, елементів, яка характеризується певною послідовністю розташування або дії.
	ланцюг *[-юга, д. -югові/-югу, ор. -югом, м. -юзі; мн. -юги, -югів]* chain	1. Гнучкий виріб, який складається з окремих послідовно з'єднаних твердих частин. 2. ***У хімії —*** структурний елемент молекули, що складається з послідовно з'єднаних атомів або атомних угруповань. 3. Суцільний ряд, сукупність чогонебудь. 4. ***У теорії графів —*** маршрут, усі ребра якого різні.

.001	**цепь химических преобразований** *ланцюг хімічних перетворень* chain of chemical transformations	Послідовність хімічних реакцій, в яких продукти попередніх стадій є реагентами для наступних.
.002	**электрическая цепь** *електричне коло* electric circuit	Сукупність електротехнічних пристроїв та природних об'єктів, які утворюють шляхи для електричних струмів, та електромагнітні процеси в яких можна описати за допомогою понять електрорушійної сили, сили струму та напруги. **ДСТУ 2843-94, п. 79 m.**
Ц.013.000	**цех** *цех* *[-ху, д. -хові/-ху, ор. -хом, м. -ху/-хові; мн. -хи, -хів]* workshop	*[нім. Zeche]* Організаційно та (чи) технологічно відокремлений структурний підрозділ, що прямо чи побічно бере участь у переробленні предмета праці та складається із сукупності виробничих дільниць. **ДСТУ 2960-94, п. 5.4 m**.
.001	**компрессорный цех (КЦ)** *компресорний цех (КЦ)* compressor shop	Комплекс обладнання та споруд, який забезпечує проектну чи планову продуктивність однієї нитки газопроводу підвищенням тиску транспортованого газу; при цьому відбувається очищення газу від домішок, його компримування та охолодження. ***Примітка 1.*** За станом на 01.01.2000 р. газотранспортна система України містила 122 компресорні цехи загальною встановленою потужністю близько 5600 МВт. ***Примітка 2. В екологічному аспекті —*** за нормального протікання технологічного процесу викиди газу здійснюються тільки газотурбінними газоперекачувальними агрегатами: у разі зупинки обладнання КЦ (крізь свічки), а також під час його технічного обслуговування та ремонтів (скидання газу, продування тощо). У процесі зношення обладнання можуть відбуватися витікання газу. В аварійних ситуаціях викиди газу більш значні. Характерні викиди — оксид та діоксид азоту, метан, чадний газ.

Ц.014.000	**циан** *ціан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* cyan, cyanogen CN_2	*[< гр. kyanos — синій]* Безбарвний отрутний газ, який за своїми хімічними властивостями є подібним до галогенів.
Ц.015.000	**цианид** *ціанід* *[-ду, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* cyanides	*[< гр. kyanos — синій]* Загальна назва солей синильної кислоти. ***Примітка.*** Кількісний уміст ціанідів у ґрунті та воді є показником їх санітарного стану та характеризує їх санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 14 m.**
Ц.016.000	**циклон** *циклон* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* cyclone	*[< гр. kyklon — той, що обертається]* Апарат для вловлювання пилу з розмірами пилових частинок вище за 5 мкм. ***Примітка.*** Використання для очищення газів від липких забруднень неможливе.
Ц.017.000	**циркуляция** *циркуляція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* circulation	*[лат. circulatio < circulus — коло]* 1. Кругообертання, кругообіг. 2. Замкнена течія рідини або газу.
.001	**циркуляция веществ в окружающей среде** *циркуляція речовин у довкіллі* circulation of substances in the environment	Переміщення речовин у довкіллі з повітряними потоками, водами річок, ґрунтовими водами, по харчових та інших ланцюжках. **ДСТУ 3038-95, п. 5.108 m**.
Ц.018.000	**цитология** *цитологія* *[-ії, ор. -ією]* cytology	*[< гр. kytos — умістище, оболонка, клітина + logos — слово, учення]* Наука про будову та життєдіяльність клітини, яка вивчає загальні властивості та мікроструктури клітини.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

Ч

Ч.001.000	**частица** *частинка* *[-нки, д. і м. -нці, ор. -нкою; мн. -нки, -нок]* particle	1. Об'єкт різного походження розміром переважно від 0,001 до 100 мкм. **ДСТУ 2357-94, п. 16.** 2. *Див.* Ч.001.003 елементарна ЧАСТИНКА.
.001	**взвешенная частица** *зависла частинка* suspended particle	Частинка, що перебуває в атмосферному повітрі в дисперсній фазі.
	змулена частинка suspended particle	Частинка, що перебуває в рідині в дисперсній фазі.
.002	**коллоидная частица** *колоїдна частинка* colloidal particle	Частинка дисперсної фази колоїдних систем.
.003	**элементарная частица** *елементарна частинка* elementary particle	Найменша частинка речовини, яка не є атомом, атомним ядром (за винятком протона) або якою-небудь структурою, створеною з атомів.
Ч.002.000	**частота** *частота* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* frequency, rate	1. Фізична величина, що дорівнює числу ідентичних подій за одиницю часу. 2. Величина, обернена періоду необмеженого в часі періодичного процесу. 3. Похідна за часом від фази циклічного процесу.
.001	**частота дыхания** *частота дихання* breathing frequency	Кількість повних циклів дихання (вдих і видих) за одиницю часу. **ДСТУ 2299-93, п. 5.3**.
Ч.003.000	**часть** *частина* *[-ни, ор. -ною; мн. -ни, -н]* part, section, piece, portion, fraction, proportion	1. Відрізок, уламок, складений елемент якоїсь цілісності. 2. Відділ установи, окрема військова одиниця.
.001	**аликвотная часть** *аліквотна частина* aliquot part	Пропорційна частина розчину, яка вибрана для аналізу.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Ч.004.000	**чашка** *чашка* *[-шки, д. і м. -шці, ор. -шкою; мн. -шки, -шок]* cup, dish	1. Невелика посудина, частіше з вушком. 2. Кількість рідини, що вміщує ця посудина. 3. Частина приладу або пристрою, деталь округлої форми.
.001	**выпарительная чашка** *випарна чашка* evaporating dish	Хімічний посуд, який застосовується для випарювання різних розчинів, усередині вкритий поливою.
.002	**кварцевая чашка** *кварцова чашка* quartz dish	Виготовлений з кварцу хімічний посуд, термостійкий та малочутливий до змін температури.
.003	**платиновая чашка** *платинова чашка* platinum dish	Виготовлений з платини хімічний посуд.
.004	**стеклянная чашка** *скляна чашка* glass dish	Виготовлений зі скла хімічний посуд.
.005	**фарфоровая чашка** *порцелянова чашка* porcelain dish	Виготовлений з порцеляни хімічний посуд.
Ч.005.000	**численность** *чисельність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* quantity	1. Економічний, статичний показник, що визначає кількість людей, які належать до тієї чи іншої категорії за певною ознакою (чисельність працівників, населення, пенсіонерів тощо). 2. Загальна кількість особин даного виду на певній території.
.001	**численность микроорганизмов** *чисельність мікроорганізмів* quantity of microbes	Кількість мікроорганізмів, віднесена до одиниці маси, об'єму чи площі. **ДСТУ 2881-94, п. 3.3**.
Ч.006.000	**число** *число* *[-сла, ор. -слом; мн. -сла, -сел]* number	Конкретне значення величини або параметра.
.001	**квантовое число** *квантове число* quantum number	Ціле або напівціле число, що визначає можливі дискретні значення фізичних величин квантової системи.

.002	**массовое число** *масове число* mass number	Сумарна кількість нуклонів у атомному ядрі.
.003	**октановое число** *октанове число* octane number	Показник, що визначає детонаційну стійкість бензину. **ДСТУ 3437-96, п. 5.7**. ***Примітка.*** Чисельно дорівнює об'ємній частці ізооктану в суміші з n-гептаном, за якої ця суміш за детонаційними характеристиками еквівалентна випробуваному паливу.
.004	**протонное число** *протонне число* proton number	Кількість протонів у атомі. **ДСТУ 2439-94, п. 2.2 m**.
.005	**санитарное число** *санітарне число* sanitary number, proteinous nitrogen to total organic nitrogen ratio	Відносна величина, що дорівнює відношенню білкового азоту до загальної кількості органічного азоту. ***Примітка.*** Санітарне число є показником санітарного стану ґрунту та характеризує його санітарно-хімічні властивості. **ГОСТ 17.4.2.01-81, таблица 1, п. 1 m.**
.006	**спиновое квантовое число** *спинове квантове число* spin quantum number	Квантове число, яке визначає внутрішній стан і зумовлює характер взаємодії частинки з іншими частинками того самого виду.
Ч.007.000	**чувствительность** *чутливість* *[-вості, д. і м. -вості, ор. -вістю]* sensitivity	1. Властивість, що характеризує зв'язок між змінами початкових умов та результатом процесу. 2. Кількісна характеристика цієї властивості.
.001	**абсолютная чувствительность средства измерений** *абсолютна чутливість засобу вимірювань* absolute sensitivity of measuring instrument	Величина, яка визначається значенням відношення зміни вихідної величини засобу вимірювань до зміни значення вхідної величини, що викликала цю зміну. **ГОСТ 16263-70, п. 7.21 m**.
.002	**относительная чувствительность средства измерений** *відносна чутливість*	Величина, яка визначається відношенням абсолютної чутливості засобу вимірювань до значення вхідної вимірюваної величини.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	засобу вимірювань relative sensitivity of measuring instrument	**ГОСТ 16263-70, п. 7.21 m**.
	Ш	
Ш.001.000	**шахта** *шахта* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* mine, pit, shaft	*[нім. Schacht < Schaft — стрижень, стовбур]* Довга вертикальна порожнина в деяких конструкціях.
.001	**вентиляционная шахта** *вентиляційна шахта* ventshaft	Канал для викидання в атмосферу вилученого витяжною системою повітря чи для забирання зовнішнього повітря з метою подавання його в приміщення. **ДСТУ 2388-94, п. 46 m.**
Ш.002.000	**шкала** *шкала* *[-ли, ор. -лою; мн. -ли, -л]* scale	*[лат. scala — драбина]* Сукупність певних елементів, яка застосовується для впорядкування досліджуваних процесів, явищ, властивостей та станів за певних ознак та (чи) за певних параметрів.
.001	**шкала средства измерений** *шкала засобу вимірювань* scale of measuring instrument	Частина показувального пристрою у формі впорядкованої сукупності позначок разом із зв'язаною з нею певною послідовністю чисел. **ДСТУ 2681-94, п. 6.30 m**.
.002	**шкала стандартных растворов** *шкала стандартних розчинів* standard solution scale	Серія зразкових стандартних розчинів із точно встановленою концентрацією визначуваної речовини.
.003	**шкала физической величины** *шкала фізичної величини* scale of a physical quantity	Послідовний ряд значень однорідних фізичних величин, які присвоєні цим величинам відповідно до узгоджених правил, наприклад, міжнародна практична температурна шкала, шкала міцності. **ДСТУ 2681-94, п. 3.26 m**.
Ш.003.000	**шприц-дозатор** *шприц-дозатор* *[шприца-дозатора, д.*	*[< нім. Spritze — шприц + гр. dosis — доза]* Інструмент для введення в піпетку

	шприцові-дозаторові, ор. шприцом-дозатором, м. шприці-дозаторі; мн. шприци-дозатори, шприців-дозаторів] injector-batcher	точної кількості стандартного розчину.
Ш.004.000	**штатив** *штатив [-ва, д. -вові/-ву, ор. -вом, м. -ві/-вові; мн. -ви, -вів]* stand, upright	*[нім. Stativ < лат. stativus — нерухомий]* Переносне пристосування для встановлення елементів лабораторного обладнання (апаратів, лабораторного посуду й т.ін.), яке дозволяє кріпити їх у вертикальній та горизонтальній площині.
Ш.005.000	**штуцер** *штуцер [-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* connection, connecting pipe	*[нім. Stutzen — патрубок]* З'єднувальний патрубок із різьбою на кінцях. ***Примітка.*** У трубопроводах штуцером називають відрізок труби невеликого діаметра (10 — 20 мм) для випуску води або повітря, а також для відбирання рідини з трубопроводу з метою вимірювання її тиску.
Ш.006.000	**шум** *шум [-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові; мн. -ми, -мів]* noise	1. Безладні випадкові зміни якої-небудь величини. 2. Завади, які впливають на сигнал та можуть спотворювати інформацію, яку він містить. **ДСТУ 2231-93, п. 1.9 m**. 3. Коливання частинок зовнішнього середовища, що сприймається органами слуху людини як небажані сигнали. **ДСТУ 2325-93, п. 1 m.**
Ш.007.000	**шумомер** *шумомір [-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* sound level meter	Прилад для вимірювання рівня шуму. **ДСТУ 2325-93, п. 31.**
Ш.008.000	**шумопоглощение** *шумопоглинання [-ння, ор. -нням]* sound absorption	Перетворення звукової енергії в теплову під час проходження шуму в просторі чи через перепону. **ДСТУ 2325-93, п. 45 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	Щ	
Щ.001.000	**щелочность** *лужність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* alkalinity	1. Властивість, яка характеризується вмістом іонів водню в розчині. 2. Показник умісту іонів водню, що кількісно визначається величиною pH (pH>7).
.001	**общая щелочность воды** *загальна лужність води* total alkalinity of water	Сума еквівалентних концентрацій усіх аніонів слабких кислот, головним чином вугільної, і гідроксильних іонів, що містяться в розчині, за винятком концентрації іонів водню. ***Примітка.*** Виміряється в ммоль/дм^3.
Щ.002.000	**щелочь** *луг* *[лугу, д. лугові,гу, ор. лугом, м. лузі; мн. луги, лугів]* alkali	Гідроксиди лужних (Li, Na, K, Rb, Cs) та лужно-земельних (Ca, Sr, Ba, Ra) металів, які розчинні у воді. ***Примітка.*** До лугів іноді відносять також солі сильних основ та слабких кислот, водні розчини яких мають водневий показник (pH) більший за сім, наприклад, гідросульфіди — NaSH та KSH, карбонати — Na_2CO_3 та K_2CO_3, гідрокарбонат $NaHCO_3$, буру $Na_2B_4O_7$ та інші.
.001	**едкая щелочь** *їдкий луг* caustic alkali	Самі сильні основи, а саме гідроксиди LiOH, NaOH, KOH, RbOH, CsOH. ***Примітка.*** Являють собою тверді, білі, дуже гігроскопічні речовини. У процесі розчинення у воді виділяють велику кількість теплоти. Водневий показник розчину значно більший за сім.
Щ.003.000	**щипцы** *щипці* *[-ців]* tongs	Лабораторний інструмент для захоплення тиглів, чашок під час процесу прожарювання або випарювання.
	Э	
Э.001.000	**эврибионт** *еврибіонт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові;*	*[< гр. eurys — широкий + bios — життя]* Організм, здатний існувати в істотно відмінних умовах зовнішнього сере-

	мн. -ти, -тів] eurybiont	довища.
Э.002.000	**эврибионтность** *еврибіонтність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* eurybiontness	*[< гр. eurys — широкий + bios — життя]* Здатність живих організмів до існування за умов значних змін зовнішнього середовища.
Э.003.000	**эвритоп** *евритоп* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* eurytope	*[< гр. eurys — широкий + topos — місце]* Організм, здатний існувати в найрізноманітніших умовах. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.25 m**.
Э.004.000	**эвтроф** *евтроф* *[-фу, д. -фові/-фу, ор. -фом, м. -фі/-фові; мн. -фи, -фів]* eutroph	*[< гр. eu — добре + trophe — живлення]* Рослина, яка розвивається нормально лише на ґрунтах, багатих на поживні речовини.
Э.005.000	**эвтрофирование** *евтрофування* *[-ння, ор. -нням]* eutrophication	*[< гр. eu — добре + trophe — живлення]* Збагачення поживними речовинами.
.001	**эвтрофирование вод** *евтрофування вод* eutrophication of waters	Підвищення біологічної продуктивності водних об'єктів унаслідок нагромадження у воді біогенних елементів під дією антропогенних чи природних чинників. **ДСТУ 3041-95, п. 72 m.**
Э.006.000	**ЭГПА** *ЕГПА* *[невідм.]*	*Див.* А.012.009 електропривідний газоперекачувальний АГРЕГАТ.
Э.007.000	**эжектор** *ежектор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* ejector	*[фр. ejecteur — викидальний < лат. jacto — кидаю]* Пристрій, в якому кінетична енергія рухомого середовища передається іншому середовищу. ***Примітка.*** Використовується в струминних і вакуумних насосах.
Э.008.000	**эжекция** *ежекція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* ejection	*[фр. ejecteur — викидальний < лат. jacto — кидаю]* Усмоктування (або переміщення) газів чи рідин, що ґрунтується на розрядженні, створюваному швидкістю

		робочого середовища (рідиною, газом, парою).
Э.009.000	**эквивалент** *еквівалент* *[-та, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* equivalent	*[< лат. aequivalens (aequivalentis) — рівноцінний]* Предмет або кількість чого-небудь, рівноцінні або відповідні в якомусь відношенні іншому предмету або кількості.
.001	**биологический эквивалент рентгена (бэр)** *біологічний еквівалент рентгену (рем)* roentgen-equivalent-man	*Див.* Б.064.000 БЕР.
.002	**химический эквивалент** *хімічний еквівалент* chemical equivalent	Кількість атомів елемента (у молях), що сполучається з одним молем атомів водню або заміщує таку саму кількість атомів водню в інших реакціях. ***Примітка 1.*** Визначається відношенням відносної атомної маси до валентності елемента. ***Примітка 2.*** Поняття хімічного еквівалента може бути поширене на сполуки (кислоти, основи, солі, окисники в окисно-відновних реакціях).
Э.010.000	**экология** *екологія* *[-ії, ор. -ією]* ecology	*[< гр. oikos — оселя, середовище + logos — слово, учення]* Наука, що вивчає взаємозв'язки та взаємодії між організмами, їх популяціями й угрупованнями різного рівня та середовищем їх існування. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.1 m**. ***Примітка.*** У складі екології виділяють: — екологію мікроорганізмів; — екологію рослин; — екологію тварин; — екологію людини; — еволюційну екологію; — загальну екологію.
.001	**общая экология** *загальна екологія*	Розділ екології, що вивчає загальні закономірності взаємозв'язків та вза-

	general ecology	ємодії організмів та середовища, характерних як для рослин, так і для тварин (включаючи людину як біологічну істоту). ***Примітка.*** У складі загальної екології виділяють: — екологію особин (аутекологію); — екологію популяцій (популяційну екологію або демекологію); — екологію угруповань (синекологію).
.002	**популяционная экология** *популяційна екологія* population ecology	Розділ загальної екології, що вивчає прямі та зворотні зв'язки популяцій із середовищем та процеси, що відбуваються всередині популяції.
.003	**промышленная экология** *промислова екологія* industrial ecology	Наука про взаємозв'язки об'єктів господарської діяльності людини з довкіллям.
.004	**эволюционная экология** *еволюційна екологія* evolutionary ecology	Розділ екології, що вивчає екологічні аспекти еволюції.
.005	**экология животных** *екологія тварин* animal ecology	Розділ екології, що вивчає спосіб життя тварин у зв'язку з умовами їх існування та значення чинників середовища для годування, розмноження, виживання, коливання чисельності тваринних організмів.
.006	**экология информатики** *екологія інформатики* information ecology	Умови існування людини в інформаційних середовищах. **ДСТУ 2226-93, п. 1.7**.
.007	**экология микроорганизмов** *екологія мікроорганізмів* microbial ecology	Розділ загальної екології, що вивчає взаємозв'язки та взаємодії між мікроорганізмами, між ними та організмами, що їх оточують, і середовищем існування. **ДСТУ 2881-94, п. 3.1 m**.
.008	**экология растений** *екологія рослин* plant ecology	Розділ екології, що вивчає взаємозв'язки та взаємодії між рослинними організмами та їхнім середовищем існування.
.009	**экология человека** *екологія людини*	Розділ екології, що вивчає взаємодії людини з природними та соціальни-

	humen ecology	ми чинниками довкілля.
Э.011.000	**экономия** *економія* *[-ії, ор. -ією]* retrenchment, saving, economizing	*[< гр. oikonomia — ведення домашнього господарства]* 1. Ощадність у витраченні чогонебудь. 2. Зиск, отриманий за рахунок ощадності.
.001	**возможная экономия топливно-энергетических ресурсов** *можлива економія паливно-енергетичних ресурсів* possible saving of fuel-energy resources	Максимально можливе скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів, яке може бути досягнуто за існуючих рівнів матеріального виробництва й розвитку техніки та технології. **ДСТУ 2420-94, п. 2.10 m**.
.002	**косвенная экономия топливно-энергетических ресурсов** *непряма економія паливно-енергетичних ресурсів* indirect saving of fuel-energy resources	Економія паливно-енергетичних ресурсів, що досягається за рахунок підвищення якості продукції, зменшення її матеріаломісткості, використання нових матеріалів і сировини тощо. **ДСТУ 2420-94, п. 2.13**.
.003	**прямая экономия топливно-энергетических ресурсов** *пряма економія паливно-енергетич-них ресурсів* direct saving of fuel-energy resources	Економія паливно-енергетичних ресурсів, одержувана за рахунок зменшення втрат енергії на всіх стадіях її виробництва, перетворення й використання, удосконалення організації та керування виробництвом, підвищення рівня використання вторинних енергетичних ресурсів, заміни застарілого обладнання досконалішим у енергетичному відношенні тощо. **ДСТУ 2420-94, п. 2.12 m**.
.004	**структурная экономия топливно-энергетических ресурсов** *структурна економія паливно-енергетичних ресурсів* structural saving of fuel-energy resources	Економія паливно-енергетичних ресурсів, що досягається за рахунок переходу від більш енергомісткої структури національного господарства до менш енергомісткої шляхом зміни міжгалузевих і внутрішньогалузевих пропорцій у бік розвитку нових неенергомістких виробництв і випуску неенергомістких видів продукції.

		ДСТУ 2420-94, п. 2.15.
.005	**фактическая экономия топливно-энергетических ресурсов** *фактична економія паливно-енергетичних ресурсів* factual saving of fuel-energy resources	Фактично одержане скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів, що виявляється в зниженні їх фактичних питомих витрат на виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг установленої якості за звітний період. **ДСТУ 2420-94, п. 2.11 m**.
.006	**экономия органического топлива** *економія органічного палива* saving of organic fuel	Зменшення споживання органічного палива шляхом використання замість нього інших видів енергоносіїв. **ДСТУ 2420-94, п. 2.14**.
.007	**экономия топливно-энергетических ресурсов** *економія паливно-енергетичних ресурсів* saving of fuel-energy resources	Відносне скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів, що виявляється в зниженні їх питомих витрат на виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг установленої якості. **ДСТУ 2420-94, п. 2.9 m**.
Э.012.000	**экосистема** *екосистема* *[-ми, ор. -мою; мн. -ми, -м]* ecosystem	*[< гр. oikos — оселя, середовище + systema — утворення, складання]* Будь-яке угруповання живих істот і середовище їх існування, об'єднані в єдине функційне ціле. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.5**.
Э.013.000	**экранирование** *екранування* *[-ння, ор. -нням]* screening, shielding	*[< фр. ecran, букв. — заслон, ширма]* Сукупність методів та засобів захисту від впливу зовнішніх електромагнітних полів, іонізаційних випромінювань та інших чинників, які впливають на обладнання, біологічні об'єкти та людину.
Э.014.000	**эксергия** *ексергія* *[-ії, ор. -ією]* exergy	*[< гр. ex... — високий ступінь + ergon — робота]* Максимальна робота, яку може здійснити термодинамічна система в разі зворотного переходу від даного стану до стану рівноваги із зовнішнім середовищем за відсутності інших, крім зовнішнього середовища, джерел

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		тепла. **ДСТУ 2420-94, п. 1.7 m**.
Э.015.000	**эксикатор** *ексикатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* exiccator, desiccator	*[< лат. exsicco — висушую]* Лабораторна посудина для повільного висушування та зберігання речовин, які легко поглинають вологу з повітря.
Э.016.000	**экспертиза** *експертиза* *[-зи, ор. -зою; мн. -зи, -з]* examination, assessment	*[фр. expertise < лат. expertus — досвідчений]* 1. Дослідження будь-яких питань незалежними фахівцями, вирішення яких потребує спеціальних знань, та надання мотивованого висновку. 2. Перевірка якості товарів, робіт, послуг. 3. Перевірка справжності грошових знаків, цінних паперів, документів.
.001	**государственная экологическая экспертиза** *державна екологічна експертиза* state environmental impact assessment	Експертиза, яка проводиться експертними підрозділами чи спеціально створюваними комісіями Міністерства екології та природних ресурсів України та його органів на місцях на основі принципів законності, наукової обґрунтованості, комплексності, незалежності, гласності та довготермінового прогнозування. **Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 28 m.**
.002	**государственная экспертиза по энергосбережению** *державна експертиза з енергоощадності* state energy saving assessment	Експертиза, яка спрямована на: — визначення відповідності управлінської, інвестиційної та іншої діяльності меті енергоощадності; — установлення відповідності передпроектних, передпланових, проектних та інших рішень вимогам законодавства з енергоощадності, чинним енергетичним стандартам. ***Примітка 1.*** Цій експертизі обов'язково підлягають усі процеси, пов'язані з правотворчою, інвестиційною, управлінською діяльністю, а також із видобуванням, переробленням, транспортуванням, ощадністю, виробництвом та споживанням паливно-енергетичних ресурсів. ***Примітка 2.*** До проведення цієї експерти-

		зи залучаються органи державного управління України, представники науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших установ та організацій, громадськості, експерти міжнародних організацій. Здійснюється органом, уповноваженим на те Кабінетом Міністрів України. **Закон України "Про енергозбереження", ст. 21, 22, 23 m.**
.003	**общественная экологическая экспертиза** *громадська екологічна експертиза* public environmental impact assessment	Експертиза, яка здійснюється незалежними групами спеціалістів з ініціативи громадських об'єднань, а також місцевих органів влади за рахунок їх власних коштів або на громадських засадах. **Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 30.**
.004	**санитарно-гигиеническая экспертиза** *санітарно-гігієнічна експертиза* sanitary-hygienic examination	Експертиза, що з'ясовує відповідність об'єкта експертизи державним санітарним нормам і правилам, гігієнічним регламентам і нормативам. **ДСТУ 3038-95, п. 5.143**.
.005	**экологическая экспертиза** *екологічна експертиза* environmental impact assessment (EIA)	Вид науково-практичної діяльності спеціально вповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінюванні передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація та дія яких може негативно впливати або впливає на стан природного довкілля та здоров'я людей, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону природного довкілля, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, екологічне убезпечення. **Закон України "Про екологічну експертизу", ст. 1 m.**

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.006	**экологическая экспертиза на трубопроводном транспорте** *екологічна експертиза на трубопровідному транспорті* environmental impact assessment in pipeline transport	Державна екологічна експертиза, що проводиться в порядку, установленому законодавством України, із метою визначення екологічної безпеки під час розміщення, будівництва нових і реконструкції діючих об'єктів трубопровідного транспорту, а також під час їх експлуатації. **Закон України "Про трубопровідний транспорт", ст. 15.**
.007	**экологическая экспертиза проектов** *екологічна експертиза проектів* environmental impact assessment of designs	Аналіз, перевіряння та оцінювання передпланової, проектної та проектно-кошторисної документації на її відповідність правилам і вимогам охорони довкілля й раціонального природокористування з метою попередження можливих негативних впливів проектованих об'єктів на довкілля та забезпечення сприятливого його стану.
Э.017.000	**экспозиция** *експозиція* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* exposition	*[< лат. expositio — виклад, опис]* 1. Розміщення яких-небудь предметів для показу. 2. ***У фотографії —*** процес впливу світла на світлочутливий матеріал.
.001	**экспозиция склонов** *експозиція схилів* slopes exposition	Орієнтування схилів відносно сторін світу і до відповідно спрямованих у просторі процесів, у першу чергу — панівних вітрів. ***Примітка.*** Відкриті вітру схили називаються навітряними, а ті, що розташовані в тіні, — підвітряними.
Э.018.000	**экспорт** *експорт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові]* export, exportation	*[англ. export < лат. exporto — виношу, вивожу]* 1. Вивезення товарів, капіталу, цінних паперів, технологій та послуг за кордон для реалізації їх на зовнішньому ринку. 2. Загальна кількість або вартість товарів, вивезених із країни. 3. ***У системах оброблення інформації —*** збереження даних у форма-

		ті, що забезпечує можливість їхнього використання іншими програмами. ***Примітка.*** У більшості програм, зберігаючи документ, можна вибрати відповідний формат.
.001	**экспорт отходов** *експорт відходів* export of wastes, waste export	Будь-яке вивезення відходів за межі національної території з інших причин, ніж транзит. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
Э.019.000	**экспортер** *експортер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром; мн. -ри, -рів]* exporter	*[фр. exporteur < лат. exporto — вивожу]* Фізична чи юридична особа, що займається експортом.
.001	**экспортер отходов** *експортер відходів* exporter of waste	Будь-яка особа, яка перебуває під юрисдикцією країни експорту та здійснює експорт відходів. **"Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням", п. 1 m.**
Э.020.000	**экстрагент** *екстрагент* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* extractant	*[< лат. extraho — витягаю, вилучаю]* Селективний розчинник, який використовується для екстракції.
Э.021.000	**экстрагирование** *екстрагування* *[-ння, ор. -нням]* extracting	*[< лат. extraho — витягаю, вилучаю]* *Див.* Э.023.000 ЕКСТРАКЦІЯ.
Э.022.000	**экстракт** *екстракт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* extract	*[< лат. extractum — вилучене]* 1. ***У хімії —*** розчин цільового продукту в екстрагенті, одержаний у результаті екстракції. 2. ***У біології —*** згущена водна, спиртова або ефірна витяжка з рослинних чи тваринних тканин.
Э.023.000	**экстракция** *екстракція* *[-ії, ор. -ією]* extraction	*[< лат. extraho — витягаю, вилучаю]* Розділення суміші речовин на складові частини за допомогою розчинника, в якому вони розчиняються неод-

		наково. ***Примітка.*** Застосовують у хімічній, фармацевтичній, харчовій промисловості, для очищення стічних вод, які містять феноли, масла, органічні кислоти, іони металів тощо, а також для утилізації твердих відходів.
Э.024.000	**экстраполяция** *екстраполяція* *[-ії, ор. -ією]* extrapolation	*[лат. extra... — поза, зовні, крім + polio — пригладжую, обробляю]* 1. Відшукування на основі послідовності відомих значень функції інших її значень, що розташовані поза цим рядом. 2. Метод наукового дослідження, що полягає в поширенні висновків, одержаних зі спостереження над однією частиною явища, на іншу його частину.
Э.025.000	**эктосимбиоз** *ектосимбіоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* ectosymbiosis	*[< гр. ektos — поза, зовні + symbiosis — співжиття]* Форма симбіозу, за якої один з організмів розвивається на поверхні клітин іншого. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.39**.
Э.026.000	**электрод** *електрод* *[-да, д. -дові/-ду, ор. -дом, м. -ді/-дові; мн. -ди, -дів]* electrode	*[< гр. elektron — бурштин + hodos — дорога, шлях]* Деталь із струмопровідного матеріалу, призначена для здійснення контакту із середовищем, що має малу питому провідність. ***Примітка.*** Між двома електродами можуть існувати різниця потенціалів і електричний струм. **ДСТУ 2815-94, п. 4.48 m**.
.001	**графитовый электрод** *графітовий електрод* graphite electrode	Електрод, виготовлений з графіту та який застосовується для прискорення методів потенціометричного титрування.
.002	**индикаторный электрод** *індикаторний електрод* indicator electrode	Електрод, що застосовується в парі з електродами порівняння для вимірювання потенціалу системи, який змінюється протягом електрохімічної реакції.

.003	**насыщенный каломельный электрод** *насичений каломельний електрод* saturated calomel electrode	Ртутний електрод у насиченому розчині хлориду калію в присутності каломелі, який застосовується для всіх методів титрування як електрод порівняння.
.004	**окислительно-восстановительный электрод** *окисно-відновний електрод* redox electrode	Електрод з інертного електронного провідника (як правило, металу), який перебуває в контакті з розчином електроліту, що містить окиснену та відновлену форму одного й того самого хімічного елемента або сполуки.
.005	**стандартный электрод** *стандартний електрод* normal electrode, standard electrode	Електрод, потенціал якого дорівнює його стандартному електродному потенціалу.
.006	**электрод второго рода** *електрод другого роду* second class electrode	Електрод, потенціал якого визначається активністю аніона, що бере участь у встановленні електрохімічної рівноваги на поверхні електрода.
.007	**электрод первого рода** *електрод першого роду* first class electrode	Електрод, потенціал якого визначається активністю катіона, що бере участь у встановленні електрохімічної рівноваги на поверхні електрода.
.008	**электрод сравнения** *електрод порівняння* reference electrode, comparison electrode	Електрод, потенціал якого стабільний та відтворюваний, а електрохімічні реакції, що протікають на ньому, оборотні. ***Примітка.*** Використовується в електрохімії для вимірювання електродних потенціалів.
.009	**электрод третьего рода** *електрод третього роду* third class electrode	Електрод з металу, що контактує з двома розчинними солями, які перебувають у розчині електроліту, що має спільний катіон з більш розчинною сіллю.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Э.027.000	**электродиализ** *електродіаліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* electrodialysis	*[< гр. elektron — бурштин + dialysis — розпад, відокремлення]* Діаліз, що здійснюється під впливом електрорушійної сили, яка утворюється в розчині з обох боків мембран. ***Примітка.*** Є одним із методів очищення стічних вод.
Э.028.000	**электроемкость** *електромісткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* electrical intensity	*[< гр. elektron — бурштин + укр. місткість]* Техніко-економічний показник, що характеризує ефективність використання електричної енергії у виробництві.
.001	**электроемкость продукции** *електромісткість продукції* electrical intensity of products	Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, що дорівнює відношенню всієї споживаної за рік електричної енергії до річного обсягу продукції (робіт, послуг) у натуральному, умовному чи вартісному виразі, яка випускається (виконується, надається) підприємством, галузю. **ДСТУ 2804-94, п. 9.50 m**.
Э.029.000	**электрокоагуляция** *електрокоагуляція* *[-ії, ор. -ією]* electrocoagulation	*[< гр. elektron — бурштин + лат. coagulatio — згортання, згущення]* Коагуляція, що здійснюється шляхом електролізу з використанням розчинних сталевих і алюмінієвих анодів. ***Примітка.*** Є одним із методів очищення стічних вод, що містять високостійкі забруднення.
Э.030.000	**электролиз** *електроліз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* electrolysis	*[< гр. elektron — бурштин + lysis — розпад, розторгнення]* Хімічні реакції, що протікають під впливом електричного струму на електродах у розчинах і розплавах електролітів, а також у твердих електролітах.
Э.031.000	**электролизер** *електролізер* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]*	*[< гр. elektron — бурштин + lysis — розпад, розторгнення]* Апарат для проведення процесів анодного окиснення або катодного відновлення, електрокоагуляції, еле-

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	electrolyzer	ктрофлокуляції та електролізу. ***Примітка.*** Ці процеси протікають на електродах під час пропускання крізь середовище постійного електричного струму.
Э.032.000	**электролит** *електроліт* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* electrolyte	*[< гр. elektron — бурштин + lytos — розчинний]* Система, що має в рідинному або твердому стані іонну провідність.
.001	**сильный электролит** *сильний електроліт* strong electrolyte	Електроліт, ступінь дисоціації якого в розчинах лежить у межах від 0,3 до 1.
.002	**слабый электролит** *слабкий електроліт* weak electrolyte	Електроліт, ступінь дисоціації якого в розчинах менше 0,03.
.003	**электролит средней силы** *електроліт середньої сили* electrolyte of middle strength	Електроліт, ступінь дисоціації якого лежить у межах від 0,03 до 0,3.
Э.033.000	**электрон** *електрон* *[-на, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові; мн. -ни, -нів]* electron	*[гр. elektron — бурштин]* Стабільна елементарна частинка, що являє собою матеріальний носій найменшої маси та найменшого електричного заряду в природі (має негативний електричний заряд $1{,}6 \cdot 10^{-19}$ Кл і масу спокою $9{,}1 \cdot 10^{-31}$ кг).
.001	**π-электроны** *π-електрони* π-electrons	Електрони, що беруть участь в утворенні π-зв'язків.
.002	**валентные электроны** *валентні електрони* valence electrons	Неспарені електрони, які беруть участь в утворенні хімічного зв'язку.
Э.034.000	**электроотрицательность** *електронегативність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]*	*[< гр. elektron — бурштин + укр. негативність]* Умовна величина, що характеризує здатність атомів у хімічній сполуці притягувати до себе електрони.

	electronegativity	
Э.035.000	**электропроводность** *електропровідність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* electrical conduction	*[< гр. elektron — бурштин + укр. провідність]* Властивість речовини проводити під дією незмінного в часі електричного поля незмінний у часі електричний струм. **ДСТУ 2843-94, п. 51 m.**
Э.036.000	**электрофильтр** *електрофільтр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* electrofilter	*[< гр. elektron — бурштин + фр. filtre — фільтр]* Апарат для очищення газів від пилу та туману завдяки наданню частинкам дисперсної фази електричного заряду та подальшому осадженню їх у електричному полі.
Э.037.000	**электрофлокуляция** *електрофлокуляція* *[-ії, ор. -ією]* electroflocculation	*[< гр. elektron — бурштин + лат. flocculus — жмутик]* Флокуляція, що відбувається в процесі електролізу води. ***Примітка.*** Є одним із методів очищення стічних вод.
Э.038.000	**электрофлотация** *електрофлотація* *[-ії, ор. -ією]* electroflotation	*[< гр. elektron — бурштин + англ. floatation, букв. — плавання]* Флотація, що відбувається в процесі електролізу води. ***Примітка.*** Є одним з методів очищення стічних вод.
Э.039.000	**электрохимия** *електрохімія* *[-ії, ор. -ією]* electrochemistry	*[< гр. elektron — бурштин + лат. chemia, chymia — хімія]* Розділ фізичної хімії, в якому вивчається зв'язок між електричними та хімічними процесами. ***Примітка.*** У більш вузькому значенні в сучасній електрохімії досліджуються властивості систем, які мають іони, та процеси, які протікають на межі таких систем із металами.
Э.040.000	**электроэнергетика** *електроенергетика* *[-ики, д. і м. -иці, ор. -икою]* electric-power industry, electroenergetics	*[< гр. elektron — бурштин + energetikos — діяльний]* Галузь енергетики, що охоплює процеси виробництва, передавання, акумулювання, розподіляння електроенергії та її перетворення в інші види енергії. **ДСТУ 3440-96, п. 4.2 m**.

Э.041.000	**элемент** *елемент* *[-та (у конкретному значенні) /-ту (в абстрактному і збірному значеннях),* *д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові;* *мн. -ти, -тів]* element, cell, item, component	*[лат. elementum — стихія]* 1. Складова частина цілого. 2. Пристрій, виріб. 3. Неподільна одиниця множини.
.001	**биогенные элементы** *біогенні елементи* biogenic elements, nutrients	Елементи, необхідні для успішного протікання реакцій біохімічного окиснення, наприклад, у процесі очищення стічних вод.
.002	**гальванический элемент** *гальванічний елемент* galvanic cell	Хімічне джерело струму, яке складається з електродів і електроліту, уміщених в одну посудину, та призначене для одноразового чи багаторазового розряджання. **ДСТУ 2310-93, п. 2 m.**
.003	**радиоактивный элемент** *радіоактивний елемент* radioactive element	Хімічний елемент, який може піддаватися радіоактивному розпаду.
.004	**токсичные элементы** *токсичні елементи* toxic elements	Хімічні елементи (арсен, ртуть, олово, кадмій, свинець, цинк, залізо, мідь), які здатні нагромаджуватись у харчових продуктах та організмі людини та за певних концентрацій можуть викликати токсикози різного ступеня. **ДСТУ 2209-93, п. 109 m.**
.005	**фильтровальный элемент** *фільтрувальний елемент* filtering element	Робочий елемент фільтра, виготовлений з фільтрувальних матеріалів, під час пропускання через який фільтрованого середовища відбувається його очищення від завислих частинок. **ДСТУ 2357-94, п. 48 m.**
.006	**химический элемент** *хімічний елемент* chemical element	Тип атомів, що характеризується певним протонним числом. **ДСТУ 2439-94, п. 2.3**.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.007	**чувствительный элемент средства измерений** *чутливий елемент засобу вимірювань* sensing element of a measuring instrument	Частина першого у вимірювальному колі перетворювального елемента, що перебуває під безпосереднім впливом вимірювальної величини. **ГОСТ 16263-70, п. 6.4**.
.008	**щелочноземельный элемент** *лужноземельний елемент* alkali-earth element	*Див.* М.028.002 лужноземельний МЕТАЛ.
.009	**щелочной элемент** *лужний елемент* alkali element	*Див.* М.028.003 лужний МЕТАЛ.
Э.042.000	**элюирование** *елюювання* *[-ння, ор. -нням]* elution	*[< лат. eluo — вимиваю]* Процес видалення під час оброблення розчинником компонентів, адсорбованих сорбентом або які є його складовою частиною.
.001	**элюирование бензола** *елюювання бензолу* elution of benzene	Процес вилучення бензолу розчинником після адсорбції його на нерухомій фазі в процесі газохроматографічного визначення компонента в паливі.
Э.043.000	**эмбриология** *ембріологія* *[-ії, ор. -ією]* embryology	*[< гр. embryon — зародок + logos — слово, учення]* Наука, що вивчає зародковий (ембріональний) розвиток організмів.
Э.044.000	**эмиссия** *емісія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* emission, radiation, issue	*[< лат. emissio — випуск, випромінювання]* ***У техніці —*** випускання електронів, іонів та інших частинок нагрітими тілами або тілами, на які впливають зовнішні електричні, електромагнітні поля або потоки швидких частинок.
Э.045.000	**эмульгатор** *емульгатор* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* emulsifier	*[< фр. emulsion < лат. emulgeo — дою, видоюю]* 1. Агент, що полегшує емульгування та надає емульсіям стійкість. 2. Апарат, в якому проводять емульгування.

Э.046.000	**эмульгирование** *емульгування* *[-ння, ор. -нням]* emulsification	*[< фр. emulsion < лат. emulgeo — дою, видоюю]* Диспергування з метою одержання емульсії.
Э.047.000	**эмульсия** *емульсія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* emulsion	*[< фр. emulsion < лат. emulgeo — дою, видоюю]* Рідина, яка містить краплинки іншої рідини, що не розчинюються.
Э.048.000	**эндосимбиоз** *ендосимбіоз* *[-зу, д. -зові/-зу, ор. -зом, м. -зі/-зові]* endosymbiosis	*[< гр. endon — усередині + symbiosis — співжиття]* Форма симбіозу, за якої один з організмів розвивається всередині клітини іншого. **ДСТУ 2881-94, додаток А, п. А.40**.
Э.049.000	**энергия** *енергія* *[-ії, ор. -ією]* energy, power	*[гр. energeia — діяльність]* 1. Загальна міра різних форм руху матерії. 2. Фізична величина, що характеризує рух матерії (одиниця в СІ — джоуль, Дж). 3. ***Для електроенергетики —*** електрична чи теплова енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики та є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу. **Закон України "Про електроенергетику", ст. 1 m.**
.001	**первичная энергия** *первинна енергія* primary energy	Енергія, що міститься в паливно-енергетичних ресурсах. **ДСТУ 2420-94, п. 1.8**.
.002	**подведенная энергия** *підведена енергія* admitted energy	Енергія, підведена до енергетичного об'єкта. **ДСТУ 2420-94, п. 1.10 m**.
.003	**полезная энергия** *корисна енергія* useful energy	Енергія, безпосередньо використана для виконання певної роботи. **ДСТУ 2420-94, п. 1.11**.
.004	**преобразованная энергия** *перетворена енергія* converted energy	Енергія, що здобувається в процесі перетворення первинної енергії. **ДСТУ 2420-94, п. 1.9**.
.005	**химическая энергия** *хімічна енергія*	Енергія, що утримує разом певну кількість атомів, іонів, молекул.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	chemical energy	
.006	**энергия активации** *енергія активації* activation energy	Енергія, необхідна для послаблення зв'язків у молекулах реагентів для того, щоб почалася реакція.
.007	**энергия Гиббса** *енергія Гіббса* Gibbs energy	Функція стану термодинамічної системи, яка являє собою різницю між ентальпією та добутком ентропії на абсолютну температуру.
.008	**энергия гидратации** *енергія гідратації* hydration energy	Енергія, яка виділяється в процесі утворення зв'язків між молекулами розчинника та розчиненої речовини.
Э.050.000	**энергоемкость** *енергомісткість* *[-кості, д. і м. -кості, ор. -кістю]* energy-intensity	*[< гр. energeia — діяльність + укр. місткість]* Техніко-економічний показник, що характеризує ефективність використання енергії у виробництві. ***Примітка.*** Окремими складниками енергомісткості є електромісткість і тепломісткість.
.001	**энергоемкость валового внутреннего продукта** *енергомісткість валового внутрішнього продукту* energy-intensity of gross domestic product	Величина, що дорівнює відношенню споживаних протягом року паливно-енергетичних ресурсів, перерахованих в умовне паливо, до валового внутрішнього продукту за той самий час. **ДСТУ 2420-94, п. 2.7 m**.
.002	**энергоемкость валового национального продукта** *енергомісткість валового національного продукту* energy-intensity of gross national product	Величина, що дорівнює відношенню споживаних протягом року паливно-енергетичних ресурсів, перерахованих в умовне паливо, до валового національного продукту за той самий час. **ДСТУ 2420-94, п. 2.7 m**.
.003	**энергоемкость национального дохода** *енергомісткість*	Величина, що дорівнює відношенню споживаних протягом року паливно-енергетичних ресурсів, перерахованих в умовне паливо, до національ

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	національного прибутку energy-intensity of national income	ного доходу за той самий час. **ДСТУ 2420-94, п. 2.7 m**.
.004	**энергоемкость продукции** *енергомісткість продукції* energy-intensity of products	Техніко-економічний показник досконалості продукції (робіт, послуг) та ефективності виробництва, що дорівнює відношенню всієї споживаної протягом року енергії (у перерахунку на первинну енергію) до річного обсягу продукції (робіт, послуг) у натуральному, умовному чи вартісному виразі, який випускається (виконується, надається) підприємством, галуззю. **ДСТУ 2420-94, п. 2.6 m**.
Э.051.000	**энергоноситель** *енергоносій* *[-ію, д. -ієві/-ію, ор. -ієм, м. -ії/-ію; мн. -ії, -іїв]* energy carrier	*[< гр. energeia — діяльність + укр. носій]* Речовина різних агрегатних станів (тверда, рідинна, газоподібна) чи іншої форми матеріального середовища (плазма, поле, випромінювання тощо), нагромаджена енергія якої може бути використана. **ДСТУ 2420-94, п. 1.14 m**.
Э.052.000	**энергосбережение** *енергоощадність* *[-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* energy saving	*[< гр. energeia — діяльність + укр. ощадність]* Діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів у народному господарстві та яка реалізується з використанням технічних, економічних і правових методів. **ДСТУ 2420-94, п. 1.1 m**.
Э.053.000	**энергоснабжение** *енергопостачання* *[-ння, ор. -нням]* supply of energy	*[< гр. energeia — діяльність + укр. постачання]* Забезпечення споживачів енергією, технічні та економічні показники якої (частота, напруга, неперервність, максимум навантаження, пункт живлення, тариф) відповідають рекоме-

		ндованим вимогам. **ДСТУ 3440-96, п. 4.9 m**.
Э.054.000	**энзим** *ензим* *[-му, д. -мові/-му, ор. -мом, м. -мі/-мові]* enzyme	*[нім. Enzyme < гр. en — в, на + syme — закваска]* *Див.* Ф.007.000 ФЕРМЕНТ.
Э.055.000	**энзимология** *ензимологія* *[-ії, ор. -ією]* enzymology	*[< нім. Enzyme — ензим + гр. logos — слово, учення]* Наука, що вивчає ферменти.
Э.056.000	**энтальпия** *ентальпія* *[-ії, ор. -ією]* enthalpy	*[гр. enthalpo — нагріваю]* Функція стану термодинамічної системи за незалежних параметрів ентропії та тиску. ***Примітка.*** За постійного тиску приріст ентальпії дорівнює кількості теплоти, наданій системі.
.001	**удельная энтальпия вдыхаемого воздуха** *питома ентальпія вдихуваного повітря* specific enthalpy of inhaled air	Ентальпія одиниці маси повітря (дихального газу), що проходить через лицеву частину дихального апарата під час вдиху. ***Примітка.*** Обчислюється за значеннями температури, виміряної сухим і вологим термометрами. **ДСТУ 2299-93, п. 6.12 m**.
Э.057.000	**энтомология** *ентомологія* *[-ії, ор. -ією]* entomology	*[< гр. entomon — комаха + logos — слово, учення]* Розділ зоології, що вивчає комах.
Э.058.000	**энтропия** *ентропія* *[-ії, ор. -ією]* entropy	*[< гр. en — в, на + trope — поворот, зміна, перетворення]* 1. Фізична величина, яка характеризує тепловий стан тіла або системи тіл (одиниця в СІ — джоуль на кельвін, Дж/К). 2. Міра невизначеності. 3. Функція стану термодинамічної системи, що характеризує напрямок протікання процесу теплообміну між системою та зовнішнім середовищем, а також напрямок протікання спонтанних процесів у замкнутій сис-

		темі.
Э.059.000	**эпидемиология** *епідеміологія* *[-ії, ор. -ією]* epidemiology	*[< лат. epidemia — епідемія + гр. logos — слово, учення]* Розділ медицини, що вивчає причини виникнення та поширення епідемій і розробляє заходи з їх попередження та боротьби з ними.
.001	**неинфекционная эпидемиология** *неінфекційна епідеміологія* noninfectious epidemiology	*Див.* Э.059.002 ЕПІДЕМІОЛОГІЯ довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 4.14 m**.
.002	**эпидемиология окружающей среды** *епідеміологія довкілля* environmental epidemiology	Вивчення стану здоров'я населення у зв'язку із забрудненням довкілля. **ДСТУ 3038-95, п. 4.14 m**.
Э.060.000	**эпидемия** *епідемія* *[-ії, ор. -ією; мн. -ії, -ій]* epidemic	*[лат. epidemia < гр. epidemos — поширений у народі]* Масове поширення інфекційної хвороби в певній місцевості.
Э.061.000	**эпизоотия** *епізоотія* *[-ії, ор. -ією]* epizooty	*[< гр. epi — на, над, при, після + zoon — тварина]* Поширення інфекційної хвороби тварин на значній території.
Э.062.000	**эпифитотия** *епіфітотія* *[-ії, ор. -ією]* epiphytoty	*[< гр. epi — на, над, при, після + phiton — рослина]* Поширення інфекційної хвороби рослин на значній території.
Э.063.000	**этан** *етан* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* ethane C_2H_6	*[< гр. aither — ефір, гірське повітря]* Насичений вуглеводень, погано розчинний у воді газ. ***Примітка.*** Компонент природного газу.
Э.064.000	**этап** *етап* *[-пу, д. -пові/-пу, ор. -пом, м. -пі/-пові; мн. -пи, -пів]* step, stage	*[фр. etape — перегін, перехід]* Окремий момент розвитку чого-небудь.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

.001	**биологический этап рекультивации земель** *біологічний етап рекультивації земель* biological stage of land reclamation	Етап рекультивації земель, який уміщує комплекс агротехнічних і фітомеліоративних заходів із відновлення родючості порушених земель. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 53.**
.002	**технический этап рекультивации земель** *технічний етап рекультивації земель* technical stage of land reclamation	Етап рекультивації земель, який містить їх підготування для подальшого цільового використання в народному господарстві. ***Примітка.*** До технічного етапу належить розміщення, формування схилів, зняття, транспортування та нанесення ґрунтів і родючих порід на рекультивовані землі, за необхідності — докорінна меліорація, будівництво доріг, спеціальних гідротехнічних споруд і т.ін. **ГОСТ 17.5.1.01-83, п. 41.**
Э.065.000	**этилен** *етилен* *[-ну, д. -нові/-ну, ор. -ном, м. -ні/-нові]* ethylene C_2H_4	*[< гр. aither — гірське повітря + hyle — матерія]* Найпростіший алкен, розчинний у воді газ, що застосовується як сировина для органічного синтезу, як засіб для прискорення визрівання плодів і т.ін.
Э.066.000	**эффект** *ефект* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн. -ти, -тів]* effect	*[лат. effectus — виконання, дія < effecio — дію, виконую]* 1. Досягнутий результат творчої або виробничої діяльності (роботи) у його матеріальному, грошовому, соціальному виразі. 2. Явище. 3. Результат, наслідок яких-небудь заходів, дій.
.001	**бластомогенный эффект** *бластомогенний ефект* blastomatosis	Ефект виникнення, нарощення пухлини.
.002	**общий экономический эффект от выполнения**	Економічний ефект, отриманий суспільством від скорочення захворюваності населення і який складається: — із попередження втрат чистої про

	мероприятий по защите окружающей среды *загальний економічний ефект від виконання заходів захисту довкілля* cumulative economic effect of fulfillment of environmental measures	дукції за період хвороби працівників, які зайняті у сфері матеріального виробництва; — із скорочення суми виплат з фондів соціального страхування за період тимчасової та постійної непрацездатності робітникам і службовцям, які захворіли з причини, пов'язаної із забрудненням довкілля; — із скорочення витрат у сфері охорони здоров'я на лікування працівників від хвороб, викликаних забрудненням довкілля.
.003	**стохастические радиационные эффекты** *стохастичні радіаційні ефекти* stochastic radiation effects	Віддалені наслідки опромінювання людини, імовірність появи яких залишається за будь-яких малих доз іонізаційного випромінювання та зростає зі збільшенням дози. **ДСТУ 3038-95, п. 5.94 m**.
.004	**суммарный тепловой эффект растворения** *сумарний тепловий ефект розчинення* summary thermal effect of dissolution	Сума енергетичних змін, яка складається з енергії руйнування хімічних зв'язків у процесі розчинення речовини та енергії утворення зв'язків у процесі сольватації.
.005	**суммарный токсический эффект** *сукупний токсичний ефект* additive effect	Токсичний ефект дії кількох отрут. **ДСТУ 3928-99, п. 3.46 m**.
.006	**тепловой эффект химической реакции** *тепловий ефект хімічної реакції* thermal effect of chemical reaction	Кількість енергії, яка виділяється або поглинається під час хімічної реакції.
.007	**токсический эффект** *токсичний ефект* toxic effect	Результат впливу отрути на водний організм. **ДСТУ 3928-99, п. 3.12 m**.
.008	**экологический эффект**	Система показників, що відбивають зменшення антропогенного наванта-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	энергосбережения *екологічний ефект енергоощадності* ecological effect of energy conservation	ження на довкілля, зумовлене енергоощадністю. **ДСТУ 2420-94, п. 2.16 m**.
.009	**экономический эффект энергосбережения** *економічний ефект енергоощадності* economic effect of energy saving	Система вартісних показників, що відбивають прибутковість (чи збитковість) заходів щодо енергоощадності. **ДСТУ 2420-94, п. 2.16**.
Э.067.000	**эффективность** *ефективність [-ності, д. і м. -ності, ор. -ністю]* effectiveness, efficiency	*[< лат. effectivus — діяльний, творчий]* Характеристика якого-небудь об'єкта (пристрою, процесу, заходу, виду діяльності), що відображає його суспільну корисність, продуктивність та інші позитивні якості. ***Примітка.*** Як правило, розрізняють технічну та економічну ефективність.
.001	**абсолютная эффективность** *абсолютна ефективність* absolute efficiency	Економічна ефективність, що оцінюється співвідношенням одержаного ефекту та всієї суми витрат.
.002	**защитная эффективность средств индивидуальной защиты** *захисна ефективність засобів індивідуального захисту* protective efficiency of individual protection means	Здатність засобів індивідуального захисту охороняти працівника від впливу небезпечного та шкідливого виробничого чинника. **ГОСТ 23255-78, приложение, п. 12.**
.003	**народнохозяйственная эффективность** *народногосподарська ефективність* economic efficiency	Економічна ефективність, що оцінюється співвідношенням кінцевого народногосподарського ефекту та зумовлених ним народногосподарських витрат.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

		Примітка. Основою оцінки є інтереси держави.
.004	**сравнительная эффективность** *порівняльна ефективність* comparative efficiency	Економічна ефективність, що оцінюється різницею між порівнюваними абсолютними показниками економічного ефекту, що обчислюється в різних варіантах.
.005	**экономическая эффективность** *економічна ефективність* cost-effectiveness, economic effectivity	Показник певного об'єкта (пристрою, процесу, заходу або виду діяльності), який визначається співвідношенням сукупності витрат і прибутків на (від) реалізацію (-ції) зазначених пристрою, процесу, заходу, виду діяльності. ***Примітка.*** Розрізняють народногосподарську, абсолютну та порівняльну економічну ефективність.
Э.068.000	**ЭХЗ** *ЕХЗ* *[невідм.]*	*Див.* 3.025.008 електрохімічний ЗАХИСТ.
	Я	
Я.001.000	**яд** *отрута* *[-ти, ор. -тою; мн. -ти, -т]* poison, toxin	Хімічна сполука або суміш речовин, вплив невеликої кількості якої на живу істоту суттєво порушує її функціонування аж до повного припинення життєвої діяльності. ***Примітка. В екології —*** отрути (токсичні речовини) відносяться до категорії небезпечних речовин і визначають небезпечний вид діяльності людини за їх граничних кількостей 500 — 200 тонн. **"Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий", додаток I.**
.001	**промышленный яд** *промислова отрута* industrial poison	Отрута, що використовується в промисловості.
Я.002.000	**ядохимикат** *отрутохімікат* *[-ту, д. -тові/-ту, ор. -том, м. -ті/-тові; мн.*	*[< укр. отрута + нім. Chemikalien — хімікат]* Загальна назва пестицидів та гербіцидів.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

	-ти, -тів] pesticide	
Я.003.000	**ядро** *ядро* *[ядра; мн. ядра, ядер]* kernel, core, nucleus	Центральна частина структури.
.001	**атомное ядро** *атомне ядро* atomic nucleus	Центральна позитивно заряджена частина атома, яка складається з протонів та нейтронів і в якій зосереджена його маса.
.002	**ядро Земли** *ядро Землі* Earth core, nucleus of the Earth	Центральна (внутрішня) геосфера з радіусом близько 3500 км, складена речовиною високої густини, яка перебуває під впливом високих температур і тиску. ***Примітка.*** Розрізняють зовнішнє (рідинне) та внутрішнє (тверде) ядро.
Спеціальні символи		
p.001.000	**pH** *pH* *[невідм.]* pH value	*Див.* П.064.001 водневий ПОКАЗНИК.
p.002.000	**pH-метр** *pH-метр* *[-ра, д. -рові/-ру, ор. -ром, м. -рі/-рові; мн. -ри, -рів]* pH-meter	*[< гр. metron — міра]* Потенціометричний аналізатор, що вимірює концентрацію водневих іонів, які характеризують ступінь лужності або кислотності хімічного або біологічного об'єкта.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ

pH р.001.000
pH-метр р.002.000
π-електрони Э.033.001
π-зв'язок С.019.001

А

абіотичне середовище С.078.001
абіотичний складник довкілля С.068.001
абіотичний чинник довкілля Ф.003.001
абсолютна вологість В.032.001
абсолютна вологість газу В.032.003
абсолютна вологість повітря В.032.002
абсолютна ефективність Э.067.001
абсолютна похибка вимірювання П.056.001
абсолютна чутливість засобу вимірювань Ч.007.001
абсолютне вимірювання И.008.001
абсолютний тиск Д.001.001
абсорбат А.001.000
абсорбент А.002.000
абсорбер А.003.000
абсорбтив А.004.000
абсорбційна ємність Е.003.001
абсорбційний метод аналізу М.033.001
абсорбціометричний аналізатор А.048.001
абсорбція А.005.000
аварійна вентиляція В.008.001
аварійна протидимова вентиляція В.008.002
аварійна техніка Т.015.001
аварійне забруднення З.008.001
аварія А.006.000
аварія на промисловому підприємстві А.006.001
авіаційна газова турбіна Т.042.001
авіаційний бензин Б.017.001
автоматизована система С.038.001
автоматизована система керування С.038.003
автоматизована система керування водоохоронним комплексом С.038.004
автоматизована система контролю якості води С.038.002
автоматична установка пожежогасіння У.023.001
автомобільна газонаповнювальна компресорна станція С.087.001
автомобільний бензин Б.017.002
автономна пилотяжна установка У.023.002
автономний дихальний апарат А.066.001
авторегуляція А.007.000
авторегуляція природних систем і процесів А.007.001
автотроф А.008.000
автотрофія А.009.000
автотрофні організми О.048.001
агент А.010.000
АГНКС А.011.000
агрегат А.012.000
агрегатний стан речовини С.069.001
агресивне середовище С.078.002
агролісомеліорація А.013.000
агротехніка А.014.000
агрохімікат А.015.000
агрохімічне обстеження О.015.001
агрохімічний паспорт земельної ділянки П.016.001
агрохімія А.016.000
адаптація А.017.000
адаптація організму А.017.001
адаптивність А.018.000
адаптивність мікроорганізмів А.018.001
адміністративна відповідальність О.061.001
адсорбат А.019.000
адсорбент А.020.000
адсорбовність А.021.000
адсорбтив А.022.000
адсорбційна активність А.030.001
адсорбційна ємність Е.003.002
адсорбційні індикатори И.022.001
адсорбція А.023.000
аератор А.086.000
аерація А.087.000
аерація води А.087.001
аерація стічних вод А.087.002
аероб А.088.000
аеробіосфера А.089.000
аеробна стабілізація мулу С.080.001

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

аеробний процес очищення стічних вод П.130.002
аеробні бактерії Б.006.002
аерозоль А.090.000
аеротенк А.091.000
азот А.024.000
азотиста кислота К.025.001
азотна кислота К.025.002
азотовмісна речовина В.013.001
азотфіксація А.025.000
акваметрія А.026.000
акваторія А.027.000
акредитація А.028.000
активатор А.029.000
активна речовина пестициду В.013.010
активний мул И.010.001
активний стан С.069.002
активність А.030.000
активність нуклідa А.030.002
активоване вугілля У.006.001
акустичне навантаження Н.002.001
алелопатія А.035.000
аліквотна частина Ч.003.001
аліфатичний вуглеводень У.003.001
алкаліметрія А.031.000
алкалоїд А.032.000
алкан А.033.000
алкен А.034.000
альфа-випромінювання А.036.000
альфа-частинка А.037.000
алюмінат А.038.000
алюміній А.039.000
алюмосилікат А.040.000
аменсалізм А.041.000
аміак А.044.000
аміногрупа А.042.000
амінокислота А.043.000
амоній А.045.000
амонійний азот А.024.001
аморфний стан речовини С.069.003
амфотерна сполука С.056.001
амфотерність А.046.000
анаероб А.050.000
анаеробний процес очищення стічних вод П.130.001
анаеробні бактерії Б.006.001
аналіз А.047.000
аналіз небезпечної діяльності А.047.001
аналіз ризику промислової аварії А.047.002
аналіз складу речовини А.047.003
аналізатор А.048.000
аналізатор багатокомпонентних сумішей А.048.003
аналізатор газу А.048.002
аналітична хімія Х.008.001
аналітичні ваги В.012.001
аналоговий вимірювальний прилад П.100.001
анатомія А.049.000
ангідрид А.051.000
анізотропія А.052.000
анізотропна речовина В.013.002
аніон А.053.000
анод А.054.000
антагонізм А.055.000
антагонізм пестициду А.055.001
антибіотик А.056.000
антидот А.057.000
антиокисник А.058.000
антиоксидант А.059.000
антипірен А.060.000
антисептик А.061.000
антифриз А.062.000
антропо... А.063.000
антропогенна мікробна сукцесія С.105.001
антропогенне забруднення атмосфери З.008.002
антропогенне навантаження Н.002.002
антропогенний вплив на ландшафт В.056.001
антропогенний ландшафт Л.002.001
антропогенний стрес С.098.001
антропогенний чинник довкілля Ф.003.002
антропоекоіндикатор А.065.000
антропосфера А.064.000
апарат А.066.000
апаратура А.067.000
арбітражний суд С.104.001
аргон А.068.000
ареал А.069.000
ареометр А.070.000
арматура А.071.000
аромат А.072.000
ароматичний вуглеводень У.003.002
ароматичні системи С.038.005

ароматичність А.073.000
арсен М.078.000
артезіанський колодязь К.044.001
АС А.074.000
асимілювальна спроможність водного об'єкта С.076.001
АСК А.078.000
АСК ВК А.078.001
аспект А.075.000
аспіратор А.076.000
аспіраційний пристрій У.025.001
астат А.077.000
атестація А.081.000
атестація робочого місця А.081.001
атмосфера А.079.000
атмосферне повітря В.057.001
атмосферний тиск Д.001.002
атмосферостійка вогнезахисна речовина В.013.003
атом А.080.000
атомна одиниця маси Е.001.001
атомне угруповання Г.062.001
атомне ядро Я.003.001
аудит А.082.000
аудит системи керування довкіллям А.082.001
аудитор А.083.000
аутекологія А.084.000
ацидиметрія А.085.000
ациклічний вуглеводень У.003.003

Б

багатопараметричний аналізатор А.048.007
багатоточковий аналізатор А.048.008
база Б.001.000
базовий моніторинг М.062.001
бактерицид Б.005.000
бактеріальне вилуговування В.082.001
бактеріологія Б.002.000
бактеріонейстон Б.003.000
бактеріопланктон Б.004.000
бактерія Б.006.000
баланс Б.007.000
баланс вторинних енергетичних ресурсів Б.007.001
баня Б.008.000
барботаж Б.009.000
барботер Б.010.000
барботування Б.011.000
барвник К.076.000
барометричний тиск Д.001.003
басейн Б.012.000
батометр Б.013.000
безпека Б.014.000
безпека довкілля Б.014.003
безпека населення Б.014.002
безпека праці Б.014.005
безпека у надзвичайних ситуаціях Б.014.001
безперервна дія Д.018.008
безпечна речовина В.013.004
безпечність Б.014.000
безпечність промислової продукції Б.014.004
безповоротне водоспоживання В.047.001
бекерель Б.015.000
бензин Б.017.000
бензин-розчинник Б.018.000
бензол Б.019.000
бентосні мікроорганізми М.042.001
бер Б.064.000
бета-випромінювання Б.020.000
бета-частинка Б.021.000
б'єф Б.063.000
білковий азот А.024.002
білок Б.016.000
бімолекулярна реакція Р.034.001
біоакумуляція Б.022.000
біогаз Б.023.000
біогенні елементи Э.041.001
біогеохімія Б.024.000
біогеоценоз Б.025.000
біогеоценологія Б.026.000
біодеградація Б.027.000
біоелектрохімія Б.046.000
біоенергетика Б.047.000
біоіндикатор Б.028.000
біоіндикація Б.029.000
біокаталізатор Б.030.000
біологічна катастрофа К.017.001
біологічна меліорація М.018.001
біологічна меліорація водного об'єкта М.018.002
біологічна небезпечність продукції О.043.001
біологічна плівка П.044.001

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

біологічна рекультивація земель Р.052.001
біологічне очищення стічних вод О.077.001
біологічний еквівалент рентгену Э.009.001
біологічний етап рекультивації земель Э.064.001
біологічний інгібітор И.019.001
біологічний каталізатор К.016.001
біологічний метод очищення стічних вод М.033.002
біологічний моніторинг М.062.002
біологічний ставок П.131.001
біологічний фільтр Ф.009.001
біологічні чинники небезпеки Ф.003.003
біологічно активна речовина В.013.005
біологічно небезпечне підприємство П.098.001
біологія Б.031.000
біомаса Б.032.000
біопестицид Б.033.000
біореактор Б.034.000
біосинтез Б.035.000
біосорбція Б.036.000
біосфера Б.037.000
біосферний заповідник З.019.001
біота Б.038.000
біотест Б.039.000
біотест дезінфекції Б.039.001
біотехнологія Б.040.000
біотичний складник довкілля С.068.002
біотичний чинник довкілля Ф.003.004
біотоп Б.041.000
біотрансформація Б.042.000
біофільтр Б.043.000
біохімічне споживання кисню в стічних водах П.086.001
біохімія Б.044.000
біоценоз Б.045.000
благополуччя Б.048.000
бластомогенний ефект Э.066.001
блок Б.049.000
блок автоматичного титрування Б.049.001
блок знепилення Б.049.002
бокс Б.050.000
болото Б.052.000
бомба Б.053.000
бонітет Б.054.000
ботаніка Б.055.000
ботанічний сад С.001.001
бракована продукція П.116.001
браконьєрство Б.057.000
бродіння Б.058.000
бром Б.059.000
брудомісткість Г.064.000
брудомісткість фільтра Г.064.001
брунька П.089.000
брунькування П.090.000
брутто-формула Б.060.000
БСК Б.056.000
будівельні матеріали М.012.005
бура Б.062.000
бурова свердловина С.042.001
буферна ємність екосистеми Е.003.003
буферна зона З.035.001
буферний розчин Р.022.001
бюкс Б.065.000
бюретка Б.066.000

В

ваги В.012.000
вагова частка Д.054.001
ваговий аналіз А.047.004
ваговий метод аналізу М.033.003
важкий метал М.028.001
важкогорюча речовина В.013.046
вакуум-насос В.001.000
вакуум-фільтр В.002.000
вакуумметр В.003.000
вакуумний насос Н.010.001
валентні електрони Э.033.002
валентність В.004.000
валове відкрите розроблення Р.014.001
вапно И.004.000
вапнування И.003.000
вапнування води И.003.001
вата В.005.000
вбудований вентиляційний канал К.008.002
вегетація В.006.000
велика пожежа П.058.001
велике існуюче стаціонарне джерело забруднення атмосфери оксидом азоту И.039.015
велике нове стаціонарне джерело забруднення атмосфери оксидом азоту И.039.014

величина В.007.000
величина абсорбції В.007.001
величина адсорбції В.007.002
величина сорбції В.007.003
вентиляційна шахта Ш.001.001
вентиляційне обладнання О.010.001
вентиляційний канал К.008.001
вентиляційно-витяжний агрегат А.012.001
вентиляційно-припливний агрегат А.012.002
вентиляція В.008.000
вертикаль В.010.000
верхів'я В.011.000
верхів'я річки В.011.001
верхній б'єф Б.063.001
верхня концентраційна межа вибуховості П.096.001
верхня концентраційна межа поширення полум'я П.096.002
верхня мантія М.008.001
верхня межа спалахування П.096.003
вибіркова дія Д.018.002
вибірковість И.002.000
вибірковість вимірювання шкідливої речовини И.002.001
вибух В.017.000
вибухобезпека В.018.000
вибухова речовина В.013.007
вибухозахист В.019.000
вибухонебезпека В.020.000
вибухонебезпечна зона З.035.002
вибухонебезпечна концентрація К.067.001
вибухонебезпечна речовина В.013.006
вибухонебезпечна суміш С.050.001
вибухонебезпечне місце М.024.001
вибухонебезпечне середовище С.078.003
вибухонебезпечний газ Г.001.001
вибухонебезпечні роботи Р.001.001
вибухопожежонебезпечне приміщення П.074.001
вид В.023.000
видалення У.007.000
видалення відходів У.007.001
виділення В.073.000
виділення діоксиду вуглецю В.073.001
викид В.072.000
викид речовини в атмосферу В.072.002
викидання В.072.000
викиди автотранспортного засобу В.072.003
викидне повітря В.057.003
використання И.037.000
використання вторинної сировини И.037.001
вилуговування В.082.000
вилучення У.007.000
вимивання В.075.000
вимивання домішки з атмосфери В.075.001
вимір И.008.000
вимірювальний перетворювач П.099.001
вимірювальний прилад П.100.002
вимірювання И.008.000
вимога Т.035.000
вимоги безпеки праці Т.035.005
виморожування В.074.000
виникнення В.060.000
виникнення пожежі В.060.001
випадання В.076.000
випадання домішки з атмосфери В.076.001
випарна чашка Ч.004.001
випаровування И.036.000
випарювання В.077.000
випромінювання И.006.000
випуск В.078.000
випуск стічних вод В.078.001
виріб И.005.000
вирівнювальна склянка С.043.004
виробник П.119.000
виробник відходів П.119.001
виробник радіоактивних відходів П.119.002
виробнича санітарія С.009.001
виробнича шкідливість В.067.001
виробничо зумовлені захворювання З.002.003
виснаження И.040.000
виснаження вод И.040.001
високомолекулярні сполуки С.056.002
високооктановий бензин Б.017.004
високочастотне випромінювання И.006.001
висолювання В.079.000
витікання У.027.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

витікання метану У.027.001
витіснювальний газ Г.001.002
витрата Р.026.000
витрати З.023.000
витратомір Р.028.000
витрачання Р.027.000
витяжна вентиляція В.008.003
витяжний агрегат А.012.003
витяжний зонт З.038.001
вихід В.081.000
вихід продуктів реакції В.081.001
вихлоп В.080.000
вихлопний патрубок П.020.001
вихлопні гази Г.001.003
Вищий арбітражний суд України С.104.002
вібраційна хвороба Б.051.001
вібрація В.021.000
віброзбезпека В.022.000
відбирання О.058.000
відбирання проб О.058.001
відбір О.058.000
відвал О.059.000
відвалоутворення О.060.000
відгін О.062.000
відкладення О.064.000
відкрите розроблення Р.014.002
відмова О.063.000
відновлення В.066.000
відновна здатність речовини С.076.002
відновник В.065.000
відносини О.065.000
відносна атомна маса М.011.004
відносна вологість В.032.008
відносна вологість газу В.032.010
відносна вологість повітря В.032.009
відносна густина П.051.001
відносна густина газу П.051.002
відносна густина рідини П.051.003
відносна похибка вимірювання П.056.003
відносна чутливість засобу вимірювань Ч.007.002
відносне вимірювання И.008.003
відокремлення Р.010.000
відповідальність О.061.000
відповідальність за шкоду довкіллю О.061.004
відпрацьована продукція П.116.005
відпрацьовані гази Г.001.011
відпрацьовані гази двигуна автотранспортного засобу Г.001.012
відсмоктувальне обладнання О.010.004
відсмоктувальний бокс Б.050.001
відсоткова концентрація К.067.019
відстійна вода В.035.015
відстійник О.068.000
відстійник для очищення води О.068.003
відстоювання О.067.000
відтворення В.064.000
відтворення природних ресурсів В.064.001
відходи О.069.000
відходи виробництва О.069.007
відходи споживання О.069.006
вік В.061.000
вік активного мулу В.061.001
віскозиметр В.024.000
вітрове навантаження Н.002.003
вклад В.026.000
власник В.031.000
С.053.000
власник відходів С.053.001
властивість С.018.000
властивості води С.018.003
вловлювач Л.015.000
вміст С.055.000
ВМР В.034.000
внесок В.016.000
внутрішній відвал О.059.002
внутрішньовиробничій баланс сировини Б.007.002
внутрішня небезпечність продукції О.043.003
вогневі роботи Р.001.003
вогнегасна здатність С.076.004
вогнегасна речовина В.013.024
вогнегасник О.024.000
вогнезахисна речовина В.013.023
вогнезахист О.022.000
вогнестійкість О.023.000
вода В.035.000
водень В.049.000
водне право П.092.001
водневий зв'язок С.019.002
водневий показник П.064.001
водний аміак А.044.001
водний кадастр К.002.001

водний об'єкт О.018.001
водний режим Р.045.001
водний фонд України Ф.022.001
водні ресурси Р.057.001
водні ресурси загальнодержавного значення Р.057.003
водні ресурси місцевого значення Р.057.002
водність В.036.000
водовипускна споруда С.061.001
водовід В.037.000
водовідведення В.041.000
водогосподарська система С.038.007
водогосподарський баланс Б.007.003
водогосподарський комплекс К.052.002
водогосподарський ландшафт Л.002.002
водозабір В.039.000
водозабір променевого типу С.061.009
водозабірна споруда С.061.002
водозабірний шахтовий колодязь К.044.002
водозбір В.050.000
водозбірний басейн Б.012.001
водозбірний колодязь К.044.004
водойма В.038.000
водокористування В.044.000
водокористувач В.045.000
водомір В.040.000
водоносний горизонт Г.050.001
водоохоронна система С.038.006
водоохоронний комплекс К.052.001
водоочищення В.042.000
водопідготовлення В.043.000
водопідпірна споруда С.061.003
водопостачання В.051.000
водопровід В.048.000
водопровідна кільцева мережа С.030.001
водопровідна мережа С.030.002
водопровідна насосна станція С.087.002
водопровідна споруда С.061.004
водопровідна тупикова мережа С.030.003
водопровідний колодязь К.044.003
водорозчинні ґрунтові токсичні солі С.057.001
водоспоживання В.047.000
водоспоживач В.046.000
водоструминний насос Н.010.002
водосховище В.053.000
водотік В.052.000
водяна баня Б.008.001
водяна пара П.009.001
воєнізована газорятувальна служба С.048.001
воєнізована протифонтанна служба С.048.002
волога В.028.000
вологе приміщення П.074.002
вологий термометр Т.010.001
вологість В.032.000
вологість вдихуваного повітря В.032.004
вологість газу В.032.006
вологість повітря В.032.005
вологість рідини В.032.007
вологовміст В.030.000
вологовміст газу В.030.001
вологомір В.029.000
вплив В.056.000
вплив на довкілля В.056.002
вторинна домішка П.103.001
вторинна сировина С.113.001
вторинне забруднення води З.008.003
вторинний відстійник О.068.001
вторинний енергетичний ресурс Р.057.007
вторинні матеріальні ресурси Р.057.006
вторсировина В.071.000
втрата П.084.000
У.018.000
вугілля У.006.000
вугільна кислота К.025.016
вуглеводень У.003.000
вуглекислий газ Г.001.019
вуглекислота У.004.000
вуглецева одиниця маси Е.001.011
в'язкість В.083.000

Г

газ Г.001.000
газ-носій Г.002.000
газоаналізатор Г.003.000
газоаналізатор із пристроєм осереднення Г.003.001
газоаналізатор-перетворювач Г.004.000
газобезпека Г.005.000
газова турбіна Т.042.002
газова хроматографія Х.019.001

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

газовизначник	Г.006.000
газовий конденсат	К.059.001
газовий розчин	Р.022.002
газодинамічні дослідження	И.038.001
газозахисний засіб	С.079.001
газонебезпечне місце	М.024.002
газонебезпечні роботи	Р.001.002
газоочищувальний пристрій	У.025.004
газоперекачувальний агрегат	А.012.004
газоподібний азот	А.024.003
газоподібний стан речовини	С.069.004
газопровід	Г.007.000
газорозподільна станція	С.087.003
газотурбінне паливо	Т.031.001
газотурбінний агрегат	А.012.005
газотурбінний газоперекачувальний агрегат	А.012.006
газохід	Г.008.000
газохімзахисний костюм	К.070.001
газохроматографічний метод аналізу	М.033.004
галоген	Г.009.000
галоїдування	Г.010.000
галузь	О.005.000
гальванічний елемент	Э.041.002
гамма-випромінювання	Г.011.000
гас	К.023.000
ГДВ	П.021.000
ГДК	П.022.000
ГДР	П.024.000
ГДС	П.023.000
гелій	Г.013.000
гельмінт	Г.014.000
ген	Г.015.000
генетика	Г.016.000
генетична інформація	И.031.001
генофонд	Г.017.000
географічне охоплення ЄМЄП	О.070.001
геологічна структура	С.100.001
геометричний шкідливий простір дихального апарата	П.127.001
геосфера	Г.018.000
гербіцид	Г.019.000
герметичність	Г.020.000
гетерогенна система	С.038.008
гетерогенна суміш	С.050.002
гетерогенний каталіз	К.015.001
гетеротроф	Г.021.000
гетеротрофні організми	О.048.003
гирло	У.026.000
гирло річки	У.026.001
гігієна	Г.022.000
гігієна довкілля	Г.022.002
гігієна населених пунктів	Г.022.001
гігієна праці	Г.022.003
гігієнічна регламентація	Р.039.001
гігієнічна регламентація небезпечних чинників природного довкілля	Р.039.002
гігієнічна стандартизація хімічної продукції	С.086.001
гігієнічна характеристика умов праці	Х.001.001
гігієнічне нормування хімічних речовин у довкіллі	Н.030.002
гігієнічне нормування чинників довкілля	Н.030.001
гігієнічне обстеження	О.015.002
гігієнічне оцінювання	О.075.001
гігієнічне регламентування концентрацій забруднювальних речовин	Р.040.001
гігієнічний норматив	Н.029.001
гігієнічний регламент	Р.038.001
гігієнічні вимоги	Т.035.001
гігієнічні рекомендації	Р.049.001
гігрометр	Г.023.000
гігроскопічна вата	В.005.001
гідравлічне навантаження за стічними водами	Н.002.004
гідрат	Г.024.000
гідратація	Г.025.000
гідратоутворення	Г.026.000
гідробіологія	Г.028.000
гідробіосфера	Г.029.000
гідрогенізація	Г.030.000
гідрокарбонат	Г.031.000
гідроксид	Г.032.000
гідроксильна група	Г.061.001
гідроксильний аніон	А.053.001
гідроксогрупа	Г.033.000
гідроліз	Г.034.000
гідрологічний режим	Р.045.002
гідрологія	Г.035.000
гідромеліорація	Г.036.000
гідрометр	Г.037.000
гідромеханічний процес	П.130.003
гідростатичний тиск	Д.001.004

гідросульфід Г.038.000
гідросфера Г.039.000
гідротехнічна споруда С.061.005
гідрохімія Г.040.000
гідрування Г.027.000
гіпс Г.041.000
гіпсування Г.042.000
гіпсування ґрунту Г.042.001
гірниче право П.092.002
гірська порода П.078.003
гістологія Г.043.000
глазур Г.044.000
глибинний шар води С.047.001
глибоке очищення стічних вод О.077.002
глибокий вогнезахист О.022.001
глобальне забруднення З.008.004
глобальний моніторинг М.062.003
гниття Г.045.000
голоїдований вуглеводень У.003.004
гомеостаз Г.046.000
гомогенізація Г.047.000
гомогенна система С.038.009
гомогенна суміш С.050.003
гомогенний каталіз К.015.002
гомологічний ряд Р.075.001
горизонт Г.050.000
горіння Г.049.000
горюча речовина В.013.009
горюча рідина Ж.003.001
горюче середовище С.078.006
горючий газ Г.001.004
горючість Г.051.000
господарство Х.013.000
господарська зона національного природного парка З.035.041
господарсько-питне водокористування В.044.003
гостра інтоксикація И.028.001
гостре отруєння О.066.002
ГПА Г.052.000
гравіметричний аналіз А.047.005
гравіметричний метод аналізу М.033.005
градирня Г.053.000
градуювальна суміш шкідливих речовин із повітрям С.050.004
градуювальний графік Г.055.001
градуювальний розчин Р.022.003
границя П.096.000
граничні нормативи утворення забруднювальних речовин під час експлуатації технологічних об'єктів Н.029.008
гранично допустима концентрація К.067.015
гранично допустима концентрація домішки в атмосфері К.067.017
гранично допустима концентрація шкідливих речовин К.067.016
гранично допустиме значення шкідливого виробничого чинника З.032.002
гранично допустиме навантаження на ландшафт Н.002.011
гранично допустимий викид В.072.006
гранично допустимий рівень У.017.008
гранично допустимий рівень токсичності води У.017.009
гранично допустимий скид речовини до водного об'єкта С.014.002
гранично допустимі норми димності відпрацьованих газів Н.028.008
графік Г.055.000
графітовий електрод Э.026.001
грей Г.056.000
грей за секунду Г.056.001
громадська екологічна експертиза Э.016.003
громадський контроль у галузі охорони природного довкілля К.065.008
громадськість О.017.000
грохочення Г.057.000
ГРС Г.058.000
група Г.061.000
група горючості Г.061.002
груповий водопровід В.048.001
груша Г.063.000
ГТА Г.066.000
гумова пробка П.108.002
гумус Г.067.000
густина П.051.000
густина дизельного палива П.051.005
густина речовини П.051.004
густиномір П.049.000
густиномір-колориметр П.050.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Ґ

ґрунт Г.059.000
П.087.000
ґрунтовий розчин Р.022.012
ґрунтові мікроорганізми М.042.004
ґрунтові чинники Ф.003.017
ґрунтознавство П.088.000
ґумова груша Г.063.001

Д

давач Д.003.000
дальтон Д.002.000
ДВГРС Г.012.000
двоокис Д.004.000
двохосновна кислота К.025.003
двоярусний відстійник О.068.002
деаерація Д.005.000
дебіт Д.006.000
дебіт водної свердловини Д.006.001
дегазація Д.007.000
дегазація води Д.007.001
дегідратація Д.008.000
дегідрогенізація Д.010.000
дегідрування Д.009.000
деградація Д.011.000
деградація довкілля Д.011.001
деемульгатор Д.031.000
дезактиваційне обладнання О.010.002
дезактивація Д.012.000
дезактивація води Д.012.001
дезінфекційний агент А.010.001
дезінфекція Д.013.000
дезінфікатор Д.014.000
дезінфікатор повітря Д.014.001
дезодоратор Д.015.000
дезодоратор повітря Д.015.001
дезодорація Д.016.000
деіонізація Д.017.000
деіонізація газу Д.017.001
декантація Д.019.000
декантування Д.020.000
демекологія Д.022.000
демеркуризація Д.021.000
демеркуризація вод Д.021.001
дендрологічний парк П.014.001
денітрифікація Д.023.000
державна воєнізована гірничорятувальна служба С.048.003
державна екологічна експертиза Э.016.001
державна експертиза з енергоощадності Э.016.002
державна реєстрація небезпечних чинників природного довкілля Р.037.001
державна санітарно-епідеміологічна служба С.048.004
Державний кадастр сховищ радіоактивних відходів К.002.002
Державний класифікатор відходів К.029.001
державний контроль у галузі охорони природного довкілля К.065.001
державний кордон Г.054.001
державний метрологічний контроль К.065.002
державний метрологічний нагляд Н.004.001
державний моніторинг природного довкілля М.062.004
державний позабюджетний фонд охорони довкілля Ф.022.002
Державний реєстр радіоактивних відходів Р.044.001
державний санітарно-епідеміологічний контроль К.065.003
державний санітарно-епідеміологічний нагляд Н.004.002
державний цільовий фонд Ф.022.003
державні санітарні норми Н.028.001
десорбція Д.024.000
дестиляційний бензин Б.017.003
деструкція Д.025.000
десульфурація Д.026.000
детектор Д.028.000
детектування Д.027.000
детергент Д.029.000
детоксикація Д.030.000
детонаційна стійкість С.094.001
джерело И.039.000
джерело антропогенного впливу И.039.001
джерело антропогенного забруднення атмосфери И.039.002
джерело безперервного забруднення атмосфери И.039.008

джерело забруднення атмосфери	И.039.004
джерело забруднення вод	И.039.005
джерело іонізаційного випромінювання	И.039.006
джерело кліматичної системи	И.039.007
джерело надзвичайної ситуації	И.039.013
джерело небезпеки	И.039.009
джерело пожежної небезпеки	И.039.010
джерело природного забруднення атмосфери	И.039.003
джерело радіаційної небезпеки	И.039.011
джерело хімічної небезпеки	И.039.012
дизельне паливо	Т.031.002
дим	Д.057.000
димність	Д.058.000
димність відпрацьованих газів двигуна автотранспортного засобу	Д.058.001
димовий газ	Г.001.005
димомір	Д.059.000
дина	Д.036.000
динамічне вимірювання	И.008.002
динамічний тиск	Д.001.005
дипольний момент	М.061.001
дискримінант	Д.038.000
дискримінант радіонуклідів	Д.038.001
дисоціація	Д.043.000
диспергатор	Д.039.000
диспергування	Д.040.000
дисперсія	Д.041.000
дисперсна система	С.038.010
дисперсна фаза	Ф.001.001
дисперсне середовище	С.078.007
дисперсний склад пилу	С.067.001
дисперсність	Д.042.000
дистанційний газоаналізатор	Г.003.002
дистильована вода	В.035.003
дистиляція	Д.044.000
дитизоновий метод аналізу	М.033.006
диференційний манометр	М.007.001
дифманометр	Д.045.000
дифузія	Д.046.000
дихальне навантаження	Н.002.005
дихальний газ	Г.001.006
дихальний коефіцієнт	К.073.001
діагностичний моніторинг	М.062.005
діаліз	Д.033.000
діалізат	Д.034.000
діалізатор	Д.035.000
ділильна лійка	В.062.005
ділянка	О.005.000
діоксид	Д.037.000
діоксид азоту	Д.037.001
діоксид вуглецю	Д.037.003
діоксид сірки	Д.037.002
дія	Д.018.000
діяльність	Д.032.000
добробут	Б.048.000
довгоіснуючі радіоактивні відходи	О.069.002
довічна дія	Д.018.010
довкілля	С.078.015
договірні сторони	С.096.001
додаткова похибка газоаналізатора	П.056.002
додаток	Д.047.000
доза	Д.049.000
доза активного мулу	Д.049.002
доза пестициду	Д.049.003
дозатор	Д.050.000
дозвіл	Р.015.000
дозвіл на викиди забруднювальних речовин у атмосферу	Р.015.001
дозиметр	Д.051.000
дозиметрія	Д.052.000
дозоутворювальний нуклід	Н.032.001
дозування	Д.053.000
домішка	Д.047.000
	П.103.000
домішка в атмосфері	П.103.004
донні відкладення	О.064.001
допустима добова доза пестициду для людини	Д.049.004
допустима концентрація шкідливої речовини	К.067.006
допустимий рівень концентрації речовини	У.017.001
допустимі мікрокліматичні умови	У.020.001
дослідження	И.038.000
досліджуваний розчин	Р.022.005
дослідний реактор	Р.033.001
дотискна компресорна станція	С.087.004
дощ	Д.048.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

дощова вода В.035.004
дренаж Д.055.000
дренаж фільтра для очищення води Д.055.001
дренажна вода В.035.005
дріжджі Д.056.000
дуже легкорозчинна речовина В.013.028
дуже погано розчинна речовина В.013.029

Е

еволюційна екологія Э.010.004
еврибіонт Э.001.000
еврибіонтність Э.002.000
евритоп Э.003.000
евтроф Э.004.000
евтрофування Э.005.000
евтрофування вод Э.005.001
ЕГПА Э.006.000
ежектор Э.007.000
ежекція Э.008.000
еквівалент Э.009.000
еквівалентна доза іонізаційного випромінювання Д.049.013
еквівалентна температура вдихуваного повітря Т.004.011
екзогенний чинник Ф.003.024
екзотермічна реакція Р.034.010
екологічна безпека Б.014.010
екологічна валентність В.004.001
екологічна експертиза Э.016.005
екологічна експертиза на трубопровідному транспорті Э.016.006
екологічна експертиза проектів Э.016.007
екологічна катастрофа К.017.002
екологічна криза К.078.001
екологічна мета Ц.004.001
екологічна ніша Н.026.001
екологічна пастка Л.015.001
екологічна політика П.067.001
екологічна програма П.113.006
екологічна рівновага Р.002.004
екологічна система С.038.026
екологічна токсикологія Т.026.003
екологічна шкода У.029.006
екологічне благополуччя водного об'єкта Б.048.002
екологічне завдання З.012.001
екологічне нормування Н.030.004
екологічне планування П.043.001
екологічне право П.092.007
екологічне правопорушення П.093.001
екологічне прогнозування П.112.001
екологічний аспект А.075.002
екологічний аудит А.082.002
екологічний ефект енергоощадності Э.066.008
екологічний збір С.011.003
екологічний моніторинг М.062.010
екологічний паспорт промислового підприємства П.016.003
екологічний фонд Ф.022.008
екологічний фонд підприємства Ф.022.009
екологічні відносини О.065.001
екологічні індикатори И.022.007
екологічні права й обов'язки громадян України П.092.006
екологічні характеристики Х.001.003
екологічно безпечне поводження з відходами О.014.003
екологічно небезпечний об'єкт О.018.011
екологія Э.010.000
екологія інформатики Э.010.006
екологія людини Э.010.009
екологія мікроорганізмів Э.010.007
екологія рослин Э.010.008
екологія тварин Э.010.005
економічна ефективність Э.067.005
економічне оцінювання ресурсоощадності О.075.007
економічний ефект енергоощадності Э.066.009
економічно доцільний потенціал енергоощадності П.083.005
економія Э.011.000
економія органічного палива Э.011.006
економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.007
екосистема Э.012.000
екранування Э.013.000
ексергетичний баланс Б.007.015
ексергія Э.014.000
ексикатор Э.015.000
експериментальна дія Д.018.013
експертиза Э.016.000
експозиційна доза рентгенівсь- Д.049.014

кого та гамма-випромінювання
експозиція Э.017.000
експозиція схилів Э.017.001
експорт Э.018.000
експорт відходів Э.018.001
експортер Э.019.000
експортер відходів Э.019.001
екстрагент Э.020.000
екстрагування Э.021.000
екстракт Э.022.000
екстракція Э.023.000
екстраполяція Э.024.000
екстремальний вплив шкідливих чинників В.056.006
ектосимбіоз Э.025.000
електрична небезпечність продукції О.043.013
електрична провідність П.110.004
електричне коло Ц.012.002
електричне поле П.065.004
електричний опір С.062.002
електричний повітряний фільтр Ф.009.014
електрод Э.026.000
електрод другого роду Э.026.006
електрод першого роду Э.026.007
електрод порівняння Э.026.008
електрод третього роду Э.026.009
електродіаліз Э.027.000
електроенергетика Э.040.000
електрокоагуляція Э.029.000
електроліз Э.030.000
електролізер Э.031.000
електроліт Э.032.000
електроліт середньої сили Э.032.003
електролітична дисоціація Д.043.001
електролітична провідність П.110.005
електромагнітне випромінювання И.006.009
електромагнітне поле П.065.005
електромісткість Э.028.000
електромісткість продукції Э.028.001
електрон Э.033.000
електронегативність Э.034.000
електронна густина П.051.006
електронна ємність Е.003.005
електронна пара П.010.001
електронна провідність П.110.006
електропривідний газоперекачувальний агрегат А.012.009
електропровідність Э.035.000
електростатичне поле П.065.006
електростатичний повітряний фільтр Ф.009.015
електрофільтр Э.036.000
електрофлокуляція Э.037.000
електрофлотація Э.038.000
електрохімічна рівновага Р.002.005
електрохімічний аналіз А.047.023
електрохімічний аналізатор А.048.014
електрохімічний захист З.025.008
електрохімічний метод аналізу М.033.030
електрохімічний процес П.130.007
електрохімія Э.039.000
елемент Э.041.000
елементарна частинка Ч.001.003
елювіальний ландшафт Л.002.009
елювання Э.042.000
елювання бензолу Э.042.001
ембріологія Э.043.000
емісія Э.044.000
емульгатор Э.045.000
емульгований нафтопродукт Н.018.005
емульгування Э.046.000
емульсійна вода В.035.039
емульсія Э.047.000
ендогенний чинник Ф.003.025
ендосимбіоз Э.048.000
ендотермічна реакція Р.034.011
енергетична безпека Б.014.011
енергетичний баланс Б.007.016
енергетичний коефіцієнт корисної дії К.073.021
енергетичний ресурс Р.057.014
енергія Э.049.000
енергія активації Э.049.006
енергія Гіббса Э.049.007
енергія гідратації Э.049.008
енергомісткість Э.050.000
енергомісткість валового внутрішнього продукту Э.050.001
енергомісткість валового національного продукту Э.050.002
енергомісткість національного прибутку Э.050.003
енергомісткість продукції Э.050.004
енергоносій Э.051.000

енергоощадна політика П.067.002
енергоощадна технологія Т.017.002
енергоощадне обладнання О.010.008
енергоощадність Э.052.000
енергопостачання Э.053.000
ензим Э.054.000
ензимологія Э.055.000
ентальпія Э.056.000
ентомологія Э.057.000
ентропія Э.058.000
епідеміологія Э.059.000
епідеміологія довкілля Э.059.002
епідемія Э.060.000
епізоотія Э.061.000
епіфітні мікроорганізми М.042.007
епіфітотія Э.062.000
етан Э.063.000
етап Э.064.000
етилен Э.065.000
етилова рідина Ж.003.003
етилований бензин Б.017.006
ефект Э.066.000
ефективна доза опромінення Д.049.015
ефективний шкідливий простір дихального апарата П.127.002
ефективність Э.067.000
ЕХЗ Э.068.000

Є

ЄМЄП Е.002.000
ємність Е.003.000

Ж

жарке приміщення П.074.003
жевріння Т.024.000
живильне середовище С.078.017
житлова зона З.035.003
життєдіяльність Ж.004.000
жорсткість Ж.001.000

З

забарвленість О.037.000
забарвленість води О.037.001
забезпечення О.004.000
забезпечення безпечності промислового підприємства О.004.001
забирання З.003.000
забирання води З.003.001
забір З.003.000
забір води З.003.001
забірна вода В.035.008
забруднене повітря В.057.004
забрудненість З.009.000
забруднення З.008.000
забруднення атмосфери З.008.006
забруднення вод З.008.007
забруднення довкілля З.008.009
забруднення ландшафту З.008.008
забруднювальна речовина В.013.012
забруднювач З.010.000
завантаження З.007.000
завантаження фільтра З.007.001
завдання З.011.000
З.012.000
зависла частинка Ч.001.001
завись В.014.000
загазоване середовище С.078.008
загазованість З.004.000
загальна гігієна Г.022.005
загальна екологія Э.010.001
загальна загазованість З.004.002
загальна захворюваність З.001.001
загальна лужність води Щ.001.001
загальна твердість води Ж.001.004
загальне водокористування В.044.001
загальний економічний ефект від виконання заходів захисту довкілля Э.066.002
загальні забруднення З.008.012
загальнотоксична дія Д.018.009
загоряння З.005.000
заготівка З.006.000
заготівля З.006.000
заготівля вторинної сировини З.006.001
задача З.012.000
займання В.055.000
заказник З.013.000
закон З.014.000
закон Авогадро З.014.001
закон Бойля-Маріотта З.014.002
закон Гей-Люссака З.014.003
закон діючих мас З.014.004
закон еквівалентів З.014.012
закон збереження енергії З.014.010
закон збереження маси З.014.009
закон кратних відношень З.014.005
закон об'ємних відношень З.014.006

закон парціальних тисків З.014.007
закон сталості складу З.014.008
закон Шарля З.014.011
законодавство З.015.000
залишкова забрудненість стічних вод З.009.001
залишкова кількість реагенту К.041.001
залишкові кількості пестицидів і агрохімікатів К.041.002
залишок О.057.000
залишок після випарювання О.057.002
залишок після прожарювання О.057.003
залпове скидання стічних вод С.014.001
замісник З.017.000
замкнена система водопостачання С.038.011
запах З.018.000
запилене приміщення П.074.014
запиленість З.020.000
запиленість повітря З.020.001
заплавні землі З.029.002
запобігання П.097.000
запобігання виникненню надзвичайних ситуацій П.097.002
запобігання забрудненню П.097.001
запобіжна склянка С.043.002
заповідна зона З.035.004
заповідне урочище У.019.001
заповідник З.019.000
зараження З.021.000
засіб С.079.000
засіб вимірювань С.079.006
засіб захисту С.079.005
засіб індивідуального захисту С.079.007
засіб колективного захисту С.079.008
засіб контролю технічного стану С.079.009
засмічення З.022.000
засмічення вод З.022.001
засоби дезактивації С.079.003
засоби забезпечення технологічного мікроклімату С.079.004
затримуваність У.008.000
затримуваність пестициду У.008.001
захворюваність З.001.000
захворювання З.002.000
захисна ефективність засобів індивідуального захисту Э.067.002
захисна споруда С.061.006
захисний дихальний апарат А.066.003
захист З.025.000
захист води З.025.001
захист населення у надзвичайних ситуаціях З.025.002
захист об'єктів економіки у надзвичайних ситуаціях З.025.003
захист рослин З.025.004
захищеність З.026.000
захід М.023.000
зацікавлена сторона С.096.002
зачіплювана сторона С.096.003
збагачення О.008.000
збагачення відходів О.008.001
збережуваність С.071.000
збережуваність нафтопродукту С.071.001
зберігання Х.016.000
зберігання відходів Х.016.001
зберігання радіоактивних відходів Х.016.002
збирання С.011.000
збирання відходів С.011.002
збирання вторинної сировини С.011.001
збитки від пожеж У.002.003
збиток У.002.000
У.029.000
збір С.011.000
збірка С.012.000
зброджування С.013.000
зброджування осаду стічних вод С.013.001
зведений параметр стану газу П.013.001
зведені витрати З.023.001
звітний енергетичний баланс Б.007.007
зворотна вода В.035.002
зворотна хімічна реакція Р.034.004
зворотний активний мул И.010.002
зворотний осмос О.054.001
зворотний холодильник Х.014.001
зв'язок С.019.000
зв'язувальні матеріали М.012.001
згущення У.013.000
згущення осаду стічних вод У.013.001
згущувач У.014.000
здатність С.076.000
здорові умови життя У.020.002
здоров'я З.027.000
земельне право П.092.003

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

землювання З.028.000
земля З.029.000
земна кора К.068.001
зіверт З.030.000
зіпсована продукція П.116.002
зливова каналізація К.009.001
зливова стічна вода В.035.009
зміна И.007.000
зміна клімату И.007.001
змочений термометр Т.010.002
змочуваність С.049.000
змулена частинка Ч.001.001
зм'якшена вода В.035.037
знак З.031.000
знак безпеки З.031.001
значення З.032.000
зневоднення О.001.000
зневоднення осадів О.001.001
знезаражування О.003.000
знезаражування води О.003.001
знезаражування стічних вод О.003.002
знесення С.052.000
знесення пестициду С.052.001
знешкодження О.002.000
знешкодження відходів О.002.001
зникаючий вид В.023.001
зовнішнє середовище С.078.004
зовнішній відвал О.059.001
зовнішня небезпечність продукції О.043.002
зола З.033.000
зольність З.034.000
зона З.035.000
О.005.000
зона антропогенних ландшафтів З.035.005
зона впливу джерела забруднення З.035.008
зона гострої дії З.035.013
зона дихання З.035.010
зона екологічної катастрофи З.035.021
зона забруднення води З.035.012
зона загазованості З.035.011
зона ймовірної надзвичайної ситуації З.035.007
зона лиха З.035.006
зона надзвичайної ситуації З.035.020
зона підвищеної екологічної небезпеки З.035.014
зона регульованої рекреації З.035.015
зона рекреації водного об'єкта З.035.016
зона санітарної охорони води З.035.017
зона спалахування О.005.001
зона стаціонарної рекреації З.035.018
зона тимчасового відселення З.035.009
зона хронічної дії З.035.019
зональна вентиляція В.008.004
зональний ґрунт П.087.001
зонд З.036.000
зонд пробовідбірника З.036.001
зондування З.037.000
зондування середовища З.037.001
зони класу В-І З.035.022
зони класу В-ІІ З.035.023
зони класу В-ІІа З.035.024
зони класу В-Іа З.035.025
зони класу В-Іб З.035.026
зони класу В-Іг З.035.027
зони класу П-І З.035.028
зони класу П-ІІ З.035.029
зони класу П-ІІІ З.035.030
зони класу П-ІІа З.035.031
зони регульованого заповідного режиму З.035.032
зонт З.038.000
зооекоіндикатор З.040.000
зоологічний парк П.014.002
зоологія З.039.000
зріджений газ Г.001.017
зрошувач О.049.000
зрошувач біологічного фільтра О.049.001

І

ідентифікація И.001.000
ідентифікація небезпек И.001.001
ізолювальний захисний дихальний апарат А.066.004
ізолювальний протигаз П.128.001
ізолювальний регенеративний респіратор Р.056.001
ізолювальний саморятувальник С.008.001
ізотоп И.009.000
ізотопний аналіз А.047.006
ізотопні індикатори И.022.002
ізотропна речовина В.013.013
іммобілізація И.012.000
іммобілізація радіоактивних И.012.001

відходів
імовірність В.009.000
імовірність виникнення надзвичайної ситуації В.009.003
імовірність виникнення пожежі В.009.002
імовірність впливу небезпечних чинників пожежі В.009.001
імпактний моніторинг М.062.006
імперативні чинники Ф.003.006
імпорт И.015.000
імпорт відходів И.015.001
імпортер И.016.000
імпортер відходів И.016.001
імунітет И.013.000
імунологія И.014.000
інвентаризація И.017.000
інвентаризація викидів И.017.001
інвестиційна екологічна програма П.113.001
інгібітор И.019.000
інгібування И.018.000
інгібування зростання И.018.001
інгредієнт И.020.000
індекс И.021.000
індекс активного мулу И.021.001
індекс використання ресурсів И.021.003
індекс впливу на довкілля И.021.002
індекс поширення полум'я И.021.005
індекс якості води И.021.004
індивідуальний екранувальний комплект К.053.001
індикатор И.022.000
індикаторна трубка Т.037.001
індикаторний електрод Э.026.002
індикаторний папір Б.061.002
інертний електронний провідник П.111.001
інертні гази Г.001.007
інертність И.023.000
інерція И.024.000
інженерія ґрунтів Г.060.000
інкорпорація И.025.000
інкорпорація радіоактивних речовин И.025.001
інтегрувальний вимірювальний прилад П.100.003
інтенсивність И.026.000
інтенсивність аерації стічних вод И.026.001
інтенсивність пігментів И.026.002
інтермітувальна дія Д.018.003
інтерполяція И.027.000
інтоксикація И.028.000
інфекційне захворювання З.002.001
інфекція И.029.000
інфікування И.030.000
інфільтраційна споруда С.061.007
інформація И.031.000
інфрачервоне випромінювання И.006.002
іон И.032.000
іонізатор И.033.000
іонізатор повітря И.033.001
іонізаційне випромінювання И.006.003
іонізація И.034.000
іонізація газу И.034.001
іоніт И.035.000
іонітовий фільтр Ф.009.003
іонна провідність П.110.001
іонний аналіз А.047.007
іонний аналізатор А.048.004
іонний обмін О.007.001

Ї

їдка речовина В.013.011
їдкий луг Щ.002.001

Й

ймовірність В.009.000
йод Й.001.000
йодат Й.002.000
йодид Й.003.000
йодистоводнева кислота К.025.004
йоднувата кислота К.025.005
йодоводнева кислота К.025.006
йодометричний метод аналізу М.033.007
йодометрія Й.004.000

К

кабіна К.001.000
кадастр К.002.000
кадастр відходів К.002.003
кадастр ресурсів К.002.004
каламутність М.076.000
каламутність води М.076.001
калібрувальна суміш С.050.005
каломель К.003.000
калориметрична бомба Б.053.001

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

калориметрія К.005.000
калорійність К.004.000
калорійність їжі К.004.001
калорійність палива К.004.002
кальцій К.006.000
камера К.007.000
камера згоряння К.007.001
камера змішування К.007.002
канал К.008.000
каналізаційна мережа С.030.004
каналізаційна споруда С.061.008
каналізаційний випуск В.078.002
каналізаційний колектор К.042.001
каналізаційний колодязь К.044.005
каналізація К.009.000
канцерогенна речовина В.013.014
карбоксильна група Г.061.003
карбонат К.013.000
карбонатна твердість Ж.001.002
карбонільна група Г.061.004
карбонова кислота К.025.007
кар'єр К.014.000
каталіз К.015.000
каталізатор К.016.000
каталітичний процес П.130.004
катастрофа К.017.000
категорія К.018.000
категорія великих джерел забруднення атмосфери К.018.002
категорія якості води К.018.001
катіон К.019.000
квантове число Ч.006.001
кварцова чашка Ч.004.002
квота К.021.000
кек К.022.000
кисень К.024.000
кисла сіль С.057.002
кисле середовище С.078.009
кислий газ Г.001.008
кислий розчин Р.022.006
кислота К.025.000
кислотний дощ Д.048.001
кислотний залишок О.057.001
кислотність К.026.000
кислотно-лужні індикатори И.022.004
кислотно-основні індикатори И.022.003
кисневий індекс И.021.006
кисневмісна речовина В.013.015
кишеньковий повітряний фільтр Ф.009.004
кишкова паличка П.007.001
кількісний аналіз А.047.009
кількісний склад речовини С.067.003
кількісний склад суміші С.067.004
кількість К.041.000
кіркова пробка П.108.001
ККД К.074.000
клапан К.027.000
клас К.028.000
клас небезпечності хімічних речовин К.028.001
клас чистоти приміщень К.028.002
класифікатор К.029.000
класифікація К.030.000
класифікація гірських порід для біологічної рекультивації К.030.001
кліматична система С.038.012
кліматичні чинники Ф.003.007
клітина К.031.000
книга К.032.000
коагель К.033.000
коагулювання К.036.000
коагулювання води К.036.001
коагулянт К.034.000
коагулят К.035.000
коацервація К.037.000
ковалентний зв'язок С.019.003
когерентна похідна одиниця фізичної величини Е.001.005
кодекс К.038.000
коефіцієнт К.073.000
коефіцієнт димоутворення К.073.004
коефіцієнт захисту К.073.005
коефіцієнт захисту дихального апарата К.073.006
коефіцієнт корисного споживання енергії К.073.011
коефіцієнт корисної дії К.073.010
коефіцієнт кумуляції К.073.008
коефіцієнт можливого інгаляційного отруєння К.073.002
коефіцієнт можливості отруєння через органи дихання К.073.003
коефіцієнт очищення газу К.073.009
коефіцієнт проникання шкідливих речовин К.073.012

коефіцієнт регенерації кисневмісного сорбенту К.073.014
коефіцієнт рециркуляції активного мулу К.073.015
коефіцієнт розчинності К.073.013
коефіцієнт токсичної небезпеки середовища К.073.016
коефіцієнт турбулентної дифузії в атмосфері К.073.017
коефіцієнт якості іонізаційного випромінювання К.073.007
колба К.039.000
колектор К.042.000
колі-індекс К.040.000
колір Ц.001.000
колір безпеки Ц.001.001
коло Ц.012.000
колодязь К.044.000
колоїд К.043.000
колоїдна система С.038.013
колоїдна частинка Ч.001.002
колона К.046.000
колонка К.045.000
колориметр К.047.000
колориметрична пробірка П.107.001
колориметричний метод аналізу М.033.008
колориметрія К.048.000
колхіцин К.049.000
кольорові індикатори И.022.006
кольоровість Ц.003.000
комбінаційне розсіювання світла Р.021.001
комбінована дія Д.018.004
комісія К.050.000
комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій К.050.002
комісія з розслідування аварії К.050.003
комісія з розслідування нещасного випадку К.050.004
комісія з розслідування професійного захворювання К.050.005
комітет К.051.000
компетентний орган О.046.001
компетентний орган із нагляду за транскордонним перевезенням відходів О.046.002
комплекс К.052.000
комплексна дія Д.018.005
комплексний показник забруднення атмосфери П.064.003
комплект К.053.000
комплектувальний виріб И.005.001
компонент К.054.000
компонент суміші К.054.001
компонентний склад суміші С.067.005
компостування К.055.000
компресорна станція С.087.005
компресорний цех Ц.013.001
комунальна гігієна Г.022.004
комунально-побутовий газ Г.001.009
комфорт К.056.000
конвекція К.057.000
конвенція К.058.000
конденсат К.059.000
конденсація К.060.000
конденсована фаза Ф.001.002
кондиціонування К.061.000
кондиціонування осаду К.061.002
кондиціонування повітря К.061.001
кондиціонування радіоактивних відходів К.061.003
кондуктометричний аналізатор А.048.005
кондуктометричний метод аналізу М.033.009
конічна колба К.039.001
конкуренція К.062.000
консервована проба води П.106.001
консумент К.063.000
контракт К.064.000
контроль К.065.000
контроль забруднення атмосфери К.065.004
контроль якості води К.065.005
контрольна проба П.106.002
контрольний створ С.088.001
концентратомір К.066.000
концентратомір суспензії К.066.001
концентрація К.067.000
концентрація домішки в атмосфері К.067.008
концентрація завислих частинок у повітрі К.067.007
концентрація розчину К.067.009
концентрований розчин Р.022.007
кора К.068.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

кордон Г.054.000
коридор К.069.000
корисна енергія Э.049.003
корисна місткість дихального мішка В.033.001
корінна порода П.078.004
короткоіснуючі радіоактивні відходи О.069.003
короткочасна дія отрути Д.018.006
корпоративне право П.092.004
космічне випромінювання И.006.004
костюм К.070.000
котел К.071.000
котельня К.072.000
кошт С.079.000
кошти С.079.002
кран-дозатор К.075.000
крапельниця К.010.000
краплевловлювач К.012.000
краплеприймач К.011.000
кратна одиниця фізичної величини Е.001.006
кратність К.077.000
кратність розведення позначки К.077.001
криза К.078.000
кримінальна відповідальність О.061.005
кристал К.080.000
кристалізація К.081.000
кристалічна фаза Ф.001.003
кристалогідрат К.082.000
критична група людей щодо опромінення Г.061.005
критична збірка С.012.001
критичне навантаження забруднювальною речовиною Н.002.006
критичний об'єм речовини О.019.001
критичний рівень концентрації забруднювачів атмосфери У.017.002
критичний стан ландшафту С.069.007
критичний стан об'єкта С.069.008
критичний стан речовини С.069.006
критичні значення параметрів З.032.001
кріостат К.079.000
круглодонна колба К.039.002
кругообіг К.083.000
К.084.000
кругообіг води в природі К.083.001
КС К.085.000
ксенобіотик К.086.000
кулон К.087.000
кулон на кілограм К.087.001
кулонометричний аналіз А.047.010
кулонометричний аналізатор А.048.006
кулонометричний метод аналізу М.033.010
кумуляція К.088.000
купований виріб И.005.002
КЦ К.089.000
кювета К.090.000
кюрі К.091.000

Л

лабораторна скляна крапельниця К.010.001
лабораторне сито С.040.001
лабораторний газоаналізатор Г.003.003
лабораторний газовий пальник Г.048.001
лазерна безпека Б.014.006
лазня Б.008.000
лакмус Л.001.000
ламінарний потік П.085.001
ламінарний потік повітря П.085.002
ландшафт Л.002.000
ландшафт поселень Л.002.003
ланцюг Ц.012.000
ланцюг хімічних перетворень Ц.012.001
ланцюгова реакція Р.034.009
$ЛД_{50}$ Л.004.000
легенева вентиляція В.008.005
легкозаймиста рідина Ж.003.002
легкорозчинна речовина В.013.016
летальна доза пестициду Д.049.005
летальна токсичність води Т.029.001
летка зола З.033.001
леткі органічні сполуки С.056.003
леткість Л.005.000
ЛЗР Л.003.000
лігроїн Л.006.000
лізин Л.007.000
лійка В.062.000
лійка Бюхнера В.062.001
лійка для гарячого фільтрування В.062.002
лійка для фільтрування В.062.003
лійка з обігрівом В.062.004

лікарсько-консультаційна комісія К.050.001
ліквідація Л.008.000
ліквідація наслідків аварії Л.008.001
ліміт Л.009.000
ліміт викидів забруднювальних речовин в атмосферу Л.009.003
ліміт водовідведення Л.009.001
ліміт водоспоживання Л.009.002
ліміт забирання води Л.009.004
ліміт на розміщення відходів Л.009.006
ліміт на утворення відходів Л.009.005
ліміт скиду речовини до водного об'єкта Л.009.007
ліміт скиду речовини до каналізації Л.009.008
ліміт скиду стічних вод до водного об'єкта Л.009.009
лімітувальна ознака шкідливості П.102.001
лімітувальний чинник довкілля Ф.003.008
лінійне джерело забруднення И.039.016
лінія Л.010.000
лісова пожежа П.058.002
лісове право П.092.005
лісогосподарський ландшафт Л.002.004
лісопатологічний нагляд Н.004.003
літоіндикатор Л.011.000
літосфера Л.012.000
лічильник С.111.000
лічильник газу С.111.001
лічильник рідини С.111.002
$ЛК_{50}$ Л.014.000
ЛКК В.025.000
локальне пилозахисне обладнання О.010.003
локальні забруднення З.008.010
ЛОС Л.016.000
луг Щ.002.000
лужне середовище С.078.024
лужний елемент Э.041.009
лужний метал М.028.003
лужний розчин Р.022.018
лужність Щ.001.000
лужноземельний елемент Э.041.008
лужноземельний метал М.028.002
люмінесценція Л.017.000

М

магістральний водопровід В.048.002
магістральний газопровід Г.007.001
магістральний трубопровід Т.038.001
магній М.001.000
магнітне поле П.065.001
магнітостатичне поле П.065.002
магнітосфера М.002.000
мазут М.003.000
майданчик П.052.000
майновий збиток У.029.001
макроелемент М.006.000
макросвіт М.004.000
макроскопічна система С.038.014
макротіло М.005.000
максимальний тиск вибуху Д.001.007
максимально-разова гранично допустима концентрація шкідливої речовини К.067.010
малодисоціювальна речовина В.013.017
малокисле середовище С.078.020
малолужне середовище С.078.021
малонебезпечна речовина В.013.018
малорозчинна речовина В.013.019
малотоксичний газ Г.001.010
манометр М.007.000
манометр абсолютного тиску М.007.002
манометр надлишкового тиску М.007.003
мантія М.008.000
маршрутний пост спостережень за забрудненням атмосфери П.080.001
мас-спектрометр М.010.000
маса М.011.000
маса спокою М.011.001
масло М.009.000
масляна баня Б.008.003
масова витрата Р.026.001
масова концентрація К.067.011
масова частка Д.054.002
масове число Ч.006.002
масовий коефіцієнт компонента суміші К.073.018
масообмінний процес П.130.005
материнська порода П.078.005
матеріал М.012.000
матеріаломісткість М.013.000
матеріалоощадність М.014.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

матеріальна відповідальність за шкоду О.061.003
матеріальний баланс Б.007.004
матеріальний збиток У.029.002
МГ М.015.000
медикаментозне отруєння О.066.001
медико-соціальна експертна комісія К.050.006
медичне опромінення О.006.001
межа Г.054.000
П.096.000
межа вогнестійкості конструкції П.096.008
меженний період П.033.001
межень М.016.000
меліорант М.017.000
меліорація М.018.000
мембрана М.019.000
мембранне розділення Р.010.001
мембранний каталіз К.015.003
мембранографія М.020.000
мережа С.030.000
мережа контролю забруднення атмосфери С.030.005
мережна вода В.035.030
меркаптан М.022.000
мета Ц.004.000
метаболізм М.026.000
метаболіт М.027.000
метал М.028.000
металомісткість М.029.000
метан М.030.000
метанол М.031.000
метантенк М.032.000
метеорологічні чинники забруднення атмосфери Ф.003.009
метиленова група Г.061.006
метод М.033.000
метод визначення вмісту кисню в газі М.033.014
метод визначення вмісту смоли та пилу в газі М.033.015
метод визначення інтенсивності запаху газу М.033.013
метод газоадсорбційної хроматографії М.033.011
метод газорідинної хроматографії М.033.012
методика М.034.000
методика вимірювання концентрацій шкідливих речовин М.034.001
метрологічний контроль К.065.006
метрологічний нагляд Н.004.004
метрологія М.035.000
механічна вентиляція В.008.007
механічна дезактивація Д.012.002
механічна домішка П.103.002
механічна небезпечність продукції О.043.004
механічне очищення стічних вод О.077.003
механічний пил П.137.001
мисливець О.072.000
мисливство О.071.000
мисливські угіддя У.005.001
міграція М.036.000
міграція забруднень М.036.001
Міжнародна Червона книга К.032.003
мікроб М.037.000
мікробіологічний аналіз води А.047.011
мікробіологічні показники води П.064.004
мікробіологія М.038.000
мікробна популяція П.075.001
мікробна сукцесія С.105.002
мікробне забруднення вод З.008.011
мікробний ценоз Ц.006.001
мікробостаз М.039.000
мікробюретка М.040.000
мікроелемент М.046.000
мікроклімат М.041.000
мікроклімат виробничих приміщень М.041.001
мікроорганізм М.042.000
мікрофільтр М.043.000
мікрофільтр для очищення води М.043.001
мікрофільтрація М.044.000
мікрошприц М.045.000
мілігрей М.047.000
мілізіверт М.048.000
мінерал М.049.000
мінералізація М.050.000
мінералізація води М.050.001
мінералізація забруднювальних речовин у стічних водах М.050.002
мінеральна вода В.035.010
мінеральне масло М.009.001

мінімальний вибухонебезпечний уміст кисню С.055.001
міністерство М.051.000
Міністерство екології та природних ресурсів України М.051.001
міра М.021.000
С.090.000
міра очищення газу С.090.005
мірна колба К.039.003
місткість В.033.000
Е.003.000
місце М.024.000
місцева вентиляція В.008.006
місцева загазованість З.004.001
місцеперебування М.025.000
міцелій М.053.000
модифікувальна дія Д.018.007
модифікувальні чинники довкілля Ф.003.010
модуль М.055.000
модуль стоку М.055.001
можлива економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.001
молекула М.056.000
молекулярна маса М.011.002
молекулярне сито С.040.002
молекулярний азот А.024.005
молекулярний кисень К.024.001
молекулярність М.057.000
молекулярність реакції М.057.001
моль М.058.000
мольна частка Д.054.003
моляльна концентрація К.067.012
моляльність М.059.000
молярна витрата Р.026.002
молярна концентрація К.067.013
молярна маса М.011.003
молярна провідність П.110.002
молярна частка Д.054.004
молярний об'єм О.019.002
молярність М.060.000
момент М.061.000
моніторинг М.062.000
моніторинг вод М.062.007
моніторинг на трубопровідному транспорті М.062.008
мономер М.063.000
монохроматичне світло С.015.001
моральна втрата У.018.001
моральна шкода У.029.003
море М.064.000
морфоекоіндикатор М.066.000
морфологія М.065.000
мотокомпресор М.067.000
МСЕК М.069.000
МТ М.070.000
мул И.010.000
мулова вода В.035.007
мулове господарство Х.013.001
муловий майданчик П.052.001
мулоскреб И.011.000
мутаген М.071.000
мутагенез М.072.000
мутагенна речовина В.013.020
мутагенність М.073.000
мутант М.074.000
мутація М.075.000
муха М.077.000

Н

навантаження Н.002.000
навантаження за забруднювальною речовиною стічних вод Н.002.010
навантаження на активний мул Н.002.007
навантаження на ландшафт Н.002.008
навантаження на очисну споруду Н.002.009
навколишнє природне середовище С.078.013
навколишнє середовище С.078.015
навколишнє соціальне середовище С.078.014
навколишнє техногенне середовище С.078.016
нагляд Н.004.000
нагромаджувач Н.005.000
нагромаджувач кліматичної системи Н.005.001
надвисокочастотне випромінювання И.006.007
надзвичайна ситуація С.041.001
надзвичайна ситуація на об'єктах електроенергетики С.041.002
надзвичайний стан П.069.001
надійність Н.003.000
надлишковий тиск Д.001.006

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

надра Н.013.000
найкраща існуюча технологія обмеження скидів, викидів та відходів Т.017.001
напівпроникна мембрана М.019.001
напівфабрикат П.071.000
напір Н.006.000
напоромір Н.007.000
направлення Н.008.000
народногосподарська ефективність Э.067.003
населений пункт П.132.001
насичена пара П.009.002
насичений вуглеводень У.003.005
У.003.008
насичений каломельний електрод Э.026.003
насичений розчин Р.022.008
насиченість Н.011.000
насиченість води киснем Н.011.001
наслідок П.079.000
насос Н.010.000
натрій Н.012.000
нафта Н.019.000
нафтове масло М.009.002
нафтове паливо Т.031.003
нафтовловлювач Н.017.000
нафтопродукт Н.018.000
національний природний парк П.014.003
небезпека О.043.000
небезпека у надзвичайних ситуаціях О.043.006
небезпечна діяльність Д.032.001
небезпечна зона З.035.033
небезпечна речовина В.013.025
небезпечна швидкість вітру С.044.002
небезпечний виробничий чинник Ф.003.012
небезпечний режим роботи устаткування Р.045.003
небезпечний чинник Ф.003.013
небезпечний чинник пожежі Ф.003.014
небезпечні відходи О.069.005
небезпечність О.043.000
небезпечність від випромінювання О.043.007
невикористовувані відходи О.069.004
негорюча речовина В.013.021
недопустимий ризик Р.068.001
недостатньо очищена зворотна вода В.035.011
неетилований бензин Б.017.005
неідентифікована продукція П.116.003
неінфекційна епідеміологія Э.059.001
нейтралізація Н.014.000
нейтралізація відпрацьованих газів двигуна автотранспортного засобу Н.014.001
нейтральна сіль С.057.003
нейтральне середовище С.078.010
нейтральний розчин Р.022.009
нейтрон Н.015.000
некарбонатна твердість Ж.001.003
некондиційна продукція П.116.004
ненасичений вуглеводень У.003.006
У.003.007
ненасичений розчин Р.022.010
необоротна хімічна реакція Р.034.002
неорганізований промисловий викид В.072.004
неорганічна сполука С.056.004
неорганічна хімія Х.008.002
неотрутна шкідлива речовина В.013.022
неочищена зворотна вода В.035.006
неповна програма контролю забруднення атмосфери П.113.002
непоновлюваний енергетичний ресурс Р.057.009
непоновлювані природні ресурси Р.057.008
непридатне для дихання середовище С.078.011
непряма економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.002
непряма небезпечність продукції О.043.005
неруйнівний контроль К.065.007
несолетвірний оксид О.039.001
несприятливий чинник впливу на організм Ф.003.011
несприятливі наслідки зміни клімату П.079.001
нефелометрія Н.016.000
нижній б'єф Б.063.002
нижня концентраційна межа вибуховості П.096.004
нижня концентраційна межа поширення полум'я П.096.005
нижня мантія М.008.002

нижня межа спалахування П.096.006
нирка П.089.000
нітрат Н.021.000
нітратний азот А.024.006
нітрид Н.022.000
нітрит Н.023.000
нітрифікація Н.024.000
нітрогрупа Н.025.000
ніша Н.026.000
нове мобільне джерело забруднення атмосфери И.039.017
нове стаціонарне джерело забруднення атмосфери И.039.018
номінальна ціна Ц.005.001
ноосфера Н.027.000
норма Н.028.000
норма витрати пестициду Н.028.004
норма водовідведення стічних вод Н.028.002
норма навантаження на ландшафт Н.028.003
норма питомої витрати палива та енергії Н.028.006
норма складу стічних вод Н.028.005
нормалізований енергетичний баланс Б.007.005
нормальна швидкість поширення полум'я С.044.001
нормальний тиск Д.001.008
нормальні кліматичні умови У.020.003
нормальні умови У.020.004
норматив Н.029.000
нормативи використання атмосферного повітря як сировини Н.029.003
нормативи вмісту забруднювальних речовин пересувних джерел Н.029.006
нормативи водокористування Н.029.002
нормативи гранично допустимих викидів забруднювальних речовин стаціонарними джерелами Н.029.005
нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря Н.029.007
нормативи охорони атмосферного повітря Н.029.004
нормативно допустимі обсяги утворення відходів О.019.003
нормативно очищена зворотна вода В.035.012
нормативно чиста зворотна вода В.035.013
норми якості води Н.028.007
нормування Н.030.000
нормування безпечності промислового підприємства Н.030.003
нуклеофіл Н.031.000
нуклід Н.032.000
нуклідо-електронна система С.038.015
нуклон Н.033.000

О

обґрунтування О.011.000
обґрунтування гігієнічних нормативів О.011.001
об'єднана проба П.106.003
об'єднаний газовий закон З.014.013
об'єкт О.018.000
об'єкт поводження з радіоактивними відходами О.018.002
об'єкт рекультивації О.018.003
об'єкти для видалення відходів О.018.004
об'єкти для утилізації відходів О.018.005
об'єкти поводження з відходами О.018.006
об'єм О.019.000
об'єм проби О.019.004
об'ємна витрата Р.026.003
об'ємна концентрація К.067.014
об'ємна частка Д.054.005
об'ємна частка діоксиду вуглецю у вдихуваному повітрі Д.054.006
об'ємна частка кисню у вдихуваному повітрі Д.054.007
об'ємний аналіз А.047.012
об'ємний коефіцієнт компонента суміші К.073.019
об'ємний метод аналізу М.033.016
обладнання О.010.000
облігатний анаероб А.050.001
обмін О.007.000
обмін речовин О.007.002
обмінний катіон К.019.001
обмінний натрій Н.012.001
оборона О.009.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

оборотна вода В.035.014
оборотна хімічна реакція Р.034.003
оборотне водопостачання В.051.001
оборотність О.013.000
ОБРВ О.016.000
оброблення О.012.000
оброблення відходів О.012.002
оброблення вторинної сировини О.012.001
оброблення радіоактивних відходів О.012.003
оброблення стічної води О.012.004
обстеження О.015.000
обсяг О.019.000
ОВНС О.021.000
одиниця Е.001.000
одиниця фізичної величини Е.001.004
одиничний показник забруднення атмосфери П.064.002
одноосновна кислота К.025.008
одноразова проба П.106.008
одноточковий аналізатор А.048.009
одорант О.026.000
одорація О.027.000
одоризація О.028.000
одориметр О.029.000
одяг О.025.000
ознака П.102.000
озон О.030.000
озонатор О.031.000
озоновий шар С.047.002
озонування О.032.000
озонування води О.032.001
окис О.036.000
окисна здатність речовини С.076.005
окисна потужність очисної споруди М.068.002
окисне середовище С.078.012
окиснення О.033.000
окисник О.034.000
окисність О.035.000
окисність води О.035.001
окисно-відновна реакція Р.034.005
окисно-відновний електрод Э.026.004
окисно-відновний каталіз К.015.004
окисно-відновні індикатори И.022.005
оксиген О.038.000
оксид О.039.000
оксид азоту О.039.002
оксид вуглецю О.039.003
оксидиметрія О.040.000
окситенк О.041.000
октанове число Ч.006.003
олива М.009.001
олігомер О.042.000
олія М.009.000
оператор О.044.000
опір С.062.000
опір диханню С.062.001
опорний пост спостережень за забрудненням атмосфери П.080.002
опромінення О.006.000
опромінення населення О.006.002
оптимальний енергетичний баланс Б.007.006
оптимальні мікрокліматичні умови У.020.005
оптичний аналізатор А.048.010
оптичний метод аналізу М.033.017
ОР О.020.000
орбіталь О.045.000
орган О.046.000
органи чуття О.046.003
організація О.047.000
організм О.048.000
організований промисловий викид В.072.005
органічна сполука С.056.005
органічна хімія Х.008.003
органолептичні властивості речовини С.018.001
органолептичні показники води П.064.005
орієнтовно безпечний рівень впливу У.017.004
орієнтовно безпечний рівень впливу забруднювальної речовини У.017.005
орієнтовно безпечний рівень впливу шкідливих речовин У.017.003
орний шар ґрунту С.047.003
осад О.050.000
осад стічних вод О.050.001
осадження О.051.000
осередок О.076.000
осередок ураження О.076.001
осмос О.054.000
осмотичний тиск Д.001.009

основа О.055.000
основна дозова межа опромінення П.096.007
основна одиниця системи одиниць Е.001.007
основна сіль С.057.004
основна фізична величина В.007.004
основні закони хімії З.014.014
основні природоохоронні фонди Ф.022.004
особа Л.013.000
особа, що відповідає за видалення відходів Л.013.002
особа, що відповідає за утилізацію відходів Л.013.003
особина О.056.000
особливо велика пожежа П.058.003
особливо небезпечна речовина В.013.026
особливо небезпечне приміщення П.074.004
особливо сире приміщення П.074.005
остача О.057.000
отруєння О.066.000
отруйна речовина В.013.027
отрута Я.001.000
отрутна речовина В.013.047
отрутохімікат Я.002.000
охоплення О.070.000
охорона О.073.000
охорона атмосферного повітря О.073.001
охорона води О.073.002
охорона здоров'я працівників О.073.004
охорона ландшафту О.073.005
охорона лісів від пожежі О.073.007
охорона лісового генофонду О.073.006
охорона природи О.073.008
охорона тваринного світу О.073.003
охоронна зона об'єкта природно-заповідного фонду З.035.034
охоронна зона техногенно небезпечних об'єктів З.035.035
оцінка О.075.000
оцінювання О.074.000
О.075.000
оцінювання впливу на довкілля О.075.002
оцінювання небезпечної діяльності О.075.003
оцінювання ризику О.075.004
оцінювання ризику промислової аварії О.075.005
оцінювання санітарного стану ґрунту О.075.006
оцтова кислота К.025.017
оцтовокислий свинець С.017.001
очисна споруда С.061.010
очищена стічна вода В.035.016
очищений газ Г.001.013
очищення О.077.000
очищення води О.077.004
очищення газу О.077.005
очищення стічних вод О.077.006
ощадливе витрачання ресурсів Р.027.001

П

паводок П.002.000
пай П.003.000
палеоботаніка П.004.000
палеозоологія П.005.000
палеонтологія П.006.000
паливно-енергетичний комплекс К.052.003
паливно-енергетичні ресурси Р.057.013
паливно-мастильні матеріали М.012.002
паливо Т.031.000
паличка П.007.000
пальник Г.048.000
пам'ятка П.008.000
пам'ятка природи П.008.001
пам'ятки садово-паркового мистецтва П.008.002
папір Б.061.000
папір конго Б.061.001
ПАР П.001.000
пара П.009.000
П.010.000
паразит П.011.000
паразитарне захворювання З.002.002
паразитизм П.012.000
параметр П.013.000
парк П.014.000
парникові гази Г.001.014
парфумеризатор П.015.000
парфумеризатор повітря П.015.001
парціальний об'єм О.019.005

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

парціальний тиск	Д.001.010
паспорт	П.016.000
паспортизація	П.017.000
паспортизація відходів	П.017.001
паста	П.018.000
пастка	Л.015.000
патогенні мікроорганізми	М.042.003
патологія	П.019.000
патрубок	П.020.000
педоекоіндикатор	П.026.000
педосфера	П.025.000
пептид	П.027.000
пептидний зв'язок	С.019.004
первинна домішка	П.103.003
первинна енергія	Э.049.001
первинний вимірювальний перетворювач	П.099.002
первинний відстійник	О.068.004
перевезення	П.028.000
перевезення відходів	П.028.001
переганяння	П.029.000
перегінна колба	К.039.004
перегріта пара	П.009.003
перекривна арматура	А.071.001
перенесення	П.030.000
перероблення	П.031.000
перероблення відходів	П.031.001
перероблення радіоактивних відходів	П.031.002
перетворена енергія	Э.049.004
перетворення	П.095.000
перетворення домішок в атмосфері	П.095.001
перетворювач	П.099.000
перехід	П.032.000
період	П.033.000
періодична проба	П.106.004
періодична система елементів	С.038.016
періодичний закон Д.І. Менделєєва	З.014.015
персистентність	П.034.000
персистентність отрути	П.034.002
персистентність пестицидів	П.034.001
перспективний енергетичний баланс	Б.007.008
пестицид	П.036.000
пил	П.137.000
пиловідсмоктувальне обладнання	О.010.006
пиловловлювальна установка	У.023.003
пиловловлювання	П.135.000
пиловловлювач	П.136.000
пилозахисна кабіна	К.001.001
пилозахисна камера	К.007.003
пилозахисне обладнання	О.010.005
питна вода	В.035.017
питома витрата паливно-енергетичних ресурсів	Р.026.004
питома газова стала	П.081.001
питома електрична провідність	П.110.003
питома ентальпія вдихуваного повітря	Э.056.001
питома поверхня	П.054.002
питома теплоємність	Т.006.002
питоме водовідведення	В.041.001
питоме водоспоживання	В.047.002
питомий об'єм	О.019.006
питомий показник утворення відходів	П.064.015
пігмент	П.037.000
підведена енергія	Э.049.002
підвищений рівень загазованості повітря робочої зони	У.017.006
підвищений рівень запиленості повітря робочої зони	У.017.007
піддослідна тварина	Ж.002.001
піддослідний об'єкт	О.018.008
підживлювальна вода	В.035.022
підземне розроблення	Р.014.003
підземне сховище газу	Х.017.001
підземний вентиляційний канал	К.008.003
підземні води	В.035.021
підкритична збірка	С.012.002
підпідлоговий вентиляційний канал	К.008.004
підприємство	П.098.000
підрозділ	П.057.000
підсумовувальний вимірювальний прилад	П.100.007
підфакельний пост спостережень за забрудненням атмосфери	П.080.003
підшивний вентиляційний канал	К.008.005
пінцет	П.038.000
піпетка	П.039.000
пірогалол	П.040.000
піроліз	П.041.000
пірофорна речовина	В.013.030

пісковлювач П.035.000
пісочна баня Б.008.004
плазма П.042.000
планктонна сітка С.029.001
планована діяльність Д.032.002
плановий енергетичний баланс Б.007.009
планування П.043.000
пластові води В.035.018
платинова чашка Ч.004.003
плівка П.044.000
плівковий нафтопродукт Н.018.002
плівкотвірна речовина В.013.032
плівкоутворення П.045.000
плівкоутворювач П.046.000
пліснява П.047.000
плоске джерело забруднення И.039.019
ПММ Г.065.000
побічні збитки від пожеж У.002.001
побутова стічна вода В.035.001
поверхнева іонізація И.034.002
поверхневий вогнезахист О.022.002
поверхневий шар води С.047.005
поверхневі води В.035.019
поверхнево-активна речовина В.013.034
поверхня П.054.000
поверхня поділу фаз П.054.001
повідь Н.001.000
повільний фільтр для очищення води Ф.009.005
повінь П.068.000
повітровитяжний пристрій У.025.002
повітрообмін В.058.000
повітроприймальний пристрій У.025.003
повітропровід В.059.000
повітря В.057.000
повітря робочої зони В.057.002
повітря, що видаляється В.057.008
повітряна баня Б.008.002
повітряне середовище С.078.005
повітряний дихальний апарат А.066.002
повітряний фільтр Ф.009.002
повна програма забруднення атмосфери П.113.003
повний тиск Д.001.011
поводження О.014.000
поводження з відходами О.014.001
поводження з радіоактивними відходами О.014.002
поворотні відходи О.069.001
повторно використовувана стічна вода В.035.020
погано розчинна речовина В.013.033
поглинальна посудина С.070.001
поглинальна склянка С.043.001
поглинальний прилад П.100.004
поглинальний розчин Р.022.011
поглинач П.055.000
поглинач кліматичної системи П.055.001
поглинена доза іонізаційного випромінювання Д.049.006
поділ Р.010.000
подразнення Р.011.000
поєднана дія Д.018.011
пожежа П.058.000
пожежна небезпека О.043.008
пожежна техніка Т.015.002
пожежний захисний костюм К.070.002
пожежний нагляд Н.004.005
пожежобезпека П.059.000
пожежобезпека об'єкта П.059.001
пожежовибухонебезпечність П.060.000
пожежовибухонебезпечність речовин та матеріалів П.060.001
пожежонебезпека П.061.000
пожежонебезпечна зона З.035.036
пожежонебезпечне приміщення П.074.006
пожежонебезпечний газ Г.001.015
поживна речовина В.013.031
позасистемна одиниця фізичної величини Е.001.002
показ П.063.000
показ засобу вимірювань П.063.001
показна проба П.106.005
показник П.064.000
показник безпеки працівників або населення регіону П.064.008
показник безпечності продукції П.064.007
показник безпечності промислового підприємства П.064.009
показник забруднення атмосфери П.064.010
показник пожежної небезпеки П.064.011
показник складу та властивостей води П.064.012
показник токсичності продуктів горіння П.064.013

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

показники санітарного стану ґрунтів П.064.006
показувальний вимірювальний прилад П.100.005
поклад З.016.000
поле П.065.000
поле концентрації домішки в атмосфері П.065.003
полива Г.044.000
полімер П.066.000
політика П.067.000
полювання О.071.000
поляризація П.072.000
поляризовність П.073.000
полярографічний аналіз А.047.013
полярографічний метод аналізу М.033.018
помпа Н.010.000
понадлімітне розміщення відходів Р.013.002
пониззя Н.020.000
пониззя річки Н.020.001
поновлюваний енергетичний ресурс Р.057.005
поновлювані природні ресурси Р.057.004
попереднє оброблення радіоактивних відходів О.012.005
популяційна екологія Э.010.002
популяція П.075.000
порівняльна ефективність Э.067.004
поріг П.077.000
поріг шкідливої дії П.077.001
порода П.078.000
порушенні землі З.029.001
порушення Н.009.000
порушення земель Н.009.001
порцеляна Ф.004.000
порцелянова чашка Ч.004.005
поршневий газоперекачувальний агрегат А.012.007
посадова особа Л.013.001
послідовно використовувана вода В.035.023
послуга У.021.000
пост П.080.000
посудина С.070.000
потенціал П.083.000
потенціал забруднення атмосфери П.083.001
потенційно небезпечне підприємство П.098.002
потенційно небезпечний об'єкт О.018.009
потенціометричне титрування Т.023.001
потенціометричний аналіз А.047.014
потенціометричний аналізатор А.048.011
потенціометричний метод аналізу М.033.019
потерпілий П.082.000
потерпілий у надзвичайній ситуації П.082.001
потік П.085.000
поточний енергетичний баланс Б.007.012
поточні витрати З.023.002
потрійна точка води Т.033.002
потужність М.068.000
потужність викиду М.068.001
похибка П.056.000
похибка вимірювання П.056.004
похідна П.120.000
похідна одиниця системи одиниць Е.001.008
похідна одиниця фізичної величини Е.001.009
похідна фізична величина В.007.005
похідна функції П.120.002
поховання З.024.000
поховання відходів З.024.001
поховання радіоактивних відходів З.024.002
початковий розщіплювальний матеріал М.012.003
правила охорони вод П.091.001
правила пожежної безпеки П.091.002
правило П.091.000
право П.092.000
правопорушення П.093.000
практично нерозчинна речовина В.013.035
преаератор П.094.000
препаративна форма пестициду Ф.023.001
прибережна водоохоронна зона З.035.037
прибережна смуга водоохоронної зони П.070.001
прибережні сторони С.096.004
приземна концентрація домішок в атмосфері К.067.018

приземний шар атмосфери С.047.006
приймач П.101.000
приймач стічних вод П.101.001
прилад П.100.000
приміщення П.074.000
приміщення з підвищеною небезпекою П.074.012
приміщення з хімічно активним або органічним середовищем П.074.013
приміщення категорії А П.074.007
приміщення категорії Б П.074.008
приміщення категорії В П.074.009
приміщення категорії Г П.074.010
приміщення категорії Д П.074.011
припливна вентиляція В.008.008
припливне повітря В.057.006
припливний агрегат А.012.008
припливно-витяжна вентиляція В.008.009
приріст П.105.000
приріст активного мулу П.105.001
природна захищеність підземних вод З.026.001
природна плівкотвірна речовина В.013.036
природне довкілля С.078.013
природне забруднення атмосфери З.008.005
природний газ Г.001.016
природний заповідник З.019.002
природний ландшафт Л.002.005
природний об'єкт, що охороняється О.018.007
природний радіаційний фон Ф.021.001
природні води В.035.024
природні ресурси Р.057.010
природно-заповідний фонд Ф.022.005
природно-заповідний фонд України Ф.022.006
природокористування П.104.000
природоохоронна служба С.048.005
природоохоронне законодавство З.015.001
природоохоронні заходи М.023.001
приставний вентиляційний канал К.008.006
пристрій У.025.000
прихована теплота Т.009.001
проба П.106.000
проба повітря П.106.006
проба природного газу П.106.007
пробірка П.107.000
пробірка з відтягнутим кінцем П.107.002
пробірка з притертою пробкою П.107.003
пробка П.108.000
пробний майданчик для відбирання проб ґрунту П.052.002
пробовідбірна лінія Л.010.001
пробовідбірна трубка Т.037.002
пробовідбірний клапан К.027.001
пробовідбірник П.109.000
провідник П.111.000
провідність П.110.000
прогнозування П.112.000
програма П.113.000
продукт П.114.000
продукт реакції П.114.001
продуктивність П.115.000
продуктивність екосистеми П.115.001
продукція П.116.000
продуцент П.117.000
проектний енергетичний баланс Б.007.010
прозорість П.118.000
прозорість води П.118.001
прокурорський нагляд за дотриманням законодавства про охорону природного довкілля Н.004.006
промивалка П.121.000
промивання П.122.000
промивання твердих відходів П.122.001
промивна вода В.035.025
промивна склянка для газів С.043.003
промислова аварія А.006.002
промислова безпека Б.014.007
промислова вода В.035.026
промислова екологія Э.010.003
промислова зона З.035.038
промислова отрута Я.001.001
промислова продукція підвищеної небезпеки П.116.006
промислова сажа С.002.001
промислова стічна вода В.035.027
промислове джерело забруднення И.039.020
промислове очищення газу О.077.007
промислове підприємство П.098.003

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

промисловий ландшафт Л.002.006
промисловий пил П.137.002
промисловий фільтрувальний протигаз П.128.002
промислові відходи О.069.008
промислові трубопроводи Т.038.002
промислово-санітарна хімія Х.008.004
промірна вертикаль В.010.001
проникність П.123.000
пропан П.124.000
пропан-бутанова суміш С.050.006
пропілен П.125.000
проскакування П.126.000
проста речовина В.013.037
простий іон И.032.001
простір П.127.000
протигаз П.128.000
протидимний захист З.025.005
протиепідемічні заходи М.023.003
протипожежне водопостачання В.051.002
протипожежний стан об'єкта С.069.009
протипожежні вимоги Т.035.002
протирадіаційні гігієнічні захисні заходи М.023.002
протон П.129.000
протонне число Ч.006.004
професійна захворюваність З.001.002
професійна небезпека О.043.009
професійна шкідливість В.067.002
професійне захворювання З.002.004
професійне опромінення О.006.003
профілактичні заходи М.023.004
процес П.130.000
прояснювання О.052.000
прояснювання води О.052.001
прояснювач О.053.000
прояснювач води О.053.001
пряма економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.003
пряма небезпечність продукції О.043.010
пряма реакція Р.034.006
прямі збитки від пожеж У.002.002
прямоточна вода В.035.028
прямоточне водопостачання В.051.003
ПСГ П.134.000
психологічні вимоги Т.035.003
психофізіологічні вимоги Т.035.004
пункт П.132.000
пункт контролю якості води водойм або водотоків П.132.002
пуста порода П.078.006

Р

рад Р.003.000
радикал Р.004.000
радіаційна аварія А.006.003
радіаційна безпека Б.014.008
радіаційна гігієна Г.022.006
радіаційний екологічний моніторинг М.062.009
радіаційний захист З.025.006
радіаційний контроль К.065.009
радіаційний неруйнівний контроль К.065.010
радіаційний фон Ф.021.002
радіаційно небезпечне підприємство П.098.004
радіаційно-гігієнічний регламент Р.038.002
радіаційно-захисний костюм К.070.003
радіоактивна речовина В.013.038
радіоактивне випромінювання И.006.005
радіоактивне забруднення З.008.013
радіоактивне зараження З.021.001
радіоактивний елемент Э.041.003
радіоактивний розпад Р.018.001
радіоактивні відходи О.069.009
радіоактивність Р.005.000
радіоекологія Р.009.000
радіонуклід Р.006.000
радіотоксичність Р.007.000
радіочутливість Р.008.000
разова концентрація домішок в атмосфері К.067.021
район Р.017.000
район надзвичайного стану Р.017.002
район регулювання вмісту тропосферного озону Р.017.001
рафінування Р.030.000
раціональне використання ресурсів И.037.002
раціональний енергетичний баланс Б.007.011
реагент Р.031.000
реактив Р.032.000
реактор Р.033.000
реакція Р.034.000

реакція нейтралізації Р.034.007
регенератор Р.035.000
регенератор активного мулу Р.035.001
регенерація Р.036.000
регенерація активного мулу Р.036.001
регіональна організація економічної інтеграції О.047.001
регіональний екологічний центр Центральної і Східної Європи Ц.007.001
регіональний ландшафтний парк П.014.004
регламент Р.038.000
регламентація Р.039.000
регламенти застосування пестицидів і агрохімікатів Р.038.003
регламентування Р.040.000
регулювання Р.041.000
регулювання якості води Р.041.001
регулятор Р.042.000
редуцент Р.043.000
реєстр Р.044.000
реєстр місць видалення відходів Р.044.002
реєстрація Р.037.000
реєструвальний вимірювальний прилад П.100.006
режим Р.045.000
режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду Р.045.004
резервуарний дихальний апарат А.066.005
резистентність Р.046.000
резистентність мікроорганізмів Р.046.001
результат Р.047.000
результат вимірювання Р.047.001
рекомендація Р.049.000
рекреаційний ландшафт Л.002.007
рекреація Р.050.000
ректифікаційна колона К.046.001
ректифікація Р.051.000
рекультивація Р.052.000
рекультивація земель Р.052.002
рекультивовані землі З.029.003
рекуперація Р.053.000
рекуперація відходів виробництва Р.053.001
рельєф Р.054.000
рентген Р.055.000
рентгенівське випромінювання И.006.006
репрезентативна проба П.106.009
респіратор Р.056.000
ресурс Р.057.000
ресурси вторинної сировини Р.057.011
ресурсовикористання Р.059.000
ресурсовміст Р.061.000
ресурсовміст продукції, робіт та послуг Р.061.001
ресурсоекономічність Р.062.000
ресурсоекономічність продукції, робіт та послуг Р.062.001
ресурсомісткість Р.058.000
ресурсомісткість продукції, робіт та послуг Р.058.001
ресурсоощадність Р.060.000
реторта Р.063.000
РЕЦ ЦСЄ Р.074.000
реципієнт Р.064.000
рециркуляційне повітря В.057.007
рециркуляція Р.065.000
рециркуляція активного мулу Р.065.001
рециркуляція відпрацьованих газів двигуна автотранспортного засобу Р.065.002
рециркуляція стічних вод Р.065.003
речовина В.013.000
рибалка Р.072.000
рибальство Р.073.000
рибогосподарські нормативи якості води Н.029.009
ризик Р.068.000
ризобактерія Р.066.000
ризосфера Р.067.000
ризосферні мікроорганізми М.042.005
рівень У.017.000
рівень безпеки У.017.013
рівень забезпечення пожежної безпеки У.017.015
рівень звільнення від контролю ядерної та радіаційної безпеки У.017.016
рівень пожежної небезпеки У.017.017
рівень радіоактивного забруднення У.017.018
рівень токсичності води У.017.019
рівень утручання під час можливого опромінення У.017.014

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

рівновага Р.002.000
рівноважна концентрація К.067.020
рівноважний стан системи С.069.010
рівняння У.015.000
рівняння хімічної реакції У.015.002
рідина Ж.003.000
рідинна хроматографія Х.019.002
рідинний азот А.024.004
рідинний нафтопродукт Н.018.001
рідинний розчин Р.022.004
рідинний стан речовини С.069.005
рідкісний вид В.023.002
річка Р.048.000
робота Р.001.000
робоче місце М.024.003
родючий шар ґрунту С.047.004
родючість П.048.000
розведений розчин Р.022.013
розділення Р.010.000
Р.015.000
роздільна здатність С.076.006
розкладання Р.012.000
розкривні породи П.078.002
розміщення Р.013.000
розміщення відходів Р.013.001
розпад Р.018.000
розплав Р.019.000
розплав електроліту Р.019.001
розподілення Р.010.000
розпорошення Р.020.000
розпорошення викидів Р.020.001
розрив Р.016.000
розрив хімічного зв'язку Р.016.001
розробка Р.014.000
розроблення Р.014.000
розсіювання Р.021.000
розсіювання світла Р.021.002
розчин Р.022.000
розчин електроліту Р.022.014
розчинений нафтопродукт Н.018.003
розчинення Р.023.000
розчинна речовина В.013.039
розчинник Р.025.000
розчинність Р.024.000
розширення Р.029.000
розширення завантаження фільтра Р.029.001
ротаметр Р.069.000
РРТО Р.070.000
ртуть Р.071.000
ряд Р.075.000

С

сад С.001.000
сажа С.002.000
самець С.003.000
самиця С.004.000
самозаймання С.005.000
самоочисний повітряний фільтр Ф.009.006
самоочищення С.007.000
самоочищення атмосфери С.007.001
самоочищення ландшафту С.007.002
саморятувальник С.008.000
самоспалахування С.006.000
санепідемстанція С.010.000
санітарія С.009.000
санітарна охорона ґрунтів О.073.009
санітарна техніка Т.015.003
санітарна токсикологія Т.026.001
санітарне очищення газу О.077.008
санітарне очищення населених пунктів О.077.009
санітарне та епідемічне благополуччя населення Б.048.001
санітарне число Ч.006.005
санітарний стан ґрунтів С.069.011
санітарні норми Н.028.009
санітарно-гігієнічна експертиза Э.016.004
санітарно-гігієнічні нормативи якості води Н.029.010
санітарно-епідеміологічна станція С.087.006
санітарно-захисна зона З.035.039
санітарно-профілактичні заходи М.023.005
санітарно-хімічні властивості С.018.002
свердловина С.042.000
свинець С.017.000
свинцевий папір Б.061.003
світ М.052.000
світлий нафтопродукт Н.018.004
світло С.015.000
свічка С.016.000
СДОР С.020.000
седиментаційна стійкість У.024.001
седиментація С.021.000
селективне відкрите розроб- Р.014.004

лення
селективність С.022.000
сепаратор С.023.000
сепарація С.024.000
септик С.025.000
септиктенк С.026.000
середній рівень забруднення атмосфери в містах У.017.010
середній рівень забруднення атмосфери по галузях промисловості У.017.011
середньодобова концентрація домішок в атмосфері К.067.024
середньодобова проба П.106.011
середньодобова температура зовнішнього повітря Т.004.001
середньолетальна доза пестициду Д.049.007
середньомісячна концентрація домішок в атмосфері К.067.023
середньорічна концентрація домішок в атмосфері К.067.022
середня сіль С.057.005
середня смертельна доза Д.049.008
середня смертельна доза у випадку введення в шлунок Д.049.009
середня смертельна доза у випадку нанесення на шкіру Д.049.010
середня смертельна концентрація шкідливої речовини в повітрі К.067.025
середовище С.078.000
середовище існування С.078.022
середовище робочого місця оператора системи "людина-машина" С.078.023
СЕС С.114.000
сигналізатор С.031.000
сила С.032.000
сила ваги С.032.001
силікат С.033.000
сильна кислота К.025.011
сильна основа О.055.001
сильний електроліт Э.032.001
сильнодійна отрутна речовина В.013.040
сильнокисле середовище С.078.018
сильнолужне середовище С.078.019
симбіоз С.034.000
синантропні мухи М.077.001
синекологія С.037.000
синергізм С.035.000
синильна кислота К.025.012
синтез С.036.000
синтетична плівкотвірна речовина В.013.041
сире приміщення П.074.016
сирий осад стічних вод О.050.002
сировина С.113.000
система С.038.000
система витяжної вентиляції С.038.017
система дихальних режимів С.038.018
система зниження токсичності двигуна автотранспортного засобу С.038.022
система керування довкіллям С.038.023
система "людина-машина" С.038.024
система місцевої витяжної вентиляції С.038.020
система одиниць фізичних величин С.038.019
система припливної вентиляції С.038.021
систематика С.039.000
системна одиниця фізичної величини Е.001.010
сито С.040.000
ситуація С.041.000
сіль С.057.000
сільськогосподарський ландшафт Л.002.008
сірка С.027.000
сірководень С.028.000
сірководнева кислота К.025.010
сірчана кислота К.025.009
сірчистий ангідрид А.051.001
сірчисті сполуки С.056.006
сітка С.029.000
скид С.014.000
скидання С.014.000
скидання зворотної води С.014.003
скидна вода В.035.029
склад С.067.000
склад води С.067.006
склад розчину С.067.007
складна проба П.106.010
складна речовина В.013.042

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

складний іон И.032.002
складник С.068.000
скляна паличка П.007.002
скляна чашка Ч.004.004
склянка С.043.000
С.084.000
скляночка С.085.000
скляночка для зважування С.085.001
скорочена програма контролю забруднення атмосфери П.113.005
скринінг С.045.000
скрубер С.046.000
слабка кислота К.025.013
слабка основа О.055.002
слабкий електроліт Э.032.002
СЛМ С.112.000
служба С.048.000
службова особа Л.013.004
смак В.027.000
смог С.051.000
смуга П.070.000
солетвірний оксид О.039.004
сольват С.058.000
сольватація С.059.000
соляна кислота К.025.014
солярове масло М.009.003
сорбат С.063.000
сорбент С.064.000
сорбційна ємність Е.003.004
сорбційна здатність С.076.007
сорбція С.065.000
сортування С.066.000
сортування вторинної сировини С.066.001
соціальне довкілля С.078.014
соціально-економічна функція ландшафту Ф.041.002
спалахування В.063.000
спектр С.072.000
спектральний аналіз А.047.015
спектральний метод аналізу М.033.020
спектрофотометр С.073.000
спектрофотометричний аналіз А.047.016
спектрофотометричний метод аналізу М.033.021
специфічна дія Д.018.012
спеціалізоване підприємство щодо поводження з радіоактивними відходами П.098.005
спеціалізовані підрозділи ліквідації наслідків аварії П.057.001
спеціальне водокористування В.044.002
спеціальний одяг О.025.001
спеціальний розщіплювальний матеріал М.012.004
спеціальні сировинні зони З.035.040
спеціально відведені місця для видалення відходів М.024.004
спинове квантове число Ч.006.006
спирт С.074.000
спиртівка С.075.000
спільна програма спостереження та оцінювання поширення забруднень повітря на великі відстані в Європі П.113.004
споживання П.086.000
споживання кисню організмом П.086.002
сполука С.056.000
спонукач П.053.000
спонукач витрати газу П.053.001
споруда С.061.000
спорудження С.061.000
спроможність С.076.000
СПСГ С.077.000
спухання В.070.000
спухання активного мулу В.070.001
ссавці М.054.000
стабілізація С.080.000
стабілізація осадів стічних вод С.080.002
стабільність С.081.000
ставка С.082.000
ставка внесків Організації Об'єднаних Націй С.082.001
ставок П.131.000
стагнація С.083.000
стагнація води С.083.001
стала П.081.000
стан П.069.000
С.069.000
стан водного об'єкта С.069.012
стан хімічної рівноваги С.069.013
стандартизація С.086.000
стандартний електрод Э.026.005
стандартний розчин Р.022.015
станція С.087.000
станція водопідготовлення С.087.007
станція очищення води С.087.008

станція очищення стічних вод С.087.009
станція підземного сховища газу С.087.010
статичне вимірювання И.008.004
статичний рівень підземних вод У.017.012
статичний тиск Д.001.012
стаціонарний пост спостережень за забрудненням атмосфери П.080.004
створ С.088.000
створ повного змішання С.088.002
стенотоп С.089.000
степінь С.090.000
стерилізація С.091.000
стехіометричне рівняння У.015.001
стехіометричні коефіцієнти К.073.020
стехіометрія С.092.000
стильбазол С.093.000
стимулювальна доза пестициду Д.049.011
стійкість С.094.000
У.024.000
стійкість отрути С.094.002
стік С.095.000
стічна вода В.035.031
сторона С.096.000
сторона походження С.096.005
стохастичні радіаційні ефекти Э.066.003
стратосфера С.097.000
стрес С.098.000
стронцій С.099.000
структура С.100.000
структура ландшафту С.100.002
структурна економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.004
ступінь С.090.000
ступінь вогнестійкості С.090.003
ступінь дисоціації С.090.001
ступінь насиченості ґрунту С.090.002
ступінь окиснення С.090.004
ступінь солонцюватості ґрунту С.090.006
сублетальна доза пестициду Д.049.012
сублімат В.054.000
сублімація С.101.000
субстанція С.102.000
субстрат С.103.000
суд С.104.000
суднова газова турбіна Т.042.003
сукупний токсичний ефект Э.066.005
сукцесія С.105.000
сульфат С.106.000
сульфат заліза С.106.001
сульфат кальцію С.106.002
сумарний тепловий ефект розчинення Э.066.004
сумісність С.054.000
сумісність пестицидів С.054.001
суміш С.050.000
супровідна речовина В.013.043
суспензія С.107.000
суттєвий екологічний аспект А.075.001
суха дезактивація Д.012.003
сухе приміщення П.074.015
сухий залишок О.057.004
сухий термометр Т.010.003
сушарка С.108.000
сферохром-2 С.109.000
схема С.110.000
схема комплексного використання та охорони вод С.110.001
сховище У.001.000
Х.017.000
сховище радіоактивних відходів Х.017.002

Т

таксон Т.001.000
таксономічні категорії К.018.003
таксономія Т.002.000
тварина Ж.002.000
тваринний світ М.052.001
тверда фаза Ф.001.004
твердий розчин Р.022.016
твердий стан речовини С.069.014
тверді відходи О.069.010
твердість Ж.001.000
твердість води Ж.001.001
температура Т.004.000
температура вдихуваного повітря Т.004.002
температура жевріння Т.004.009
температура займання Т.004.003
температура кристалізації Т.004.006
температура самозаймання Т.004.007
температура самоспалахування Т.004.008
температура спалаху Т.004.005

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

температура спалахування Т.004.004
температура фазової рівноваги Т.004.010
температурні межі поширення полум'я П.096.009
тендер Т.005.000
теоретичний потенціал енергоощадності П.083.002
теплове забруднення вод З.008.014
тепловий ефект хімічної реакції Э.066.006
теплоємність Т.006.000
теплозахисний пожежний костюм К.070.004
тепломісткість Т.006.000
тепломісткість продукції Т.006.001
теплообмін Т.007.000
теплообмінна вода В.035.032
теплообмінник Т.008.000
теплота Т.009.000
теплота випаровування Т.009.002
теплота згоряння Т.009.005
теплота конденсації Т.009.003
теплота пароутворення Т.009.004
теплота фазового переходу Т.009.006
теплота хімічної реакції Т.009.007
тератогенна речовина В.013.044
територіальне море М.064.001
територіальне море України М.064.002
територіальний екологічний фонд Ф.022.007
територіальні води В.035.033
термічна іонізація И.034.003
термічна небезпечність продукції О.043.011
термічне оброблення осаду стічних вод О.012.006
термодинамічна рівновага Р.002.001
термодинамічна система С.038.025
термодинамічна фаза Ф.001.005
термоекоіндикатор Т.014.000
термоконстантне пилозахисне обладнання О.010.007
термометр Т.010.000
терморегуляція Т.011.000
термостат Т.012.000
термостатування Т.013.000
термохімічний сигналізатор горючих газів і парів С.031.001
техніка Т.015.000
техніка безпеки Т.015.004
технічна атмосфера А.079.001
технічна вода В.035.034
технічна рекультивація земель Р.052.003
технічний етап рекультивації земель Э.064.002
технічний коридор К.069.001
технічний паспорт відходу П.016.002
технічний ресурс Р.057.012
технічні засоби застосування пестицидів та агрохімікатів С.079.010
техногенез Т.016.000
техногенна безпека Б.014.009
техногенне довкілля С.078.016
техногенне місцеперебування М.025.001
техногенний рельєф Р.054.001
техногенний чинник Ф.003.018
техногенно небезпечний об'єкт О.018.010
технологічна вентиляція В.008.010
технологічна вода В.035.035
технологічний мікроклімат М.041.002
технологічний одяг О.025.002
технологічно доступний потенціал енергоощадності П.083.003
технологічно змінений радіаційний фон Ф.021.003
технологія Т.017.000
теча Т.019.000
течія Т.018.000
тигель Т.020.000
тимчасова допустима добова доза пестициду Д.049.001
тимчасова допустима концентрація хімічної речовини в ґрунті К.067.005
тимчасова допустима концентрація хімічної речовини в повітрі робочої зони К.067.004
тимчасова допустима концентрація хімічної речовини у воді К.067.003
тимчасово допустима концентрація хімічної речовини в атмосферному повітрі К.067.002
тимчасово погоджені викиди В.072.001
тиск Д.001.000
титр Т.021.000
титрант Т.022.000

титриметричний аналіз А.047.017
титриметричний аналізатор А.048.012
титриметричний метод аналізу М.033.022
титрований розчин Р.022.017
титрування Т.023.000
тіло Т.003.000
тління Т.024.000
тло Ф.021.000
токсикоз Т.025.000
токсикологічна характеристика середовища Х.001.002
токсикологічні показники води П.064.014
токсикологія Т.026.000
токсикологія води Т.026.002
токсикометрія Т.027.000
токсин Т.028.000
токсична речовина В.013.045
токсичний ефект Э.066.007
токсичний продукт П.114.002
токсичні відходи О.069.011
токсичні елементи Э.041.004
токсичність Т.029.000
токсичність викидів двигуна автотранспортного засобу Т.029.004
токсичність води Т.029.003
токсичність водного середовища Т.029.002
токсичність пестициду Т.029.005
толерантність Т.030.000
толерантність виду Т.030.001
толерантність мікроорганізмів Т.030.002
топоекоіндикатор Т.032.000
точка Т.033.000
точка еквівалентності титрування Т.033.001
точкова проба П.106.012
точкове джерело забруднення И.039.021
ТПВ В.069.000
траєкторний метод аналізу М.033.023
транзит Т.034.000
транзит відходів Т.034.001
транскордонне забруднення повітря на великі відстані З.008.015
транскордонне перевезення відходів П.028.002
транскордонне перенесення забруднювальних речовин П.030.001
транскордонний водотік В.052.001
транскордонний вплив на довкілля В.056.005
транскордонний інтегральний потік забруднювальних речовин П.085.003
транскордонні води В.035.036
транспортований газоаналізатор Г.003.004
трансформаторне масло М.009.004
третя сторона С.096.006
тримкість С.076.003
тропосфера Т.036.000
трофічні зв'язки С.019.005
трубка Т.037.000
трубопровід Т.038.000
трудомісткість Т.039.000
трьохосновна кислота К.025.015
туман Т.040.000
тумановловлювання Т.041.000
турбідиметричний метод аналізу М.033.024
турбіна Т.042.000
турбулентна дифузія Д.046.001
турбулентний потік П.085.004
тягомір Т.043.000
тягонапоромір Т.044.000

У

угіддя У.005.000
угруповання Г.062.000
С.060.000
ударна іонізація газу И.034.004
узагальнена похідна П.120.001
уловлювач Л.015.000
ультра... У.009.000
ультрамікроаналіз У.010.000
ультрафільтрація У.011.000
ультрафіолетове випромінювання И.006.008
уміст С.055.000
уміст змулених речовин у воді С.055.002
уміщувальні породи П.078.001
умови У.020.000
умови праці У.020.006
умовно чиста стічна вода В.035.038
універсальна газова стала П.081.002
упарювання У.012.000
уражальна дія джерела надзвичайної ситуації В.056.004
уражальний чинник джерела Ф.003.016

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

надзвичайної ситуації
уражений П.076.000
уражений у надзвичайній ситуації П.076.001
уражувальні чинники аварії Ф.003.015
уріз У.016.000
уріз води У.016.001
урочище У.019.000
усереднювач У.022.000
усереднювач стічних вод У.022.001
установка У.023.000
установка пожежогасіння У.023.004
утилізація У.028.000
утилізація відходів У.028.001
утрата П.084.000
У.018.000
утрати ексергії П.084.001
утрати енергії П.084.002
ущільнення У.013.000

Ф

фаза Ф.001.000
фаза водного режиму Ф.001.006
фазова рівновага Р.002.002
фазовий перехід П.032.001
фазовий перехід другого роду П.032.002
фазовий перехід першого роду П.032.003
факел Ф.002.000
фактична економія паливно-енергетичних ресурсів Э.011.005
фактичний енергетичний баланс Б.007.013
фактор Ф.003.000
факультативний анаероб А.050.002
фарфор Ф.004.000
фауна Ф.005.000
фенол Ф.006.000
фермент Ф.007.000
ферментер Ф.008.000
фізико-хімічне очищення стічних вод О.077.010
фізико-хімічний аналіз А.047.018
фізико-хімічний метод аналізу М.033.025
фізико-хімічний процес П.130.006
фізична атмосфера А.079.002
фізична величина В.007.006
фізична особа Л.013.005
фізичний аналіз А.047.019
фізичний метод аналізу М.033.026
фізичні властивості речовини С.018.004
фізичні чинники робочого середовища Ф.003.022
фізіологічна адаптація А.017.002
фізіологічні вимоги Т.035.006
фільтр Ф.009.000
фільтр водозабірного шахтового колодязя Ф.009.008
фільтр для відбирання проби газу Ф.009.010
фільтр для водопідготовлення Ф.009.009
фільтр для очищення води Ф.009.011
фільтр для очищення стічних вод Ф.009.012
фільтр "синя стрічка" Ф.009.013
фільтрат Ф.010.000
фільтраційна мембранографія М.020.001
фільтрація Ф.011.000
фільтрувальний газопилозахисний респіратор Р.056.002
фільтрувальний елемент Э.041.005
фільтрувальний матеріал М.012.006
фільтрувальний папір Б.061.004
фільтрувальний протиаерозольний респіратор Р.056.003
фільтрувальний протигазовий респіратор Р.056.004
фільтрувальний протипиловий респіратор Р.056.005
фільтрувальний тигель Т.020.001
фільтрувальний шар С.047.008
фільтрування Ф.012.000
фільтрування води Ф.012.001
фітоекоіндикатор Ф.015.000
фітомеліорація Ф.013.000
фітопатогенні мікроорганізми М.042.006
фітопланктон Ф.014.000
флегматизатор Ф.016.000
флокулянт Ф.017.000
флокуляція Ф.018.000
флора Ф.019.000
флотаційний згущувач У.014.001
флотаційний реагент Р.031.001
флотація Ф.020.000
фон Ф.021.000
фонд Ф.022.000
фонова концентрація забруднювальної речовини К.067.026

фоновий створ С.088.003
форма Ф.023.000
форсунка Ф.024.000
фосген Ф.025.000
фотоіонізація Ф.026.000
фотоколориметр Ф.027.000
фотоколориметрія Ф.028.000
фотоліз Ф.029.000
фотометрична база димоміра Б.001.001
фотометричний аналіз А.047.020
фотометричний метод аналізу М.033.027
фотометрія Ф.031.000
фотометрування Ф.030.000
фотосинтез Ф.032.000
фотохімічний окисник О.034.001
фотохімічний потенціал утворення озону П.083.004
фотохімічний смог С.051.001
фракційний склад суміші С.067.008
фракціонатор Ф.033.000
фракція Ф.034.000
фракція дизельного палива Ф.034.001
фракція легких вуглеводнів Ф.034.002
фреон Ф.035.000
фтор Ф.036.000
фторовуглець Ф.038.000
фторування Ф.037.000
фторування води Ф.037.001
фумігат Ф.039.000
фунгіцид Ф.040.000
функційна група Г.061.007
функційний стан людини С.069.015
функція Ф.041.000

Х

характеристика Х.001.000
харчове отруєння О.066.003
харчові макроелементи М.006.001
хвильова функція Ф.041.001
хвороба Б.051.000
хвороботворні мікроорганізми М.042.002
хемосинтез Х.002.000
хемосорбційна мембранографія М.020.002
хемосорбційна хроматографія Х.019.003
хемосорбція Х.003.000
хемостат Х.004.000
хімікалії Х.005.000
хімікат Х.006.000
хіміотерапія Х.007.000
хіміотерапія рослин Х.007.001
хімічна активність А.030.003
хімічна енергія Э.049.005
хімічна меліорація М.018.003
хімічна небезпечність продукції О.043.012
хімічна реакція Р.034.008
хімічна рівновага Р.002.003
хімічне очищення стічних вод О.077.011
хімічний аналіз А.047.021
хімічний аналізатор А.048.013
хімічний вогнезахист О.022.003
хімічний газовизначник Г.006.001
хімічний еквівалент Э.009.002
хімічний елемент Э.041.006
хімічний захист рослин З.025.007
хімічний зв'язок С.019.006
хімічний метод аналізу М.033.028
хімічні властивості речовини С.018.005
хімічні чинники робочого середовища Ф.003.023
хімічно небезпечне підприємство П.098.006
хімія Х.008.000
хладон Х.009.000
хлор Х.010.000
хлорид Х.011.000
хлорид кальцію Х.011.001
хлорування Х.012.000
хлорування вод Х.012.001
холодильник Х.014.000
холодильник газу Х.014.002
холодильник-фільтр Х.015.000
хребтові П.062.000
хроматограф Х.018.000
хроматографічна колонка К.045.001
хроматографічне розділення Р.010.002
хроматографічний аналіз А.047.022
хроматографічний метод аналізу М.033.029
хроматографія Х.019.000
хронічна інтоксикація И.028.002
хронічне отруєння О.066.004

Ц

царина О.005.000
цвітіння Ц.002.000
цвітіння води Ц.002.001

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ценекосистема Ц.010.000
ценоз Ц.006.000
центр Ц.007.000
центр ваги Ц.007.002
центрифуга Ц.008.000
центрифугування Ц.009.000
центрифужна пробірка П.107.004
цеоліт Ц.011.000
цех Ц.013.000
цивільна відповідальність О.061.002
Цивільна оборона України О.009.001
циклон Ц.016.000
циркуляція Ц.017.000
циркуляція речовин у довкіллі Ц.017.001
цитологія Ц.018.000
цифровий вимірювальний прилад П.100.008
ціан Ц.014.000
ціанід Ц.015.000
ціна Ц.005.000

Ч

чадний газ Г.001.018
час В.068.000
час генерації мікроорганізмів В.068.001
час захисної дії дихального апарата В.068.002
час половинного перетворювання реакції В.068.003
час проскакування В.068.004
частина Ч.003.000
частинка Ч.001.000
частинна одиниця фізичної величини Е.001.003
частка Д.054.000
частковий енергетичний баланс Б.007.014
частота Ч.002.000
частота дихання Ч.002.001
чашка Ч.004.000
Червона книга К.032.001
Червона книга України К.032.002
ЧЗД В.015.000
чинник Ф.003.000
чинник довкілля Ф.003.019
чинник довкілля малої інтенсивності Ф.003.020
чинники професійної шкідливості Ф.003.021
чисельність Ч.005.000
чисельність мікроорганізмів Ч.005.001
число Ч.006.000
чиста зона З.035.042
чисте повітря В.057.009
чисте приміщення П.074.017
чисте робоче місце М.024.005
чутливий елемент засобу вимірювань Э.041.007
чутливість Ч.007.000

Ш

шар С.047.000
шар стоку С.047.007
шахта Ш.001.000
швидкий фільтр для очищення води Ф.009.007
швидкісна вертикаль В.010.002
швидкість С.044.000
швидкість вигоряння С.044.003
швидкість нарощування тиску вибуху С.044.004
швидкість окиснення забруднювальних речовин активним мулом С.044.005
швидкість фільтрування води С.044.006
швидкість хімічної реакції С.044.007
шкала Ш.002.000
шкала засобу вимірювань Ш.002.001
шкала стандартних розчинів Ш.002.002
шкала фізичної величини Ш.002.003
шкідлива дія Д.018.001
шкідлива речовина В.013.008
шкідливий виробничий чинник Ф.003.005
шкідливий вплив на довкілля В.056.003
шкідливі організми О.048.002
шкідливість В.067.000
шкода У.029.000
шкода від пожежі У.029.005
шкода майну У.029.004
шлях П.133.000
шлях надходження шкідливих речовин у організм П.133.001
шприц-дозатор Ш.003.000
штатив Ш.004.000
штуцер Ш.005.000
штучне повітря В.057.005
штучний водоносний горизонт Г.050.002
шум Ш.006.000

шумомір Ш.007.000
шумопоглинання Ш.008.000

Щ

щипці Щ.003.000
щільність П.051.000

Ю

юридична відповідальність О.061.006
юридична особа Л.013.006

Я

ядерна безпека Б.014.012
ядерна катастрофа К.017.003
ядерна реакція Р.034.012
ядерний матеріал М.012.007
ядерний реактор Р.033.002
ядерні установки У.023.005
ядро Я.003.000
ядро Землі Я.003.002
якісний аналіз А.047.008
якісний склад речовини С.067.002
якість К.020.000
якість атмосфери К.020.001
якість води К.020.002

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ

π-bond С.019.001
π-electrons Э.033.001

A

ability С.076.000
abiotic component of the environment С.068.001
abiotic environment С.078.001
abiotic factor of the environment Ф.003.001
absolute efficiency Э.067.001
absolute error of measurement П.056.001
absolute humidity В.032.001
absolute humidity of air В.032.002
absolute humidity of gas В.032.003
absolute measurement И.008.001
absolute pressure Д.001.001
absolute pressure gauge М.007.002
absolute sensitivity of measuring instrument Ч.007.001
absorbate А.001.000
А.004.000
absorbent А.002.000
П.055.000
absorbent cotton В.005.001
absorber А.003.000
П.055.000
absorptiometric analyzer А.048.001
absorption А.005.000
absorption bottle С.043.001
absorption method of analysis М.033.001
absorption solution Р.022.011
absorption vessel С.070.001
absorptive capacity В.007.001
Е.003.001
absorptive instrument П.100.004
acceptable limit of safety factor З.032.002
accident А.006.000
accident at an industrial enterprise А.006.001
accident elimination Л.008.001
accident pollution З.008.001
accompanying matter В.013.043
accountability О.061.000
accreditation А.028.000
accumulation З.016.000
accumulator Н.005.000
acetic acid К.025.017
acid К.025.000
acid gas Г.001.008
acid medium С.078.009
acid rain Д.048.001
acid residual О.057.001
acid salt С.057.002
acid solution Р.022.006
acid-base indicators И.022.003
И.022.004
acidimetry А.085.000
acidity К.026.000
acoustic load Н.002.001
ACS А.078.000
action В.056.000
Д.018.000
activated coal У.006.001
activated sludge И.010.001
activated-sludge swelling В.070.001
activation energy Э.049.006
activator А.029.000
active ingredient of a pesticide В.013.010
active state С.069.002
activity А.030.000
Д.032.000
actual energy balance Б.007.013
acute intoxication И.028.001
acute poisoning О.066.002
acyclic hydrocarbon У.003.003
adaptability А.018.000
adaptation А.017.000
adapting А.018.000
addend Д.047.000
additive effect Э.066.005
adjoning rocks П.078.001
adjustment Р.041.000
admitted energy Э.049.002
admixture П.103.000
adsorbability А.021.000
adsorbate А.019.000
А.022.000
adsorbent А.020.000
adsorption А.023.000
adsorption activity А.030.001
adsorption indicators И.022.001
adsorptive capacity В.007.002

	Е.003.002
adverse consequences of climate fluctuation	П.079.001
adverse effect	Д.018.001
adverse environmental impact	В.056.003
adverse factor of influence on organism	Ф.003.011
aeration	А.087.000
aeration tank	А.091.000
aerator	А.086.000
aerobe	А.088.000
aerobic bacteria	Б.006.002
aerobic process of waste water purification	П.130.002
aerobic stabilization of sludge	С.080.001
aerobiosphere	А.089.000
aerosol	А.090.000
affected	П.076.000
affected in emergency	П.076.001
age	В.061.000
age of activated sludge	В.061.001
agent	А.010.000
	В.013.000
	В.065.000
aggregate	А.012.000
aggregative state of substance	С.069.001
aggressive medium	С.078.002
agitator	П.053.000
agitator of gas discharge	П.053.001
agreement	К.064.000
agrichemical certificate of land plot	П.016.001
agricultural chemical	А.015.000
agricultural chemistry	А.016.000
agricultural landscape	Л.002.008
agricultural technology	А.014.000
agrochemical survey	О.015.001
agrochemistry	А.016.000
aid	С.079.000
aim	Ц.004.000
air	В.057.000
	С.078.005
air bath	Б.008.002
air conditioning	К.061.001
air deodorizer	Д.015.001
air disinfector	Д.014.001
air duct	В.059.000
	К.008.001
air dust content	З.020.001
air exchange	В.058.000
air exhauster	У.025.002
air filter	Ф.009.002
air humidity	В.032.005
air intake damper	У.025.003
air ionizer	И.033.001
air perfumerizer	П.015.001
air pollutant	П.103.004
air pollutant concentration	К.067.008
air pollutant concentration field	П.065.003
air pollutant fallout	В.076.001
air pollutant washout	В.075.001
air pollution	З.008.006
air pollution control	К.065.004
air pollution index	П.064.010
air pollution network	С.030.005
air pollution potential	П.083.001
air protection	О.073.001
air quality	К.020.001
air self-purification	С.007.001
aircraft gas turbine	Т.042.001
alcohol	С.074.000
alcohol lamp	С.075.000
alimentary toxicosis	О.066.003
aliphatic hydrocarbon	У.003.001
aliquot part	Ч.003.001
alkali	Щ.002.000
alkali element	Э.041.009
alkali-earth element	Э.041.008
alkalimetry	А.031.000
alkaline medium	С.078.024
alkaline metal	М.028.003
alkaline solution	Р.022.018
alkaline-earth metal	М.028.002
alkalinity	Щ.001.000
alkaloid	А.032.000
alkane	А.033.000
alkene	А.034.000
allelopathy	А.035.000
allotment	Д.054.000
allowance	Н.029.000
alpha-particle	А.037.000
alpha-radiation	А.036.000
alteration	И.007.000
aluminate	А.038.000
aluminium	А.039.000
aluminosilicate	А.040.000
ambience	С.078.000
ambient	С.078.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

ameliorant М.017.000
amelioration М.018.000
amensalism А.041.000
amino acid А.043.000
amino group А.042.000
ammonia А.044.000
ammonia nitrogen А.024.001
ammonium А.045.000
amorphous state of substance С.069.003
amount К.041.000
О.019.000
amphoteric compound С.056.001
amphoterism А.046.000
anaerobe А.050.000
anaerobic bacteria Б.006.001
anaerobic digester М.032.000
anaerobic process of waste water purification П.130.001
analogue measuring instrument П.100.001
analysis А.047.000
analysis of hazardous activity А.047.001
analysis of substance composition А.047.003
analytical balance В.012.001
analytical chemistry Х.008.001
analyzer А.048.000
anatomy А.049.000
anhydride А.051.000
animal Ж.002.000
animal ecology Э.010.005
animal protection О.073.003
animal world М.052.001
anion А.053.000
anisotropic substance В.013.002
anisotropy А.052.000
annunciator С.031.000
anode А.054.000
antagonism А.055.000
ante Д.054.000
anthropo... А.063.000
anthropoecoindicator А.065.000
anthropogenic air pollution З.008.002
anthropogenic factor of the environment Ф.003.002
anthropogenic landscape Л.002.001
anthropogenic load Н.002.002
anthropogenic microbial succession С.105.001
anthroposphere А.064.000
antibiotic А.056.000
antidote А.057.000
antiepidemical measures М.023.003
antifreeze А.062.000
antioxidant А.058.000
А.059.000
antipyrene А.060.000
antiradioactive hygienic protective measures М.023.002
antiseptic А.061.000
apparatus А.066.000
appearance В.023.000
approximate safe exposure level of human exposure У.017.003
approximate safe exposure level of pollutions У.017.005
approximate safe level of human exposure to harmful substances У.017.004
aqua ammonia А.044.001
aquametry А.026.000
aquatic chemistry Г.040.000
aquatic toxicology Т.026.002
aquatory А.027.000
aquifer Г.050.001
arbitration court С.104.001
arbitration tribunal С.104.001
area З.035.000
О.005.000
П.074.000
area element П.052.000
area of inflammation О.005.001
area source of pollution И.039.019
argon А.068.000
aroma А.072.000
aromatic hydrocarbon У.003.002
aromatic systems С.038.005
aromaticity А.073.000
arsenic М.078.000
artesian well К.044.001
artifical atmosphere В.057.005
artificial aquifer Г.050.002
artificial person Л.013.006
AS А.074.000
ash З.033.000
ash content З.034.000
aspect А.075.000
aspirating device У.025.001
aspirator А.076.000

assembly С.012.000
assessment О.074.000
О.075.000
Э.016.000
assets С.079.000
assignment З.011.000
Н.008.000
assimilative capacity of the water body С.076.001
assurance О.004.000
astatine А.077.000
asylum У.001.000
atmosphere А.079.000
В.057.000
atmospheric air В.057.001
atmospheric emission В.072.002
atmospheric pressure Д.001.002
atom А.080.000
atomic grouping Г.062.001
atomic mass unit Е.001.001
atomic nucleus Я.003.001
attached duct К.008.006
attestation А.081.000
attribute П.102.000
С.018.000
audit А.082.000
К.065.000
auditor А.083.000
autecology А.084.000
authority О.046.000
authorization Р.015.000
automated control system С.038.003
automated system С.038.001
automated system of water protective complex control С.038.004
automated system of water quality monitoring С.038.002
automatic fire extinguishing installation У.023.001
autonomous breathing apparatus А.066.001
autonomous vacuum cleaner У.023.002
autoregulation А.007.000
autoregulation of natural systems and processes А.007.001
autotroph А.008.000
autotrophic organisms О.048.001
autotrophy А.009.000
average daily temperature of Т.004.001
outdoor air
average lethal dose Д.049.008
average lethal dose at drawing on skin Д.049.010
average lethal dose at introduction in a stomach Д.049.009
average lethal dose of pesticide Д.049.007
average level of air pollution in towns У.017.010
average level of air pollution relative to each branch of industry У.017.011
averager У.022.000
averager of waste waters У.022.001
aviation gasoline Б.017.001
aviation petrol Б.017.001
Avogadro's law З.014.001

B

back osmosis О.054.001
back pressure manometer М.007.003
backflow condenser Х.014.001
background Б.001.000
Ф.021.000
background concentration of pollutant К.067.026
background section С.088.003
bacterial contamination of water З.008.011
bacterial leaching В.082.001
bactericide Б.005.000
bacteriology Б.002.000
bacterium Б.006.000
bag filter Ф.009.004
balance Б.007.000
В.012.000
О.057.000
Р.002.000
balance of waste-off energy Б.007.001
band З.035.000
П.070.000
barometric pressure Д.001.003
base Б.001.000
Н.020.000
О.055.000
base monitoring М.062.001
base unit Е.001.007
basic funds for nature conservation Ф.022.004
basic limit of irradiation dose П.096.007

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

basic salt С.057.004
basic station of air pollution monitoring П.080.002
basin Б.012.000
basis Б.001.000
basket К.053.000
batcher Д.050.000
batching Д.053.000
batchmeter Д.050.000
bath Б.008.000
bath house Б.008.000
bathometer Б.013.000
beaker С.084.000
becquerel Б.015.000
bed З.016.000
С.047.000
beginning В.060.000
belt П.070.000
bensol Б.019.000
benthic microorganisms М.042.001
benzene Б.019.000
benzine Б.018.000
best available technology of discharge, emission and waste limitation Т.017.001
beta-particle Б.021.000
beta-radiation Б.020.000
bimolecular reaction Р.034.001
binding С.019.000
binding materials М.012.001
bioaccumulation Б.022.000
biocatalyzer Б.030.000
biocenosis Б.045.000
biochemical oxygen consumption in waste water П.086.001
biochemistry Б.044.000
biodegradation Б.027.000
bioelectrochemistry Б.046.000
bioenergetics Б.047.000
biofilter Б.043.000
biogas Б.023.000
biogenic elements Э.041.001
biogeocenology Б.026.000
biogeocenosis Б.025.000
biogeochemistry Б.024.000
bioindication Б.029.000
bioindicator Б.028.000
biological active substance В.013.005
biological amelioration М.018.001
biological catalyst К.016.001
biological catastrophe К.017.001
biological film П.044.001
biological filter Ф.009.001
biological filter sprinkler О.049.001
biological hazard of production О.043.001
biological hazardous factors Ф.003.003
biological inhibitor И.019.001
biological land reclamation Р.052.001
biological method of waste water purification М.033.002
biological monitoring М.062.002
biological reclamation М.018.001
biological reclamation of water body М.018.002
biological stage of land reclamation Э.064.001
biological waste water purification О.077.001
biologically hazardous enterprise П.098.001
biology Б.031.000
biomass Б.032.000
biopesticide Б.033.000
bioreactor Б.034.000
biosorption Б.036.000
biosphere Б.037.000
biosphere reserve З.019.001
biosynthesis Б.035.000
biota Б.038.000
biotechnology Б.040.000
biotest Б.039.000
biotest of disinfection Б.039.001
biotic component of the environment С.068.002
biotic factor of the environment Ф.003.004
biotope Б.041.000
biotransformation Б.042.000
black product М.003.000
blank З.006.000
blasting agent В.013.007
blastomatosis Э.066.001
bleeder valve К.027.001
block Б.049.000
blooming Ц.002.000
blowing well К.044.001
"blue tape" filter Ф.009.013
body О.046.000
Т.003.000

bog Б.052.000
boiler К.071.000
boiler house К.072.000
boiler room К.072.000
boiling down У.012.000
bomb Б.053.000
bond С.019.000
bond opening Р.016.001
bonnet З.038.000
book К.032.000
booster compressor station С.087.004
borax Б.062.000
border Г.054.000
borehole С.042.001
botanical garden С.001.001
botany Б.055.000
bottle С.043.000
С.070.000
bottom Н.020.000
bottom sediment О.064.001
bound П.096.000
boundary Г.054.000
П.096.000
Bourdon-tube pressure gauge Н.007.000
box Б.050.000
Boyle's law З.014.002
branch pipe П.020.000
break Р.016.000
breakdown А.006.000
breakdown elimination Л.008.001
breathable gas Г.001.006
breather Р.056.000
breathing frequency Ч.002.001
breathing load Н.002.005
breathing mask Р.056.000
breathing minute volume В.008.005
breathing ratio К.073.001
breathing resistance С.062.001
bromine Б.059.000
bubbler Б.010.000
bubbling Б.009.000
Б.011.000
Buchner funnel В.062.001
bud П.089.000
budding П.090.000
buffer area З.035.039
buffer capacity of ecosystem Е.003.003
buffer solution Р.022.001
buffer zone З.035.001
build-in duct К.008.002
building, erection С.061.000
buildings materials М.012.005
bulb Г.063.000
bulk concentration К.067.014
bulk sample П.106.003
burette Б.066.000
burial З.024.000
burial of radioactive waste З.024.002
burial of waste З.024.001
burn-out rate С.044.003
burner Г.048.000
burning Г.049.000
burnt gas Г.001.011
butter М.009.000
button П.089.000

C

cab К.001.000
cabin К.001.000
cadaster К.002.000
cake К.022.000
calcium К.006.000
calcium chloride Х.011.001
calcium sulphate С.106.002
calibrating mixture С.050.005
calibration curve Г.055.001
calibration mixture of harmful substances with air С.050.004
calibration solution Р.022.003
calomel К.003.000
caloric content of foods К.004.001
caloric content of fuel К.004.002
caloric value К.004.000
caloric value of foods К.004.001
caloric value of fuel К.004.002
calorimetric bomb Б.053.001
calorimetry К.005.000
camera К.007.000
canalization К.009.000
cancer-producing substance В.013.014
cancerogenic substance В.013.014
canopy exhaust hood З.038.001
capability С.076.000
capacitance Е.003.000
capacity В.033.000
Е.003.000
М.068.000
О.019.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	С.076.000
carbon dioxide	Г.001.019
	Д.037.003
carbon dioxide content in inhaled air	Д.054.006
carbon dioxide release	В.073.001
carbon mass unit	Е.001.011
carbon oxide	О.039.003
carbonate	К.013.000
carbonate hardness	Ж.001.002
carbonic acid	К.025.016
	У.004.000
carbontetrafluoride	Ф.038.000
carbonyl group	Г.061.004
carboxil group	Г.061.003
carboxylic acid	К.025.007
carrier gas	Г.002.000
carry	П.030.000
catalysis	К.015.000
catalyst	К.016.000
catalyst process	П.130.004
catastrophe	К.017.000
catcher	Л.015.000
catchment area	Б.012.001
catchment well	К.044.004
category	К.018.000
category of big air pollution sources	К.018.002
category of water quality	К.018.001
catenation	С.019.000
cation	К.019.000
caustic	В.013.011
caustic alkali	Щ.002.001
ceiling duct	К.008.005
cell	К.031.000
	Э.041.000
cenoecosystem	Ц.010.000
cenosis	Ц.006.000
center	О.076.000
	Ц.007.000
centre of gravity	Ц.007.002
centrifuge	Ц.008.000
centrifuging	Ц.009.000
centrifuging test tube	П.107.004
certification	А.081.000
	П.017.000
certification of the workplace	А.081.001
certification of waste	П.017.001
chain	Ц.012.000
chain of chemical transformations	Ц.012.001
chain reaction	Р.034.009
chamber	К.007.000
change	И.007.000
	О.007.000
channel	К.008.000
character	З.031.000
	С.018.000
characteristic	Х.001.000
charcoal gas	Г.001.018
Charle's law	З.014.011
chart	Г.055.000
	С.110.000
check	К.065.000
check-up	К.065.000
chemical	Х.006.000
chemical activity	А.030.003
chemical amelioration	М.018.003
chemical analysis	А.047.021
chemical analyzer	А.048.013
chemical bond	С.019.006
chemical element	Э.041.006
chemical energy	Э.049.005
chemical equilibrium	Р.002.003
chemical equilibrium state	С.069.013
chemical equivalent	Э.009.002
chemical factors of the working environment	Ф.003.023
chemical fire retardance	О.022.003
chemical hazard of production	О.043.012
chemical method of analysis	М.033.028
chemical properties of substance	С.018.005
chemical protection of plants	З.025.007
chemical reaction	Р.034.008
chemical waste water purification	О.077.011
chemically hazardous enterprise	П.098.006
chemicals	Х.005.000
chemiotherapy	Х.007.000
chemisorptional membranography	М.020.002
chemistry	Х.008.000
chemosorption	Х.003.000
chemosorption chromatography	Х.019.003
chemostat	Х.004.000
chemosynthesis	Х.002.000
chemotherapy of plants	Х.007.001

chladone Х.009.000
chloride Х.011.000
chlorination Х.012.000
chlorine Х.010.000
chlorohydric acid К.025.014
chromatic indicators И.022.006
chromaticity Ц.003.000
chromatograph Х.018.000
chromatographic analysis А.047.022
chromatographic fractionation Р.010.002
chromatographic method of analysis М.033.029
chromatographic separation Р.010.002
chromatography Х.019.000
chromatographycal column К.045.001
chronic intoxication И.028.002
chronic toxicosis О.066.004
circuit С.110.000
Ц.012.000
circulation К.083.000
К.084.000
Ц.017.000
circulation of substances in the environment Ц.017.001
city gas Г.001.009
civil liability О.061.002
clarification О.052.000
clarifier О.053.000
clarity П.118.000
class К.018.000
К.028.000
class of chemical substance hazard К.028.001
class А room П.074.007
class Б room П.074.008
class В room П.074.009
class Г room П.074.010
class Д room П.074.011
classification К.030.000
classification of rocks for the biological reclamation К.030.001
classifier К.029.000
classifying К.030.000
clause П.132.000
clean air В.057.009
clean room П.074.017
clean room class К.028.002
clean workstation М.024.005
clean zone З.035.042
clearing О.077.000
climate fluctuation И.007.001
climatic change И.007.001
climatic factors Ф.003.007
climatic system С.038.012
climatic system absorbent П.055.001
climatic system accumulator Н.005.001
climatic system source И.039.007
clogging З.022.000
clogging of waters З.022.001
closed circuit water supply system С.038.011
clothes О.025.000
clothing К.070.000
О.025.000
coacervation К.037.000
coagel К.033.000
coagulant К.034.000
coagulate К.035.000
coagulation К.036.000
coagulation of water К.036.001
coal У.006.000
cock-batcher К.075.000
code К.038.000
coefficient К.073.000
coefficient of efficiency К.073.010
coefficient of gas cleaning К.073.009
coefficient of performance К.073.010
coefficient of turbulent diffusion К.073.017
coherent unit Е.001.005
colchicine К.049.000
coli index К.040.000
collecting С.011.000
collecting of secondary raw materials С.011.001
collecting of waste С.011.002
collecting pipe К.042.001
collection З.006.000
Ф.022.000
collection of secondary raw materials З.006.001
С.011.001
collection of waste С.011.002
collective protective equipment С.079.008
collector К.042.000
Н.005.000
colloid К.043.000
colloidal particle Ч.001.002
colloidal system С.038.013

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

color Ц.001.000
colorimeter К.047.000
colorimetric method М.033.008
colorimetric test tube П.107.001
colorimetry К.048.000
colority О.037.000
Ц.003.000
colority of water О.037.001
column К.045.000
К.046.000
combined effect Д.018.004
combined extract and input ventilation В.008.009
combustibility Г.051.000
combustible gas Г.001.004
combustible liquid Ж.003.001
combustible matter С.078.006
combustible substance В.013.009
combustion chamber К.007.001
combustion heat Т.009.005
combustive and lubricating materials М.012.002
comfort К.056.000
commission К.050.000
commission on accident investigation К.050.003
commission on environmental safety and emergency К.050.002
commission on investigation of accident К.050.004
commission on investigation of professional illness К.050.005
commitment fee К.050.000
committee К.050.000
К.051.000
commodity П.116.000
communication С.019.000
community О.017.000
С.060.000
compacting У.013.000
compaction У.013.000
compactness П.051.000
compactor У.014.000
comparative costs З.023.001
comparative efficiency Э.067.004
comparison electrode Э.026.008
compartment К.007.000
compatibility С.054.000
competent body for О.046.002
transboundary waste transport control
competent organ О.046.001
competition К.062.000
complementary error of gas analyzer П.056.002
complete facility П.098.003
complete monitoring program of air pollution П.113.003
complex К.052.000
complex air pollution index П.064.003
complex effect Д.018.005
complicated sample П.106.010
complicated substance В.013.042
component К.054.000
С.068.000
Э.041.000
component of mixture К.054.001
component part И.005.001
components composition of mixture С.067.005
composite sample П.106.003
composition С.067.000
composition of solution С.067.007
composting К.055.000
compound М.012.000
С.056.000
compound ion И.032.002
compound settler О.068.002
compression У.013.000
compressor shop Ц.013.001
compressor station С.087.005
computer-aided system С.038.001
concentration К.067.000
concentration by boiling У.012.000
concentration meter К.066.000
concentration of the suspended particles in the air К.067.007
concentrative solution Р.022.007
concern П.098.000
condensate К.059.000
condensation К.060.000
condensed phase Ф.001.002
condition С.069.000
condition of water body С.069.012
conditionally purified effluent В.035.038
conditioning К.061.000
conditions Р.045.000
У.020.000

conditions of work У.020.006
conductance П.110.000
conductance-measuring analyzer А.048.005
conductance-measuring method of analysis М.033.009
conduction П.110.000
conductive clothing К.053.001
conductivity П.110.003
conductor П.111.000
congo red paper Б.061.001
conical flask К.039.001
connecting pipe Ш.005.000
connection С.019.000
Ш.005.000
consequence П.079.000
conservation О.073.000
conservation area З.019.000
conservation service С.048.005
consolidation У.013.000
constant П.081.000
construction С.061.000
construction materials М.012.005
constructions for treating wastes О.018.006
consumer К.063.000
consumption З.023.000
П.086.000
Р.026.000
Р.027.000
contaminant В.013.012
З.010.000
contaminant capacity Г.064.000
contaminated air В.057.004
contamination З.008.000
З.021.000
content Д.054.000
Е.003.000
С.055.000
content of suspended matter in water С.055.002
contiguous parties С.096.004
continuing effect Д.018.008
continuous source of air pollution И.039.008
contour Р.054.000
contract К.064.000
contracting parties С.096.001
contribution В.016.000
В.026.000
control К.065.000
Р.041.000
control area З.035.039
control of water qualuty К.065.005
control region of troposphere ozone content
Р.017.001
control sample П.106.002
controllable recreation zone З.035.015
convection К.057.000
convention К.058.000
converted energy Э.049.004
converter П.099.000
convertibility О.013.000
cooler Х.014.000
core Я.003.000
cork П.108.001
corporate law П.092.004
corridor К.069.000
cosmic radiation И.006.004
cost Ц.005.000
cost-effective potential of energy conservation П.083.005
cost-effectiveness Э.067.005
costs З.023.000
cotton В.005.000
coulomb К.087.000
coulomb per kilogram К.087.001
coulometric analysis А.047.010
coulometric analyzer А.048.006
coulometric method of analysis М.033.010
count О.019.000
counter С.111.000
counter device С.111.000
country rocks П.078.001
couple П.010.000
coupling С.019.000
court С.104.000
covalent bond С.019.003
coverage О.070.000
cowl З.038.000
criminally liability О.061.005
crisis К.078.000
critical assembly С.012.001
critical contingent relative to radiation Г.061.005
critical level of air pollution concentration У.017.002
critical pollution load Н.002.006

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

critical state of landscape С.069.007
critical state of object С.069.008
critical state of substance С.069.006
critical values of parameters З.032.001
critical volume of a substance О.019.001
critical wind velocity С.044.002
cross-section С.088.000
crucible Т.020.000
crude sediment of waste water О.050.002
crust К.068.000
cryostat К.079.000
crystal К.080.000
crystal hydrate К.082.000
crystal phase Ф.001.003
crystallization К.081.000
cumulation К.088.000
cumulation coefficient К.073.008
cumulative economic effect of fulfillment of environmental measures Э.066.002
cup С.085.000
Ч.004.000
curie К.091.000
current energy balance Б.007.012
cuvette К.090.000
cyan Ц.014.000
cyanides Ц.015.000
cyanogen Ц.014.000
cyclone Ц.016.000
cytology Ц.018.000

D

daily average sample П.106.011
dalton Д.002.000
damage У.018.000
У.029.000
damage to property У.029.004
damp room П.074.016
danger О.043.000
danger in emergency О.043.006
deactivation equipment О.010.002
deaeration Д.005.000
decanting Д.020.000
decantion Д.019.000
decay Г.045.000
Р.018.000
Т.024.000
decomposer Р.043.000
decomposition Г.045.000
Д.025.000
Р.012.000
Т.024.000
decontamination Д.012.000
decontamination means С.079.003
deduster П.136.000
dedusting unit Б.049.002
deelectronating О.034.000
deemulsifier Д.031.000
deep fire retardance О.022.001
deep waste water purification О.077.002
defective goods П.116.001
defense О.009.000
deflagrable liquid Ж.003.002
deflection sensibility С.076.006
degassing Д.007.000
degassing of water Д.007.001
degradation process Д.011.000
degraded lands З.029.001
degree С.090.000
degree of fire resistance С.090.003
dehydration Д.008.000
О.001.000
dehydration of sludge О.001.001
dehydrogenation Д.009.000
Д.010.000
deionization Д.017.000
deletion У.007.000
delinquency П.093.000
delivery measuring station Г.058.000
С.087.003
delivery water В.035.030
demand Т.035.000
demecology Д.022.000
demercurisation Д.021.000
demercurisation of water Д.021.001
demolition С.052.000
dendrological park П.014.001
denitrification Д.023.000
densification У.013.000
densifier У.014.000
densimeter А.070.000
П.049.000
densimeter-colorimeter П.050.000
density П.051.000
density of diesel fuel П.051.005
density of substance П.051.004
deodorization Д.016.000
deodorizer Д.015.000

deoxidation В.066.000
dependability Н.003.000
depletion И.040.000
depletion of waters И.040.001
deposit В.016.000
В.026.000
З.016.000
О.064.000
depth water layer С.047.001
derivative П.120.000
derivative of function П.120.002
derived physical quantity В.007.005
derived physical unit Е.001.009
derived quantity В.007.005
derived unit Е.001.008
desease Б.051.000
desiccation О.001.000
desiccator Э.015.000
designed energy balance Б.007.010
desintegration Р.012.000
desorption Д.024.000
destruction Д.025.000
desulphurization Д.026.000
detection Д.027.000
detector Д.028.000
И.022.000
detector tube Т.037.001
detergent Д.029.000
detonation resistance С.094.001
detoxication Д.030.000
development Р.014.000
device А.066.000
П.100.000
У.025.000
devide Р.010.000
dewatering О.001.000
diagnostic monitoring М.062.005
diagram С.110.000
diagram of integrated utilization and protection of waters С.110.001
dialysis Д.033.000
dialyzate Д.034.000
dialyzer Д.035.000
dibasic acid К.025.003
diesel fuel Т.031.002
differential manometer Д.045.000
М.007.001
differential pressure gage Д.045.000
differential pressure gauge М.007.003
difficulty combustible substance В.013.046
diffusion Д.046.000
digital measuring instrument П.100.008
diluted solution Р.022.013
dilution ratio К.077.001
dioxide Д.004.000
Д.037.000
dipole moment М.061.001
direct hazard of production О.043.010
direct loss from fires У.002.002
direct reaction Р.034.006
direct saving of fuel-energy resources Э.011.003
directive Н.008.000
dirt capacity Г.064.000
dirt capacity of filter Г.064.001
dirt-holding capacity Г.064.000
discharge С.014.000
С.095.000
discharged water В.035.029
discontinuous phase Ф.001.001
discriminant Д.038.000
disease З.002.000
dish Ч.004.000
disinfectant agent А.010.001
disinfection Д.013.000
О.003.000
disinfection of waste water О.003.002
disinfector Д.014.000
disintegration Р.018.000
dispenser Д.039.000
dispersant Д.039.000
disperse system С.038.010
dispersed phase Ф.001.001
dispersibility Д.042.000
dispersion Д.040.000
Д.041.000
dispersion ability Д.042.000
dispersion medium С.078.007
displacing gas Г.001.002
disposal area О.059.000
dissociation Д.043.000
dissociation degree С.090.001
dissolubility Р.024.000
dissolution Р.023.000
dissolved oil product Н.018.003
distance П.133.000
distillation Д.044.000
О.062.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

	П.029.000
distillation flask	К.039.004
distilled gasoline	Б.017.003
distilled water	В.035.003
distributional derivative	П.120.001
district	Р.017.000
disturbance of lands	Н.009.001
disturbed lands	З.029.001
dithizon method	М.033.006
dividend	Д.054.000
division	П.057.000
	Р.010.000
domestic gas	Г.001.009
dose	Д.049.000
dose of activated sludge	Д.049.002
dose of pesticide	Д.049.003
dose-forming nuclide	Н.032.001
dosimeter	Д.051.000
dosimetry	Д.052.000
dosing	Д.053.000
dot	Т.033.000
downstream	Н.020.001
downstream pool	Б.063.002
draft gauge	Т.043.000
drainage	Д.055.000
drainage of filter for water purification	Д.055.001
drainage water	В.035.005
draught gauge	Т.043.000
draught indicator	Т.043.000
drawoff	З.003.000
drier	С.108.000
drift	С.052.000
drift of a pesticide	С.052.001
drinking water	В.035.017
drop catcher	К.012.000
drop reception vessel	К.011.000
dropper	П.039.000
dropping bottle	К.010.000
dry decontamination	Д.012.003
dry residue	О.057.004
dry room	П.074.015
dry-bulb thermometer	Т.010.003
dryer	С.108.000
drymeter	В.029.000
due	С.011.000
dump	О.059.000
dumping outside of open-cut mine	О.059.001
durability	С.094.000
duration of a breathing apparatus protection	В.068.002
dust	П.137.000
dust catcher	П.136.000
dust catching	П.135.000
dust collecting	П.135.000
dust collection	П.135.000
dust collector	П.136.000
dust content	З.020.000
dust extractor	П.136.000
dust gas catching installation	У.023.003
dust separation	П.135.000
dust-control unit	Б.049.002
dust-exhausting equipment	О.010.006
dust-proofing cabin	К.001.001
dust-proofing chamber	К.007.003
dust-proofing equipment	О.010.005
dust-removing filter respirator	Р.056.005
dusty room	П.074.014
duty	Р.045.000
	С.011.000
	С.048.000
dye	К.076.000
	П.037.000
dynamic measurement	И.008.002
dynamic pressure	Д.001.005
dyne	Д.036.000

E

earth	З.029.000
Earth core	Я.003.002
earth moving	З.028.000
ecoclimate	М.041.000
ecological aspect	А.075.002
ecological balance	Р.002.004
ecological catastrophe	К.017.002
ecological crisis	К.078.001
ecological effect of energy conservation	Э.066.008
ecological features	Х.001.003
ecological indicators	И.022.007
ecological niche	Н.026.001
ecological prediction	П.112.001
ecological system	С.038.026
ecological toxicology	Т.026.003
ecological trap	Л.015.001
ecological valency	В.004.001
ecological well-being of water	Б.048.002

body
ecology Э.010.000
economic damage У.029.002
economic effect of energy saving Э.066.009
economic effectivity Э.067.005
economic efficiency Э.067.003
economic evaluation of resource saving О.075.007
economizing Э.011.000
economizing consumption of resources Р.027.001
economy Х.013.000
economy zone of national nature park З.035.041
ecosphere Б.037.000
ecosystem С.038.026
Э.012.000
ecosystem productivity П.115.001
ecotope М.025.000
ectosymbiosis Э.025.000
effect В.056.000
Д.018.000
П.079.000
Э.066.000
effecting factors of accident Ф.003.015
effective dead space of a breathing apparatus П.127.002
effective dose of radiation Д.049.015
effectiveness Э.067.000
efficiency К.073.010
К.074.000
Э.067.000
efficiency of energy consumption К.073.011
efficiency of gas cleaning С.090.005
effluent sewage В.035.016
ejection В.072.000
Э.008.000
ejector Э.007.000
elaboration Р.014.000
electric circuit Ц.012.002
electric conductivity П.110.003
electric field П.065.004
electric resistance С.062.002
electric-power industry Э.040.000
electrical air filter Ф.009.014
electrical conduction Э.035.000
electrical hazard of production О.043.013
electrical intensity Э.028.000
electrical intensity of products Э.028.001
electrochemical analysis А.047.023
electrochemical analyzer А.048.014
electrochemical equilibrium Р.002.005
electrochemical method of analysis М.033.030
electrochemical process П.130.007
electrochemical protection З.025.008
electrochemistry Э.039.000
electrocoagulation Э.029.000
electrode Э.026.000
electrodialysis Э.027.000
electroenergetics Э.040.000
electrofilter Э.036.000
electroflocculation Э.037.000
electroflotation Э.038.000
electrolysis Э.030.000
electrolyte Э.032.000
electrolyte of middle strength Э.032.003
electrolytic conductivity П.110.005
electrolytic dissociation Д.043.001
electrolytic solution Р.022.014
electrolyzer Э.031.000
electromagnetic field П.065.005
electromagnetic radiation И.006.009
electron Э.033.000
electron conduction П.110.006
electron density П.051.006
electron pair П.010.001
electronegativity Э.034.000
electronic capacitance Е.003.005
electrostatic air filter Ф.009.015
electrostatic field П.065.006
element Э.041.000
elementary particle Ч.001.003
elimination Л.008.000
elution Э.042.000
elution of benzene Э.042.001
eluvial landscape Л.002.009
embryology Э.043.000
emergency С.041.001
emergency anti-smoke ventilation В.008.002
emergency equipment Т.015.001
emergency occurence probability В.009.003
emergency prevention П.097.002
emergency region Р.017.002

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

emergency safety Б.014.001
emergency situation in the power plants С.041.002
emergency ventilation В.008.001
emission В.072.000
Э.044.000
emission inventory И.017.001
employ С.048.000
employment С.048.000
emulsification Э.046.000
emulsified oil product Н.018.005
emulsifier Э.045.000
emulsion Э.047.000
emulsion water В.035.039
enclosing rocks П.078.001
endangered species В.023.001
endogenous factor Ф.003.025
endosymbiosis Э.048.000
endothermic reaction Р.034.011
energetic efficiency К.073.021
energy Э.049.000
energy balance Б.007.016
energy carrier Э.051.000
energy losses П.084.002
energy resource Р.057.014
energy saving Э.052.000
energy saving technology Т.017.002
energy utilization efficiency К.073.011
energy-intensity Э.050.000
energy-intensity of gross domestic product Э.050.001
energy-intensity of gross national product Э.050.002
energy-intensity of national income Э.050.003
energy-intensity of products Э.050.004
energy-saving policy П.067.002
energysaving equipment О.010.008
engine emissions toxicity Т.029.004
engine-compressor unit М.067.000
engineering Р.014.000
Т.015.000
engineering properties of rocks and soils Г.060.000
enhancement Р.029.000
enrichment О.008.000
enrichment of waste О.008.001
ensuring of industrial enterprise safety О.004.001
enterprise П.098.000
enterprise for radioactive waste processing П.098.005
enterprise of potential hazard П.098.002
enthalpy Э.056.000
entomology Э.057.000
entrails Н.013.000
entropy Э.058.000
environment С.078.000
environment management system С.038.023
environment of workstation С.078.023
environment probing З.037.001
environment toxicity index К.073.016
environmental audit А.082.002
environmental certificate of industrial enterprise П.016.003
environmental crisis К.078.001
environmental damage У.029.006
environmental danger zone З.035.014
environmental degeneration Д.011.001
environmental degradation Д.011.001
environmental delinquency П.093.001
environmental epidemiology Э.059.002
environmental factor Ф.003.019
environmental factor of low intensity Ф.003.020
environmental features Х.001.003
environmental fund Ф.022.008
environmental fund of enterprise Ф.022.009
environmental health science Г.022.002
environmental hygiene Г.022.002
environmental impact В.056.002
environmental impact assessment О.075.002
Э.016.005
environmental impact assessment in pipeline transport Э.016.006
environmental impact assessment of designs Э.016.007
environmental impact index И.021.002
environmental law П.092.007
environmental legislation З.015.001
environmental management system audit А.082.001
environmental measure М.023.001
environmental monitoring М.062.010
environmental normalization Н.030.004

environmental planning П.043.001
environmental policy П.067.001
environmental pollution З.008.009
environmental program П.113.006
environmental protection О.073.008
environmental rights and duties of citizens of Ukraine П.092.006
environmental safety Б.014.010
environmental sanitation Г.022.004
environmental service С.048.005
environmental target Ц.004.001
environmental task З.012.001
environmental taxes С.011.003
environmentally hazardous object О.018.011
environmentally safe waste handling О.014.003
enzyme Ф.007.000
Э.054.000
enzymology Э.055.000
epidemic Э.060.000
epidemiology Э.059.000
epiphytic microorganisms М.042.007
epiphytoty Э.062.000
epizooty Э.061.000
equation У.015.000
equation of chemical reaction У.015.002
equilibrium Р.002.000
equilibrium concentration К.067.020
equilibrium state of system С.069.010
equipment А.067.000
О.010.000
Т.015.000
У.025.000
Х.013.000
equipment for supporting technological microclimate С.079.004
equipment for treating radioactive wastes О.018.002
equivalent Э.009.000
equivalent dose of ionizing radiation Д.049.013
equivalent temperature of inhaled air Т.004.011
error П.056.000
error of measurement П.056.004
Escherichia coli П.007.001
especially damp room П.074.005
especially hazardous room П.074.004
especially hazardous substance В.013.026
especially large fire П.058.003
estimation О.075.000
ethane Э.063.000
ethanoic acid К.025.017
ethyl fluid Ж.003.003
ethylated petrol Б.017.006
ethylene Э.065.000
eurybiont Э.001.000
eurybiontness Э.002.000
eurytope Э.003.000
eutroph Э.004.000
eutrophication Э.005.000
eutrophication of waters Э.005.001
evaluation О.074.000
О.075.000
evaluation of hazardous activity О.075.003
evaluation of industrial enterprise risk О.075.005
evaporating dish Ч.004.001
evaporation В.077.000
И.036.000
У.012.000
evolutionary ecology Э.010.004
examination Э.016.000
exchange О.007.000
exchange cation К.019.001
exchangeable sodium Н.012.001
exergetic balance Б.007.015
exergy Э.014.000
exergy losses П.084.001
exhaust В.080.000
П.020.001
exhaust air В.057.008
exhaust box Б.050.001
exhaust gas Г.001.003
exhaust gas aftertreatment Н.014.001
exhaust gas recycling Р.065.002
exhaust gases Г.001.012
exhaust manifold П.020.001
exhaust nozzle П.020.001
exhaust smoke opacity Д.058.001
exhaust ventilation В.008.003
exhaust ventilation system С.038.017
exhauster А.012.003
exhausting equipment О.010.004
exiccator Э.015.000
exit В.081.000
exit air В.057.003

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

exit gas Г.001.011
exogenous factor Ф.003.024
exothermic reaction Р.034.010
expansion Р.029.000
expansion of filter beds Р.029.001
expenditures З.023.000
expenses З.023.000
experimental animal Ж.002.001
experimental exposure Д.018.013
exploitation И.037.000
Р.014.000
explosion В.017.000
explosion hazard В.020.000
explosion protection В.019.000
explosion security В.018.000
explosive agent В.013.007
explosive atmosphere С.078.003
explosive concentration К.067.001
explosive gas Г.001.001
explosive material В.013.006
explosive mixture С.050.001
explosive place М.024.001
explosive works Р.001.001
explosive zone З.035.002
explosive-gas annunciator С.031.001
explosive-gas indicator С.031.001
export Э.018.000
export of wastes Э.018.001
exportation Э.018.000
exporter Э.019.000
exporter of waste Э.019.001
exposition Э.017.000
exposure Д.018.000
exposure dose of roentgen and gamma radiation Д.049.014
extension Р.029.000
extent С.090.000
external hazard of production О.043.002
external medium С.078.015
extinguishing medium В.013.024
extract Э.022.000
extractant Э.020.000
extracting Э.021.000
extraction В.073.000
Э.023.000
extraordinary situation С.041.001
extrapolation Э.024.000
extreme influence of the harmful factors В.056.006

F

facility С.079.000
Х.013.000
factor П.064.000
Ф.003.000
factor of quality of ionizing radiation К.073.007
factors of an opportunity for an inhalation poisoning К.073.003
factors of the environment Ф.003.019
factual saving of fuel-energy resources Э.011.005
facultative anaerobe А.050.002
failure О.063.000
fallout В.076.000
faulty products П.116.001
fauna Ф.005.000
feature П.102.000
С.018.000
Х.001.000
fee В.016.000
С.011.000
feeder О.049.000
female С.004.000
ferment Ф.007.000
fermentation Б.058.000
С.013.000
fermentation of sewage sludge С.013.001
fermenter Ф.008.000
ferric sulphate С.106.001
fertility П.048.000
field О.005.000
П.065.000
film П.044.000
film formation П.045.000
film oil product Н.018.002
film-forming material П.046.000
film-forming substance В.013.032
filter Ф.009.000
filter bed С.047.008
filter beds З.007.001
filter for gas sampling Ф.009.010
filter for waste water purification Ф.009.012
filter for water purification Ф.009.011
filter for water treatment Ф.009.009
filter media З.007.001
filter of water-intake shaft well Ф.009.008
filter paper Б.061.004

filter-cooler Х.015.000
filtering Ф.012.000
filtering crucible Т.020.001
filtering element Э.041.005
filtering funnel В.062.003
filtering material М.012.006
filtrate Ф.010.000
filtration Ф.011.000
filtration membranography М.020.001
fire П.058.000
fire extinguisher О.024.000
fire extinguishing capacity С.076.004
fire extinguishing installation У.023.004
fire hazard О.043.008
П.061.000
fire loss У.029.005
fire point Т.004.003
fire protection equipment Т.015.002
fire resistance О.023.000
П.096.008
fire retardance О.022.000
fire retardant agent В.013.023
fire safety П.059.000
fire safety of an object П.059.001
fire safety requirements Т.035.002
fire suit К.070.002
fire supervision Н.004.005
fire supervisory duties Н.004.005
fire-explosive hazard П.060.000
fire-explosive hazard of substances and materials П.060.001
fire-explosive hazardous area П.074.001
fire-hazardous gas Г.001.015
fire-hazardous room П.074.006
fire-hazardous zone З.035.036
fire-prevention condition of object С.069.009
fire-prevention water supply В.051.002
firing Р.001.003
firmness С.094.000
first class electrode Э.026.007
fish husbandry water quality guidelines Н.029.009
fisher Р.072.000
fisherman Р.072.000
fishing Р.073.000
fittings А.071.000
fixture А.071.000
flame propagation index И.021.005
flame retardance О.022.000
flash temperature Т.004.005
flask К.039.000
flocculant Ф.017.000
flocculation Ф.018.000
flood П.002.000
flooding Н.001.000
floodplain lands З.029.002
flora Ф.019.000
flotation Ф.020.000
flotation reagent Р.031.001
flotation thickener of sludge У.014.001
flow П.085.000
С.095.000
Т.018.000
flow rate Д.006.000
flowmeter Р.028.000
flowrate Р.026.000
flowsheet С.110.000
flue gas Г.001.005
fluid meter С.111.002
fluorination Ф.037.000
fluorine Ф.036.000
flux П.085.000
fly М.077.000
fog Т.040.000
fog elimination Т.041.000
food connections С.019.005
food poisoning О.066.003
food-born disease О.066.003
force С.032.000
forceps П.038.000
forecasting П.112.000
forest and land improvement А.013.000
forest fire П.058.002
forest law П.092.005
forest protection from fire О.073.007
forestpest control Н.004.003
forestry landscape Л.002.004
form В.023.000
Ф.023.000
formulation Ф.023.001
fortune С.069.000
fraction Д.054.000
Ч.003.000
fraction of diesel fuel Ф.034.001
fraction of light hydrocarbons Ф.034.002
fraction of total mass Д.054.002
fractional composition of mixture С.067.008

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

fractionation Р.010.000
fractionator Ф.033.000
fractions Ф.034.000
freely soluble substance В.013.016
freezing В.074.000
freon Ф.035.000
frequency Ч.002.000
frontier Г.054.001
fuel Т.031.000
fuel and energy consumption rate Н.028.006
fuel gas Г.001.004
fuel injector Ф.024.000
fuel-energy economy complex К.052.003
fuel-energy resources Р.057.013
fume Д.057.000
fume evolution factor К.073.004
fumigant Ф.039.000
function Ф.041.000
function derivative П.120.002
functional group Г.061.007
functional human state С.069.015
fund Ф.022.000
fundamental laws of chemistry З.014.014
fundamental quantity В.007.004
funds С.079.002
fungicide Ф.040.000
funnel В.062.000
funnel with heating В.062.004
fused electrolyte Р.019.001

G

gage-pressure manometer М.007.003
galvanic cell Э.041.002
game-shooting О.071.000
gamma-radiation Г.011.000
gangue П.078.006
garden С.001.000
gas Г.001.000
gas analyzer А.048.002
Г.003.000
gas analyzer with averaging device Г.003.001
gas chromatographic analysis М.033.004
gas chromatography Х.019.001
gas cleaning О.077.005
gas condensate К.059.001
gas conduit Г.008.000
gas contamination З.004.000
gas cooler Х.014.002
gas dangerous place М.024.002
gas dangerous work Р.001.002
gas deionization Д.017.001
gas detector Г.006.000
gas dynamic research И.038.001
gas ionization И.034.001
gas main Г.007.001
gas main pipeline Г.007.001
gas mask П.128.001
gas meter С.111.001
gas pipeline Г.007.000
gas safety Г.005.000
gas solution Р.022.002
gas turbine Т.042.002
gas turbine fuel Т.031.001
gas vent С.016.000
gas-analyzer-converter Г.004.000
gas-and-dust-removing filter respirator Р.056.003
gas-cleaning device У.025.004
gas-compressor unit А.012.004
gas-compressor unit with electric drive А.012.009
gas-distributing station С.087.003
gas-protective mean С.079.001
gas-protective suit К.070.001
gas-removing filter respirator Р.056.004
gas-turbine set А.012.005
gas-washing bottle С.043.003
gaseous nitrogen А.024.003
gaseous state of substance С.069.004
gasoline Б.017.000
gassy environment С.078.008
gathering С.011.000
gauze С.029.000
Gay-Lussac's law З.014.003
gene Г.015.000
gene pool Г.017.000
general ecology Э.010.001
general gas contamination З.004.002
general hygiene Г.022.005
general pollutions З.008.012
general water use В.044.001
generalized derivative П.120.001
generation time of microorganisms В.068.001
generous topsoil С.047.004
genetic information И.031.001

genetics Г.016.000
geological structure С.100.001
geometric dead space of a breathing apparatus П.127.001
geosphere Г.018.000
Gibbs energy Э.049.007
glass dish Ч.004.004
glass rod П.007.002
glaze Г.044.000
globe valve К.027.000
grade К.028.000
graph Г.055.000
С.110.000
graphite electrode Э.026.001
gravimetric analysis А.047.005
М.033.003
gravimetric method of analysis М.033.005
gravitational force С.032.001
greenhouse gases Г.001.014
grey Г.056.000
grey per second Г.056.001
grid С.029.000
gross sample П.106.003
ground Г.059.000
З.029.000
О.011.000
У.005.000
ground level concentration К.067.018
ground water В.035.021
group Г.061.000
group of combustibility Г.061.002
group water pipeline В.048.001
grouping Г.062.000
growth П.105.000
growth class Б.054.000
growth of activated sludge П.105.001
guarding З.025.000
gypsum Г.041.000
gypsum application Г.042.001
gypsuming Г.042.000

H

habitat М.025.000
С.078.022
half-time of reaction transformation В.068.003
halogen Г.009.000
halogenated hydrocarbon У.003.004
halogenation Г.010.000
handling О.012.000
О.014.000
hard phase Ф.001.004
hardness Ж.001.000
harmful action Д.018.001
harmful effect of emergency source В.056.004
harmful factor of emergency source Ф.003.016
harmful occupational factor Ф.003.005
harmful occupational factors Ф.003.021
harmful substance В.013.008
harmfulness В.067.000
hazard О.043.000
hazardous activity Д.032.001
hazardous factor Ф.003.013
hazardous fire factor Ф.003.014
hazardous regime of equipment work Р.045.003
hazardous substance В.013.025
hazardous waste О.069.005
hazardous zone З.035.033
head Н.006.000
head pressure Н.006.000
head water Б.063.001
health З.027.000
health protection of the workers О.073.004
healthy conditions of life У.020.002
hearth О.076.000
heat Т.009.000
heat capacity Т.006.000
heat exchange Т.007.000
heat exchange water В.035.032
heat exchanger Т.008.000
heat of chemical reaction Т.009.007
heat of combustion Т.009.005
heat of condensation Т.009.003
heat of evaporation Т.009.002
heat of phase change Т.009.006
heat of transformation Т.009.006
heat of vaporization Т.009.004
heat transfer Т.007.000
heat-intensity Т.006.000
heat-intensity of products Т.006.001
heat-shielding fire suit К.070.004
heavy metal М.028.001
helium Г.013.000
helminth Г.014.000
herbicide Г.019.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

hermiticity Г.020.000
heterogeneous catalysis К.015.001
heterogeneous mixture С.050.002
heterogeneous system С.038.008
heterotroph Г.021.000
heterotrophic organisms О.048.003
high-density metal М.028.001
high-frequency radiation И.006.001
high-molecular compound С.056.002
high-octane gasoline Б.017.004
high-rate filter for water purification Ф.009.007
highly inflammable liquid Ж.003.002
holder В.031.000
hole С.042.000
homeostasis Г.046.000
homogeneous catalysis К.015.002
homogeneous mixture С.050.003
homogeneous system С.038.009
homogenization Г.047.000
homologous series Р.075.001
hood З.038.000
horizon Г.050.000
host rocks П.078.001
hot filtering funnel В.062.002
hot room П.074.003
household waste water В.035.001
hum Ф.021.000
humen ecology Э.010.009
humid room П.074.002
humidity В.032.000
humidity of gas В.032.006
humidity of liquid В.032.007
humus Г.067.000
hunter О.072.000
hunting О.071.000
hunting ground У.005.001
hydrate Г.024.000
hydrate forming Г.026.000
hydration Г.025.000
hydration energy Э.049.008
hydraulic liquid Ж.003.000
hydraulic structure С.061.005
hydrobiology Г.028.000
hydrobiosphere Г.029.000
hydrocarbon У.003.000
hydrocarbon oil М.009.002
Н.018.001
hydrocarbonate Г.031.000
hydrochloric acid К.025.014
hydrogen В.049.000
hydrogen bond С.019.002
hydrogen index П.064.001
hydrogen sulphide К.025.010
С.028.000
hydrogenation Г.027.000
Г.030.000
hydroiodic acid К.025.006
hydrologic cycle К.083.001
hydrological regime Р.045.002
hydrology Г.035.000
hydrolysis Г.034.000
hydromechanical process П.130.003
hydrometer А.070.000
Г.037.000
hydrosphere Г.039.000
hydrostatic pressure Д.001.004
hydrosulphide Г.038.000
hydrosulphuric acid К.025.010
hydroxide Г.032.000
hydroxil group Г.061.001
hydroxy-group Г.033.000
hydroxyl anion А.053.001
hygiene Г.022.000
hygiene of residential areas Г.022.001
hygiene of settlements Г.022.001
hygienic evaluation О.075.001
hygienic feature of working conditions Х.001.001
hygienic gas cleaning О.077.008
hygienic inspection О.015.002
hygienic recommendations Р.049.001
hygienic regulation Р.039.001
hygienic regulation of hazardous environmental factors Р.039.002
hygienic regulation of pollutant content in atmosphere Р.040.001
hygienic regulations Р.038.001
hygienic requirements Т.035.001
hygienic specification Н.029.001
hygienic standardization of chemical production С.086.001
hygrometer Г.023.000
hystology Г.043.000

I

identification И.001.000

identification of hazards И.001.001
ignition В.055.000
З.005.000
ignition temperature Т.004.003
illness З.002.000
ilness Б.051.000
immobilization И.012.000
immobilization of radioactive waste И.012.001
immunity З.026.000
И.013.000
immunology И.014.000
impact ionization of gas И.034.004
impact monitoring М.062.006
imperative factors Ф.003.006
import И.015.000
import of wastes И.015.001
importer И.016.000
importer of wastes И.016.001
impurity П.103.000
in-system unit Е.001.010
inadmissible risk Р.068.001
incombustible substance В.013.021
incomplete monitoring program of air pollution П.113.002
incorporation И.025.000
incorporation of radioactive substances И.025.001
increased gas content in working zone У.017.006
increased level of dust content in working zone У.017.007
indeces of sanitary state of soils П.064.006
independent respiratory device А.066.001
index И.021.000
К.073.000
П.064.000
index of activated sludge И.021.001
index of burning toxicity П.064.013
index of fire hazard П.064.011
index of industrial enterprise safety П.064.009
index of industrial enterprise safety for industrial personnel or population of region П.064.008
Index of possible inhalation intoxication К.073.002
index of products safety П.064.007
index of water composition and properties П.064.012
indicating measuring instrument П.100.005
indication П.063.000
indication of gage П.063.001
indicator И.022.000
С.031.000
indicator electrode Э.026.002
indicator paper Б.061.002
indirect hazard of production О.043.005
indirect loss from fires У.002.001
indirect saving of fuel-energy resources Э.011.002
individual О.056.000
individual protective equipment С.079.007
industrial accident А.006.002
industrial air pollution source И.039.020
industrial and sanitary chemistry Х.008.004
industrial dangerous unit О.018.010
industrial dust П.137.002
industrial ecology Э.010.003
industrial enterprise П.098.003
industrial gas cleaning О.077.007
industrial gas filter respirator П.128.002
industrial landscape Л.002.006
industrial organization П.098.003
industrial pipelines Т.038.002
industrial plant П.098.003
industrial poison Я.001.001
industrial products of increased hazard П.116.006
industrial safety Б.014.007
industrial soot С.002.001
industrial undertaking П.098.003
industrial waste recuperation Р.053.001
industrial waste water В.035.027
industrial wastes О.069.008
industrial water В.035.026
industrial zone З.035.038
inert electronic conductor П.111.001
inert gas Г.001.007
inertance И.023.000
inertia И.023.000
И.024.000
infection И.029.000
И.030.000
infectious disease З.002.001
infiltration structure С.061.007
inflammability Г.051.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

inflammation В.063.000
inflammation temperature Т.004.004
inflow ratio of harmful substances К.073.012
information И.031.000
information ecology Э.010.006
infra-red radiation И.006.002
infringement Н.009.000
ingredient И.020.000
inhabited locality П.132.001
inhabited zone З.035.003
inhaled air humidity В.032.004
inhaler Р.056.000
inhibition И.018.000
inhibition of growth И.018.001
inhibitor И.019.000
initiation В.060.000
injector-batcher Ш.003.000
inorganic chemistry Х.008.002
inorganic compound С.056.004
inspection К.065.000
Н.004.000
О.015.000
installation С.012.000
У.023.000
installations С.061.000
installations for waste utilization О.018.005
instrument П.100.000
insufficiently treated return water В.035.011
intake З.003.000
integrated effect Д.018.005
integrating measuring instrument П.100.003
integrity С.071.000
intensity Е.003.000
И.026.000
intensity of emission М.068.001
intensity of pigments И.026.002
intensity of sewage aeration И.026.001
intensity of use М.013.000
Р.058.000
interchange О.007.000
interested party С.096.002
interim agreed emissions В.072.001
intermittent effect Д.018.003
internal hazard of production О.043.003
internal phase Ф.001.001
interpolation И.027.000
intoxication И.028.000
О.066.000
intrafactory balance of raw materials Б.007.002
inundation Н.001.000
inventory И.017.000
investigation И.038.000
investment В.016.000
В.026.000
investment environmental program П.113.001
iodate Й.002.000
iodic acid К.025.005
iodide Й.003.000
iodine Й.001.000
iodometric method of analysis М.033.007
iodometry Й.004.000
ion И.032.000
ion-exchanger Ф.009.003
ionic analysis А.047.007
ionic analyzer А.048.004
ionic conduction П.110.001
ionic exchange О.007.001
ionite И.035.000
ionization И.034.000
ionizer И.033.000
ionizing dose Д.049.006
ionizing radiation И.006.003
ionizing radiation source И.039.006
IR-radiation И.006.002
irradiation О.006.000
irreplaceable natural resources Р.057.008
irrespirable environment С.078.011
irretrievable water consumption В.047.001
irreversible chemical reaction Р.034.002
irrigation Г.036.000
irritation Р.011.000
isotope И.009.000
isotope analysis А.047.006
isotopic indicators И.022.002
isotropic substance В.013.013
issue Э.044.000
item И.005.000
О.018.000
Э.041.000

J

job З.011.000
З.012.000

	Р.001.000
joint effect	Д.018.011
joint program on monitoring and assessment of long distance air pollution distribution in Europe	П.113.004
jump	П.032.000
juristic person	Л.013.006

K

keeping	Х.016.000
kernel	Я.003.000
kerosene	К.023.000
kidney	П.089.000
killing zone	О.076.001
kind	В.023.000
kit	К.053.000
knop	П.089.000

L

labor safety requirements	Т.035.005
labor-intensiveness	Т.039.000
labor-output ratio	Т.039.000
laboratory gas analyzer	Г.003.003
laboratory gas burner	Г.048.001
laboratory glass dropping bottle	К.010.001
laboratory sieve	С.040.001
laminar flow	П.085.001
laminar flow of air	П.085.002
laminar-flow enclosure	М.024.005
land	З.029.000
land law	П.092.003
land reclamation	Р.052.002
landfill	З.024.001
landscape	Л.002.000
landscape pollution	З.008.008
landscape protection	О.073.005
landscape self-purification	С.007.002
landscape structure	С.100.002
large fire	П.058.001
large-scale existent stationary air pollution source	И.039.015
large-scale new stationary air pollution source	И.039.014
laser safety	Б.014.006
latent heat	Т.009.001
law	З.014.000
	П.092.000
law of constant proportions	З.014.008
law of energy conservation	З.014.010
law of mass action	З.014.004
law of mass conservation	З.014.009
law of multiple proportions	З.014.012
law of partial pressures	З.014.007
law of simple proportions	З.014.005
law of volumes	З.014.006
law-court	С.104.000
layer	З.016.000
	С.047.000
laying-in	З.006.000
LC50	Л.014.000
LD50	Л.004.000
leaching	В.082.000
lead	С.017.000
lead paper	Б.061.003
lead-free gasoline	Б.017.005
leaded gasoline	Б.017.006
leak	Т.019.000
leakage	У.027.000
leakproofness	Г.020.000
ledge rocks	П.078.004
legal liability	О.061.006
legal person	Л.013.006
legislation	З.015.000
lethal dose of pesticide	Д.049.005
lethal toxicity	Т.029.001
level	Г.050.000
	С.090.000
	У.017.000
level of fire danger	У.017.017
level of fire safety	У.017.015
level of safety	У.017.013
leveling bottle	С.043.004
liability	О.061.000
liability for damage	О.061.003
life	Р.057.000
life activity	Ж.004.000
life long exposure	Д.018.010
life of cutting tool	С.094.000
lift	Г.050.000
light	С.015.000
light oil	Н.018.004
light scattering	Р.021.002
lime	И.004.000
liming	И.003.000
liming of water	И.003.001
limit	Г.054.000
	Л.009.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

П.096.000
limit for dumping Л.009.006
limit for waste production Л.009.005
limit of air pollutant emission Л.009.003
limit of discharge to a sewerage Л.009.008
limit of discharge to a water body Л.009.007
limit of waste water discharge to water body Л.009.009
limit of water draining Л.009.001
limit of water intake Л.009.004
limit of water usage Л.009.002
limited recreation zone З.035.015
limiting factors Ф.003.008
limiting index of harmfulness П.102.001
line Л.010.000
linear source of pollution И.039.016
link С.019.000
liquefied gas Г.001.017
liquid chromatography Х.019.002
liquid nitrogen А.024.004
liquid solution Р.022.004
liquid state of substance С.069.005
list Р.044.000
lithoindicator Л.011.000
lithosphere Л.012.000
litmus Л.001.000
livelihoods С.079.002
lixiviation В.082.000
load З.007.000
Н.002.000
load on activated sludge Н.002.007
load on landscape Н.002.008
load-bearing capability С.076.003
loading З.007.000
local dust-proofing equipment О.010.003
local exhaust ventilation system С.038.020
local gas contamination З.004.001
local pollution З.008.010
local ventilation В.008.006
location М.024.000
lock П.108.000
lode З.016.000
long-lived radioactive waste О.069.002
loss П.084.000
У.002.000
У.018.000
loss from fires У.002.003
low-flow period П.033.001
low-rate filter for water purification Ф.009.005
low-water М.016.000
low-water season П.033.001
lower concentration explosive limit П.096.004
lower concentration limit of flame propagation П.096.005
lower course Н.020.001
lower inflammability limit П.096.006
lower mantle М.008.002
lower part of river Н.020.001
luminescence Л.017.000
lysin Л.007.000

M

machine А.066.000
machinery О.010.000
Т.015.000
macrobody М.005.000
macrocell М.006.000
macroelement М.006.000
macroscopic system С.038.014
macroworld М.004.000
magnesium М.001.000
magnetic field П.065.001
magnetosphere М.002.000
magnetostatic field П.065.002
magnitude В.007.000
З.032.000
main Т.038.001
main pipeline Т.038.001
makeup water В.035.022
male С.003.000
mammal М.054.000
man's impact on landscape В.056.001
man's impact source И.039.001
man-caused safety Б.014.009
man-hours Т.039.000
man-machine-environment system С.038.024
man-made air pollution З.008.002
man-made ecotope М.025.001
man-made environment С.078.016
man-made relief Р.054.001
man-made source of air pollution И.039.002
man-made stress С.098.001
managerial responsibility О.061.001

manhole К.044.000
manifold К.042.000
manipulation О.012.000
manometer М.007.000
mantle М.008.000
manufacturer П.117.000
П.119.000
manufacturing enterprise П.098.003
manure gas Б.023.000
mark З.031.000
marks of safety З.031.001
marsh Б.052.000
mass М.011.000
mass balance Б.007.004
mass coefficient of mixture component К.073.018
mass concentration К.067.011
mass exchenge process П.130.005
mass flow rate Р.026.001
mass fraction Д.054.002
mass number Ч.006.002
mass-spectrometer М.010.000
material В.013.000
М.012.000
material capacity М.013.000
Р.058.000
materials consumption М.013.000
Р.058.000
materials-economy М.014.000
maternal rock П.078.005
matter В.013.000
maximal occasional authorised limiting concentration of harmful substance К.067.010
maximal pressure of explosion Д.001.007
maximally permissible standards of exhaust gas smoke concentration Н.028.008
maximum allowable discharge of substances into water body С.014.002
maximum permissible concentration К.067.015
maximum permissible concentration of air pollutant К.067.017
maximum permissible concentration of harmful substances К.067.016
maximum permissible emission В.072.006
maximum permissible level У.017.008
maximum permissible level of water toxicity У.017.009
maximum permissible load on landscape Н.002.011
mean С.079.000
mean daily concentration of air pollutant К.067.024
mean daily temperature of outside air Т.004.001
mean monthly concentration of air pollutant К.067.023
mean year concentration of air pollutant К.067.022
means С.079.002
means of technical state inspection С.079.009
measure М.021.000
М.023.000
measurement И.008.000
measurement result Р.047.001
measurement system with detector tube Г.006.001
measuring bottle К.039.003
measuring device С.079.006
measuring instrument П.100.002
С.079.006
measuring procedure for concentration of harmful substances М.034.001
measuring transducer П.099.001
measuring vertical В.010.001
mechanical admixture П.103.002
mechanical decontamination Д.012.002
mechanical dust П.137.001
mechanical hazard of production О.043.004
mechanical impurity П.103.002
mechanical ventilation В.008.007
mechanical waste water purification О.077.003
median lethal concentration in air К.067.025
Medical and Social Expert Commission К.050.006
Medical Consulting Commission К.050.001
medical irradiation О.006.001
medicinal poisoning О.066.001
medium С.078.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

melt P.019.000
membrane M.019.000
membrane catalysis K.015.003
membrane division P.010.001
membranography M.020.000
mercaptan M.022.000
mercurous chloride K.003.000
mercury P.071.000
mesh C.029.000
metabolism M.026.000
O.007.002
metabolite M.027.000
metal M.028.000
meteorological factors of air pollution Ф.003.009
meter C.111.000
meterage П.063.001
metering Д.053.000
methane M.030.000
methane leakage У.027.001
methane-tank M.032.000
methanol M.031.000
method M.033.000
M.034.000
method for determination of odor intensity M.033.013
method for determination of oxygen content in a gas M.033.014
method for determination of tar and dust content M.033.015
method of gas-adsorption chromatography M.033.011
method of gas-liquid chromatography M.033.012
methylene group Г.061.006
metrological control K.065.006
metrological supervision H.004.004
metrology M.035.000
microbe M.037.000
microbes adaptation A.018.001
microbes resistance P.046.001
microbes tolerance T.030.002
microbial cenosis Ц.006.001
microbial ecology Э.010.007
microbial population П.075.001
microbial succession C.105.002
microbiological analysis of water A.047.011
microbiological water quality indeces П.064.004
microbiology M.038.000
microbostasis M.039.000
microburette M.040.000
microcell M.046.000
microclimate M.041.000
microclimate of production areas M.041.001
microelement M.046.000
microfilter M.043.000
microfilter for water purification M.043.001
microfiltration M.044.000
microorganism M.042.000
microsyringe M.045.000
microwave radiation И.006.007
migration M.036.000
migration of pollution M.036.001
mildew П.047.000
miligrey M.047.000
milisievert M.048.000
militarized gas rescue service C.048.001
militarized wildblow fighting service C.048.002
mine Ш.001.000
mineral M.049.000
mineral oil M.009.001
mineral water B.035.010
mineralization M.050.000
minimal explosive oxygen concentration C.055.001
mining P.014.000
mining laws П.092.002
ministry M.051.000
mixing chamber K.007.002
mixture C.050.000
MMS C.112.000
mode P.045.000
modifying effect Д.018.007
modifying factors of the environment Ф.003.010
module M.055.000
moisture B.028.000
moisture content B.030.000
B.032.000
moisture content of gas B.030.001
moisture meter B.029.000
molal concentration K.067.012
molality M.059.000
molar concentration K.067.013
molar conductivity П.110.002

molar flowrate P.026.002
molar fraction Д.054.004
molar mass M.011.003
molar volume O.019.002
molarity M.060.000
mole M.058.000
molecular mass M.011.002
molecular nitrogen A.024.005
molecular oxygen K.024.001
molecular sieve C.040.002
molecularity M.057.000
molecularity of reaction M.057.001
molecule M.056.000
moment M.061.000
monitoring M.062.000
monitoring section C.088.001
monoacid K.025.008
monoatomic ion И.032.001
monobasic acid K.025.008
monochrome light C.015.001
monomer M.063.000
monument П.008.000
monuments of horticultural art П.008.002
moral damage У.018.001
У.029.003
morbidity З.001.000
morphoecoindicator M.066.000
morphology M.065.000
motor gas-filling compressor plant C.087.001
motor gasoline Б.017.002
motor petrol Б.017.002
motor vehicle emissions B.072.003
motor-compressor M.067.000
mouth У.026.000
mouth of river У.026.001
MPC П.022.000
MPL П.024.000
mud И.010.000
multicomponent analyzer A.048.003
multiparameter analyzer A.048.007
multiple of a unit E.001.006
multiple unit E.001.006
multiplicity K.077.000
multipoint analyzer A.048.008
mutagen M.071.000
mutagenesis M.072.000
mutagenic agent B.013.020
mutagenicity M.073.000
mutant M.074.000
mutation M.075.000
mycelium M.053.000

N

naphtha Б.018.000
Л.006.000
national boundary Г.054.001
national park П.014.003
natural air pollution З.008.005
natural film-forming substance B.013.036
natural gas Г.001.016
natural habitat A.069.000
natural landscape Л.002.005
natural monument П.008.001
natural person Л.013.005
natural protection of underground waters З.026.001
natural protectivity of underground waters З.026.001
natural radiation background Ф.021.001
natural resources P.057.010
natural resources reproduction B.064.001
natural resources use П.104.000
natural source of air pollution И.039.003
natural waters B.035.024
nature conservation O.073.008
nature management П.104.000
nature protection O.073.008
nature protective measure M.023.001
nature reservation З.019.002
nature reserve fund Ф.022.005
nature reserve stow У.019.001
neistonic bacteria Б.003.000
nephelometry H.016.000
net C.029.000
C.030.000
network C.030.000
neutral medium C.078.010
neutral salt C.057.003
neutral solution P.022.009
neutralization H.014.000
O.002.000
neutralization reaction P.034.007
neutron H.015.000
new mobile air pollution source И.039.017
new stationary air pollution source И.039.018
niche H.026.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

nipple П.020.000
nitrate Н.021.000
nitrate nitrogen А.024.006
nitric acid К.025.002
nitride Н.022.000
nitrification Н.024.000
nitrite Н.023.000
nitro group Н.025.000
nitrogen А.024.000
nitrogen dioxide Д.037.001
nitrogen fixation А.025.000
nitrogen oxide О.039.002
nitrogen-containing substance В.013.001
nitrous acid К.025.001
noise Ш.006.000
nominal cost Ц.005.001
nominal price Ц.005.001
nominal value Ц.005.001
non-destructive inspection К.065.007
non-destructive testing К.065.007
non-organized industrial emission В.072.004
non-poisonous harmful substance В.013.022
non-saturated solution Р.022.010
non-toxic harmful substance В.013.022
noncarbonate hardness Ж.001.003
noncombustible substance В.013.021
nonhazardous substance В.013.004
noninfectious epidemiology Э.059.001
nonrenewable energy resources Р.057.009
nonrenewable natural resources Р.057.008
nonsalt-forming oxide О.039.001
noosphere Н.027.000
norm Н.028.000
Н.029.000
norm of load on landscape Н.028.003
normal climatic conditions У.020.003
normal conditions У.020.004
normal electrode Э.026.005
normal pressure Д.001.008
normal salt С.057.005
normal speed of flame propagation С.044.001
normalization Н.030.000
normalization of industrial enterprise safety Н.030.003
normalized energy balance Б.007.005
normatively clean return water В.035.013
normatively treated return water В.035.012
nozzle Ф.024.000
nuclear catastrophe К.017.003
nuclear installations У.023.005
nuclear material М.012.007
nuclear reaction Р.034.012
nuclear reactor Р.033.002
nuclear safety Б.014.012
nuclear waste disposal З.024.002
nucleon Н.033.000
nucleophil Н.031.000
nucleus Я.003.000
nucleus of the Earth Я.003.002
nuclide Н.032.000
nuclide activity А.030.002
nuclide-electrone system С.038.015
number Ч.006.000
nutrient medium С.078.017
nutrients Э.041.001
nutritious substance В.013.031
nutritive macroelements М.006.001

O

object О.018.000
occasional concentration of admixtures in atmosphere К.067.021
occupational air В.057.002
occupational disease З.002.003
occupational hazard В.067.001
occupational hygiene Г.022.003
occupational risk Ф.003.012
occupational safety Б.014.005
occupational sanitation С.009.001
octane number Ч.006.003
odor А.072.000
З.018.000
odor absorbing unit Д.015.001
odorant О.026.000
odorimeter О.029.000
odorization О.027.000
О.028.000
off-system unit Е.001.002
office С.048.000
officer Л.013.001
official Л.013.001
official person Л.013.004
oil М.009.000
Н.019.000
oil bath Б.008.003

oil formation З.016.000
oil product Н.018.000
oil remover Н.017.000
oil storageability С.071.001
oligomer О.042.000
on-line С.069.002
on-off valves А.071.001
onset В.060.000
open working Р.014.002
open-cast mine К.014.000
opencast mining Р.014.002
opening Р.016.000
opening of bond Р.016.001
operation Р.001.000
Р.045.000
operator О.044.000
opposition С.062.000
optical analyzer А.048.010
optical method of analysis М.033.017
optimal energy balance Б.007.006
optimal environmental conditions У.020.005
orbital О.045.000
order Н.008.000
organ О.046.000
organic chemistry Х.008.003
organic compound С.056.005
organism О.048.000
organism adaptation А.017.001
organization О.047.000
organized industrial emission В.072.005
organoleptic properties of substance С.018.001
organoleptic water indexes П.064.005
organs of sense О.046.003
osmose О.054.000
osmosis О.054.000
osmotic pressure Д.001.009
outbreak of fire В.060.001
outburst В.072.000
outcome Р.047.000
outflow С.095.000
outlet В.078.000
В.081.000
output Д.006.000
П.116.000
output of well Д.006.001
overburden rocks П.078.002
overheated vapor П.009.003
overlimit waste landfill Р.013.002
owner В.031.000
С.053.000
owner of wastes С.053.001
oxidability О.035.000
oxidant О.034.000
oxidation О.033.000
oxidation level С.090.004
oxidation pond П.131.001
oxidation power of treatment unit М.068.002
oxidation rate of pollutants by activated sludge С.044.005
oxidation susceptibility О.035.000
oxidation-reduction reaction Р.034.005
oxide О.036.000
О.039.000
oxidimetry О.040.000
oxidizability О.035.000
С.076.005
oxidization О.033.000
oxidizer О.034.000
oxidizing ability С.076.005
oxidizing agent О.034.000
oxidizing medium С.078.012
oxygen К.024.000
О.038.000
oxygen consumption of organism П.086.002
oxygen content in inhaled air Д.054.007
oxygen index И.021.006
oxygen-containing sorbent regeneration index К.073.014
oxygen-containing substance В.013.015
oxygenation of water Н.011.001
oxytank О.041.000
ozone О.030.000
ozone formation photochemical potential П.083.004
ozone layer С.047.002
ozonization О.032.000
ozonization of water О.032.001
ozonizer
О.031.000

P

pair П.010.000
paleobotany П.004.000
paleontology П.006.000

paleozoology П.005.000
paper Б.061.000
par value Ц.005.001
parameter П.013.000
П.064.000
parasite П.011.000
parasitism П.012.000
parasitogenic disease З.002.002
park П.014.000
part Д.054.000
Ч.003.000
part by weight Д.054.001
partial energy balance Б.007.014
partial pressure Д.001.010
partial volume О.019.005
particle Ч.001.000
particle size distribution С.067.001
partition Р.010.000
party С.096.000
party in interest С.096.002
party of interest С.096.002
party of origin С.096.005
passage К.069.000
passageway К.069.000
passport П.016.000
paste П.018.000
path П.133.000
pathogenic microorganisms М.042.003
pathology П.019.000
pathway П.133.000
payment В.016.000
pedoecoindicator П.026.000
pedosphere П.025.000
penetrability П.123.000
penetration ratio of harmful substances К.073.012
peptide П.027.000
peptide bond С.019.004
percentage concentration К.067.019
performance Х.001.000
perfume А.072.000
perfumerizer П.015.000
period П.033.000
periodic law З.014.015
periodic sample П.106.004
periodic table С.038.016
periodical system С.038.016
permeability П.123.000
permissible concentration of harmful substance К.067.006
permissible dayly pesticide intake Д.049.004
permissible environmental conditions У.020.001
permissible level of substance concentration У.017.001
permission Р.015.000
Permission for air pollutants emission Р.015.001
permit Р.015.000
perpetual natural resources Р.057.004
persistence П.034.000
С.094.000
persistence of pesticide П.034.001
persistence of poison П.034.002
person Л.013.000
О.056.000
person, responsible for waste removal Л.013.002
person, responsible for waste utilization Л.013.003
perspective energy balance Б.007.008
pesticide П.036.000
Я.002.000
pesticide and chemical fertilizer residual К.041.002
pesticide antagonism А.055.001
pesticide compatibility С.054.001
pesticide consumption rate Н.028.004
pesticide toxicity Т.029.005
pests О.048.002
petrol Б.017.000
petroleum Н.019.000
petroleum fuel Т.031.003
pH index П.064.001
pH value р.001.000
pH-meter р.002.000
phase Ф.001.000
phase boundary П.054.001
phase equilibrium Р.002.002
phase equilibrium temperature Т.004.010
phase interface П.054.001
phase of water regime Ф.001.006
phase transition П.032.001
phase transition heat Т.009.006
phase transition of the first kind П.032.003
phase transition of the second kind П.032.002

phenol Ф.006.000
phlegmatizer Ф.016.000
phosgene Ф.025.000
photochemical oxidant О.034.001
photochemical smog С.051.001
photocolorimeter Ф.027.000
photocolorimetry Ф.028.000
photoionization Ф.026.000
photolysis Ф.029.000
photometric analysis А.047.020
photometric measurement Ф.030.000
photometric method of analysis М.033.027
photometry Ф.031.000
photometry base of smoke density indicator Б.001.001
photosynthesis Ф.032.000
physical analysis А.047.019
physical atmosphere (760 mm of hg column) А.079.002
physical factors of the working environment Ф.003.022
physical method of analysis М.033.026
physical property of substance С.018.004
physical quantity В.007.006
physical unit Е.001.004
physical-chemical waste water purification О.077.010
physicochemical analysis А.047.018
physicochemical method of analysis М.033.025
physicochemical process П.130.006
physiological adaptation А.017.002
physiological requirements Т.035.006
phytoecoindicator Ф.015.000
phytomelioration Ф.013.000
phytopathogenic microorganisms М.042.006
phytoplankton Ф.014.000
piece Ч.003.000
pigment П.037.000
pincers П.038.000
pipe-line gas-turbine set А.012.006
pipeline Т.038.000
pipeline transportation monitoring М.062.008
pipette П.039.000
piston-type gas-compressor unit А.012.007
pit Ш.001.000
place М.024.000
placement Р.013.000
plan С.110.000
plankton net С.029.001
planktonic bacteria Б.004.000
planned activity Д.032.002
planned energy balance Б.007.009
planning П.043.000
plant П.098.000
plant ecology Э.010.008
plasma П.042.000
plaster Г.041.000
plastering Г.042.000
platinum dish Ч.004.003
plenum ventilation unit А.012.008
plenum-exhaust ventilation В.008.009
plight С.069.000
plot Г.055.000
plug П.108.000
plumbous acetate С.017.001
plume Ф.002.000
poaching Б.057.000
point П.132.000
Т.033.000
point of equivalent titration Т.033.001
point source of pollution И.039.021
poison В.013.045
Я.001.000
poisoning О.066.000
poisonous substance В.013.047
polarizability П.073.000
polarization П.072.000
polarographic analysis А.047.013
polarographic method of analysis М.033.018
policy П.067.000
pollutant В.013.012
З.010.000
П.103.000
pollutant mineralization in waste water М.050.002
pollutant ventilation Р.020.001
polluted air В.057.004
polluted return water В.035.006
polluted zone З.035.012
pollution З.008.000
З.009.000
pollution density З.009.000
pollution prevention П.097.001

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

pollution source influence zone З.035.008
polymer П.066.000
pond П.131.000
pool Б.063.000
populated locality П.132.001
population П.075.000
population ecology Э.010.002
population irradiation О.006.002
population protection in emergency З.025.002
population safety Б.014.002
porcelain Ф.004.000
porcelain dish Ч.004.005
portion Ч.003.000
position С.069.000
positive pressure Д.001.006
possible saving of fuel-energy resources Э.011.001
post П.080.000
potable water usage В.044.003
potential П.083.000
potentially hazardous object О.018.009
potentiometric analysis А.047.014
potentiometric analyzer А.048.011
potentiometric method of analysis М.033.019
potentiometric titration Т.023.001
power М.068.000
С.090.000
Э.049.000
power safety Б.014.011
practically insoluble substance В.013.035
preaerator П.094.000
precipitation В.076.000
О.051.000
prediction П.112.000
prepared atmosphere В.057.005
preserve З.013.000
preserved water sample П.106.001
preserving О.073.000
pressure Д.001.000
pressure gauge М.007.000
pretreatment of radioactive waste О.012.005
prevention П.097.000
price Ц.005.000
primary energy Э.049.001
primary goods С.113.000
primary pollutant П.103.003
primary products С.113.000
primary settler О.068.004
principal ecological aspect А.075.001
probability В.009.000
probability of impact of hazardous fire factors В.009.001
probability of outbreak of fire В.009.002
probe З.036.000
П.106.000
probe of sampler З.036.001
probing З.037.000
problem З.012.000
procedure М.034.000
process П.130.000
process water В.035.035
processing О.012.000
Р.001.000
producer П.117.000
П.119.000
product И.005.000
П.114.000
production П.116.000
productivity П.115.000
products П.116.000
professional hazard В.067.002
О.043.009
professional illness З.002.004
professional irradiation О.006.003
professional morbidity З.001.002
prognostication П.112.000
program П.113.000
propane П.124.000
propane-butane С.050.006
property С.018.000
property damage У.029.001
property owner С.053.000
prophylactic measure М.023.004
proportion Ч.003.000
proprietor С.053.000
propylene П.125.000
protectability З.026.000
protected natural territory О.018.007
protection З.025.000
О.073.000
protection factor К.073.005
protection factor of the respiratory device К.073.006
protection of economic facilities in emergency З.025.003

protection of forest biodiversity О.073.006
protection of plants З.025.004
protection zone of biosphere reserve З.035.034
protection zone of nature reserve З.035.034
protective bottle С.043.002
protective efficiency of individual protection means Э.067.002
protective equipment С.079.005
protective mean С.079.005
protective structure С.061.006
protective zone З.035.035
protein Б.016.000
proteinous nitrogen А.024.002
proteinous nitrogen to total organic nitrogen ratio Ч.006.005
proton П.129.000
proton number Ч.006.004
provision О.004.000
proximity suit К.070.004
prussic acid К.025.012
psychological requirements Т.035.003
psychophysiological requirements Т.035.004
public О.017.000
public control in environmental protection К.065.008
public environmental impact assessment Э.016.003
public officer Л.013.001
public prosecutor's control on observing environmental law Н.004.006
pulling down С.052.000
pump Н.010.000
purchase product И.005.002
pure air В.057.009
purification О.077.000
purified gas Г.001.013
purpose Ц.004.000
putrefaction Г.045.000
Т.024.000
pyrogallol П.040.000
pyrolysis П.041.000
pyrophoric substance В.013.030

Q

qualification С.018.000
qualitative analysis А.047.008
qualitative composition of substance С.067.002
quality К.020.000
quantitative analysis А.047.009
quantitative composition of substance С.067.003
quantity В.007.006
К.041.000
О.019.000
Ч.005.000
quantity of components in mixture С.067.004
quantity of microbes Ч.005.001
quantum number Ч.006.001
quarry К.014.000
quartz dish Ч.004.002
quota К.021.000
Н.029.000
quota for atmospheric air use as raw material Н.029.003

R

rad Р.003.000
radial water intake С.061.009
radiation И.006.000
Э.044.000
radiation accident А.006.003
radiation background Ф.021.002
radiation hazard О.043.007
radiation hygiene Г.022.006
radiation non-destructive testing К.065.010
radiation protection З.025.006
radiation safety Б.014.008
radiation survey К.065.009
radiation-protective suit К.070.003
radical Р.004.000
radioactive contamination З.021.001
radioactive decay Р.018.001
radioactive disintegration Р.018.001
radioactive element Э.041.003
radioactive nuclide Р.006.000
radioactive pollution З.008.013
radioactive pollution level У.017.018
radioactive radiation И.006.005
radioactive substance В.013.038
radioactive waste О.069.009
radioactive waste conditioning К.061.003
radioactive waste disposal З.024.002

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

radioactive waste handling О.014.002
radioactive waste producer П.119.002
radioactive waste storage Х.016.002
Х.017.002
radioactive waste treatment О.012.003
radioactivity Р.005.000
radioecological monitoring М.062.009
radioecology Р.009.000
radiologically hazardous enterprise П.098.004
radionuclide Р.006.000
radionuclide discriminant Д.038.001
radiosensitivity Р.008.000
radiotoxicity Р.007.000
radwaste О.069.009
rain Д.048.000
rain water В.035.004
rainfall Д.048.000
Raman scattering of light Р.021.001
rare species В.023.002
rate И.026.000
Н.028.000
П.064.000
С.044.000
С.082.000
С.090.000
Ч.002.000
rate of chemical reaction С.044.007
rate of explosion pressure rise С.044.004
rate of flow М.055.001
rate of UNO deposit С.082.001
rating of well Д.006.001
rating station С.088.001
ratio К.073.000
К.077.000
rational energy balance Б.007.011
rational utilization of resources И.037.002
rationing Н.030.000
raw materials С.113.000
reach Б.063.000
reactant Р.031.000
reaction Р.034.000
reaction product П.114.001
reaction product yield В.081.001
reactor Р.033.000
reagent Р.031.000
Р.032.000
receipt way of harmful substances П.133.001
receiver П.101.000
recipient Р.064.000
reciprocating gas-compressor unit А.012.007
recirculated water В.035.014
recirculating water supply В.051.001
recirculation Р.065.000
recirculation of activated sludge Р.065.001
recirculation of waste water Р.065.003
reclaimed lands З.029.003
reclamation Р.052.000
reclamation object О.018.003
recommendation Р.049.000
recording measuring instrument П.100.006
recovery В.066.000
recreation Р.050.000
recreation landscape Л.002.007
recreation zone of water body З.035.016
rectification Р.051.000
rectification tower К.046.001
rectifying column К.046.001
recultivation Р.052.000
recuperation Р.053.000
recycle ratio of activated sludge К.073.015
recycled sludge И.010.002
recycling Р.065.000
redox catalysis К.015.004
redox electrode Э.026.004
redox indicators И.022.005
redox reaction Р.034.005
reduced monitoring program on air pollution П.113.005
reduced parameters of gas state П.013.001
reducer В.065.000
reducing power С.076.002
reduction В.066.000
reduction-oxigenation indicators И.022.005
reference electrode Э.026.008
refining Р.030.000
refresh Р.036.000
refrigerator Х.014.000
refuge З.013.000
У.001.000
refuse О.069.000
refuse disposal О.060.000
regeneration Р.036.000
regeneration of activated sludge Р.036.001
regenerator Р.035.000
regenerator of activated sludge Р.035.001

regime Р.045.000
region З.035.000
О.005.000
Р.017.000
region organization of economic integration О.047.001
region sea of Ukraine М.064.002
regional ecological fund Ф.022.007
regional landscape park П.014.004
register Р.044.000
registration Р.037.000
registration certificate П.016.000
regulation Р.039.000
Р.040.000
Р.041.000
regulations П.091.000
Р.038.000
regulations for territories and sites of nature reserve fund Р.045.004
regulations of fire safety П.091.002
regulations on pesticide and agrichemical use Р.038.003
regulations on radiation hygiene Р.038.002
regulations on water protection П.091.001
regulator Р.042.000
rehabilitation В.066.000
reinforcement А.071.000
reject П.116.001
rejected material П.116.001
relations О.065.000
relations on environmental issues О.065.001
relative atomic mass М.011.004
relative density П.051.001
relative density of gas П.051.002
relative density of liquid П.051.003
relative error of measurement П.056.003
relative humidity В.032.008
relative humidity of air В.032.009
relative humidity of gas В.032.010
relative measurement И.008.003
relative sensitivity of measuring instrument Ч.007.002
release В.073.000
reliability Н.003.000
relief Р.054.000
remainder О.057.000
remote gas analyzer Г.003.002
removal С.052.000
У.007.000
removal of waste У.007.001
renewable energy resource Р.057.005
renewable natural resources Р.057.004
repetition factor К.077.000
reporting energy balance Б.007.007
representative probe П.106.009
representative sample П.106.005
reprocessing П.031.000
reprocessing of radioactive waste П.031.002
reproduction В.064.000
requirement Т.035.000
research И.038.000
research reactor Р.033.001
reservoir В.053.000
reservoir water В.035.018
residual pollution of waste water З.009.001
residual quantity of reagent К.041.001
residue О.057.000
residue after calcination О.057.003
residue after evaporation О.057.002
residuum О.057.000
resistance Р.046.000
С.062.000
С.094.000
resolution Р.015.000
resolution ratio С.076.006
resolving Р.015.000
resource Р.057.000
resource capacity of work and services Р.058.001
resource content Р.061.000
resource content of products, work and services Р.061.001
resource efficiency Р.062.000
resource efficiency of products, work and services Р.062.001
resources С.079.000
resources cadaster К.002.004
resources inventory К.002.004
resources of secondary raw materials Р.057.011
resources usage index И.021.003
resources use Р.059.000
resources-saving Р.060.000
respiration zone З.035.010
respirator П.128.000
Р.056.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

respiratory protective device А.066.003
responsibility О.061.000
responsibility for environmental damage О.061.004
rest О.057.000
rest mass М.011.001
restoration В.066.000
result Р.047.000
result of a measurement Р.047.001
retention У.008.000
retention of a pesticide У.008.001
retort Р.063.000
retrenchment Э.011.000
return air В.057.007
return water В.035.002
return water discharge С.014.003
reusable wastes О.069.001
reuse waste water В.035.020
reverse chemical reaction Р.034.004
reverse osmosis О.054.001
reversibility О.013.000
reversible chemical reaction Р.034.003
rhizobacterium Р.066.000
rhizosphere Р.067.000
rhizospheric microorganisms М.042.005
right П.092.000
rigidity Ж.001.000
rinse water В.035.025
rinsing П.122.000
riparian water protection zone З.035.037
riparian zone П.070.001
rise В.060.000
risk О.043.000
Р.068.000
Ф.003.000
risk assessment О.075.004
risk evaluation of accident at the industrial enterprise А.047.002
river Р.048.000
river head water В.011.001
rock П.078.003
rocks Г.059.000
rod П.007.000
roentgen Р.055.000
roentgen-equivalent-man Б.064.000
Э.009.001
room П.074.000
room with a chemical active or organic medium П.074.013
room with increased hazard П.074.012
rotameter Р.069.000
rotation К.083.000
rotting Г.045.000
round-bottom flask К.039.002
route site of air pollution monitoring П.080.001
routine П.113.000
Р.045.000
row Р.075.000
rubber bulb Г.063.001
rubber stopper П.108.002
rule П.091.000
run-off С.095.000
running costs З.023.002
runoff depth С.047.007

S

safeguard О.073.000
safety Б.014.000
safety color Ц.001.001
safety engineering Т.015.004
safety laws Т.015.004
safety of industrial product Б.014.004
safety technique Т.015.004
salinity М.050.001
salt С.057.000
salt content М.050.000
salt-forming oxide О.039.004
salting out В.079.000
sample О.058.000
П.106.000
sample of air П.106.006
sample of natural gas П.106.007
sampler П.109.000
sampling О.058.001
sampling apparatus П.109.000
sampling line Л.010.001
sampling tube Т.037.002
sampling valve К.027.001
sampling volume О.019.004
sand bath Б.008.004
sand trap П.035.000
sanitarion М.023.005
sanitary and chemical properties С.018.002
sanitary and epidemic well-being of population Б.048.001
sanitary and epidemiological С.010.000

station С.087.006
sanitary assessment of soil О.075.006
sanitary cleaning of inhabited locality О.077.009
sanitary condition of soils С.069.011
sanitary engineering Т.015.003
sanitary measures М.023.005
sanitary number Ч.006.005
sanitary protection of soils О.073.009
sanitary protection zone З.035.017
sanitary standard Н.029.001
sanitary standards Н.028.009
sanitary toxicology Т.026.001
sanitary-hygienic examination Э.016.004
sanitation С.009.000
sanitizing О.077.000
saturated calomel electrode Э.026.003
saturated hydrocarbon У.003.008
saturated solution Р.022.008
saturated vapor П.009.002
saturation Н.011.000
saving Э.011.000
saving of fuel-energy resources Э.011.007
saving of organic fuel Э.011.006
scale Ш.002.000
scale of a physical quantity Ш.002.003
scale of measuring instrument Ш.002.001
scattering Р.020.000
Р.021.000
schedule Г.055.000
Р.038.000
schema С.110.000
scope О.019.000
screen sizing Г.057.000
screening Г.057.000
С.045.000
Э.013.000
scrubber С.046.000
sea М.064.000
seal У.013.000
seat О.076.000
second class electrode Э.026.006
secondary energy resource Р.057.007
secondary material resources Р.057.006
secondary pollutant П.103.001
secondary raw materials В.071.000
С.113.001
secondary settler О.068.001
secondary water pollution З.008.003
section Р.017.000
С.088.000
Ч.003.000
section of complete mixing С.088.002
security Б.014.000
О.073.000
sediment О.050.000
sediment conditioning К.061.002
sediment of waste water О.050.001
sedimentary stability У.024.001
sedimentation О.064.000
С.021.000
selection О.058.000
selective effect Д.018.002
selective openworking Р.014.004
selectivity И.002.000
С.022.000
selectivity of measurement of harmful substance И.002.001
self-cleaning air filter Ф.009.006
self-contained closed-circuit breathing apparatus Р.056.001
self-contained open-circuit breathing apparatus А.066.005
self-contained open-circuit compressed air breathing apparatus А.066.002
self-contained protective breathing device А.066.004
self-contained self-rescuer С.008.001
self-ignition С.005.000
self-ignition temperature Т.004.007
self-inflammation С.006.000
self-inflammation temperature Т.004.008
self-purification С.007.000
self-rescuer С.008.000
semi-finished product П.071.000
semipermeable membrane М.019.001
sensing element of a measuring instrument Э.041.007
sensitivity Ч.007.000
sensor Д.003.000
П.099.002
separating funnel В.062.005
separation Р.010.000
С.024.000
С.066.000
separation of secondary raw С.066.001

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

materials
separator С.023.000
septic С.025.000
septic tank С.025.000
С.026.000
series Р.075.000
service С.048.000
У.021.000
service corridor К.069.001
service person Л.013.004
service water В.035.034
set К.053.000
У.023.000
setting of chemical environmental standards Н.030.002
setting of environmental standards Н.030.001
settlement З.035.003
П.132.001
settlement landscape Л.002.003
settler О.068.000
settler for water purification О.068.003
settling О.067.000
settling basin О.068.000
settling tank О.068.000
settling-vat water В.035.015
sewage В.035.031
sewage aeration А.087.002
sewage collector К.042.001
sewage flow rate Н.028.002
sewage header К.042.001
sewage structure С.061.008
sewer К.042.001
sewer manhole К.044.005
sewer outlet В.078.002
sewer pipe К.042.001
sewer system К.009.000
sewerage network С.030.004
shaft Ш.001.000
shape Ф.023.000
share П.003.000
sharing Р.010.000
shedding С.014.000
shielding Э.013.000
shift С.052.000
ship gas turbine Т.042.003
shore line У.016.000
short term poisonous action Д.018.006
short-lived radioactive waste О.069.003
shut-off devices А.071.001
shut-off valves А.071.001
sickness Б.051.000
side С.096.000
sieve С.040.000
sight В.023.000
sign З.031.000
П.102.000
silicate С.033.000
simple ion И.032.001
simple substance В.013.037
single sample П.106.012
single-point analyzer А.048.009
sink П.101.000
situation П.069.000
С.041.000
С.069.000
sivert З.030.000
size О.019.000
skip П.126.000
slightly acid medium С.078.020
slightly alkaline medium С.078.021
slightly dissociable substance В.013.017
slightly hazardous substance В.013.018
slightly soluble substance В.013.019
slightly toxic gas Г.001.010
slopes exposition Э.017.001
sludge И.010.000
sludge drying bed П.052.001
sludge scraper И.011.000
sludge thickening У.013.001
sludge treatment facilities Х.013.001
sludge water В.035.007
small area П.052.000
smog С.051.000
smoke Д.057.000
smoke density indicator Д.059.000
smoke opacity Д.058.000
smoke protection З.025.005
smoldering Т.024.000
smoldering temperature Т.004.009
snap sample П.106.008
snow melt flood П.068.000
social and economic function of landscape Ф.041.002
social environment С.078.014
sodium Н.012.000
sodium tetraborate Б.062.000
softened water В.035.037

soil З.029.000
П.087.000
soil factors Ф.003.017
soil microorganisms М.042.004
soil sample area П.052.002
soil saturation coefficient С.090.002
soil science П.088.000
soil solonetzicity coefficient С.090.006
soil solution Р.022.012
solid phase Ф.001.004
solid solution Р.022.016
solid state of substance С.069.014
solid waste О.069.010
solidification temperature Т.004.006
solubility Р.024.000
solubility coefficient К.073.013
soluble soil toxic salts С.057.001
soluble substance В.013.039
solution Р.022.000
solution concentration К.067.009
solvate С.058.000
solvation С.059.000
solvent Р.025.000
soot С.002.000
sorbate С.063.000
sorbent С.064.000
sorption С.065.000
sorption ability С.076.007
sorptive capacity В.007.003
Е.003.004
sort В.023.000
С.066.000
sound absorption Ш.008.000
sound level meter Ш.007.000
sounding З.037.000
source И.039.000
source of air pollution И.039.004
source of chemical hazard И.039.012
source of emergency situation И.039.013
source of fire hazard И.039.010
source of hazard И.039.009
source of radiation hazard И.039.011
source of water pollution И.039.005
source water В.035.008
В.039.000
З.003.001
space П.127.000
sparger Б.010.000
sparging Б.009.000
Б.011.000
sparingly soluble substance В.013.033
special clothes О.025.001
special fissile material М.012.004
special nature reserve З.013.000
special raw materials zones З.035.040
special sites for wastes disposal М.024.004
О.018.004
special water use В.044.002
specialized emergency and rescue units П.057.001
species В.023.000
specific conductance П.110.003
specific consumption of fuel-energy resources Р.026.004
specific effect Д.018.012
specific enthalpy of inhaled air Э.056.001
specific heat capacity Т.006.002
specific index of waste production П.064.015
specific surface П.054.002
specific volume О.019.006
specific water consumption В.047.002
specific water draining В.041.001
specification З.011.000
Н.029.000
specified gas constant П.081.001
spectral analysis А.047.015
spectral method of analysis М.033.020
spectrophotometer С.073.000
spectrophotometric analysis А.047.016
spectrophotometric method of analysis М.033.021
spectrum С.072.000
speed С.044.000
speed vertical В.010.002
spending Р.027.000
sphere О.005.000
Spherochrome-2 С.109.000
spill С.014.000
spin quantum number Ч.006.006
spoilage П.116.001
spray catcher К.012.000
spray separator К.012.000
sprayer Ф.024.000
sprinkler О.049.000
sprinkler of a biological filter О.049.001
stability С.081.000
С.094.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

У.024.000
stabilization С.080.000
stacking О.060.000
stage Э.064.000
stagnation С.083.000
stagnation of water С.083.001
stand Ш.004.000
standard Н.028.000
Н.029.000
standard electrode Э.026.005
standard environment У.020.004
standard limits for producing pollutants under exploitation of technological engineering constructions Н.029.008
standard permissible volumes of waste production О.019.003
standard solution Р.022.015
standard solution scale Ш.002.002
standardization С.086.000
standards for atmosphere protection Н.029.004
standards for content of polluting substances in emissions from mobile sources Н.029.006
standards of environmental safety for air Н.029.007
standards of maximally permissible emissions of polluting substances by fixed sources Н.029.005
standards of water quality Н.028.007
standing, status П.069.000
start В.060.000
starting fissile material М.012.003
state С.069.000
state energy saving assessment Э.016.002
state environmental control К.065.001
state environmental impact assessment Э.016.001
state environmental monitoring М.062.004
state metrological control К.065.002
state metrological supervision Н.004.001
state of emergency П.069.001
state off-budget fund for environmental protection Ф.022.002
state registration of harmful environmental factors Р.037.001
state sanitary and epidemiological control К.065.003
state sanitary and epidemiological service С.048.004
state sanitary and epidemiological supervision Н.004.002
state sanitary code Н.028.001
state specialized fund Ф.022.003
state, condition П.069.000
statement О.044.000
static groundwater level У.017.012
static groundwater line У.017.012
static level of saturation У.017.012
static measurement И.008.004
static pressure Д.001.012
station П.132.000
С.087.000
stationary site of air pollution monitoring П.080.004
status С.069.000
steadiness С.094.000
steam П.009.001
steel intensity М.029.000
stehiometry С.092.000
stenotope С.089.000
step Э.064.000
sterilization С.091.000
stick П.007.000
stilbazole С.093.000
stimulant dose of pesticide Д.049.011
stochastic radiation effects Э.066.003
stocking up З.006.000
stoichiometric coefficients К.073.020
stoichiometric equation У.015.001
stoichiometry С.092.000
stop valves А.071.001
stopper П.108.000
storability С.071.000
storage З.006.000
Х.016.000
Х.017.000
storage reservoir В.053.000
storageability С.071.000
storehouse Х.017.000
storing Х.016.000
storing up З.006.000
storm water В.035.009
storm-water canalization К.009.001
straight-run gasoline Б.017.003

stratal water В.035.018
stratosphere С.097.000
stratum З.016.000
straw oil М.009.003
stream П.085.000
strength С.032.000
С.094.000
stress С.098.000
strict anaerobe А.050.001
strip П.070.000
strip mining without separation of stripped rocks and soils Р.014.001
strong acid К.025.011
strong base О.055.001
strong electrolyte Э.032.001
strongly acid medium С.078.018
strongly alkaline medium С.078.019
strontium С.099.000
structural saving of fuel-energy resources Э.011.004
structure С.061.000
С.100.000
study И.038.000
sturdiness С.094.000
sub-multiple of a unit Е.001.003
sub-multiple unit Е.001.003
subcritical assembly С.012.002
sublethal dose of pesticide Д.049.012
sublimate В.054.000
sublimation С.101.000
subquality products П.116.004
subsequent utilized water В.035.023
substance В.013.000
М.012.000
С.102.000
substantiation О.011.000
substantiation of environmental health standards О.011.001
substituent З.017.000
substitute З.017.000
substrate С.103.000
succession С.105.000
suit К.070.000
О.025.000
sulfurous anhydride А.051.001
sulphate С.106.000
sulphur С.027.000
sulphur dioxide Д.037.002
sulphur removal Д.026.000
sulphuric acid К.025.009
sulphurous compounds С.056.006
summary formula Б.060.000
summary thermal effect of dissolution Э.066.004
summation measuring apparatus П.100.007
super high-frequency radiation И.006.007
superheated vapor П.009.003
supervision Н.004.000
supply О.004.000
supply air В.057.006
supply of energy Э.053.000
supply ventilation В.008.008
supply ventilation system С.038.021
support О.004.000
suppression Л.008.000
surface П.054.000
surface air С.047.006
surface fire retardance О.022.002
surface ionization И.034.002
surface layer of water С.047.005
surface waters В.035.019
surfactant В.013.034
surrounding rocks П.078.001
surroundings С.078.015
survey О.015.000
surveying О.015.000
suspended particle Ч.001.001
suspended solids content in water С.055.002
suspension В.014.000
С.107.000
suspension concentration meter К.066.001
swamp Б.052.000
sweep О.070.000
swelling В.070.000
symbiosis С.034.000
symbol З.031.000
synanthropic flies М.077.001
synecology С.037.000
synergism С.035.000
synthesis С.036.000
synthetic film-forming substance В.013.041
system С.038.000
system of respiratory modes С.038.018
system of units С.038.019
systemic toxic effect Д.018.009

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

T

tail О.059.000
tail-water Б.063.002
tailings О.069.000
tank Е.003.000
task З.011.000
З.012.000
Р.001.000
taste В.027.000
tax С.011.000
taxon Т.001.000
taxonomic categories К.018.003
taxonomy С.039.000
Т.002.000
technical atmosphere (735 mm of hg column) А.079.001
technical certificate of waste П.016.002
technical facilities for use of pesticides and agrichemicals С.079.010
technical land reclamation Р.052.003
technical stage of land reclamation Э.064.002
technique М.033.000
М.034.000
Т.015.000
technogenesis Т.016.000
technogenic ecotope М.025.001
technogenic factor Ф.003.018
technological clothes О.025.002
technological microclimate М.041.002
technological ventilation В.008.010
technologically attainable energy conservation potential П.083.003
technologically changed radioactivity background Ф.021.003
technology Т.015.000
Т.017.000
temperature Т.004.000
temperature inflammability limit П.096.009
temperature of inhaled air Т.004.002
temporal permissible concentration of chemical in atmosphere К.067.002
temporal permissible concentration of chemical in soil К.067.005
temporal permissible concentration of chemical in water К.067.003
temporal permissible concentration of chemical substance in working zone air К.067.004
temporal permissible daily dose of pesticide Д.049.001
tender Т.005.000
teratogenic substance В.013.044
terminal П.132.000
territorial sea М.064.001
territorial waters В.035.033
М.064.001
test glass П.107.000
test object О.018.008
test solution Р.022.005
test tube П.107.000
test tube with drawn end П.107.002
test tube with ground stopper П.107.003
test-paper Б.061.002
testing К.065.000
tetrafluoromethane Ф.038.000
The Civil Protection of Ukraine О.009.001
the earth's crust К.068.001
the environment С.078.015
The Ministry of the Environment and Natural Resources of Ukraine М.051.001
The nature reserve fund of Ukraine Ф.022.006
The Red Data Book К.032.001
The Red Data Book of Ukraine К.032.002
The Register of Waste Disposal Sites Р.044.002
The State Cadastre of Radioactive Waste Storages К.002.002
the state militarized mine rescue service С.048.003
The State Register of Radioactive Wastes Р.044.001
The State Waste Classifier К.029.001
The Superior Arbitral Court of Ukraine С.104.002
The World Red Data Book К.032.003
theoretical energy conservation potential П.083.002

thermal effect of chemical reaction Э.066.006
thermal hazard of production О.043.011
thermal indicators Т.014.000
thermal ionization И.034.003
thermal pollution of water З.008.014
thermal processing of slage of waste water О.012.006
thermoconstant dust-proofing equipment О.010.007
thermodynamic equilibrium Р.002.001
thermodynamic phase Ф.001.005
thermodynamic system С.038.025
thermometer Т.010.000
thermoregulation Т.011.000
thermostat Т.012.000
thermostatting Т.013.000
thickener У.014.000
thickening У.013.000
thickness П.051.000
third class electrode Э.026.009
third party С.096.006
threatened species В.023.001
threshold Г.054.000
П.077.000
threshold of harmful effect П.077.001
tightness Г.020.000
time В.068.000
П.033.000
time of overshoot В.068.004
titrant Т.022.000
titrated solution Р.022.017
titrating Т.023.000
titration Т.023.000
titre Т.021.000
titrimetric analysis А.047.017
titrimetric analyzer А.048.012
titrimetric method of analysis М.033.022
tolerance Т.030.000
tolerance of species Т.030.001
tongs Щ.003.000
tool А.066.000
top soil С.047.003
topoecoindicator Т.032.000
topping О.062.000
total alkalinity of water Щ.001.001
total hardness of water Ж.001.004
total morbidity З.001.001
total pressure Д.001.011
touched party С.096.003
tower К.046.000
toxic agent В.013.027
toxic effect Э.066.007
toxic elements Э.041.004
toxic substance В.013.047
toxic waste О.069.011
toxical product П.114.002
toxicity Т.029.000
toxicity-decreasing system of vehicle engine С.038.022
toxicological feature of the environment Х.001.002
toxicological indeces of water quality П.064.014
toxicology Т.026.000
toxicometry Т.027.000
toxicosis Т.025.000
toxin Т.028.000
Я.001.000
trace element М.046.000
track П.133.000
tract У.019.000
trajectory method of analysis М.033.023
transboundary environmental impact В.056.005
transboundary integral flux of pollutant П.085.003
transboundary long-distance air pollution З.008.015
transboundary transport of contaminants П.030.001
transboundary transport of pollutants П.030.001
transboundary transport of wastes П.028.002
transboundary water В.035.036
transboundary water course В.052.001
transducer Д.003.000
transfer П.030.000
transformation П.095.000
transformation of air pollutants П.095.001
transformer oil М.009.004
transgression П.093.000
transit Т.034.000
transit of waste Т.034.001
transition П.032.000
transmitter Д.003.000
transmutation П.095.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

transparency П.118.000
transport П.030.000
transportable gas analyzer Г.003.004
transportation П.028.000
transportation of wastes П.028.001
trap Л.015.000
treated effluent В.035.016
treated sewage В.035.016
treating load Н.002.009
treatment О.012.000
О.014.000
Р.045.000
treatment of secondary raw materials О.012.001
treatment unit С.061.010
tribasic acid К.025.015
triple point of water Т.033.002
troposphere Т.036.000
trunk pipeline Т.038.001
tube Т.037.000
turbidimetric method of analysis М.033.024
turbidity М.076.000
turbine Т.042.000
turbulent diffusion Д.046.001
turbulent flow П.085.004
tweezers П.038.000
type В.023.000

U

U-tube manometer Н.007.000
ultra... У.009.000
ultrafiltration У.011.000
ultramicroanalysis У.010.000
ultraviolet radiation И.006.008
uncontaminated air В.057.009
under plume site of air pollution monitoring П.080.003
underfloor duct К.008.004
underground duct К.008.003
underground gas storage facility Х.017.001
underground gas storage station С.087.010
underground mining Р.014.003
underground water В.035.021
unidentifiable products П.116.003
uniflow water В.035.028
uniflow water supply В.051.003
unique air pollution index П.064.002
unit Б.049.000
Е.001.000
У.023.000
У.025.000
unit of automatic titration Б.049.001
unit output Н.029.000
united gas law З.014.013
universal gas constant П.081.002
unleaded gasoline Б.017.005
unreclamable waste О.069.004
unsaturated hydrocarbon У.003.006
У.003.007
unsaturated solution Р.022.010
upgrowth П.105.000
upper concentration explosive limit П.096.001
upper concentration limit of flame propagation П.096.002
upper inflammability limit П.096.003
upper mantle М.008.001
upper part В.011.000
upper river В.011.001
upright Ш.004.000
upstream pool Б.063.001
use И.037.000
used up products П.116.005
useful capacity of a breathing bag В.033.001
useful energy Э.049.003
useful life Р.057.012
utilization З.007.000
И.037.000
У.028.000
utilization of secondary raw materials И.037.001
UV-radiation И.006.008

V

vacuum filter В.002.000
vacuum gauge В.003.000
vacuum manometer Т.044.000
vacuum pump В.001.000
Н.010.001
valence electrons Э.033.002
valency В.004.000
valuation Н.030.000
value В.007.000
З.032.000
valve К.027.000
vapor П.009.000
variance Д.041.000

variant И.007.000
variation И.007.000
vawe function Ф.041.001
vegetable oil М.009.000
vegetation В.006.000
vein З.016.000
velocity С.044.000
ventilating equipment О.010.001
ventilation В.008.000
ventshaft Ш.001.001
vertebrata П.062.000
vertical В.010.000
very freely soluble substance В.013.028
very sparingly soluble substance В.013.029
vessel Е.003.000
С.070.000
vibration В.021.000
vibration disease Б.051.001
vibration security В.022.000
victim П.082.000
victim of emergency П.082.001
violation Н.009.000
virulent poisonous substance В.013.040
viscometer В.024.000
viscosimeter В.024.000
viscosity В.083.000
VOC Л.016.000
volatile ash З.033.001
volatile flammable liquid Ж.003.002
volatile organic compounds С.056.003
volatility Л.005.000
volume О.019.000
volume concentration К.067.014
volume flow rate Р.026.003
volume fraction Д.054.005
volume ratio of mixture component К.073.019
volumetric analysis А.047.012
volumetric flask К.039.003
volumetric method of analysis М.033.016

W

warrant Н.008.000
wash bottle П.121.000
wash water В.035.025
washing П.122.000
washing of solid wastes П.122.001
washout В.075.000
wastage П.116.001
waste О.069.000
waste cadaster К.002.003
waste disposal З.024.001
waste dumping З.024.001
waste export Э.018.001
waste gas Г.001.011
waste handling О.014.001
waste inventory К.002.003
waste load Н.002.010
waste neutralization О.002.001
waste of consumption О.069.006
waste of production О.069.007
waste placement Р.013.001
waste producer П.119.001
waste removal У.007.001
waste reprocessing П.031.001
waste storage Х.016.001
waste treatment О.012.002
waste utilization У.028.001
waste water В.035.031
waste water hydraulic load Н.002.004
waste water outlet В.078.001
waste water purification О.077.006
waste water sediments stabilization С.080.002
waste water spill С.014.001
waste water treatment О.012.004
waste water treatment plant С.087.009
waste-off energy Р.057.007
wastewater composition standard Н.028.005
wastewater draining standard Н.028.002
water В.035.000
water aeration А.087.001
water area А.027.000
water basin Б.012.001
water bath Б.008.001
water blooming Ц.002.001
water body В.038.000
О.018.001
water cadaster К.002.001
water chlorination Х.012.001
water clarification О.052.001
water clarifier О.053.001
water clarity П.118.001
water composition С.067.006
water conduit В.037.000
water consumer В.046.000

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

water consumption В.047.000
water content В.036.000
water course В.052.000
water decontamination Д.012.001
water degassing Д.007.001
water disinfection О.003.001
water draining В.041.000
water economy balance Б.007.003
water economy complex К.052.002
water economy landscape Л.002.002
water economy system С.038.007
water ejector Н.010.002
С.061.001
water environment toxicity Т.029.002
water environmental health standards Н.029.010
water filtering Ф.012.001
water filtration rate С.044.006
water fluorination Ф.037.001
water for plant use В.035.034
water fund of Ukraine Ф.022.001
water hardness Ж.001.001
water intake З.003.001
water intake structure В.039.000
С.061.002
water law П.092.001
water main В.037.000
В.048.002
water meter В.040.000
water monitoring М.062.007
water oxidation susceptibility О.035.001
water pipeline В.048.000
water pollution З.008.007
water properties С.018.003
water protection З.025.001
О.073.002
water purification В.042.000
О.077.004
water purification plant С.087.008
water quality К.020.002
water quality check point П.132.002
water quality control Р.041.001
water quality index И.021.004
water regime Р.045.001
water resources Р.057.001
water resources of local importance Р.057.002
water resources of the state importance Р.057.003
water retaining structure С.061.003
water salt content М.050.001
water sampler Б.013.000
water supply В.051.000
water toxicity Т.029.003
water toxicity level У.017.019
water treatment В.043.000
О.077.004
water treatment plant С.087.007
water turbidity М.076.001
water usage В.044.000
water use В.044.000
water use standards Н.029.002
water user В.045.000
water vapor П.009.001
water-bearing horizon Г.050.001
water-bearing level Г.050.001
water-bearing stratum Г.050.001
water-cooling tower Г.053.000
water-intake shaft well К.044.002
water-jet pump Н.010.002
water-line В.048.000
water-pipe В.048.000
water-protective complex К.052.001
water-protective system С.038.006
water-pumping plant С.087.002
water-supply blind-alley network С.030.003
water-supply circled network С.030.001
water-supply network С.030.002
water-supply well К.044.003
watershed Б.012.001
В.050.000
waterworks С.061.004
way П.133.000
weak acid К.025.013
weak acid medium С.078.020
weak base О.055.002
weak electrolyte Э.032.002
weak-alkaline medium С.078.021
wear К.070.000
weather-proof fire retardant agent В.013.003
weighing bottle Б.065.000
weight fraction Д.054.001
weighting cup С.085.001
welfare Б.048.000
well К.044.000
С.042.000
well production Д.006.001

well-being Б.048.000
wellness Б.048.000
wet-bulb thermometer Т.010.002
wettability С.049.000
wildlife area З.013.000
З.019.000
wind load Н.002.003
wire П.111.000
withdrawal З.003.000
withdrawal of water З.003.001
work Р.001.000
Р.014.000
work-related disease З.002.003
working Р.014.000
working conditions У.020.006
working zone air В.057.002
workplace М.024.003
workshop Ц.013.000
world М.052.000
worldwide monitoring М.062.003
worldwide pollution З.008.004

X

X-radiation И.006.006
xenobiotic К.086.000

Y

yeasts Д.056.000
yield В.081.000
yield class Б.054.000

Z

zeolite Ц.011.000
zonal soil П.087.001
zone З.035.000
О.005.000
П.070.000
zone of acute action З.035.013
zone of anthropogenic landscape З.035.005
zone of chronic action З.035.019
zone of controllable nature protection З.035.032
zone of disaster З.035.006
zone of emergency З.035.020
zone of environmental catastrophe З.035.021
zone of environmental disaster З.035.021
zone of high gas content З.035.011
zone of probable emergency З.035.007
zone of resident recreation З.035.018
zone of settlement З.035.003
zone of strict nature protection З.035.004
zone of temporal resettlement З.035.009
zone ventilation В.008.004
zone, class В-I З.035.022
zone, class В-II З.035.023
zone, class В-IIa З.035.024
zone, class В-Ia З.035.025
zone, class В-Iб З.035.026
zone, class В-Ir З.035.027
zone, class П-I З.035.028
zone, class П-II З.035.029
zone, class П-III З.035.030
zone, class П-IIa З.035.031
zoo П.014.002
zooecoindicator З.040.000
zoological garden П.014.002
zoology З.039.000

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Міжнародні стандарти IEC, ISO та міжнародні конвенції з протоколами до них

1. **IEC 743:1983.** Инструменты и оборудование, используемые для работ под напряжением. Термины и определения. – 64 с.
2. **ISO 6107-2:1989.** Качество воды. Словарь. Часть 2. ТК 147. – 31 с.
3. **ISO 6107-7:1990.** Качество воды. Словарь. Часть 7. ТК 147. – 16 с.
4. **Декларация** министров охраны окружающей среды региона Европейской экономической комиссии Организации Объединенных Наций (ЕЭК ООН); Орхус, Дания 23-25 июня 1998 года.
5. **Конвенция** о трансграничном воздействии промышленных аварий, составленная в Хельсинки (Финляндия) 17 марта 1992 года.
6. **Конвенция** о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния, составленная в Женеве 13 ноября 1979 года.
7. **Конвенция** об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте, составленная в Эспо (Финляндия) 25 февраля 1991 года.
8. **Конвенция** по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер, составленная в Хельсинки (Финляндия) 17 марта 1992 года.
9. **Протокол** к Конвенции о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния 1979 года, касающийся долгосрочного финансирования совместной программы наблюдения и оценки распространения загрязнителей воздуха на большие расстояния в Европе (ЕМЕП), составленный в Женеве (Швейцария) 28 сентября 1984 года.
10. **Протокол** об ограничении выбросов летучих органических соединений или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния, составленный в Женеве (Швейцария) 18 ноября 1991 года 1988 года.
11. **Протокол** об ограничении выбросов окислов азота или их трансграничных потоков к Конвенции 1979 года о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния, составленный в Софии (Болгария) 31 октября 1988 года.
12. **Рамкова конвенція** організації Об`єднаних Націй про зміну клімату. Ратифіковано Законом N 435/96-ВР від 29.10.96.

Міждержавні стандарти

13. *** ГОСТ 1.0-93.** Правила проведения работ по межгосударственной стандартизации. Общие положения.
14. **ГОСТ 12.0.002-80.** Система стандартов безопасности труда. Термины и определения.
15. **ГОСТ 12.1.004-91.** Система стандартов безопасности труда. Пожарная

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

безопасность. Общие требования.
16. **ГОСТ 12.1.005-88.** Система стандартов безопасности труда. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны.
17. **ГОСТ 12.1.007-76.** Система стандартов безопасности труда. Вредные вещества. Классификация и общие требования безопасности.
18. **ГОСТ 12.1.010-76.** Система стандартов безопасности труда. Взрывобезопасность. Общие требования.
19. **ГОСТ 12.1.012-90.** Система стандартов безопасности труда. Вибрация. Общие требования безопасности.
20. **ГОСТ 12.1.016-79.** Система стандартов безопасности труда. Воздух рабочей зоны. Требования к методикам измерения концентраций вредных веществ.
21. **ГОСТ 12.1.033-81.** Система стандартов безопасности труда. Пожарная безопасность. Термины и определения.
22. **ГОСТ 12.1.044-89.** Система стандартов безопасности труда. Пожаровзрывоопасность веществ и материалов. Номенклатура показателей и методы их определения.
23. **ГОСТ 12.2.047-86.** Пожарная техника. Термины и определения.
24. **ГОСТ 12.3.016-87.** Система стандартов безопасности труда. Строительство. Работы антикоррозионные. Требования безопасности.
25. **ГОСТ 12.4.026-76.** Система стандартов безопасности труда. Цвета сигнальные и знаки безопасности.
26. **ГОСТ 12.4.061-88.** Система стандартов безопасности труда. Метод определения работоспособности человека в средствах индивидуальной защиты.
27. **ГОСТ 12.4.113-82.** Система стандартов безопасности труда. Работы учебные лабораторные. Общие требования безопасности.
28. **ГОСТ 15528-86.** Средства измерений расхода, объема или массы протекающих жидкости и газа. Термины и определения.
29. **ГОСТ 15596-82.** Источники тока химические. Термины и определения.
30. **ГОСТ 15845-80.** Изделия кабельные. Термины и определения.
31. **ГОСТ 15895-77.** Статистические методы управления качеством продукции. Термины и определения.
32. **ГОСТ 16263-70.** Государственная система обеспечения единства измерений. Метрология. Термины и определения.
33. **ГОСТ 17.0.0.01-76.** Система стандартов в области охраны природы и улучшения использования природных ресурсов. Основные положения.
34. **ГОСТ 17.0.0.04-90.** Охрана природы. Экологический паспорт промышленного предприятия. Основные положения.
35. **ГОСТ 17.1.1.01-77.** Охрана природы. Гидросфера. Использование и охрана вод. Основные термины и определения.
36. **ГОСТ 17.1.1.04-80.** Охрана природы. Гидросфера. Классификация подземных вод по целям водопользования.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

37. **ГОСТ 17.1.4.01-80.** Охрана природы. Гидросфера. Общие требования к методам определения нефтепродуктов в природных и сточных водах.
38. **ГОСТ 17.1.5.01-80.** Охрана природы. Гидросфера. Общие требования к отбору проб донных отложений водных объектов для анализа на загрязненность.
39. **ГОСТ 17.1.5.02-80.** Охрана природы. Гидросфера. Гигиенические требования к зонам рекреации водных объектов.
40. **ГОСТ 17.2.1.02-76.** Охрана природы. Атмосфера. Выбросы двигателей автомобилей, тракторов, самоходных сельскохозяйственных и строительных машин. Термины и определения.
41. **ГОСТ 17.2.1.03-84.** Охрана природы. Атмосфера. Термины и определения контроля загрязнения.
42. **ГОСТ 17.2.1.04-77.** Охрана природы. Атмосфера. Источники и метеорологические факторы загрязнения. Промышленные выбросы. Термины и определения.
43. **ГОСТ 17.2.2.01-84.** Охрана природы. Атмосфера. Дизели автомобильные. Дымность отработавших газов. Нормы и методы измерений.
44. **ГОСТ 17.2.3.01-86.** Охрана природы. Атмосфера. Правила контроля качества воздуха населенных пунктов.
45. **ГОСТ 17.2.6.01-86.** Охрана природы. Атмосфера. Приборы для отбора проб воздуха населенных пунктов. Общие технические требования.
46. **ГОСТ 17.2.6.02-85.** Охрана природы. Атмосфера. Газоанализаторы автоматические для контроля загрязнения атмосферы. Общие технические требования.
47. **ГОСТ 17.4.1.02-83.** Охрана природы. Почвы. Классификация химических веществ для контроля загрязнения.
48. **ГОСТ 17.4.2.01-81.** Охрана природы. Почвы. Номенклатура показателей санитарного состояния.
49. **ГОСТ 17.4.2.02-83.** Охрана природы. Почвы. Номенклатура показателей пригодности нарушенного плодородного слоя почв для землевания.
50. **ГОСТ 17.4.3.01-83.** Охрана природы. Почвы. Общие требования к отбору проб.
51. **ГОСТ 17.5.1.01-83.** Охрана природы. Рекультивация земель. Термины и определения.
52. **ГОСТ 17.6.1.01-83.** Охрана природы. Охрана и защита лесов. Термины и определения.
53. **ГОСТ 17.6.3.01-78.** Охрана природы. Флора. Охрана и рациональное использование лесов зеленых зон городов. Общие требования.
54. **ГОСТ 17.8.1.01-86.** Охрана природы. Ландшафты. Термины и определения.
55. **ГОСТ 17.8.1.02-88.** Охрана природы. Ландшафты. Классификация.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

56. **ГОСТ 17.9.0.2-99.** Охрана природы. Обращение с отходами. Технический паспорт отхода. Состав, содержание, изложение и правила внесения изменений.
57. **ГОСТ 18293-72.** Вода питьевая. Методы определения содержания свинца, цинка, серебра.
58. **ГОСТ 18917-82.** Газ горючий природный. Методы отбора проб.
59. **ГОСТ 19179-73.** Гидрология суши. Термины и определения.
60. **ГОСТ 19185-73.** Гидротехника. Основные понятия. Термины и определения.
61. **ГОСТ 19433-88.** Грузы опасные. Классификация и маркировка.
62. **ГОСТ 19880-74.** Электротехника. Основные понятия. Термины и определения.
63. **ГОСТ 2.101-68.** ЕСКД. Виды изделий.
64. **ГОСТ 2.102-68.** ЕСКД. Виды и комплектность конструкторских документов.
65. **ГОСТ 20286-90.** Загрязнение радиоактивное и дезактивация. Термины и определения.
66. **ГОСТ 20448-90.** Газы углеводородные сжиженные. Топливные для коммунально-бытового потребления.
67. **ГОСТ 20509-75.** Оборудование медицинское дезинфекционное. Камеры. Кипятильники. Термины и определения.
68. **ГОСТ 21623-76.** Система технического обслуживания и ремонта техники. Показатели для оценки ремонтопригодности. Термины и определения.
69. **ГОСТ 22387.3-77.** Газ для коммунально-бытового потребления. Метод определения содержания кислорода.
70. **ГОСТ 22387.4-77.** Газ для коммунально-бытового потребления. Метод определения содержания смолы и пыли.
71. **ГОСТ 22387.5-77.** Газ для коммунально-бытового потребления. Методы определения интенсивности запаха.
72. **ГОСТ 23255-78.** Средства индивидуальной защиты рук от радиоактивных веществ. Термины и определения.
73. **ГОСТ 23887-79.** Сборка. Термины и определения.
74. **ГОСТ 24856-81.** Арматура трубопроводная промышленная. Термины и определения.
75. **ГОСТ 25150-82.** Канализация. Термины и определения.
76. **ГОСТ 25151-82.** Водоснабжение. Термины и определения.
77. **ГОСТ 25916-83.** Ресурсы материальные вторичные. Термины и определения.
78. **ГОСТ 26790-85.** Техника течеискания. Термины и определения.
79. **ГОСТ 27.002-89.** Надежность в технике. Основные понятия, термины и определения.
80. **ГОСТ 27065-86.** Качество вод. Термины и определения.
81. **ГОСТ 2874-82.** Вода питьевая. Гигиенические требования и контроль

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

за качеством.
82. **ГОСТ 29064-91.** Топлива для газотурбинных и поршневых двигателей.
83. **ГОСТ 3.1109-82.** ЕСТД. Термины и определения основных понятий.
84. *** ГОСТ 30166-95.** Ресурсосбережение. Основные положения.
85. **ГОСТ 30319.0-96.** Газ природный. Методы расчета физических свойств. Общие положения.
86. **ГОСТ 5272-68.** Коррозия металлов. Термины.
87. **ГОСТ 6709-72.** Вода дистиллированная. ТУ
88. **ГОСТ 8.271-77.** Государственная система обеспечения единства измерений. Средства измерений давления. Термины и определения.
89. *** ГОСТ 8.417-81.** Государственная система обеспечения единства измерений. Единицы физических величин.
90. *** ГОСТ 8.563.3-97.** Государственная система обеспечения единства измерений. Измерение расхода и количества жидкостей и газов методом переменного перепада давления. Процедура и модуль расчетов. Программное обеспечение.

Державні стандарти України

91. **ДСТУ 1.0-93.** Державна система стандартизації України. Основні положення.
92. **ДСТУ 2101-92.** Папір. Терміни та визначення.
93. **ДСТУ 2102-92.** Ресурси матеріальні вторинні. Терміни та визначення.
94. **ДСТУ 2156-93.** Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.
95. **ДСТУ 2163-93.** Виноробство.Терміни та визначення.
96. **ДСТУ 2195-99.** Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, виклад і правила внесення змін.
97. **ДСТУ 2209-93.** Борошно, побічні продукти і відходи.Терміни та визначення.
98. **ДСТУ 2210-93.** Садівництво. Терміни та визначення.
99. **ДСТУ 2215-93.** Розчини та індикатори. Терміни та визначення.
100. **ДСТУ 2216-93.** Реактиви та особливо чисті речовини. Позначення та методи визначення чистоти. Терміни та визначення.
101. **ДСТУ 2223-93.** Гірничорятувальна справа. Терміни та визначення.
102. **ДСТУ 2224-93.** Газовизначники хімічні. Терміни та визначення.
103. **ДСТУ 2226-93.** Автоматизовані системи. Терміни та визначення.
104. **ДСТУ 2229-93.** Системи оброблення інформації. Локальні обчислювальні мережі. Терміни та визначення.
105. **ДСТУ 2231-93.** Системи оброблення інформації. Інтерфейс між обчислювальною машиною і технічним процесом. Терміни та визначення.
106. **ДСТУ 2264-93.** Обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Терміни та визначення.
107. **ДСТУ 2272-93.** Система стандартів безпеки праці. Пожежна безпека. Терміни та визначення.
108. **ДСТУ 2273-93.** Система стандартів безпеки праці. Пожежна техніка. Терміни та визначення.
109. **ДСТУ 2290-93.** Контакти електричні. Терміни та визначення.
110. **ДСТУ 2293-99.** Охорона праці. Терміни та визначення.
111. **ДСТУ 2299-93.** Засоби індивідуального захисту органів дихання. Терміни та визначення.
112. **ДСТУ 2300-93.** Вібрація. Терміни та визначення.
113. **ДСТУ 2310-93.** Джерела струму електрохімічні. Терміни та визначення.
114. **ДСТУ 2325-93.** Шум. Терміни та визначення.
115. **ДСТУ 2340-94.** Установки газотурбінні. Терміни та визначення.
116. **ДСТУ 2357-94.** Вироби електронної техніки. Гігієна електронна. Терміни та визначення.
117. **ДСТУ 2369-94.** Котли опалювальні водогрійні. Терміни та визначення.
118. **ДСТУ 2385-94.** Прилади електровакуумні. Терміни та визначення.
119. **ДСТУ 2388-94.** Системи вентиляції. Терміни та визначення.
120. **ДСТУ 2389-94.** Технічне діагностування та контроль технічного стану. Терміни та визначення.
121. **ДСТУ 2390-94.** Складання. Терміни та визначення.
122. **ДСТУ 2391-94.** Система технологічної документації. Терміни та визначення.
123. **ДСТУ 2400-94.** Системи оброблення інформації. Розподілене оброблення даних. Терміни та визначення.
124. **ДСТУ 2420-94.** Енергоощадність. Терміни та визначення.
125. **ДСТУ 2424-94.** Промислова мікробіологія. Терміни та визначення.
126. **ДСТУ 2429-94.** Система "людина-машина". Ергономічні та техніко-естетичні вимоги. Терміни та визначення.
127. **ДСТУ 2439-94.** Елементи хімічні та речовини прості. Терміни та визначення основних понять. Умовні позначення.
128. **ДСТУ 2440-94.** Обладнання медичне радіологічне та радіотерапевтичне. Терміни та визначення.
129. **ДСТУ 2462-94.** Сертифікація. Основні поняття. Терміни та визначення.
130. **ДСТУ 2481-94.** Системи оброблення інформації. Інтелектуальні інформаційні технології. Терміни та визначення.
131. **ДСТУ 2482-94.** Системи оброблення інформації. Комп'ютерні технології навчання. Терміни та визначення.
132. **ДСТУ 2533-94.** Системи оброблення інформації. Арифметичні та логічні операції. Терміни та визначення.
133. **ДСТУ 2569-94.** Водопостачання і каналізація. Терміни та визначення.
134. **ДСТУ 2574-94.** Системи оброблення інформації. Дисплеї візуальні. Терміни та визначення.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

135. **ДСТУ 2611-94.** Арматура трубопровідна загальнопромислового призначення. Терміни та визначення.
136. **ДСТУ 2615-94.** Електрозв'язок. Зв'язок цифровий та системи передавальні цифрові. Терміни та визначення.
137. **ДСТУ 2627-94.** Системи оброблення інформації. Видавничі комп'ютеризовані системи оброблення та друкування документів. Терміни та визначення.
138. **ДСТУ 2634-94.** Вироби електронної техніки. Методи оцінювання відповідності вимогам до надійності.
139. **ДСТУ 2681-94.** Державна система забезпечення єдності вимірювань. Метрологія. Терміни та визначення.
140. **ДСТУ 2684-94.** Підготовка руд чорних металів. Техніка та технологія. Терміни та визначення.
141. **ДСТУ 2733-94.** Корозія та тимчасовий протикорозійний захист металевих виробів. Терміни та визначення.
142. **ДСТУ 2755-94.** Фізична оптика. Терміни, визначення та літерні позначення основних величин.
143. **ДСТУ 2758-94.** Вакуумна техніка. Терміни та визначення.
144. **ДСТУ 2804-94.** Енергобаланс промислового підприємства. Загальні положення. Терміни та визначення.
145. **ДСТУ 2815-94.** Електричні й магнітні кола та пристрої. Терміни та визначення.
146. **ДСТУ 2821-94.** Промислове електронагрівання. Терміни та визначення.
147. **ДСТУ 2825-94.** Розрахунки та випробування на міцність. Терміни та визначення основних понять.
148. **ДСТУ 2843-94.** Електротехніка. Основні поняття. Терміни та визначення.
149. **ДСТУ 2860-94.** Надійність техніки. Терміни та визначення.
150. **ДСТУ 2865-94.** Контроль неруйнівний. Терміни та визначення.
151. **ДСТУ 2869-94.** Системи оброблення інформації. Обладнання периферійне. Терміни та визначення.
152. **ДСТУ 2872-94.** Системи оброблення інформації. Мови програмування. Терміни та визначення.
153. **ДСТУ 2873-94.** Системи оброблення інформації. Програмування. Терміни та визначення.
154. **ДСТУ 2881-94.** Екологія мікроорганізмів. Терміни та визначення.
155. **ДСТУ 2938-94.** Системи оброблення інформації. Основні поняття. Терміни та визначення.
156. **ДСТУ 2960-94.** Організація промислового виробництва. Основні поняття. Терміни та визначення.
157. **ДСТУ 2961-94.** Організація промислового виробництва. Нормування матеріалів та виробничих процесів. Терміни та визначення.
158. **ДСТУ 2962-94.** Організація промислового виробництва. Облік, аналіз та

планування господарювання на промисловому підприємстві. Терміни та визначення.
159. **ДСТУ 3017-95.** Видання. Основні види. Терміни та визначення.
160. **ДСТУ 3038-95.** Гігієна. Терміни та визначення основних понять.
161. **ДСТУ 3041-95.** Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення.
162. **ДСТУ 3051-95.** Ресурсозбереження. Основні положення.
163. **ДСТУ 3138-95.** Організація промислового виробництва. Праця та заробітна плата. Терміни та визначення.
164. **ДСТУ 3180-95.** Пестициди. Терміни та визначення.
165. **ДСТУ 3230-95.** Керування якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення.
166. **ДСТУ 3278-95.** Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Основні терміни та визначення.
167. **ДСТУ 3321-96.** Системи конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять.
168. **ДСТУ 3348-96.** Радіоелектронні засоби. Конструкції несівні. Терміни та визначення.
169. **ДСТУ 3377-96.** Сигналізатори горючих газів та парів термохімічні. Загальні технічні умови.
170. **ДСТУ 3437-96.** Нафтопродукти. Терміни та визначення.
171. **ДСТУ 3440-96.** Системи енергетичні. Терміни та визначення.
172. **ДСТУ 3454-96.** Устаткування гірничошахтне. Комплекси роторні. Терміни та визначення.
173. **ДСТУ 3514-97.** Статистичні методи контролю та регулювання якості. Терміни та визначення.
174. **ДСТУ 3517-97.** Гідрологія суші. Терміни та визначення основних понять.
175. **ДСТУ 3518-97.** Термометрія. Терміни та визначення.
176. **ДСТУ 3651.0-97.** Метрологія. Одиниці фізичних величин. Основні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць. Основні положення, назви та позначення.
177. **ДСТУ 3651.1-97.** Метрологія. Одиниці фізичних величин. Похідні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць та позасистемні одиниці. Основні поняття, назви та позначення.
178. **ДСТУ 3674-97.** Метали чорні вторинні. Терміни та визначення.
179. **ДСТУ 3711-98.** Засоби вимірювальної техніки тиску. Терміни та визначення.
180. **ДСТУ 3750-88.** Мікробіологія ґрунту. Терміни та визначення.
181. **ДСТУ 3830-98.** Корозія металів і сплавів. Терміни та визначення основних понять.
182. **ДСТУ 3855-99.** Пожежна безпека. Визначення пожежної небезпеки ма-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

теріалів та конструкцій. Терміни та визначення.
183. **ДСТУ 3891-99.** Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
184. **ДСТУ 3928-99.** Охорона природи. Гідросфера. Токсикологія води. Терміни та визначення.
185. **ДСТУ 3966-2000.** Термінологія. Засади і правила розробляння стандартів на терміни та визначення понять.
186. **ДСТУ 3970-2000.** Безпека у надзвичайних ситуаціях. Надзвичайні ситуації на акваторіях. Терміни та визначення.
187. **ДСТУ 3980-2000.** Ґрунти. Фізико-хімія ґрунтів. Терміни та визначення.
188. **ДСТУ ISO 14001-97.** Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування.

Закони України

189. **Водний кодекс України:** Станом на 10.10.98 N 213/95-ВР від 06.06.95.
190. **Закон України** "Про аудиторську діяльність": Затв. 22.04.93 N 3125-XII; доп. і змін. Законом України 14.03.95 N 81/95-ВР.
191. **Закон України** "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку": Затв. 08.02.95 N 39/95-ВР; доп. і змін. Законом України 19.11.96 N 526/96-ВР.
192. **Закон України** "Про відходи": Затв. 05.03.98 N 187/98-ВР.
193. **Закон України** "Про екологічну експертизу": Затв. 09.02.95 N 45/95-ВР.
194. **Закон України** "Про електроенергетику": Затв. 16.10.97 N 575/97-ВР.
195. **Закон України** "Про енергозбереження": Затв. 01.07.94 N 74/94-ВР.
196. **Закон України** "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення": Затв. 24.02.94 N 4004-XII.
197. **Закон України** "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань": Затв. 14.01.98 N 15/98-ВР.
198. **Закон України** "Про метрологію та метрологічну діяльність": Затв. 11.02.98 N 113/98-ВР.
199. **Закон України** "Про надзвичайний стан": Затв. 26.06.92 N 2501-XII.
200. **Закон України** "Про оподаткування прибутку підприємств": Затв. 28.12.94 N 334/94; доп. і змін. Законом України 10.02.98 N 98/98-ВР.
201. **Закон України** "Про охорону атмосферного повітря": Затв. 16.10.92 N 2707-XII.
202. **Закон України** "Про охорону навколишнього природного середовища": Затв. 25.06.91 N 1264-XII; доп. і змін. Законом України 05.05.93 N 3180-XII.
203. **Закон України** "Про охорону праці": Затв. 14.10.92 N 2694-XII.
204. **Закон України** "Про пестициди і агрохімікати": Затв. 02.03.95 N 86/95-ВР.
205. **Закон України** "Про підприємства в Україні": Затв. 27.03.91 N 887-XII;

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

доп. і змін. Законом України 04.02.98 N 72/98-ВР.
206. **Закон України** "Про поводження з радіоактивними відходами": Затв. 30.06.95 N 255/95-ВР.
207. **Закон України** "Про природно-заповідний фонд України": Затв. 16.06.92 N 2456-XII.
208. **Закон України** "Про тваринний світ": Затв. 03.03.93 N 3041-XII.
209. **Закон України** "Про трубопровідний транспорт": Затв. 15.05.96 N 192/96-ВР.
210. **Кодекс законів про працю України:** Затв. 12.71; доп. і змін. Законом України 19.06.97 N 374/97-ВР.
211. **Кодекс про надра України:** Затв. 27.07.94 N 132/94-ВР.
212. **Цивільний кодекс України:** Затв. 18.07.63 N 1540-06; доп. і змін. пост. ВР 03.12.96 N 556/96-ВР. . .

Збірники стандартизованих і рекомендованих термінів

213. Безопасность труда, санитария и гигиена. Терминология: Справочное пособие. – М.: Изд-во стандартов, 1990. – 173 с. – (Вып. 5).
214. Качество продукции, испытания, сертификация. Терминология: Справочное пособие. – М.: Издательство стандартов, 1989. – 144 с. – (Вып. 4).
215. Охрана окружающей среды. Терминология: Справочное пособие. – М.: Издательство стандартов, 1991. – 127 с. – (Вып. 6).
216. Теория управления. Терминология / Ин-т проблем управления. Отв. ред. Б.Г. Волин. – М.: Наука, 1988. – 56 с. – (Вып. 107).
217. Терминология системы разработки и постановки продукции на производство: Справочник / А.А. Ваксман, А.Л. Теркель, А.А. Зенков и др. – М.: Изд-во стандартов, 1985. – 56 с.

Міжгалузеві та галузеві нормативні акти та документи

218. **ВБН А.2.1-00018201.01-96.** Система контролю екологічного стану об'єктів нафтогазового комплексу. Загальні вимоги: Затв. нак. Держнафтогазпрому України від 04.11.96 N 191.
219. **ДБН А.2.2-1-95.** Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд . Основні положення проектування.
220. **ДК 005-96.** Класифікатор відходів.
221. **ДК 008-96.** Класифікатор корисних копалин та підземніх вод.
222. **ДНАОП 0.00-4.03-98.** Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях: Затв. пост. КМ України від 17.07.98 N 923.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

223. **ДНАОП 0.00-4.10-93.** Типове положення про професійні воєнізовані аварійно-рятувальні формування: Затв. нак. Держнаглядохоронпраці від 29.12.93 N 138.
224. **ДНАОП 0.00-4.26-96.** Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту: Затв. нак. Держнаглядохоронпраці України від 29.10.96 N 170.
225. **ДНАОП 0.00-4.29-97.** Типове положення про кабінет охорони праці: Затв. нак. Держкомохоронпраці України від 18.07.97 N 191.
226. **ДНАОП 0.00-4.33-99.** Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій: Затв. нак. Держнаглядохоронпраці від 17.06.99 N 112.
227. **ДНАОП 0.00-5.11-85.** Типовая инструкция по организации безопасного ведения газоопасных работ: Утв. Госгортехнадзором СССР 20.02.85.
228. **ДНАОП 0.00-5.12-74.** Типовая инструкция по организации безопасного ведения огневых работ на взрывоопасных и взрывопожароопасных объектах: Утв. Госгортехнадзором СССР 07.05.74.
229. **ДНАОП 0.03-1.43-88.** Санитарные правила при работе со ртутью, ее соединениями и приборами с ртутным наполнением N 4607-88 / Минздрав СССР.
230. **ДНАОП 0.03-1.72-87.** Основные санитарные правила работы с радиоактивными веществами и другими источниками ионизирующего излучения ОСП 72/87 N 4422-87 / Минздрав СССР.
231. **ДНАОП 0.03-3.05-77.** Санитарно-гигиенические нормы допустимой напряженности электростатического поля N 1757-77 / Минздрав СССР.
232. **ДНАОП 0.03-3.06-80.** Санитарно-гигиенические нормы допустимых уровней ионизации воздуха производственных и общественных помещений N 2152-80 / Минздрав СССР.
233. **ДНАОП 0.03-3.12-84.** Санитарные нормы вибрации рабочих мест N 3044-84 / Минздрав СССР.
234. **ДНАОП 0.03-3.13-85.** Предельно допустимые уровни магнитных полей частот 50 Гц N 3206-85 / Минздрав СССР.
235. **ДНАОП 0.03-3.14-85.** Санитарные нормы допустимых уровней шума на рабочих местах N 3223-85 / Минздрав СССР.
236. **ДНАОП 0.03-3.15-86.** Санитарные нормы микроклимата производственных помещений N 4088-86 / Минздрав СССР.
237. **ДНАОП 0.03-3.16-86.** Предельно допустимые уровни (ПДУ) воздействия электрических полей частот от 0,06 МГц до 30,0 МГц N 4131-86 / Минздрав СССР.
238. **ДНАОП 0.03-3.17-88.** Санитарные нормы ультрафиолетового излучения в производственных помещениях N 4557-88 / Минздрав СССР.
239. **ДНАОП 0.03-3.20-90.** Ориентировочно безопасные уровни воздействия (ОБУВ) вредных веществ в воздухе рабочей зоны N 5203-90 / Минздрав

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

СССР.
240. **ДНАОП 0.03-3.21-91.** Санитарные нормы и правила выполнения работ в условиях воздействия электрических полей промышленной частоты (50 Гц) N 5802-91 / Минздрав СССР.
241. **ДНАОП 0.03-3.24-87.** Нормы радиационной безопасности НРБ-76/87 N 4392-87 / Минздрав СССР.
242. **ДНАОП 0.03-3.30-96.** Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань: Затв. нак. Мінохороніздоров'я України від 01.08.96 N 239.
243. **ДНАОП 0.05-1.02-93.** Правила відшкодування власником підприємства, установи і організації або уповноваженим органом шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров`я, пов`язаним з виконанням ним трудових обов`язків: Затв. пост. КМ України 23.06.93
244. **ДНАОП 0.05-8.04-92.** Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці: Затв. пост. КМ України від 01.08.92 N 442.
245. Єдина система управління охороною праці в нафтогазовій промисловості: Затв. Держнафтогазпром України від 16.05.96 N 76.
246. Каталог нормативних документів – 2000 / Державний комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації. – Київ, 2000. – 513 с.
247. Класифікатор робіт в нафтогазових свердловинах АТ "Укргазпром" та джерела їх фінансування. – К., 1998.
248. Межгосударственные стандарты: Указатель. В 4-х т. / Под общ. ред. В.Л. Иванова. – Львов: Леонорм, 2000. – Т. 1 – 268 с.; – Т. 2 – 274 с.; Т. 3 – 278 с.; Т. 4 – 274 с. – (Серия "Нормативная база предприятия").
249. **НАОП 1.1.23-1.01-88.** Правила технической эксплуатации магистральных газопроводов: Утв. Мингазпром СССР 22.03.88.
250. **ОНТП-24-86.** Определение категорий помещений и зданий по взрывопожарной и пожарной опасности / МВД СССР.
251. Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Затв. пост. ВР України від 05.03.98 N 188/98-ВР.
252. **ОСТ 51.81-82.** Система стандартов безопасности труда. Охрана труда в газовой промышленности. Основные термины и определения.
253. Перелік особливо небезпечних хімічних речовин, виготовлення та реалізація яких підлягає ліцензуванню: Затв. пост. КМ України від 17.08.98 N 1287.
254. Положення про державний моніторинг навколишнього природного середовища: Затв. пост. КМ України від 23.09.93 N 785.
255. Положення про державний позабюджетний фонд охорони навколишнього природного середовища: Затв. пост. КМ України від 25.11.94 N 18.
256. Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням: Затв. пост. КМ України від 12.09.97 N 1016.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

257. Положення про паспорт громадянина України: Затв. пост ВР України від 02.09.93 N 3423-XII.
258. Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами: Затв. пост. КМ України від 29.05.9464.
259. Порядок ведення реєстру місць видалення відходів: Затв. пост. КМ України від 03.09.98 N 1216.
260. Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів: Затв. пост. КМ України від 03.08.98 N 1218.
261. Правила безопасности в нефтегазодобывающей промышленностисти / Всесоюзн. науч.-исслед. ин-т по технике безопасности. Всесоюз. науч.-исслед. ин-т природних газов. Гос. газовая инспекция Мингазпрома. – М.: "Недра", 1974. – 260 с.
262. Правила дорожнього руху. Офіційне видання з доповненнями, змінами та системою штрафів за станом на 1 листопада 1997 р.: Затв. пост. КМ України від 31.12.93. N 1094. – Київ: "А.С.К.", 1997. – 80 с.
263. Правила обліку пожеж: Затв. пост. КМ України від 26.07.94 N 504.
264. Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення: Затв. пост. КМ України 29.03.96 N 269.
265. Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами: Затв. пост. КМ України від 25.03.99 N 465.
266. Правила пожежної безпеки в газовій промисловості України: Затв. нак. АТ "Укргазпром" від 12.02.97 N 57.
267. Правила пожежної безпеки в Україні / Введено в дію наказом МВС України від 22.06.95 N 400.
268. Правила технической эксплуатации: обязательны для всех потребителей электрической энергии независимо от ведомственной принадлежности и форм собственности / Сост.: Е.Л. Арбузов и др. Госэнергонадзор Украины. – К.: 1995. – 260 с.
269. **ПУЭ.** Правила устройства электроустановок / Минэнерго СССР. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Энергоатомиздат, 1985. – 640 с.
270. **Р 50-026-94.** Система сертифікації УкрСЕПРО. Вибір номенклатури показників, які підлягають обов'язковому включенню до нормативних документів для забезпечення безпеки продукції.
271. **РД 50-34.698-90.** Автоматизированные системы. Требования к содержанию документов.
272. **РД 50-454-84.** Методические указания. Внедрение и применение ГОСТ 8.417-81 "ГСИ. Единицы физических величин" в области ионизирующих излучений.
273. **РД 51-98-85.** Строительство скважин на подземных хранилищах газа. Технические требования. – М., 1985.
274. **СНиП III-4-80.** Техника безопасности в строительстве.
275. Технологический регламент по заправке автомобилей сжатым газом на

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

АГНКС с компрессорными установками типа 4HR3 KN-200/210-5-249WLK. Министерство газовой промышленности СССР / Утв. ген. директором ВНПО 10.09.87 г. – Москва: 1988.

Енциклопедії та енциклопедичні словники

276. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М.С. Гиляров. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – 831 с.
277. Большая Советская энциклопедия: в 30-ти т. – М.: Сов. энциклопедия, 1969 – 1975. – 30 т.
278. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. 4-е изд. доп. и перераб. – М: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
279. Большой энциклопедический словарь: В 2 т. / Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – 2 т.
280. Краткая медицинская энциклопедия: В 3 т. / Гл. ред. Б.В. Петровский, АМН СССР, 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1973. – 3 т.
281. Краткая химическая энциклопедия: В 5 т. / Гл. ред. И.Л. Кнунянц. – М.: Сов. энциклопедия, 1961 – 1967. – 5 т.
282. Математический энциклопедический словарь / Гл. ред. Ю.В. Прохоров. – М.: Сов. энциклопедия, 1988. – 847 с.
283. Окружающая среда: Энциклопедический словарь-справочник. – М.: Прогресс, 1993. – 640 с.
284. Политехнический словарь / Гл. ред. А.Ю. Ишлинский. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 656 с.
285. Популярная медицинская энциклопедия / Гл. ред. А.Н. Бакулев, Ф.Н. Петров. – М.: Сов. энциклопедия, 1964. – 1256 с.
286. Райзенберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФА-М, 1999. – 479 с.
287. Химическая энциклопедия: В 5 т. / Гл. ред. И.Л. Кнунянц. – М.: Сов. энциклопедия / Большая Российская энциклопедия, 1988 – 1992. – т. 1 – 623 с.; т. 2 – 671 с.; т. 3 – 639 с.
288. Химический энциклопедический словарь. Гл. ред. И.Л. Кнунянц. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 729 с.
289. Энциклопедический словарь бизнесмена. Свыше 5000 статей (русск., англ., нем., фр., польск.): Менеджмент, маркетинг, информатика / Под общ. ред. М.И. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.
290. Энциклопедия неорганических материалов: В 2 т. – К..: Гл. ред. Украинской Советской Энциклопедии, 1997. – т. 1 – 840 с.; т. 2 – 814 с.

Тлумачні словники

291. Адаменко О.М., Коробченко А.А., Періжок Й.І. Словник екологічних термінів і понять для студентів вищих навчальних закладів України. –

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Івано-Франківськ, 2000. – 231 с.
292. Англо-русский словарь по биотехнологии (с толкованиями): Около 14000 терминов / Сост.: Дрыгин Ю.Ф., Дрыгина Е.С., Пьянзина И.П.; Под ред. Ю.Ф. Дрыгина. – М.: Рус. яз., 1990. – 336 с.
293. Біологічний словник. 2-е вид. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1986. – 680 с.
294. Борковский А.Б. Англо-русский словарь по программированию и информатике (с толкованиями). – М.: Моск. Междунар. шк. переводчиков, 1992. – 335 с.
295. Брюханов А.В., Пустовалов Г.Е., Рыдник В.И. Толковый физический словарь. Основные термины: Ок. 3600 терминов. – М.: Рус. яз., 1988. – 232 с.
296. Булатов А., Яремійчук Р., Яремійчук О. Тлумачний словник англо-американських скорочень у нафтовій та газовій промисловості. -К.: Українська книга, 1999. – с.
297. Бусев А.И., Ефимов И.П. Определения, понятия, термины в химии: Пособие для учащихся. – 3-е изд.; перераб. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
298. Власов А.Д., Мурин Б.П. Единицы физических величин в науке и технике: Справочник. – М.: Энергоатомиздат, 1990. – 176 с.
299. Головчеко В.В., Ковальський В.С. Юридична термінологія: Довідник. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
300. Горохов П.К. Толковый словарь по радиоэлектронике. Основные термины: Ок. 6000 терминов. – М.: Рус. яз., 1993. – 246 с.
301. Деньгуб В.М., Смирнов В.Г. Единицы физических величин. Словарь-справочник. – М.: Изд-во стандартов, 1990. – 240 с.
302. Егоров Ю.И., Нарбут А.Н. Толковый словарь по автомобильному транспорту. Основные термины: Около 4500 терминов. – М.: Рус. яз., 1989. – 288 с.
303. Жагулло О.М. Основные термины в области температурных измерений: Словарь-справочник / Под ред. А.Н. Гордова. – М.: Изд-во стандартов, 1992. – 94 с.
304. Захаров Б.В., Киреев В.С., Юдин Д.Л. Толковый словарь по машиностроению. Основные термины: Ок. 5000 терминов / Под ред. А.М. Дальского. – М.: Рус. яз., 1987. – 304 с.
305. Зенин А.А., Белоусова Н.В. Гидрохимический словарь / Под ред. д-ра геол.-минер. наук А.М. Никанорова. – Ленинград: Гидрометеоиздат, 1988. – 240 с.
306. Корнеева Т.В. Толковый словарь по метрологии, измерительной технике и управлению качеством. Основные термины: Ок. 7000 терминов. – М.: Рус. яз., 1990. – 464 с.
307. Краткий экономический словарь / Под. ред. Ю.А. Белика и др. – М.: Политиздат, 1987. – 399 с.
308. Лозанський В.Р. Словник нормативних термінів і визначень у галузі

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

охорони і використання вод: Близько 1300 термінів / Ред. кол. В.П. Рибачук, В.А. Львов, Л.Г. Авксентьєв, В.Р. Лозанський. – Харків: УкрНЦОВ, 1992. – 93 с.
309. Макарова В.Ф. Терминологический словарь по эргономике / НИИ гос. патент. экс. – М.: НПО "Поиск", 1992. – 23 с.
310. Микиша А.М., Орлов В.Б. Толковый математический словарь. Основные термины: около 2500 терминов. – М.: Рус. яз., 1989. – 240 с.
311. Ніколенко А.М. Російсько-українсько-англійський тлумачний словник з хімії. – Харків: Прапор, 1999. – 176 с.
312. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. / Уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К.: Аконіт, 1999. Т. 1 – 910 с., Т. 2 – 910 с., Т. 3 – 927 с., Т. 4 – 941 с.
313. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М.: Рус. яз., 1986. – 797 с.
314. Основные термины в области метрологии: Словарь-справочник / М.Ф. Юдин, М.Н. Селиванов, О.Ф. Тищенко, А.И. Скороходов; Под ред. Ю.В. Тарбеева. – М.: Изд-во стандартов, 1989. – 113 с.
315. Першиков В.И., Савинков В.М. Толковый словарь по информатике. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 543 с.
316. Політичний словник. 3-є видання. – К.: Гол. редакція УРЕ, 1982. – 655 с.
317. Реймерс Н.Ф. Основные биологические понятия и термины: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1988. – 319 с.
318. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. – 637с.
319. Реймерс Н.Ф., Яблоков А.В. Словарь терминов и понятий, связанных с охраной живой природы. – М.: Наука, 1982. – 144 с.
320. Сліпушко О. Політичний і фінансово-економічний словник (понад 3000 термінів, понять, імен). – К.: Криниця, 1999. – 390 с.
321. Словарь законодательных и нормативных терминов: Юрид. слов. И. Дахно / Авт. И.И. Дахно. – К.: Блиц-Информ, 1998. – 352 с. – (Б-ка права еженедельника "Бизнес").
322. Словарь-справочник по экологии / К.М. Сытник, А.В. Брайон, А.В. Городецкий, А.П. Брайон. – К.: Наук. думка, 1994. – 664 с.
323. Словник української мови: в 11-ти т. / Ред. кол. І.К. Білодід та ін. – К.: Наук. думка, 1970-1980. – т. 1 – т. 11.
324. Словник-посібник економічних термінів: Рос.-укр.-англ. / О.М. Дрозд, В.В. Дубічинський, А.С. Д'яков та ін.; За ред. Т.Р. Кияка. – К.: Вид. дім "КМ Akademia", 1997. – 264 с.
325. Тимченко А.Д. Краткий медико-биологический словарь. – К.: Вища шк., Гол. вид-во, 1988. – 360 с.
326. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з енергетики. Основні терміни: близько 3400 термінів / Уклад. М.Д. Гінзбург, Н.І. Азімова, М.В. Чернець та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. – Харків, 1999. – 708 с.
327. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з інтелектуальної

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

власності. Основні терміни: близько 2000 термінів / Уклад. М.Д. Гінзбург, Л.М. Дунаєвський, І.О. Требульова та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. – Харків, 1999. – 560 с.
328. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з надійності газотранспортного обладнання та систем. Основні терміни: близько 2500 термінів / Уклад. М.Д. Гінзбург, М.В. Чернець, Н.І. Азімова та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. – Харків, 1999. – 552 с.
329. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з охорони праці, технічного нагляду, безпеки дорожнього руху та пожежної безпеки. Основні терміни: близько 2700 термінів / Уклад. М.Д. Гінзбург, Н.І. Азімова, О.О. Болокан та ін; За заг. ред. В.В. Розгонюка. – Харків, 1998. – 536 с.
330. Тлумачний словник української мови: Близько 7000 слів / За ред. Д.Г. Гринчишина. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – К.: Освіта, 1999. – 302 с.
331. Тлумачний словник-довідник з автоматизації, телемеханізації та використання обчислювальної техніки для працівників газової промисловості. Основні терміни: Близько 4000 термінів / Уклад. В.В. Дубровський, М.Д. Гінзбург, В.О. Добридень та ін.; За заг. ред. М.Д. Гінзбурга, З.П. Осінчука, Б.І. Педька. – Харків, 1997. – 536 с.
332. Толковый горно-геологический словарь. Основные термины: около 7000 терминов / Сост. В.А. Гладун, Н.Б. Здорик, Т.Б. Здорик и др. – М.: Рус. яз., 1993. – 448 с.
333. Толковый словарь по основам информационной деятельности / В.М. Бирбраер, Е.И. Гершгорин, А.М. Грабченко и др.; Под ред. д. экон. н., проф. Н.Н.Ермошенко. – К.: УкрИНТЭИ, 1995. – 252 с.
334. Толковый словарь по химии и химической технологии: Основные термины / С.М. Баринов, Б.Е. Восторгов, Л.Я. Герберг и др.; Под ред. Ю.А. Лебедева. – М.: Рус. яз., 1987. – 528 с.
335. Толковый словарь рыночной экономики / Под общей редакцией докт. экон. наук, проф. Ф.А.Крутикова. – М.: ф-ма "Сотрудничество", 1993. – 305 с.
336. Толковый словарь экологических терминов / Г.А.Ткач, Л.Н. Ивин, Э.Г. Братута и др. – К.: ІСДОУ Міносвіти України, 1993. – 256 с.
337. Фізичні величини та їх одиниці: Основні поняття, співвідношення / Уклад. Є.П. Чорний, О.Є. Шадріна. – К.: Либідь, 1997. – 112 с.
338. Чертов А.Г. Единицы физических величин. Учеб. пособие для вузов. М.: Высш. шк., 1977. – 288 с.
339. Чертов А.Г. Физические величины (терминология, определения, обозначения, размерности, единицы): Справ. пособие. – М.: Высш. шк., 1990. – 335 с.
340. Экологический словарь / В.В. Преждо, Г.А. Ткач, И.С. Кратенко и др. – Харьков: ХГАГХ, 1999. – 416 с.
341. Юдкевич Б.Б., Луб'яна Е.І., Ковальов Е.В. Промислова власність та зо-

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

внішньоекономічна діяльність. – К.: ІСДО, 1995. – 112 с.

Словники та довідники української мови

342. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Вид. дім "КМ Academia", 1994. – 254 с.
343. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови: Близько 35 тис. слів. – К.: Наук. думка, 1995. – 400 с.
344. Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2000.- 128 с.
345. Гнаткевич Ю. Уникаймо русизмів в українській мові! Короткий словник-антисуржик для депутатів Верховної Ради та всіх, хто хоче, щоб його українська мова не була схожою на мову Верки Сердючки. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2000. – 56 с.
346. Головащук С.І. Словник-довідник з правопису / За ред. В.М.Русанівського. – К.: Наук. думка, 1979. – 344 с.
347. Головащук С.І. Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Наук. думка, 1989. – 830 с.
348. Головащук С.Т. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища шк., 1995. – 319 с.
349. Ділова українська мова. Дистанційний курс. Навч. посібник / В.В. Бондаренко, В.В. Дубічинський, В.М. Кухаренко та ін. – Харків: ХДПУ, 2000. – 124 с.
350. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінґвістичні аспекти. – К.: Вид. дім "КМ Academia", 2000. – 218 с.
351. Карачун В.Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Понад 30000 слів. – К.: Криниця, 1999. – 524 с.
352. Кочерган М.П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів ("фальшиві друзі перекладача"). – К.: Вид. центр "Академія", 1997. – 400 с.
353. Культура української мови: Довідник / С.Я.Єрмоленко, Н.Я.Дзюбишина-Мельник, К.В.Ленець та ін.; За ред. В.М.Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
354. Орфографічний словник української мови: Близько 125000 слів / Уклад. С.І. Головащук, М.М. Пещак, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко. – К.: Довіра, 1999. – 989 с.
355. Паламар Л.М., Кадавець Г.М. Мова ділових паперів. Навч. посібн. – К.: Либідь, 1993. – 192 с.
356. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.
357. Пономарів О.Д. Фонеми Г та Ґ. Словник і коментар. – К.: Видавничий центр "Просвіта", 1997. – 40 с.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

358. Русско-украинский словарь синонимов / Н.П. Башнякова, Г.П. Вишневская, М.М. Пилинский и др.; Под ред. Н.Н. Пилинского. – К.: Освіта, 1995. – 265 с.
359. Сербенська О., Редько Ю., Федик О. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / За заг. ред. О.Сербенської: Посібник. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.
360. Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Освіта, 1995. – 256 с.
361. Словник скорочень в українській мові: понад 21000 скорочень / Уклад. Н.Д. Гула, В.В. Жайворонок, Л.П. Жарова та ін. За ред. Л.С. Паламарчука. – К.: Вища шк. Головне вид-во, 1988. – 512 с.
362. Словник труднощів української мови: біля 15000 слів / Д.Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О.М. Пазак та ін.; За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Рад. шк., 198 . – 336 с.
363. Тугаєнко-Сєряк С.М. Довідник службовця. – К.: А.С.К., 2000. – 416 с.
364. Український орфографічний словник / За ред. проф. А.О. Свашенко. – Харків: Прапор, 1997. – 845 с. (Серія "Від А до Я")
365. Український правопис. – 5-те вид. – К.: Наук. думка, 1996. – 240 с.
366. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П. Бибик, И.Л. Михно, Л.О. Пустовіт, Г.М. Сюта. – К.: Довіра: УНВЦ "Рідна мова", 1997. – 399 с. (Серія "Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство").
367. Чак Є.Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. школа, 1984. – 185 с.
368. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова: Довідник / За ред. О.Д. Пономаріва. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.
369. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 1997. – 254 с.

Словники та довідники російської мови

370. Алексеев Д.И., Гозман И.Г., Сахаров Г.В. Словарь сокращений русского языка. Около 17700 сокращений / Под ред. Д.И. Алексеева. – М.: Рус. яз., 1984. – 487 с.
371. Букчина Б.З., Калакуцкая Л.П. Слитно или раздельно?: (Опыт словаря-справочника). Ок. 82000 слов: – 6-е изд. – М.: Рус. яз., 1987. – 876 с.
372. Зализняк А.А. Грамматический словарь русского языка: Словоизменение. Ок. 100000 слов. – 2-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1980. – 880 с.
373. Колесников Н.П. Слова с двойными согласными: Словарь-справочник / Отв. ред. Л.К. Чельцова. – М.: Рус. яз., 1990. – 409 с.
374. Краткий справочник по современному русскому языку / Л.Л. Касаткин, Е.В. Клобуков, П.А. Леконт; Под ред. П.А. Леконта. – М.: Высш. шк., 1991. – 383 с.
375. Львов М.Р. Школьный словарь антонимов русского языка: Пособие для

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

учащихся. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1987. – 240 с.
376. Орфографический словарь русского языка / Под ред. С.И. Ожегова и А.Б. Шапиро. – М.: ГИИНС, 1959. – 1259 с.
377. Потиха З.А. Школьный словарь строения слов русского языка: Пособие для учащихся. – М.: Просвещение, 1987. – 319 с.
378. Розенталь Д.Э. Справочник по пунктуации. – М.: ЭКСМО-Пресс, 1998. – 336 с.
379. Розенталь Д.Э. Справочник по русскому языку. Управление: Словарь-справочник. – М.: ЭКСМО-Пресс, 1998. – 384 с.
380. Розенталь Д.Э. Управление в русском языке. Словарь-справочник. – М.: Книга, 1986. – 304 с.
381. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь трудностей русского языка: Ок. 30000 слов. – М.: Рус. яз., 1986. – 704 с.
382. Сазонова И.К. Русский глагол и его причастные формы: Толково-грамматический словарь. – М.: Рус. яз., 1989. – 590 с.
383. Словарь синонимов: Справочное пособие. – Л.: Изд-во Наука. Ленингр. отд., 1976. – 648 с.
384. Тихонов А.Н. Школьный словообразовательный словарь русского языка: Пособие для учащихся. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1991. – 576 с.
385. Цыганенко Г.П. Словарь служебных морфем русского языка. – К.: Рад. школа, 1982. – 240 с.

Словники та довідники англійської мови

386. Хорнби А.С. Толковый словарь современного английского языка для продвинутого этапа: Специальное издание для СССР. – М.: Рус. яз., 1982. – Т. 1. – 544 с.; Т. 2. – 528 с.

Словники іншомовних слів та інтернаціональних терміноелементів, етимологічні словники

387. Гнатишена І.М., Кияк Т.Р. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження у сучасній термінології. – К.: Вид. дім "КМ Academia", 1996. – 103 с.
388. Етимологічний словник української мови: у 7-и т. / Уклад. Р.В. Болдирев, В.Т. Коломієць, А.Ф. Кришенко та ін.; За заг. ред. О.С. Мельничука. – К.: Наук. думка, Т. 1 – 1982. – 631 с.; Т. 2 – 1985. – 570 с.; Т. 3 – 1989. – 550 с.
389. Коломієц М.П., Молодова Л.В. Словник іншомовних слів. – К.: Освіта. 1998. – 190 с.
390. Преображенский А.Г. Этимологический словарь русского языка: в 2-х томах. – М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, 1959. – Т. 1 – 717 с., Т. 2 –

563 с.
391. Російсько-український словник іншомовних слів / Уклад. Т.П. Мартиняк; За ред. проф. А.П. Ярещенка. – Харків: Прапор, 1999. – 392 с.
392. Словарь иностранных слов – 18-е изд., стер. – М.: Рус. яз., 1989. – 624 с.
393. Словник іншомовних слів / За ред. акад. О.С. Мельничука. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1985. – 966 с.
394. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
395. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад.: Л.О. Пустовіт, О.І. Скопненко, Г.М. Сюта та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с. – (Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство).
396. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка – 2-е изд.: в 4-х т. – М.: Прогресс, Т. 1 – 1986. – 573 с.; Т. 2. – 1986. – 671 с.; Т. 3 – 1987. – 830 с.; Т. 4 – 1987. – 860 с.
397. Цыганенко Г.П. Этимологический словарь русского языка: Более 5000 слов. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Рад. шк., 1989. – 511 с.
398. Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка – 2-е изд. – М.: Рус. яз., 1994. – Т. 1 – 623 с., Т. 2 – 560 с.
399. Шанский Н.М., Боброва Т.А. Школьный этимологический словарь русского языка: Происхождение слов. – 3-е изд., испр. – М.: Дрофа, 2000. – 400 с.
400. Шанский Н.М., Иванов В.В., Шанская Т.В. Краткий этимологический словарь русского языка – 2-е изд., испр. и доп. Под ред. чл.-кор. АН СССР С.Г. Бархударова. – М.: Просвещение, 1971. – 542 с.

Праці з термінознавства

401. Вісник: Проблеми української термінології. Матеріали 5-ї міжнародної наукової конференції. – Львів, Вид. ДУ "Львівська політехніка", 1998, – N 326. – 478 с.
402. Вісник: Проблеми української термінології. Матеріали 6-ї міжнародної наукової конференції. – Львів, Вид. ДУ "Львівська політехніка", 2000, – N 402. – 420 с.
403. Дубичинский В.В. Искусство создания словарей: конспекты по лексикографии. – Харьков: ХГПУ, 1994. – 102 с.
404. Дубичинский В.В. Теоретическая и практическая лексикография. – Вена-Харьков, 1998. – 160 с.
405. Кияк Т., Іваницький Р. Прагматичні аспекти формування багатомовних тлумачних термінологічних словників // Науково-технічне слово. – 1994. – N 1 (3). – С. 59-68.
406. Краткое методическое пособие по разработке и упорядочению научно-технической терминологии / АН СССР. Ком. науч.-техн. термин. Сост.

С.И. Коршунов, Г.Г. Сабурова. – М.: Наука, 1979 – 126 с.
407. Крыжановская А.В., Симоненко Л.А. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии. – К.: Наук. думка, 1987. – 164 с.
408. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції "Українська термінологія і сучасність". – Київ, 1997. – 239 с.
409. Моргунюк В.С. Зауваження щодо опрацювання державних стандартів з науково-технічної термінології / АН України, Ін-т проблем міцності: Препр. – К., 1993. – 32 с.
410. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
411. Переклад науково-технічної літератури (російсько-українська мови). Дистанційний курс. Навчальний посібник / В.В. Бондаренко, В.В. Дубічинський, В.М. Кухаренко та ін. – Харків: ХДПУ, 2000. – 155 с.
412. Перхач В. Про засади відродження та розвитку української науково-технічної мови // Науково-технічне слово. – 1993. – N 1 (2). – С. 85-96.
413. Перхач В., Іванків Б. Дія – діяння // Науково-технічне слово. – 1995. – N 1 (4). – С. 88-118.
414. Перхач В., Іванків Б. Літери й фонеми – суперечності та відповідності // Науково-технічне слово. – 1995. – N 1 (4). – С. 68-87.
415. Практичний посібник для працівників газової промисловості зі складних випадків слововживання в українській діловій мові / Уклад.: М.Д. Гінзбург, І.О. Требульова, І.М. Корніловська та ін. – Харків, 1999. – 128 с.
416. Пропозиції щодо вдосконалення української науково-технічної термінології. Додаток до Ухвали першої Міжнар. наук. конф. "Проблеми української науково-технічної термінології" // Науково-технічне слово. – 1993. – N 1 (2). – С.12-16.
417. Тези доповідей 1-ї Міжнародної наукової конференції "Проблеми української науково-технічної термінології". – Львів: Атлас, 1992. – 236 с.
418. Тези доповідей 4-ї Міжнародної наукової конференції "Проблеми української науково-технічної термінології". – Львів: Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. – 270 с.
419. Україномовне програмне забезпечення. Матеріали 4-ї та 5-ї Міжнар. наук.-техн. конференцій "УкрСофт" (Львів, 1994, 1995). Каталог україномовних програмних засобів. – Львів: СП "БаК", 1995. – 264 с.
420. Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць / НАН України, Інститут української мови, Комітет наукової термінології. Ред. кол. Симоненко Л.О. та ін. – К.: 1998. – 264 с.
421. Ухвала 3-ї Міжнародної наукової конференції "Проблеми української науково-технічної термінології" // Науково-технічне слово. – 1995. – N 1 (4). – С. 14-17.

422. Цыганенко Г.П. Словарь служебных морфем русского языка. – К.: Рад. школа, 1982. – 240 с.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Російсько-українські та українсько-російські словники

423. Вакуленко М.О. Російсько-український словник фізичної термінології / За ред. проф. О.В. Вакуленка (додаток: "Російсько-український фізичний словник": 6000 термінів). – К., 1996. – 236 с.
424. Войналович О., Моргунюк В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). – К.: Вирій, Сталкер, 1997. – 256 с.
425. Ганич Д.И., Олейник И.С. Русско-украинский и украинско-русский словарь. – К.: МП "Феникс", 1992. – 560 с.
426. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. – К.: Вид. центр "Академія", 1998. – 712 с.
427. Короткий російсько-український пожежно-технічний словник: близько 5700 термінів -К.: "Основа" – "Астарта", 1996. – 125 с.
428. Короткий російсько-український словник сучасних математичних і економіко-математичних термінів / Уклад. Л.Г. Боярова, О.П. Корж. – Харків: Основа, 1993. – 96 с.
429. Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко, К.В. Ленець, Л.О. Пустовіт. – К.: Довіра, 1996. – 797 с. (Серія "Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство").
430. Новітній російсько-український словник: понад 50 тис. слів / За ред. Л.Г. Савченко. – Харків: Прапор; Фоліо, 1998. – 1135 с. (Серія "Від А до Я").
431. Олійник І.С., Ганич Д.І. Російсько-український словник: близько 37 тис. слів. – 5-те вид., перероб. и доп. – К: А.С.К., 1997. – 760 с. (Серія "Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство").
432. Памятка по использованию русско-украинской терминологии. В помощь работнику нефтяной и газовой промышленности / Сост. З.М. Вышиванюк, Б.А. Бабий, Л.И. Булах, Б.Н. Прокопив и др. – Харьков, 1990. – 142 с.
433. Рицар Б., Семенистий К., Кочан І. Російсько-український та українсько-російський словник з радіоелектроніки / За ред. Б. Рицара. – Львів: Логос, 1995. – 608 с.
434. Російсько-український гідравлічний словник / Уклад. Н. Лещій, С. Шнерх, О. Дацько. – Львів-Київ, 1995. – 156 с.
435. Російсько-український гідролого-екологічний словник / А.В. Яцин, О.Д. Антонов, М.В. Корбутюк. – К.: Урожай, 1992. – 112 с.
436. Російсько-український загальнотехнічний словник: близько 113 тис. слів / Л.І. Мацько, І.Г. Трегуб, В.Ф. Христенок, І.В. Христенок. – К., Вища шк., 1994. – 173 с.
437. Російсько-український і українсько-російський словник фінансової тер-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

мінології / За заг. ред. проф. М.В. Афанасьєва, докт. екон. наук Н.М. Вітренко, проф. А.П. Ярещенка. – Харків: Прапор, 1997. – 400 с. (Серія "Від А до Я").

438. Російсько-український математичний словник / Уклад. В.Я. Карачун, О.О. Карачун, Г.Г. Гульчук. – К.: Вища шк., 1995. – 362 с.
439. Російсько-український математичний словник: 12000 термінів / Уклад. Ф.С. Гудименко, Й.Б. Погребиський, Г.Н. Сакович, М.А. Чайковський. – Харків: Основа, 1990. – 155 с.
440. Російсько-український науково-технічний словник (30000 слів) / Уклад: В. Перхач, Б. Кінаш; наук. ред. В. Перхач. – Львів, 1997. – 456 с.
441. Російсько-український нафтогазопромисловий словник: 13000 термінів / Уклад. В.С. Бойко, І.А. Васько, В.І. Грицишин та ін. – К.: Товариство "Знання" України, 1992. – 176 с.
442. Російсько-український словник для ділових людей / О.О.Тараненко, В.М.Брицин; За ред. О.О.Тараненко. – К.: Укр. письменник, 1992. – 214 с.
443. Російсько-український словник з інформатики та обчислювальної техніки з покажчиком українських термінів / Уклад. В.Я. Карачун, Г.Г. Гульчук, О.О. Карачун, Ю.З. Прохур. – К.: Рось, 1994. – 362 с.
444. Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки / Уклад. В.В. Ванін, В.А. Герасимчук. – К.: Либідь, 1994. – 216 с.
445. Російсько-український словник з хемії та хемічної технології / Уклад. М. Ганіткевич, А. Зелізний. – Львів: Львівська політехніка, 1993. – 263 с.
446. Російсько-український словник наукової термінології: Біологія, хімія, медицина / С.П. Вассер, І.О. Дудка, В.І. Єрмоленко та ін. – К.: Наук. думка, 1996. – 660 с.
447. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В.В. Гейченко, В.М. Завірюхіна, О.О. Зеленюк та ін. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с.
448. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / Й.Ф. Андерш, С.А. Воробйова, М.В. Кравченко та ін. – К.: Наук. думка, 1994. – 600 с.
449. Російсько-український словник термінів з обчислювальної техніки і кібернетики / Учб. посібник / Л.Ф. Волик, О.С. Волковський, О.І. Дерев'янко, В.М. Долгов. – Дніпропетровськ, Вид-во ДДУ, 1992. – 88 с.
450. Російсько-український словник термінів і зворотів з технольогії нафти / А.М. Зелізний, О.А. Літковець, В.В. Гуменецький, М.Й. Ганіткевич; За ред. С. Чорної-Зелізної. – Львів: Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1998. – 306 с.
451. Російсько-український словник фізичних термінів / Уклад. Ю.В. Караван, Є.С. Клос, О.Б. Лискович та ін.; За ред. О.Б. Лисковича. – К.: Вища шк., 1994. – 311 с.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

452. Російсько-український словник: Будівництво / Укл. М.Г. Ярмоленко, С.Й. Цимбал, Д.С. Кривенко та ін. – К.: Будівельник, 1994. – 256 с.
453. Російсько-український словник: в 3-х т. / Ред. кол. І.К. Білодід та ін. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1987 – 1988. – т. 1 – 1987. – 848 с.; т. 2 – 1988. – 924 с.; т. 3 – 1988. – 832 с.
454. Російсько-український термінологічний словник з автоматизації технологічних процесів і виробництв / Інститут системних досліджень освіти ХПІ; Укл. В.І. Тошинський та ін. – К.: ІСДО, 1993. – 111 с.
455. Російсько-український технічний словник: 58 тис. термінів / Уклад. Д. Коновалюк. – Луцьк: Візор, 1993. – 104 с.
456. Російсько-український фізичний словник: 16000 термінів / В.В. Гейченко, О.З. Жмудський, П.П. Кузьменко, Є.Д. Майборода. – Харків: Основа, 1990. – 211 с.
457. Російсько-український хімічний словник. 6000 термінів / Уклад. Є.Ф.Некряч, Ю.П.Назаренко, В.П.Чернецький. Видання друге. – Харків: Основа, 1990. – 192 с.
458. Словник юридичних термінів (російсько-український) / Уклад.: Ф. Андерш, В. Винник, А. Красницька, О. Юрчук. – К.: Юрінком. 1994. – 322 с.
459. Стислий російсько-український словник з інформатики та обчислювальної техніки / Уклад. В.О. Добридень. – Харків: ХІПІ, 1993. – 60 с.
460. Українсько-російський словник / Уклад. Г.П. Їжакевич та інші. – К.: Наук. думка, 1999. – 984 с.

Англо-російські та російсько-англійські словники

461. Англо-русский физический словарь: Ок. 60000 терминов / Сост. Д.М. Толстой, А.З. Слоним, М.Л. Смолянский; Под ред. Д.М. Толстого. – М.: Сов. энциклопедия, 1972. – 848 с.
462. Англо-русский химико-технологический словарь: Ок. 30000 терминов / Сост. Л.Б. Дымшиц; Под ред. В.В. Михайлова. – Изд. 6, стереотип. – М.: Сов. энциклопедия, 1971. – 736 с.
463. Англо-русский экономический словарь. Около 60000 терминов / Под ред. проф. докт. экон. наук А.В. Аникина. – М.: Рус. яз., 1997. – 728 с.
464. Большой англо-русский политехнический словарь: В 2-х т. Около 200000 терминов / Сост.: С.М. Баринов, А.Б. Борковский, В.А. Владимиров и др. – М.: РУССО, 1998. – т. 1 (A-L) – 701 с., т. 2 – (M-Z) – 720 с.
465. Игнатьев Б.И., Юдин М.Ф. Англо-русский словарь по метрологии и технике точных измерений: Ок. 17000 терминов / Под ред. В.И.Кипаренко, к.т.н. Л.К. Исаева. – М.: Рус. яз., 1981. – 363 с.
466. Кедринский В.В. Англо-русский словарь по химии и переработке нефти. – Л., Гостоптехиздат. Ленингр. отд., 1962. – 910 с.
467. Милованов Э.Л., Вейцман Е.А. Англо-русский словарь по охране окружающей среды: Ок. 1400 терминов / Под ред. Н.Ф. Реймерса. – М.: Рус.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

яз., 1979. – 368 с.
468. Мюллер В.К. Англо-русский словарь. – 22-е изд. стер. – М.: Рус. яз., 1989. – 848 с.
469. Русско-английский нефтепромысловый словарь: Ок. 30000 терминов / Д.Е. Столяров, Р.А. Едвабницкая, Л.А. Сосновская и др.; Под ред. Д.Е. Столярова. – М.: Рус. яз., 1982. – 431 с.
470. Русско-английский политехнический словарь: Ок. 90000 терминов / Б.В.Кузнецов, Н.И. Перлов, Г.Н. Янковский и др.; Под ред. Б.В. Кузнецова. – М.: РУССО, 1998. – 728 с.
471. Русско-английский технический словарь / Сост. А.Е. Чернухин, А.В. Громов и др. – М.: Военное издательство министерства обороны СССР, 1971 – 1026 с.
472. Рыдник В.И., Воропаев Н.Д., Свириденко Э.А. Русско-англо-немецко-французский физический словарь. Основные термины: Ок. 5000 терминов. – М.: Рус. яз., 1989. – 391 с.
473. Тетради новых терминов N 120. Англо-русские термины по атомной энергетике / Сост. Б.Ю. Махлин; Под ред. И.И. Денисова. – М.: Всесоюзный центр переводов, 1988. – 68 с.
474. Тетради новых терминов N 176. Англо-русские термины по охране вод / Сост. Ю.М. Луговской. – М.: Всесоюзный центр переводов, 1991. – 173 с.
475. Тетради новых терминов N 94. Англо-русские термины по охране окружающей среды / Сост.: Е.А. Вейцман, к.т.н. В.Ф. Бреховских, канд. биол. наук С.Ф. Харламова и др.; Под ред. к.т.н. В.Ф. Бреховских. – М.: Всесоюзный центр переводов, 1986. – 74 с.
476. Указатель терминов и сокращений по охране окружающей среды на русском, английском и французском языках. – М., 1986. – 628 с.

Англо-українські та українсько-англійські словники

477. Балабан Т. Англійсько-український словник-довідник інженерії довкілля: Близько 15000 термінів. – Львів: Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 2000. – 400 с.
478. Коссак О., Кравець Р. Англо-український та українсько-англійський словник-довідник з телекомунікацій / Лінгв. ред. О. Микитюк. – Львів: СП "БаК", 1996. – 248 с.
479. Коссак О.М. Англо-український словник з інформатики та обчислювальної техніки. – Львів: СП "БаК", 1995. – 304 с.
480. Кочерга О., Мейнарович Є. Українсько-англійський словник природничих термінів із префіксом не-. – К., 2000. – 95 с.
481. Яремійчук Р., Середницький Л., Осінчук З. Англо-український нафтогазовий словник. – К.: Українська книга, 1998. – 544 с.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Англо-українсько-російські словники

482. Англо-українсько-російський словник з інформатики, програмування, обчислювальної техніки / Уклад. А.Б. Бартків, О.Я. Гринчишин, Я.Т. Гринчишин. – К.: Вища шк., 1995. – 445 с.
483. Англо-українсько-російський словник з хімії: У двох книгах / Уклад.: М.Ю. Корнілов, О.І. Білодід, С.І. Кисельова, Н.О. Давидова. – К.: Либідь, 1994. кн. 1 – 328 с.; кн. 2 – 228 с.
484. Микитюк О.М., Злотнік О.З. Словник з екології: українсько-російський-англійський-німецький-французький. – Харків: ХДПУ, 1995. – 668 с.
485. Російсько-українсько-англійський науково-технічний словник: Близько 10000 слів / Уклад.: В.Я. Карачун, П.О. Бех, Г.Г. Гульчук та ін. – К.: Техніка, 1997. – 536 с.
486. Російсько-українсько-англійський словник з газовимірювань, якості газу та метрології. Основні терміни: близько 3000 термінів / Уклад. М.Д. Гінзбург, І.А. Гордієнко, І.М. Корніловська та ін.; За заг. ред. В.В. Розгонюка. – Харків, 1998. – 312 с.

Інші

487. Бекиров Т.М., Шаталов А.Т. Сбор и подготовка к транспорту природных газов. – М.: Недра, 1986. – 261 с.
488. Бессонов Л.А. Теоретические основы электротехники. – М.: Высшая школа. 1973. – 752 с.
489. Боровая М.С., Нехамкина Л.Г. Лаборант нефтяной и газовой лаборатории. Справочное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Недра, 1990. – 317 с., ил.
490. Бронштейн И.Н., Семендяев К.А. Справочник по математике для инженеров и учащихся втузов. – 13-е изд., испр. – М.: Наука, 1986. – 544 с.
491. Волков М.М., Михеев А.Л., Конев К.А. Справочник работника газовой промышленности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Недра, 1989. – 286 с.
492. Воскресенский П.И. Техника лабораторных работ, – 8-е изд. стереотипное. – М.: Химия, 1967. – 552 с.
493. Вяхирев Д.А., Шушунова А.Ф. Руководство по газовой хроматографии. Учеб. пособие для ун-тов. – М.: Высш. шк., 1975. – 305 с.
494. Гордієнко І.А., Коломєєв В.М., Фролов А.Ф. Стан вимірювання кількості та параметрів якості газу у системі ДК "Укртрансгаз" // Нафтова і газова промисловість. – 2000. – N 5. – С. 44 – 46.
495. Гордієнко І.А., Пономарьов Ю.В., Єксаров Є.В. Комп'ютерні технології у витратометрії і метрології засобів вимірювання потоку газу // Нафтова і газова промисловість. – 1997. – N 4. – С. 46 – 47.
496. Довідник з нафтогазової справи / За заг. ред. докт. техн. наук В.С. Бой-

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

ка, Р.М. Кондрата, Р.С. Яремійчука. – Львів-Жовква: Місіонер, 1996. – 618 с.
497. Иванов В.А., Крылов Г.В., Рафиков Л.Г. Эксплуатация энергетического оборудования газопроводов Западной Сибири. – М.: Недра, 1987. – 143 с.
498. Илышева А.Н. Учебное пособие по химии для старшеклассников и абитуриентов. – Петрозаводск: АО "КАРЭКО", 1996. – 184 с.
499. Іщенко В.С. Учбовий посібник для навчання осіб, що вивчають "Правила влаштування та безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском". – Харків, 1995. – 51 с.
500. Клос Є.С., Болюбаш Я.Я., Караван Ю.В., Пастернак Н.В. Фізика. Практикум. – Львів: Вища шк., Вид-во при Львівському університеті, 1989. – 192 с.
501. Костенко Д.А. Реконструкція компресорних станцій АТ "Укргазпром" // Нафтова і газова промисловість. – 1996. – N 1. – С. 47-48.
502. Костюк А.Г., Шерстюк А.Н. Газотурбинные установки: Учеб. пособие для вузов. – М.: Высш. шк., 1979. – 254 с.
503. Кошкин Н.И., Ширкевич М.Г. Справочник по элементарной физике. – М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат. л-ры, 1975. – 255 с.
504. Кульский Л.А. Основы химии и технологии воды. – К.: Наук. думка, 1991. – 568 с.
505. Лурье А.А. Хроматографические материалы: Справочник. – М.: Химия, 1978. – 440с.
506. Луцевич Д.Д., Березан О.В. Конспект-довідник з хімії: Посібник. – К.: Вища шк., 1997. – 240 с.
507. Ляликов Ю.С. Физико-химические методы анализа. – М.: Химия. 1965 – 560 с.
508. Морозенко В.Г. Загальні відомості про охорону праці: Учбовий посібник. – Харків, 1995. – 215 с.
509. Морозов Р.П. Автоматизированная система управления обслуживанием приборов и оборудования. – М.: Изд-во стандартов. 1989. – 183 с.
510. Нафта і газ України – 96. Матеріали науково-практичної конференції (Харків, 14-16 травня 1996 р.). У 3 т. – Харків: Українська нафтогазова академія (УНГА), – 1996. – Т. 3. – 272 с.
511. Нафта і газ України. Збірник наукових праць (матеріали 5-ої Міжнародної конференції "Нафта і газ України-98". Полтава, 15-17 вересня 1998 р.)- Полтава , УНГА, 1998. Т. 2 – 407 с.
512. Нафта і газ України. Збірник наукових праць (матеріали 6-ої Міжнародної науково-практичної конференції "Нафта і газ України – 2000". Івано-Франківськ, 31 жовтня – 3 листопада 2000 р.: У 3-х томах. – Івано-Франківськ: Факел, 2000. – Том 1. – 382 с.; Том 2. – 371 с.; Том 3. – 412 с.
513. Проект ДСТУ 2681-99**.** Метрологія. Терміни та визначення.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

514. Рабинович В.А., Хавин З.Я. Краткий химический справочник: Справ. изд. / Под ред. А.А. Потехина и А.И. Ефимова. – 3-е изд., перераб. и доп. – Л.: Химия, 1991. – 432 с.
515. Розгонюк В.В., Хачикян Л.А., Григіль М.А. Експлуатаційникові газонафтового комплексу. Довідник. – Київ: "Росток", 1998. – 432 с.
516. Рудник А.А., Дубровський В.В. Основні напрямки розвитку газотранспортної системи України // Нафтова і газова промисловість. – 1999. – N 4. – С. 35-38.
517. Саприкін С.У., Бойко М.В., Поліщук О.Ф. Система комплексного діагностування основних вузлів газомотокомпресорів // Нафтова і газова промисловість. – 1994. – N 4. – С. 35-36.
518. Середа І.П. Хімія: Основні закони і рівняння. – К.: Либідь, 1997. – 80 с. – Укр. і рос. мовами.
519. Слета Л.А. Химия: Справочник. – Харьков: Фолио; Ростов н/Д: Феникс, 1997. – 496 с.
520. Справочник по автоматизации в газовой промышленности / А.Д. Седых, М.М. Майоров, В.В. Дубровский и др.; Под общ. ред. В.В. Дубровского и Г.З. Разладова. – М.: Недра, 1990. – 372 с.
521. Справочник по проектированию магистральных трубопроводов / Сост. А.К. Дерцакян, М.Н. Шпотаковский, В.Г. Волков и др.; Под ред. А.К. Дерцакяна. – Л.: Недра, 1977. – 519 с.
522. Теплотехнический справочник / Под ред. В.Н. Юренева и П.Д. Лебедева. – М.: Энергия, 1975. Т. 1. – 744 с.
523. Транспорт и хранение нефти и газа / П.И. Тугунов, В.Ф. Новоселов, Ф.Ф. Арбузов и др. – М.: Недра, 1975. – 248 с.
524. Фарзане Н.Г. Технологические измерения и приборы. Учебник для студентов вузов по спец. "Автоматизация технологических процессов и производств". – М.: Высш. шк., 1989. – 456 с.
525. Фильчаков П.Ф. Справочник по высшей математике. – Киев: Наукова думка, 1972. – 743 с.
526. Хомченко І.Г. Загальна хімія: Підруч.: Пер. з рос. М.Д.Михайлової. – К.: Вища шк., 1993. – 424 с.
527. Чистяков В.С. Краткий справочник по теплотехническим измерениям. – М.: Энергоатомиздат, 1990. – 320 с.
528. Электрохимическая защита трубопроводов от коррозии / В.Н. Остапенко, Л.Н. Ягупольская, В.В. Лукович и др.; Отв. ред. А.Н. Пилянкевич. Ин-т пробл. материаловедения им. И.Н. Францевича, ВНИПИтрансгаз. – Киев: Наукова думка, 1988. – 192 с.
529. Яворский Б.М., Детлаф А.А. Справочник по физике для инженеров и студентов вузов. – 6-е изд., исправл. – М.: Наука, 1974. – 944 с.

TK CHTT http://tc.terminology.lp.edu.ua

Додаток А

Стандартизовані російські та українські терміни-відповідники, що не є прямим перекладом один одного

№ п/п	Термін російською мовою	Стандарт / словник	Термін українською мовою	Стандарт / словник
1.	действующее вещество пестицида	ДСТУ 3180-95, п. 3.2	активна речовина пестициду	ДСТУ 3180-95, п. 3.2
2.	загрязненная возвратная вода	ДСТУ 3041-95, п. 41	неочищена зворотна вода	ДСТУ 3041-95, п. 41
3.	коэффициент полезного использования энергии	ДСТУ 2420-94, п. 2.3	коефіцієнт використання енергії	ДСТУ 2420-94, п. 2.3
4.	лучевое водозаборное сооружение	ГОСТ 25151-82, п. 14	водозабір променевого типу	ДСТУ 2569-94, п. 14

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Розбіжності в перекладі термінів з російської мови на українську та в їх написанні

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий україн-ський еквівалент
1.	**азотфиксация** [371, с. 43]; [446, с. 26] **азотофиксация** [371, с. 43]	*азотфіксація* - [446, с. 26]; [346, с. 11] *азотофіксація* - [291, с. 16]	**азотфиксация** (рос.) **азотфіксація** (укр.)
2.	**азотосодержащий** [371, с. 43] **азотсодержащий** [446, с. 26, 494]; [371, с. 43]	*азотовмісний* - [446, с. 494]; [346, с. 11]; [354, с. 18] *азотвмісний* – [446, с. 26]	**азотосодержащий** (рос.) **азотовмісний** (укр.)
3.	**аэротенк** [340, с. 44]; [392, с. 66]; ГОСТ 25150-82, п. 51 **аэротанк** [392, с. 66]	*аеротенк* - [446, с. 60]; [393, с. 25]; [308, с. 5]; ДСТУ 2569-94, п. 107; [291, с. 15] *аеротанк* – [446, с. 60]; [447, с. 44]; [393, с. 25]	**аэротенк** (рос.) **аеротенк** (укр.)
4.	**водоем**	*водойма* - ДСТУ 3041-95, п. 18; Водний кодекс України, ст. 1; [291, с. 59]; [429, с. 65]; [440, с. 55]; [447, с. 86] *водоймище* – [429, с. 65]; [447, с. 86]; [446, с. 99]	**водойма**
5.	**возгорание**	*займання* - ДСТУ 2223-93, п. 27; ДСТУ 3855-99, п. 4.15; [446, с. 101]; [447, с. 89];	**займання**

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий україн-ський еквівалент
		[433, с. 61] *загоряння* – ДСТУ 2272-93, п. 4; [447, с. 89]; [433, с. 61] *спалахування* - [446, с. 101]	
6.	**воспламенение**	*спалахування* – ДСТУ 2272-93, п. 5; ДСТУ 3855-99, п. 4.17; *займання* - [446, с. 104]; [433, с. 61]	**спалахування**
7.	**вяжущий (-ее) материал** (вещество)	*зв'язувальний* – [447, с. 115]; [450, с. 64] *зв'язний* – [450, с. 64] *зв'язиво* – [450, с. 64] *в'язівний* – [424, с. 79] *в'яжучий* – [447, с. 115]	**зв'язувальний (-на)** матеріал (речовина)
8.	**жесткость воды**	*твердість води* – [446, с. 176]; [485, с. 73]; [450, с. 87]; [445, с. 86]; [477, с. 278]; [457, с. 47] *жорсткість води* – [447, с. 181]; [477, с. 278]	**твердість води**
9.	**заготовка** (деталь)	*заготівка* – [354, с. 260]; [444, с. 38]; [460, с. 206] *заготовка* – ДСТУ 2391-94, пп. 100, 101; [354, с. 260]; [485, с. 74]	**заготівка**
10.	**захоронение**	*поховання* – [447, с. 201]; [354, с. 666]; [460, с. 615]; [429, с. 140] *захоронення* – [447, с. 201];	**поховання**

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий україн-ський еквівалент
		Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами”, ст. 1; Закон України “Про відходи”, ст. 1; Закон України “Про використання ядерної енергії та радиаційну безпеку”, ст. 1	
11.	**ион**	*іон* – [365, § 90, п. 3]; [451, с. 77]; [485, с. 94]; [423, с. 95]; [447, с. 228]; [446, с. 203]; [291, с. 118]; *йон* – ДСТУ 2843-94, п. 5; [433, с. 142] [440, с. 117]; [485, с. 94]; [423, с. 95]	**іон**
12.	**ионизирующий**	*іонізаційний* – [451, с.77] *іонізувальний* – [447, с. 228]; [451, с.77]; [433, с.142] *іонізуючий* - [447, с. 228]; [433, с.142] *йонізувальний* - [440, с. 117]	**іонізаційний**
13.	**метантенк** [340, с. 179]; [392, с. 306]; ГОСТ 25150-82, п. 73 **метантанк** [392, с. 306]	*метантенк* – [447, с. 329]; [393, с. 427]; [308, с. 59]; ДСТУ 2569-94, п. 130 *метантанк* – [446, с. 60]; [447, с. 329]; [393, с. 427]	**метантенк** (рос.) **метантенк** (укр.)
14.	**окисление**	*окиснення* – [424, с. 113]; [447, с. 417]; [446, с. 333];	**окиснення**

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий україн-ський еквівалент
		[483, т. 1, с. 199-200] *окислення* – [485, с. 151]; [451, с. 143]; [440, с. 201]	
15.	**окислитель**	*окисник* – [446, с. 333]; [457, с. 95]; [445, с. 146] *окислювач* – [451, с. 143]; [457, с. 95]; [450, с. 147]	**окисник**
16.	**окситенк** [340, с. 223]; ГОСТ 25150-82, п. 52	*окситенк* - [308, с. 66]; ДСТУ 2569-94, п. 107	**окситенк** (рос.) **окситенк** (укр.)
17.	**осветление** (воды)	*прояснення* – [446, с. 347]; [447, с. 429]; [440, с. 208]; [451, с. 149] *освітлення* – ДСТУ 2569-94, п. 20; [440, с. 208] *просвітлення* – [446, с. 347]; [447, с. 429]; [451, с. 149]	**прояснення** (води)
18.	**осветлитель** (воды)	*прояснювач (води)* – [447, с. 429]; [440, с. 208] *освітлювач (води)* – ДСТУ 2569-94, п. 28; [446, с. 347] *просвітлювач* – [447, с. 429]	**прояснювач** (води)
19.	**перегонка**	*переганяння* – Покажчик ключових термі-нів до 6-ої редакції Міжна-родної патентної класифіка-ції; [446, с. 370]; [447, с. 463]; [460, с. 495]; [440, с. 227] *перегонка* – [446, с. 370]; [447, с. 463];	**переганяння**

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий український еквівалент
		[354, с. 557]	
20.	**показание** (прибора)	*показ* – ДСТУ 2681-94, п. 7.2; [485, с. 175]; [440, с. 252]; [447, с. 692, 693] *показання* - [446, с. 396]; [447, с. 513]; ДСТУ 2865-94, п. 4.1.1	**показ** (приладу)
21.	**разведенный** (раствор)	*розведений* – [446, с. 447] *розбавлений* - [446, с. 447]; [447, с. 617]	**розведений** (розчин)
22.	**септиктенк** [340, с. 299] **септиктанк** [446, с. 479]	*септиктанк* – [446, с. 479]	**септиктенк** (рос.) **септиктенк** (укр.) виходячи з вимог системності написання іншомовних слів *"...тенк"*
23.	**сила тяжести**	*сила ваги* – ДСТУ 3517-97, п. 4.12; [456, с. 150]; [485, с. 180]; [424, с. 201] *сила тяжіння* – [447, с. 672]; [451, с. 223] *сила тяжкості* – [440, с. 338]	**сила ваги**
24.	**солеобразующий**	*солетвірний* – [445, с. 213]; [483, с. 248]; [457, с. 136] *солетворний* – [446, с. 496]; [351, с. 411]; [354, с. 812]	**солетвірний**
25.	**среда обитания**	*середовище існування* – ДСТУ 2881-94, пп. 3.1, А.5, А.11; [293, с. 519] *середовище проживання* – [446, с. 507]	**середовище існування**

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий україн-ський еквівалент
26.	**тяжесть труда**	*тяжкість праці* – ДСТУ 2293-99, п. 4.42; ДСТУ 3038-95, п. 5.131 *важкість праці* – ДСТУ 3138-95, п. 3.16	**тяжкість праці**
27.	**уплотнение** (осадка) (в значении "повы-шение плотности вещества")	*згущення (осаду)* – [445, с. 255] *ущільнення (осаду)* – [445, с. 255]; ДСТУ 2569-94, п. 127; [308, с. 89] *концентрування (осаду)* [445, с. 255]	**згущення** (осаду)
28.	**фтороуглерод** [446, с. 593 **фторуглерод** [371, с. 794]; [334, с. 475]]	*фторовуглець* - [446, с. 593]	**фтороуглерод** (рос.) **фторовуглець** (укр.)
29.	**центр тяжести**	*центр ваги* – [447, с. 834]; [440, с. 414]; [424, с. 247]; [456, с. 197] *центр тяжіння* -- [451, с. 291]	**центр ваги**
30.	**частица** (физ.)	*частинка* – ДСТУ 2264-93, п. 47; ДСТУ 2357-93, п. 42 ДСТУ 2325-93, п. 1; [446, с. 617]; [447, с. 840] *частка* - ДСТУ 2299-93, п. 2.4	**частинка**
31.	**эвритоп**	*евритоп* – [446, с. 627] *еврітоп* – ДСТУ 2881-94, п. А. 25	**евритоп** виходячи з "правила дев'ятки" [365, § 90, п. 5в]
32.	**эвтрофирование** ДСТУ 3041-95, п. 72; [319, с. 136]	*евтрофування* – [291, с. 90] *євтрофування* - ДСТУ 3041-95, п. 72;	**эвтрофирование** (рос.) **евтрофування** (укр.)

№ п/п	Російське слово	Український еквівалент і літературне джерело	Прийнятий український еквівалент
	евтрофирование ГОСТ 17.1.1.01-77, п. 48	[308, с. 41]	виходячи з вимог системності, тобто системного написання однокореневих слів, бо: **эвтроф** (рос.) [446, с. 627]; [392, с. 570]; [291, с. 90] *евтроф* (укр.) – [446, с. 627] [291, с. 90] **эвтрофикация** (рос.) [319, с. 136]; [340, с. 376-377] *евтрофікація* (укр.) – [446, с. 627]
33.	**этилированный** (бензин)	*етилований* – [446, с. 650]; [351, с. 126] *етильований (бензин)* – [446, с. 66]; [483, т. 1, с. 108, 164 т. 2, с.42] *етильована (бензина)* – [445, с. 302]; [450, с. 40] *наплюблена (бензина)* – [445, с. 302]	**етилований** (бензин), бо іменник – **етил** [446, с. 649]; а дієслово – **етилувати** [446, с. 650]
34.	**янтарь**	*бурштин* – [446, с. 659]; [447, с. 887]; [354, с. 67]; [330, с. 23] *янтар* – [447, с. 887]; [354, с. 987]; [460, с. 961]	**бурштин**

Додаток В

Поняттєве розмежування прикметників, що вживаються в терміносистемі

№ з/п	Російське слово	Український еквівалент	Літературне джерело
1.	**взвешенный**	змулений *(у рідині)*	[457, с. 29]; [451, с. 30]
		завислий *(у газі)*	
		зважений *(на вагах)*	
2.	**жидкий**	рідинний *(у фазі рідини)*	[418, с. 14]
		рідкий *(не густий)*	
3.	**общественный**	суспільний *(той, що відноситься до всього суспільства; який виражає становище лю-дей у суспільстві; який створений, нагромаджений суспільством; який має, відчуває потребу жити в суспільстві)*	[348, с. 256]
		громадський *(той, що відноситься до певної громади; належить усій громаді; який добро-вільно (безкоштовно) об-слуговує всю громаду)*	
4.	**общий**	загальний *(належить усім або декільком)*	[424, с. 112]; [451, с. 141]
		спільний *(разом використовуваний)*	
5.	**функциональ-ный**	функційний *(стос. функції)*	[424, с. 244]
		функціональний *(стос. функціоналу)*	

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

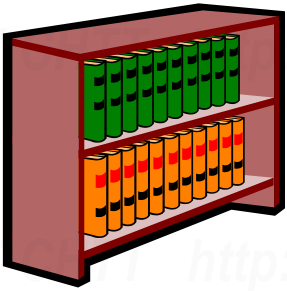

СЕРІЯ
ЕЛЕКТРОННИХ ТА ПАПЕРОВИХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКО- АНГЛІЙСЬКИХ
ТЛУМАЧНИХ СЛОВНИКІВ-ДОВІДНИКІВ
ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ПРИЗНАЧЕНА для надання допомоги виробничникам, інженерно-технічному та адміністративному персоналу, керівникам усіх рівнів, науковцям, викладачам, студентам, слухачам галузевої системи підготовлення кадрів у правильному вживанні українських науково-технічних термінів, а також у перекладі технічної та експлуатаційної документації з російської та англійської мов на українську та навпаки

Кожний словник-довідник відображає певну частину єдиної галузевої термінологічної системи нафтогазової промисловості й може використовуватись як в **електронному**, так і в **паперовому** вигляді.

По допомогу з усіх термінологічних питань просимо звертатися за адресою:

зав. відділу, докт. техн. наук, проф. Гінзбургу М.Д.
НДПІАСУтрансгаз, вул. Маршала Конєва, 16,
м. Харків, 61125, Україна
E_mail: GINZ.NIPI@UGP.VIADUK.NET
Факс: (8-0572) 12-72-50; факс відомчого зв’язку: (68) 26-13
Тел.: (8-0572) 20-57-80; 20-57-34; 20-57-83; відомчий (68) 26-87

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

Тлумачний словник-довідник з автоматизації, телемеханізації та використання обчислювальної техніки для працівників газової промисловості. Основні терміни: Близько 4000 термінів /
Уклад.: В.В. Дубровський, М.Д. Гінзбург, В.О. Добридень та ін.; За заг. ред. М.Д. Гінзбурга, З.П. Осінчука, Б.І. Педька. - Харків, 1997. - 536 с.

Видано в Україні вперше!

Українсько-російсько-англійський словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- автоматика, автоматизовані системи;
- обчислювальна техніка, програмування, системи оброблення та передавання інформації;
- електроніка та електронні пристрої;
- фізичні величини, міри, вимірювальна техніка та метрологія;
- телемеханіка та зв’язок;
- надійність та безпека.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

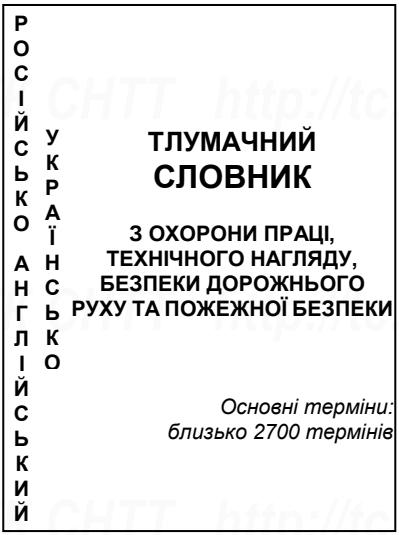

Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з охорони праці, технічного нагляду, безпеки дорожнього руху та пожежної безпеки. Основні терміни: близько 2700 термінів / Уклад.: М.Д. Гінзбург, Н.І. Азімова, О.О. Болокан та ін; За заг. ред. В.В. Розгонюка. - Харків, 1998. - 536 с.

Видано в країнах СНД уперше!

Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- організація роботи з охорони праці, ергономіка;
- технічний нагляд за безпечною експлуатацією обладнання;
- вибухонебезпека виробництв і вибухозахист, пожежна безпека;
- електробезпека;
- гігієна праці та виробнича санітарія;
- безпека дорожнього руху;
- правове забезпечення організації та охорони праці.

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

РОСІЙСЬКО АНГЛІЙСЬКИЙ УКРАЇНСЬКО

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

З ЕНЕРГЕТИКИ

Основні терміни: понад 3500 термінів

Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з енергетики. Основні терміни: понад 3500 термінів /
Уклад.: М.Д. Гінзбург, Н.І. Азімова, М.В. Чернець та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. - Харків, 1999. - 752 с.

Видано в країнах СНД уперше!

Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- електротехніка;
- електричні мережі та системи;
- силове електротехнічне обладнання;
- електротехнічні вироби;
- діелектричні, магнітні матеріали, магнітодіелектрики та ферити;
- кабельні вироби та дроти;
- водопостачання та каналізація;
- теплопостачання;
- енергоощадність та енергобаланси;
- електробезпека.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

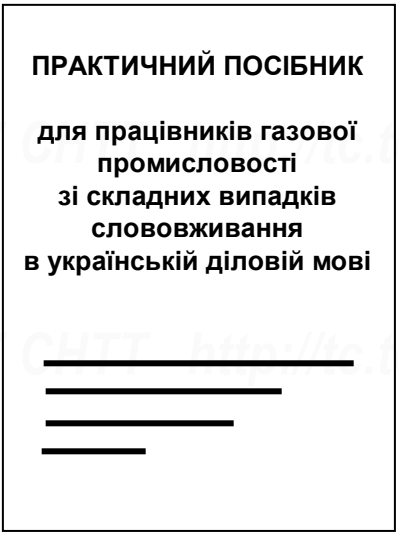

Практичний посібник для працівників газової промисловості зі складних випадків слововживання в українській діловій мові /
Уклад.: М.Д. Гінзбург, І.О. Требульова, І.М. Корніловська та ін. - Харків, 1999. - 128 с.

Мета посібника - надання допомоги фахівцям газової промисловості в процесі підготовлення управлінської, нормативної, науково-технічної та іншої службової документації українською мовою.

У посібнику зібрано складні випадки слововживання, що спричиняють найхарактерніші помилки в документах, а саме такі:

- правила побудови звертань;
- вживання прийменникових конструкцій;
- опис засобами української мови процесових понять (назви дій, наслідки дій, здатність до дії, перебування в дії);
- переклад на українську мову словосполучень, що походять від російського терміна "*управление*";
- правила вживання деяких науково-технічних та управлінських термінів у залежності від контексту;
- усталені звороти ділової мови.

З метою забезпечення швидкого отримання довідки щодо вживання перелічених конструкцій основний матеріал посібника згруповано в таблиці.

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з надійності газотранспортного обладнання та систем. Основні терміни: понад 2500 термінів /
Уклад.: М.Д. Гінзбург, М.В. Чернець, Н.І. Азімова та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. - Харків, 1999. - 560 с.

Видано в країнах СНД уперше!

Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- надійність техніки, види несправностей та відмов, показники надійності;
- надійність, діагностування та контроль газотранспортного обладнання;
- технічне обслуговування та ремонт;
- розрахунки та випробування технічного обладнання;
- аналіз, забезпечення та підвищення надійності.

ТК СНТТ http://tc.terminology.lp.edu.ua

Це повинно бути на робочому столі кожного фахівця!

Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з інтелектуальної власності. Основні терміни: понад 2000 термінів /
Уклад.: М.Д. Гінзбург, Л.М. Дунаєвський, І.О. Требульова та ін.; За заг. ред. А.А. Рудніка. – Харків, 1999. – 560 с.

Видано в Україні вперше!

Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- наука та науково-технічна діяльність;
- науково-технічна інформація;
- патентно-ліцензійна, винахідницька та раціоналізаторська робота;
- авторські та суміжні права, реєстрація прав на комп'ютерні програми і бази даних;
- реклама та маркетинг.

Це повинно бути на комп'ютері кожного фахівця!

Нема вже сили шукати потрібне слово серед словників та довідників?
Пошук у паперових словниках поглинає дорогоцінній час?
Різни автори суперечать один одному?

МИ ПРОПОНУЄМО ВИХІД !

Електронна версія дозволяє:

- швидко знайти потрібний термін будь-якою з трьох мов;
- отримати його переклад на дві інші мови та тлумачення українською або російською мовою;
- дізнатись, як правильно відмінювати термін українською або російською мовою;
- відразу скопіювати до Вашого документу термін будь-якою з трьох мов у потрібному відмінку або його тлумачення;
- дізнатися про походження іншомовних термінів;
- отримати довідку про літературне джерело.

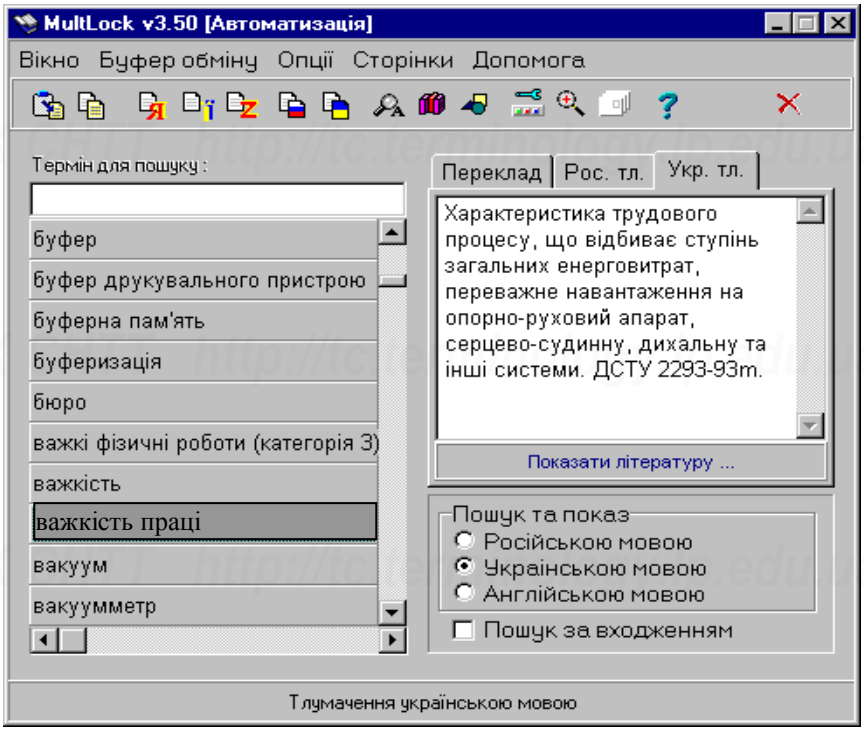

ПІДГОТОВЛЕНІ ДО ДРУКУ:

- **Тлумачний російсько-українсько-англійський словник із захисту газопроводів від корозії.** ***Основні терміни: понад 2400 термінів***

  Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- фізико-хімічні основи корозії споруд, корозійні властивості середовищ, види корозії;
- методи захисту споруд від корозії, захисні покриття, пристрої електрохімзахисту;
- електрометричні дослідження стану споруд.

- **Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з економіки та фінансів.** ***Основні терміни: близько 3000 термінів***

  Словник охоплює найпоширеніші поняття з таких питань:

- сучасна ринкова економіка;
- фінансування та кредитування;
- нормування виробничих процесів і матеріальних ресурсів, праці та заробітної плати;
- облік показників виробничої діяльності, звітність;
- менеджмент;
- зовнішньоекономічна діяльність, маркетинг, реклама.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ДРУКУ:

- **Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з витратометрії.** *Основні терміни: близько 2000 термінів;*
- **Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з електро-, радіозв'язку та систем телекомунікацій.** *Основні терміни: близько 3400 термінів;*
- **Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з транспортування, розподілення та підземного зберігання газу.** *Основні терміни: близько 2800 термінів.*

Підписано до друку 27.11.2000 р. Формат 14,8х21,0 1/4
Надруковано на дублікаторі RC 6300.
Умов. друк. арк. 92. Тираж 500 екз. Зам. № 69/5.
Копіювально-розмножувальний центр
ВАТ “УЦЕБОПнафтогаз”.
61125, м. Харків, вул. Конєва, 16.